

משנה ברורה ג

הלכות שבת

סימן רמב

סימן רמג

סימן רמד

סימן רמה

סימן רמו

סימן רמז

סימן רמח

סימן רמט

סימן רנ

סימן רנא

סימן רנב

סימן רנג

סימן רנד

סימן רנה

סימן רנו

סימן רנז

סימן רנח

סימן רנט

סימן רס

סימן רסא

סימן רסב

סימן רסג

סימן רסד

סימן רסה

סימן רסו

סימן רסז

סימן רסח

סימן רסט

סימן רע

סימן רעא

סימן רעב

סימן רעג

סימן רעד

סימן רעה

סימן רעו

סימן רעז

סימן רעח

סימן רעט

סימן רפ

סימן רפא

סימן רפב

סימן רפג

סימן רפד

סימן רפה

סימן רפו

סימן רפז

סימן רפח

סימן רפט

סימן רצ

סימן רצא

סימן רצב

סימן רצג

סימן רצד

סימן רצה

סימן רצו

סימן רצז

סימן רצח

סימן רצט

סימן ש

סימן שא

סימן שב

סימן שג

סימן שד

סימן שה

סימן שו

סימן שז

סימן שח

סימן שט

סימן שי

סימן שיא

סימן שיב

סימן שיג

סימן שיד

סימן שטו

סימן שטז

סימן שיז

סימן שיח

סימן שיט

סימן שכ

סימן שכא

סימן שכב

סימן שכג

סימן שכד

סימן שכה

סימן שכו

סימן שכז

סימן שכח

סימן שכט

סימן של

[סימן שלא](#)
[סימן שלב](#)
[סימן שלג](#)
[סימן שלד](#)
[סימן שלה](#)
[סימן שלו](#)
[סימן שלז](#)
[סימן שלח](#)
[סימן שלט](#)
[סימן שמ](#)
[סימן שמא](#)
[סימן שמב](#)
[סימן שמג](#)
[סימן שמד](#)

שבת

הלכות

רמב

סימן

[א] אפילו וכו' - הנה עיקר מצות עונג שבת נתפרש לנו על ידי הנביאים וכמו שנאמר וקראת לשבת עונג ויש פוסקים שס"ל דעיקרו הוא מן התורה שהשבת הוא בכלל מקראי קודש שנאמר וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש וגו' ומקרא קודש פירשו חז"ל בספרא דהיינו לקדשו ולכבדו בכסות נקיה ולענגו בעונג אכילה ושתיה והפליגו חז"ל [בשבת קי"ח] מאד במצוה זו ואמרו דכל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים וניצול משעבוד מלכיות וזוכה עבור זה לעשירות ועיי"ש עוד כמה מאמרים בענין זה. והנה בגדר מצוה זו יש ג' מאמרי חז"ל בזה א) הא דאמרו דצריך לענגו בדגים גדולים וראשי שומן ותבשיל של תרדין שזה היה מאכל חשוב בזמניהם וכן בכל מקום ומקום לפי מנהגו יענגוהו במאכלים ומשקים החשובים להם עונג [ולפי שמן הסתם רוב בני אדם עיקר ענוגם בבשר ויין ומגדנות לכך איתא בסימן ר"נ ס"ב דירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכלתו]. ב) הא דאמרו דאפילו דבר מועט שעשאו לכבוד שבת קיים מצות עונג שבת ואפי' כסא דהרסנא (היינו דגים קטנים מטוגנין בשמן) ג) הא דאמר ר"ע עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות וחילוק כל אלו המאמרים הוא באופן זה דהיינו למאן דאפשר ליה צריך לכבדו כפי יכלתו ומי שהשעה דחוקה לו ביותר היינו שאין לו רק מזון ב' סעודות לשבת בזה אמר ר"ע עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ואינו מחויב לא בג' סעודות ולא בכסא דהרסנא ומי שיש לו ממון כדי לקנות מזה מזון ג' סעודות ויותר מזה קצת מחויב להוציא אותן על שבת כדי שיקיים ג' סעודות וכסא דהרסנא וה"ה מי שאין לו כלום והוא מוטל הכל על הצדקה הרי הגבאים מחויבים ליתן לו ג' סעודות וכסא דהרסנא עכ"פ ובאדם נכבד הכל לפי כבודו וכמו שנתבאר ביו"ד בסי' רנ"ג. ולא אמרינן בזה עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות דלא אמרינן הכי אלא במי שעדיין לא נצטרך ליטול אבל מי שכבר בא לידי מדה זו לפשוט ידו וליטול נותנים לו הכל כנ"ל [ובמקומות שנוהגין הגבאים לקבוע לעניים רק שתי סעודות ולא הסעודה ג' לאו שפיר עבדי ועכ"פ בימות הקיץ בודאי יזהרו בזה] ולזה

בא השו"ע לומר דאם יש לו גם מעט משלו צריך לדחוק עצמו לכבד ולענג שבת כראוי כיון דאפשר לו ויש בידו להוציא ע"ז ולא סגי בכסא דהרסנא לחוד ולזה סיים דיצמצם בשאר ימים מהוצאותיו כדי שיהא נשאר לו זה לכבוד שבת. ועיין בט"ז ותוספות שבת ושאר אחרונים שכתבו דאף מי שהשעה דחוקה לו ביותר דהוא פטור מדינא מסעודה ג' וכסא דהרסנא מ"מ נכון מאד שיראה להשתדל להיות עכ"פ מן הכת האמצעית דהיינו בקיום ג' סעודות וכסא דהרסנא: **[ב]** לכבד את השבת - וטוב לזוהר שלא יפחות משני תבשילין גם טוב שיאכל בכל סעודה מג' סעודות דגים אם לא שאין נאותים לו לפי טבעו או ששונאן ושבת לעונג ניתן ולא לצער וכדלקמן בסי' רפ"ח אם מוכרי הדגים מייקרין השער נכון לתקן שלא יקנו דגים איזה שבתות עד שיעמוד השער על מקומו והנה בבה"ט הביא דלא יעשו תקנה רק אם הוסיפו המקח יתר על שליש מכמו שהיה מקדם אבל בא"ר ובפמ"ג כתבו דאף פחות משליש יוקר יש לעשות תקנה משום עניים. עוד כתב שם דאין בזה משום בטול מצות עונג דיש לענג השבת במאכלים אחרים. אם תקנו לאסור לאכול דגים כמה שבתות ואחד קנה מקודם מותר: **[ג]** למי שהשעה וכו' - ומיירי כשאין לו משכונות ללות עליהם ובלא משכון אין יכול להשיג דאלי"ה צריך ללות כדי שלא לבטל מצות עונג שבת וכמו שאחז"ל שאומר הקב"ה בני לוו עלי ואני פורע: **[ד]** כדי לכבד השבת - דבמזונות של שבת ויו"ט אם מוסיף מוסיפין לו וכמו שאחז"ל כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה ועד ר"ה ויש לזוהר שלא יוסיף בהן פן לא קצבו לו כ"כ חוץ מהוצאות שבת ויו"ט והוצאות בניו לת"ת שאם מוסיף מוסיפין לו [טור] לוי ברבית לצורך סעודת שבת או סעודת מצוה והיינו מא"י או מישראל בדרך היתר. אם שלחו לו דבר מאכל שיאכלנו בשבת לא יאכלנו בחול כ"כ בס"ח ועיין לקמן בסימן תרצ"ד ס"ב דדעת הש"ע שם דהעני יכול לשנות במגבת פורים למה שירצה אף דגבוהו לצורך פורים אכן גם שם יש מחמירין בזה עיין בטור שם: **[ה]** מפני וכו' - היינו כדי שיהיו לבנים לשבת אבל לא בע"ש כדי שיהיו פנוים להתעסק בצרכי שבת ולפ"ז צריך לזוהר שלא לילך בחלוק אחד כמה שבתות כדי שלא לעבור על תקנות עזרא: **[ו]** כדי שיעור חלה - היינו מלבד שהלישה והאפיה הוא מכלל כבוד שבת ויו"ט כמו שמסיים לבסוף עוד יש בזה טעם כדי לקיים מצות חלה לפי שאיבדה את אדה"ר שהיה חלתו של עולם שנברא בע"ש ועיין באחרונים דאפילו הנוהגין לאכול פת פלטר של א"י בחול מ"מ בשבת ויו"ט נכון לזוהר שלא לאכול כ"א מפת ישראל מפני כבוד השבת ויו"ט. ופשוט דאם הוא אנוס שאין לו על מה לקדש כ"א על פת של אינם יהודים כמו שמצוי לאנשי חיל העברים יכול לקדש עליו: **[ז]** שהיה מכוסה למעלה ולמטה - בטל ואף זה מכוסה הבשר בין דפי העיסה: **[ח]** ולא ראיתי וכו' - ובמקומותינו המנהג לאכלן

רמג

סימן

לא ישכיר. דע ששלושה חילוקים יש אחד הוא אריסות ששוכר לא"י שיעשה המלאכה בשדה או במרחץ והרווחים או הפירות יחלקו. הב' הוא שכירות שא"י נוטל כל הרווחים או הפירות ונותן לישראל עבור שדה ומרחצו דבר קצוב לכל שנה. הב' חילוקים אלו מותרים בשדה לגמרי ובמרחץ רק מדינא דא"י אדעתיה דנפשיה עביד אלא שחכמים אסרו אלו הב' חילוקים במרחץ משום מראית העין מפני דנקראת על שמו ויבואו לחשדו שעושה בשליחותו אבל החלוקה הג' דהוא קבלנות דהיינו שיהיו כל הרווחים לישראל רק שישראל נותן לא"י דבר קצוב לכל שנה עבור פעולתו זהו ודאי אסור מדינא במרחץ דהוי הא"י שלוחו של ישראל וישראל נהנה ממלאכה בשבת דאם לא יעשה יום אחד יפסיד הישראל ריוח אותו יום וע"כ אם מנהג רוב אנשי המקום להשכירם או ליתנם באריסות כמבואר בס"ב חזר להיות המרחץ כשדה הב' חילוקים ראשונים מותר והחלוקה הג' אסור. וכל היתר שכירות דכאן היינו שהוא משכירו דרך הבלעה עם ימות החול אבל ליום השבת לחוד אסור אפילו בשדה וגם נתפרסם זהו עיקרי הדינים שבסימן זה בקצרה: **[א]** מרחץ שלו - בין שבנהו בעצמו או אפילו קנה וישב בה ונקרא שמו עליו: **[ב]** לא"י - וכ"ש לישראל מומר דעובר נמי משום לפני עור לא תתן מכשול וטעם זה שייך אף בשדה ובכל דבר: **[ג]** מפני שנקרא - פירוש דמדינא שרי להשכירו לא"י לשנה או לחודש שיתן לו כך וכך בין יסיק בו הא"י בין לא יסיקו וכל הריוח יהיה לא"י דאיסור שכר שבת ליכא דהא מושכרת היא לו לשנה ואיסור דאמירה לא"י בודאי לא שייך בשכירות דלנפשיה הוא עושה ואפילו אם יש לו לא"י רק חלק בריוח המרחץ גם כן אמרינן אדעתיה דנפשיה עביד כמש"כ בסוף הסעיף אלא שאסור בכל זה מפני מראית העין שנקראת על שמו של ישראל ויאמרו הבריות דשכיר יום הוא ושלוחו הוא ודוקא כשמשכירו לשנה או לחודש אבל להשכירה לא"י לימים שיתן לו הא"י כל יום ויום שיסיקו כך וכך אף דגם זה אדעתיה דנפשיה עביד מ"מ מדינא אסור דהוי כשכר שבת ועיין לקמן בסימן רמ"ד דדבר האסור מפני מראית עין אינו אסור אלא בתוך התחום של ישוב ישראל: **[ד]** דסתם מרחץ - פי' דכתב להלן דשדה מותר להשכירו מטעם זה שיתלו באריסות וע"ז קאמר דבמרחץ ליכא האי טעמא להתיר דאין דרך ליתנו

באריסות ולא יתלו ג"כ שהשכירו כפי האמת דלא שכח: **[ה]** בשליחותו של ישראל - וזהו איסור גמור כמו שאמרו בכמה מקומות דאמירה לא"י שבות ואסמכוהו אקרא דכל מלאכה לא יעשה בהם ולא כתיב לא תעשה לרמז דאפילו ע"י אחרים לא יעשה ואפילו כשעושה בעצמו מלאכה של ישראל בשבילו ג"כ צריך למחות בידו: **[ו]** שדה מותר - להשכירה לא"י בדבר קצוב דאף דנקראת נמי על שמו כמו מרחץ דכל מחובר סתמא שם בעליו עליו ולהשכיר נמי לא שכח כל כך מ"מ מותר דלא יחדוהו בשכיר יום כדמפרש שכן דרך וכו' ולפיכך יתלו באריסות ואריסות שרי דאדעתיה דנפשיה עביד כדלקמיה בהגה"ה: **[ז]** ותנור - להשכיר תנורו לאפות בו דינו כמרחץ דתנור נמי אין דרך להשכירו וליתנו באריסות כמו מרחץ ויחדו דשכיר יום הוא אצלו: **[ח]** ורחיים וכו' - משום דדרכו ליתנו באריסות כמו שדה ולפיכך להשכירו נמי מותר וכדלעיל. ועיין בר"ן דמשמע דאם אין דרך אנשי אותו המקום ליתן רחיים באריסות דינו כמו מרחץ לאיסור דבאמת תלוי בכל אלו הדברים לפי מנהג המדינה בין להקל בין להחמיר וכדלקמיה בס"ב: **[ט]** ואע"פ וכו' - אשדה ורחיים קאי דהמחבר מיירי בשכירות והוא מוסיף דאף אריסות מותר והמחבר ג"כ ס"ל כן דמטעם זה התיר בשכירות כנ"ל אלא שהוא ביאר בהדיא: **[י]** רק לשליש וכו' - ודוקא בזה שנותן לאינו יהודי חלק בתבואה אבל אם שכר האיני יהודי לעבוד בו כל השנה ושיטול היהודי כל התבואה מהשדה אף דמדינא בזה ג"כ שרי דהאינו יהודי אדעתיה דנפשיה עביד דאף אם לא יזבל ויחרוש ויקצור השדה בשבת יכול לעשות בחול וממהר בשביל עצמו מ"מ אסור דיבאו לחשדו בשכיר יום ולא יתלו באריסות כשיראו לבסוף שאין לו שום חלק בפירות הארץ וכדלקמן בריש סימן רמ"ד ודע דבמרחץ כה"ג דהיינו ששוכר אינו יהודי לעבוד בו כל השנה ושיטול היהודי כל הריח של השבתות מדינא אסור וה"ה בריחיים באופן זה דהא דשרינן מתחלה מדינא היינו דוקא בשדה וכדומה דהמלאכה קצובה ואפשר להשלימה בכל עת דאין ריוח לישראל במה שעושה האיני יהודי בשבת דאם לא יעשה היום יעשה ביום אחר אז אמרינן אדעתיה דנפשיה עביד אבל במרחץ ורחיים דהמלאכה אינה קצובה וכל יום ריוח לעצמו דאם לא יעשה יום אחד יפסיד הישראל אותו היום א"כ עיקר המלאכה בשביל ישראל הוא ומדינא אסור כמו שכיר יום דאף דמקבל שכר לא אמרינן אדעתיה דנפשיה עביד הואיל ונהנה הישראל ממלאכת שבת [ואפילו להט"ז לקמן בסימן רמ"ד סק"ה דמתיר להרמב"ם נראה דאסור ג"כ בזה מדינא דרגילות להקפיד על האיני יהודי כשמבטל איזה יום]. וכיון דמדינא אסור אפילו נתפרסם ששכרו לשנה וגם הוא חוץ לתחום דאין בו משום מראית העין ג"כ אסור ואין היתר כ"א היכא דיש לאינו יהודי קצת חלק בריוח השבתות דאז אמרינן דאדעתיה דנפשיה עביד ומותר בריחיים וגם במרחץ במקום שנתפרסם הדבר וכבסעיף ב' וכ"ש שמותר היכא שמוכרו לו לגמרי בכל ע"ש: **[יא]** מותר וכו' או ליתנם וכו' - דתו ליכא חשדא ואף דאין דרך אותו המקום ואותו האיש רק להשכיר מ"מ מותר גם באריסות דיתלו דהשכירו לו: **[יב]** רק שכרם - בב"י הביא בשם תשובת הגאונים דה"ה אם קנה מאינו יהודי ותיכף קודם שישב בה השכירם דלא נקרא שמו עליו ויש לסמוך ע"ז [מ"א וש"א]: **[יג]** מאינו יהודי - דאם היה של ישראל נראה דאסור דע"ז יחדו אותו ישראל בעל המרחץ שהאינו יהודי הוא שכיר יומו: **[יד]** וחזר והשכירם - י"א דבשכירות נמי אינו מותר אלא כשלא ישב בה הישראל כמ"ש"כ הב"י בקנה אבל הא"ר ושאר אחרונים כתבו דבשכרו מאינו יהודי אף שישב בה הישראל מותר להשכירה לאינו יהודי דלא נקרא שמו עליו: **[טו]** בבית דירה - היינו שהמרחץ אינו בר"ה רק בחצירו באחד מהבית דירה שלו ולכך אם אין רוחצין בו בחול אלא אותן שבביתו שרי דאנשים אחרים לא ידעו אם יש שם מרחץ ואותן שבביתו היודעים מזה גם הם יודעים שהשכירו לא"י אבל כשרוחצין בו גם אנשים אחרים הלא נתפרסם שיש שם מרחץ ואותו המרחץ נקרא מכבר על שם ישראל וכשיראו אח"כ שעשן יוצא ממנו בימי השבת יתלו דבשליחותו הסיקו הא"י וכו"ז כשהוא בבית דירה שלו אבל אם הוא עומד בר"ה במקום רואים אז אפילו אם אינם רוחצין בו רק אותן שבביתו מ"מ אסור דהא הכל יודעים שיש שם מרחץ ואין הכל יודעים שהשכירו לאינו יהודי כן כתבו הרבה אחרונים ויש מקילין עוד דאם הוא עומד ברשות אחר בפ"ע שלא בחצירו אז אפילו רוחצין בו גם אנשים אחרים אפ"ה שרי דמסתמא אין הכל יודעים שהוא שלו רק אותן השכנים של המרחץ ומסתמא נתודע להם גם את זה שהשכירו לא"י: **[טז]** י"א ששכרו מותר וכו' - והאחרונים הסכימו דלא פליגי דמקום דמותר מדינא כגון שהשכיר המרחץ לאינו יהודי לשנה או לחודש דמשום שכר שבת ליכא דהלא הוא בהבלעה ואינו אסור אלא משום מראית העין כנ"ל בס"א לכן בדיעבד מותר לקבל השכר מהאינו יהודי משא"כ אם השכירו לימים דמדינא אסור משום שכר שבת לכן אפילו הביא האיני יהודי מעצמו מעות אסור לקבל הימנו כמ"ש בסימן רמ"ה ס"ו וע"ש מה שכתבנו במ"ב ואם המלאכה מוטלת על ישראל עיין ריש סימן רמ"ה:

[א] וקוצץ דמים - היינו קבלנות שמתנה עמו שיעשה לו איזה מלאכה בשכר דבר קצוב ואם עושה לו בטובת הנאה עיין לקמן בסימן רמ"ז ס"ד ובסימן רנ"ב ס"ב: **[ב]** מותר - דכיון שקצץ אדעתיה דנפשיה קעביד למהר להשלים מלאכתו דלישראל אין קפידא בזה דאם לא יעשהו היום יעשהו למחר דאם קובע לו מלאכתו בשבת אסור כדלקמן סימן רמ"ז ס"א: **[ג]** בצינעה - היינו שהיא מלאכת צינעה לפי שאין הכל מכירין שהיא של ישראל וכמו שמפרש אבל אה"נ דאפילו אם הוא עושה אותה בפרהסיא שרי כיון דהמלאכה עצמה אין ידוע שהיא של ישראל: **[ד]** שאין מכירים הכל - ואפילו אם קצת יודעים שהיא מלאכת ישראל שרי ואף על גב דמבואר לקמן בהג"ה דיש לחוש לאורחים ובני ביתו שיחשדו אותו שם שהיא מלאכת מחובר וסתם מחובר שם בעליו נקרא עליו החמירו בו ביותר: **[ה]** לפיכך וכו' - ר"ל דסתם מחובר הוי כאלו ידוע ומפורסמת שהיא של ישראל: **[ו]** חצירו או כותלו - ואפילו אם הוא עומד במקום שאין ידוע שהוא שלו ג"כ אסור דיש לחוש לשכניו שיודעים שהוא שלו ויחשדוהו ששכירו הוא לימים [מ"א וש"א]: **[ז]** לקצור לו שדהו - ואע"ג דדרך שדה לאריסות וא"כ יסברו שלקחה באריסות כמ"ש סימן רמ"ג ס"א מ"מ אסור דשאני התם דכשיחקרו הדבר ימצא שכן הוא שהאינו יהודי חולק בפירות אבל הכא שיראו בעת הקציר שאין האינו יהודי נוטל בריוח ידעו למפרע דלאו אריס היה ויחשדוהו ששכיר יום היה דשכיח לשכור פועלים לימים למלאכה. ואפילו אם מנהג העיר לשכור בקיבולת דעת ה"ט"ז להחמיר שלא להניח להאינו יהודי לעשות בשדה בשבת ויו"ט וכ"ש בבנין בית דאכתי יחשדוהו בשכיר יום שגם זה הוא רגילות ויש שמקילין בזה כשמנהג כל העיר הוא בקיבולת [וקיבולת הוא דוקא כשכל המלאכה הוא בקיבולת לאפוקי אם רק האדריכל לבדו הוא קבלן ושאר המסייעים דרך לשכרם לפעמים ליום ואפילו אם הוא שכרם הכל בקבלנות ג"כ אסור] ועיין בה"ל שביארנו דבשדה יש לסמוך על דבריהם במקום הפסד אבל בבית צ"ע אם יש להקל בזה דהוא נגד דעת כמה פוסקים ועיין בשע"ת בשם נ"ב ס"י י"ב: **[ח]** במדינה - היינו בתוך העיר שקרוי מדינה לפעמים: **[ט]** התחום - שרגילין אנשי העיר לפעמים לילך לשם: **[י]** להניחה - איתא בס"ח סימן שמ"ח מעשה באדם אחד ששכר אינו יהודי לבנות ביתו בקבלנות והיה האינו יהודי בונה בשבת והיו מתרעמים עליו ולא חשש לכך ולא היו ימים מועטים שלא נשאר הקרקע לא לו ולא לזרעו: **[יא]** אם דר וכו' - ר"ל שהוא דר מחוץ לתחום העיר וגם אין עיר אחרת בתוך תחומו אפ"ה אסור דיש לחוש לאורחים דמקלעי לגביה ויחשדוהו ומה דמקילין לקמיה מבחוץ לתחום היינו כשרק המלאכה היא שם אבל הוא בעצמו דר בעיר: **[יב]** וגם אין עיר אחרת - וה"ה כשדר שם איזה יהודי בתוך התחום של מלאכה ג"כ אסור ויצוה להאינו יהודי קודם שבת שלא יעשה בשבת: **[יג]** מותר - דתו ליכא משום מראית העין ואינו יהודי כי קטרח בדידיה קטרח. והנה מתוך מה שנתבאר בזה הסעיף מוכח דאסור לשכור אינו יהודי בקבלנות לפנות זבלו מחצר והוא עושה בו בשבת דהוא מתקן החצר בזה והוא בכלל מלאכת מחובר ויש מקומות שנוהגין היתר לשכרו ליקח הזבל מרחוב אף שעושה בו בשבת וכתב המ"א דטעמם דבשל רבים ליכא חשדא אבל בשכיר יום פשיטא דאסור והאחרונים השיגו על טעמו ודעתם דאין נ"מ בזה הענין בין רבים ליחיד וגם הוא בעצמו כתב לבסוף דבמקום שאין נוהגין היתר ברחוב אין להקל ע"ש טעמו דיש ח"ה בדבר וכדלקמיה. והנה אפילו אם נאמר דבשל רבים ליכא חשדא מ"מ הסכים המ"א שאין להתיר לבנות בהכ"נ בשבת בקבלנות כי בזמנינו שאין האומות שכנינו מניחים לשום אדם לעשות מלאכה בפרהסיא ביום חגם איכא ח"ה אם נניח אנחנו לעשות ביום שבת ויו"ט ומ"מ כתבו כמה אחרונים דאם יש חשש ח"ו שיתבטל הבנין בהכ"נ לגמרי מותר להניח לאינו יהודי לבנות כשהוא בקבלנות ובלבד שיהיה מפורסם לכל שהוא בקבלנות: **[יד]** לפסול האבנים וכו' - ודוקא כשאבנים וקורות הם של ישראל ונתנם לאומן אינו יהודי לסתתם ולתקנם אבל אם האינו יהודי מסתת אבנים שלו ומתקן קורות שלו שהישראל עשה עמו קיבולת על הכל והברירה עוד ביד האינו יהודי לסתת אבנים אחרות ולהחזיק אלו לעצמו אפילו עושה זה לצורך ישראל אם אינו בביתו של ישראל אף שהוא מפורסם שעשה זה לצורך ישראל מותר שזה לא נקרא עדיין מלאכת ישראל כ"כ הדגמ"ר וכבר קדמו בתשובת הרדב"ז בחלק ששי סימן נ"ו אך שמסיים שם דאם היה האינו יהודי מסתת אותם בשבת סמוך לבנין אין נכון הדבר משום מראית העין שלא יאמרו שכירו הוא: **[טו]** דלצורך מחובר הוא - כדי לשקעם בהבנין ע"כ חשבוהו כמחובר וצריך למחות בידו אם הוא בתוך התחום אפילו עושה רחוק מהבנין: **[טז]** ואם עשו כן - עיין לקמיה מש"כ בזה: **[יז]** ויש אומרים דאם אינו וכו' - הי"א קאי אכולהו דהיינו אף מחובר גמור לא אסרו בקבלנות אלא בסתמא דמסתמא שם הישראל נקרא עליו אבל בידוע לנו שאינו מפורסם הבנין על שם ישראל אל אסרו בקיבולת והא דציין הרמ"א הי"א על סיתות אבנים משום דבבנין ממש אין מצוי זה: **[יח]** שרי - היינו שאינו צריך למחות בא"י אם יעשה מלאכתו בשבת ובלבד שלא יאמר לו שיעשה בשבת. וכ"ז דוקא אם הא"י עושה בביתו או שיהיה עכ"פ רחוק מהבנין כדי שלא יהיה מינכר שהוא של ישראל וכנ"ל ומשמע בכמה אחרונים דסבירא לן לדינא דה"א הזה לענין סיתות האבנים ואפשר דגם המחבר מודה ליה בזה אך לענין מחובר גופא אפילו אם הבנין עומד במקום שאין ידוע שהוא

שלו ג"כ אין להקל דיש לחוש לשכנו או לבני ביתו שיודעים שהוא שלו ויחשדוהו וכמשי"כ לעיל בסק"ו: **[יט]** באיסור - היינו שהיה בקיבולת ובתוך התחום שהוא אסור רק משום מראית עין דבאמת אדעתיה דנפשיה עביד וכנ"ל אבל אם היו שכירי יום דמדינא אסור יש בזה איסור מצד הדין בדיעבד ולא נכון בלבד כ"כ המ"א וכן מוכח ג"כ דעת הב"ח לענין שכיר יום וכ"כ הח"א דבשכיר יום אסור מדינא בענין זה שהוא מילתא דפרהסיא לו לעולם ולאחרים בכדי שיעשו וכמו לקמן בסימן שכ"ה ס"ד ע"ש ויש מקילין דאף בכה"ג אינו אסור מדינא כ"א בכדי שיעשו וע' לקמן בסי' שכ"ה ס"ד שם במ"ב: **[כ]** נכון להחמיר - והאחרונים כתבו דבדיעבד יש לסמוך בקבלנות על דעת ר"ת ומותר לדור בו אפילו לעצמו וכן בסיתות האבנים ותיקון הקורות אם היה בקבלנות יש להתיר בדיעבד לשקעם בבנין: **[כא]** שלא יכנסו בו - לעולם ואפילו אחרים אבל מ"מ מותר ליהנות ממנו ולמכרה לא"י: **[כב]** בעל כרחו - ר"ל שעבר על תנאו שהתנה עמו מקודם על כן אין לו לחוש לזה דהיינו שאין צריך אפילו למחות לו עוד בעת שעושה המלאכה [כן מוכח במרדכי ורי"ו שהם מקור דין לזה שהובאו בב"י לקמן וכן מוכח מביאור הגר"א] ועיין במ"א שמפקפק מאד בדין זה דכיון שהוא מחובר והוי מילתא דפרהסיא איכא חשדא דרואים שלא ידעו שהתנה וכן בא"ר נתקשה על עיקר הדין של המרדכי וע"כ אין להקל בזה אלא יראה למחות לו ולמנעו מפעולתו וכתב הא"ר דמ"מ נראה שא"צ ליתן להם מעות כדי שיפסקו כיון שבכך התנה מתחלה ונרצו לכך עכ"ד ומשמע מלשונו דאם לא התנה מתחלה אין די במחאתו בלבד אלא צריך לפזר ממעותיו כדי שיפסקו ונראה שטעמו דפשע דה"ל להתנות מתחלה וצ"ע לדינא: **[כג]** הידועה לישראל - אין מיירי שעושה אותה ברשות ישראל דא"ה אפילו היה דינו רק כמטלטלין דעלמא ג"כ היה אסור כדמוכח בסימן רנ"ב ס"ב דאף במטלטלין אסור אם עושה אותה ברשות ישראל אלא מיירי שלא בביתו ועיין במ"א ושאר אחרונים דדוקא אם לעושה את הספינה במקום גלוי ומפורסם דאם בצינעה אין להחמיר בה כדמוכח בסימן רנ"ב ס"ג: **[כד]** שיכתוב לו - כתב מ"א כונת הרמב"ם כדרך השרים שיש להם סופר מיוחד או חייט מיוחד שבכל עת שצריך השר לכתוב מחויב לו לכתוב ובעת שאין צריך לו יושב ובטל ולכן מותר לכתוב או לארוג בשבת שהוא עושה בכל עת שירצה שהרי הישראל אין אומר לו לעשות בשבת ואם רצה עושה למחר ואין הישראל מרויח במה שעושה בשבת אבל אם שכרו לארוג לו תמיד בשנה זו או לכתוב לו תמיד אסור אף להרמב"ם לכתוב לו בשבת אף שאין מדקדק עליו על ביטול איזה יום מ"מ הרי מרויח הישראל בעשייתו ומהט"ז משמע דגם בכה"ג חשוב להרמב"ם קבלנות כיון שאינו מקפיד עליו אם יבטל איזה יום דאם הוא מקפיד עליו שלא ישב איזה יום בטל אסור לכו"ע דהוי כאלו צוהו לעשות ביום השבת. עוד כתב הט"ז דאם שכרו לגמור ספר או בגד תוך אותו זמן הוא כמקפיד והיינו בשידוע דא"א לגמור אם לא שיעשה גם בשבת ואף שאם יאנוס עצמו וישב בלילה יוכל לגמור בחול אעפ"כ הוי זה כמצוה לו לעשות בשבת [כן ביאר הפ"מ כונתו והסכים עמו נגד הא"ר]: **[כה]** או שיארוג לו ה"ז וכו' - כצ"ל: **[כו]** שלא יחשוב עמו - ר"ל שלא ידקדק עליו אם מבטל איזה יום ממלאכתו: **[כז]** בבית ישראל - דבזה אפילו קבלנות גמורה אסור כדלקמן בסימן רנ"ב: **[כח]** ויש מי שאוסר - הוא דעת הראב"ד והנה לדעת הט"ז הנ"ל ניחא בפשיטות טעם הראב"ד דס"ל דאף שאינו מקפיד על ביטולו מ"מ הרי הישראל מרויח על ידו ולדעת המ"א הנ"ל ג"כ ניחא דס"ל להראב"ד דהישראל מרויח במה שעושה בשבת דשמא יצטרך גם למחר לכתוב ולא יוכל לעשות שניהם כאחד: **[כט]** למלאכה מיוחדת - דבזה אפשר שלא יגיע לישראל ריוח ע"יז שהוא עושה בשבת כגון שלא יצטרך הישראל אריגה או כתיבה כ"כ אבל אם לכל המלאכות קרוב הדבר לודאי שיצטרך למחר מלאכה אחרת וא"כ מרויח הישראל במלאכת הא"י בשבת ולכך אפילו אם לא יחשוב עמו יום אסור: **[ל]** לכל המלאכות - ומטעם זה יש למחות ביד השפחות כשעושין מלאכת אדוניהן בשבת אפילו כשעושין שלא בבית ישראל ושלא בצווי בעליהן דהא הם שכורין לכל המלאכות וכ"ש כשעושין בבית ישראל דזה אסור אפילו בשכור למלאכה מיוחדת וכנ"ל. ועיין בט"ז סק"ד דמביא בשם רבינו שמחה דהוא אוסר להשפחה אפילו לעשות מלאכת עצמה בבית בעליה והטעם מפני הרואים שלא יאמרו מלאכה של ישראל היא עושה והא"ר הביא בשם סה"ת דמלאכת עצמה מותר ודעתו שגם רבינו שמחה מודה לזה ע"ש בדבריו והפמ"ג יישב דברי הט"ז ע"ש ועיין בספר ח"א כלל ס"ד דלתקן השפחה בגדיה לכו"ע מותר בבית בעה"ב שהוא ניכר שמלאכת עצמה היא עושה ועי"ש עוד מה שכתב בענין זה ועיין מה שכתבנו בס"ק ל"ה: **[לא]** ומשכיר לו א"י - הלשון אינו מדויק כי הכונה הוא ששוכר את הא"י [אחרונים]: **[לב]** אם הוא בקיבולת - דאז שרי מדינא כמו בעורות לעבדן בריש סימן רנ"ב דמותר ליתן לו קודם שקיעת החמה אם הוא בקיבולת משום דאדעתא דנפשיה קעביד אע"ג דאסור שם לקבוע לו מלאכתו בשבת ועוד דהוי מילתא דפרהסיא שהעסק היה ידוע לכל שהוא של ישראל וכמו שהיה עושה הא"י עתה בבית ישראל דמי דאסר שם מ"מ התירו בזה משום פסידא דאדם בהול על ממנו ואי לא שרית ליה אתי לגבות בעצמו ויבוא לידי איסורא דאורייתא דשמא יכתוב פתקא כדרך המוכסים [בית יוסף] ולפ"ז משמע דבמכ"ס שאין כותבין כגון אותן שלוקחין מיני מאכל במכס אסור אפילו ע"י א"י דלא יבא לידי איסור דאורייתא אפילו אי לא שרינן ליה אבל הט"ז ומ"א מסקי דאפילו באופן זה שרינן ע"י א"י משום פסידא. מיהו בעצמו אסור לקבל אף המכס של מיני מאכל אפילו אם לא הובא מחוץ לתחום ולא שייך בו חשש צידה ומחובר משום ממצוא חפצך וכמ"ש סימן ש"ו [א"ר]. יהודי ששכר בשול

המלח מן השר מותר להשכיר לו פועלים בקיבולת שאם יעשה לו כך וכך מלח יתן לו כך וכך ואע"פ שהכלים והעצים הם של ישראל שרי [ובלבד שלא יביאו עצים מרשות ישראל בשבת שכל קבלנות אינה מותרת אלא מסר להם מע"ש כל מה שרוצה למסור לצורך המלאכה ויוציאום מרשותו מע"ש] אבל אין לו היתר לשכור א"י על שבת וחודש דמ"מ מרויח הישראל במלאכתו ואין לו היתר אלא בקבלנות [ח"א]: **[לג]** אתן לך כך וכך - דהיינו שאין מזכיר לו יום השבת כלל אלא בסתמא אם תגבה כו"כ אתן לך סך כו"כ א"כ לא הוי שכיר יום וגם לית כאן שכר שבת כלל שכבר שכר מהשר המכס של כל השנה עם השבתות בכלל [פמ"ג]: **[לד]** והא"י יקח וכו' - ר"ל דבזה ג"כ מדינא שרי דא"י כי עביד אדעתא דנפשיה עביד וכתב המ"א דגם משום שכר שבת לית בזה אף שהוא משכירו לשבת לחוד משום דהרי הוא כאלו קנה ממנו המכס [וה"ל כאלו יודע שיביאו לו א"י סחורה בשבת ומכרה בע"ש לא"י שהוא יקבלה ממנו בשבת דפשיטא דשרי] וכן גבי מטבע מוכר לו הורמנא בעלמא מה שיש לו מהמלך וכל הריוח יקח הא"י ואין בזה רק משום מראית העין שיאמרו שהוא עושה לצורך ישראל שישראל שכרו לכתוב בשבת ולקבל המכס וזהו שכתב הרמ"א ולא חיישינן וכו' דבמקום פסידא וכו' ולא הזכיר כלל משכר שבת ועיין בבה"ל: **[לה]** לא חששו - דע דמשמע מכל הפוסקים דלא התירו אפי' במקום הפסד גדול אלא באופן זה שצ"י השו"ע דהיינו או בקיבולת או שמשכיר לו את גוף הריוח דבכל זה העובד גלולים אדעתא דנפשיה קעביד אבל בשכיר יום ממש אסור בכל גווני ומזה תדע שאותן האנשים המחזיקים בית משקה שלוקחין מע"ש איזה א"י בביתן על יום השבת לעסוק במכירת המשקה שלא כדין הם עושין דאף אם נחשוב מניעת ריוח יום השבת להפסד גדול מ"מ הלא לא התירו בשכיר יום ממש וגם דאולי הוא רק בכלל מניעת הריוח כמו שכתבו האחרונים לענין תנור ומרחץ ועכ"פ אין להתיר אלא באופן שצ"י השו"ע והרמ"א או שיקנה לו מע"ש כל הדברים שנותן לו למכור ואף דעכ"פ עדיין העסק נקרא על שם ישראל זה מותר משום פסידא ולפי מה שכתבנו לקמיה בשם הט"ז יהיה מותר בזה לישראל לישב מרחוק ולשמור שלא יגנוב הא"י מהעסק אך שיזהר שלא יתערב בהעסק ושלא ידבר עמו כלום מענינים ההם והוא דבר שקשה ליזהר שלא לדבר כלום כשיושב שם אך העולם נוהגין להתיר והנח להם מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין [תו"ש] והבוטח בה' ואינו מחפש צדדי קולות על שבת אשריו: **[לו]** דינו כדין וכו' - וע"כ מותר ליתן הכסף לא"י מבעוד יום בקיבולת שאם יעשה לו מן הכסף כו"כ יתן לו כו"כ או שישכיר לו הישראל הריוח שיעלה מזה בשבת להא"י וכנ"ל משום פסידא: **[לז]** שלא ישב הישראל - שהשכיר לו או שלוחו וכתב הט"ז דמה שאסור לישב שם היינו כדי לידע מה היא ההתעסקות שעושה הא"י וכדי לקבל הימנו חשבון ע"ז למחר דזה אסור משום מצוא חפץ כדלקמן סימן ש"ו ס"א אבל אם אינו יושב שם אלא כדי לשמור את הא"י שלא יגנוב מן המכס מותר ומזה ניחא מה שנהגו מחזיקי רחיים מהשר להושיב שם ישראל אפילו בשבת רק יזהרו שלא ידבר כלום בהעסק עכ"ל וכו"כ שארי אחרונים:

רמה

סימן

[א] ישראל וא"י וכו' - דע ההיתר גמור הוא באם הישראל יש לו איזה עסק או מלאכה בשותפות עם הא"י שיתנו מתחלה קודם שלוקחין בשותפות עבוד עתה בשבת ותקח כפי מלאכתך הן רב או מעט ואני אעבוד כנגדך יום אחד בחול ואטול כפי מלאכתי ובשעת חלוקה יטול הא"י שכר עבור השבת והישראל יטול יום א' כנגדו הן רב או מעט אבל אם לא התנו מתחלה ובשעת חלוקה אומר לא"י טול אתה כנגד עמלך בשבת ואני בחול זהו ודאי אסור ואם לא התנו מתחלה ובשעת חלוקה חלקו סתם בשוה זהו בעיא בגמרא ולא אפשיטא ופסק הרמב"ם לחומרא והרא"ש לקולא והמחבר סתם כהרמב"ם והרמ"א פסק בהג"ה כהרא"ש במקום הפסד גדול. ואם התנו קודם שבאו להשתתף כנ"ל ובשעת חלוקה נתרצו לחלוק בשוה זהו מותר אף להרמב"ם וכמשי"כ בס"ב זהו עיקרי הדינים שבסעיפים הראשונים ויתר הפרטים וגם טעמיהן יבוארו לקמיה. שדה או תנור וכו' - טעם הדברים אלו דבעינן התנו דאל"ה כיון דמתחלה בשעת עשיית השותפות היה מוטל המלאכה על שניהם יחדו ולהכי אם אח"כ יאמר להא"י עשה אתה לבדך בשבת וטול לך כל הריוח של שבת ואני אעשה לבדי יום אחד בחול כנגדו ואטול אותו לעצמי הריוח של אותו יום הו"ל כאלו מעמיד את הא"י לפועל בידים כאלו אומר לו עשה אתה עבורי בשבת ואני אעשה נגד זה עבורך בחול והוי שלוחו ממש [תוספות] ולפי"ז אם שותפו הא"י בעצמו אינו עושה כלום רק שא"י אחרים הבאים לאפות מסיקין בו בתנור של השותפות ונותנים סך מה בשכרם יכול הישראל לקבל משותפו שכרו המגיע לו לפי חלקו אפילו אם לא התנו ובלבד שלא יקח ממנו משכר שבת לבדו אלא יקח ממנו סתם בהבלעת שאר ימים כדי שלא יהיה שכר שבת ולא חיישינן משום מראית העין שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה כיון שידוע שיש לא"י חלק בו [מ"א וש"א]: **[ב]** אם התנו מתחלה - הטעם דכיון שהותנו בתחלה לא הוטל על הישראל כלל מעיקרא לעשות בשבת ואין הא"י שלוחו: **[ג]** שיהיה שכר שבת וכו' - וגבי שדה צריך שיאמר לו תעמול לזרוע ולחרוש בשבת ותטול בשעת קצירה כנגד עמלך בשבת

ואני או שלוחי אעמול בחול ואטול ג"כ כנגד יום שלי: **[ד]** אם מעט וכו' - דכיון דאינם מחשבין זה כנגד זה ליטול בשוה א"כ אינם שותפים כלל ביום שבת וביום א' רק בשאר הימים ולאפוקי אם מתנה עמו בשעת התנאי שלבסוף יבואו לחשבון שיהיה השכר לשניהם בשוה דאסור דעל כרחך הוא עמו כשותף גם ביום השבת: **[ה]** ואם הרבה - ואם אח"כ בשעת חלוקה באו לחשבון לומר כמה נטלת אתה מרובה ואני מועט נחלוק המותר שיהיה לשניהן בשוה דעת המ"א לפסוק כדעת הראב"ד שמחמיר בזה משום דאיגלאי מילתא למפרע דהתנאי דמעיקרא הערמה בעלמא הוי ויש מקילין בזה כיון דהתנו מעיקרא ועיין בא"ר שהאריך ג"כ בזה ולבסוף נשאר בצ"ע: **[ו]** מותר - ואם לא נודע אח"כ ריוח של כל אחד ואחד על יומו כגון בחנות רשאין לכתחלה לחלוק בשוה [מ"א בשם רלב"ח]: **[ז]** ואם לא התנו בתחלה - כתב סתמא לאסור בלא התנו אפילו אם לא אמר לו עבוד אתה בשבת ואני בחול וגם בשעת חלוקה לא הזכיר לו של שבת אלא רוצה לחלוק עמו סתם בשוה אפ"ה אסור כיון שלא התנו קודם שנשתתפו: **[ח]** וחלקו סתם - היינו שבשעת חלוקה לא הזכיר לו ישראל את השבת לומר אתה תטול כנגד יום עמלך בשבת ואני אטול כנגד יום עמלי בחול אלא חלקו סתם בשוה וגם מיירי שלא אמר לו בתחלה עבוד אתה בשבת ואני אעבוד כנגדך בחול אלא הא"י עשה מעצמו שלא בצווי דאלי"ה אסור לכו"ע בכל זה דגלי דעתו דלוחו היה על שבת והוא עמל כנגדו בחול כיון שמתחלה הוטל על שניהן יחד. ודע דכל הסעיף הזה מיירי שהישראל והאינו יהודי הם שותפים בגוף התנור והמרחץ אבל אם אין לא"י חלק בגוף התנור רק שהוא מקבל חלק בריוח בשביל שהוא אופה ומסיק התנור י"א דלא מהני בזה אפילו כשמתנה בתחלה טול אתה חלקך בשבת ואני יום אחד בחול דכיון שגוף התנור הוא של ישראל הו"ל כמשכיר לו תנורו על שבת שיסיק לו בשביל זה השכר יום אחד של חול ואסור ליטול שכר שבת ועיין במ"א שמסיק דיש לחוש להחמיר כדעה זו ודוקא באופן זה שהוא שלא בהבלעה אבל אם הוא בהבלעה כגון שאומר לאופה טול אתה ב' וגי' ימים שרי כשהתנה זה בתחלת השותפות ויש מאחרונים שסוברין דלא בעינן בזה שאין לא"י חלק בגוף התנור התנו מעיקרא כיון שהוא בהבלעה: **[ט]** ביומו - דאז כיון דהישראל עושה כל יום א' הו"ל הא"י כשלוחו לעשות כל יום השבת בשבילו ולכך בעינן שיתנה מעיקרא וכנ"ל וכתבו האחרונים דה"ה אם הא"י נתן מעות לישראל להתעסק בהם בחול ובשבת מתעסק הוא דאסור לישראל לקבל ממנו שכר מן הריוח שנולד בשבת אא"כ יתנה הישראל עמו מעיקרא שלא יהיה מוטל עליו יום השבת כלל דאלי"ה כיון דהמלאכה הזאת מוטלת על ישראל והא"י עושה שליחותו אסור: **[י]** אדעתיה דנפשיה קעביד - בשביל חלקו דה"ל כארים דמותר מדינא וכנ"ל בריש סימן רמ"ג דכיון שהוא לוקח בפירות עביד אדעתיה דנפשיה וחלק הישראל נשבח ממילא וה"ה כאן אלא דשם אסור בתנור משום מראית העין שיאמרו שכירו הוא וכאן ליכא מ"ע דהכל יודעין שיש לא"י חלק בו: **[יא]** ואין הישראל נהנה וכו' - ר"ל דהנאתו הוא רק הנאה דממילא אבל אין הא"י עושה מלאכתו בשבילו להנותו דליהוי כשלוחו בזה כיון דאין מוטל כלל על ישראל בזה לעשות בשבת דהא בחול מחממין שניהם ובשבת אין הא"י יכול לכופו שיעסוק עמו משו"ה בודאי אדעתיה דנפשיה עביד: **[יב]** בהבלעה - דאלי"ה מחזי כשכר שבת: **[יג]** נתרצה הא"י - ר"ל שעלה לפי מה שהתנו הן רב או מעט על חלק השבת יותר מיום אחד החול של ישראל ובשעת חלוקה נתרצה לחלוק בשוה אפ"ה לא אמרינן דאיגלאי מלתא למפרע דהא"י היה שלוחו למלאכת שבת אלא מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה הא"י כיון דהתנו מתחלה שיהיה יום השבת שייך לו לבדו ודוקא שריצוי של א"י שיהיה החלוקה בשוה היה בסתמא שלא ע"י עשיית חשבון מריוח שני הימים אבל אם בא ע"י עשיית חשבון שהישראל אמר לא"י בשעת חלוקה את שקלית בשבת ק' זווי ואנא שקילנא ביום החול נ' זווי מלא לי החסרון ועי"ז נתרצה הא"י להשלים לו כבר כתבתי לעיל בס"ק ה' שיש דעות בזה: **[יד]** שיחזיר המוכר להם - ובח"מ איתא שצריך עתה קנין מחדש להקנות להמוכר ולא סגי בזה שיחזיר לו הדמים והשטר מכיר ועיין שם סימן קפ"ט וקצ"ד לענין קנין הא"י: **[טו]** ואם ירצה וכו' - עיין במג"א וט"ז שנתקשו בזה מאד דלמה יהיה מותר ואינו דומה לסימן רמ"ד דשם שרי משום פסידא דווקא ותירץ המג"א במסקנא דהכא איירי שמשכיר לו את חלקו בשבת בהבלעה דהיינו שמשכיר לו כל ימי השבתות שלו עם ב' וגי' ימים מימי החול דתו ליתא כאן משום שכר שבת ומה דשרי בקיבולת מיירי ג"כ שלא ייחד לו שבת בהקיבולת אלא בסתמא כל אימת שתעשה בעצמך ותרויח לי כו"כ אתן לו כו"כ ועיקר רבותא דהרמ"א דקמ"ל דלא חיישינן בזה למראית עין שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה כיון שידוע שיש לא"י חלק בו ומש"כ כמו שנתבאר כונתו כמו שם דלא חששו למ"ע וכ"ש הכא דליכא מ"ע כלל כיון שהוא בשותפות עם הא"י וכן הט"ז מסיק דלינא דאינו מותר בזה אלא בהבלעה ואעפ"כ זיהר שלא לדבר עם הא"י בהעסק בשבת כמ"ש האחרונים בסוף סימן רמ"ד: **[טז]** מפני שאין וכו' - שאם היה מוטלת עליו אסור מדינא כמ"ש בס"א שאם לא התנה שאסור: **[יז]** שנאמר וכו' - ומשום מיחזי כשכר שבת ליכא דהרי הוא בהבלעה ועיין לקמן סימן ש"ז ס"ג וס"ד ומה שכתבתי שם במשנה ברורה: **[יח]** וכן אין וכו' - ר"ל דמשום מראית העין שיאמרו הבריות שהא"י שכירו הוא ליכא ג"כ דהלא אין העסק ניכר של מי הוא שאם היה ניכר ונקרא על שם ישראל היה אסור כמ"ש סימן רמ"ג ס"א גבי מרחץ ע"ש. ומ"מ כ"ז אינו מותר אלא כשלא יאמר לא"י שיתעסק בהם בשבת אלא שהא"י בעצמו עושה כן וכמו שכתב כעין זה בס"ה: **[יט]** אסור - אם לא שהתנה עמו בזה קודם

שנשתתף עמו וכנ"ל בס"א: **[כ]** אם קצץ וכו' - דאז אמרינן אדעתיה דנפשיה עביד ואינו כשלוחו: **[כא]** ובלבד וכו' - ואם יום השוק הוא בשבת אפילו בסתמא אסור דהוי כאלו אמר לי מכור לי בשבת [אחרונים לקמן בסימן ש"ד ע"ש עוד בזה]: **[כב]** מותר ליטול וכו' - היינו אפילו שלא בהבלעה ואין צריך להתנות כלום: **[כג]** אם אפו איי - עיין בב"ח סוף סימן רמ"ג שכתב דאיירי דלא אפו בו רק בשבת וע"כ אף שבע"כ אפו בו אם יקבל את הככר נוטל שכר שבת אבל אם אפו בו עוד שאר ימים מותר לקבל מהם שכר שבת ג"כ בהבלעה ועיין בביאור הלכה דזה מותר אפילו לא היה האפיה בע"כ דאף דעשה איסורא במה שהרשה להם וכנ"ל בריש סימן רמ"ג מ"מ בדיעבד אין לאסור שכרו דהאיסור בזה הוא רק משום מראית העין וכמ"ש בסוף סימן רמ"ג במ"ב ס"ק ט"ז: **[כד]** ונתנו לו פת - לאו דוקא דה"ה אם נתנו לו מעות אסור לו לקבל מהם ועובדא היה בפת [א"ר]:

רמו

סימן

[א] מותר להשאיל וכו' - הוא דעת הרי"ף והרמב"ם וס"ל דהא דתניא לא ישכיר כליו לא"י בע"ש ובד' וה' מותר הוא מטעם שביתת כלים דאסור ואתיא כב"ש דס"ל אדם מצווה על שביתת כליו כמו על שביתת בהמתו אבל ב"ה ס"ל שביתת כלים אין אדם מצווה עליו וממילא מותר להשאיל ולהשכיר כליו אפילו בע"ש ואפילו כלים שעושין בהם מלאכה ומ"מ גם הם ס"ל דכל הכלים אין היתר להשכיר רק בהבלעה אבל לא על שבת לחוד אפילו אם משכירם בתחלת השבוע דזה הוי שכר שבת וכמ"ש אח"כ לפי ה"ה דע"ז לא מצינו מי שמקיל וה"ה הוא דעת הרב רבינו יונה דהך ברייתא לא אסרה משום שביתת כלים אלא ככו"ע אתיא והטעם דכשמוסר בע"ש את הכלים שעושין מלאכה בהן והא"י יעשה בהן מיד בשבת נראה כמו שעושה מלאכתו בשליחותו של ישראל וזה אסור דאמירה לא"י שבות ואע"ג דבסימן רנ"ב ס"ב איתא דשרי ליתן עורות לעבדן עם חשיכה דא"י אדעתיה דנפשיה קעביד כיון דקצץ לו דמים שאני התם שאין ריוח לישראל במה שהא"י עושה בשבת אבל בשכירות כלים ידוע הוא שאם יתנה עם הא"י שישבות בהכלים בשבת לא יתן לו שכירות כ"כ הילכך כיון שיש ריוח לישראל במה שהכלים נשכרים אצל הא"י בסתמא ועושה בהן מלאכה בשבת מחזי כשלוחו של ישראל לזה משא"כ כשמוסר לו בד' וה' מותר דלא מיתחזי כולי האי כשלוחו: **[ב]** וכיוצא בה - כגון ריחיים וכל כלי אומנות [הרא"ש] ועיין בפמ"ג דה"ה כלים שאין עושין בעצמן מלאכה כגון גיגית שהשכר נעשה בה או קדרה שמבשלין בה וכל כה"ג כיון שעכ"פ הא"י עושה בהן מלאכה מחזי כשלוחו של ישראל ולא בא הר"ר למעוטי אלא כשמשכיר לו חלוק וטלית וכה"ג איזה כלי שאין עומד לעשות בה מלאכה דמותר להשכיר לו אפילו בע"ש: **[ג]** בהבלעה - אבל ליטול שכר שבת לחוד אפילו בכלי שאין עושין בו מלאכה או שמשכיר לו חדר לדור בו אסור לכו"ע וכמו שיתבאר לקמן בסימן ש"ו ס"ד: **[ד]** ולהשאיל לו וכו' - דכיון שאין ריוח לישראל במלאכת הא"י לא יאמרו שלוחו הוא לזה וע"כ מותר להשאיל לו אפילו ליום השבת לחוד אפילו כלים שיעשה הא"י מלאכה בהן: **[ה]** ולא אמרינן וכו' - היינו שאע"פ שאינו משאילו חנם כ"א בשכר שישאילנו אח"כ מ"מ כיון דלא הוי בדרך שכירות ממש לומר אתן לך כך כדי שתשאילני כלי כלך שרי [ב"י] ועיין בה"ל: **[ו]** שום כלי - היינו אפילו כלים שאין עושין בהן מלאכה ואסור אפילו לדעה ראשונה: **[ז]** ואפילו בע"ש אם הוא וכו' - ואסור אז אפילו למכור לו או ליתן לו במתנה וכמו שמבואר לקמן בסימן רנ"ב ס"א וע"ש במ"ב מש"כ בזה: **[ח]** קודם חשיכה - היינו קודם שתשקע החמה (מגיד משנה): **[ט]** צוהו להוציאו - לחוץ לר"ה ואפילו לדידן דלית לן ר"ה גמורה אסור דאמירה לא"י שבות הוא אפילו במילי דרבנן וא"כ אם העיר מוקפת חומה דמותר לטלטל בכולה והא"י ג"כ דר שם שרי להשאילו כלים שאין עושין מלאכה בהן ולמכור לו ולהשכירו אסור אף בזה שלא יאמרו שמכר והשכיר לו בשבת ואם הוא כלים שעושין בהן מלאכה אפילו להשאילו אסור א"כ יוציאם מפתח ביתו קודם השבת שלא יאמרו בשליחותו של ישראל עושה מלאכה בשבת: **[י]** אסור להשכיר וכו' - אפילו ביום ראשון ואפילו בהבלעה: **[יא]** כדי שיעשה וכו' - צ"ל שמא יעשה בה [הגר"א] וכן מוכח מה"ש"ע גופא: **[יב]** על שביתת בהמתו - דכתיב למען ינוח שורך וחמורך וגוי ואע"ג דהשכיר הבהמה לא"י הא קי"ל דשכירות לא קניא והו"ל בהמתו של ישראל ומצווה על שביתתה וי"א דלחומרא אמרינן דשכירות קניא וע"כ אם ישראל שכר בהמה מא"י מצווה על שביתתה ונכון להחמיר כיון דהוא איסור דאורייתא ואם שכרה מא"י וחזר והשכירה לא"י שרי ממה נפשך. ואם קנה בהמה מא"י או מכר לא"י במשיכה לחוד או בכסף לחוד הוי ספיקא דדינא ואזלינן לחומרא לענין שביתת בהמה [תו"ש]: **[יג]** אין הא"י נאמן - ומירתת נמי לא מירתת לעשות בה מלאכה כיון שהוא ברשותו ע"י שאלה או שכירות לא נתפס עליו כגנב ע"ז משא"כ ברישא כשמתנה שיחזירנה לו קודם שבת כבר כלה השאלה והשכירות קודם השבת וע"י לקמן סי' ש"ה סכ"ג

[אחרונים]: **[יד]** יפקירנה וכו' - וזהו דוקא בדיעבד שכבר התנה עמו ועיכבה בשבת אבל לכתחלה אסור להשכירה ע"ד שכשיגיע יום השבת שיפקירנה ואפילו אם יפקירנה בפני שלשה שאין הכל יודעים מן ההפקר ואתי לידי חשדא שיאמרו בהמתו של ישראל עושה מלאכה בשבת ואף במכירה אין היתר אלא כשמוכר בהמתו לא"י במכירה גמורה על כל ימי השבוע ולא כשמוכר לו על יום השבת לחוד מפני חשדא וכנ"ל והב"ח מתיר לכתחלה להשכיר ע"ד שיפקירנה בפני ג' דכיון דג' ליודעים מיפרסמא מילתא ולא יבא לידי חשדא ובשעת הדחק אפשר שיש לסמוך על דבריו ובסוף הסימן נבאר א"י: **[טו]** בינו לבין עצמו - שאז אינו מצווה על שביתתה כיון שאינו שלו שכבר הפקירה ואע"ג דהפקר בעינן שיהיה בפני שלשה זהו מדרבנן אבל מדאורייתא אפילו בינו לבין עצמו סגי והכא שכבר השכירה והתנה עמו שיחזירנה ועיכבה די בזה כדי להנצל מאיסורא דאורייתא ועיין בב"י שיש פוסקים שסוברין דגם בכאן אף שהוא דיעבד בעינן דוקא תלתא וע"כ טוב לזוהר בזה לכתחלה אם יש באפשרי ועכ"פ יזהר להפקירה בפני אחד דרבים מגדולי הפוסקים סוברים דאף דאורייתא אינה הפקר עד שיפקירה עכ"פ בפני אדם אחד ואפילו בפני אחד מאנשי ביתו די בזה: **[טז]** בהמתו קנויה להא"י - עיין במ"א שדעתו דדוקא אם אומר לו בפניו בהמתי קנויה לך שאז מתכוין הא"י לקנותה והיא נקנית לו באמירה זו כיון שהיא ברשותו וקניא ליה חצירו אבל אם אומר כן שלא בפניו לא קנאה הא"י כלל. ואפילו אם זיכה לו ע"י ישראל אחר ג"כ לא מהני כמבואר בח"י סימן רמ"ג סי"ד וכן הסכים הפמ"ג ושאר אחרונים כהמ"א ופשוט דאפילו באומר בהמתי קנויה לך בעינן שיהיה לזה ג"כ פסיקת דמים דאליה אין זה מכירה כלל וכ"כ בח"א בכלל נ"ח: **[יז]** כדי שינצל וכו' - ר"ל אבל לכתחלה אין לסמוך להשכיר ע"ד שיפקיר כשיגיע יום השבת או שיקנהו אז להא"י שההפקר וההקנאה אינן מפורסמין ויש כאן חשש מראית העין וכנ"ל ועין בסוף הסימן: **[יח]** דודאי אין כונתו - ר"ל שבדאי לא היה בדעתו שישאר הפקר לעולם כ"א ליום השבת בלבד כדי להפקיע מעליו איסור שבת ולאחר השבת יחזור לרשותו אבל ביום השבת גופא בודאי הוא הפקר גמור [וגם זה מקרי בשם הפקר וכדאיתא בגמרא דאפילו הפקר ליום אחד הוא הפקר] ואין צריך לחוש שמא יזכה בה אחר בשבת גופא שבדאי הא"י לא יניחנו כ"ז שהיא ת"י למלאכתו: **[יט]** אין אדם מצווה וכו' - דשביתת בהמתו ילפינן ממה דכתיב למען ינוח שורך וחמורך כמוך והאי קרא בשבת כתיב ואפ"ה לא ישכירם אלא בהבלעה דלא יהיה שכר יו"ט והנה המרש"ל חולק ע"ז ודעתו דיו"ט ושבת שוין הן בזה כמו בכל מלאכות ועין במג"א שהאריך בזה ומביא דהב"י בסימן תצ"ה הביא דעות הראשונים בזה ומצדד שם לאיסור וע"כ יש להחמיר ובביאור הגר"א ג"כ האריך בזה ומסיק דהעיקר כדעת מהרש"ל הנ"ל וגם לקמן בסימן תצ"ה ס"ג מפרש הגר"א מה שכתוב שם בשו"ע דאין מוציאין משא על הבהמה ביו"ט הטעם הוא משום שביתת בהמתו: **[כ]** אם קבל עליו וכו' - דע"ז הוי הבהמה כמו של א"י ומותר לחרוש בה בשבת ואע"פ שמחזירה בעין אם לא יקרה לה כלום מ"מ השתא ברשת הא"י קאי לגמרי כיון דגם ליוקרא וזולא ברשותו היא: **[כא]** ועיין למטה וכו' - היינו דשני יש מתירין ועין במה שנכתוב שם: **[כב]** בתחלה כשקנו וכו' - דנמצא דלא קנויה הבהמה לישראל כלל ביום השבת ואז אח"כ מותרין אפילו לחלוק בשוה ואין בזה משום שכר שבת כמ"ש סימן רמ"ה ס"ב וגם דאז אפילו אם אחריות שניהם בשוה כל ימות השבוע בין בחול ובין בשבת ומותר: **[כג]** ואם לא התנו מתחלה - אלא לאחר שנשתתפו אמר לו טול אתה בשבת ואני כנגדו בחול אף אם נאמר שאין איסור בזה מחמת שביתת בהמתו כיון שיש לא"י חלק בה וע"כ של ישראל עושה מלאכה מ"מ אסור דהא בכל זה הוא נוטל יום אחד כנגד יום השבת והוי שכר שבת שלא בהבלעה: **[כד]** אע"פ שהתנו אח"כ - מלשון זה משמע דכ"ש דאם לא התנה כלל דאסור ובב"י מצדד לומר דאם אף לאחר שנשתתפו לא התנה לומר טול אתה וכו'. אלא חולקין סתם השכר כל השבוע בשוה דשרי דהא נוטל שכר שבת בהבלעה ואיסור דשביתת בהמתו ס"ל דאין כאן דהא הא"י עושה בע"כ בשבת מחמת חלקו שיש לו [ואך דעשה בזה איסור מתחלה כשנשתתף שהיה לו לחוש שיעשה בהבהמה מלאכה בשבת והו"ל להתנות מתחלה טול אתה וכו' ע"ש בב"י]. אמנם מלשון השו"ע משמע דלא רצה לסמוך ע"ז למעשה. ודע דאפילו לפי דעת הב"י הנ"ל דאין בזה משום שביתת בהמתו אין להתיר לחלוק סתם אח"כ אלא במקום הפסד גדול לפי דעת הרמ"א לעיל ברמ"ה ס"א בהג"ה ומשמע במ"א לדיש לסמוך ע"ז: **[כה]** ויזקוף הדמים - היינו ששם אותם בדמים כפי מה שהיא עכשיו ואם תתיקרא או תזול יהיה הכל ברשותו ואפ"ה התנה ג"כ שיהא רשות בידו להוציאה דס"ל כדעת היש אומרים הנ"ל בס"ד דבעינן שיהא הא"י יכול למכרה: **[כו]** להוציא על ידי וכו' במלוה - ומיירי ג"כ שהלוה אותה לא"י ושם אותה בדמים וכנ"ל והדמים זקוף עליו במלוה אלא דבא להוסיף דאף דע"ז שעשה אותה הא"י אפותיקי לישראל תו אין לו רשות למכרה אפ"ה שרי: **[כז]** יהרהנס אצלו - פי' אע"פ שיניחם ביד הישראל למשכון שיהיה יוכל להפרע מהם כשלא יתן מעות עבורם ואח"כ נוטל אותם הא"י ועובד בהם אפ"ה שרי דאכתי גוף הבהמה ברשות א"י הוא: **[כח]** ובלבד וכו' מעכשיו - היינו אפילו אם אמר לו אם לא אתן לך המעות לזמן פלוני יהיו שלך כיון דלא אמר לו מעכשיו יהיו שלך לא קנאם הישראל למפרע כשלא יפרענו הא"י ואין לו עליהם עתה רק שעבוד בעלמא: **[כט]** ע"י שיזהיר וכו' - ואע"פ שאין לו לא"י רשות למכרה אפ"ה שרי וסתם בזה כדעת המתירין לעיל בס"ד דהכא נמי מיירי שקבלה עליו ברשותו לענין יוקרא וזולא:

[ל] ויכתוב כן - לפרסומי מילתא שלא יבוא לידי חשדא: **[לא]** הלכתא נינהו - והיותר טוב שבכל ההתירים שיקנה אותם לו בחול במכירה גמורה ויתן לו אויפגא"ב ע"ז ויתר הדמים יזקוף עליו במלוה ויעשם אפותיקי לישראל שיהיה בטוח במעותיו והנכון שיעשה ענין המכירה בפני דיני העיר כדי שיעשה כד"ת וגם שיפורסם הדבר שלא יהיה חשש מראית העין: **[לב]** איזה מהן שירצה ואפילו וכו' - היינו דאף קבלת אחריות בלחוד שכתב המחבר לבסוף דבריו מהני גם בזה אף דאין לו רשות לא"י למכרה כיון דעומדת ברשותו לענין יוקרא וזולא וסתם בזה כדעת היש מתירין בס"ד ויותר טוב שיעשה מכירה גמורה וכנ"ל בסל"א כדי לצאת גם דעת המחמירין שם כי לדבריהם יש בזה חשש דאורייתא. ואם קשה לו לעשות כל אופני ההיתר האלו והוא שעת הדחק כגון מי שיש לו שדות וא"י לו להשכיר באריסות לא"י אם לא יתן לו גם שוורים לחרוש בהם ולא יוכל למנעו שלא לחרוש בו בשבת יש לסמוך ע"ד הבי"ח הנ"ל שמתיר ע"י שיפקירם בפני ג' קודם השבת ויפורסם הדבר ולא יבוא לידי חשד וההפקר צריך להיות בלב שלם אבל בלא שעת הדחק אין לסמוך על ההפקר וכמ"ש לעיל במ"ב ס"ק י"ד וכן הסכים בד"מ בהדיא: **[לג]** דינו כאלו היתה וכו' - והנה כ"ז הוא כשמשכירה או משאילה לו לעשות מלאכת עצמו אבל לעשות מלאכת ישראל בשבת אין היתר כלל אפילו אם מכרה לו הבהמה במכירה גמורה שהרי מ"מ עושה הא"י מלאכת ישראל בשבת בשבילו ולפ"ז אם הסוסים הוא של ישראל וגם הא"י הוא שכירו לכל המלאכות שיצטרך הישראל אין היתר במכירת הסוסים לו דהרי אסור לו להניח לעשות מלאכתו א"כ הוא מושכר לו רק למלאכה זו ליסע עם הסוסים להוליך לו סחורה בכל עת שיצטרך בשנה זו אז שרי להרמב"ם כמ"ש ס"י רמ"ד ס"ה. ואפילו באופן זה אסור לומר לו שיסע בשבת אלא דאם הוא נוסע מעצמו א"צ למנעו מזה [אחרונים]: **[לד]** רק שיפרסם וכו' - עיין בבה"ל שהבאנו דאין כדאי להתיר ע"י כל ההתירים אלא בשעת הדחק ולאפוקי מאלו האנשים שמוכרים בכונה את שווריהן לא"י כדי שיעשה בהן מלאכה בשבת והמלאכה נקראת על שם ישראל ואף דאין למחות ביד המקילין בזה שיש להם ע"מ לסמוך מ"מ כל בעל נפש יחוש לעצמו שלא לעשות זה כ"א בשעת הדחק וע"פ הוראת חכם. ישראל שיש לו סוס ובא המושל המכירו להשאילו או להשכירו והוא אינו יכול למאן נגדו מפני איבה ימכרו לו בדבר מועט ואז יוכל המושל לעשות בו כרצונו ואם אח"כ יחזור ויתן לו הסוס וגם השכירות מתנה בעלמא יהיב ליה [תשו' שבות יעקב ועיין בשע"ת שהסכים ג"כ עמו נגד היד אהרן]:

רמז

סימן

[א] אגרת - ה"ה בכל מלאכות כשנותן לו ואין שהות לגמרו קודם השבת בעיני דוקא שיקצוב לו דמים בעד מלאכתו דאז אדעתיה דנפשיה קעביד ולא בשביל ישראל וכדאיתא לקמן בסימן רנ"ב ס"ב אלא נקט אגרת לאשמועינן דאי לא קצץ ולא קביע בי דואר במתא אסור כדמסיק והטעם כמו שכתבנו לקמיה אבל שאר כלים וחפצים או מעות אם שולח ביד א"י בע"ש הדין כמו בכל מלאכות ולכך אפילו אם לא קצץ אם יש שהות ביום להגיע למקום מי שנשתלח לו מותר ולא חיישינן שמא לא ימצאנו בביתו ויצטרך לחפש אחריו בשבת: **[ב]** עם חשיכה - היינו בעוד שהשמש זורח וגם צריך שיצא הא"י מפתח ביתו של ישראל קודם השבת [רמב"ם]: **[ג]** ובלבד וכו' - ואם הא"י אמר מעצמו שילך בשבת לית לן בה כיון שהישראל לא אמר לו זה וא"י אדעתיה דנפשיה קעביד בשביל שכירותיה: **[ד]** שילך בשבת - וה"ה שלא יאמר לו ראה שתהא שם ביום א' או ביום ב' וכיוצא בזה וידוע שא"י לו להיות שם אלא א"כ ילך בשבת דזה הוי כאלו א"ל לך בשבת [אחרונים]: **[ה]** לא קביע בי דואר וכו' - היינו שאינו קבוע תמיד הבי דואר באותה העיר שנשתלח שם אלא הולך לפעמים למקום אחר אסור דשמה לא ימצאנו הא"י ויצטרך לילך אחריו בשבת ולכך החמירו כולי האי וחששו לזה בעניננו דכיון שכתב ידו של ישראל נושא וניכר מעשה ישראל יאמרו בשבת נתן לו להוליך וא"כ אם נכתב האגרת בכתב א"י שרי להוליך אפילו בע"ש ובלא קצץ כל שיכול להגיע שם מבעוד יום לבית ראשון הסמוך לחומה וכמו שהתרנו לעיל בשולח שאר כלים וחפצים ע"י א"י: **[ו]** אסור לשלוח - כתב עו"ש ונראה דכל זה מיירי כששולח ע"י הא"י ליד הבי דואר אבל כשאדם משלח אגרת על ידו לחבירו אין לחוש שמא לא ימצאנו בביתו שילך אחריו בשבת ושרי אפילו בע"ש ובלא קצץ כל שיכול להגיע שם מבעוד יום וכן נוטה דעת מהר"ר אברהם מפראג המובא בב"ח וע"ש שהאריך ומסיק להקל בזה ודעת הט"ז ומ"א דגם בשולח אגרת לחבירו ג"כ יש חשש זה ובפירוש ר"ח שיצא עתה לאור מוכח כהעו"ש עיין שם ומיהו אם אמר לא"י שילך לשם וימסור לבני ביתו של אותו האיש אם לא ימצאנו לכו"ע שרי אפילו בע"ש ובלא קצץ כל שיכול להגיע לבית ראשון הסמוך לחומה של העיר שהאיש שם: **[ז]** אפילו מיום ראשון - ואם הוא דרך קרוב כגון מהלך יום אחד נראה דאף אם הוא משלחו ביום ב' וג' שרי שאף שלא ימצאנו בביתו יש לו שהות הרבה ללכת [מ"א]: **[ח]** ואי קביע בי דואר - היינו שהאיש הממונה ע"ז קבוע שם תמיד ובכלל זה הוא מה שקורין עכשיו פאשט מייסטער שרגיל להיות במקומות גדולים שהוא עומד על המשמר בעתים ידועים לקבל

כתבים ולשלחם להשייכים לכתבים ההם: **[ט]** הסמוך לחומה - לעיר שנשתלח שם כלומר לבית ראשון מבפנים: **[י]** ויש מתירין וכו' - טעמייהו דכיון שלא אמר לו ישראל בהדיא שילך בשבת אין לאסור כ"א סמוך לשבת דנראה כשלוחו של ישראל לזה ואמירה לא"י שבות אפילו אמר לו בע"ש לעשות מלאכה בשבת אבל מופלג מן השבת קצץ לא מחזי כאומר לו עשה מלאכה בשבת ולפיכך אין לאסור כ"א ביום ע"ש [הרא"ש]: **[יא]** ואפילו לא קביע - ואפילו ידוע שלא יוכל להגיע לשם קודם שבת ג"כ שרי לדעה זו דכיון שהוא מופלג מן השבת לא מחזי כשלוחו וכנ"ל: **[יב]** אע"פ שיש בדעתו - ר"ל לא מבעיא אם הא"י מסתפק כלל אם יתנו לו שכר דאסור אלא אפילו אם הישראל מבין ממנו שמצפה לשכר מאתו או ממי שנשתלח לו אפ"ה אסור כיון שהישראל לא הבטיחו עדיין: **[יג]** אם שכרו לימים - ר"ל דאף שהתנו לעיל בקצץ אפילו בע"ש היינו כשהוא קוצץ לו סך קצוב בעד פעולתו דאז אדעתיה דנפשיה עביד ולא מינכר כלל שהמלאכה הנעשית בשבת הוא בשליחות ישראל אבל כששכרו לימים שקוצב לו שכר בעד כל יום אף שאינו מקפיד עליו מתי ילך ואדעתיה דנפשיה עביד פעולתו גם בזה [ולפיכך עדיף מלא קצץ כלל ומותר בד' וה' אף לדעת המחבר] מ"מ כששוכרו בע"ש אסור דכיון שיוצא תיכף בשבת נראה כאלו התנה עמו כך ובשליחותו הולך מאחר שנתן לו שכר בעד היום: **[יד]** בע"ש - אבל ביום ה' מותר ולדעת הרמ"א לעיל בהג"ה אפילו לא קצץ כלל מותר ביום ה': **[טו]** שהרי הא"י מאליו וכו' - פ"י דאין הישראל כופה אותו על כך אלא מעצמו הוא מתרצה להוליך האגרת ותלינן שמה שנתרצה הוא מפני הטובה שקיבל ממנו מכבר ואדעתיה דנפשיה קעביד: **[טז]** וטוב להחמיר - הנה מלשון זה משמע דרק טוב לחוש לדעה זו וכן בט"ז משמע דדעתו כדעה הראשונה אבל בד"מ סימן רנ"ב משמע דדעתו הוא כהיש חולקין וכן בלבוש ובא"ר בסימן זה משמע דאסור בחנם וע"כ מהנכון שיקצוב לו עכ"פ איזה דבר מועט עבור זה והוי כקצץ כיון שקיבל עליו שיהיה זה שכרו וכ"כ בח"א: **[יז]** הולך מעצמו - ואם יודע שמרבה הדרך בשבילו אסור [ב"י]: **[יח]** בכל גווני - היינו אפילו לא קצץ ליתן לו שכר אלא בסתמא דקיי"ל בס"א דאסור לשלוח על ידו כשאיין קבוע בי דואר דחיישינן שמא לא ימצאנו בביתו וילך אחריו בשבת אפ"ה שרינן כאן כיון שאין הא"י הולך בשליחותו אלא שמעצמו הולך לשם בודאי אם לא ימצאנו לא יחפש אחריו ודוקא אם יש שהות להגיע שם מבעוד יום אבל אם אין שהות להגיע שם מבעוד יום אסור אף בזה דאף דהליכתו בשביל עצמו הוא מ"מ מה שנושא המכתב הוא בשביל ישראל. ודע דליתן לו בשבת אסור לכו"ע אפילו בהולך מעצמו ואפילו קצץ לו שכר מבעוד יום עבור זה וע"כ אסור ליתן אגרת על הפאצט בשבת [ומע"ש מותר דעל הפאצט הוי תמיד קצץ דאף אם אינו משלם כאן מ"מ יצטרך לשלם מי שנשתלח לו] אפילו במקום שיש עירוב ואפילו ע"י א"י אסור דבר זה [ולא מהני קציצה על שבת גופא] אך במקום הפסד גדול יש להתיר בכה"ג דהוי שבות דשבות במקום פסידא דמותר ושלא במקום הפסד יש להחמיר אפילו בע"ש שלא ליתן לא"י האגרת שהוא יתן אותו על הפאצט בשבת ואפילו בקצץ שהרי מייחד מלאכתו על שבת [ח"א בכלל ג' ע"ש]: **[יט]** אסור לשלחו - דמה שהוא שכירו לשנה לא נחשב כקציצה ודינו בכל הפרטים כמבואר לעיל בס"א בלא קצץ אלא דבזה מקילינן דאין אסור אלא בע"ש והטעם כמו שביארנו בבה"ל: **[כ]** כמו שנתבאר לעיל - היינו דעה הראשונה שם דס"ל דזהו נחשב כקצץ ע"ש הטעם. ומ"מ אסור לומר לו שילך בשבת כנ"ל בס"א:

רמח

סימן

הנה קודם שנכנסו בביאור דברי השו"ע נעתיק לשון הברייתא הנאמר בזה בגמרא דף י"ט ת"ר אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם לשבת בד"א לדבר הרשות אבל לדבר מצוה שפיר דמי ופוסק עמו ע"מ לשבות ואינו שובת דברי רבי רשב"ג אומר אינו צריך ומצור לצידון [שהוא מהלך יום אחד] אפילו בע"ש מותר ע"כ לשון הברייתא. והנה הרבה טעמים נאמרו ע"ז בפוסקים י"א הטעם שמא יצטרך הישראל לעשות מלאכה בעצמו בשבת משום פיקוח נפש דמקום סכנה הוא או שיעשה הא"י בעל הספינה עבורו מלאכה בקשירת הקלע ושאר חילולים או משום איסור תחומין כמבואר בב"י באריכות והר"י ס"ל דאי משום חשש מלאכה או תחומין ודאי היה אסור אף קודם ג' ימים וגם לדבר מצוה לא היה מותר אלא דעיקר האיסור משום ביטול מצות עונג שבת דכל ג' ימים הראשונים יש להם צער מחמת נענוע הספינה שגופו משתבר וכדכתיב יחוגו וינעו כשכור וגם מחמת סרחון העולה מן הימים המלוחין ואין רוחו חוזרת לבוא עד אחר ג' ימים שהורגל בזה וכמ"ש ס"ב וי"א דהטעם שאסרו להפליג בספינה הוא מפני שנראה כאלו צף ושט ע"פ המים בשבת וזהו אסור לכו"ע מפני גזירה שמא יעשה חבית של שייטין וכדלקמן בסימן של"ט וקודם ג' ימים שרי דע"י שהוצרך להפליג זמן הרבה קודם שבת אית ליה היכרא ולא יבוא לעשות חבית של שייטין ואותן הפוסקים הנ"ל דס"ל דהטעם הוא משום מלאכה או משום תחומין מה שחילק הברייתא לדידהו בין תוך ג' ימים לקודם ג' ימים הוא משום דשלשה ימים קודם שבת מקרי קמא שבתא וחל עליו להזהר שלא

יבוא לידי חילול שבת אבל קודם ג' ימים דהם מקרי בתר שבת העבר עדיין לא חל עליו אזהרת שבת הבאה ושרי להפליג בהם ואז אף אם יצטרך אח"כ לבוא לידי חילול שבת משום פיקוח נפש שרי. והנה המחבר אף שנמשך בס"ב אחר הרי"ף שהעתיק פירושו מ"מ גם הוא ס"ל כהפוסקים דקודם ג' ימים שרי אף במקום שיצטרך אח"כ לבוא לידי חילול שבת ע"י מלאכה וכמ"ש ס"ד [ועיין במה שכתבנו שם] אלא דס"ל דאף אי לא היה בו שום חשש מלאכה ותחומין [כגון שהיא כולה של אי"י דכשנעשה בה מלאכה מסתמא אדעתיה דא"י נעשה וגם היא במקום שעמוק יותר מעשרה טפחים דאין בזה משום איסור תחומין להרבה פוסקים וכדלקמן בסימן ת"ד ע"ש] אפ"ה אסור משום ביטול עונג שבת לחוד. ועתה נבוא לבאר בעז"ה את דברי השו"ע: **[א]** אפילו בע"ש - היינו אף דבודאי לא יקיים עונג שבת ע"י כמ"ש המחבר בס"ב אפ"ה מותר כיון דלצורך מצוה הוא וקי"ל דעוסק במצוה פטור מן המצוה ולא מבעיא אם הספינה הולכת במקום שהמים עמוקים יותר מעשרה טפחים דמותר ואין לחוש ליציאת חוץ לתחום דקי"ל אין תחומין למעלה מעשרה טפחים אלא אפילו יש מקומות שהמים מועטין פחות מעשרה טפחים ג"כ מותר לצאת בע"ש בספינה כיון שהוא לדבר מצוה [א"ר]: **[ב]** ופוסק עמו וכו' - כתב המ"א דבשבת אסור להפליג אפילו לדבר מצוה דהא לא יוכל לפסוק עמו שישבות ולא ילך ויש שמצדדים דאפילו בשבת שרי לדבר מצוה ועיין בשע"ת סוף סימן זה ובח"א כלל ד': **[ג]** שישבות - בין אם הוא מפליג מע"ש בין מקודם כיון שהוא תוך ג' ימים הסמוך לשבת [ט"ז]. בספר עו"ש נסתפק אם א"א לו לפסוק כגון שהא"י אומר לו שלא ישבות וכה"ג אי מעכב או לא והסכימו רוב האחרונים דהפסיקה הוא רק למצוה בעלמא ואינו מעכב: **[ד]** פחות מג' ימים - דהיינו ביום רביעי בשבת אסור [מ"א בשם הרבה אחרונים] אבל הגר"א הביא בשם הרבה ראשונים דהג' ימים נחשבין עם השבת גופא וביום רביעי מותר וע"ש שכתב שכן מוכח בתוספתא ובירושלמי: **[ה]** קודם השבת - וה"ה קודם יו"ט דיו"ט ושבת שוין וכן ביו"ט שני אין מפליגין: **[ו]** אפילו בספינה וכו' - ר"ל דלא נימא דדמי להליכה בקרון דאסור ליסע בשבת אפילו אם ישב בהקרון קודם ג' ימים ועיין בס"ב בהג"ה דלפי מה שרגילין למשוך הספינות בבהמות בנהרות אפילו בתוך ג' ימים מותר להפליג אלא דנקט קודם ג' ימים משום שאר ספינות [הגר"א]: **[ז]** ואפילו אין בגובה וכו' - דהו"א דאסור משום תחומין קמ"ל דלא והטעם כיון שהתחיל קודם ג' ימים וכמ"ש לקמיה: **[ח]** ואפילו במקום וכו' - הטעם כמו שכתבנו למעלה דשלשה ימים קודם השבת שייכים לשבת הבא וחל עליו להזהר שלא יבוא לידי חילול שבת וכשיצא בתוך הזמן הזה הרי הוא כאלו מתנה לחלל עליו את השבת אבל קודם לזה שייכים לשבת שעבר וכיון שהפליג בהיתר אין לו להמנע מחמת שבת הבא שאז אם יארע לו סכנה ויצטרך לחללו משום פיקוח נפש אין כאן חילול ועיין לקמן בסקכ"ה מה שנכתוב בזה: **[ט]** לעשות אח"כ וכו' - היינו דאין לו למנוע מחמת זה מלישב בספינה כיון שהוא קודם ג' ימים אבל מ"מ כל מה שיכול לעשות שלא יצטרך בעצמו לחלל את השבת כגון ע"י א"י וכדומה פשיטא דמחויב לעשות כן: **[י]** בבוקר - דאם ימשך שעה ושתים על היום אסור דלא יגיע לשם קודם השבת [ב"י]: **[יא]** מפני שאפשר וכו' - ר"ל כשיש רוח טוב הולכין ביום אחד לכן שרי להלוך בע"ש לפי שאפשר שיהיה רוח טוב: **[יב]** אפילו בע"ש - ואין צריך לפסוק עמו שישבות ולענן להפליג בשבת עיין בס"ג: **[יג]** והוא שלא וכו' - דכיון דתחומין דרבנן הוא ואפילו תחומין דיי"ב מיל קי"ל דבימים ונהרות אין בהן איסור דאורייתא לד"ה שאין דומין לדגלי מדבר לפיכך תלינן בספיקו להקל ואמרינן דעמוק עשרה טפחים מקרקע הספינה לקרקע המים ואין תחומין למעלה מעשרה: **[יד]** שמקרקע הספינה - פ"י אע"פ שהמים עמוקים עשרה אם הספינה משוקעת במים שאין בין קרקע הספינה לקרקע המים י"ט לא מבעיא אם הוא יושב בספינה למטה מיו"ד נמצא מהלך למטה מיו"ד אלא אפילו אם הוא יושב בספינה במקום גבוה שהוא למעלה מיו"ד מקרקעית המים ג"כ אסור כיון שהספינה רחבה ארבעה וניחא להילוך כעומד למטה דמיא ויש מתירין כשהוא יושב למעלה מיו"ד טפחים ואין רגליו תלויות למטה מיו"ד טפחים ויש לסמוך על דבריהם כשהוא צריך לכך: **[טו]** אסור לצאת וכו' - היינו בכל הג' ימים שקודם שבת אם יודע שיזדמן לו שם בשבת מקום ההוא ויצטרך לעבור עליו על איסור תחומין אבל קודם לזה מותר וכמו שכתוב בס"א בהג"ה: **[טז]** לידי מלאכה - אפילו מלאכה דרבנן [אחרונים]: **[יז]** ליכנס בה שלשה ימים - הטעם כמו שכתבנו למעלה בסק"ח: **[יח]** אין איסור במה שהבהמות וכו' - ר"ל דאם לא היה איסור אחר כגון בנהרות הנובעים ולמעלה מעשרה וגם לא יצטרך הישראל לעשות מלאכה שם אין לאסור ליסע בספינה היכא שהבהמות מושכות הספינה דיהיה דומה כאלו יושב בקרון והבהמה מושכת אותו דאסור לא אמרינן הכי דהתם הטעם שמא יתוודע זמורה להנהיגה אבל הכא הבהמות הולכות ברחוק ממנו וע"כ מותר אפילו בתוך ג' ימים: **[יט]** היכא דמותר וכו' - פ"י דהמחבר לא קאמר לעיל להתיר אפילו בנהרות הנובעים ולמעלה מעשרה אלא להפליג בע"ש אבל בשבת לא וכאן אתי לאורויי דלפעמים אף בשבת מותר להפליג בהם: **[כ]** שבייתה - היינו שישב שם כל בין השמשות עד שתחשך: **[כא]** והוא שלא יצא - דאל"ה אסור ליכנס בה בשבת מפני שנראה כשט ע"פ המים וזה אסור כמ"ש סימן שלי"ט: **[כב]** דמאחר שקנה בה וכו' - היינו דע"י הו"ל הספינה כביתו ואינו נראה כשט כשנכנס בה בשבת ואפילו לדעה זו אינו

מועיל הקנין שביתה אלא שיהיה מותר לכנוס בהספינה בשבת אבל כשמגיע אח"כ ליבשה אסור לו לזוז מדי אמותיו כמ"ש בסימן ת"ד [ואם הגיעה הספינה לעיר המוקפת מחיצות עיי"ש בהג"ה] אבל אם לא יצא מהספינה מעת שקנה שביתה מותר אח"כ לילך במקום שיגיע ליבשה עד אלפים לכל רוח והני מילי כשהיתה הספינה לעולם למעלה מעשרה טפחים וכמבואר שם ובספינה גופא מהלך את כולה אפילו אם יצא מבערב לביתו אחר שקנה שביתה כיון ששבת באויר מחיצות מבעוד יום ואם לא קנה שביתה כלל מבע"י עיין לקמן בסי' ת"ה ס"ז במ"ב כי שם בארנו כל פרטי הדינים האלו:

[כג] שביתה מע"ש - ואפילו אם חל יו"ט ע"ש שרי לקנות שביתה ואין בזה משום הכנה מיו"ט לשבת [מ"א] ואינו מועיל לזה הקנין שביתה שקנה מעיו"ט ועיין בסימן תט"ז באיזה אופן אין בו משום הכנה: **[כד]** שעושין קידוש - גם לדעת זו בעינן שישב שם כל בין השמשות לקנין שביתה אלא שסוברין דלכתחלה נכון לעשות שם ג"כ קידוש ולאכול מעט כדי לפרסם הדבר שקנו שם שביתה ולא יבוא לחשדם: **[כה]** לחלל שבת - אפילו באיסור דרבנן [מ"א בשם הריב"ש]: **[כו]** וביום א' וב' וג' - כבר נתבאר הטעם משום דהם נקראים על שם שבת העבר ואין צריך להזהר עתה שלא יבוא לידי חילול שבת הבא ובכנה"ג כתב בשם הריב"ל דכשיודע בודאי שיבוא לידי חילול שבת אסור אף בכה"ג וכ"כ הרדב"ז ועפ"י סומכין עכשיו שמסכנים בעצמם קצת שלא לחלל שבת כדי שלא יהיה איסור למפרע על מה שיצא: **[כז]** ואם אח"כ יארע וכו' - ר"ל כיון דממילא נסבב הדבר לבסוף ובאונס של פיקוח נפש אין כאן חילול. ופשוט דלכו"ע אסור לו להבטיח לשיירא בעת שישתתף עמם שישיעם באיזה עשיית מלאכה בשבת ואפילו מלאכה דרבנן אף שע"י תתבטל הנסיעה שלו שלא ירצו להשתתף עמו ואפילו אם הוא דבר מצוה דהרי הוא מתנה בהדיא לחלל את השבת:

[כח] והעולה לארץ ישראל - י"א דה"ד כדי להתיישב בה וי"א דאפילו ע"מ להחזיר דלהלך בה הילוך ד"א נמי הוי מצוה ובפרט לפי מה שהקיל רמ"א בסוף הסימן בהג"ה ודאי דגם זה הוא בכלל דבר מצוה: **[כט]** ופוסק עמהם לשבות - והפסיקה הוא לעיכובא ואם לא יתמצו בזה לא ילך עמם וכמו שבארתי בבה"ל: **[ל]** יכול ללכת וכו' - אם מתיירא להתעכב במדבר שמא יפגשו בו חיות רעות או יפגעו בו לסטים ויגזלו ממנו בהמתו ולא יוכל ללכת ברגליו ויסתכן או יקחו ממנו ולא יוכל להחיות את עצמו במדבר או שיקחו ממנו מלבושיו בזמן הקור כולם הוא בכלל ספק פיקוח נפש ומותר לילך עמהם: **[לא]** חוץ לתחום - וה"ה אפילו חוץ ליי"ב מיל נמי שרי עד שיגיע למקום שאין שם שוב חשב סכנת נפשות ויפרד מהם וישבות שם ויש לו משם אלפים לכל רוח [אחרונים]:

[לב] ואם נכנס וכו' - דכיון דבאונס יצא חוץ לתחום מפני פיקוח נפש וגם מתחלתו ברשות נפק ע"כ לא הוי כשאר יצא חוץ לתחום דאין לו אלא ד"א וכתב המ"א דדוקא כשהלך לדבר מצוה גמורה ולא כשהלך לסחורה דאף דדעת ההג"ה שגם זה מקרי צורך מצוה מ"מ לענין שיהיה יכול להלך בתוך כל העיר וכן במה שכתב המחבר ואפילו וכו' יש לו אלפים לכל רוח אין לסמוך ע"ז כיון שהרבה פוסקים חולקין ע"ז: **[לג]** דכיון דלדבר מצוה וכו' - אבל אם יצא מתחלה לדבר הרשות אף שעתה היה מותר לו ללכת עמהם חוץ לתחום מפני פ"נ מ"מ כיון שעבר מתחלה על דעת חכמים במה שיצא תוך ג' ימים הרי הוא כשאר יוצא חוץ לתחום דאין לו אלא ד"א ואם יצא קודם ג' ימים אפילו לדבר הרשות כיון דהשתא היה צריך לצאת מפני פיקוח נפש יש לו אלפים אמה לכל רוח כמ"ש בסימן ת"ז [מ"א]. עוד כתב דאם הלך תוך ג' ימים מפני שסבר שמוותר לילך תוך ג' ימים הו"ל שוגג ויש לו אלפים אמה לכל רוח וכ"כ ש"א: **[לד]** לסחורה - אפילו יש לו מזונות והולך לסחורה להרוחה ולגבות מעות מא"י שהוא חולה כל עוד שאינו גוסס לא מקרי פסידא ודאית [מ"א] והא"ר מיקל בזה דלא גרע מהולך לסחורה וע"כ מותר להפליג עבור זה בתוך ג' ימים ועיין לקמן בסימן שלי"ט במ"א סק"יג ובמ"ב שם: **[לה]** והליכת שיירא - ודעת מ"א בשם כמה פוסקים דבהליכת שיירא אין להקל: **[לו]** ואין למחות וכו' - אבל במקום שלא נהגו להקל אין כדאי לכתחלה להקל דכמה פוסקים סוברים

רמט

סימן

[א] יותר מג' פרסאות - מתחלת היום והוא קרוב לשליש היום כפי מהלך אדם בינוני יי פרסאות ביום ובנוסע בעגלה או רוכב על סוס דנוסע במהרה יוכל ליסע הרבה יותר מג' פרסאות עד שלישי היום ומהב"ח משמע להקל בנוסע בעגלה ליסע אפילו אחר חצות היום ובלבד שיעמוד לשבות בעוד היום גדול בכדי שיוכל להכין צרכי שבת: **[ב]** לביתו - היינו למקום ששובת שם: **[ג]** שהולך לביתו - ואף שהוא מכיון שבביתו יהיה לו יותר עונג שבת מ"מ אסור שמא לא ידעו כלל מביאתו ולא הכינו בשבילו. ובמדיונות אלו רוב בני אדם מכינים צרכי שבת בריוח ולכן אין נוהרין בזה כלל בין כשהולך לביתו או להתארח בבית אחרים [ממ"א בשם אגודה] ובהרבה אחרונים ראיתי שכתבו דמ"מ צריך ליזהר לכתחלה שלא ילך או יסע עד סמוך לערב מפני שכמה פעמים נכשלים ע"י ובאים לידי חילול שבת כי בעל אושפיזא או אפילו בביתו כשבא סמוך לשבת מוסיפין לבשל בשבילו

ומחללין שבת וגם כמה פעמים יארע דלא יגיע למלון ולביתו מבעוד יום עד שחשכה ממש וכמה חילול שבת יש בהוצאה והכנסה ויציאה מחוץ לתחום ושבתית בהמתו ולכן כל זה ישים האדם ללבו וימהר לשבות אפילו בכפר ולא יסיתנו היצר לומר עוד היום גדול והדרך טוב אך אם אירע שהלך עד חשיכה והיה בבה"ש בתוך תחום עיר מותר להלוך בתוכה כבסימן תי"ו וצריך לירד מעגלה וסוס עיין סימן רס"ו ושם יבואר אי"ה: **[ד]** וה"מ כשהוא וכו' - ר"ל במקום שכלו הג' פרסאות כ"כ הלבוש ועיין בא"ר: **[ה]** שאינו וכו' - דעמידה בדרך אינו מקום בטוח דכל הדרכים בחזקת סכנה ולכן אפילו יש עמו צדה כדי צרכי שבת מותר לו ליסע משם עד שיבוא למקום בטוח: **[ו]** כמה פרסאות - ומ"מ יזהר שלא יתאחר לבוא עד סמוך לערב וכנ"ל בסק"ג: **[ז]** אסור לקבוע - ואיתא בגמרא דהיתה משפחה בירושלים שקבעה סעודתא בע"ש ונעקרה: **[ח]** בע"ש - וה"ה בעיו"ט דיו"ט נמי מצוה לענגו ולכבדו (פמ"ג): **[ט]** סעודת אירוסין - פי' אם אירס קודם לכן אסור לעשות הסעודה בע"ש דאף דסעודת אירוסין היא מצוה מ"מ היה לו להקדימה אבל אם אירס בע"ש מותר לעשות הסעודה דכיון דאירוסין שריא בע"ש משום שלא יקדמנה / יקדמנו / אחר ממילא שרי הסעודה לזה ג"כ וחשובה כמו סעודת מילה ופדיון הבן שזמנה קבוע. וכן אם היו הנשואין בע"ש מותר לעשות הסעודה ג"כ ומ"מ לכתחלה טוב ונכון אם אפשר לדחות הסעודה למחר או יום אחר אפילו באירס בע"ש. ודע דכ"ז בסעודת אירוסין אבל בסעודה שעושין בשידוכין שלנו לא הוי סעודת מצוה כ"כ בפמ"ג בסימן תמ"ד ולפ"ז אין לעשותה בע"ש אפילו אם נגמר השידוך באותו יום ומה שנוהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים לא מקרי סעודה: **[י]** כבוד השבת - ויש שכתבו הטעם שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו בצרכי שבת: **[יא]** שיכנס לשבת וכו' - שאף שאוכלה בבוקר כיון שהוא מרבה בסעודתו שלא כרגילותו שוב לא יאכל בלילה לתיאבון: **[יב]** ברית מילה - אפילו אם אינה בשמיני ללידתו כגון שהיה חולה בשמיני ונדחת מ"מ מקרי זמנה קבוע דכל שעתא ושעתא זמניה הוא דאסור להניחו ערל אפילו יום אחד וכן בפדיון הבן אפילו עבר זמנו מ"מ כיון שמן הדין אפילו אחר ל' יום כל שעתא ושעתא רמיא חיובא עליה לפדותו ממילא מותר לעשות ג"כ הסעודה: **[יג]** מותר - דהיא ג"כ סעודת מצוה ואין לדחותה מפני סעודת שבת ומ"מ לכתחלה מצוה להקדימה בשחרית משום כבוד שבת וכמו שמבואר בסימן תרצ"ה ס"ב לענין סעודת פורים ע"ש ובדיעבד יכול לעשותה אפילו ממנחה ולמעלה: **[יד]** ולאכול ולשתות וכו' - ואין בכלל זה אם הוא שותה כ"כ הרבה מיני משקה עד שיהא שבע כי הוא בודאי מקלקל תאות המאכל והחוש יעיד ע"ז ולפעמים יוכל להבטל ע"י שכרותו מסעודת שבת לגמרי וע"כ מצוה להמנע מזה עכ"פ מט' שעות ולמעלה: **[טו]** אפילו וכו' - היינו כמו ואפילו ור"ל דלא מבעיא בלי קביעת סעודה כלל דזה ודאי מותר כל היום ואפילו מצוה להמנע ג"כ ליכא ואפילו בקביעת סעודה כיון שאינו עושה סעודה רחבה רק כמו שרגיל בה בחול מותר כל היום מן הדין אבל מצוה להמנע וכו': **[טז]** מלקבוע סעודה - ואם התחיל אינו מפסיק: **[יז]** מט' שעות ולמעלה - היינו שעות זמניות והוא רביעית היום עד הלילה ומ"מ נראה דבימות החורף בזמן שהימים קצרים מאד מצוה להמנע מלקבוע סעודה הרגילה אפילו קודם ט' שעות כל שהוא משער בנפשו שע"ז לא יהיה תאב לאכול בלילה: **[יח]** להתענות - כדי שיהיו תאבים לאכול בלילה ועיין בב"ח ומ"א ושי"א שהסכימו דאין להתענות בע"ש כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה אם לא שהוא איסטניס כ"כ שאם יאכל ביום לא יוכל לאכול בלילה לתאבון אז מנהג טוב הוא אם אין מזיק לו התענית: **[יט]** צריך להתענות וכו' - וכמו אם קבל תענית סתם בשאר ימי השבוע דדינו הוא עד צאת הכוכבים דוקא ולא מהני במה שהתפלל תפלת ערבית מקודם וכדלקמן בסימן תקס"ב ס"א ובי"ה הכא ואינו נחשב לאיסור במה שנכנס לשבת כשהוא מעונה אע"ג דביום השבת גופא אסור להתענות: **[כ]** אם לא שפירש - ואז מותר אפילו עוד היום גדול וכן אם התנה להתענות רק עד אחר מנחה גדולה מהני תנאו: **[כא]** וי"א דלא וכו' - האי י"א ס"ל דבין בתענית יחיד ובין בת"צ כגון עשרה בטבת שחל בע"ש לא יתענה רק עד שיצא מבהכ"נ דאז כבר קבלו שבת בתפלה שמתפללים מפלג המנחה ואילך [הוא מ"א שעות חסר רביע ואילך והשעות הן זמניות ועיין לקמן סימן רס"א] ומקרי ע"ז השלמת התענית מה שמתענה עד אחר קבלת שבת וה"ה בעיו"ט עד אחר קבלת יו"ט [ובחול גם ל"א לא מקרי השלמת התענית עד צאת הכוכבים] ומכריע הרמ"א דבתענית יחיד דהיינו שיחיד גזר על עצמו תענית לסמוך על הי"א דלא ישלים ומ"מ לכתחלה טוב יותר שיפרש כן בשעת קבלת התענית ובדיעבד אין זה לעיכובא ובת"צ חמירא מזה וצריך להשלים כדין ואפילו תנאי לא מהני דלאו בדידיה תליא מילתא וצבור שגזרו על עצמן תענית מחדש בשביל איזה ענין לא חמירא כ"כ ומהני תנאי: **[כב]** בתענית יחיד וכו' - תענית יחיד נקרא מי שקיבל על עצמו להתענות בע"ש זה או שדרכו להתענות בכל ע"ש או ערב ר"ח שחל בע"ש [היינו אותם אנשים שאין אומרים יו"כ קטן ביום ה' שלפניו דאלו האומרים מתענין ג"כ ביום ה'. א"ר בסי' תי"ח] או שמתענה יום שמת בו אביו ואמו או כ' סיון או שמתענה תעניתים המבוארים בסימן תקי"פ. כתב מ"א דאם מתענה בכל ע"ש והשלים פעם ראשון צריך לנהוג כן לעולם וה"ה בכל הנ"ל דמסתמא כ"ז שלא התנה בפירוש שאין דעתו להשלים תמיד אמרינן דדעתו לנהוג כן לעולם. ולכתחלה יותר טוב שלא ישלים בפעם ראשון כשחל בע"ש וכמו שכתב הרמ"א וכדי שלא יצטרך להשלים תמיד ואם בתחלה כשהתחיל להתענות יום שמת בו אביו ואמו או ער"ח ושאר תעניתים

הנ"ל חל בחול ובחול הלא משלימין וע"כ יש פוסקים דס"ל דאפילו כשיארע אח"כ בע"ש ג"כ צריך להשלים עד צה"כ דמסתמא דעתו להתנהג כן תמיד אם לא כשהתנה בפירוש שאין דעתו להתנהג כן לעולם ויש חולקין ע"ז וס"ל דמסתמא לא קבל על עצמו להשלים אף בע"ש וע"כ מי שמצטער יוכל לסמוך על המקילין ולאכול תיכף אחר יציאתו מבהכ"נ אף שהיום גדול: **[כג]** עד צאת הכוכבים - ואפילו הי"א הנ"ל מודו בזה שהרי אפילו בשבת עצמו יכול להתחיל ולהתענות ת"ח וכדלקמן בסימן רפ"ח וכ"ש שישלים עד הלילה. והנה יש מהפוסקים שחולקין וסוברין דגם בתענית חלום די להמתין עד שיצא מבהכ"נ ערבית דבזה מקרי השלמה אבל האחרונים הסכימו עם השו"ע דאין להקל בזה דכיון שהוא מפני הסכנה לבטל ולבער חלום רע שמא לא יועל לבטלו אם לא ישלים עד הלילה:

רנ

סימן

[א] ישכים בבקר וכו' - דכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וגומר הכנה דומיא דהבאה והבאת המן הלא היתה לאלתר בבקר דכתיב וילקטו אותו בבקר בבקר אף הכנה על שבת תהיה מיד בבקר והיינו מיד אחר ק"ש ותפלה אך אם הוא רגיל ללמוד אחר התפלה איזה שעור קצוב או שלומד עם רבים אל יבטלנו וכמ"כ בסוף סימן רנ"א ואם דרך המקום ההוא למכור בבקר ולא ימצא לקנות אחר למודו לא יקבע למודו אלא אחר הקניה ואם רגילין למכור בבוקר השכם קודם התפלה ולא ימצא לקנות אחר התפלה יקנה ואח"כ יתפלל אך יראה לקרות ק"ש מקודם כיון שכבר הגיע זמנה ואין זה בכלל מה שאמרו אסור לעשות חפציו קודם שיתפלל שזו חפצי שמים היא: **[ב]** ביום ששי - והוא יותר טוב משיקנה ביום ה' שהוא מינכר יותר שהוא לכבוד שבת אם לא בדבר שצריך הכנה רבה כמו בשר למלוח וכדומה יש לקנות ביום ה' אך אם הבשר שמוצא ביום ה' הוא כחוש ויש ספק שימצא ביום וי"ו שומן וטוב ימתין על יום ו' [אחרונים] ומסתברא דבימים הקצרים כל מה שיכול להקדים ההכנה ביום ה' עדיף. וטוב שיאמר על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת כי הדבור הוא פועל הרבה בקדושה. ואע"פ שהכין בהשכמה מצוה היא לכתחלה שיוסיף גם בין השמשות ורמז לדבר שנאמר והיה משנה [כלומר שיכינו שנית]. כתיב בתורה זכור את יום השבת לקדשו ודרשו ב"ש שתהא זוכרו מאחד בשבת נזדמן לך חלק יפה תהא מתקנו לשבת ואמרו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת היה מוצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה אוכל הראשונה ומניח השניה על שבת נמצא שהאכילה היא כדי שתשאר היפה של שבת אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה בו שהיה אומר ברוך אדני יום יעמם לנו צרכנו. והסכימו הרבה פוסקים שגם הלל מודה שכדברי ב"ש עדיפא טפי אלא שהיה בוטח בה' שבודאי יזמין לו לשבת מנה יפה משאר הימים וכדי לחזק מדת בטחונו היה נוהג כן אבל בשאר כל אדם שאין בטחונו חזק כ"כ גם הוא מודה דכשמאי עדיפא טפי ופשיטא בדבר שאינו שכיח לקנות כשיזדמן לו דבר שלא יהיה נפסד אזי יניח אותו לשבת. מצוה לטעום מכל תבשיל בע"ש כדי לתקן יפה כהוגן ועיין בספר שלחן שלמה דהטעימה בשבת מכל מין בודאי היא מצוה ורמז לזה טועמיה חיים זכו: **[ג]** להכין בעצמו וכו' - דמצות כבוד שבת מוטל על כל אדם וכדכתיב וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד ומצוה בו יותר מבשלוחו וה"ה בכל המצות מצוה בו יותר מבשלוחו ועיין בבה"ל. כתבו הספרים ירהרר בתשובה ויפשפש במעשיו בכל ע"ש כי שבת מקרי כלה מלכתא וכאלו מקבל פני המלך ית"ש ואין נאה לקבלו כשהוא לבוש בבגדי הסחבות של חלאת העונות ויש לפנות קורי עכביש שקורין שפי"ן וועב"ש מהבית בע"ש [א"ר] וכ"ש שצריך לכבד הבית מהאבק והעפר מבעוד יום וזהו הכל בכלל כבוד שבת וידמה בדעתו כאלו יבוא אליו להתאכסן מלך ב"ו כמה מכבד הבית ומציע המטות וכ"ש שבת מלכתא [ח"א]: **[ד]** ומהם ילמוד כל אדם - היינו אפילו החשוב יותר ובפרט בימים הקצרים ומכ"ש כשרואה שכבר הוא סמוך לשבת שאז הוא מחוייב לעסוק בכל כחו וראיתי אנשי מעשה גדולי תורה שהיו מכבדין הבית בעצמן בימים הקצרים כדי שלא יתחלל שבת וזהו חיוב גמור על כל אדם דמאי שנא דאין לו מי שיכין או שהשליח אין לו פנאי: **[ה]** כי זה הוא וכו' - ובספרי מסמיך לה אקרא וידעת כי שלום אהלך זו השחזת הסכין כי אם קהה הסכין יוכל לבוא לפעמים לידי קטטנה ח"ו: **[ו]** כפי יכלתו - עיין לעיל בסימן רמ"ה שם מבואר כל הפרטים בזה:

רנא

סימן

[א] העושה מלאכה - ופרקמטיא שרי ומ"מ משמע מהגמרא דזמן סגירת החנויות הוא קודם זמן הדלקת הנרות ועיין בבה"ל ולקמן בסימן רנ"ו במ"ב סק"א: **[ב]** סימן ברכה - מאותה מלאכה

שאף שירויח במקום זה יפסיד במקום אחר: **[ג]** מנחה גדולה - היינו בשש ומחצה ומנחה קטנה היינו תשע ומחצה והסומך על המקילין לא הפסיד והשעות הם זמניות וכ"ז בעושה מלאכת עצמו אבל פועל הנשכר אצל בעה"ב בסתם איתא בחו"מ סימן של"א דזמנו הוא סמוך לשקיעת החמה ורק כדי שילך לביתו למלאות לו חבית מים ולצלוח לו דג קטן ולהדליק לו את הנר אם לא במקום שיש מנהג קבוע לפסוק מקודם ועיין במ"א ובס' תו"ש: **[ד]** דרך עראי - היינו אפילו בשכר: **[ה]** ואינו נוטל וכו' - ואם הוא עני שאין לו מה יאכל שרי כדלקמן ס"ס תקמ"ב לענין חוה"מ וה"ה כל המלאכות המותרות בע"פ ובחוה"מ מותרות בע"ש [אחרונים] ואפילו יש לו לחם רק הוא צריך לצרכי שבת לענגו בבשר ודגים ומשקין טובים ג"כ יש לומר דשרי אבל בלא"ה יש ליזהר בזה מאד כי משמע מכמה פוסקים דמלבד דאין רואה סימן ברכה יש חשש איסור בזה [פמ"ג]: **[ו]** לכתוב לחבירו בשכר - לכן יזהר ג"כ הכותב סת"ם שלא יכתוב בשכר אם לא שהוא צריך עתה למזוזה או ס"ת או תפלין או שהוא דחוק לצרכי שבת וכנ"ל: **[ז]** מספר ישראל - היינו אפילו אם הספר נוטל שכר והטעם נראה לכל שעושה המסתפר לצורך שבת ולכן שרי ולא דמי לתיקון בגדים שאסור בנטילת שכר דהתם אין ניכר בפעולה שהוא לצורך שבת משא"כ בזה וע"כ יש ליזהר מלגלח לא"י. כתב המ"א שהאר"י ז"ל היה נוהר שלא לגלח אחר מנחה אפילו בע"ש וביארו כונתו דמ"ש אחר מנחה היינו אחר שהגיע זמן מנחה אבל לא מיירי שהתפלל מנחה והיינו דקאמר אפילו בע"ש דר"ל לא מיבעיא בחול קודם שהתפלל מנחה אלא אפילו לצורך שבת שהוא מצוה ג"כ לא היה מגלח אחר שהגיע זמן מנחה ולא התפלל והעולם שאינם נוהרים בזה אפילו אחר שהגיע זמן מנחה קטנה י"ל דכיון שקוראין לבהכ"נ לא חיישינן שיעבור ע"ז זמן התפלה: **[ח]** ויש לאדם וכו' - לכן אין קובעין ישיבה באיזה מקומת בע"ש ובספר סדר היום כתב דאם רגיל ללמוד דבר שיש לו קצבה או שלומד עם רבים אל יבטלנו ופירש"י על הסדרא מקרי דבר שיש לו קצבה וע"כ לא גזרינן שמא ימשוך עד הלילה ואם לא ימצא אח"כ לקנות אזי לא יקבע הלימוד בבוקר ועיין לעיל בס' ר"נ שהארכנו בזה בבה"ל: **[ט]** כדי שיכין - ואם יש לו משרת שיכין בשבילו אין צריך וכ"ש אם הכין ביום ה' בודאי יוכל ללמוד כדרכו. מיהו מ"מ צריך לתקן איזה דבר לכבוד שבת ואפילו יש לו כמה עבדים כמ"ש בס' ר"נ:

רנב

סימן

[א] לשרות דיו וכו' - ובשבת אסור משום מגבל שמערב הדיו והמים יחד וי"א דאסור משום צובע אפ"ה כיון שמתחיל בזמן המותר בע"ש וממילא נגמר הפעולה בשבת שרי וכן בכל הני דקחשיב יש בהן איסור דאורייתא כשעושה אותם בשבת אפ"ה כיון שמתחיל בע"ש שרי: **[ב]** של פשתן לתנור - אפילו אין טוח כיסויו בטיט אפ"ה לא חיישינן שמא יגלה הכיסוי ויחתה בגחלים דכיון דהרוח קשה להן לא חיישינן שמא יגלהו: **[ג]** צמר לתוך היורה - והיא קולטת הצבע: **[ד]** אסור שמא יחתה - היינו אפילו יש זמן שיקלוט עין הצבע מבעוד יום אפ"ה אסור שמא יחתה כדי לקלוט היטב: **[ה]** שמא וכו' והמגיס וכו' - הנה אף דהמחבר הוזהר להגסה ביורה להגסה בקדירה אינו שוה לגמרי דבקדירה אם היא מבושלת כל צרכו תו לית ביה איסורא ואלו ביורה אסור בכל גוונא להגיס בה כמבואר לקמן בס' סי"ח וע"כ אסור לתת צמר ליורה ורתחת סמוך לחשיכה כשאינה טוחה אף שיש שהות לקלוט הצבע מבע"ש שמא יגיס משחשיכה: **[ו]** חייב משום מבשל - דע"י הגסה בקדירה ורתחת מתקרב הבישול במהרה: **[ז]** מצודות חיה וכו' - ובשבת אם הוא עושה כן ובשעת פריסתו נכנס החיה לתוכה חייב משום צידה: **[ח]** ובלבד שיצא וכו' - ר"ל דאי אין שהות לזה או שהא"י מתנה עמו שיקח ממנו בשבת אף המכירה אסור: **[ט]** מבעוד יום - כדי שלא יהיה נראה שהישראל צוהו להוציאו לחוץ ויש עוד טעם לזה שלא יחשדו את הישראל שמכר לו בשבת או משכנם בידו ולטעם זה אסור אפילו בעיר המוקפת חומה או מקום שיש עירוב וכן הסכימו האחרוני' דבענינו לענין מכירה וכן לענין שכירות איזה חפץ ודאי דיש להחמיר אפילו במוקפת חומה והא"י דר שם שיוציאם מביתו מבעוד יום: **[י]** אם ייחד וכו' - סברתם דהוי כאלו כבר מונח בביתו של א"י: **[יא]** ויש להחמיר - כדי שלא להרגיל הא"י בכך. ועיין באחרונים שהסכימו דמדינא אין להקל בזה דק"ל בס' ת"מ גם גבי חמץ דלא מהני בייחד לו מקום גם דהרואה סבור שישראל צוהו להוציאו ע"כ אין להקל בזה אלא במקום הפסד וצורך גדול ואם הא"י אלם יש להתיר אפילו בלא ייחד לו מקום דבכה"ג לא גזרו חכמים. כתב ע"ת נראה דאם השכיר את החדר לא"י בפרוטה על משך יום השבת אין להחמיר כלל ע"ש אבל המ"א ושאר אחרונים כתבו דאפילו בשכירות החדר אין לסמוך להקל: **[יב]** ליתן בגדיו וכו' - וה"ה לשארי מלאכות והטעם דכיון דקצב לו דמים בעד מלאכתו ואינו מקפיד עליו שיעשנו תיכף תו כי קעביד ביום השבת אדעתיה דנפשיה קעביד למהר להשלים מלאכתו: **[יג]** סמוך לחשיכה - ובעינן שיוציאם ג"כ מפתח ביתו מבעוד יום [רמב"ם]:

[יד] אם קצץ וכו' - היינו סך ידוע ולא שכיר יום ועיין סימן רמ"ז ס"ב דאם התנה עמו שיתן לו שכר ויתפשר עמו אע"פ שלא פירש כמה יתן לו דינו כקצץ ובזמן הזה כלים לכובס סתמא דינו כקצץ דקצבתו ידוע ולכן המנהג פשוט ליתנם ע"ש סמוך לחשיכה: **[טו]** בטובת הנאה - היינו שנתרצה הא"י לעשות לו בחנם ואמרינן דמסתמא הוא בשביל איזו טובה שעשה לו הישראל מתחלה וע"כ אדעתיה דנפשיה קעביד: **[טז]** לעשות בשבת - וכן אם אמר לכובס ראה שאני צריך להם במו"ש כגון שרוצה ליסע מיד במו"ש ג"ז אסור אפילו בקצץ דכיון שא"א לגמרו אא"כ יעשה בשבת הו"ל כאלו אומר בפירוש שיכבס בשבת והוי כשלוחו [אחרונים]: **[יז]** בביתו - ר"ל שלא בבית ישראל דאז מחזי כאלו הוא עושה בשליחות ישראל וכתב הח"א דבבית ישראל אסור אפילו אם הוא דבר שמנהג כל בני העיר ליתנו בקבלנות ולא אתו למחשדיה בשכיר יום ג"כ אסור מטעם זה דיאמרו שצוהו לעשות בשבת: **[יח]** ואם לא קצץ - היינו שלא התנה עם הישראל אודות שכרו והא"י מצפה לתשלום שכר אסור ולא אמרינן אדעתיה דנפשיה קעביד כיון שהישראל לא הבטיחו בהדיא: **[יט]** בע"ש - דכשנותנו לו בע"ש מחזי כאלו נותנו לו ע"מ שיעשה בשבת וכשקצץ דאדעתיה דנפשיה קעביד לא מחזי כאלו אומר לו כן וכתבו הפוסקים דכשיש שהות לגמרה מבע"י מותר אפילו בע"ש ואפילו לא קצץ לכו"ע ומה שדייק הרמ"א בע"ש דבד' והי' שהוא מופלג מן השבת מותר ליתן לו אפילו שאין יכול לגמרה קודם השבת כיון שלא אמר לו שיעשה בשבת: **[כ]** דיש חולקים וכו' - וס"ל דדינו כלא קצץ ואדעתיה דישאל קעביד ואסור בע"ש ועיין בד"מ דמסכים להיש חולקין ועיין במש"כ לעיל בסימן רמ"ז במ"ב סקט"ז: **[כא]** בחנם - אם לא שהא"י בעצמו מתחיל עם הישראל לומר שיעשה לו בחנם אז ודאי דעתו על הטובה שקיבל ממנו מכבר ודינו כקצץ [לעיל בסימן רמ"ז ס"ד בהג"ה]: **[כב]** ואם ראהו עושה וכו' - אף שהמחבר הקיל למעלה ליתן לו אף בטובת הנאה מבע"י ואין לו לחוש מה שיעשה בשבת אפילו אם הוא יודע שיעשה כיון שאינו מצוה ע"ז וכמ"ש לעיל בסימן רמ"ז במ"ב סק"ג מ"מ כשבא לביתו ומצאו שעושה מחזי דמדעתיה עביד כיון שאינו מקבל שכר ע"ז וצריך לומר לו שלא יעשה אבל אם התנה עמו מתחלה ליתן לו שכרו אף שלא פירש לו סך ידוע א"צ למחות בידו דבעבידתיה קעסיק: **[כג]** כמה ימים - ר"ל דבזו הנתונה לא"י היה לכו"ע מותר וכנ"ל אפ"ה צריך למחות כשרואהו. ודע דאם היה הא"י שכיר יום אצלו בימי החול והוא רוצה עתה ג"כ לעשות מלאכתו בביתו בצינעה צריך לילך ולמחות בידו כיון שנודע לו אע"פ שאין עושה לפניו. כתב מ"א דאם מצוה לא"י לעשות לו מנעלים וראהו עושה בשבת אפי' לא קצץ א"צ למחות בידו דהא אכתי לא נקרא שם ישראל עליהם ואי בעי הא"י מוכרם לאחר ולזה יעשה מנעלים אחרים וא"כ לאו בדידיה קעסיק: **[כד]** ואם היתה וכו' - דעורות לעבדן וכלים לכובס סתמן אין ידוע שהוא של ישראל וע"כ אפילו אם הוא מעבד וכובס במקום גלוי אין למחות בידו כשקצץ אבל אם היתה המלאכה ידוע שהוא של ישראל וגם הוא עושה אותה במקום גלוי לכל צריך למחות בידו שלא לעשות בשבת דהרואה אינו יודע שקצץ ואתו למחשדיה בשכיר יום וכנ"ל בסימן רמ"ז ס"א וע"ש בס"ד דדעת השו"ע שם דמדינא אסור בזה וע"ש בבה"ל ד"ה דינו: **[כה]** וידוע שהיא וכו' - ולפ"ז החלוקים שניכרים שהם של ישראל והא"י מכבסן ע"ג הנהר שהוא מקום גלוי ומפורסם צריך למחות בידו כשרואהו בשבת [מג"א] אבל בתו"ש כתב דלא שייך בזה חשדא דלא נודע של מי הוא והח"א הקיל בזה עוד מטעם אחר דכיון שידוע שמנהג כל בני העיר ליתן כלים לכובס בקבלנות ע"כ אפילו אם הא"י מכבסן במקום מפורסם מותר דאין בזה חשדא משום שכיר יום וכעין מה שכתב בסימן רמ"ז ס"ב וה"ה בכל הכלים שדרך ליתן בקבלנות ואין איסור בזה אלא כשעושה בבית ישראל דשם לא מהני שום היתר וכמ"ש למעלה בס"ק י"ז: **[כו]** כל שקצץ וכו' - ובאופן שלא היה איסור בהנתנה שהיה בזה ג"כ שארי הפרטים שצריך לקציצה וכנ"ל בס"ב: **[כז]** אע"פ וכו' - ולא דמי למה שמבואר בסימן רע"ו ס"א בהג"ה דא"י שהדליק הנר בשביל ישראל אפילו אם היה על ידי קציצה אסור להשתמש לאורה דהכא אע"ג שהישראל נהנה בלבישתו ממלאכת שבת מ"מ א"י לא עבד בשבת בשביל הנאת ישראל רק אדעתיה דנפשיה למהר להשלים פעולתו משא"כ התם הדלקתו בשבת היה כדי שישתמש בו הישראל עכשיו ולכן אסור. ולפ"ז גם בענינו אם הישראל אמר לא"י סמוך לחשיכה מדוע לא גמרת מלאכתי והשיב לו אעשה זאת למענך בשבת אה"נ דאפילו לדעת המחבר אסור ללבוש בשבת כמו גבי נר [פמ"ג]: **[כח]** ויש אוסרין וכו' - טעמם דאסור לישראל ליהנות מהמלאכה בשבת בכל גווני כיון שמ"מ נעשה המלאכה בשבילו: **[כט]** בכדי שיעשה - כדי שלא יהנה ממלאכת שבת ולפ"ז בשני ימים טובים של גליות אם עשה הא"י בראשון מותר בתחלת יום שני בכדי שיעשה ממ"נ דאם היום ראשון קודש השני חול ואם היום ראשון חול בודאי מותר ואין חילוק בכל זה בין מי שנעשה בשבילו בין לאחרים ובספר א"ר הקיל לאחרים בקצץ: **[ל]** ואם יש לתלות וכו' - דהא יש מתירין בכל ענין ואם היה המנעל מתוקן בע"ש רק שתקנו והחליקו בשבת שרי דהא היה יכול ללבוש בלא"ה וכמ"ש סימן רנ"ג ס"א בהג"ה ד' וה"ה כלי פשתן שנתן הא"י תחת המכבש בשבת שרי ג"כ מטעם זה: **[לא]** ליקח כלים - ואפילו יודע ודאי שנגמר קודם שבת ויו"ט ואפילו אם הוא לצורך שבת והטעם מפני מראית העין דיאמרו שבשבת עשאו ומדעת ישראל ואיתא בלבוש דאפילו אם לא יביאם בידו אלא ילבשם שם בבית הא"י ג"כ אסור מטעם זה וכתב המ"א אפשר דאפילו ע"י א"י אסור להביאו דעובדא דחול הוא: **[לב]** מבית האומן

- ואין חילוק בין ישראל לא"י: **[לג]** אבל א"י שעושה וכו' - דהא אדעתיה דנפשיה עבד בשבת ואיסור דהבאה מבית האומן ס"ל להרמ"א דלא שייך בזה אף שהוא הולך אצלו משום דכיון שהכל יודעים שהא"י רגיל לעשות לעצמו בשביל מקח תו ליכא משום מראית העין שיאמרו שצוה לו לעשותם והמג"א ושאר הרבה אחרונים חלקו על דבריו וס"ל דגם בזה אסור לילך אצלו וליקח ממנו כמו משאר אומן אלא אחר שהביא לבית ישראל מותר ללבושו דמסתמא לאו אדעתיה דישאל עבד אם הוא עיר שרובה א"י כמ"ש בסימן תקט"ו אך אם הא"י הוא חנוני שאינו אומן אפשר דיש להקל וגם בזה מפקפקים התו"ש והפמ"ג דהוי עכ"פ עובדא דחול: **[לד]** שלא יקצוץ עמו - דהיינו שלא יזכיר לו סכום דמים דאליה הוי בכלל מקח וממכר אע"פ שאינו משלם לו עכשיו: **[לה]** לפתוח וכו' - היינו שפותח מים סמוך לחשיכה משפת המעין שילך לגינה להשקותה: **[לו]** ולהניח - היינו אף שנשאר מונח בשבת וע"י מתרפא והולך וה"ה שמותר להניח אז תחבושת על המכה [גמרא]: **[לז]** קילור עבה - דקילור רך וצלול אף בשבת גופא מותר להניחו כשהיה שרוי מבע"י כדלקמן בסי' שכ"ח סכ"א ע"ש: **[לח]** שאסור וכו' - שמא ימרח: **[לט]** ולתת מוגמר - לבונה ומיני בשמים נותנין על האש ומעשנין הבגדים שיהא ריחן נודף [רש"י]: **[מ]** ואפילו מוגמר וכו' - וכ"ש כשהמוגמר מונח על הארץ דשרי: **[מא]** לשרותן - דבשבת אסור וכדלקמן בסימן של"ו ס"א ע"ש: **[מב]** וטוענין וכו' - ואפילו לא נתרסקו מקודם מותר לטעון כיון שמתחיל הפעולה קודם שתשקע החמה וכנ"ל אך לענין שמן ויין היוצא מהן כתב המ"א דאין מותר רק אם הוא טוען בעוד היום גדול שיוכל להתרסק קודם שבת ע"י טעינת הקורה וא"כ אפילו סחיט להו אח"כ בידים בשבת ליכא חיוב חטאת ולכן המשקין היוצא מהן מותר דאין מקום לגזור משום סחיטה אבל אם יטעון סמוך לשקיעה ממש דלא יתרסקו קודם השבת ע"י הקורות אסור המשקין היוצא מהן גזירה שמא יסחוט: **[מג]** והשמן והיין היוצא וכו' - פי' אף מה שיוצא בשבת ולא גזרינן שמא יסחוט כמו שגזרו במשקין שזבו מזיתים וענבים שלא נתרסקו וכדלקמן בסימן ש"כ ס"א דהתם יש חיוב חטאת אם יסחוט ע"כ גזרו אפילו בזבו מעצמן אבל הכא שכבר נדרסו ע"י הטעינה ובלא"ה זב מעצמו אלא שיוצא טפי ע"י הסחיטה בידים בזה אין איסור אלא מדרבנן ע"כ בזב מעצמו בשבת שרי לגמרי וזה הטעם הוא ג"כ בבוסר ומלילות שריסקן ועיין בה"ל דאין להתיר כ"א בשדכן ג"כ קודם השבת ודיכה הוא יותר מריסוק: **[מד]** וכן בוסר - ענבים בתחלתן כשהן דקים מוציא מהן משקה לטבל בו בשר לפי שהוא חזק וקרוב להחמיץ: **[מה]** ומלילות - שבלין שלא בשלו כל צרכן מרסקן וטוענין באבנים ומשקה זב מהן ומטבל בו: **[מו]** לתת חטים וכו' - וה"ה שמותר אז בעצמו לפתוח ג"כ את המסגרת של המים שע"י טוחנין הריחיים: **[מז]** של מים - ולא של בהמה דאדם מצווה על שביתת בהמתו: **[מח]** ובכל מקום - כלל בזה כל כיוצא בזה המשמיע קול דאושא מילתא ואיכא זילותא לשבתא וכמו שכתב בד"מ ואם הריחיים של א"י בודאי שרי לתת לתוכה מבעוד יום וה"ה אם השכירו לא"י ואם הישראל מסר לא"י התבואה מבעוד יום אז אף אם הא"י טוחן אותם בשבת שרי בקצף דא"י אדעתיה דנפשיה עביד רק שלא יעמוד ישראל אצלו דמחזי כשלוחו כמ"ש סוף סימן ש"ז ולצורך הפסח מותר לישראל להיות עומד שם לראות שלא יתחמץ וכן מותר להושיב שומר שלא יגנוב הא"י ובלבד שלא ידבר עמו בשום עסק וכמו שכתבנו לעיל בסוף סימן רמ"ד [אחרונים]: **[מט]** במקום פסידא וכו' - הטעם דאז יכול לסמוך אדעה ראשונה שמקלת ליתן מבע"י אבל בשבת אסור ליתן אפילו ע"י א"י ואפילו הוא שכירו ועיין לעיל בסימן רמ"ג במ"ב סק"י דיעשה שטר מכירה לא"י דהוא מוכרו לו על שבת: **[נ]** כי הכל יודעים וכו' - ולא יחשדוהו שהעמידו בשבת והנה מוכח כאן דאסור להעמידו בשבת ואפילו לומר לא"י להעמידו בשבת וכונתו לשם מצוה לידע זמן ק"ש ותפלה ג"כ צ"ע דאפשר דיש בו מלאכה ד"ת ולא הותר ע"י א"י אפילו במקום מצוה [פמ"ג ע"ש שהאריך עוד] ועיין לקמן בסימן של"ח במ"ב מה שנכתוב בזה: **[נא]** במחטו - וה"ה כשאוחז שאר חפץ בידו: **[נב]** בידו - וה"ה כשיש לו שאר חפץ מונח לו בכיסו דדרך הוצאה היא וחייב בשבת ואסרו לצאת בו מביתו סמוך לחשיכה שמא ישכח ויוציא משתחשך אבל מותר לצאת לר"ה סמוך לחשיכה במחט התחובה לו בבגדו [במקום שאין דרך להוציא כן בחול] וכל כיו"ב בענין שאם היה יוצא בו בשבת פטור מדאורייתא כמבואר לקמן בסימן ש"א ואף שעכ"פ מדרבנן אסור לא גזרו חז"ל גזירה לגזירה ולפי"ז האידינא דליכא ר"ה אלא כרמלית שרי לצאת בחפץ שבידו סמוך לחשיכה [היינו קודם שקיעה] דלא הוי אלא גזירה לגזירה [מ"א] מיהו לדעת הרבה פוסקים והמחבר מכללם גם בזה"ז איכא ר"ה כמו שמוכח בסימן שמ"ה [תוספות שבת] ולפי מה שכתב הגר"א בבאורו אסור סמוך לשקיעה ממש אפילו לכרמלית: **[נג]** שמא ישכח ויוציא - היינו שישכח ויוציא את החפץ משתחשך מרשות לרשות או יעבירו ד"א בר"ה: **[נד]** בתפלין - ר"ל בתפלין שבראשו ולא גזרינן שמא ישכח מלסלקם עד שחשיכה ויצטרך אז לפנות ויסירם מעל עצמו וישאם ד"א בר"ה כמ"ש סי' ש"א ס"ז לפי שמסתמא אינו שוכחם בראשו שמצוה למשמש בהם ואסור להסית דעתו מהם אבל אם אוחזן בידו אסור לצאת בהם סמוך לחשיכה כמו שארי חפצים דמסיח דעתו מהם וישכח ויוציאם משחשיכה מרשות לרשות או שישאם ד"א: **[נה]** בכליו - בבגדיו בכל מקום שדרכו להשתמש בו כגון בכיסין התפורין לו ואף בחגורו במקום שהמנהג להניח בתוכו חפציו דשמא יש

בהם איזה דבר ויוציאונו לר"ה או שמא יש דבר מוקצה ויטלטלנה בשבת: **[נו]** בע"ש - נראה דה"ה בשבת אם הוא רוצה לצאת חוץ לעירוב והוא רגיל לשאת בכיסו דבר המותר לטלטל שצריך למשמש מתחלה:

רנג

סימן

הנה מפני שהסימן הזה רבו פארותיו וכדי שלא יבלבל עיני הקורא בו אמרתי להעתיק מספר מחצית השקל פתיחה קטנה אליה מעיקרי הדינים שלה כדי שירוך הקורא בו. דע שיש ענין שהיה וענין חזרה. שהיה מקרי שנותן תבשיל מע"ש ע"ג כירה לא דרך הטמנה ומניחו עומד ע"ג כירה ובשבת נוטל מהכירה. וחזרה מקרי כשהניחם מע"ש ע"ג כירה ובשבת נוטלו מהכירה ורוצה להחזירה שנית ע"ג כירה [זהו עיקר דין חזרה לכו"ע אבל יש עוד ענין חזרה שנוטלו מע"ש סמוך לחשיכה ומחזירו כמבואר בס"ב בהג"ה] ופליגי חנניה ורבנן דחנניה ס"ל אם התבשיל כבר נתבשל כמאכל בן דרוסאי הוא כחצי בישול [וי"א כשליש בישול] מותר להשהותה ע"ג כירה אפילו אם אינה גרופה מן הגחלים ואינה קטומה [היינו שמכוסה הגחלים באפר] וחכמים ס"ל דאסור אם אינה גרופה וקטומה א"כ נתבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו. ובריש פרק כירה תנן כירה שהסיקה וכו' בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר ומבעי להש"ס האי לא יתן דתנן ר"ל לא ישהה אלא אם כן גרוף וקטום ואתיא כרבנן דחנניה או לא יתן ר"ל לא יחזיר אבל שהיה מותרת אפילו אינו גרוף וקטום ואתיא כחנניה ולא איפשיטא האי בעיא. ופסקו הר"ף והרמב"ם והעומדים בשיטתם לשהות תנן וכרבנן דחנניה דאפילו לשהות בעינן ע"ג גרופה וקטומה. והתוספות פסקו להחזיר תנן אבל לשהות מותר אפילו על אינה גרופה משנתבשל כמאכל בן דרוסאי וכתנניה. והן השתי דעות שהובאו בשו"ע בסימן זה דעה א' היא דעת הר"ף והרמב"ם והי"א שמביא המחבר בסוף ס"א הוא דעת רש"י ותוספות הנ"ל זהו מה שבארנו בקצרה ומעתה נבוא לבאר את דברי השו"ע בעז"ה: **[א]** ושופתין על פיה - גם בתוכה יש מקום להעמיד הקדרה ומותר להשהות במצטמק ורע לו אלא משום דרוצה להשמיענו איסור במצטמק ויפה לו אפי' על פיה: **[ב]** אם הוסקה וכו' - משום דכל הני עבדי גחלים וחישינן שמא יחתה בהם: **[ג]** שהיא פסולת של זיתים - וי"א דה"ה פסולת של שומשמן דגם הם בכלל גפת הנזכר במשנה וכדלקמן בסימן רנ"ז ס"ג לענין הטמנה: **[ד]** או בעצים - וה"ה פחמין וגללי בהמה גסה: **[ה]** ליתן עליה - וה"ה אם היה נתון צריך לסלק כשהגיע זמן חשיכה אם לא נתבשלה כל צרכה או שמצטמק ויפה לו: **[ו]** מבעוד יום - היינו ליתנו קודם שקיעת החמה להשהותו עליה לצורך הלילה: **[ז]** א"כ נתבשל וכו' - היינו דכיון שכבר נתבשלה לגמרי עד שאם תתבשל יותר תצטמק לרעה לא חיישינן לחיתוי ומותר ליתנה אז לכתחלה: **[ח]** מצטמק ורע לו - פי' כל דבר שאדם עצב כשיבש ונתכווץ מחמת רוב הבשול וכן ביפה לו היינו שהוא שמח מזה: **[ט]** או שהיה חי - ודוקא בשר חי שא"א להתבשל לצורך סעודת הלילה אבל ירק ושאר דברים שהם קלי הבישול לא מהני מה שהוא חי וכן מה שכתב לקמיה חתיכה חיה היינו ג"כ בשר: **[י]** שלא נתבשל - פי' אז שרי ליתנו סמוך לשקיעה ממש אבל אם נתנו מבעוד יום אסור דכבר נתבשל קצת קודם שבת וצריך לסלק כשהגיע זמן שבת א"כ נתבשל כל צרכו קודם זה: **[יא]** כלל - היינו דאפילו הוחם התבשיל נמי מותר להשהות ולא גזרינן שמא יחתה כיון דעצם הבישול לא נתבשל כלל: **[יב]** שמא יחתה - למהר בישולו כדי לאכול בלילה או כדי שיהיה מצטמק יפה: **[יג]** שהוציא ממנו - חוץ לכירה ומותר בזה וכן בקטם אפילו רק נתבשל קצת: **[יד]** שכסה הגחלים - היינו כל הגחלים וא"צ לקטום עד שאין ניכר שם אש כלל רק בכסוי אפר כל שהוא מלמעלה על פניהם סגי ואפילו הובערה אח"כ שרי [גמרא]. עוד אמר שם דאפילו היו הגחלים של רותם שאינם ממהרין להכבות ג"כ שרי והטעם בכל זה כיון דגילה דעתו דלא בעי לגחלים סגי דבודאי לא אתי לחיתוי. עוד איתא דגחלים שעממו [היינו שהוחשך קצת מראיתן] הרי הן כקטומה והטעם דכיון שלא חשש ללבותן שלא יעוממו מוכחא מלתא שאינו קפיד בחתויה [רשב"א]: **[טו]** מותר לסמוך לה - י"א דלא שרינן הכא כ"א הסמיכה בע"ש להשהותה משתחשך אבל להחזיר בשבת אסור אפילו בסמיכה ורק לסברא שניה המוזכר בסוף הסעיף מותר אפילו בחזרה ע"פ האופנים המבוארים בס"ב אבל כמה אחרונים חולקין ע"ז ודעתם דחזרה בסמיכה מותר לכו"ע. ואפי' בסמיכה לכתחלה בשבת יש מקילין היכא שהקדירה עדיין חם ומבושל כל צרכו ועיין במה שכתב הרמ"א בסוף הסימן ובה"ל שם: **[טז]** קדרה - היינו ג"כ אפילו לא נתבשלה שלישי דכיון דאינו אלא סומך לה מבחוץ לא חמיר האי כירה מגרופה וקטומה הנ"ל דמותר שם להשהות אפילו לא נתבשלה כדי שלישי וכנ"ל: **[יז]** בסמוך חוצה לה - היינו אפילו אם היד סולדת במקום ההוא: **[יח]** מותר להשהות עליה - וה"ה בתוכה דכיון דכגורופה דמיא ומבעוד יום הוא נותן לתוכה מה לי תוכה מה לי על גבה: **[יט]** אפילו אינה וכו' - לפי שאין בה חשש חיתוי שמיד שכלה השלהבת כלה גם הגחלת [כל בו]: **[כ]** אע"פ שמוסיף הבל - פי' בכירה

הגרופה והו"א דלהוי כאינה גרופה קמ"ל דלא אמרינן הכי ואפילו בשבת מותר להחזיר עליה: **[כא]** ותנור - היינו בתנור שלהם שעשויות ככירה אך מתוך שקצרות למעלה ורחב למטה נקלט חומו לתוכו טפי מכירה לכך החמירו בו יותר מכירה: **[כב]** אפילו אם הוא גרוף - מפני שהגורף אינו גורף אלא רוב האש עצמה וא"א שלא תשאר ניצוץ אחד ובתנור שחומו רב חיישינן שמא יחתה כדי שיבערו אותם הניצוצות. והנה מלשון המתבר משמע דס"ל כדעת הטור דאפילו בקש ובגבבא אסור בגרוף וקטום וכן הוא דעת ה"ר יהונתן המובא בחידושי הר"ן אכן מלשון הרמב"ם משמע דבקש ובגבבא אינו אסור בתנור כ"א באינו גרוף [א"ר] וכן הוא דעת הכל בו וחידושי הר"ן ויש להקל בזה: **[כג]** שהיסי"ב - אבל אם אין היסי"ב מותר ליתן אפילו על גביו אפילו בשבת ואפשר דאפילו אין גרוף וקטום מן הגחלים ג"כ שרי כיון שהמקום שמעמיד שם הקדרה אין היד סולדת בו [מ"א]: **[כד]** וכ"ש שאסור וכו' - ודוקא בלא נתבשל כ"צ או במצטמק ויפה לו אבל במצטמק ורע לו מותר וכן בקידרא חיינתא ואפילו באינו גרוף וקטום: **[כה]** שהוא מקום וכו' - הוא עשוי כעין כירה אלא דכירה הוא מקום שפיתת שתי קדרות וכופח הוא מקום שפיתת קדרה אחת לפיכך נפיש הבליה מכירה שהמקום צר והחום מתקבץ בו ביותר וזוטר הבליה מדתנור: **[כו]** דינו ככירה - ואפילו לא גרף את הקש ולא קטם: **[כז]** דינו כתנור - שאפילו גרף וקטם אסור בין בתוכה בין ע"ג בין בסמיכה: **[כח]** ותנורים שלנו - שפיהם מן הצד ועוד שרחבים ביותר אין חומם רב כ"כ וע"כ דינו ככירה ובספר תפארת שמואל הביא בשם רש"ל שחולק ע"ז וסובר דשויים הם לדינא ע"ש ועכ"פ בתנור של נחתומין שמסיקין בו תדיר וחומו רב טוב להחמיר לדונו כתנור: **[כט]** ואם שכח ושהה - וכ"ש אם שגג בדין: **[ל]** אפילו הוא מצטמק ויפה - ואפילו הוא בתוך התנור והטעם דלא נהנה ממנו כ"כ כיון דבלא"ה היה ראוי לאכילה שנתבשל כ"צ וע"כ בדיעבד מותר: **[לא]** אסור - לכל אדם וכ"ש לבני ביתו דאסור כיון דנתבשל בשבילם: **[לב]** עד מוצאי שבת - בהגהות אשר"י מבואר דגם בכאן הוא בכדי שיעשה כמו בעבר ושהה ומלשון הרמב"ם לא נראה כן [פמ"ג]: **[לג]** החזירה אי"י - לצורך ישראל: **[לד]** דינו כשכח - דמה שנעשה ע"י אי"י במזיד לא חמיר ממה שנעשה ע"י ישראל בשוגג וע"כ אפי"י אם מצטמק ויפה לו מותר כיון שנתבשל כל צרכו ואין נהנה ממנו כ"כ: **[לה]** ואם החזירו ישראל - בשבת אפילו בשוגג דינו כעבר ושהה במזיד ואסור אם מצטמק ויפה לו והטעם דמחמירין בחזרה טפי מבשהיה משום דקעביד מעשה ועיין במ"א שפסק דלאחרים שרי בזה מאחר שהיה מבושל קודם כ"צ והיה שוגג. ודע דדין זה הוא אפילו לשיטת הרמ"א דפוסק בסוף הסעיף כה"א דבשהיה מותר כמאכל בן דרוסאי הכא בחזרה שויים הם לדינא דהא לכו"ע בחזרה אסור אפילו אם נתבשל כל צרכו: **[לו]** ואם מצטמק ורע לו מותר - ר"ל אע"ג דלכתחלה אסור בחזרה אפילו אם מצטמק ורע לו בדיעבד מותר אפילו להחזיר במזיד שהרי לא נהנה כלל: **[לז]** וי"א שכל וכו' - ס"ל דכיון שנתבשל שראוי לאכול ע"י הדחק תו ליכא למיחש שמא יחתה דכיון שראוי לאכילה למה יחתה בחנם ולכך שרי אפילו באינה גרופה וקטומה ואין צריך לזה אלא כשעדיין לא הגיע למאב"ד או כשבא להחזירה בשבת דמחזי כמבשל אם אינה גרופה: **[לח]** כמאכל בן דרוסאי - י"א חצי בישול וי"א שליש בישול והשו"ע לקמן בסימן רנ"ד ס"ב סתם חצי בישול ובמקום הדחק אפשר דיש להקל: **[לט]** או אפילו וכו' - דלא מפליגין בין תנור לכירה אלא מה שאסור בכירה שאינה גרופה משום חשש חיתוי אסרינן בתנור אפילו בגרוף דמשום חום התנור חשבינן ליה כאינו גרוף וכנ"ל אבל מה שהתירו בכירה אפילו באינה גרופה דלא אתי לחתות משום דכבר נתבשלה גם בתנור מותר: **[מ]** ע"ג התנור - וה"ה בתוך התנור והכירה: **[מא]** ולא הגיע וכו' - דאז חיישינן שמא יחתה בגחלים אם הוסקה בגפת ועצים וגם איננה גרופה מן הגחלים: **[מב]** ובא להחזירה - עיין לקמן בס"ב: **[מג]** ולא הגיע - דבהגיע לדעה זו מותר אפילו לכתחלה ונראה דלענין דיעבד יש להורות דכמאב"ד הוא שיעור שליש שרבו העומדים בשיטה זו עיין בא"ר: **[מד]** אסור - היינו אפילו לאחרים עד מו"ש ואם בעינן בזה בכדי שיעשה עיין לעיל בס"ק ל"ב: **[מה]** על כסא של ברזל - כעין פטפוט של שלש רגלים והגחלים מונחים תחתיו: **[מו]** הטמנה ע"ג גחלים - הכי ס"ל להמחבר דאם שולי הקדרה נוגעין בגחלים מקרי הטמנה וממילא דאסור אף בנתבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו וכדלקמן בסימן רנ"ז ס"ז: **[מז]** כל זמן וכו' - ואפילו אם הקדרה עומדת בתוך התנור והתנור סתום לאו בכלל הטמנה היא וכדלקמן בסימן רנ"ז סוף ס"ה ע"ש: **[מח]** שהיא מגולה וכו' - היינו שאין מכסה עליה בבגדים מלמעלה ועיין לקמן ברנ"ז ס"ה: **[מט]** ושרי - היינו דהוא רק בכלל שהיה ושרי בשנתבשל מבעוד יום כמאב"ד לפי מה שנהגו כסברא אחרונה: **[נ]** יש להסירו משם וכו' - דקשה לישראל לזוהר שלא ינענע הגחלים בעת נטילתו את הקדרה: **[נא]** מותר לישראל וכו' - ודוקא כשעומדת הקדרה ע"ג גחלים אבל הגחלים מונחים סביב הקדרה אסור לישראל משום שע"י נטילתו בודאי יחתה בגחלים ואסור דע"ז מבעיר התחתונות ומכבה העליונות ואף שאין מתכוין לזה פסיק רישא הוא ואפילו ע"י אי"י יש מחמירין בזה עיין במ"א וא"ר ומ"מ נראה דלצורך שבת יש לסמוך ע"ד המקילין ע"י אי"י ודין פתיחת התנור וסתימתו ע"י האי"י יתבאר בסוף סימן נ"ט ע"ש במ"ב: **[נב]** שהיא גרופה וקטומה - אבל אינו

גרוף וקטום אסור אפילו במצטמק ורע לו וכן בתנור אפילו גרוף וקטום [אחרונים]: **[נג]** אפילו בשבת וכו' - דלא תימא דלא התירו חכמים אלא כשנטל מע"ש ומחזיר בע"ש סמוך לחשיכה קמ"ל דמותר ליטול ולהחזיר אפילו בשבת גופיה ואפילו כמה פעמים: **[נד]** כ"ז שהיא רותחת - פרט זה אינו דומה לכל הנזכרים בסעיף זה דבהם הטעם הוא דלא התירו חכמים חזרה כ"א באופן זה אבל בזה הטעם הוא דכיון שנסתלק מרתיחתו דהיינו שאין היד סולדת בו יהיה בו שוב איסור בישול וכדלקמן בסימן שי"ח ס"ד ולפי מה שפסק הרמ"א שם ס"ט"ו בהג"ה נהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי: **[נה]** ועודה בידו - ר"ל שלא הסיר הקדרה מידו מעת נטילתה מן הכירה עד שעה שיחזירנה ולאפוקי אם הניחה ע"ג מטה או ספסל וכדומה לזה בינתים הוי כמו שהניחה ע"ג קרקע בינתים וזה אסור לכו"ע דבטלה לה השהיה הראשונה ושוב כשמחזיר ומניחה ע"ג הכירה הו"ל כמושיב לכתחלה ע"ג הכירה בשבת וחכמים לא התירו אלא חזרה אבל לא להושיב לכתחלה אף שכבר נתבשלה כל צרכה ואין בה מן הדין משום איסור בישול מ"מ כיון שמעמידה במקום שדרך לבשל שם תמיד נראה כמבשל לכתחלה בשבת: **[נו]** ודעתו להחזירה - הטעם ג"כ כנ"ל שע"י לא בטלה עדיין שהיה הראשונה שהשהה אותה על הכירה מבעוד יום כיון שהיה דעתו להחזיר עד שלא תצטנן אבל אם בתחלה כשנטלה לא היה דעתו לזה ושוב נמלך להחזיר תיכף אסור אף שלא הניח ע"ג קרקע בינתים דהו"ל כמושיב לכתחלה בשבת ועיין בביאור הלכה שהבאנו הרבה מהראשונים שמקילין בעודן בידו אפילו אין דעתו להחזיר וכן מקילין בדעתו להחזיר אף שבינתים הסירן מידו ונראה שבעת הצורך יש לסמוך ע"י: **[נז]** ודוקא על גבה - היינו על עובי דפנותיה מלמעלה או ששם כיסוי על חללה והעמיד הקדירה על הכיסוי ואפילו אם תלה הקדירה לתוך אויר הכירה וקצת דפנותיה בולטין מלמעלה כדרך הקדירה שקצרה מלמטה ורחבה מלמעלה ג"כ בכלל ע"ג הוי ולא מקרי תוכה אלא כשיושבת הקדירה על קרקעית הכירה: **[נח]** אבל לתוכה אסור - דכיון שהוא מעמיד לתוכה כדרך שמבשלין בה תדיר נראה כמבשל [רשב"א ור"ן] ואותן הכירות שאין להן תוך וחלל אלא הן פשוטות ותוכן וגבן אחד מותר להחזיר להן דאין עליהן שם תוך ואם יש אש בכירה עיין בסימן שי"ח ס"ז: **[נט]** ובתנור - אפילו הוסק בקש או בגבבא וכנ"ל: **[ס]** וה"ה לכופח וכו' - דהלא לא הותרה חזרה לכו"ע אלא בגרופה ובתנור וכופח שהבלם רב לא מהני גריפה וכדלעיל בס"א: **[סא]** ודוקא שהתבשיל וכו' - קאי ארישא דאמר אפילו בשבת מותר להחזירה ע"ג כירה כשהקדירה רותחת ולזה ביאר דדוקא כשהוא מבושל כ"צ אבל אם לא נתבשל כ"צ שייך אחריו עוד בישול ועיין במה שנכתוב לקמן בסימן שי"ח ס"ד במ"ב שם: **[סב]** אפילו לכירה אחרת - ואפילו אם הבלה מרובה מראשונה מ"מ לא הוי רק בכלל חזרה ושרי אבל אם היתה בתחלה טמונה בדבר שאינו מוסיף הבל ובשבת בא להושיבה לכירה או להיפוך מכירה להטמנה אסור דזהו פעולה חדשה ואין טומנין משחשיכה אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל וכדלקמן בסימן רנ"ז: **[סג]** וי"א דכל זה וכו' - פי' הא דבעינן דוקא עודה בידו גם דעתו להחזיר אבל גרוף וקטום לכו"ע בעינן: **[סד]** כשנטלו מן הכירה מבע"י וכו' - דכיון שלא היה הנטילה בשבת נראה חזרתו כפעולה חדשה והוי כנותן לכתחלה ומבשל משו"ה מצרכינן עכ"פ עודנה בידו וכה"ג כי היכי דליהוי הכירא שאינו אלא חזרה: **[סה]** ע"ג קרקע - ואפילו לא היה דעתו להחזיר והטעם שהרי הכל ידעו דכבר עמדה הקדירה בכירה ונתבשלה כבר: **[סו]** וכן נוהגים להקל בתנורים וכו' - היינו שמחזירים לתוך התנור בשבת מה שנותר להם אחר שלקחו מן הטשאלני"ט לאכילה כדי שלא יצטנן: **[סז]** וטוב להחמיר - כי הרבה פוסקים חולקין על הר"ן ועוד כי הב"י סובר שגם הר"ן לא התיר אלא ע"ג כירה ולא בתוכו וגם המ"א בס"ק ל"ה מצדד כהב"י ע"ש ומי עדיפא תנור שלנו מכירה ומ"מ נראה שיש זכות על המנהג כי כבר נתבאר בפוסקים שאין לאסור חזרה א"כ יש חוסם שהקדירה יהיה נעשה רותחת מן החום וזה אין מצוי כ"כ ע"כ אין לפקפק בזה ועיין לקמיה בס"ק ס"ח ואח"כ מצאתי בלבוש כדברינו: **[סט]** מיהו אם נצטנן - היינו אם נצטנן לגמרי וכמ"ש למעלה והטעם דשייך אח"כ עוד בישול חדש ועיין לקמן במ"א סקל"ו שכתב דאפילו בדבר יבש שאין בו מרק דלא שייך בו בישול ג"כ אסור דכיון שכבר נצטנן בטלה השהיה הראשונה והוי כנותן עתה מחדש בתוך התנור לזה אסור בכל גווני וכ"ז כשמניחו עתה במקום שע"י החום יהיה היד סולדת בו. כתבו האחרונים דבמקום שמותר להחזיר מותר אפילו לסתום פי התנור בדף אחר החזרה דסתימת הדף לא מקרי הטמנה מיהו אם ע"י סתימת פי התנור יהיה רותח טוב שלא לסתום וכנ"ל בס"ק ס"ז. ודע דכ"ז הוא באין גחלים בוערות בתנור אבל אם יש שם גחלים בוערות פשוט במשנה דבאין גרוף וקטום אפילו לב"ה אסור להחזיר ואפילו תנור שלנו דדמי לכירה ג"כ אסור בכל גווני [טו"ז] ולפי מה שכתב בספר ישועות יעקב דלענין חזרה סגי כשגרוף הגחלים לצד אחד יש להקל אם גרף הגחלים מבע"י שיהיו רק לצד אחד: **[סט]** אסור להניחו וכו' - דזה מקרי תחלת הטמנה [דמה שהיה מונח מתחלה בתנור ענין אחר הוא וכדלעיל בס"ק ס"ב] ואין טומנין בשבת אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל ולכן אפילו היה עדיין המאכל חם ורותח אסור. ואם אינו טמון היטב בתוכם שהוא פתוח מלמעלה שרי דזה לא מקרי הטמנה כמ"ש רמ"א בסוף ס"א בהג"ה: **[ע]** י"א דכל שהוא סמוך וכו' - כדי להבין דברי הי"א מוכרח אני להאריך קצת דהנה התוס' והרא"ש וסייעתם הוכיחו דבע"ש נמי שייך דיני חזרה דהיינו אם נטל מבעוד יום מן הכירה או מן התנור לדין אסור להחזיר עליו א"כ הוא גרוף וקטום והקשו ע"ז א"כ דאסרינן להחזיר אפילו

בע"ש אם יסלק הקדרה מן הכירה בע"ש בהשכמה לא יהיה יכול להחזיר ואיזה שיעור זמן נתנו חכמים ע"ז ומסקי דאם הוא סמוך לחשיכה כ"כ עד שאם היה קר לא היה יכול להרתיחו באותו זמן אסרו אז להחזיר בלא גריפה דאם יהיה מותר אז להחזיר יחזיר גם בשבת וכולא חדא גזירא היא ובשבת אסור שמא יחתה וכ"ז הוא דעת הי"א שהזכירו הרמ"א והיש מקילין הוא דעת רש"י וסייעתו דס"ל דלא גזרו על חזרה כ"א משחשיכה ולא מבעוד יום: **[עא]** או סמוך לברכו - בזמנם היו נוהגין לומר ברכו בהקדם וקמ"ל דכיון דע"י ברכו הוא קבלת שבת הוי כשבת גמור ובעינן שאותו השיעור יהיה קודם ברכו דוקא ועיין במ"א שחולק ע"ז וס"ל דלא נזכר זה השיעור רק קודם חשיכה ולא קודם ברכו: **[עב]** אם הוא סמוך כ"כ וכו' - היינו אפילו הוא קודם שקיעת החמה איזה זמן דינו כמו בשבת. והיינו רק לענין דבעינן גרופה וקטומה כמו בשבת אבל לענין דעתו להחזיר ושלא יניחנו ע"ג קרקע לא בעינן בזה [תו"ש והגר"א בשם הרא"ש]. וחי לגמרי שרי להחזיר סמוך לחשיכה ממש אפילו לאינה גרופה וקטומה וכמ"ש ס"א: **[עג]** עצמו - ודוקא אחר שנגמר כל בישול הקדירה ומניחה לעמוד על הכירה עד הערב לשמור חומה בזה הוא דמחמירין אם נטלה שלא להחזירה לשאינה גרופה אבל כ"ז שלא נתבשל כל צרכה נוטלה ומחזירה בכל גווני דלא שייך למיגזר דיחזיר גם בשבת דזהו מבשל בשבת ופשיטא דמזדהר בהכי אפילו אי שרית להחזיר מבע"י ויש מחמירין גם בזה משום לא פלוג: **[עד]** טוב להחמיר - ולפ"ז אין ליטול הקדרה מכירה ולתנו ע"ג תנור שאינו גרוף וקטום סמוך לחשיכה דאף דתנור שלנו דינו ככירה הא בכירה גופיה יש להחמיר לדעה זו ואם הוא גרוף וקטום מותר אף בשבת: **[עה]** ע"ג כירה ממש - היינו דבזה יש אוסרין חזרה סמוך לחשיכה וכנ"ל: **[עו]** במקום שהי"ס"ב - דאי אין היד סולדת בו אפילו בשבת שרי [ב"י]: **[עז]** סמוך לחשיכה - היינו אפילו נצטנן לגמרי ואי לא נצטנן לגמרי אפילו בשבת שרי וכמ"ש בס"י בהג"ה: **[עח]** ובתנור אין חילוק - היינו בתנור של זמן התלמוד [וכבר כתוב זה בשו"ע בס"א אלא דשם מיירי לענין שהיה וכאן מיירי לענין חזרה] אבל תנורים שלנו שפתוחים מן הצד הם ככירה [אחרונים]: **[עט]** ישנה - אבל חדשה אסור דמתלבן ע"י החום ונעשית כלי גמורה ע"ז ובקדרות שלנו שכבר נגמר תיקונן ועשייתן בתנור של יוצרים אפשר שיש להקל במקום הדחק: **[פ]** ריקנית - דאם יהיה בה תבשיל אסור להשימה על הכירה מחמתה גופה: **[פא]** ע"פ הכירה - דהו"ל כירה כגרופה וקטומה שהרי הקדרה סותמת את פי הכירה וממילא מותר אח"כ להשים עליה הקדרה שהתבשיל בתוכה וכדלעיל דחזרה ע"ג גרופה וקטומה מותר ולפ"ז ה"ה גם בתנורים שלנו כשהאש בתוכה ג"כ שרי ליתן למעלה ע"ג מעזיבה שעל התנור כיון שהמעזיבה מפסיק בין הקדרה ובין האש וה"ה כשנותן לתוך הקאכלין שבתנור אכן במהרי"ל איתא דצריך להפסיק שם על המעזיבה באיזה עץ או דף להכירא וישים הקדירה עליה וכן משמע בסוף הסימן ברמ"א ועיין במ"א בסוף סימן רנ"ט בדיני שהיה והטמנה שהעתיק ג"כ כמהרי"ל ומשמע שם דע"י היכר דבר המפסיק מותר אפילו ליתן לכתחלה בשבת ועיין בחידושי רע"א שם וכ"ז כשהתבשיל עדיין חם שלא נצטנן דאל"ה אסור משום בישול אם יוכל להתחמם שיהיה היד סולדת בו: **[פב]** שלא ישים וכו' - וכדלעיל בדיני חזרה: **[פג]** ושתהיה רותחת - עיין לעיל במ"ב סקנ"ד דנהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי: **[פד]** הנוהגים להטמין - ר"ל שמכינין מבעוד יום מים חמין פן יצטרך לערות אותן לתוך התבשיל ודעת השו"ע למחות בזה דפעמים אחד היד סולדת בו והשני אין היד סולדת בו וכשמערה אחד לחבירו מתבשלים זה עם זה ועיין באחרונים שכתבו דלפי מה שיבואר לקמן בסימן שי"ח סט"ו בהג"ה דאנן נוהגין כהפוסקים דאם לא נצטנן לגמרי אפילו בדבר לח אין בו משום בישול עוד א"כ אפילו אם אחד אין היד סולדת בו ויתחמם ע"י התערובות ג"כ שרי וכן הוא מעשים בכל יום שנותנין לתוך הקערה קטניות ומערין עליהן מכלי ראשון רוטב של בשר וא"כ כיון שהקטניות בכ"ש והעירוהו הוא מכ"ר הו"ל בשול אלא ע"כ דכיון שלא נצטנן לגמרי לא שייך בו בשול. ואפשר שלזה כוון הרמ"א במש"כ ועיין לקמן בסימן שי"ח והיינו דאין להחמיר בהדבר ומ"מ משמע ממ"א במסקנתו דאף שאין למחות ביד הנוהגים להקל טוב יותר לנהוג שלא לערות הרותחין מן הכ"ר לקערה על מה שבתוכו כ"א בכף. ואם הקטניות עם המרק שבקערה נצטנן לגמרי בודאי יש מדינא ליזהר שלא לשפוך עליהם מכ"ר כ"א ע"י כף: **[פה]** ע"פ קדרת חמין - אפילו היא עומדת על האש: **[פז]** כל צרכו - דע דדעת הרשב"א דדבר שכבר נתבשל אפילו אם נצטנן אח"כ לגמרי תו לית ביה משום בשול אפילו הוא דבר שיש בו רוטב אבל השו"ע סתם לקמן בסימן שי"ח ס"ד כדעת הרא"ש שסובר דבדבר שיש בו מרק אם נצטנן יש בו אח"כ עוד משום בשול והכא בפאנדי"ש דמיקל השו"ע לחממן ואפילו אם יהיה היד סולדת בו משום דהוא דבר שאין בו רוטב [כי פאנדי"ש הוא לחם אפוי הממולא בבשר] ולכו"ע לית ביה משום בישול אף אם נצטנן לגמרי כמ"ש סימן שי"ח סט"ו: **[פי]** שאין דרך בשול בכך - ר"ל דאף דקי"ל שאסור ליתן לכתחלה בשבת על הכירה אפילו נתבשל כ"ז והוא דבר חם וגם הכירה גרופה וקטומה התם הטעם משום דנראה כמבשל בשבת דדרך בישול בכך אבל הכא אין דרך בישול בכך ע"י הפסק קדירה ואין נראה כמבשל ואם יש בה הרבה שומן שנקרש יש להחמיר משום נולד שנימוח השומן כמ"ש סימן שי"ח סט"ו בהג"ה ע"ש: **[פח]** אבל להטמין וכו' - ר"ל דאם קדרת החמין או המיחם היה מכוסה מלמעלה בבגדים אפילו אם אין אש תחתיה ג"כ אסור להטמין הפאנדי"ש תחת הבגדים משום איסור הטמנה דקי"ל דאסור

להטמין בשבת אפילו תבשיל שהוא מבושל כל צרכו וחס ואפילו בדבר שאין מוסיף הבל: **[פט]** שאסור להניחו - והנחה לכתחלה בשבת אסור אפילו הוא עדיין רותח ומצטמק ורע לו [הגר"א]: **[צ]** ליתן לתוך וכו' - היינו שנותן בשבת בבוקר בתוך התנור התבשיל שנתבשל כדי שיתחמם דאף שבתוך התנור והכירה קי"ל דאפילו גרוף וקטום אסור להחזיר דאינו מותר רק על גבה הכא אחר שלא הטמינו בו חמין לשבת רק אפו בו מבעוד יום אין בו למחר רק חום מועט ואין נראה כמבשל עי"ז ומשמע דאם היה טמון בו חמין מבערב דנפיש הבליה דתנור היה אסור ליתן בו בבקר התבשיל שנתבשל כדי להתחמם וכי"ז הוא להכל בו אבל בד"מ וכן מהרמ"א לעיל בס"ב בהג"ה מוכח דנוהגים להקל להחזיר לתוך התנור בכל גווני אלא שמסיים שם דטוב להחמיר: **[צא]** לגמרי - דאם היה התבשיל מצטנן לגמרי קי"ל דיש בו עוד משום בישול ואסור להניח אפילו בתנור כזה דשמא יגיע התבשיל עד שיהיה היד סולדת בו: **[צב]** בזה - טעמם דחזרה לתוך התנור לעולם אסור בין אם החום שבתנור רב או מעט דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורים ומיהו דוקא כשיש חום בתנור שהיד סולדת בו דאל"ה אין עליו שם תנור שהוסק כלל: **[צג]** ואם החום כ"כ וכו' - צ"ל שאם החום וכו' דאל"ה אפילו להיש מחמירין שרי וכן סתם הרמ"א לעיל בסוף ס"ב בהג"ה: **[צד]** וכל הדברים וכו' - היינו אפילו דברים שאין בהם רק איסור דרבנן: **[צה]** להחם הקדרה - אפילו אם לא יתנה על גבי האש או הכירה ממש דשוב אין בזה משום איסור חזרה אעפ"כ אסור משום איסור בשול כיון שנצטנן לגמרי כמ"ש סי' שייח ס"ד וס"ט"ו בהג"ה ע"ש. ומ"מ כתבו המג"א ושי"א דבדיעבד יש להתיר התבשיל באופן זה שלא העמידו על הראש ממש כ"א על התנור מאחר דיש פוסקין שמתירין אפילו לישראל לעשותו לכתחלה כמו שכתוב שם בס"ט"ו בהג"ה: **[צו]** אפילו צונן - אף דלא נהנה ממלאכת א"י מ"מ קנסוהו שימתין עד לערב בכדי שיעשה הואיל ונעשה מלאכה ע"י צווי ואם עשה הא"י כן מעצמו בשביל ישראל שרי לאכול צונן כיון שאין נהנה ממלאכתו כלל ולא היה רוצה בכך א"כ לאו כל כמיניה לאסרו על ישראל מיהו אם ישראל רואהו צריך למחות בידו: **[צז]** שעדיין ראויים לאכול - ולכן אע"ג שנהנה מהחמים שרי בדיעבד כיון שהיה יכול לאכול בלא החמים ואפילו העמידו הא"י ע"ג האש ממש בצווי אעפ"כ אין לאסור התבשיל בדיעבד: **[צח]** מותרין לאכול - ואפילו חימם הא"י תבשיל ובשר ביחד והתבשיל לא היה מתחלה ראוי לאכול מחמת צנינותו אעפ"כ לא נאסר הבשר כי הוא היה ראוי לאכול אף בצונן: **[צט]** לכן נוהגים - אדלעיל קאי ופירושו דכיון שאסור לומר לא"י להחם לכך נוהגים שהא"י נותן התבשיל שנתקרר לגמרי על התנור קודם שהוסק שאז ליכא שום איסור כיון שאין שום אש בתנור ומה שמסיק אח"כ את התנור עיקר כונתו אינו אלא לחמם בית החורף דשרי [דהכל חולים הם אצל צינה וכמ"ש בסוף סימן רע"ו] ולא לחמם את התבשיל ואף דהוי פסיק רישא לגבי התבשיל שנתחמם ממילא מ"מ באמירה לא"י דהוי שבות דלית בו מעשה לא מחמירין כולי האי ושרי אף בפסיק רישא. ודע דכי"ז באיבלי"ך שבתנור בית החורף שלנו שאין דרך לבשל בחול מלמעלה ע"ג התנור לכך נוכל לומר דאין עיקר כונת הא"י בההיסק רק לחמם הבית ולא לבשל הקדרות שעומדות מלמעלה ע"ג התנור אבל התנורים שקורין ענגליש"ע קיכ"ן שדרך הכל לבשל בחול על גביהן מלמעלה איסור גמור יש בזה להעמיד המאכל לחמם ע"י הא"י אפילו קודם הסקה דדואי כונת הא"י בההיסק אח"כ גם בשביל בשול הקדרות [ספר טוב טעם ודעת מהגאון מהרש"ק בסיומן קע"ה וכ"כ בשו"ת בית שלמה ח"א סימן נ"ה וכ"כ בשו"ת שואל ומשיב מהדר"ג ח"ג סימן ג' שחלילה לעשות כן ועיין בה"ל]: **[ק]** אסור בכי האי גוונא - ר"ל להושיב הקדרות אצל תנור בית החורף או עליו אפילו קודם ההיסק דהו"ל כאחד נותן הקדרה ואחד האש דהראשון פטור אבל אסור משא"כ באמירה לא"י דשרי דהא עיקר כונתם לחמם הבית דשרי ומזה נראה היתר שאם נתן הא"י מים לתוך הקדרה הקבוע בתנור ונתחממו שיותר הישראל להנות מהם להדיח בהם כלים ואפילו לכתחלה מותר לצוות לו בזה דקי"ו הוא דהא בתבשיל כשנותנו ע"ג התנור כונתו לחממו ואפ"ה שרי כש"כ כאן שאין כונתו לחמם המים אלא שלא יבקע הקדירה ואפשר דאפילו נתן הא"י המים אחר שהוסק שרי ג"כ מטעם זה ומ"מ לומר לא"י נראה לאסור אחר שהסיקו אבל ישראל אסור ליתן המים לתוך הקדירה אפילו קודם שהסיקו הא"י. והא דמתירין להדיח כלים במים שנתן הא"י להקדירה דוקא כשאינם מלוכלכים בשומן דאל"ה אסור לשפוך הרוותחים עליהם משום שממחה השומן והוי נולד כמ"ש סימן ש"כ ס"ד אלא יניח הכלי תוך המים ולא יערה עליהם דזה שרי משום דלא קעביד מעשה: **[קא]** עדיין חמין - אפילו אין היד סולדת בהן: **[קב]** מותר להעמידן - אפילו ישראל ואפילו לאחר שהוסק: **[קג]** אצל תנור בית החורף - אבל עליו וכ"ש בתוכו אסור כיון שאינו גרוף וקטום ואפילו קודם היסק אסור ליתן עליו משום חשש שמא יחתה אח"כ בגחלים להרבות חומו שהקדירות שלמעלה יהיו נרתחים והעולם נהגו היתר ליתן עליו קדרות חמין קודם היסק ויש להם ע"מ שיסמוכו וכמ"ש"ל באות פ"א ע"ש אבל אחר היסק לא ינהוג כן רק צריך ליתן איזה דף או עץ תחת הקדירה להכירא וכנ"ל בשם מהרי"ל: **[קד]** כדין גרופה וכו' - ר"ל וכי היכא דהתם מותר להחזיר אפילו בשבת הי"נ מותר לסמוך בכירה ותנורים שלנו אף כשאינו גרוף: **[קה]** וכבר נתבאר וכו' - הוא ענין בפ"ע ור"ל כי היכי דלענין חזרה על גבי גרופה נתבאר לעיל דמותר אפילו הניחן ע"ג קרקע מקודם ה"ה לענין

לחזור ולסמוך אצל תנור שאינו גרוף הנ"ל אפילו אם העמידו מקודם ע"ג קרקע ג"כ מותר:

סימן

רנד

[א] אע"פ וכו' - עיין בביאור הלכה שהבאנו סוגית הגמרא בקיצור לבאר דברי המחבר והרב באלו השתי סעיפים. מותר להשהותו - היינו שמותר ליתן לכתחלה להשהותו ע"ג כירה ותנור אפילו אם אינם גרופים וקטומים דכיון שהוא חי מסיח דעתו ממנו עד למחר ובכל הלילה יכול להתבשל בלא חיתוי וכנ"ל בריש סימן רנ"ג: **[ב]** אבל בצלי - אפילו אם צולה את הצלי בתנור והתנור מכוסה אך שאינו טוח בטיט חיישינן שיגלה הכיסוי ויחתה שם בגחלים: **[ג]** שאצל האש - לאפוקי צלי קדר דינו כבקדרה ומותר להשהותו בחי גם מיעט המחבר בזה אם נותנו ע"ג האש ממש דשם אפילו בבשר גדי אסור וכדלקמן בס"ב ע"ש הטעם: **[ד]** אסור להניחו - אם לא שיש שהות מבעוד יום להיות נצלה כ"כ שיהיה מצטמק ורע לו והוא לדעה ראשונה המבואר ברס"י רנ"ג ולדעה שניה שם סגי אם נצלה מבע"י כמאכל בן דרוסאי: **[ה]** שממהר להתבשל - כתבו האחרונים בסימן רנ"ג דמיני קטניות וירקות ושאר דברים רכים אפילו בקדירה ממהרין להתבשל וע"כ אפילו בחי חיישינן בהן שמא יחתה ועיין לקמן בס"ח ובה"ל שם: **[ו]** בבשר שור וכו' - שהוא בשר קשה וצריך בשול ביותר וחיישינן לחתוי: **[ז]** אבל בשר גדי - היינו גדי הרך: **[ח]** שהם מנותחים - אבל אם אינו מנותח צריך בשול כשור ועז ואם יחתה בגחלים לא יתחרך הבשר וחיישינן לחתוי: **[ט]** מותר - בין אם הוא חי לגמרי או שנתבשל קצת וכדלקמן בהג"ה: **[י]** שאם יחתה וכו' - לפי טעם זה אין חילוק בין אם צולחו בתנור שפיו מכוסה או צולחו מגולה אצל האש דהכל שרי אבל יש מחמירין דלקמיה בהג"ה סוברין דאינו מותר בגדי ועוף כ"א כשצולחו בתנור שפיו מכוסה ורק שאינו טוח בטיט ואז אמרינן בגדי ועוף דקשה ליה זיקא ולא יפתח פי התנור אבל כשצולחו מגולה אצל האש גם בגדי ועוף חיישינן לחתוי: **[יא]** ויתקשה הבשר - ואם הוא בקדרה לא מהני כשהוא טוח בטיט לדעה זו דהא לא יתקשה ועיין לקמיה בהג"ה דמסיק דהמנהג להקל בזה דס"ל כיון שאינו מוכן לחתות שהרי סתום הוא בטיט לא יבוא לחתות: **[יב]** ואין חלוק וכו' - קאי אכל גווני היתר וגוויני איסור המבוארים בסעיף זה. ודע דכ"ז דוקא בענינו דמיירי לענין צלי אבל לענין קדירה או צלי קדר דג"כ דינו כקדרה יש חילוק בין חי לנתבשלו קצת דבחי מקילינן ליתנו סמוך לחשיכה בין בשר שור בין בשר גדי ועוף ובנתבשל קצת אסור אפילו בשר גדי ועוף שמא יחתה דלא שייך בו ההיתר שיחרך ע"י החיתוי כיון דבקדירה הוא וצריך בישול רב. ומה נקרא מבושל קצת מבואר לעיל בריש סימן רנ"ג דעה קמייטא ס"ל שם עד שיתבשל כל צרכו וכשיתבשל יותר יהיה מצטמק ורע לו והי"א שם ס"ל דמכיון שנתבשל כמאכל בן דרוסאי נקרא בישול גמור ומותר ליתנו ע"ג כירה ותנור שאין גרוף וקטום: **[יג]** קצת - דאלו יכול להצלות מבעוד יום צלי הראוי אפילו בשר שור מותר והנה לעיל בריש סימן רנ"ג מבואר שתי דעות מהו נקרא בשול הראוי וה"ה בענינו לענין צלי וכמו שכתבנו למעלה בסק"ד: **[יד]** הכל שרי - ר"ל אפילו בקדירה ונתבשל קצת דלא חיישינן שיפתחנו ויחתה כיון שהוא סתום בטיט ואינו מוכן לחתות וחולק בזה אדעת המחבר שמחמיר בזה וכמו שכתבנו בסק"י"א והא דנקט הרמ"א בלישניה ויש מחמירין אע"ג דלענין זה הוא קולא משום דבצלי דאנן קיימינן ביה הוא חומרא וכדלקמיה: **[טו]** וע"ג האש וכו' - אין ר"ל על גבי הגחלים ממש דבזה אפילו להמחבר הכל אסור וכמו שמבואר לקמן בס"ב אלא ר"ל אצל האש ובא לאפוקי בזה מדעת המחבר דלא חילק בבשר גדי שמותר בין אם צולחו בתנור שפיו מכוסה ובין אם צולחו בגלוי אצל האש אבל לדעתו אין היתר בגדי כ"א כשצולחו בתנור שפיו מכוסה וכמו שבארתי הטעם לעיל בסק"י: **[טז]** בצל וביצה - וה"ה שארי דברים שאין נאכלין חיון וכדלקמיה: **[יז]** ע"ג גחלים - היינו שנוגעין בהגחלים ולאחר הצליה ימתין עד שיכבו הגחלים ואז יטלם. והנה הטעם דחיישינן בזה שמא יחתה אפילו בבשר גדי הוא כמו שמפרש אח"כ דכיון שהניחו וכו' אבל אם יצלה בסמוך להגחלים כבר נתבאר בס"א דעת המחבר דבבשר גדי ועוף שהוא רך לא חיישינן כלל לחיתוי שע"י יתחרך הבשר ומותר ליתנו בסמוך לחשיכה אפילו אם לא יהיה נצלה מבע"י כמאכל ב"ד וה"ה בצל וביצה ובבשר שור ועז שהוא קשה בעינן שיהא נצלה כל צרכו מבע"י דוקא דאלי"ה חיישינן לחיתוי כי לא יפסד ע"י החיתוי כיון שהוא אינו מונח ע"ג הגחלים ודעת הרמ"א כהפוסקים דאין חילוק בין ע"ג הגחלים או בסמוך להן בין בבשר שור או בשר גדי ועוף השיעור שיצלה מבע"י כמאכל בן דרוסאי ואם הוא טוח בטיט שרי לדידיה בכל גוויני ליתנו סמוך לחשיכה דלא חיישינן שישתור הטיח ויחתה וכבר כתב בס"א דנהגו כסברא זו: **[יח]** אפילו הוא בשר גדי - דהיינו אפילו הוא מנותח דמקילינן לעיל בס"א הכא ע"ג גחלים שאני וכדמפרש והולך: **[יט]** עבר - שנתן במזיד סמוך לחשיכה כ"כ עד שלא היה שהות לצלות מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי ונצלה בזמן האסור או ששכח הצלי ע"ג כירה ונצלה בשבת אע"כ אסור בדיעבד כדי שלא יבוא להשהות במזיד ויאמר שכחתי: **[כ]** אסור

- בין לו בין לאחרים עד מוצ"ש. בכדי שיעשו וכדלעיל בסימן רנ"ג ס"א: **[כא]** סביב הקדרה - והקדרה עומדת על הפטפוט ותחתיה יש אש וקמ"ל דמותר ליתן קודם חשיכה פירות סביבה אף שהפירות נוגעין באש וניצולין בשבת מחום האש ולא דמי לבשר בצל וביצה הנ"ל דאסור ליתנם אא"כ ניצולו מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי דהכא כיון שנאכלין חיון הרי שהוא כתבשיל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי דיותר הם טובים בלא בישול כלל משאר תבשיל שנתבשל כמאב"ד ולא אתי לחתווי והא דנקט סביב הקדרה ולא נקט שתמא דמותר ליתנם על האש דבר ההוא נקט ובימיהם היה רגילות לנהוג כן א"נ משום דין הכסוי דנקט בסיפא דשייך בקדירה נקטיה: **[כב]** אע"פ שאי אפשר וכו' - ולא דמי לבצל בס"ב דאסור אע"פ שלפעמים אוכלין אותו חי מ"מ אין טוב לאכלו חי כמו תפוחים וה"ה לכל דבר שאין טוב לאכלו חי כמו תפוחי יער וכדומה אסור כבצל וביצה הנ"ל: **[כג]** שלא יחזיר הכיסוי - אף דמצד הקדירה אם נתגלה בשבת הכיסוי שלו שכיסוהו מלמעלה שלא יצטנן מותר לחזור ולכסותו וכן להוסיף עליו וכדלקמן ברנ"ז ס"ד שם הקדירה כבר נתבשלה מבע"י אבל הכא שהפירות מתבשלין והולכין בשבת והכיסוי הוא גם עליהן וע"י הכיסוי הוא ממחר לגמור בשולו אסור: **[כד]** שממחר לגמור - וכ"ש שאסור להניחם בשבת גופא סמוך לתנור כדי לצלות ואפילו אם נותנו בשביל זה קודם שהוסק אסור כדלעיל בסוף סימן רנ"ג אבל קודם חשיכה מותר ליתן אותם על תנור החם או בקאכלי"ן [פמ"ג]. ודע דמה שהתנור ליתן אותם לכתחלה סמוך לחשיכה היינו קודם לשקיעה ועיין בסימן רס"א בדין בה"ש: **[כה]** כדי שיקרמו פניה - מבעוד יום דתו לא חיישינן שמא יחתה בגחלים: **[כו]** המדובקים בתנור - והאחרונים הסכימו דה"ה דסגי אם מתקדם פניה שכנגד האש ואפשר דגם המחבר ס"ל הכי והא דנקט פניה המדובקים ס"ל דזהו יותר בקל מתקדם ואין חילוק אם הוא נאפה בקרקע התנור או בבעק"י ועיין לקמיה בהג"ה ועיין בביאור הגר"א בהג"ה שבסמוך דדוקא אם הפת דק אבל אם הוא עב אינו מתבשל מהרה וצריך שיהיה נקדם הפנים התחתון שכנגד התנור וגם הפנים שלמעלה נגד חלל התנור: **[כז]** ואין החוטין נמשכין - ואפילו אם היה הפת עבה נמי סגי בזה השיעור לכו"ע דכיון דאין חוטין נמשכין בודאי נקרמו פניה היטב בין למעלה בין למטה: **[כח]** קרוי קרימת פנים - וכ"ז בשאין גרוף וקטום אבל בכירה או בתנור שלנו כשהוא גרוף וקטום או כשסותם פי התנור בטיט מותר ליתן הפת בתנור סמוך לשקיעה בכל גווני: **[כט]** למעלה ולמטה - למעלה היינו לצד חלל התנור ולמטה לצד תחתית הכלי שנאפית בו ועיין במ"א וט"ז שכתבו דלפי דעת המחבר לעיל סגי בשנקדם במקום אחד לבד אמנם בביאור הגר"א כתב דלפי שהוא עב ואינו מתבשל מהרה לכך לכו"ע בעינן מלמעלה ומלמטה וגם הדגול מרבבה כתב דכו"ע מודים בזה אמנם מטעם אחר דכיון דפשטיד"א חלק עליון וחלק התחתון אינם מגוש אחד דהרי המולייתא שבתוכה מפריד ביניהם הוי כשני עוגות ובכל אחד צריך קרימת פנים וכ"כ בספר חמד משה: **[ל]** ויתבשל מה שבתוכה - היינו מה שממלאין בהפשטיד"א בשר ודגים וכה"ג דאל"כ אף שקרמו פניה חיישינן שמא יחתה בגחלים כדי שיתבשל מה שבתוכה: **[לא]** אם במזיד אסור - לרדות אפילו ע"י שינוי ואפילו אם אין לו מה יאכל ואפילו אם א"י רידהו שלא מדעתו אסור לו לאכול: **[לב]** בכדי שיעשו - היינו האכילה אבל הרדיה מן התנור פשוט דמותר תיכף במו"ש: **[לג]** בשוגג וכו' - והא דלא קנסינן גם בשוגג כמ"ש בס"ח דלא מחלקינן שם בין שוגג למזיד דכיון דאין לו פת אחר לאכול וא"א לקיים מצות ג' סעודות בלא פת שרי אבל תבשיל אין חיוב כ"כ לאכול בשבת ואה"נ דאם אין לו דבר אחר לאכול כלל כ"א אותו התבשיל בלבד שהשהה בשוגג מותר לו לאכול שאסור להתענות בשבת כמ"ש סימן רפ"ח ולפ"ז דכל ההיתר הוא מפני שאין לו פת אחר לאכול אפילו בתנורים שלנו שמבואר לקמן בס"ז שאין בהם משום רדייה ג"כ אסור להסתפק מן הפת יותר מג' סעודות: **[לד]** מזון שלש סעודות - ואם בפת אחד שהוציא יש בו כדי ג' סעודות שוב אסור לרדות אע"ג דאין לו לכל סעודה ככר שלם ולחם משנה [מ"א]: **[לה]** ירדה במרדה - דרדיית הפת לא הוי שבות גמור אלא משום עובדא דחול אסור ולכך היכא דא"א לשנות וצורך שבת הוא התיירו: **[לו]** רודה כדרכו - ובספר א"ר כתב דיש להחמיר כהפוסקים דס"ל דאפילו נתנה בהיתר צריך להיות הרדייה דוקא בשינוי: **[לז]** אבל אם הוא טוח - אתחלת הסעיף קאי דמותר ליתן דלא גזרינן שמא יסתור הטיט ויחתה ועיין בסעיף ז' האיך יתנהג בענין הרדייה: **[לח]** לאפותו - דאפילו בלא חתוי יהיה נאפה היטב ועיין במג"א שכתב דבתנורים שלנו כיון דק"י"ל לקמיה בסעיף ז' דמותר לרדות מהם בשבת ולאכול אפילו יש לו הג' סעודות על שבת חיישינן שמא ימלך לאכול מהפת שבתנור בשבת ויחתה בגחלים כדי שיתבשל מהרה: **[לט]** אפילו במזיד - דהו"א הלעיטהו לרשע וימות קמ"ל דשרי וכ"ש כשהדביק בשוגג דשרי כדי שלא יבוא לידי איסור חטאת: **[מ]** לו - ר"ל דוקא הוא בעצמו מותר לרדות אבל אחרים אסורים לרדות בשבילו בין כשהדביק במזיד ובין בשוגג אפילו מי שהדביק את הפת איננו בפה שיודיעהו דאין אומרים לו לאדם עשה חטא קל כדי שלא יבוא חברך לידי איסור חמור כיון שחבירו פשע במה שהדביק. ואפילו בתנורים שלנו שאין בהם איסור רידוי מצדד בא"ר דאסור לאחר משום דהבצק מוקצה הוא ואינו ראוי לטלטול. וכ"ז לענין אפיה אבל לענין בישול פשוט הוא דאם אחד שכח או עבר והניח קדרה סמוך להאש צריך גם אחר לסלקו כדי שלא יבוא חבירו לידי איסור דבסילוק הקדירה אין כאן

איסור כלל וממילא יש כאן מצוה לאפרושי מאיסורא: **[מא]** לרדות - אפילו במרדה ומ"מ א"א לעשות בשינוי כגון ע"י סכין וכה"ג יעשה אך כ"ז דוקא אם לא יצטרך להשהות ע"יז שלא יבוא ע"י השהיה לידי קרימת פנים להתחייב ע"יז: **[מב]** שאין בהם רדייה - דמלאכת רדייה שייך רק בתנוריהם שהיו מדבקין הפת בדפני התנור אבל בתנורים שלנו שהפת מונחת בשולי התנור לא שייך בהם רדייה: **[מג]** להוציא יותר - וכתב המ"א דהיינו כשהדביק בהיתר דבתנורים שלהם היה אסור להוציא כל הפת שאין צריך לו לצורך שבת וכנ"ל בס"ה אפילו ע"י שינוי משא"כ בשלנו ששייך רדייה מותר להוציא כל הפת אף שהוא הרבה והרבה יותר מג"ס שצריך לו לשבת אבל כ"ז כשרוצה לאכול מהם בשבת עכ"פ מקצת מהם דא"כ אסור לרדות לצורך חולו אפילו טלטול בעלמא אסור כשהוא בשביל חול כמ"ש הפוסקים דאסור להביא יין בשבת לצורך מו"ש ונראה דע"י א"י שרי ובספר א"ר מקיל ע"י עצמו בתנורים שלנו במקום פסידא שיתקלקל הפת אך המ"א לא ניחא ליה בזה דהרי יכול לאכול מן הפת בשבת: **[מד]** שיתחוב בו - וה"ה דיכול להוציא במקל דכ"ז הוא דרך שינוי ונראה דע"י א"י מותר להוציא אף ברחת [הוא הכלי שאנו מוציאים בו הפת בחול]: **[מה]** עססיות ותורמוסין - וה"ה לשאר מיני קטניות וירקות ודברים רכים שכולם אינם דומים לבשר דקי"ל לעיל בריש סימן רנ"ג דמותר ליתנו סמוך לחשיכה כשהוא חי לפי שבדאי לא יתבשל לסעודת הלילה ולסעודת מחר יתבשל אפילו בלא חיתוי אבל אלו קלים להתבשל וחיישינן שמא יחתה בגחלים לצורך סעודת הלילה: **[מו]** לתוך התנור - היינו אפילו הוא גרוף וקטום כמ"ש בסימן רנ"ג ס"א מיהו תנורי דידן דמיא לכירה דשרי גרוף וקטום ואם הוא טוח בטיט שרי בכל ענין כפמ"ש הרמ"א בס"א בהג"ה: **[מז]** כשאינן גרופים - אכירה לבד קאי ונקט לשון רבים אכירות דעלמא דאלו כופח הלא מבואר ברנ"ג דכשהסיקוהו בעצים לא מהני גריפה וקטימה: **[מח]** עד כדי שיעשו - כדי שלא יהנה ממה שעבר על איסור דרבנן [תו"ש] ועיין לעיל בסימן רנ"ג ס"א בהג"ה דאם נתבשל מבעו"י כמאכל בן דרוסאי די: **[מט]** של מים - אע"ג דמים ראויין לשתות חיים והיה ראוי להיות דינם כפירות הנאכלים חיים לעיל בס"ד מ"מ אינם טובים כ"כ כפירות ומהני להם החימום הרבה ויש בהם גזירת חיתוי: **[נ]** לתוך התנור - ובתנור שלנו כשהוא גרוף וקטום או כשהוא טוח בטיט שרי וכנ"ל: **[נא]** ע"ש עם חשיכה - א"כ יש שהות שיתחממו קודם בה"ש אף שלא יתחממו כל צרכן וכן אסור ליתן מים לתוך הקדרות שבתנורים ע"ש עם חשיכה אע"ג דמתכוין רק שלא יפקע הקדירה מהחום שבתנור ולמאי יחתה מ"מ הא הדרך הוא שמדיח בהם הכלים וחיישינן שמא יחתה בהתנור כדי שיתחממו המים ולכך צריך לזהר ליתנן שיתחממו במקצת מבע"י:

רנה

סימן

[א] אין עושין מדורה וכו' - וה"ה אם רוצה להסיק אז התנור של בית החורף נמי דינו כמדורה א"כ התנור טוח בטיט דאז שרי [תו"ש] ומשמע דאם יש שיעור סמוך לחשיכה שתהא שלהבת עולה מאליה שפיר דמי אף בתנור שאינו טוח בטיט. ומ"מ נראה לי דלכתחלה נכון למנוע מהיסק סמוך לחשיכה אף באופן זה אלא יראה שיהיה אף גמר ההיסק בחול דמצוי הוא שנשאר אח"כ האודים בתנור ומוכרח הוא לכבותן לבסוף ע"י א"י כדי שלא יתקרר התנור אם ימתין עד שיכלו לגמרי ואינו נכון להביא עצמו לזה לכתחלה ואינו דומה להא שמתירין להסיק בשבת ע"י א"י לכתחלה במדינות הקרות דהתם אין לו עצה אחרת דמה שהסיק אתמול כבר נתקרר אבל הכא הרי יכול להסיק מקודם אם לא שהיה אונס בזה: **[ב]** עד שיצית וכו' - דא"ל"ה חיישינן שמא יחתה ויניד העצים משתחשך: **[ג]** בלי סיוע - דהיינו שלא יהא צריך לומר הבא עצים דקים ונניח תחתיהן כדי להבעיר: **[ד]** ברוב עביו - שיכנס האור מבפנים בתוך עביו עד רובו וגם שיתפשט ברוב היקפו מבחוץ: **[ה]** אסור ליהנות וכו' - פ"י אפילו הודלקה אח"כ לגמרי וכמש"כ בסוף סימן רנ"ד בעססיות ותורמוסין דכל שעבר על דחז"ל אסור ליהנות עד מו"ש: **[ו]** וכשהודלקה כשיעור - פ"י מבעוד יום קודם השבת: **[ז]** יכול להתחמם וכו' - הט"ז בסימן ער"ה כתב דמ"מ יש לזהר שלא לישב בסמוך אצל זנבות האודים לפי שיש לחוש שמא יגע בהם לקרבם אצל המדורה אבל דעת הא"ר והתו"ש דלא חיישינן לזה ומותר להשתמש אפילו בסמוך להמדורה או התנור אם לא בדבר שצריך עיון רב או לקרות כנגדה דאז חיישינן שמא יטה וכדלקמן בסימן ער"ה: **[ח]** ואפילו וכו' - דבמדורה מתוך שההיסק רב כל אחד מבעיר את חבירו: **[ט]** של זפת וכו' - עיין בגמרא דה"ה שומן ושעוה וכל דבר הניתך: **[י]** של קש וגבבא - קש זנבי שבליים וגבבא שגובבין משדה אחר הקצירה: **[יא]** כשהם מפוזרים - הטעם דכיון שאחז בהן האור קצת מבעוד יום שוב הם דולקין מאליהן אבל כשהם אגודות או בסל שוב אין השלהבת יכולה ליכנס בהן והוא דעת הרי"ף והרמב"ם ודעת הי"א שהוא דעת הרא"ש והטור הוא להיפוך דכשהם מפוזרות כל אחת מהן לא תמצא את חברתה

לבערה והם כבים והולכים הילכך צריכים רוב משא"כ כשהם נאגדים יחד וכן בגרעינין:

סימן

רנו

[א] סמוך לשבת כחצי שעה - היינו חצי שעה קודם שנתכסה השמש מאתנו וזהו הכרזת הש"ץ על כל בני העיר שיראו להכין עצמם לשבת ולבעלי מלאכות ראוי לשלוח איש לבטל אותן ממלאכתן מקודם דהיינו שתי שעות ומחצה קודם צאת הכוכבים שהוא זמן מנחה קטנה וכנ"ל בסימן רנ"א [מ"א] וזהו לערך שעה ורביע קודם שנתכסה השמש. עוד כתב המ"א דראוי לבעלי החנויות שיסגרו חנותן כמו שעה קודם השבת כי גדולה המכשלה שלפעמים בא שר אחד ונמשך המו"מ עד שחשיכה ממש ומלבד זה כפי הרגיל שהנשים כשבאות מהחנויות רוחצות ולובשות בגדי שבת קודם הדלקת הנרות ואם יתאחרו מלצאת יבואו ח"ו לספק חילול שבת ובפרט בימים הקצרים ע"כ מהנכון מאד שיקדימו לצאת. ואודות קבלת שבת ג"כ יש קלקול שרוב העם יש להם היתר בטעות שכל עוד שלא אמרו ברכו או קבלת שבת כפי הנהוג בימינו עושין כל הצריך להם לשבת אע"פ שהוא לילה ממש וע"כ יש להקדים לקבל שבת ואין להמתין על אדם גדול שעדיין לא בא אם הגיע זמן של קבלת שבת כי זכות הוא לו שלא יתחלל שבת על ידו: **[ב]** בכל מקום - כדי שלא יבואו ישראל לידי חילול שבת. ובקהלות גדולות מאד שא"א להכריז נכון מאד שימצאו אנשים המתנדבים בעם לילך ולרוז בכל רחובות קריה ע"ד סגירת החנויות והדלקת הנרות וכעת נמצא כן בכמה עיירות גדולות חברות קדושות המיוסדות על השגחת השבת ואשרי חלקם כי הם מזכים את ישראל לאביהם שבשמים ויזכו עבור זה המתחזקים תמיד במצוה זו לבנים גדולי ישראל:

סימן

רנז

[א] אין טומנין וכו' - לאחר שנתבשל התבשיל רוצה להטמינו בדבר שישמור חומו כגון בכרים וכסתות וכדומה ואסרו לעשות כן בשבת וטעמא דשמא ימצא אז קדרתו צוננת וירתיה דחייב משום מבשל ואפילו למ"ד דאינו חייב משום מבשל בזה כיון שנתבשל פעם אחד מ"מ איכא למיגזר שמא יחממה ע"ג האש ויחתה בגחלים ויתחייב משום מבעיר: **[ב]** אבל בספק חשיכה - עיין לקמן בסימן רס"א ס"א בהג"ה ובמש"כ שם: **[ג]** טומנין בו - דסתם קדרות בין השמשות רותחות הן וליכא למיגזר הגזירה הנ"ל: **[ד]** בדבר וכו' - היינו לצורך שבת אבל לצורך מוצ"ש מוכח מסימן תר"ט בהג"ה שם דאין מטמינין בכל גווי כ"כ המ"א אך תמה ע"ז ומסיק דרק חומרא הוא שנהגו כן ולא מדינא ועיין בלבוש וא"ר שם מה שכתבו בזה ולדידהו בודאי מותר להטמין לצורך מו"ש ואין שם אפילו מנהג להחמיר: **[ה]** המוסיף הבל - גזירה שמא יטמין באפר שיש בו גחלים ויחתה בשבת: **[ו]** ואפילו מבע"י - כתב הפמ"ג דאפילו אם הטמין קודם חצות בבקר מ"מ עביד איסורא כשמשחה בהטמנה זו על שבת ואינו מסלק קודם חשיכה: **[ז]** או שנצטמק - פ"י לענין דיעבד אבל לכתחלה אסור אפילו מצטמק ורע לו כמ"ש בס"ז [אחרונים]: **[ח]** בעומד בחמימותו וכו' - הטעם דהא לא אהני מעשיו כלל וכתב המ"א דה"ה המטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל דשרי בדיעבד אע"ג דעשה איסורא דהא אינו אלא עומד בחמימותו: **[ט]** י"א דאם שכח וכו' - וה"ה אם שגג בדין וסבר שמותר גם זה שוגג מקרי: **[י]** שרי לאכול - טעם הי"א הוא דס"ל דהטמנה שוה בזה לשהיה דפסק המחבר לעיל ברנ"ג ס"א דאם שכח ושהה אפילו תבשיל שמצטמק ויפה לו מותר לאכול. והנה דעת המ"א והט"ז והגר"א דהמחבר ס"ל דאפילו בשוגג אסור לאכול עד מו"ש ולכך סתם הדבר ומ"מ נראה דבמקום הצורך יש לסמוך על דעת הי"א הזו שהרבה אחרונים מצדדים כן ובפרט אם היה נתבשל כל צרכו דבלא"ה יש מקילין לקמן בס"ז בהג"ה ע"כ אין להחמיר בזה לענין דיעבד בשוגג: **[יא]** אבל כשטמין וכו' - הטעם דעיקר מה שאסרו להטמין במוסיף הבל הוא משום שמא יבוא להטמין ברמץ ויחתה בגחלים וע"כ כיון שטמין לצורך מחר ס"ל להי"א דלא שייך גזירה זו דאפילו אם לא יגיע התבשיל למאכל בן דרוסאי יתבשל ממילא כל הלילה ולא יבוא לחתות וה"ה דס"ל להי"א הזו דמותר להטמין בנתבשל כ"צ דלא יבוא ג"כ לחתות וע"כ מותר בזה אף במטמין לצורך לילה והוא כדעת היש מקילין לקמן בס"ז בהג"ה: **[יב]** שלא יהא רגיל - משמע דאם הוא רגיל אף בדיעבד אסור והטעם דמעיקר הדין אין להם מקום להי"א כמ"ש הגר"א ושאר פוסקים וכ"כ דהיש מקילין דלקמן אין להם מקום בדין ולכך כתב שם רמ"א דאין לנהוג כן בשאר מקומות: **[יג]** אסור להטמין בשבת וכו' - ומ"מ בדיעבד שרי וכנ"ל בסק"ז: **[יד]** לשום כלים וכו' - היינו אפילו בגדים שמעמידין את החום של הקדרה שלא יצטנן אפ"ה שרי כיון שאינו מכוין

לזה: **טו** או של שומשמין - אע"ג דלענין הטמנה בתוכן שוין הן מ"מ יש חילוק ביניהן דבשומשמין וה"ה בכל הדברים הנזכרים כאן דוקא להטמין לתוכן אסור אבל אם הטמין בדבר המותר כגון בקופה של צמר וכה"ג מותר להניח הקופה עליהן אבל על גפת של זיתים אסור להניח דחמימי טפי ומוסיפין הבל למעלה דרך הקופה להקדרה [גמרא]: **טז** ותבן - בין אם הוא ארוך או נחתך לחתיכות דקות וזגין הוא פסולת של יקב יין: **יז** ומוכין - כל דבר רך קרוי מוכין כגון צמר גפן ותלישת צמר רך של בהמה וגרירת בגדים בלויים: **יח** ששלשתן - חשיב לתבן וזגין כחדא: **יט** לחין - דלחין יש בהן הבל הרבה יותר מיבשין ומסתימת המחבר משמע דבין לחין מחמת עצמן ובין לחין מחמת ד"א שניהם אסורין אמנם כמה אחרונים הסכימו דדוקא לחין מחמת עצמן שהם מחממות יותר מלחין מחמת משקה שנפלו עליהן משיבשו: **כ** כסות - וה"ה כרים וכסתות וגיזי צמר: **כא** ופירות - כגון חטין וקטניות: **כב** או שאר נוצות - ונקט מתחלה כנפי יונה והוא לשון התלמוד משום דהיה מצוי להם: **כג** ונעורת - דק דק שנוערין מן הפשתן: **כד** בסלעים - היינו אבנים קטנים שמוציאין מהם אש וקורין אותן אבני אש. ומה שכתב דלא שכיחא היינו דהא לא שכיח כלל שיטמין בסלעים משום שמשברים הקדרה או שמקלקלים המאכל אבל דבר שלפעמים טומנין בהם אע"ג דלא שכיח גזרו בהו רבנן. כתב רש"ל בתשובה אפר חם הוא דבר שאינו מוסיף הבל ושרי לטמון בו אא"כ מעורב בגחלים והביאוהו הא"ר ותו"ש וש"א וה"ה בכל דבר שאינו מוסיף הבל אפי' הם חמים שרי: **כה** ונתגלה משחשיכה - מש"כ ונתגלה לאו דוקא דהא אף לכתחלה מותר לגלות כמ"ש בסמוך אלא דקמ"ל דאף בכה"ג שנתגלה ממילא דוקא משחשיכה אבל אם נתגלה מבעוד יום אסור לכסותו בשבת דהוי ליה כמטמין לכתחלה בשבת וכ"ש דאם גילהו בידים מבע"י אפילו ע"ד לכסותו משתחשך דאסור לכסותו בשבת: **כו** אפילו וכו' בסדין - ר"ל דלא תימא דזה אינה חשובה הטמנה שאינו מועיל וא"כ כשמכסה עליו בגלופקרין בשבת הו"ל כמטמין לכתחלה קמ"ל דאף סדין מועיל עכ"פ במקצת: **כז** גורם לה - עיין בביאור הלכה: **כח** אם פינה וכו' - דלא אסרו אלא כשהוא בכלי ראשון שנתבשל בו אבל כשפינהו לכלי אחר אף שעדיין היד סולדת בו מותר ואפילו אם חזר ועירה אותו אח"כ לכלי ראשון שהיה בו נמי שרי דתו לא מקרי כ"ר והו"ל כזונן דמותר להטמינו ואפילו בכלי ראשון אם נתקרה עד שאין היס"ד ג"כ נראה דשרי להטמינו אם הוא במקום הצורך: **כט** לקדירה אחרת - ואין נ"מ אם נתכוין בפירוש כדי לקרר או בסתמא לאיזה סיבה: **ל** בדבר שאינו וכו' - דבדבר המוסיף הבל אפילו צונן גמור אסור וכדלקמיה: **לא** מותר להטמין וכו' - ואפילו אדם חשוב שרי: **לב** דבר צונן - כגון מים או תבשיל תחת כרים וכסתות: **לג** כל צרכה וכו' - ולא דמי לשהיה ע"ג כירה דלכו"ע מותר במבושל כ"צ וכבסימן רנ"ג דסתם הטמנה עיקרו הוא לצורך מחר וצריך חיתוי טפי שלא יתקרה התבשיל ולכך חיישינן בכל גווני לחיתוי [אם יטמין ברמץ וגזרו משום זה בכל דבר המוסיף הבל וכנ"ל] ואפילו אם מטמין לצורך הלילה לא חלקו חכמים בגזירתם משא"כ בשהיה דסתם שהיה הוא רק לצורך הלילה שהרי מניחה מגולה ולא יתקרה בזמן מועט ולא חיישינן לחיתוי בזה: **לד** ואפילו מצטמק ורע לו - ובדיעבד מותר לכו"ע לכו"ע במצטמק ורע לו וכנ"ל בס"א: **לה** ויש מקילין וכו' - קאי אהטמנה בדבר המוסיף הבל מבעוד יום אבל להטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל אפילו מבושל כ"צ ומצטמק ורע לו אסור לכו"ע [הגר"א ופמ"ג]: **לו** לגמרי - ס"ל כיון שהוא חי אפילו אם היה מטמין ברמץ לא היה מתבשל ע"י החיתוי לצורך הלילה ועד למחר בלאו החיתוי יתבשל ולכך לא חיישינן: **לז** קדירה ע"ג כירה - דהיינו שמעמידה ע"ג כירה מלמעלה על פיה ואין שולי הקדירה נוגעין בגחלים שלמטה [וה"ה בכה"ג אם עומדת ע"ג כסא של ברזל בתוך כירות שלנו] וגם תהיה הקדירה מבושל כל צרכה לפי דעת המחבר שם: **לח** מחמת אש שתחתיהם - ואפילו אם מפזר אפר ע"ג הגחלים מ"מ מוסיף הבל הוא: **לט** כל שהוא וכו' - דהיינו כעין שצייר המחבר בסמוך: **מ** הילכך היכא וכו' - עתה חזר לפרש בקיצור מה שכתב בתחלת הסעיף אע"פ שמותר להשהות ומה שכתב לבסוף דבענין שאין הבגדים נוגעין מותר: **מא** ואין שולי הקדירה וכו' - המחבר אזיל לשיטתו בסימן רנ"ג סוף ס"א אבל לדעת הרמ"א שם בהג"ה אפילו שולי הקדירה נוגעין בגחלים ג"כ שרי כיון שהקדירה מגולה למעלה ואין טמון בבגדים: **מב** רחב - ה"ה כשנותן ע"פ הקדרה דף רחב בענין שהבגדים שמכסה מלמעלה לא יגעו בצדי הקדירה: **מג** אין כאן הטמנה - והנה כ"ז כשיש אש בכירה אבל אם אין אש בכירה כלל י"א שאין לאסור להעמיד קדירה עליה ולכסותה בבגדים דאף שחום הכירה שתחתיה ג"כ גדול ומוסיף הבל מ"מ שרי דדוקא ע"ג גפת וכדומה אסרו משום דראוי להטמין בתוכה וגזרו שמא יטמין ברמץ אבל הכא אין ראוי להטמין בתוך הקרקע של הכירה הלכך ליכא למיחש למידי וגם מטעם אחר י"ל דלא דמי לגפת דגפת מוסיף הבל בעצמו אבל כירה אין חומה אלא מחמת האש ובכל שעה מתקרה והולך ויש שחוששין בזה להחמיר אא"כ מניח כלי או דף רחב על הקדרה מלמעלה ואח"כ מכסה אותה בבגדים כמ"ש בשו"ע ומ"מ אין למחות ביד הנוהגין להקל. ועפ"ז תדע דמה שנוהגין להעמיד קאווי או תבשיל בע"ש מבע"י על התנור מלמעלה ומכסין אותן בבגדים דאף שלא יפה הם

עושיין לדעת פוסקים המחמירין מפני שחום התנור מוסיף הבל אא"כ יניח איזה דף רחב על הקדירה מ"מ אין למחות בם דיש להם על מה שיסמוכו וכנ"ל. אמנם אם נותן חול ע"ג התנור אע"פ שאין מטמין כולו בתוכו רק ששולי הקדירה עומדים בחול ולמעלה מכוסה בבגדים ע"ג הקדירה בודאי אסור שחול הוא מהדברים המוסיפים הבל וגזרינן שמא יטמין בו כולו. ואם כופה כלי רחבה או שנותן עליה דף רחב ומכסה בבגדים מלמעלה מותר אף שמעמידו עד חציו בחול [ח"א בכלל כ']:

[מד] וכן מותר וכו' - פי' עד השתא מיירי לענין כירה ועתה בא לפרש דגם בתנור מותר ליתן קדרה מבע"י [ואף שאינו גרוף וקטום כיון שנותן בה חתיכה חיה לא חיישינן לחיתוי וה"ה אם היא מבושלת כ"צ דאלי"ה אסור משום שהיה וכנ"ל ברנ"ג ס"א] דאף שהקדרה כולה נתונה בתוך התנור ומכסה את פי התנור ג"כ בבגדים ובודאי מוסיף הבל ע"י חום התנור אפ"ה אין שם הטמנה ע"י ושרי כיון שאין הבגדים נוגעין בקדירה: **[מה]** והוא שלא תהא וכו' - דאם היו שוליה נוגעין בגחלים ס"ל להמחבר דמחמת זה גופא מקרי מטמין בדבר המוסיף הבל ואסור והרמ"א שם בהג"ה ס"ל דע"י לא חשיב הטמנה ע"י: **[מו]** וטחין פי התנור בטיט - הנה לענין הטמנה אין צריך כלל טיח בטיט גם להרמ"א אלא דבא לומר דבטיח שרי בכל ענין אפילו אין נותן בה חתיכה חיה של בשר וגם היא עדיין בתחלת בשול דבלא טיח היה אסור בזה להניח הקדרה בתנור שאינו גרוף וקטום משום חשש חיתוי ובטיח שרי. ודע דמבואר לעיל דדוקא בבשר כשהוא חי אין בו חשש חיתוי דע"י חיתוי לא יתבשל שיהא ראוי לאכול לצורך הלילה אבל פשטיד"א או מיני קטניות או מיני בצק ממחרין להתבשל ואף כשנותנן סמוך לחשיכה כשהן חיים יש בו חשש חיתוי משחשיכה כדי למחר בישולן לצורך סעודת הלילה וצריך שיהיה התנור טוח בטיט ובמקומות שלא נהגו לטוח התנור בטיט אסור ליתן מינים אלו בתנור סמוך לחשיכה אם לא ניתן בהן חתיכת בשר חי אא"כ יש שהות שיתבשל עכ"פ מבע"י כמאכל בן דרוסאי או שיכסה הגחלים באפר כמ"ש סימן רנ"ג: **[מז]** שרי לכו"ע - ואעפ"כ י"א דצריך לזהר שלא יטמין הקדרה בתנור בתוך הגחלים מכל צד דקרוי הטמנה בדבר המוסיף הבל מחמת הגחלים גופא ויש מקילין גם בזה דהא טוח בטיט ולא אתי לחיתוי וכן משמע באור זרוע וטוב להחמיר לכתחלה וגם מטעם אחר פן ישארו הגחלים לוחשות עד למחר ולא יוכל להסיר הקדירה משם וכדלעיל ברנ"ג ס"א בהג"ה ועכ"פ במקום שלא נהגו להטיח הסתימה בטיט בודאי אסור להטמין הקדרה בתוך הגחלים אפילו אם הקדרה כבר מבושלת כל צרכה: **[מח]** ומצוה להטמין לשבת - אבל מי שמזיק לו החמין מותר לאכול צונן: **[מט]** וכל מי וכו' - ובימינו בעו"ה מצוי קלקול גדול ע"י אלו שפורשין עצמם בשאט נפש ממצות אכילת חמין בשבת שבאין לבסוף ע"י לידי איסור שמצווין לא"י שיחמו עברון חמין בשבת וכמה פעמים יבואו ע"י גם לידי איסור דאורייתא של שלשה אבות מלאכות והן בישול והבערה וכיבוי שמעמידין את הכלי עם עלי הטי"א על המוליא [ובלשונו סאמאוא"ר] בשעה שהגחלים בוערות הרי בשול ובכל פעם כשנוטל את הכלי מעליו ומחזירו אח"כ הוא עובר על מבעיר ומכבה דבשעה שהכלי עומד עליו מתכבה האש במקצת ובהסירו מתבערים הגחלים והעושה כן במזיד הוא פסול לעדות ולשבועה מן התורה ומכרית את נפשו מארץ החיים כי היא עבירה שחייבין עליה כרת וסקילה וכל בעל נפש לא יסור ממנהג ישראל להטמין חמין על שבת ולקיים מצות עונג שבת כאשר נהגו אבותינו מעולם ושומר מצוה וכו'. וזה לשון בעל המאור בפרק כירה כל מי שאינו אוכל חמין וכו' וצריך להזמין לבשל להטמין ולענג את השבת ולהשמין הוא המאמין וזוכה לקץ הימין ע"ש עוד:

רנח

סימן

[א] דבר קר - ואפילו הוא דבר חי ויתבשל עתה ע"י חום הקדירה שתחתיה ג"כ שרי כיון שמניח מבע"י: **[ב]** שאין זה כטומן וכו' - ר"ל אפילו כסה אז הכלי והקדרה בבגדים ובודאי ניתוסף חום על הדבר קר ע"י הקדרה אפ"ה שרי דלא חשיב הקדרה כגפת ודומה לה המוסיפין הבל דהתם הוא מוסיף הבל מחמת עצמו אבל הקדרה אין לה הבל מעצמה ואדרבה כל שעה חומה מתמעט והולך ולהכי שרי ודוקא להניח הדבר קר מבע"י אבל להניחו בשבת על הקדרה תחת הכיסוי בגדים שעליה שיתחמם אסור ואפילו אין החום כ"כ שיוכל לבוא ליד סולדת בו דבשבת לא התירו להטמין את הצונן אלא כדי שתפיג צינתו אבל בזה שמוליד חום ע"י הטמנה אסור ואם אין הקדרה מכוסה בבגדים אין איסור להניח עליו הדבר קר אלא כשיוכל לבוא ליד יד סולדת בו וכדלקמן בסימן שי"ח ס"ו. כתבו האחרונים שאסור ליקח כלי ובתוכו משקה צונן ולתחוב אותו בשבת לכלי מלא מים חמין שיתחמם בתוכו אפילו לא יוכל לבוא ליד יד סולדת בו שזהו דרך הטמנה ממש כיון שכולו טמון בתוכו אבל אם חם כ"כ שיוכל לבוא ליד יד סולדת בו אז אפילו אינה טמונה כולה בתוכו שמגולה למעלה וגם אין כונתו רק להפיג הצינה בלבד אפ"ה אסור פן ישכח עד שיהיה היד סולדת בו ויתחייב משום מבשל וכדלקמן בסי' שי"ח ס"ד:

[א] מוכין - פי יבשים כמ"ש סימן רנ"ז ס"ג: **[ב]** דרך מקרה - לאפוקי אם רגיל להטמין בהן נסתלק מהן שם מוקצה אף שלא יחדן בפירוש ודעת הב"ח דאפילו בשני פעמים סגי לזה: **[ג]** אסור לטלטלם - דסתמן חשובין הם ואדם מקצה דעתו מהן מפני שעומדין לעשות מהן לבדין והן מוקצין מחמת חסרון כיס דמקפיד להשתמש בהן שאר דברים ולפיכך אפילו טמן בהם דרך מקרה עדיין הם עומדין בהקצאתן ואינם בטלים להטמנה: **[ד]** שמקצתן מגולה - כדי שיהיה לו מקום פנוי לאחוז הכסוי כדי שלא יצטרך לטלטל המוכין להדיא: **[ה]** ואם יחדן לכך - פי שיחדן מע"ש להטמנה לעולם ואפילו היה היחוד רק במחשבה בעלמא לא בפה: **[ו]** אבל אם טמן וכו' - אף דסתם גיזי צמר מוקצה הוא לטויה לאריגה מ"מ אין חשובין כ"כ כמו מוכין וכיון שטמן בהן כמאן דיחדן להכי דמי: **[ז]** לסחורה - דכיון שהם עומדים אצלו לסחורה מסתמא עתיד להחזירן אח"כ ג"כ לאוצר וע"כ אין מבטלן להטמנה והוי ממילא מוקצה אם לא שיחדן להטמנה מע"ש: **[ח]** שנוטל כסוי וכו' - וכגון שמקצתה מגולה וכנ"ל גבי מוכין ואם אינה מגולה כלל יכול לתחוב בכוש ולנער את הכיסוי וכדלקמן בסימן שי"א ס"ט: **[ט]** דלא נעשית בסיס - דהא אין הכיסוי תשמיש להצמר אדרבה הצמר משמש להקדירה לחממה: **[י]** לכך לעולם - היינו שייחדם מע"ש להטמין בהם תמיד דאל"ה יהיה אסור למחר לטלטל משום מוקצה וכן עצים העומדים להסקה יזהר מלסתום בהן פי התנור בע"ש דאל"ה יהיה אסור למחר לטלטל בשבת משום מוקצה: **[יא]** ומשליכן - היינו דלאחר שנשתמש בהן הדרך להשליכן לחוץ שאין עליהם שם כלי ואינם חשובין וע"כ הם בכלל מוקצה דאדם מקצה דעתו מהם והאבנים או לבנים המונחים ע"ג הכירה תמיד שרי לטלטלינהו דמיוחדין לתשמיש: **[יב]** שאסור לטלטל - היינו אותם שהוקצו לסחורה וכנ"ל בס"א: **[יג]** יכול להחזירה - דחזרה מותר בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל וכדלעיל ברנ"ז ס"ד: **[יד]** ואם נתקלקלה - שנפלו הגיזין שמכאן ומכאן למקום מושב הקדרה ולכך לא יחזירנה לפי שמזיז את הגיזין שהוא מוקצה: **[טו]** בדבר שאינו ניטל - שנתן דבר מוקצה סביב הקדרה ואם טמן בדבר הניטל וכיסה פיה בדבר שאינו ניטל מפנה סביבותיה ואוחז בקדרה ומוציאה דלא נעשית בסיס להן כמ"ש סוף ס"א ואח"כ מנער את הקדרה והדבר שאינו ניטל נופל מאליו: **[טז]** להטמין באבנים - היינו אפילו אם יחדן לכך מכבר דלית בהן משום מוקצה: **[יז]** משום דהוי וכו' - היינו דסידור האבנים דהוי כמו דופן הוי בכלל בנין עראי ואסור מדרבנן ביו"ט: **[יח]** ויש מתירים - ס"ל דמשום כבוד שבת לא גזרו ואם אפשר להטמין בענין אחר אסור לכו"ע ועיין בא"ר שכתב שהמנהג כה"ש מתירים וכ"כ הגר"ז: **[יט]** מותר לסתור וכו' - שאין זה בכלל סתירת בנין אפילו מדרבנן כיון שלא נעשה לקיום כלל: **[כ]** ולחזור ולסתמו - הוא ענין בפ"ע וקמ"ל דלא צריך למיחש שמא יש בפנים גחלים לוחשות וכשיסתמנו יגרום שיכבו: **[כא]** מותר ע"י א"י - אבל ע"י ישראל אסור לסתום דמכבה הגחלים ואע"פ שאין מתכוין לכך אסור משום פסיק רישא אבל באמירה לא"י לא קפדינן כולי האי כמ"ש סוף סימן רנ"ג. ואם אינו סותמו לגמרי אפילו ע"י ישראל שרי דאינו מכבה [אגור ומהרי"ל] וכתב המ"א דדוקא כשמניחו הרבה פתוח אבל אם מניחו רק מעט פתוח יש לאסור משום מבעיר דטבע הרוח להיות מפיח דרך נקב קטן ודמי למפוח ומבעיר יותר התנור מאלו היה פתוח לגמרי. כתב הא"ר דבמקום הדחק מותר הישראל לסתום התנור אפילו ביש גחלים לוחשות כי יש לסמוך על דעת תרומת הדשן שמיקל וס"ל דלא הוי פסיק רישא שיכבו הגחלים ע"י הסתימה ואם אש בוער בתוכו אף לתה"ד אסור דהסתימה גורם לאש שיכבה מהר. ודע דכ"ז לענין סתימת התנור אבל לענין פתיחת פי התנור לכו"ע אסור ע"י ישראל אם ידוע שיש גחלים לוחשות אפילו אם אינו שרוק בטיט דהרוח מבעיר את הגחלים: **[כב]** ויש מחמירין - טעמם דאולי כיון שטוח בטיט יש בזה קצת משום סתירת בנין בנין ולכך יש להחמיר היכא דאפשר: **[כג]** דיש לספק - היינו אפילו אם אינו יודע שכן הוא יש לו לחוש לזה מסתמא [מחה"ש]: **[כד]** אסור לסתום התנור וכו' - דע"י סתימת פיו ואפילו בלא טיחה בטיט מוסיף חום ומתבשל במהרה ואסור אפילו אם התנור גרוף וקטום מן הגחלים. ואם התנור אינו גרוף וקטום מן הגחלים אסור לישראל לסתמו אף אם הקדרות כבר מבושלות כ"צ מבעוד יום דבלילה מסתמא עדיין לא נתאכלו הגחלים ולוחשות הן ויש חשש כיבוי ע"י הסתימה: **[כה]** שגורם בישול - ואפילו בדיעבד אסור התבשיל כדין מבשל בשבת עיין לקמן בסימן שי"ח ס"א והוא שלא הגיע עדיין למאכל בן דרוסאי [רמ"א סימן ק"ב ע"ש] דבהגיע אין לאסור בזה בדיעבד: **[כו]** ואפילו ע"י א"י אסור - הסתימה ואפילו בלא מירוח בטיט דהוא מקרב הבישול ממש ע"י וכו"ש דאסור לומר למרח הסתימה בטיט דיש בזה משום מלאכת ממרח ואסור אפילו היה סתום התנור מקודם. ולענין דיעבד אם סתם הא"י התנור אין לאסור התבשיל דלא אהני מעשיו כ"כ דבלא"ה היה מתבשל לבסוף. כתבו האחרונים דאפילו בקיץ שרגילין לצאת מבהכ"נ בעוד יום גדול [שעדיין לא חשכה ולא הגיע זמן בה"ש] ואין איסורו לישראל רק מדרבנן מפני שקיבל עליו שבת אפ"ה יש לזהר מלומר אז לא"י לסתום התנור דיבוא לומר לו גם בחורף שיוצאים מבהכ"נ סמוך לחשיכה ועד שיטול ידיו ויקדש ויאמר לא"י אודות התנור יהיה לילה ממש. בו יבואר כל עקרי

הענינים של שהיה והטמנה בקיצור ממ"א ותוספת שבת ושאר אחרונים כללא דמילתא בזמן הזה שאנו מניחים הקדרות בתוך התנור מגולות ואין אנו עושין שום הטמנה סביב דופנותיהן א"כ אין להן רק דין שהיה ולא הטמנה בדבר המוסיף הבל ואף אם העמידה על הגחלים כיון שמגולה למעלה לא מקרי הטמנה כמ"ש רמ"א סוף סימן רנ"ג ס"א בהג"ה ולפיכך אם נתבשלו כמאכל בן דרוסאי מבעוד יום [היינו כחצי בישולו וי"א שליש בישול] מותר להשהותן אע"פ שאין התנור גרוף ולא קטום ובשר אם נותנו חי בקדירה סמוך לחשיכה ממש [דהיינו קודם שקיעת החמה] הרי זה ג"כ מותר אבל צלי ומיני בצק ומיני קטניות ופשטיד"א לא מהני חי וצריך שיתבשל כמאב"ד קודם שבת אך אם נותן בהם חתיכת בשר חי סמוך לחשיכה אפילו הם בתחלת בישולם ג"כ מותר ובתנור טוח בטיט הכל שרי. ואם יודע שיש בו גחלים לוחשות אין לפותחו כ"א ע"י א"י ולא ע"י ישראל דמבעיר האש ע"י פתיחתו והוי פסיק רישא ואם הגחלים סביב הקדירה לא יקח ישראל הקדירה כ"א א"י ואם הקדירה עומדת על הגחלים שרי ע"י ישראל אם א"א בענין אחר אך שיזהר שיקחהו משם בנחת ולא יגע הגחלים. וה"ה בליל שבת כשלוך הקדירה מן התנור ג"כ צריך לזהר בכל זה וע"כ נזהרים סמוך לחשיכה כשמשוהין הקדירה המבושלת לליל שבת בתנור לנתקו קצת קודם השבת מן האש כדי שיהיה אח"כ יכול להסירו משם בלי שום חשש. ומותר להניח בשבת תבשיל חם שנתבשל כל צרכו סמוך לתנור על הלבזבו שלו אפילו הוסק התנור ואינו גרוף וקטום דסמיכה לא אסרו בזה ועל התנור נהגו העולם היתר אם לא הוסק עדיין אבל אם הוסק ויש אש בתוכו לא ואם נתן לבנה או ד"א על התנור להפסק ואח"כ נותן הקדירה עליה שרי. וכ"ז בתבשיל חם קצת אבל בתבשיל קר לגמרי אפילו קודם שהוסק אסור אפילו לסמוך כ"א ע"י א"י קודם שהוסק ולאחר שהוסק אפילו ע"י א"י אסור דיש בזה חשש בישול. ולצורך חולה שאין בו סכנה או לצורך קטן שאין לו מה לאכול מותר לחמם ע"י א"י אפילו בתוך התנור. ודבר שאין בו רוטב אפילו קר כחם דמי בדבר יבש שנצטנן קי"ל דאין בישול אחר בישול. ופירות חיים אף שנאכלים כך וכן מיני משקין דינם כתבשיל שיש בו רוטב ונצטנן לגמרי דשייך בהם בישול. וליתן דבר מה על הקדירה הקבוע בתנור דינו כמו על התנור ובתוך הקאכל"ין. ולתת לתוך המים שבקדירה ההיא קנקן עם משקין פשיטא דאסור. וישראל אסור ליתן מים לתוך הקדירה ההיא בשבת אפילו קודם שהוסק אך אם נתנם הא"י קודם שהוסק שרי ליהנות מהם. גם בע"ש סמוך לחשיכה אסור לישראל ליתן שם מים לתוך הקדירה ההיא כשהוסק אז א"כ שיוכלו להתחמם כחצי חומם מבע"י ובשעת הדחק ששכח ליתן מקודם וירא שמא תבקע הקדירה מהחום אפשר שיש להקל אך שיזהר ליתן עכ"פ קודם שקיעת החמה וכמו שכתבתי בסוף סימן רנ"ד ע"ש. אסור לכרוך בשבת קדרה עם מאכל חם בכרים וכסתות אם הוא תחלת הטמנה אבל חזרה מותר. וכ"ז דוקא אם הוא באותה קדרה שנתבשל בה אבל אם פינה לקדרה אחרת מותר לכרוך הקדירה

רס

סימן

א מצוה וכו' - מפני כבוד השבת ומ"מ אין זה חובה גמורה והמקיימה מקבל עליה שכר ושאינו מקיימה אינו נענש עליה. ומאד יש לזהר שלא יבוא ע"י מצות הרחיצה לחשש חילול שבת ובעו"ה הרבה נכשלין בזה בימי החורף כשהימים קצרים שיושבין כמעט עד שחשיכה ואף אם גמר את עצם הרחיצה בהיתר ג"כ מזדמן איסור לידו שפעמים הוא סורק את ראשו בסוף שהיא מלאכה דאורייתא בשבת. גם מצוי שאחר גמר כל הפעולות סוחט האלונטית מהמים שנבלע בו והוא בכלל מכבס וכמו שיבואר לקמן בסימן ש"ב. וראוי לכל מי שנגע יראת השם בלבו למנוע את העם מזה וזכות הרבים יהיה תלוי בו וגם כדי שלא יתפש ח"ו בעונם וכידוע מאמר חז"ל כל מי שיש לו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס בעון אנשי ביתו וכל מי שיש לו למחות באנשי עירו ואינו מוחה נתפס בעון אנשי עירו: **ב** לרחוץ - וגם על הנשים שייך מצות רחיצה ובימי החורף שהימים קצרים ואין להם פנאי יקיימו מצות הרחיצה בפניהם וידיהם ואף לאנשים די בזה כשאין להם פנאי ועיין בא"ר: **ג** כל גופו - היינו בחמין: **ד** ורגליו - וכעת אין נוהגין לזהר בזה ואפשר דדוקא במדינותיהם שהיו רגילין לילך יחף ודרכו לרחוץ במים מפני האבק והעפר משא"כ במדינותינו וכעין זה כתב הפמ"ג לעיל בסימן ד' באשל אברהם סק"א ע"ש: **ה** בע"ש - וה"ה בכל זה בעיו"ט אבל ביום ה' לא הוי יקריה דשבת אא"כ אי אפשר לו לרחוץ בע"ש אז כל כמה דמקרב לשבת טפי מעלי וכן לענין להסתפר: **ו** בע"ש - וביום ה' מקפידין שלא ליטלן מפני שהצפרנים מתחילין לחזור ולצמוח ביום ג' לגלוחן וא"כ אין זה תיקון כבוד שבת שחוזר לצאת. יש שכתבו שלא לקוץ צפרני הידים ורגלים ביום אחד ואין לקוץ אלא בע"ש או בעיו"ט והנכון שיקוץ מן הרגלים ביום ה' ומן הידים ביום ו' [מ"א]. איתא בגמרא השורף צפרנים חסיד קוברן צדיק זורקן רשע שמא תעבור עליהן אשה מעוברת ותפיל ולכן בבית המדרש דלא שכחי נשי או בית המרחץ שעשו רק להרחצת אנשים מותר לזרוק. גם איתא שם בגמרא דאין בכחן להזיק רק בדוכתא דנפילי אבל אי כניש להו בתר הכי ושדי להו לאבראי לית לן בה וכתב בפרישה סימן רמ"א מכאן דאם חתך בביתו במקום דשכיחי נשי ונפל מידו קצת צפרניו יכבד אותו המקום ויזיזם ממקומם ושוב לית לן בה והא"ר כתב דאפשר דדוקא

כשהשליכן חוץ לחדר הוי שינוי מקום. ויש ליטול הידים אחר גילוח הצפרנים וכדלעיל בסימן ד':
[ז] לגלח - בתער או במספרים והטעם כדי שלא יכנוס לשבת כשהוא מנוול. יש מקומות שאין מגלחין ואין נוטלין צפורנים בר"ח אפילו חל ביום עש"ק כי כן צוה ר"י חסיד: **[ח]** לא יטול וכו' - בתשב"ץ כתוב שמהר"ם לא דקדק בזה וכ"כ על האר"י מ"מ יש לזהר לכתחילה [מ"א]:
[ט] סמוך לחשיכה - היינו קודם בין השמשות בעוד ודאי יום ושיהיה בו עוד שהות להוסיף מחול על הקודש והטעם שמאחר מלישאל עד עתה כדי שלא יפשעו ויאמרו עדיין יש שהות: **[י]** בלשון רכה - כי היכי דליקבל מניה ולעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שמתוך היראה הם מחללין שבת ומאכילין לאדם דבר האסור לו ובאין לידי כמה עבירות: **[יא]** עשרתם וכו' - דכל הני אין יכול לעשותם אח"כ בשבת לכך יזרז אודותם בע"ש: **[יב]** ערבתם - ובמקומות שאין דרך להניח עירובי חצרות כ"א מע"פ לע"פ וגם עירובי תחומין אין דרכו להניח אין צריך לומר זה: **[יג]** הפרשתם חלה - וכעת אין נוהגין לישאל זה ועיין בתשובות כנסת יחזקאל סי' ק"ג שכתב טעם לזה אך בע"פ בודאי צריך לישאל ואם חל בשבת צריך לישאל בע"ש ע"ש: **[יד]** הדליקו וכו' - בפת"ח תחת הה"א בלשון צווי דאין שייך שאלה דהא רואה שלא הודלק [רש"י] וה"ה שזיהירם שיפסקו מלעשות מלאכה ואם הוא אז בבה"מ או במקום אחר צריך לשלוח אחר שזיהירם לזה:

רסא

סימן

[א] בין השמשות - ואם נסתפק אם הגיע הזמן לבה"ש ג"כ אסור: **[ב]** אחר שקיעת החמה - היינו אחר סוף שקיעה דלדעת התוספות והשו"ע נמשך מתחילת השקיעה עד סופה יותר משלשה מילין וכדלקמן בס"ב ואח"כ מתחיל הזמן דבין השמשות ועיין לקמן במ"ב סק"כ: **[ג]** אין מעשרין - אפילו במעשר פירות דהוי דרבנן: **[ד]** את הודאי - דה"ל כמתקן וה"ה שאסור להפריש חלה אף בחו"ל. וחמור חלת חו"ל יותר ממעשר דלענין מעשר אם אין לו מה יאכל בשבת תו הוי לצורך מצוה וק"ל דלא גזרו על שבות בה"ש לצורך מצוה וכמו שפסק לקמיה ולענין חלה יש להחמיר בכל גווני שהרי חלת חו"ל יכול לאכול בלא הפרשת חלה ולשייר מעט עד אחר שבת ולהפריש מן המשויר ולכן כשחל שבת בע"פ ולא הפריש חלה מהמצה בע"ש מבעוד יום מותר להפריש אף בע"ש בין השמשות דא"א לאכול ולשייר חתיכה מכל מצה. וה"ה אם לא הפריש חלה מבעוד יום מהלחם חמץ שיאכל בבוקר בשבת: **[ה]** ואין מטבילין וכו' - המחבר העתיק לשון המשנה [שבת ל"ד] אף שאין נוהג עתה דהמשנה איירי לענין להטביל כלים מטומאתן משום דנ"מ מזה לדידן לענין טבילת כלים חדשים הנקחין מן הא"י לדעת האוסרים להטבילן בשבת כדלקמן בסימן שכ"ג ס"ז דאסור נמי לדידהו להטבילן בין השמשות והטעם משום דנראה כמתקן את הכלי דע"י הטבילה מותר להשתמש בה אך אם הוא צריך לשבת ואין לו אחר יכול לטבול בין השמשות ולברך כדן: **[ו]** ואין מדליקין - בזה אסור אפילו לצורך מצוה שיתבטל ע"י מסעודת שבת וכה"ג דספיקא דאורייתא הוא. ואפילו בדיעבד אם הדליק או שעשה שאר איזה מלאכה בין השמשות אסור ליהנות ממנה כמו אם היה עושה אותה בשבת גופא דאסור אפילו אם עשה אותה בשוגג וכמבואר בסימן שי"ח [פמ"ג ועיין בבה"ל]: **[ז]** ואין מערבין ע"ת - דבגמרא יש סמך לע"ת מקרא וע"כ חמיר דאפילו לדבר מצוה אסור כ"כ העו"ש ובלבוש מיקל לדבר מצוה [ושתי דעות האלו נמצאים בספר מאירי ע"ש שכותב דלדעה המתרת יהיה איירי הגמרא דאוסר לערב דוקא בדבר הרשות ובמערב ברגליו דבעלמא מותר אפילו לדבר הרשות [עיין בסימן תט"ו סק"ב מ"א] דבפת הא קי"ל דאפילו מבעוד יום אין מערבין אלא לדבר מצוה [וכמ"ש בסימן תט"ו ס"א] עכ"ל המאירי]: **[ח]** וע"ל סי' תט"ו - ר"ל דמבואר שם דבדיעבד עירובו עירוב וע"ש במ"א: **[ט]** את הדמאי - דרוב עמי הארץ מעשרין הן ולא מקרי תיקון: **[י]** וטומנין - בדבר שאינו מוסיף הבל כמ"ש בתחלת סימן רנ"ז ע"ש שמבואר כל פרטי הדין בטעמיהן. ולשאר דברים שאסור מדרבנן חוץ מאלו דקחשיב פה דין בה"ש כמו שבת עצמה אם לא שהוא לדבר מצוה או שאר דוחק וכמבואר לקמן בסימן שמ"ב ע"ש: **[יא]** ומערבין - ויכול ג"כ לברך ועיין בס"ד ובמה שכתבנו שם. ומ"מ לכתחלה יזהר שלא יאחר הע"ח עד בין השמשות [מ"א בסימן ר"ס סק"ג ע"ש]: **[יב]** סימן שצ"ג - היינו דשיתופי מבואות יש לו דין עירובי חצירות ועוד פרטי דינים ע"ש: **[יג]** לומר לא"י - דאמירה לא"י הוא בכלל שבות ולא גזרו על שבות בין השמשות לצורך מצוה וכדלקמן בסימן שמ"ב ע"ש: **[יד]** בין השמשות - המחבר אזיל לשיטתו דסבירא ליה לקמן בסימן ש"ז ס"ה דבשבת גופא אסור ע"י א"י במלאכה דאורייתא אפי' אם הוא לצורך שבת וע' לקמן בסימן רע"ו ס"ב בהגה"ה: **[טו]** לצורך מצוה - אף שאיננה בשביל שבת וכדלקמן בסימן שמ"ב ע"ש ובמ"ב: **[טז]** ונחפו עליה - כתב רש"ל היינו כל דבר שאם לא יהיה נעשה הוא מצטער בשבת שרי לעשות ע"י הא"י בין השמשות אבל לבי נוקף להחמיר אם אין לו בהן

שום צורך בשבת רק לצורך חול אך אם הוא הפסד מרובה או לצורך גדול שרי שבותין בבה"ש ובפרט שבות דאמירה לא"י דלית ביה מעשה וע"כ מותר לומר לא"י בין השמשות להדליק נר יא"צ מאחר שהעולם נזהרין בו חשבינן כלצורך גדול עכ"ל בקיצור: **[ז]** שעה או ב' - דוקא שעה או ב' אבל חצי שעה סמוך לחשיכה דאז אפשר דבכל מקומות ישראל קבלו עליהן השבת חמירא טפי ואסור אפילו לומר לא"י שיעשה מלאכה מיהו לצורך מצוה שרי. ואפילו לפי מה שפוסק המחבר לקמן בס"ד דאחר קבלת שבת אסור לעבור אפילו על שבות במקום מצוה מ"מ לענין אמירה לא"י לא מחמירין טפי מבין השמשות: **[יח]** לומר לא"י להדליק - אפילו שלא במקום מצוה דכיון שעוד היום גדול בודאי יש מקומות שעדיין לא קבלו עליהן שבת ועושין בעצמן מלאכה די לנו במה שע"י הקבלה נשבות בעצמנו ממלאכה. ודע דבענינו איירינן שהצבור שבעירו קבלו עליהן השבת וחל קדושת שבת בע"כ אפילו אם אחד לא ירצה לקבל וע"כ כתב לומר לא"י וכו' ומטעם הנ"ל אבל ביחיד שקבל עליו השבת מותר אפילו לומר לישראל חברו שיעשה לו מלאכה וכדלקמן בסימן רס"ג ע"ש הטעם במ"ב: **[יט]** שצריך להוסיף - בין בכניסתו ובין ביציאתו וכדאיתא לקמן בסימן רצ"ג ס"ב ע"ש. ואין על הזמן הזה לא לאו ולא כרת כ"א מ"ע מה"ת וילפינן [בגמרא ר"ה ט"ז] מדכתיב ביה"כ ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם ואמרינן יכול בט' מתענין ת"ל בערב אי בערב יכול משתחשך ת"ל בתשעה הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום כדי להוסיף מחול על הקודש וגם ביציאתו מוסיף מדכתיב מערב עד ערב ומדכתיב תשבתו שבתכם ילפינן דכל מקום שנאמר שבות כמו שבת ויו"ט גם כן צריך להוסיף ולשבות ממלאכה. וזמן תוספת הוא ע"כ קודם בין השמשות דבבה"ש הוא ספק שמא הוא לילה וחייב עליה אשם תלוי ולא צריך קרא לאוסופי: **[כ]** מתחלת השקיעה - הוא דעת ר"ת וסייעתו דס"ל דשתי שקיעות הן מתחלה נכסית החמה מעינינו ושוקעת והוא הנקרא תחלת השקיעה ושוהה כדי ג' מילין ורביע מיל ועדיין יום הוא ומאז והלאה מתחיל השקיעה שניה שאז מתחיל להשקע האור לגמרי והוא נקרא סוף השקיעה ונמשך זמנה כדי שיעור מהלך ג' רבעי מיל שהוא אלף ות"ק אמות והוא בה"ש ואח"כ יוצאין ג' כוכבים בינונים שהם סימן ללילה ונמצא שלדעתו מתחלת השקיעה עד צאת הכוכבים היא ארבעת מילין ועיין מה שכתבנו בסמוך דהרבה פוסקים חולקין ע"ז וס"ל דמיד שנתכסה החמה מעינינו הוא בה"ש שהוא ספק יום ספק לילה: **[כא]** רצה לעשותו וכו' - היינו ע"י דיבור שהוא מקבלו עליו לשם תוספת שבת או ע"י אמירת ברכו וכדלקמן בס"ד. ואם מהני לזה קבלה בלב ע"ל בסי' תר"ח ס"ג בהג"ה ובמ"ב שם. וע"ל ברס"ג ס"י בהג"ה דמנהגנו שהאשה המדלקת נרות לשבת היא מקבלת שבת בהדלקה זו: **[כב]** איזה זמן - ולא סגי בהוספה כ"ש אלא שצריך קצת יותר. ושיעור התוספת עם בין השמשות ביחד עולה כמעט חצי שעה ועיין בבה"ל: **[כג]** ג' רבעי מיל - והוא לערך רבע שעה. והנה השו"ע הזכיר בסעיף זה דעת ר"ת וסייעתו אבל הרבה מהראשונים ס"ל וגם הגר"א הסכים לשיטתם דבה"ש מתחיל תיכף אחר תחלת השקיעה היינו משעה שהחמה נתכסה מעינינו ונמשך זמנו כדי ג' רבעי מיל ואח"כ בסמוך לו יוצאין ג' כוכבים בינונים והוא לילה מה"ת לכל דבר. ולפי"ז יש לזהר מאד שלא לעשות מלאכה אחר שהחמה נתכסה מעינינו ואפילו מלאכת מצוה כגון הדלקת הנרות לסעודת שבת ג"כ יזהר מאד לגמור הדלקתם קודם שתשקע החמה דלאח"כ הוא בכלל בה"ש ועיין לעיל בסק"ו. ולכתחלה אין להמתין עד הרגע האחרון רק יקדים הדלקתם משעה שהשמש בראשי האילנות כדלקמן ומי שמחמיר על עצמו ופורש עצמו ממלאכה חצי שעה או עכ"פ שליש שעה קודם שקיעה אשרי לו דהוא יוצא בזה ידי שיטת כל הראשונים. ולענין מוצ"ש עיין בבה"ל שבארנו בשם הפוסקים דלכ"ע השעור דג' רבעי מיל משתנה לפי הזמן והמקום ולא נאמר זה בגמרא אלא באופק בבל ובזמן ניסן ותשרי שהימים והלילות שוים ובמקומותינו שנוטה לצד צפון העולם מתאריך הרבה יותר ע"כ יש לזהר מאד שלא לעשות מלאכה במוצ"ש אף שנתאחר זמן רב אחר השקיעה עד שיראו ג' כוכבים קטנים וכדלקמן בסימן רצ"ג ס"ב וע"ש במ"ב ובה"ל: **[כד]** קודם הלילה - לילה נקרא מה"ת לכל דבר משיראו ג' כוכבים ועיין בבה"ל: **[כה]** הרשות בידו - ונאסר בעשיית מלאכה אבל אם קיבל עליו השבת קודם פלג המנחה אין בקבלתו כלום ופלג המנחה נקרא שעה ורביע קודם הערב ועיין לעיל בסימן רל"ג דהוא שעות זמניות דהיינו בין שהיום ארוך או קצר מתחלק ל"ב חלקים וחלק ורביע קודם הערב הוא פלג המנחה. גם כתבנו שם דיש דעות בין הפוסקים אם שעה ורביע הזו הוא קודם השקיעה או קודם צאת הכוכבים ע"כ לענינו בדיעבד אם קבל על עצמו לשם תוספת שבת עד שעה ורביע שקודם השקיעה יש להחמיר שלא לעשות מלאכה: **[כו]** בראש האילנות - או בראשי הגגות הגבוהים: **[כז]** יום המעונן וכו' - וה"ה כשיש לו מורה שעות שהולך בטוב ויודע ע"ז אימתי הוא זמן השקיעה יכול לסמוך עליו [ברכי יוסף בסימן של"א]: **[כח]** עניית ברכו - משום דהוא התחלת תפלת ערבית של שבת לכך הכל פורשין אז ממלאכה וכדלקמן בסימן רס"ג ס"י דהוא כמי שקבל עליו קדושת שבת בפירוש ואסור אז בכל הסייגים והגדרים שגדרו חז"ל לשבת כגון לכנוס למרחץ להזיע בעלמא וכ"ש ברחיצה בחמין וכה"ג בכל השבותין ובא המחבר להשמיענו דאפילו אותן דברים שהתירו בבין השמשות כגון עירובי חצרות והטמנה דהוא בודאי לצורך שבת וה"ה כל שבות שהוא לצורך מצוה אפ"ה אסור כאן והטעם דכיון דקבל עליו שבת בפירוש אף שהוא זמן הרבה קודם ביה"ש חמור מביה"ש בלי קבלה [ולפי"ז לא יצויר ההיתירא דבין השמשות הנ"ל לענין ע"ח והטמנה וכה"ג רק אם הוא במקום שאין שם צבור דאל"ה בודאי רוב הצבור קבלו כבר שבת בבין השמשות והמיעוט נמשכין אחריהן בע"כ וכמ"ש

בסימן רס"ג סייב וייג ע"ש] ועיין בביאור הלכה בשם הרבה אחרונים שכתבו דדוקא ע"י ברכו שהוא קבלת שבת של ציבור אבל אם יחיד קבל עליו שבת מבעוד יום לא חמיר מבין השמשות וכן משמע ממ"א סק"ז: **[כט]** שעדיין יום הוא - ר"ל אפילו הוא זמן הרבה קודם בין השמשות כל שהוא אחר פלג המנחה: **[ל]** אין מערבין - אפילו לדבר מצוה: **[לא]** כעניית ברכו - דמסתמא כיון שמזכיר שבת הוי כקבלה. וכתב המ"א ועתה נוהגין לומר מזמור שיר וגו' ואפ"ה עושין כל המלאכות עד ברכו [והיינו כשהזמן הוא קודם בין השמשות] והטעם משום דמעיקרא הכי קבלו עליהו ואין מתכוונים בזה לקבלה. וכ"ז בזמן המג"א אבל במקומותינו המנהג כהיום מיד שאומרים מזמור שיר מקבלין הצבור שבת עליהו ואסור בכל המלאכות אפילו עדיין היום גדול [פמ"ג ודה"ח] וכתב בספר דרך חכמה דה"ה במקומות שנוהגין לומר לכה דודי ומסיימין בואי כלה הוי קבלת שבת ממש ועיין בתו"ש:

רסב

סימן

[א] שלחנו - מע"ש לילי שבת: **[ב]** המטות - שיושבין עליהן וטוב שתהיה מוצעת גם המטה שישן עליה: **[ג]** ערוך וכו' - שזהו כבוד שבת ואחז"ל שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בע"ש מבהכ"נ לביתו אחד טוב ואחד רע כשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטה מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שיהא כן לשבת הבא ומלאך רע עונה אמן בע"כ וא"ל הוא להיפך חו"ש טוב לפנות קורי עכביש מהבית מבע"י לנקות את הבית לכבוד שבת וטוב ליזהר בסעודת הלילה שלא לזרוק דבר בבית חוץ לשלחן אם אין דרכו לכבד את הבית בדבר המותר [עסי' שלי"ז] אחר סעודה זו כדי שלא ינוול את הבית וכן בסעודת שחרית אם אינו מכבדו אח"כ: **[ד]** כל וכו' עד לאחר הבדלה - יש נוהגין להיות ב' מפות על השלחן מלבד העליונה שעל הלחם משום שכשמנערין המפה נמצא השלחן מגולה: **[ה]** ישתדל וכו' - דכתיב וכבדתו ודרשו חז"ל שלא יהא מלבושיך של שבת כמלבושיך של חול וטוב שלא ילבש בשבת מכל מה שלבש בחול אפילו חלוק. ואם אפשר לו טוב שיהיה לו גם טלית אחר לשבת: **[ו]** נאים - כפי יכלתו ואפילו אם הוא בדרך לבדו ובבית אי"י ג"כ ילבוש בגדי שבת כי אין המלבושים לכבוד הרואים כי אם לכבוד השבת [ח"א]. כתב בס"ח אל יקח אדם ילד בשבת עד שישים תחלה כר בחיקו כדי שלא יטנף בגדיו: **[ז]** היושבים בביתם - היינו שאינם צריכים לסלק בגדיהם מן הארץ בשביל מלאכה: **[ח]** ילבש וכו' - וילך בהם עד מו"ש אחר הבדלה: **[ט]** וישמח בביאת שבת - וכל המרבה לכבדו הן בגופו הן בבגדיו הן באכילה ושתיה הרי זה משובח ועיין בסימן רמ"ב. בזהר ומקובלים הזהירו מאד שלא יהיה שום מחלוקת בשבת חו"ש ובפרט בין איש לאשתו וכן מוכח בגיטין [דף נ"ב ע"א] גבי הנהו בי תרי דהוו מינצו בהדי הדדי עיי"ש [תו"ש]: **[י]** כיוצא וכו' - בקצת מקומות נוהגין לצאת מבהכ"נ לעזרה ואומרים בואו ונצא וכו' [כנה"ג] ואנו נוהגין שמהפכין פניהם לצד מערב כשאומרים בואי בשלום וכו' ונוהגין לעמוד אז ולעשות דוגמא כמו שמקבל פני אדם גדול נהגו שלא לקבל את השבת ביוה"כ שחל בשבת רק שאומרים מזמור שיר ליום השבת קודם ברכו ואפילו הנוהגין בשאר יו"ט כשחל בשבת לומר עוד איזה מזמורים בשביל שבת: **[יא]** מיד אחר וכו' - וגם הנשים נוהגות קודם הדלקת הנרות לרחוץ את עצמן וללבוש בגדי שבת ואשרי להם אמנם בימים הקצרים שמתאחרים לישיב בחנות ואח"כ רוחצות ולבושות ובין כך יבואו חו"ש לספק חילול שבת לכן טוב להזהיר להם שיקדימו לבוא לרחוץ וללבוש וכשמתאחרת מצוה יותר שתדליק כך במלבושי חול מלבוא חו"ש לספק חילול שבת ואם הבעל רואה שמתאחרת מצוה גדולה שהוא ידליק הנרות ולא ישגיח בקטטת אשתו ומצוה גדולה יותר לישיב בחשך מלחלל שבת חו"ש [ח"א]: **[יב]** סמוך לערב - היינו כשהוא רוחץ עצמו מעט בביתו וכמו שמובא בגמרא [שבת כ"ה ע"ב] לענין ר' יהודה בר' אלעאי ע"ש אבל כשהוא הולך לבית המרחץ בודאי מהנכון להקדים עצמו כדי שלא יבוא לחילול שבת ובפרט בימי החורף כשהימים קצרים ועיין לעיל בסימן ר"ס סק"א במ"ב מה שכתבנו שם:

רסג

סימן

[א] יהא זהיר וכו' - הנה עיקר הדלקת הנר הוא חובה משום מצות עונג שבת ומחמת הידור מצוה יראה לעשותו יפה ועיין לקמן סי' רס"ד ס"ו: **[ב]** יפה - ואיתא בש"ס דזוכה עבור זה לבנים תלמידי חכמים דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ע"י נר מצוה דשבת בא אור דתורה ולכך ראוי שתתפלל האשה אחר שתגמור ההדלקה והברכה שיתן לה הקב"ה בנים זכרים מאירים בתורה

והדלקת הנר צריך להיות בכל החדרים שהולך שם בשבת עכ"פ נר אחד אף שאינו אוכל שם כדי שלא יכשל בעץ או באבן מיהו הברכה תברך על הנר שבמקום אכילה: **[ג]** לעשות - ואם מעותיו מצומצמין נראה שטוב יותר שיקנה אחד יפה ולא שנים גרועין: **[ד]** שתי פתילות - היינו כשהוא דולק שמן בנר ואם הדלקתו הוא בנרות עושה שני נרות. ומותר להדליק מנר לנר בין אם מדליק שנים או יותר ואין בזה משום בזוי מצוה דכולן של מצוה הם אבל אסור להדליק קיסם או נר של חול מנר של שבת משום בזוי מצוה. ונהגו להחמיר בזה אפילו אם כונתו כדי להדליק בו נר אחר של שבת ועיין בבה"ל: **[ה]** אחד וכו' - ויש שמכוונין לעשות נר של שעה משני נרות קלועים ביחד זכר למה שאמרו חז"ל דזכור ושמור בדבור אחד נאמרו ומנהג הגון הוא אבל אותן האנשים שמדבקין אותן בשעת הדלקה סמוכין זה לזה שלא כדין עושין כי לבסוף מתחממות זו מזו ונוטף השעוה עי"ז וגם נכפלות ונופלות. אסור להדליק נרות של שבת משעוה הבאה מבית תפלתם של אי"י אפילו באופן שמותר להדיוט כגון שבטלו האי"י אפ"ה אסור למצוה משום דמאס [מלעיל סימן קנ"ד סי"א] ועיין בפמ"ג שכתב דאם אין לו נר אחר כ"א זה דשרי ומי"מ לא יברך על זה ועיין לעיל סימן קנ"ד סי"א ובמש"כ שם: **[ו]** להוסיף - ויש נוהגין להדליק ז' נרות כנגד ז' ימי השבוע ויש עשרה כנגד עשרת הדברות ואין צריכין להיות כולן על השלחן: **[ז]** ג' נרות - מיירי בשהיתה רגילה בשנים ואם היתה רגילה מתחלה בשלשה צריכה להדליק כל ימיה ד' ואם שכחה כמה פעמים צריכה להוסיף בכל פעם עוד נר אחד יותר והכל משום קנס כדי שתהא זהירה בכבוד שבת ועי"כ אם נאנסה ולא הדליקה כגון שהיתה בבית האסורים וכיוצא בזה א"צ להוסיף. כתב האי"ר דבאשה עניה יש להקל בשכחה שתוסיף כל ימיה מעט שמן בנר ואם היא מדלקת נרות תדליק תמיד נר אחד מעט יותר ארוך מבתחלה: **[ח]** דבר המכוון - ר"ל ששתי נרות הוא מכוון כנגד זכור ושמור וכנ"ל: **[ט]** אין לו וכו' - אין הכונה דאין לו כלל מה יאכל דבזה מוטב שיחזור על הפתחים כדי לקנות לחם לשבת דיקיים בזה מצות קידוש וגם עיקר סעודת שבת אלא הכונה שאין לו לאכול משל עצמו שהוא מתפרנס מקופת הצדקה אפ"ה צריך להשתדל להשיג גי"כ נר לשבת. ומי שיש לו מעות מצומצמין מצות לחם לסעודת שבת קודם לכל ונר לשבת קודם ליקח משאר מאכלים דאף דשאר מאכלים ובשר הוא גי"כ בכלל עונג שבת מ"מ נר עדיף יותר משום שלום בית וכדלקמן. ומיהו משום נר די נר אחד לחוד והשאר יוציא על מאכלי שבת כדאמרין בגמרא דאפילו עני צריך לעשות דבר מועט לכבוד שבת. ועיין במה שכתבנו לעיל בסימן רמ"ב במ"ב: **[י]** על הפתחים וכו' - דהוא עיקר עונג סעודת שבת ומיהו אין צריך לזה רק בשביל נר אחד: **[יא]** הנשים מוזהרות - ואפילו אם ירצה הבעל להדליק בעצמו האשה קודמת אם לא שיש הרבה נרות יכול הוא גי"כ להדליק. וכשהיא יולדת בשבת ראשונה מדליק הבעל ומברך. ובימי נדוהה האשה מברכת בעצמה [אחרונים]: **[יב]** מפני שמצויות - ועוד טעם מפני שכבתה נר שלו עולם שגרמה מיתה לאדה"ר. ומי"מ טוב שהאיש יתקן הנרות [כתבים]: **[יג]** נר שבת קודם - ואע"ג דקידוש דאורייתא מ"מ על היין דרבנן דמן התורה יוצא בתפלה וכמו שנכתוב בסימן רע"א ועוד דהא יכול לקדש על הפת: **[יד]** משום שלום הבית - ואם יש לו נר אחד סגי ויוציא המותר לקידוש או לנר חנוכה. וגם לחנוכה בנר אחד סגי. ואם יש לו נר אחד לשבת ונר אחד לחנוכה ויש לו עוד מעט מעות נ"ל דטוב יותר לקנות עוד נרות לחנוכה להיות מן המהדרין וכמו שבארתי בבה"ל. כתב המ"א דאשה סומא גי"כ יכולה לברך על נר שבת דהא נהנית גי"כ מהמאורות ומיהו אם יש לה בעל שהוא פקח הוא יברך ואם אוכלת בשלחן אחד עם אחרים שברכו והדליקו לא תברך דהא עיקר הטעם שכולם מברכין משום שמחה יתירה שיש עי"י ריבוי הנרות כמ"ש בסעיף ח' והא ליכא שמחה גבה: **[טו]** בעוד היום גדול - היינו כשהוא זמן הרבה קודם תוספת שבת וזמן תוספת שבת להשו"ע הוא מעט קודם סוף השקיעה ועיין בבאור הלכה. ועיין בסימן רס"א במ"ב ס"ק כ"ג דמסקינן שם דמי שפורש עצמו ממלאכה חצי שעה או עכ"פ שליש שעה קודם השקיעה אשרי לו דהוא יוצא בזה ידי כל הראשונים: **[טז]** לא יאחר - היינו היכא שהוא מדליק בצמצום בסוף זמן המותר והטעם משום דשמא בין כך ובין כך יאחר הזמן ועיין לעיל בסימן רס"ב סק"א במ"ב: **[יז]** ולקבל עליו וכו' - היינו שיפרוש עצמו מכל מלאכות האסורות ואפילו מאותם דברים שהם אסורים מדרבנן: **[יח]** ולמעלה - אבל קודם פלג המנחה אין קבלתו קבלה אף בדיעבד ועיין בסימן רס"א ס"ק כ"ה במ"ב: **[יט]** הלילה - היינו צאת ג' כוכבים ודעת הלבוש והגר"א דפלג המנחה הוא שעה ורביע קודם השקיעה. ולכו"ע שעה ורביע זו היא שעה זמנית דהיינו שמתחלק כל יום ל"ב חלקים לפי שעותיו בין שהוא ארוך או קצר להשו"ע מתחלק מעה"ש עד צאת הכוכבים ולהלבוש והגר"א מזריחת השמש עד השקיעה: **[כ]** מבעוד היום גדול - אפילו אם היה אחר פלג המנחה ומיירי שהיה דלוק לענין אחר אבל אם הדליק לצורך שבת אף שלא קבל עליו שבת בהדלקתו מ"מ אין צריך לכבותו אף דלכתחלה לא היה לו להדליק כ"כ מקודם שאינו ניכר שמדליקין לצורך שבת מ"מ בדיעבד ש"ד ועיין בבה"ל: **[כא]** כשידליק - י"א כשיש חופה בע"ש ומאחרין בה עד אחר שקיעת החמה והאשה אינה רוצה לקבל שבת לפני החופה פן תצטרך לעשות עוד איזה דבר האסור בשבת ע"כ תדליק הנר בלא ברכה קודם החופה ואח"כ בחשיכה תפרוס ידיה על הנרות ותברך או כשהוא עדיין בין השמשות אחר החופה תאמר לא"י להדליק דלא גזרו על שבות בה"ש לצורך מצוה וכנ"ל בסימן רס"א והיא תברך ותמהו האחרונים עי"ז דלא שייך ברכה בדלוקה

ועומדת ובפרט דעתה הוא זמן איסור להדליק ואיך תאמר וצונו להדליק ועל אידך תקנה דתאמר לאי"י להדליק ג"כ קשה הא אין שליחות לאי"י ואי"כ היא אינה מדלקת ואיך תברך ואפילו ישראל המצוה לחבירו להדליק ג"כ דעת הדה"ח דהמצוה לא יברך רק המדליק כ"ש בזה דהאשה לא תברך ומסקי האחרונים עצה אחרת לזה דהיינו לפי מה דקיי"ל דיכולה לברך ולהתנות עכ"פ בלצורך שאינה מקבלת שבת בהדלקה ה"נ בענייננו הוי לצורך ותדליק ותברך קודם שהולכת לחופה ותתנה וה"ה נמי באשה שחל ליל טבילתה בע"ש תדליק ותברך קודם הליכתה לבית הטבילה ותתנה שאינה מקבלת שבת עד אחר רחיצה וחפיפה: **[כב]** להדליק נר - ואפילו כשמדליק כמה נרות טוב יותר מיהו במקום שנהגו אין למחות בידן: **[כד]** נר של יו"ט - ואם חל יו"ט בשבת אומר של שבת ושל יו"ט: **[כה]** וע"ל סימן תר"י - דמביא שם המחבר דעת הפוסק המצריך לברך דסבירא ליה דגם יוה"כ אף שאין בו אכילה ושתייה ואין שייך עליו מצות עונג אפילו הכי שייך בו משום שלום בית: **[כו]** קודם ההדלקה - כשאר כל המצות שמברכין עליהן עובר לעשייתן: **[כז]** אחר ההדלקה - ס"ל דאם תברך הוי כאלו קבלה לשבת בפירוש ושוב אסורה להדליק ואי"כ ביו"ט דלא שייך זה לכ"ע תברך ואח"כ תדליק ודעת המ"א דלא פלוג אבל הרבה אחרונים ס"ל כמ"ש מתחלה: **[כח]** בחורים - היינו שיש להם נשים אלא שהולכין חוץ לביתם ואף שאשתו מדלקת בביתו אינו נפטר בברכת אשתו כיון שיש לו חדר מיוחד במקום שמתארח שם וכ"ש אם אינו נשוי דמחויב להדליק: **[כט]** בחדרם - אפילו החדר מיוחד רק ללון שם ואוכלים בבית אחר: **[ל]** ולברך עליו - דהדלקת נר חובה משום שלום בית שלא יכשל בעץ או באבן וצריך להיות הנרות ארוכים שידלקו עד שיבואו לביתם בלילה ובלא"ה הוי ברכה לבטלה [דה"ח]. ועל הירידים שמתאכסנים הרבה בע"ב בחדר אחד ואין הבעה"ב עמהם בחדרם חל עליהם חובת הדלקה בברכה אפילו אם נשיהם מדליקין בביתם ע"כ ישתתפו כולם וידליק אחד ויברך ויכוין להוציא כולם בברכתו וגם הם יכוונו לצאת בברכתו ואם הבעה"ב ג"כ עמהם בחדרם אין צריך להשתתף עמו בפריטי כיון שנשיהם מדליקים בביתם וכדלקמן בס"ז: **[לא]** אין צריך וכו' ולברך עליו - אבל להדליק צריך אפילו אינו אוכל שם כדי שלא יכשל בעץ או באבן: **[לב]** שאין לו חדר מיוחד - הא אם היה לו חדר מיוחד צריך להדליק ולברך אפילו אם מדליקין עליו בביתו וכנ"ל בס"י: **[לג]** להשתתף - ובריש סימן תרע"ז הביא המג"א בשם תשובת רש"ל דגם הבחורים צריכין להשתתף ומסיק שם דאפשר דהיינו דוקא כשאוכל בפ"ע אבל אם סמוך על שלחן בעה"ב הרי הוא בכלל ב"ב ע"ש: **[לד]** בפרוטה - וה"ה אם הבעה"ב מקנה לו חלק בנר שלו במתנה וכמ"ש לקמן בסימן תרע"ז לענין נר חנוכה: **[לה]** שכל אחד מברך - דכל מה דמיתוסף אורה יש בה שלום בית ושמחה יתירה להנאת אורה בכל זווית וזווית: **[לו]** ויש מגמגם - טעמם דבלא"ה יש שם אורה מרובה מנרות שהדליק הראשון: **[לז]** אין נוהגין וכו' - אלא כדעה הראשונה וכתב המ"א בשם השל"ה דמ"מ לא יברכו שנים במנורה אחת שיש לה קנים הרבה ויש מקילין גם בזה. וכתב הפמ"ג דיש לסמוך ע"ז בנשים עניות שאין להם כ"א מנורה אחת: **[לח]** כן - ואם יש לאחד מהן חדר המיוחד לו אע"פ שאינו אוכל שם ואינו משתמש שם שום צורך אכילה לכ"ע יכול לברך שם וכנ"ל בסעיף ו': **[לט]** ואוכלים וכו' - עיין לקמן סוף סימן רע"ג במ"א סקט"ו דאין מותר לאכול בחצר רק דוקא במצטער הרבה בביתו משום זבובים וכיוצא הא לא"ה צריך לאכול דוקא במקום נר ועיין במ"ב מה שכתב שם: **[מ]** בחצר - משמע דאם אוכל בבית אף שאין דולקת עד הלילה סגי ולא הוי ברכה לבטלה שאף שעדיין יום יש לו הנאה ושמחה בשעת אכילה מן הנרות. ומצוה מן המובחר שיעשה נרות ארוכות שיהיו דולקות עד הלילה אף שרוצה לאכול מבעוד יום: **[מא]** הוי ברכה לבטלה - שכיון שאינו יכול לעשות שום תשמיש אצלן כשחוזר אח"כ לביתו בלילה שלא יכשל בעץ ואבן לית ביה משום שלום בית ואם בבית שהדליק היה קצת חשך ומשתמש שם שום דבר לאור הנרות לצורך סעודה ליכא איסורא אף שאין דולקת עד הלילה ואף שאוכל בחצר: **[מב]** והמנהג וכו' - ואם האיש מדליק אפילו כשהוא מברך על הדלקתו וכדלעיל בסעיף ו' ליכא מנהגא ומותר במלאכה ומ"מ טוב להתנות: **[מג]** מקבלת שבת - ותתפלל מנחה תחלה דהואיל דכבר קבלה שבת שוב א"א להתפלל תפלה של חול. ובשארין שהות לזה יותר טוב שתתפלל ערבית שתים וכדלקמן בסעיף ט"ו מלכנוס ח"ו בספק חלול שבת ועיין לעיל בסימן רס"ב בס"ק י"א: **[מד]** שתתנה תחלה - ואין להתנות כ"א לצורך מאחר שיש חולקין וסוברין דלא מהני תנאי וכנ"ל: **[מה]** ועיקר הדלקה וכו' - היינו דיברך עליהן ולא על שאר הנרות לפי שעיקר המצוה לכתחלה הן הנרות שאוכלין לאורן וראוי שתהא הברכה עליהן ואפילו על נר אחד סגי [מ"א]. מיהו אם יש הרבה נשים ואין לכל אחת שלחן בפני עצמה יכולה לברך על הנרות שעומדים בבית בשאר מקומות כגון על הנרות שדולקין על המנורה התלויה באמצע הבית וכה"ג דכללא נקטינן דבכל מקום שמדליק כדי לעשות שם איזה תשמיש איכא משום שלום בית וראוי לברך: **[מו]** הנרות שבבית - היינו בעה"ב שיכול להדליק על השלחן ולברך עליו אבל באורח אם יש לו חדר מיוחד לעצמו אפילו אינו אוכל שם מדליק שם נר ומברך עליו וכנ"ל בסעיף ו': **[מז]** וצריך וכו' - היינו אפילו אם יתנה

בפירוש שאינו מקבל שבת עד שיהיו הנרות על מקומם: **[מח]** לא וכו' - היינו שאסור להדליק במקום שאין משתמשין בו ולהניח הנר במקום שמשתמשין בו משום דקיי"ל הדלקה עושה מצוה וכיון שהדליק במקום שאין משתמשין בו שאינו מקום חיובא לא מהני הדלקתו כלום אף שמניח אח"כ במקום חיובא וצריך לכבות ולחזור ולהדליק אבל אם הדליק בבית במקום שמשתמשין בו מותר לטלטלם אח"כ ולהניח במקום אחר דכל הבית הוי מקומם. והלבוש מחמיר אף בזה ובמקום הצורך יש להקל. כתב הח"א הנשים שמדליקין בסוכה בחג ומטלטלין לתוך הבית לא יפה הן עושין: **[מט]** מבעיי - היינו מפלג המנחה ולמעלה וכדלעיל בסי' רס"א ס"ב בהג"ח: **[נ]** ואפילו וכו' - ואף דבהדלקה י"א דמהני תנאי וכדלעיל בסי' בתפלה שאני כיון שהזכיר בה קדושת שבת: **[נא]** אם רוב הקהל - ואם רוב הקהל לא היו בבהכ"מ אין נמשכין אחר המיעוט וכן בעיר שיש בה בתי כנסיות הרבה אין אחת נמשכת אחר חברתה ואפילו אם באחת רוב אבל אם עושה מנין בביתו אפ"י מנין קבוע בטל אצל הרוב [דה"ח]: **[נב]** מניחו ליפול - פ"י שהולך לחדר ומניחו ליפול שם להצניעו וכמ"ש סימן רס"ו ס"ב וע"ש במ"ב ובה"ל: **[נג]** אינם צריכים - דלא מטרחינן צבורא אף שבטעות היתה: **[נד]** מפלג המנחה ולמעלה - דקודם פלג המנחה אפילו צבור נמי מחזירין דלאו זמן תפלת ערבית היא כלל. וזמן פלג המנחה עיין לעיל בסימן רל"ג: **[נה]** צריך הוא וכו' - כיון שבטעות התפלל שסבר שכבר חשכה וה"ה בחול נמי דינא הכי כיון שהוא נוהג תמיד להתפלל מעריב בזמנו כרבנן והיום בטעות התפלל: **[נו]** שאותם שהדליקו - אף אם לא התפללו אבל בלא הדלקה אף שהתפללו תפלת שבת כיון שבטעות היתה לא שמה קבלה וטעם הי"א דסבירא להו דקבלה שהיא ע"י הדלקה עדיפא דאית בה מעשה ועיין באחרונים שהביא בשם כמה מגדולי הפוסקים דס"ל דקבלת צבור בטעות אפילו רק ע"י תפלה שמה קבלה רק שבוה אין המיעוט נמשכין אחר הרוב כיון שבטעות היתה הקבלה ואין להקל נגד אלו הפוסקים. ובמקום הדחק יש לסמוך על דעה קמייטא שבשו"ע: **[נז]** ליגע בו וכו' - היינו אפילו אחר שלא הדליק עדיין ולא קבל שבת כ"כ הא"י וכתב המ"א הטעם דאזיל לשיטתיה דקבלת צבור בטעות שמה קבלה וא"כ הוקצה הנר למצותו וכיון שהוקצה לבעלים הוקצה לכל וגם אסור ליגע בו דחיישינן שמא ישתמש בו. ולצורך מצוה יש להקל [דה"ח]. כתב הפמ"ג מי שהדליק נר שבת בעוד היום גדול והתנה שלא לקבל שבת אפ"י הוקצה הנר למצותה ואסור להשתמש בו תשמיש חול ואפילו אחרים אסורים דמוקצה לבעלים אסור לכל: **[נח]** שקבלו וכו' - היינו באמירת ברכו או במזמור שיר ליום השבת כל מקום לפי מנהגו וכדלעיל בסי' רס"א ס"ד ע"ש: **[נט]** לא יתפלל וכו' - היינו אפילו עוד היום גדול ומשום שאחרי שהקהל קדשו היום לא יעשנו חול אצלם: **[ס]** אבל אם ענה - היינו שענה ברכו ועשהו בעצמו קודש בעניית ברכו ואיך יעשנה אח"כ חול ומשו"ה לית ליה תקנתא: **[סא]** שתים - היינו מתחלה לשם שבת ואח"כ שניה לתשלומי מנחה ואם הפך אפשר דיצא הואיל ועדיין יום הוא וזמן מנחה כ"כ הפמ"ג בסימן זה ועיין לעיל בפמ"ג במ"ז סימן ק"ח סק"ח: **[סב]** מתחיל להתפלל - מנחה ולא ימתין עד שיענה ברכו דאם יענה שוב לא יוכל להתפלל אח"כ מנחה: **[סג]** הואיל והתחיל בהיתר - ואע"פ שהיה יודע שלא יוכל לגמור אפילו חצי התפלה קודם ברכו מ"מ מקרי התחיל בהיתר לפי שאיסור זה שלא להתפלל תפלה של חול אצל המתפללים של שבת אינו אלא חומרא בעלמא ומ"מ טוב יותר באופן זה שיצא לחוץ בהכ"מ ויתפלל שם: **[סד]** מותר לומר - דכיון שלחבירו מותר אין איסור אמירה שייך בזה. וסעיף זה איירי כשיש שהות הרבה עד בה"ש דאם הוא סמוך לבין השמשות בודאי קבלו רוב אנשי העיר שבת והמיעוט נגרר אחריהן בע"כ וכדלעיל בסי"ב ולא שייך דין זה. כשמגיע סמוך לבין השמשות אל ימתינו לומר מזמור שיר ליום השבת [או שאר מאמרים הנוהגים לומר בשביל קבלת שבת] בשביל איזה אנשים העוסקים בביתם בעניניהם ומשהין לבוא לבהכ"מ: **[סה]** וכ"ש במו"ש - פ"י דהא בע"ש כבר קבל שבת וא"א לחזור ואפ"י שרי וכ"ש במו"ש דכל שעה ושעה אם רוצה מתפלל ומבדיל מכ"ש דמותר לומר: **[סו]** התפלל והבדיל - היינו שהבדיל בתפלה דבזה מותר לעשות מלאכה וכדלקמן בסימן רצ"ט אף שלא הבדיל על הכוס: **[סז]** ומותר ליהנות - והלבוש אוסר אלא א"כ בירך והסיח דעתו מהשבת והאחרונים הסכימו עם השו"ע. ואם אמר המבדיל בין קודש לחול באמצע סעודתו לכו"ע שרי כמ"ש בסוף סי' רצ"ט דאפילו הוא בעצמו מותר אז במלאכה אך צ"ע אם יכול אח"כ לומר רצה בברכת המזון כיון שעשהו מתחלה לחול. כתב הפמ"ג במו"ש אין היחיד נגרר אחר הרוב אע"פ שכולם לא התפללו ולא הבדילו יכול הוא להבדיל ולעשות מלאכה משגיג הזמן:

רסד

סימן

[א] מדבר וכו' - הטעם בפסול פתילות ושמנים שאין מאירין יפה וחיישינן שמא יטה הכלי שיבוא השמן שבתוכו אל הפתילה כדי שידלק יפה וחייב משום מבעיר: **[ב]** וקנבוס - והא"ר כתב דנכון

להחמיר לכתחלה בקנבוס אם אפשר באחר: **[ג]** האסורים - בין פסול פתילות ובין שמנים: **[ד]** אסור להשתמש - אפי' תשמיש שאין צריך עיון שמא יטה דאלו בדבר שצריך עיון אסור לעשות בשבת לאור הנר אפילו בנר יפה כבסימן ער"ה והט"ז לקמן בסימן תרע"ג כתב דבענינו אפילו ביש אחר עמו שרואה אותו אפילו הכי אסור דא"א ליזהר שלא יטה: **[ה]** מותר להשתמש - אפילו הנרות עומדות בחדר אחר דכיון שיש במקום אחד נר כשר יזכור ולא יטה גם במקומות אחרים כן פירש במ"א ובא"ר כתב שכונת הרמ"א היינו דוקא באותו חדר עצמו ועיין בביאור הגר"א בד"ה וי"א דאם וכו' מדמה ענינו לנר חנוכה להי"א הזה ושם הלא אינו מותר להשתמש לנר חנוכה כ"א כשהנר כשר עומד אצלם ולא בחדר אחר הרי דמפרש כהא"ר וכן בספר קרבן נתנאל מחמיר כשעומד בחדר אחר: **[ו]** בלא נר - כגון לשכב בחדר או למשוך יין מן המרתף והיינו דרך כלי [שקורים האין או ליבע"ר בל"א] אבל לא דרך ברזא: **[ז]** מותר לעשות - הא"ר פירש דוקא כשיש עכ"פ נר אחד כשר בבית שע"ז מותר אפילו בחדר אחר אבל שארי אחרונים פירשו דאפילו אין נר כשר כלל מותר להי"א הזה: **[ח]** בדיעבד - ואם יש נר אחד כשר ועומד אצלו נר פסול כתב המ"א דמותר להשתמש אפילו שלא לצורך שבת דלא יהא אלא נר אחד בלחוד וכמ"ש סימן רע"ו ס"ד ע"ש ועיין בבה"ל. והיינו דוקא לענין להשתמש כשכבר הדליק ומטעם דכיון דיש לו נר כשר שמדליק יפה תו לא אתי להטות אבל אין להקל מטעם זה להדליק לכתחלה נר כשר עם פסול [פמ"ג ולבו"ש]: **[ט]** אסור - אף דעתה ע"י הכריכה האור נאחו ומאיר יפה ולא אתי להטות אפי"ה אסור גזירה שמא ידליק בו לבדו: **[י]** מותר - אפילו מדליק שניהם יחד דכיון שאין מכוין לפתילה להדליקו לא גזרו בו: **[יא]** של מלח - לפי שהמלח צולל את השמן שתמשך אחר הפתילה: **[יב]** של פול - כדי להניח הפתילה עליו. ובתוספתא פ"ב איתא טעם העושה כן כדי שיהא שוהה ודולק: **[יג]** בזפת וכו' - היינו שיניחם בנר ויתן הפתילה בתוכם כמו שעושים בשמן אבל נרות כעין שלנו מבואר בס"ז דשרי. אין מדליקין בשמרי שמן דהוא עב ואינו נמשך היטב אחר הפתילה: **[יד]** ולא בחלב - ושומן הבהמה הוא ג"כ בכלל חלב לענין זה כמו שביררנו בביאור הלכה ולענין חמאה יש לעיין אך לפי מה שידוע דדרך להתיך החמאה והשומן קודם שמדליקין בו יש עצה לזה דהיינו שיתן לתוכם מעט משמנים הכשרים ומהני בודאי וכדלקמן בס"ה אך מ"מ לכתחלה טוב ליזהר מלהדליק בהן אם יש לו שמנים אחרים כי לפעמים נשאר בנר שומן ונותן חמאה ומבשילן ועובר על איסור בישול בשר וחלב וגם על איסור הנאה אם לא בשומן עוף דקיי"ל דאין בו משום בישול והנאה: **[טו]** ויניחנו ויצא - וחובה לאכול בשבת אצל הנר: **[טז]** בצרי - הוא שמן אפרסמון וריחו טוב מאד: **[יז]** יסתפק ממנו - ויש עוד טעם אחר בש"ס מפני שהוא עף ונדבק בכותלי הבית ומבעיר את הבית ואדם בהול על ממונו ויבוא לכבות וכתב המג"א דמזה למדנו שלא יסתום התנור בעצים שלא יבוא לידי חילול שבת ע"ז: **[יח]** מעט וכו' - אבל אם היה רובו משמנים הכשרים ומיעוט מהפסולים בטל ברוב ומותר: **[יט]** אין מדליקין - דגזרינן דילמא אתי לאדלוקי בעינייהו: **[כ]** חלב מהותך - שהתיכו אותו על האור או שהוא חלב מחוי ממעי הבהמה והוא שעדיין לא נקרשו אבל אם נקרשו הר"ן אסור אפילו בנתינת שמן לתוכו וכתב הא"ר דכן עיקר אח"כ מצאתי בחידושי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א שפסקו כן והביאו ראיה מירושלמי: **[כא]** וקרבי דגים - שנימוחו. ושמן צלול שעושים מגלגל עינו של דג או מבשרו מותר אפילו בעיניה: **[כב]** מותר וכו' - דלפי עיקר הדין היה מותר בחלב מהותך לפי שנמשך אחר הפתילה שפיר אלא דרבנן גזרו בו אטו שאינו מהותך וכשהוא בתערובות לא גזרו בו דה"ל גזירה לגזירה: **[כג]** המובחר - דהוא נמשך אחר הפתילה טפי מכולהו ואם אין שמן זית מצוי מצוה בשאר שמנים שאורן צלול והם קודמין לנר שעה ונר שעה קודם לנר של חלב דאורה צלול ויפה [מטה משה] ונ"ל דכ"ז לפי ענין הנר דבנר שלנו [שקורין סטרין] שצלול בודאי יותר מן השעוה ואינו רגיל להטות בו אפילו בחול זה עדיף מנר שעה ואולי אף מכל השמנים דהרי בודאי לא אתי להטות ועיין מה שנכתוב לקמן בסימן ער"ה: **[כד]** כרך זפת וכו' - דלא אסרו בכולהו אלא אם היו נתונים בכלי ונותן הפתילה בתוכם כמו שעושים בשמן שאז אין נמשכים אחר הפתילה אבל בזה נמשך שפיר עם הפתילה שבתוכו: **[כה]** סביב הפתילה - דוקא אם הפתילה כשרה אבל אם היא פסולה לא מהני הכריכה סביב לה: **[כו]** צריך שידליק - כדי שיהא הלהב עולה יפה מיד שיסלק ידו כמו שהיה הענין בהדלקת המנורה [לבוש]: **[כז]** מן וכו' - וה"ה בנר שעה וחלב: **[כח]** ומ"מ נהגו - ואף בנר הכרוך כעין שלנו עושין כן. וזה יעשה האיש מתחלה ויהיה תועלת שלא תשהה האשה בהדלקתה בהגיע זמנה: **[כט]** בסמרטוטין - היינו בלאי בגדי פשתן הגסים ומטעם שאין האור נאחו יפה בהן ועיין בפמ"ג. אין מדליקין על השלחן בנר חרס ישן דמאיס אא"כ הסיקו באור ואם הוא של זכוכית או של חרס מצופה שרי שאינו מאוס כ"כ. ובאיש עני שאין לו ודאי מותר ממה שיתבטל מנר שבת דהוא חובה [פמ"ג]:

[א] ממנו - דכיון שהוא בכלי אחר שאין הנר בתוכו לא בדיל מיניה וכיון שהקצהו לנר המסתפק חייב משום מכבה: **[ב]** ויתחייב וכו' - ואפילו להפוסקים שסוברין דעל סתם כיבוי אין בו חיוב חטאת רק איסורא בעלמא מלבד כשהוא מכבה כשצריך להפחמים וכדלקמן בסימן שלי"ד סכ"ז אפ"ה גזרו ביה רבנן הך גזירה: **[ג]** ראש הפתילה - ר"ל קצה השני מהפתילה שאינו דולק יתן בהקערה לשאוב השמן וסד"א כיון דהפתילה מונחת גם בקערה יהיה בדיל מניה קמ"ל דאפ"ה גזרינן: **[ד]** ממנו - וגם בזה אם חברו בסיד או בחרסית מותר: **[ה]** לקבל שמן - אבל מותר לתת תחת נר של שעוה או של חלב שחושש שמא יפול וידליק מה שתחתיו ומניח שם כלי שיפול על הכלי ומטעם דכיון דאפשר לנער מיד האיסור מתוך הכלי כמש"כ סימן רע"ז לא חשיב מבטל כלי מהיכנו ולא דמי לשמן שאינו רוצה לנערו ולהפסידו. ולהעמיד כלי תחת הפחם שבראש הפתילה שיפול לתוכו אסור אם לא במקום הפסד ואע"ג דלאחר שכבו יכול לנערם מן הכלי מ"מ חשיב ביטול כלי מהיכנו לפי שעה עכ"פ כיון שא"א לנערם מיד: **[ו]** מהיכנו - שהיה מוכן מתחלה לטלטלו ועכשיו אסור בטלטול מחמת השמן שבתוכו שהוא מוקצה מחמת איסור כמש"כ בסימן רע"ט וחכמים אסרו לבטל כלי מהיכנו מפני שדומה כאלו סותר הכלי ומשברה. ואם יש בכלי דבר המותר מותר להניחו תחת הנר לקבל בו שמן דהא יכול לטלטלו אגב ההיתר אם הוא בענין שמותר לטלטל בשבילו כמו שכתב בסוף סימן ש"י ע"ש. עוד עצה אחרת כתב בתשובת מהרי"ל והסכים עמו המ"א דישים כלי מבעוד יום תחת השלחן ובשבת אחר האכילה יסיר את השלחן והכלי עומד מעצמו תחת הנר ואף דהוא גורם בשבת לבטל כלי מהיכנו ע"י הסרת השלחן מ"מ שרי כיון שאינו מבטל בידים בשבת ועוד דהא אין אנו נזהרים מלהשים כלי בשבת על השלחן תחת הנר אע"פ שנופל בו שמן כי אין מתכוין לכך ה"נ אין מתכוונים כשמסיר השלחן אלא להצלת השלחן שלא יפול עליו הנר: **[ז]** והשמן הנוטף - ואם לא נטף לתוכו שמן כלל לא נאסר הכלי לטלטל במחשבה בעלמא. ובא"ר כתב דאם נטף שמן לתוכה מבע"י מתקיים מחשבתו שחשב עליה ומקרי ע"ז כלי שמלאכתו לאיסור אף אם אח"כ נשפך השמן וכמו אם הניח מעות על הכלי מבע"י אף שנטלו מבע"י מ"מ הוי מיוחד לאיסור והוי מוקצה ועיין בפמ"ג: **[ח]** אסור להסתפק - ונראה אפילו יש שמן היתר הרבה בכלי מבע"י והניחה אז לקבל שמן הנוטף מ"מ אסור להסתפק דדבר שיש לו מתירין לא בטיל [פמ"ג וע"ש עוד]: **[ט]** בשבת - שכבר הוקצה השמן בין השמשות ומיגו דאיתקצאי בין השמשות לנר איתקצאי לכולי יומא. וגם הכלי אסור בטלטול ע"י השמן שנעשה בסיס לה: **[י]** פן יתנדנד וכו' - משמע מזה דבלא חשש הטייה אין לחוש משום איסור טלטול מוקצה ע"י הנדנד וכתב המ"א דמירי שדבר היתר מונח עליו ורוצה ליקח ממנו והוי טלטול מן הצד דמותר כמש"כ סימן ש"א אבל ליגע בו ממש אסור במנורה תלויה אפילו אין הנר דולקת בתוכה ועיין בביאור הלכה: **[יא]** ויטה - השמן אל הפתילה ויתחייב משום מבעיר או כאשר ירחקה ויתחייב משום מכבה ועיין בסימן רע"ז ס"ג דבנר של שעוה לא חיישינן לזה: **[יב]** נותנים כלי - אפילו בשבת: **[יג]** לקבל ניצוצות - שלהבת הנוטפת מן הנר כדי שלא יודלק מה שתחתיו: **[יד]** ממש - בניצוצות שמיד הן כבין ומותר לטלטל את הכלי אף אחר שנפלו לתוכו ואין כאן ביטול כלי מהיכנו אף לשעה מועטת מיהו האפר של ניצוצות אסור לטלטל דהוי נולד [מ"א וע' בא"ר]: **[טו]** אפילו מבע"י - ואע"ג דבשאר מלאכות קי"ל דשרי להתחיל אותו מבעוד יום והמלאכה נגמרת בשבת כמ"ש רס"י רנ"ב ולא גזרינן שמא יתחיל לעשות כן בשבת שאני התם דהכל יודעין שהוא מלאכה ולא יטעו לעשות כן בשבת אבל הכא יש לחוש שמא יחשוב שאין בזה שום איסור ויעשה כן בשבת ויש לחוש שמא יגביה הכלי עם המים נגד הניצוצות ויכבה אותן [תוספות סוף כירה וע"ש עוד טעמים והעתיקן המ"א]: **[טז]** מפני שמקרב וכו' - כתב הא"ר בשם או"ה כשיש סכנת דליקה ח"ו מותר ליתן כלי מלא מים לקבל הניצוצות ולפ"ז אם רואה נר שנכפף ויפול על השלחן רשאי להעמיד תחתיו כלי מלא מים ועיין בפמ"ג שמפקפק בעיקר דינו של האו"ה ונראה דיש להקל במקום הדחק ע"י קטן: **[יז]** שאינו מתכוין - וע"כ לא גזרינן שיעשה כן בשבת: **[יח]** וי"א וכו' - וליתן בע"ש מים לתוך הקנה שעומד בו נר שעוה או חלב כדי שיכבה כשיבוא עד המים אסור לכו"ע דהא מתכוין לכיבוי והאש נופל לתוכו ממש והמים בעין והם תחת האש ומ"מ במקום צורך יש להתיר בזה לסמוך על הפוסקים דס"ל דדוקא כשהמים בכלי אחר אסור שמא יעשה כן בשבת אבל באותו נר עצמו לא שייך למיגור שיעשה כן בשבת שהכל יודעין שאסור ליגע בנר הדלוק גם יזהר ליתן המים בקנה קודם שמדליק הנר [א"ר וח"א] ולכ"ע מותר לתחוב הנר בע"ש לתוך החול וכיוצא בענין שכשיגיע האור לשם ימנעוהו מלשרוף יותר ויכבה מאליו שגרם כיבוי הוא [אחרונים]:

[א] חמורו - אפשר דה"ה כששכר את החמור מא"י ד"י"א דשכירות קניא לחומרא וכמ"ש בסימן רמ"ו אבל אם שכר את הא"י שיוליכנו למקום פלוני א"כ לא שכר את החמור דהא הא"י חייב במזונות ובאחריות החמור ולא שכר דוקא חמור זה ממנו א"כ פשיטא דאין הישראל מצווה על שביתתו ע"כ טוב יותר שיניח הכל על החמור אך יזהר שלא יהיה מחמר דהיינו שלא יגזור בבהמה שתלך מקולו או שאר דברים שמחמתו תלך הבהמה דאיסור מחמר שייך אפילו על הבהמה שאינה שלו להרבה פוסקים כדלקמן: **[ב]** נותן וכו' - אף שהא"י שלוחו לישא בשבת מ"מ הקילו חכמים משום דקים להו שאדם בהול על ממונו ואי לא שרית ליה אתי לידי איסור חמור שיוליך ד' אמות בר"ה ועיין באחרונים שכתבו דבזמה"ז דליכא ר"ה לכמה פוסקים נמי דינא הכי: **[ג]** כיסו לא"י - ואם יש לו משא כבד על החמור או בעגלה וא"א לו ליתנו לא"י וגם א"א ליזהר במה דכתב בס"ב לסלק המשא בכל פעם שתתחיל הבהמה ללכת יראה להקנות מבע"י החמור להא"י כד"ת ואם אין בקי בדרכי קנין הצריך לזה יפקירנו בפני שלשה או עכ"פ בינו לבין עצמו דאז אין עובר על איסור שביתת בהמה שהבהמה אינה שלו וירד מן העגלה ויזהר שלא יהיה מחמר וכנ"ל בסוף סק"א. ואף לאחר שעשה כל ההיתרים הללו שמכר הכל או הפקיר צריך ליזהר מאד שלא יתנו לא"י או על העגלה שום דבר מהחפצים שלקחו מן העגלה בע"ש דאסור ליתן לא"י בשבת ע"מ להוציא אלא כל מה שלקחו מן העגלה ישאר בידם עד מוצ"ש. ודע דמה שכתב ואפילו לא וכו' הא"ר מצדד לומר דאם הוא מבעוד יום טוב יותר שיתן שכר: **[ד]** ואע"פ שנתנו וכו' - נקט לשון דיעבד משום דלכתחלה ע"כ צריך ליתן מבעוד יום משום איסור מוקצה: **[ה]** אינו יכול - דכיון דלא טרח בה לא חייס עלה ולא אתי לאתויי ד' אמות בר"ה אפילו אי לא שרית ליה ליתן לא"י: **[ו]** אם אין עמו - וה"ה אם אינו מאמין לא"י: **[ז]** משום מחמר אי איכא - מנהיג חמור טעונה קרויה מחמר ואיסורו הוא מן התורה מדכתיב לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך וקבלו חז"ל דר"ל מלאכה שנעשית בשותפות ע"י אדם ובהמה דהיינו שהיא טעונה איזה דבר והוא מחמר אחריה ומנהיגה ע"י קולו וכיוצא בו. ואין עובר על זה אלא כשהיא עושה עקירה והנחה על ידו דלא תעשה כל מלאכה כתיב ובלא זה לא מקרי מלאכה וכן ה"ה לענין איסור שביתת בהמה ולפיכך מניח הכיס עליה לאחר שכבר עקרה ללכת דלא נעשית העקירה על ידו: **[ח]** מניחו וכו' - ואפילו אם אין הבהמה שלו צריך ליזהר בכך דאיסור מחמר שייך אפילו בבהמת אחרים וכ"ש אם הבהמה שלו דאיכא תרתי מחמר ושביתת כלים: **[ט]** ולאחר שתחזור וכו' - ואם מעצמה אינה מתחלת לילך הוא יכול לזרזה שתתחיל לילך אם אין עליה אוכף ומשום כיון שבתחלת הילוכה אין שום דבר מונח עליה אין שייך בזה איסור מחמר. וכ"ז כשהבהמה היא לבדה אבל אם היא מושכת בעגלה כשיגעור עליה בקול להתחיל לילך אחר שעמדה הוא עובר על איסור מחמר ואין לו שום עצה להמלט מאיסור זה דאפילו אם הפקיר הבהמה ואינו עובר על איסור שביתת בהמתו הלא עכ"פ עובר על איסור מחמר וכנ"ל וע"כ אם קשה לו לעמוד במקומו יראה לשלוח למקום הסמוך ויביא משם א"י שיביא העגלה למלון ויפקיר הבהמה שלא יעבור על שביתת בהמתו ובה יסולק מכל מכשולים. וכ"ז כשהוא בתוך התחום אבל למי שהחשיך חוץ לתחום אין לו היתר כנ"ל אם לא במקום סכנה: **[י]** ואפילו וכו' - פירוש ואז אין איסור כשילך ברגליו אלא דוקא אם רוכב אפ"ה יכול לרכוב מחמת סכנה וכ"ש כשהוא חוץ לתחום דיעשה איסור בלא"ה בהליכתו בודאי יוכל לרכוב ולהנצל מהם ועיין בב"י דיש סברא דטוב לרכוב שם מלילך ברגליו אך הוא דחה אותה שם ע"ש ואפילו לפי סברא ההיא דוקא לענין רכיבה אבל כשהבהמה מושכת בקרון אפילו אם הקרון גבוה יו"ד לכונ"ע טוב יותר שילך ברגליו משישב בקרון כי ע"י הישיבה עובר על איסור שימוש בבעלי חיים וגם על תחומין משא"כ אם ילך ברגליו לא יעבור רק על תחומין ולבד כל אלה מצוי ע"י הישיבה בקרון לעבור על איסור מחמר ובמקום סכנה הכל שרי. כתב הפמ"ג יש ליזהר כשעומדת בשבת בר"ה עגלה ריקנית עם סוסים שלא להגביה קול ויהיה כמחמר אפילו בהמת אחרים וכמ"ש למעלה וכ"ש עגלות נמוכין בימי החורף שקורין שליטי"ן דאין גבהן עשרה: **[יא]** לאחד מאלו - שהן בני אדם כמותו ואתי לאחלופי באדם אחר המחוייב במצות: **[יב]** כלל - אבל חרש דעתא קלישתא אית ליה: **[יג]** למי שירצה - דכל אחד יש לו מעלה בפני עצמו וכנ"ל: **[יד]** כשהוא מהלך - וכנ"ל בבהמה בס"ב והטעם כדי שלא יעשו החש"ו איסור דאורייתא על ידו ואע"פ שאינו מצווה על שביתתם כמו בבהמה מ"מ הרי אסור להאכילם איסור בידים וכדלקמן בסימן שמ"ג לענין קטן וה"ה לחרש ושוטה כמו שנתבאר שם: **[טו]** מבעוד יום - דאז אינו נקרא זה מאכיל בידים כיון דעתה עדיין לית ביה איסורא ומה שיעמוד החש"ו אחר שחשכה ואחר כך חוזר ועוקר רגליו הלא מעצמו עושה זה וא"צ למחות בידו כשעושה איסור ע"כ אין צריך ליטול הכיס מעליו כשעומד אבל בבהמה שהוא מצווה על שביתת בהמתו וגם שהוא מחמר אחריה ע"כ אף שהניח עליה מבע"י חייב ליטול הימנה כשעומדת משחשיכה להשתין מים וכיוצא בזה ולחזור ולהניח עליה אחר שכבר עקרה רגליה ללכת כדי שלא תעשה עקירה והנחה בכיס שלו בשבת ויעבור על איסורי תורה והמ"א מצדד להחמיר אף מבעוד יום ונראה דבכרמלית יש להקל: **[טז]** אם אין עמו וכו' - דשבות חמור הוא מאד דילמא לא יצמצם בשעורו ויבוא להוליך ד' אמות בר"ה ובקושי גדול התירו חז"ל דבר זה משום פסידא ומפני שאדם בהול על ממונו וכנ"ל ולכך לא

התירו חז"ל אלא דוקא כשאין לו שום אחד מכל אלו הדרכים: **[יז]** פחות וכו' - וזה אינו מועיל אלא לענין טלטול בר"ה או בכרמלית שהאיסור הוא משום טלטול ד' אמות ע"כ מהני זה אבל מכרמלית לרה"י או לרשות הרבים וכ"ש מר"ה לרה"י דהאיסור הוא משום הוצאה מרשות לרשות דאסור אפילו בחצי אמה אינו מועיל זה [ט"ז וש"א] ע"כ בענינו כשבא סמוך לביתו שהוא רה"י יזרוק הכיס כלאחר יד לביתו כדי שלא תהוי הכנסה גמורה ואפילו אם עשה הנחה כשבא סמוך לביתו ג"כ התירו להכניס לביתו כלאחר יד משום הפסד. כתב הט"ז לא יפה עושין אותן שנושאים תינוק למול בפחות פחות מד"א דמ"מ יש איסור מה שמוציאין מרה"י לרחוב שהוא כרמלית אלא יוציאנו ע"י א"י מרשות לרשות ואח"כ יטלטלנו בפחות מד"א ולבהכ"נ יכניסו ג"כ ע"י א"י ולהמ"א לקמן בסימן שלי"א סק"ה אין לעשות כן דהא אפשר למול בביתו: **[יח]** פחות מד"א - ויעמוד לפוש בינתים רגע אחד להפסיק ביניהם והנחת גופו כהנחת חפץ ואע"ג דאינו עומד בינתים לצורך עצמו לנוח קצת אלא כדי שלא יעביר ד"א בבת אחת אפ"ה מקרי עומד לפוש ויש מחמירין שצריך דוקא לישוב בינתים או להניח החפץ ע"ג קרקע. כתבו האחרונים דפחות פחות מד"א יותר עדיף שיהיה ע"י שנים משיהיה ע"י אחד ובזה לכו"ע א"צ לישוב שום אחד ולא לעמוד לפוש דבכל אחד הוי מעשה חדש: **[יט]** שבאה לידו - היינו מבע"י וכנ"ל בס"א: **[כ]** ביום - שקצת אונס חשיב: **[כא]** סמוך לחשיכה וכו' - הטעם דפושע הוא כיון דבעת היציאה היה סמוך לחשיכה היה לו לחוש שמה ישכח ויטלטלנו בר"ה אבל כשיצא מבע"י שרי ע"פ הדרכים הנ"ל: **[כב]** לא התירו לו וכו' - ר"ל שיעשה כפי המבואר לקמן בס"ב בהג"ה דיתיר חגורו בשוק והוא נופל ואומר לא"י לשמרו ובספר א"ר הביא דעת הרשב"א החולק על ה"א הזה וס"ל דגם בזה יש לסמוך על כל הדרכים הנ"ל וכתב דיש לסמוך עליו: **[כג]** הגיע לחצר - הקשה המג"א דהא כי קאי הבהמה פורתא לפני הפתח מעייל מר"ה לרה"י וכמ"ש ס"א וצ"ל דגבי בהמתו לא החמירו כ"כ ועיין בפמ"ג שנדחק מאד בתירוץ זה ויש מתרצים דזיהר לטול מהבהמה תיכף בבואה לחצר בעודה מהלכת כדי שלא תהיה ההנחה ע"י הבהמה או שיזהר לטול ממנה קודם שנכנסה לחצרו ולא יניח עליה עד לאחר שעקרה רגליה לכנוס לחצר כדי שלא תהיה העקירה על ידה ואף שאח"כ עומדת בחצר והוי הנחה לית לן בה דכל דבר שבחבירו פטור אבל אסור בחמורו מותר לכתחלה: **[כד]** מעל החמור - ואפילו הם יותר מטי"ו סאין שרי משום צער בע"ח אבל בלא"ה אסור לפנות מן העגלה כלל כמ"ש סוף סימן שלי"ג: **[כה]** מאוסים - ואע"ג דמוקצה מחמת מיאוס מותר היינו היכא דחזי לכסויי ביה מנא אבל הכא לא חזי לכסות שאם יפלו ישברו: **[כו]** שיכול וכו' - ולא נאסרו מטעם בסיס לדבר האסור כיון שלא היו עליהן בה"ש: **[כז]** לשמטן - ואע"ג שקודם שיספיק לשמטם כולם בנחת שלא ישברו הכלים הרי הם מבוטלים מהיכנס באותה שעה ע"י אפ"ה התירו חכמים לעשות כן כדי שלא יהיה הפסד ע"י השבירה וכתבו הרבה פוסקים דדוקא כלים שיש הפסד מרובה בשבירתן אבל חתיכות זכוכית רחבות שאינן כלים שאין הפסד כ"כ בשבירתן דהם עשויים להחתך לחתיכות קטנות ולית בזה רק הפסד מועט אסור להניח כרים תחתיהן לפי שמבטלן עכ"פ מתשמישן לשעתן וכן מסיק המ"א לדינא דיש להורות שאין מבטלן כלי מהיכנן אפילו לפי שעה אלא במקום הפסד מרובה. ולבטל כלים מהיכנן לכל היום במקום הפסד מרובה יש מתירין ויש אוסרין ועיין בבה"ל: **[כח]** חשכה לו - היינו דנעשה בה"ש וא"א לו לישא אותם בידו לביתו מפני קדושת שבת ולהשאיר אותם שם בדרך או בבה"מ א"א מפני בזיון התפלין דבתי מדרשות שלהם היה בשדה מקום שאין משומר מפני הגנבים ע"כ התירו לו חכמים לנשואם עליו דרך מלבוש עד ביתו אך צריך לכסותם שלא יראוהו שהוא נושא עליו התפלין בשבת: **[כט]** רץ תחתיה - דכל כמה דלא עמד לפוש אין כאן עקירה בשבת ודוקא כשאין עמו א"י ולא בהמה ולא חש"ו וגם במקום שאין יכול להוליכו פחות פחות מד' אמות כגון שמתירא מליסטים שיגלוהו או שיש מים רחב ד"א ועיין מה שכתבתי בסמוך דלדין דלית לן ר"ה גמורה אפשר דשרי בכל ענין: **[ל]** דזימנין דקאי - ואם עמד לתקן המשא פטור דזה לא מקרי הנחה: **[לא]** הכירא - דעביד שינוי בהליכתו וע"י כן יזכור שבת ולא יעמוד: **[לב]** כלאחר יד - דהיינו שמהפך אחוריו כלפי החצר וזורקו מכתפיו כן הוא ברוקח דכלאחר יד ליכא איסורא דאורייתא ומשום הפסד חבילתו התירו לו דבר זה: **[לג]** דדוקא בחבילה - שהיא כבדה ואין דרך לרוץ במשא כבד ואית ליה הכירא אבל בכיס שהוא קל אין היכר בריצה: **[לד]** דה"ה בכיסו - והיינו במקום שא"א בהנך דרכים הנזכרים לעיל. והמיקל כה"א לא הפסיד [ט"ז] וכתב המ"א בשם הש"ג דלדין דלית לן ר"ה אפשר דלכו"ע שרי בכל ענין: **[לה]** יכול לילך וכו' - דכיון שהמוקצה בידו יכול לילך עמו לכל מקום שירצה והגר"א בבאורו החמיר בזה ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה בשם הדה"ח ואם יתיר חגורו תיכף ויפול המעות יוכל להביא לידי הפסד אפשר שגם להגר"א מותר עיין במ"א ס"ק י"ד וסק"כ: **[לו]** בשוק - או במקום שלא עשו ברחוב ההוא שיתופי מבואות. ודוקא כשאין מתיירא מן הא"י שמא יקחוהו אבל אם ירא שמא יקחו אותו הא"י רשאי לרוץ עמו לביתו שלא לעמוד כלל כדי שלא יעשה עקירה באמצע הדרך ובתנאי כשזכר כשהוא מהלך ולא עמד לפוש שלא עשה עקירה כלל בתחלת ריצתו וגם כשבא סמוך לביתו יזרקנה תיכף כלאחר יד לביתו וכנ"ל: **[לז]** לשמרו - ואם מתירא לסמוך עליהם רשאי לצוותם להוליך

לביתו ועצה זו טוב יותר בשאפשר לו מכל האופנים הנ"ל ועיין בח"א כלל נ"ד ס"ד: **[לח]** אסור ליטלו - אפילו אם יעמוד תחתיו ולא יעביר ד"א אפ"ה אסור משום מוקצה ולא שייך להתיר משום פסידא כיון שעדיין לא זכה בה וכתב המ"א דאפילו לא"י אסור לומר ליטלו ובספר א"ר מקיל ע"י א"י והביאו הפמ"ג וכן בחידושי רע"א מיקל ג"כ ע"י א"י אך דהוא לא הקיל כ"א ההגבהה ע"י הא"י דהוא רק טלטול בעלמא אבל לא לצוותו להוליך לביתו אך אם הא"י בעצמו מביאו לבית ישראל נראה דאין למנעו לכוי"ע וכנ"ל:

רסז

סימן

[א] אין נופלין - מפני שהוא סמוך להכנסת שבת כ"כ הלבוש וכתב הפמ"ג ונראה דה"ה כשמתפללים מנחה גדולה אחר חצות נמי אין נופלים ע"פ וכן מי שאוכל פת אחר חצות ג"כ אין לומר על נהרות בבל כ"א שיר המעלות ועיין בה"ל: **[ב]** מקדימין - משום דהוי נהיגי עלמא לקבל עליהם שבת מכי פתח השי"ץ ברכו וכדלעיל בסימן רס"א ס"ד לכך מהנכון להקדים להתפלל ערבית כדי להקדים הקבלת שבת וה"ה דיכול לקבל עליו שבת קודם תפלת ערבית: **[ג]** ובפלג וכו' - משמע מדברי המ"א דאפילו הנוהגין להתפלל מעריב בזמנה מותרים להתפלל בליל שבת מבע"י ובלבד שיהיה מפלג המנחה ואילך דכיון דמצותה להוסיף מחול על הקודש וכבר קבל שבת עליו יכול לסמוך על דעת הסוברים דהוי כלילה לענין תפלה אך הנוהג כן יזהר עכ"פ בע"ש להתפלל מנחה קודם פלג המנחה כדי שלא יהיה תרתי דסתרי אהדדי [היינו דלדעת ר' יהודה בגמרא זמן מנחה נמשך רק עד פלג המנחה ומשם ואילך הוא זמן תפלת ערבית ולדעת רבנן זמן מנחה הוא עד סוף היום וזמן מעריב הוא בערב] וי"א דבצבור יש להקל להתפלל מעריב מבע"י אף אם התפלל מנחה אחר פלג המנחה ונ"ל שאין לסמוך על זה רק כשהוא מתפלל מעריב עכ"פ בבין השמשות ובשעת הדחק אבל לא כשהוא עדיין ודאי יום וק"ש יחזור ויקרא כשהוא ודאי לילה ועיין בבה"ל: **[ד]** המנחה יכול וכו' - אבל קודם פלג המנחה אין יכול להדליק ולקבל שבת ואפילו אם בדיעבד התפלל תפלת שבת צריך לחזור ולהתפלל. ופלג המנחה י"א דהוא שעה ורביע קודם הלילה וי"א דהוא שעה ורביע קודם השקיעה ועיין לעיל בסימן רס"ג ס"ד ובמש"כ שם במ"ב: **[ה]** ולאכול - הטעם דכיון דקבל עליו שבת והוסיף מחול על הקודש נחשב כשבת לענין זה דיכול לקדש ולאכול מיד ויוכל לגמור סעודתו מבע"י ויש חולקין וסוברים שיזהר למשוך סעודתו עד הלילה ויאכל כזית בלילה וטעמם דכיון דהג' סעודות ילפינן ממה דכתיב אכלוהו היום כי שבת היום לה' וגו' בעינן שיקיים אותם ביום שבת עצמו ולכתחלה נכון לחוש לדבריהם: **[ו]** מיד - ואם לאחר שהתפלל מעריב אין עד הלילה חצי שעה יש לזהר שלא להתחיל לאכול אלא ימתין עד הערב ויחזור ויקרא ק"ש בלא הברכות ואח"כ יאכל הואיל ולהרבה פוסקים לא יצא ידי חובת ק"ש קודם הלילה מיהו הנוהג להקל בזה אין למחות בידו דיש לו על מי לסמוך. וכ"ז לענין היתר אכילה אבל לענין ק"ש גופא דהוא דאורייתא אין לסמוך ויזהר לקרותה בלילה לצאת ידי חובת ק"ש: **[ז]** אינו חותם - דבשבת א"צ שמירה כי השבת בעצמו הוא השומר אותנו: **[ח]** אומר ופרוס - ר"ל דגם כי אל שומרנו וכו' לא יאמר דלא כמנהגנו והאחרונים יישבו המנהג: **[ט]** הפרוס סוכת וכו' - ואם שכח ואמר שומר עמו ישראל תחת הפרוס סוכת שלום אם נזכר תכ"ד יאמר מיד אחר תיבת לעד הפרוס וכו' ואם שהה כדי דבור [הוא כדי שיאמר שלום עליך רבי ומורי] מעת שסיים תיבת לעד א"צ לאמרו ולא יחזור עוד הפעם. המנהג לומר אחר סיום הברכה ושמרו בני ישראל וגו' ובמועדים וידבר משה וגו' בר"ה תקעו וביוה"כ כי ביום

רסח

סימן

[א] אומר ויכלו - דאמר רב המנונא כל המתפלל ואומר ויכלו כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית אל תקרי ויכלו אלא ויכלו פירוש הקב"ה והוא. ומ"מ בדיעבד אם לא אמרו אין מחזירין אותו וכ"ש לדין דאומרים בקידוש ויכלו [פמ"ג]. בנוסח אתה קדשת צריך להפסיק מעט בין לשמך ותכלית כדי שלא יהיה כחוזר למעלה ח"ו וכן בויכלו יפסיק בין אלהים ובין את [א"ר]. המנהג לומר בליל שבת וינוחו בה וביום וינוחו בו ובמנחה וינוחו בהם [שכנה"ג ע"ש הטעם]: **[ב]** גומר וכו' - הטעם הוא דבדין הוא דבעי לצלויי י"ח ברכות בשבת כמו בחול ולהזכיר קדושת היום בעבודה כמו בר"ח וחוש"מ ורק משום כבוד שבת לא אטרחוהו רבנן ותקנו ברכה אחת אמצעית לשבת ולכן בדיעבד שהתחיל הברכה גומרה שהיא ראויה לו מן הדין ואח"כ מתחיל הברכה המיוחדת לשבת: **[ג]** של שבת - וה"ה בכל זה לענין יו"ט: **[ד]** וי"א דבמוסף וכו' - דסבירא להו דבמוסף לא שייך

כלל תפלת י"ח ברכות דאף בחול א"א רק שבע ברכות ולכך פוסק אפילו באמצע ברכה וטעם הדעה קמייטא דבדיעבד גם במוסף אם התפלל י"ח ברכות ורק הוסיף בה ונעשה לפניך חובותינו בתמידי יום ובקרבת מוסף יצא וכדאיתא בס"ד לכך גם לה שייך בדיעבד הברכה של חול: **[ה]** פוסק אפילו וכו' - וכן פסקו האחרונים משום ספק ברכה לבטלה: **[ו]** כשאמר תיבת אתה - עיין בב"י דסבירא ליה דאפילו בערבית ומנחה שיכול לסיים באתה קדשת ואתה אחד מ"מ כיון שכונתו היתה לתפלת חול מקרי התחיל בשל חול וגומר ברכת אתה חונן והמ"א חולק עליו וס"ל דדוקא בתפלת שחרית שאינו מתחיל בתיבת אתה ומינכר בדבורו שהוא לשם חול אבל בערבית ומנחה כיון דלא מינכר בדבורו לא מקרי ע"י זה התחיל בשל חול ויאמר אתה קדשת ואתה אחד וכן דעת הפמ"ג והדה"ח: **[ז]** ושלא בכונה - ר"ל שנכשל בלשונו מחמת הרגלו דחול אבל לא נתכוין לשם תפלת חול לכך לא חשבינן ליה כהתחיל תפלת חול. ודוקא אם התחיל רק תיבת אתה אבל אם אמר אתה חונן שמוכח שהוא לשם חול אע"ג שהיה רק מחמת שנכשל בלשונו גומר כל אותה הברכה ועיין בבה"ל: **[ח]** דחשבינן ליה וכו' - לפי דבתיבת אתה אינו מינכר שהוא לשם אתה חונן דהרי יכול לומר אתה קדשת ואתה אחד וזהו כונת הרמ"א שסיים דהרי יכול לומר וכו' וע"כ דינו כמו שאם היה מתחיל עתה בזמן תפלת שחרית אתה קדשת או אתה אחד ונזכר באמצע הברכה דפוסק ומתחיל תיכף ישמח משה וה"נ כשאומר אתה הוי כאומר אתה קדשת ופוסק ומתחיל ישמח משה ולא הוי כאומר אתה חונן לגומר הברכה: **[ט]** של חול בשבת - ואם ספק לו אם התפלל של חול או של שבת ג"כ צריך לחזור דמסתמא התפלל של חול כמו שהוא רגיל [א"ר בס"י תכ"ב וח"א]: **[י]** לא יצא - וה"ה ביו"ט ואפילו ביו"ט שני: **[יא]** רק ונעשה וכו' - ר"ל שאמר באחת מן הברכות יהי רצון שנעשה לפניך וכו' וכ"ש אם אמר הנוסח של המוסף כהלכה רק שחיסר הפסוקים של הקרבנות דיצא [אחרונים]: **[יב]** לא עקר רגליו - עיין לעיל בסימן קי"ז ס"ה ובמ"ב שם: **[יג]** לשל שבת - ואפילו נזכר קודם מודים לא יכלול אותה בעבודה לומר רצה נא במנוחתנו ביום השבת דלכתחלה צריך לומר ברכה לקדושת היום ובדיעבד יצא: **[יד]** אינו חוזר - שעיקר ברכה רביעית היא רצה במנוחתנו וזה נאמר בכל הברכות של שבת ודוקא כשסיים הברכה אבל אם נזכר באמצע ברכה פוסק: **[טו]** וי"א וכו' - האחרונים תמהו על מה שכתוב בלשון וי"א דכו"ע מודים בזה: **[טז]** מוסף באחרת - ואפילו אם האחרת ג"כ מענין השבת כגון ישמח משה וכה"ג כיון שלא נזכר בה מענין קרבן מוסף של שבת וכ"ש אם היא תפלה אחרת לגמרי ודינו כדלעיל דאם עקר רגליו חוזר לראש ואם לא עקר רגליו חוזר לתכנת שבת וכתב הח"א דאם נזכר אחר שסיים הברכה האמצעית קודם שהתחיל רצה יאמר ונעשה לפניך קרבן מוסף ויצא בזה ועיין בבה"ל משי"כ עוד בזה: **[יז]** אחרת בשל מוסף - היינו שאמר הנוסח תכנת שבת וכונתו היתה לשם שחרית ואף שהזכיר בהברכה מענין שבת אעפ"כ חוזר כיון שאמר מוסף תוך תפלתו ושקר לפני המקום ודינו ג"כ כדלעיל דאם עקר רגליו חוזר לראש ומתפלל תפלה אחרת כהוגן לשם שחרית אבל של מוסף לא יתפלל עוד כי כבר יצא בתפלה הראשונה ידי מוסף אף שכונתו היתה לשל שחרית. ואם נזכר קודם שעקר רגליו בכל מקום שהוא עומד אפלו באמצע ברכה מג' אחרונות פוסק באמצע ומתחיל ישמח משה ועיין בבה"ל: **[יח]** שאין אומרים אותו וכו' - ואגב שבת זה תקנו לכל השבתות: **[יט]** ומעומד - לפי שבזה אנו מעידים להקב"ה במעשה בראשית ודין עדים בעמידה כדכתיב ועמדו שני האנשים וטוב לומר אותה ביחד בצבור דעדה שלמה בעינן להעיד להקב"ה ועכ"פ יהיה בשנים. ויחיד המתפלל י"א דאינו חוזר לומר ויכלול דאין עדות ליחיד וי"א דיחיד יכול לומר אבל אין צריך עמידה וטוב שגם היחיד יאמר אבל לא יתכוין לשם עדות אלא כקורא בתורה. כתב מטה משה אם שכח לומר בבהכ"נ יאמר אותו שבקדוש מעומד והמנהג לומר אותו שבקדוש מעומד אף אם אמרו בבהכ"נ [פמ"ג]: **[כ]** אחת מעין שבע - הוא מה שהשי"ץ אומר אחר התפלה בא"י או"א וכו' קונה שמים וארץ וכו' ונתקנה משום סכנת מזיקים שבתני כנסיות שלהם היו בשדה ולפעמים בני"א מאחרים לבוא לבהכ"נ וישארו יחידים בבהכ"נ בשדה לפיכך תקנו ברכה זו כדי שבעוד ששי"ץ מאריך בה יסיימו גם הם תפלתם וגם האידנא לא וזה תקנה ממקומה: **[כא]** ובלא חתימה - דהיינו שמתחיל מגן אבות עד זכר למעשה בראשית בלבד: **[כב]** בלא פתיחה וחתימה - כי עיקר התקנה היה שהשי"ץ יברך אותה ע"כ נראה פשוט שמה שנוהגין באיזה מקומות שהשי"ץ אומר בקול רם רק עד קונה שמים וארץ ואח"כ אומר בלחש לא יפה הן עושים אלא אחר שסיימו הקהל יתחיל הוא מגן אבות בקול רם: **[כג]** אינו מזכיר וכו' - כי לא תקנה אלא בשבת ואפילו בשבת אינו חובה מצד הדין רק שתקנוה משום סכנה וכנ"ל ומה דתיקון תיקון ואין להוסיף עליה: **[כד]** בבית חתנים וכו' - פי' כשמתפללין בביתם במנין וכ"ש אותן שמתפללין לפרקים במנין בבית אבל כשיש קביעות על איזה ימים ויש ס"ת אצלם וכמו בירידים דומה לבהכ"נ קבוע ואומרים: **[כה]** דליכא טעמא - ובמקום שנוהגין לאמרה אין למחות בידם כ"כ המ"א בשם הרדב"ז אבל הפמ"ג מפקפק בזה דהוי ספק ברכה לבטלה: **[כו]** אין לדבר וכו' - בטור בשם ס"ח מעשה בחסיד אחד שראה לחסיד אחר במותו [פי' בחלום] ופניו מוריקות א"ל למה פניך מוריקות א"ל מפני שהייתי מדבר בויכלו בשעה שהיה הצבור אומרים ובמגן אבות וביתגדל עכ"ל: **[כז]** ושמע משי"ץ וכו' - משום דתפלת ערבית רשות מקילינן בה: **[כח]** יצא -

ולכתחלה יש לזוהר לומר עם השייץ מלה במלה מן תחלת הברכה עד סוף בא"י מקדש השבת ואם כבר אמר השייץ צריך לחזור ולהתפלל ולא יאמר ביחיד ברכת מעין שבע. גם נכון הדבר שאם נזכר קודם ששמע מהשייץ הברכה הנ"ל שלא יסמוך ע"ז רק יתפלל עוד הפעם תפלת שבע כסדר [כי יש חולקין על עיקר הדין הזה עיין בטור]:

סימן

רסט

[א] מטעימו לקטן - הנה י"א שיזוהר ליתן רק לקטן שלא הגיע לחינוך אבל המ"א כתב בשם הפוסקים דמותר ליתן אפילו לקטן שהגיע לחינוך (היינו כבר שית כבר שבע כל חד לפום חורפיה) ואדרבה אם יתן רק לקטן שלא הגיע לחינוך יהיה ברכת המברך לבטלה דהא לא הגיע לחנכו בברכה. ואפילו לפי מה שמבואר לקמן בסימן שמ"ג דאסור להאכיל בידים לקטן אפילו דברים שאסורים מדרבנן הכא שרי מפני כמה טעמים עיין במ"א וה"ה דמותר להאכיל לקטנים בשבת בשחרית לפני קידוש ואסור לענותו. כתבו האחרונים דאם אין קטן שהגיע לחינוך בבהכ"נ אזי ישתה כשיעור רביעית שיהא חשוב במקום סעודה כמשי"כ סי' רע"ג ס"ה ויוצא בזה ויברך אח"כ ברכה אחרונה ויחשוב בדעתו לצאת בקידוש זה ומ"מ יכול אח"כ לחזור ולקדש בביתו להוציא בני ביתו וכמ"ש סימן רע"ג ס"ד: **[ב]** דאין קידוש וכו' - היינו דאין המקדש יוצא בקידוש זה כיון שאינו במקום סעודתו משו"ה אסור לו לטעום כלום עד שיקדש במקום סעודתו: **[ג]** בבי כנישתא - עיין לעיל בסימן קנ"א ס"א במ"ב מש"כ בזה: **[ד]** להוציאם י"ח - ואע"ג דהמקדש עצמו לא יצא מוציא את האחרים כמ"ש סימן רע"ג דבקידוש יכול לברך לאחרים אע"פ שאינו אוכל עמהם: **[ה]** שלא לקדש וכו' - ובמדינתנו נוהגין לקדש בבהכ"נ בשבת ויו"ט בלבד בליל א' של פסח אין לקדש בבהכ"נ [תפ"ז ע"ש]. ומהדרין אחר יין ונוהגין לקנות בדמים המצוה מי שיתן יין לבהכ"נ לקידושא ואבדלתא ואין לבטל המנהג כי הרבה גאונים יסדוהו כמ"ש הרשב"א: **[ו]** לעמוד - ואמרו הראשונים שזה מועיל לעייפות הברכים:

סימן

רע

[א] פרק במה מדליקין - לפי שיש בו דין הדלקה וגי' דברים שצריך אדם לומר בתוך ביתו ע"ש עם חשכה: **[ב]** קודם תפלת ערבית - שבמקומותם מקדימין להתפלל ערבית וע"י קריאת פרק זה שיקרא מקודם ידע במה מדליקין ויזכור הגי' דברים ויזוהר עליהם וע"כ כתב השו"ע דהוא הנכון דלאחר תפלת ערבית מאי נ"מ. ובמקומות שנוהגין לאמרו אחר תפלת ערבית כתב במנהגי מהרא"ק הטעם כדי שאם יאחר אדם מלהתפלל יהיה לו שהות להתפלל בעוד שיאמרו במה מדליקין ולכן אין אומרים אותו בשבת חוה"מ לפי שאין מאחרין כ"כ לבוא לבהכ"נ לפי שאין עושין בהם מלאכה. כתב הב"ח שיש לומר ב"מ אחר קידוש דעיולי יומא עדיף ומקדמינן ליה ובמקומותינו המנהג לומר במה מדליקין קודם וכתב בפרישה הטעם דנר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף וכדלעיל בסימן רס"ג: **[ג]** שחל להיות בע"ש - לפי שאין יכול לומר עשרתם שאין מעשרין ביו"ט וכן ביו"ט שחל בשבת משום לא פלוג: **[ד]** של חנוכה - מפני שזכר בה פסול שמנים שהם אסורים בשבת ולא בחנוכה: **[ה]** בשבת - וכן ביוה"כ שחל בשבת אין אומרים אותו [אחרונים]:

סימן

רעא

[א] ימהר לאכול וכו' - היינו לקדש כדי שיזכור שבת בעת תחלת כניסתו דכל כמה דמקדמינן ליה טפי עדיף ומכיון שקידש צריך לאכול מיד כמבואר בסימן רע"ג ס"ג בהג"ה ואם אינו תאב לאכול יכול להמתין מלקדש עד שירעב שכבר זכר את השבת בתפלתו בבהכ"נ ויוצא בזה המ"ע דאורייתא להרמב"ם וכדלקמן [ממ"א בשם הרמ"ע] ומ"מ נראה דהיכא דיש בזה משום שלום בית או שיש לו בביתו משרתים או שאר אורחים ובפרט אורח עני לא יאחר בכל גווני דכיון דהם מוטלים עליו לא יוכל לעכבם בשביל שהוא רוצה לקיים מצוה מן המובחר: **[ב]** מיד - ומ"מ מהנכון לקרות ק"ש מקודם אם מסתפק שבבהכ"נ לא קראה בזמנה ועיין לעיל בסימן רס"ז במ"ב סק"ו. כתב הרמב"ם פכ"ט מהלכות שבת מ"ע מן התורה לקדש את יום השבת בדברים שנאמר זכור את יום השבת

לקדשו כלומר זכרהו זכירת שבת וקידוש וכו' ומדברי סופרים שתהא זכירה זו על כוס של יין וכ"כ התוספות [בסוכה דף ל"ח ובנוזיר דף ד'] דעל היין הוא רק מדרבנן וכתב המ"א דלפ"ז מדאורייתא בקידוש שאומר בתפלה סגי דקרא כתיב זכור את יום השבת והרי זכר אותו וקידוש במקום סעודה מדרבנן כמש"כ הבי"י בסימן רס"ט והביא המ"א ראייה לזה מן הגמרא דיוצא מה"י בתפלה ע"כ אם ספק לו אם קידש או לא א"צ לחזור ולקדש דספיקא דרבנן לקולא [פמ"ג] גם דקטן שהגיע לחינוך יכול להוציא לפ"ז אפילו לגדול בקידוש אם הגדול התפלל כבר ואולם יש לפקפק בזה הרבה דהא קי"ל לעיל בסימן ס' ס"ד דמצות צריכות כונה לצאת בעשיית המצוה ומסתמא אין מדרך העולם לכוין לצאת את המ"ע דזכור בתפלה כיון שיש לו יין או פת ויכול לקדש עליהן אח"כ בברכה כדין וטוב יותר שיצא אז המ"ע דאורייתא משיצא עתה ויהיה בלא כוס ושלא במקום סעודה ועוד כמה טעמים אחרים שיש לפקפק בזה וכמו שבארתי בבה"ל ע"כ יש למנוע מלצאת ידי קידוש ע"י קטן ואפילו אם יזהר השומע לומר עמו מלה במלה ג"כ נכון למנוע מזה אם לא שמונח לפניו ג"כ פת או יין בעת הקידוש וכדלקמיה בסוף סק"ג. ודע דקידוש של יו"ט הוא מדרבנן ומ"מ יש לו כל דין קידוש של שבת ואם יו"ט חל בע"ש ואין לו אלא כוס אחד מניחו לשבת שהוא מן התורה וביו"ט יקדש על הפת: **[ג]** דאיתקש זכור לשמור - דזכור את יום השבת לקדשו האמור בדברות הראשונות ושמור את יום השבת לקדשו האמור בדברות אחרונות שניהם בדבור אחד נאמרו וזכור קאי על מ"ע דקידוש וכנ"ל ושמור קאי על שמירה ממלאכה וכשם שבאיסור מלאכה בודאי גם נשים מוזהרות דבמצות ל"ת אין חלוק בין זמן גרמא בין שאין הזמן גרמא כן בעשה דזכור גם נשים מצוות ופשוט דקטן אינו מוציא את האשה דלא אתי דרבנן ומפיק דאורייתא ואפילו אם הוא בן י"ג שנה חיישינן שמא לא הביא שתי שערות דבמילי דאורייתא לא סמכינן אחזקה דמכיון שהגיע לכלל שנים הגיע לכלל סימני שערות עד שיתמלא זקנו כמ"ש בח"מ סימן ל"ה ולכן תקדש האשה לעצמה ואם אינה יודעת לקדש בעצמה תאמר עמו מלה במלה מראשו ועד סופו ולא תכוין לצאת בקידושו ובאופן זה כיון שהיא אומרת הקידוש בעצמה נכון שיהא פת או יין מונח גם לפני בעת הקידוש ולא תסמוך על מה שהנער אוחז הכוס או הפת בידו כיון שאינה יוצאת בקידוש שלו ועצה זו מועילה אפילו אם הוא קטן ביותר. וכ"ז בשלא התפללה האשה תפלת ערבית אבל אם התפללה דלדעת המ"א הנ"ל כבר יצאה ידי קידוש דאורייתא בזה יש לסמוך על נער בן י"ג שנים שיוציאה אח"כ בקידוש דהיינו שיכוין להוציאה. כתב בספר א"ר שני אנשים אם רוצים להוציא בני ביתם לא יקדשו כאחת דתרי קלי לא משתמעי: **[ד]** ומוציאות את האנשים - וכן הסכימו הט"ז ומ"א והגר"א וש"א ומ"מ יש להחמיר לכתחלה שלא תוציא אשה אנשים שאינם מבני ביתה דזילא מילתא [א"ר ודה"ח]: **[ה]** הואיל וחייבות וכו' - ולכן יכולה להוציא אפילו היא כבר יצאת ידי קידוש וכמו באיש לקמן בסימן רע"ג ס"ד דלענין קידוש אנשים ונשים שוין. ודע דכשאוחד מוציא לחבירו ידי קידוש צריך לכוין להוציאו והשומע צריך לכוין לצאת לכן מהנכון שיזכיר בעה"ב לבני ביתו שיכוונו לצאת ועיין לקמן בסימן רע"ג במ"ב סק"ל מה שנכתוב שם: **[ו]** כמותם - אך לענין זמן יש חילוק דבאיש זמן חיובו מן התורה כשהוא בן י"ג ובאשה כשנעשית בת י"ב דאז היא מתחייבת בכל המצוות: **[ז]** מוטב שיקנה וכו' - דקידוש הוא מ"ע דאורייתא ולהכין צרכי סעודה הוא מצות עונג מדברי קבלה וכדכתיב וקראת לשבת ענג ואע"ג דהמ"ע של זכור נוכל לקיים בזכירת דברים של קדושת שבת בלבד ועל היין אינו אלא מד"ס וכנ"ל במ"ב סק"ב אפ"ה כיון דעיקר קידוש הוא מן התורה גם יין שלו קודם לכל והסכימו האחרונים דכ"ז דוקא כשיש לו פת לצורך הלילה ולצורך היום אבל כשאין לו פת מוטב שיקנה לו פת ויקדש עליו דהא חייב לאכול פת בלילה וכן למחר ביום השבת. ואם יש לו לקידוש לילה ואין לו לקידוש היום ולכבוד היום אף דמסתבר דכבוד היום עדיף מקידוש היום מ"מ אפשר דדי לו בפת והמותר יקנה לו יין לקידוש היום [מ"א] ועיין בבה"ל: **[ח]** יין לצורך היום - היינו לצורך קידוש היום והטעם דקידוש הלילה עיקרו הוא מדאורייתא וקידוש היום הוא רק מדרבנן ואע"ג דבלילה יוכל לומר ברכת קידוש אריפתא וביום כשלא יהיה לו על מה לקדש ישאר בלי קידוש מ"מ כיון דבמקום שיש יין אין מקדשין אריפתא דלילה עדיפא: **[ט]** בשאר צרכי סעודה - כגון שיש לו מעט מיני מגדים טוב יותר שיניחם לצורך סעודת היום ובספר ים של שלמה קורא תגר על שאין נזהרים בזה ואדרבה מוסיפין בליל שבת: **[י]** קודם לכבוד יום - היינו בין לצרכי סעודה דיום ובין לקידוש שעושין ביום וכמ"ש בריש הסעיף: **[יא]** אסור לטעום - וזהו רק איסור דרבנן והטעם כיון דחיוב של הקידוש חל עליו מיד בכניסת שבת ואפילו לא קבל עליו שבת בהדיא דכיון שנעשה ספק חשיכה ממילא חל עליו שבת ואם קבל עליו שבת אפילו עדיין יום גדול דינא הכי ואם רוצה לקבל שבת מבע"י ולקדש ולאכול ולהתפלל ערבית אח"כ בלילה רשאי ובתנאי שיהיה חצי שעה קודם זמן מעריב כדלעיל בסימן רל"ה ס"ב [א"ר]: **[יב]** קודם שיקדש - ואפילו אין לו אלא כוס אחד יקדש עליו ויברך בהמ"ז בלא כוס [היינו אפילו למאן דס"ל בהמ"ז טעונה כוס לעיל בסימן קפ"ב ס"ב] ולא יאכל קודם שיקדש: **[יג]** אפילו מים - ושרי לרחוץ פיו במים כיון דאינו מכיון להנאת טעימה: **[יד]** צריך להפסיק - ואע"ג דהתחיל בהיתר שאני הכא דהקידוש שייך לסעודה ולכתחלה איתקון שיקדש קודם סעודה ובמקום סעודה: **[טו]** שפורס מפה - לכסות הפת עד אחר הקידוש ואח"כ יסירנה כי היכי דתתראה דאתא הסעודה השתא ליקרא דשבתא ואף אם לא ישב עדיין לאכול ג"כ דינא הכי דצריך פריסת מפה בעת הקידוש וכדלקמן בס"ט אלא דקמ"ל

בזה דאף שהוא באמצע אכילתו די בפריסת מפה: **[טז]** בלא ברכת היין - דכיון דבירך כבר בתוך הסעודה בתחלת שתייתו שוב א"צ לברך עתה בורא פה"ג קודם הקידוש וה"ה שאין צריך לברך על היין שבתוך הסעודה דהא אין שום היסח הדעת בין שתיית הכוס של קידוש לשתיית היין שבתוך הסעודה: **[יז]** ואח"כ מברך בה"מ - היינו כשבא לגמור אח"כ סעודתו מברך ברכת המוציא מחדש דאינו יוצא בהמוציא שבירך בתחלת הסעודה לפי שהקידוש שבינתים שהיה צריך לאמרו מפני שנאסר באכילה עד שיקדש זה הוי הפסק לפיכך צריך לברך שנית ברכת המוציא [ובהמ"ז רק פ"א בסוף הסעודה] משא"כ כשאין לו יין ומקדש על הפת שזמן ברכת המוציא שלו הוא קודם קידוש ולא היה עדיין הפסק שיהיה צריך מחמת זה לברך שנית לכן א"צ לברך המוציא לכו"ע: **[יח]** אינו מברך המוציא - דס"ל דקידוש לא הוי הפסק. וכיון דספק ברכות להקל יש לתפוס כה"מ [אחרונים]: **[יט]** ואמרו בואו ונקדש - ומיירי הכא מבעוד יום דאלו בספק חשיכה וכ"ש בודאי חשיכה אפילו לא אמרו בואו ונקדש ממילא חל חובת קידוש ואסור לאכול ולשתות וכמ"ש בס"ד: **[כ]** עד שיקדשו - דע"י אמירת בואו ונקדש חלה עליהם חובת קידוש היום ונאסר עליהם לשתות: **[כא]** ואם רצו וכו' - הטעם דאסחו דעתייהו מלשתות עוד קודם קידוש ולכן דומה זה לאומר קודם בהמ"ז הב לן ונברך דצריך השותה אח"כ לחזור ולברך ומ"מ על כוס של קידוש דעת המ"א שא"צ לברך בורא פה"ג ויוצא בהברכה שבירך בתחלת השתיה דהא לא אסחו דעתייהו מכוס של קידוש במה שאמרו בואו ונקדש וכן נראה דא"צ לברך ג"כ על היין שישתה אחר כוס של קידוש דהא לא אסח דעתיה רק מהשתיה שקודם קידוש ולפי שיש דעות הרבה בדינים אלו ראוי לכל בעל נפש ליהרר שלא יבוא לידי כך: **[כב]** אע"פ שאינם רשאים - היינו מטעם דחלה עליהם קדושת היום. כתב הט"ז דכשלא אמרו בואו ונקדש אלא שהחשיך אם רצו לחזור ולשתות אין צריכין לחזור ולברך אף דאסור מחמת שהוא קודם קידוש האיסור לבד אין עושה היסח הדעת: **[כג]** קודם שאכל - היינו קודם שטעם פרוסת המוציא דלאחר שטעם יקדש על היין אם יש לו משא"כ קודם זה צריך לקדש על הפת אע"פ שיש לו יין דאלי"כ יהיה בורא פה"ג הפסק בין ברכת המוציא לאכילה מיהו צריך להביא לפניו עוד לחם משנה וזה לא מקרי הפסק דהוי מצורך סעודה וכדלעיל בס"י קס"ז ס"ו: **[כד]** יקדש על הפת - ר"ל שיאמר ברכת אשר קדשנו ולא יאמר עתה ויכלו רק בתוך הסעודה: **[כה]** ואח"כ יאכל - ואם נזכר לאחר שאכל קצת בין כשאין לו יין ואומר ברכת אשר קדשנו על הפת ובין כשיש לו יין ומקדש על היין כשחוזר לאכול את הפת א"צ לברך שנית המוציא: **[כו]** יאכל תחלה - פי' פרוסת המוציא כדי שלא תהיה הברכה לבטלה ואח"כ צריך להפסיק ולהבדיל ועמ"ש המ"א בריש סימן רצ"ט דלהפוסקים הבדלה דרבנן א"צ להפסיק אלא גומר סעודתו ואח"כ מבדיל: **[כז]** אם גמר סעודתו - ומיירי ג"כ שנטל ידיו למים אחרונים וקודם שהתחיל בבהמ"ז ראה שקידש עליו היום דבזה ס"ל דתחלה מברך בהמ"ז על כוס ראשון דמכיון שנטל ידיו צריך לברך תיכף [ועמ"ש סימן קע"ט] אבל אם לא נטל ידיו גם הדעה ראשונה ס"ל דפורס מפה ומקדש מקודם ולא יברך בורא פה"ג בעת הקידוש אם שתה יין מקודם באמצע הסעודה וכנ"ל בס"ד ואפילו אמר הב לן ונברך ג"כ מקדש מתחלה כיון שלא נטל ידיו עדיין אך בזה צריך לברך בפה"ג בעת הקידוש כיון שאמר הב לן ונברך וכנ"ל בסימן קע"ט ס"א: **[כח]** על כוס שני - אבל אין אומר שניהם על כוס אחד דאין עושין מצות חבילות חבילות [גמרא]: **[כט]** של שבת - דאזלינן בתר השתא כיון דבשעה שהוא מברך כבר נתקדש היום ומ"מ פשוט דלכו"ע אם לא הזכיר של שבת אינו חוזר: **[ל]** בתר תחלת הסעודה - שהיה בזמן חול וכ"ז דוקא כשלא אכל משחשכה מאומה אבל אם אכל מעט גם משחשכה לכו"ע צריך להזכיר של שבת [מ"א וש"א]: **[לא]** אם יטעום - דאית דס"ל דמברך בפה"ג וטועם תיכף כמו בכל כוס של בהמ"ז ולא חשיב טועם קודם קידוש משום דהכוס שייך לסעודה שהיה קודם חובת קידוש וממילא שוב א"צ לברך לדידהו בפה"ג על כוס שני של קידוש רק ברכת אשר קדשנו בלבד ואית דס"ל שאינו טועם ממנו משום דאסור לטעום קודם קידוש וממילא אינו יכול לברך עליו בפה"ג אלא מברך תחלה בפה"ג על כוס של קידוש ומקדש ושותהו ואח"כ שותה כוס זה של בהמ"ז בלא ברכה: **[לב]** לאכול מעט - ד"מ כיון שאכל בתחלה הוי קידוש במקום סעודה ושוב א"צ לאכול וי"א דאינו נחשב למקום סעודה כיון שהיתה של חול וצריך עתה בשבת לאכול עכ"פ מעט: **[לג]** וי"א דאף וכו' - ס"ל דע"כ צריך לאכול מיד אחר הקידוש כדי שיהא נחשב למקום סעודה דסעודה שאכל מתחלה אינה מועלת לזה וכנ"ל וכיון דע"כ צריך לאכול בהמ"ז שבינתים למה לי ודינו כמו המקדש באמצע סעודתו הנ"ל בס"ד שפורס מפה ומקדש: **[לד]** ומקדש ומברך המוציא - ולא דמי לדלעיל בס"ד ד"מ דא"צ לברך המוציא דהכא שאני דהא מיירי שנטל ידיו למים אחרונים וכנ"ל וכבר נסתלק לגמרי בזה לכו"ע מאכילה ראשונה וכדלעיל בסימן קע"ט ס"א ומטעם זה גם בפה"ג צריך לברך על הכוס של קידוש ואינו יוצא בברכת בורא פה"ג שבירך על היין ששתה מתחלה בתוך הסעודה ואם לא נטל ידיו דינו כמו לעיל בס"ד [אחרונים]: **[לה]** ואוכל מעט - היינו כזית עכ"פ כדי שיהא נחשב למקום סעודה [פמ"ג]: **[לו]** להוציא את נפשו וכו' - היינו דאם יעשה כדעה ראשונה יפול בספיקות אם להזכיר של שבת ואם יטעום מכוס בהמ"ז ואם צריך לאכול אחר הקידוש ואף דעתה אינו יוצא ידי דעה ראשונה דס"ל דצריך לברך

בהמ"ז מיד הא עדיפא דאם יעשה כדעה ראשונה יש חשש ברכה שא"צ לדעה שניה שיצטרך לברך בהמ"ז ב"פ [פמ"ג]: **[לז]** אם טעם מקדש - פי' כל אימת שזכר אפילו בלילה ולא נימא שימתין עד למחר בבוקר קודם האכילה כדי שיהיה הקידוש קודם הטעימה [אחרונים] ומשמע בפוסקים דלאו דוקא טעימה בעלמא אפילו אם עבר ואכל ושתה ג"כ צריך לקדש אח"כ: **[לח]** יש לו תשלומין וכו' - ופשוט דבעינן שיהיה ג"כ מקום סעודה כמו בלילה: **[לט]** כל היום - עד ביה"ש ובביה"ש מצדד הפמ"ג דיאמר הנוסח של קידוש בלי הזכרת שם ומלכות בפתיחה וחתימה ע"ש: **[מ]** מלבד ויכלו - לפי שבליילה היתה גמר מלאכת הש"י: **[מא]** על גביו - בטור בשם הירושלמי שלא יראה הפת בשתו שאין מקדשין עליו אלא על היין והוא יש לו דין קדימה בשארי מקומות ולפי"ז אם מקדש על הפת א"צ לכסות עליו מפה אבל לטעם אחר שכתב הטור שהוא זכר למן שהיה מונח בקופסא טל למעלה וטל למטה ממילא גם במקדש על הפת צריך לכסות במפה וכן נוהגים ומשמע בפמ"ג שלכל הטעמים די במקדש על היין שיהיה מכוסה עד אחר שגמר הקידוש וכן בשחרית צריך ג"כ להיותה פת מכוסה עד אחר הקידוש מטעמים אלו ובח"א משמע דלטעם זכר למן טוב שיהיה מכוסה עד אחר ברכת המוציא. כתב בא"ר ודה"ח כשמקדש על הפת יניח ידיו על המפה ועל הלחם משנה בשעת הקידוש וכשיגיע להמוציא יגלה הלחם משנה ויניח ידו עליהם ויברך המוציא וכשיגיע להשם יגביה שניהם למעלה עד שיגמור השם ואח"כ יניחם ואחר גמר המוציא יחזור ויכסה במפה ויניח ידו עליהם עד שיגמור הקידוש: **[מב]** על כוס מלא - דכוס של קידוש והבדלה הוא בכלל שאר כוס של ברכה דצריך שיהיה מלא וכנ"ל בסימן קפ"ג ס"ב בהג"ה ואם איננו מלא ואין לו כוס אחר לערות בתוכו מותר לקדש עליו כיון שיש שיעור רביעית בהיין שבתוכו וכדמוכח לקמיה בסעיף י"א: **[מג]** שלא יהיה פגום - היינו שאם שתה אחד ממנו פגמו ואין לקדש עליו ועיין לעיל בסימן קפ"ב ששם מבואר פרטי דיני כוס פגום וע"ש בסעיף זי"ן דבשעת הדחק שאין לו כוס אחר ואין לו עצה לתקן הכוס מברכין על כוס פגום ועיין בא"א סק"ל דבקידוש של לילה אפשר שטוב יותר שיקדש על הפת: **[מד]** כל מה שטעון וכו' - היינו שיהיה הכוס שלם ויהיה מודח היטב מבפנים ומבחוץ וכל שאר דברים הנזכר לעיל בסימן קפ"ג לענין כוס בהמ"ז: **[מה]** ואומר ויכלו מעומד - שהוא עדות על בריאת שמים וארץ ועדות בעיני מעומד ואע"פ שאומרו בתפלה חוזר ואומרו כדי להוציא בניו ובני ביתו [טור] וברוקח הביא בשם מדרש דצריך לומר ויכלו ג' פעמים אחד בתפלה ואחד לאחר התפלה ואחד על הכוס וכתבו האחרונים דאם שכח לומר ויכלו בשעת קידוש אומרו באמצע סעודה על הכוס: **[מו]** ויותר טוב לישב - דבכי האי גוונא מקרי טפי קידוש במקום סעודה כיון שיושב במקום סעודתו בעת הקידוש וכן הסכים בבאור הגר"א ומטעם אחר דכיון שאחד פוטר חברו בעיני קביעות שיקבעו יחד ובישיבה מקרי קביעות וכנ"ל בסימן קס"ז ולפי דבריו גם השומעים צריכין לישב וטוב לזוהר בזה לכתחלה ויש לומר דגם דעתו הוא רק לכתחלה ועכ"פ צריך לזוהר שיקבעו השומעים עצמן יחד בעת הקידוש כדי לצאת ולא שיהיו מפוזרים ומפורדים והולכים אחד הנה ואחד הנה דזה לא מקרי קביעות כלל: **[מז]** אף בשעה וכו' - דכיון שאמרוהו כבר בבהכ"נ מעומד אין מקפידין שוב ע"ז ואומרים אותו מיושב כמו שאר הקידוש: **[מח]** יתן עיניו בנר - והוא סגולת סגולת רפואה לעינים שכהו על ידי פסיעה גסה מיהו אין מדקדקין בזה כ"כ [א"ר]: **[מט]** וע"ל סימן קפ"ג - היינו דשם מבואר זה שיתן עיניו בכוס של ברכה שלא יסיח דעתו: **[נ]** שופך ממנו וכו' - כשיעור מלא לוגמיו: **[נא]** מהכוס השני - ובמ"א הסכים לדעת התוספות דכוס של חובה צריך להיות הטעימה דוקא מכוס שיש בו רביעית יין וע"כ הנכון שיעשה כך ישפוך מתחלה מהכוס הראשון לתוך כוס אחר ויזהר שישאר בו רביעית יין ויטעם מהכוס הראשון כשיעור מלא לוגמיו ואח"כ ישפוך היין שבכוס אחר לתוך כוס זה דבזה נתקן פגימתו וכדלעיל בסימן קפ"ב סעיף ו"י ויוכל לקדש עליו אם יש בו עתה רביעית יין [ואף דבא"ר דחה דבריו וסובר דכעצת השו"ע עדיפא טפי עיין בתו"ש שיישב]: **[נב]** מקדש במה שנשאר - מלשון זה משמע דמקדש בזה הכוס גופא ואף דלעיל בס"י כתב דצריך להיות הכוס מלא זהו רק למצוה ואין מעכב אם אין לו ופשוט דאם יש לו כוס אחר קטן מזה צריך לשפוך היין לתוכו כדי שיהיה מלא: **[נג]** רביעית בצמצום - לאו דוקא אלא ה"ה אם אפילו יש לו יותר מזה אלא דאחר טעימת מלא לוגמיו לא ישאר לו כשיעור רביעית אלא דנקט הכי לרבותא דאפילו בזה יש לו תקנה ע"י מציגת מים ומיירי כשהיה היין חזק שאחר המציגה יוכל לקדש עליו ועיין לקמן בסימן רע"ב ס"ה: **[נד]** והיינו דוקא וכו' - קאי אדלעיל שכתב דכשיש לו כוס אחד מקדש בו בלילה ואשמעינן דהיינו דוקא וכו': **[נה]** מוטב וכו' - בזה איירי השו"ע שהכוס הוא שיעור מצומצם וממוזג כבר דאלי"ה הלא יכול לקדש בלילה ולמוזג להשלימו גם להבדלה וכנ"ל: **[נו]** שניחנה להבדלה - וי"א דקידוש הלילה עדיף מהבדלה ואפילו לדעת השו"ע אם יש לו שכר להבדלה מוטב לקדש על היין דהא לכו"ע מבדילין אשיכרא כמ"ש בסימן רצ"ו ס"ב וקידוש אשכרא הרבה פוסקים אוסרים וגם על הפת מחמיר ר"ת ולכן אפילו בשחרית טוב יותר שיקדש על היין אם יש לו שכר להבדלה מיהו מה שנהגו לקדש בבהכ"נ וגם להבדיל בזה בודאי ההבדלה שהוא להוציא רבים ידי חובתן עדיף מקידוש שאינו אלא מנהג כמ"ש סימן רס"ט [מ"א ושי"א]: **[נז]** דקידוש הלילה עדיף - וכדלעיל בסימן זה ס"ג וע"ש במ"ב סק"ח. המ"א הביא בשם

שכנה"ג דטוב לקדש על כוס גדול ששייר מאותו הכוס לקידוש היום ולהבדלה והיינו שיתקנו בכל פעם שלא יהיה פגום ויקח בשחרית ובהבדלה כוס קטן מהקודם כדי שיהיה מלא אבל האי"ר פקפק בזה המנהג וכן במאמר מרדכי ממאן בזה וכתב דטוב יותר לעשות כמנהגנו: **[נח]** אחר שקידש וכו' - ולא קודם כדי שלא יפסיק בהקידוש בין נט"י להמוציא אבל בני ביתו שאינם מקדשין בעצמן אלא יוצאין בשמיעתן מבעה"ב יוכלו ליטול ידיהם קודם: **[נט]** דריפתא וכו' - ודוקא הכא דאיכא ג"כ חשש הפסק שמקדש על היין אחר נטילה וכמו שכתבנו בס"ק נ"ח אבל בעלמא היכא דלא נטל ידיו מותר לקדש על היין אף דריפתא חביבא ליה יותר מיין ועיין לקמן בסימן רע"ב ס"ט בהג"ה במה שכתבנו שם: **[ס]** חביבא ליה - היינו דלכך נוטל ידיו שהוא רעב וממהר לאכול פת: **[סא]** וי"א דלכתחלה וכו' - דס"ל דאין הקידוש מקרי הפסק כיון שהוא צורך סעודה ולכך יקדש על היין וישתה הכוס ואח"כ יברך המוציא ויבצע הפת וכיון דאינו הפסק ס"ל לרמ"א דטוב לנהוג כן לכתחלה משום דכשאין לו יין ומקדש על הפת בע"כ צריך ליטול ידיו קודם הקידוש וע"כ טוב לנהוג כן תמיד באופן אחד. ולמזוג את הכוס בחמין אחר הנטילה קודם המוציא ודאי אין לעשות כן לכו"ע כיון דצריך לדקדק יפה שימזוג כדרכו שלא יחסר ושלא יותיר הוי היסח הדעת: **[סב]** ואין לשנות - וכמה אחרונים כתבו דטפי עדיף לכתחלה לקדש על היין קודם נט"י וכדעת המחבר דבזה יוצא מדינא לכל הדעות ובכמה מקומות נהגו כדבריהם מיהו אם כבר נטל ידיו קודם קידוש בזה יש לעשות כהרמ"א דאעפ"כ יקדש על יין: **[סג]** בליל פסח - משום שאז מפסיקין הרבה באמירת הגדה עד הסעודה. כתב בדה"ח אם מקדש על הפת להוציא גם השומעים צריכין השומעים שיכוונו לצאת גם בברכת המוציא דאם לא יכוונו לברכת המוציא רק יכוונו לצאת בקידוש היום וברכת המוציא רוצין אח"כ לברך בעצמן בשעת אכילה עושין איסור דמהפכין סדר הקידוש ע"ש ולפ"ז צריכין ג"כ ליזהר ליטול ידיהם עם הבעה"ב כשמקדש על הפת דאל"ה איך יכוונו לצאת בברכת המוציא שלו: **[סד]** צריך לשתות וכו' - ואם לאו לא יצא: **[סה]** כמלא לוגמיו - דבעינן שיעור חשוב שתתישב דעתו עי"ז: **[סו]** דהיינו וכו' - ר"ל ולא בעינן שיהא מלא פיו ממש משני הצדדים: **[סז]** והוא וכו' - ושיעור זה די אפילו אם היה הכוס גדול שמחזיק כמה רביעיות: **[סח]** רובו של רביעית - היינו באדם בינוני מחזיק שיעורו כך אבל באדם גדול ביותר משערינן כמלא לוגמיו ידיה לפי גדלו ומ"מ לא בעי לשתות טפי מרביעית. ודע דשיעור רביעית הוא כמעט מלא שתי קליפות מביצה בינונית של תרנגולת והוא שיעור ביצה ומחצה עם הקליפה דלוג הוא ששה ביצים כדאיתא בגמרא וממילא רביעית הלוג הוא ביצה וחצי [מ"א ופמ"ג בסי' ר"י ובח"י הלכות פסח ושי"א] ויש מחמירין מאד בענין השיעורין והוכיחו דהביצים נתקטנו בזמננו למחצית ממה שהיה בימי הגמרא וע"כ שיעור רביעית הוא בכפלים וכן נ"מ מזה לענין כזית מצה דהוא כחצי ביצה כמבואר בסי' תפ"ו ועיין בה"ל מה שכתבנו בענין זה דנכון לחוש לדבריהם לענין קידוש של לילה ועכ"פ יראה לכתחלה שיחזיק הכוס כשני ביצים והשתיה אף שהכוס גדול די שישתה כמלא לוגמיו ידיה. ודע עוד דהשיעור של מלא לוגמיו צריך לשתות בלי הפסק הרבה בינתיים דהיינו שלא ישהה מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה יותר מכדי שתיית רביעית ועכ"פ לא יפסיק זמן רב כדי אכילת פרס ואם הפסיק בכדי אכילת פרס אף בדיעבד לא יצא וצריך ליזהר בזה כשמקדש בשחרית על י"ש שאז מצוי להכשל בזה: **[סט]** אחד מהמסובין - דכיון שהמסובין שמעו מתחלה את הברכה והוא כוון עליהם להוציאן מהני טעימתן לכולם אבל אם שתה אחר שלא כוון עליו בברכה ואותו האחר בירך מחדש משמע שאין יוצאין בטעימתו ודינו כאלו נשפך הכוס לקמן: **[ע]** ואין שתיית וכו' - דבעינן שיטעמו בעצמו או אחד מהמסובין שיעור הנאה שתתישב דעתו עליו וכדלעיל בס"ק ס"ה: **[עא]** שיטעמו כולם - היינו טעימה בעלמא וא"צ מלא לוגמיו רק לאחד וכתב המג"א דמי שיש לו יין מעט מוטב שיטעמו אחד כשיעור והמסובין לא יטעמו כלל כדי שישאר הנוותר למחר לקידוש או להבדלה: **[עב]** דכיון שבין כולם וכו' - היינו בדיעבד אבל לכתחלה לכו"ע צריך שיטעמו המקדש כשיעור [מ"א]: **[עג]** לחוש לדבריהם - היינו ליזהר לכתחלה ובדיעבד הסכימו הרבה אחרונים דאפילו שתיית כל המסובין מצטרפין למלא לוגמיו אך שלא ישהה ע"י שתיית כולם יותר מכדי אכילת פרס: **[עד]** ודוקא בקידוש - שהוא ד"ת ואסמכו אקרא לקדש על היין: **[עה]** הפסיק בדיבור - ואם הפסיק בדברים השייכים להסעודה וכש"כ בדברים השייכים לקידוש לא הוי הפסק בדיעבד וא"צ לחזור ולברך: **[עו]** וא"צ לחזור ולקדש - דההפסק אינו מגרע אלא ברכת בפה"ג מפני ששח בין ברכה לטעימה אבל הקידוש כבר יצא שהיה על הכוס כדין וישתנה עתה אחר הברכה: **[עז]** ומברך עליו - דעל אותו הכוס לא היה דעתו מתחלה ואם היה דעתו בתחלה בשעת ברכה לשתות יין יותר א"צ לברך בפה"ג אלא ישתה תיכף כוס אחר בלא ברכה ובלבד שלא יפסיק בדיבור שלא מענין הקידוש: **[עח]** וא"צ לחזור - דכיון שקידש מתחלה על היין כדין וגם טעם כשיעור אע"פ שלא טעם מאותו הכוס שקידש יצא ודוקא שלא הסיח דעתו בינתיים אבל אם כבר יצא ממקומו בינתיים קודם שטעם מכוס אחר צריך לחזור ולקדש. כתבו הפוסקים אם קידש על הכוס וסבר שהוא יין ונמצא שהוא חומץ או מים יקח כוס אחר של יין ויברך בפה"ג ויקדש שנית דכיון שלא היה יין נמצא שלא קידש על הכוס כלל ומ"מ אם היה דעתו מתחלה משעת ברכה לשתות

יין יותר א"צ לברך שנית בפה"ג וכדלעיל רק לקדש [וכ"ז] שנמצא הכוס מים וכה"ג דבר שאינו משקה כלל אבל כשנמצא שכר או שאר משקה שהיה חמר מדינה באותו מקום א"צ ליקח כוס אחר לקידוש אלא יברך עליו שהכל וישתה] והא דצריך לקדש שנית דוקא שלא היה יין מוכן לפניו אבל אם היה יין מוכן לפניו בכלי על השלחן או על הספסל בעת הקידוש ודעתו היה לשתות ממנו אח"כ א"צ גם לקדש שנית דהוי כאלו קידש על כל היין שמוכן לפניו וישתה מהן תיכף מלא לוגמיו וי"א עוד דה"ה אם אין יין לפניו והיה הפת מונח לפניו על השלחן א"צ לקדש מחדש אלא יבצע תיכף אחר הקידוש על הפת ודי בברכת המוציא לבד ונראה דאם קידש קודם נט"י כמנהגנו היום אין שייך לומר דחל הקידוש על הפת: **[עט]** ולקדש - כתב המ"א אם קידש שחרית על שכר ונשפך הכוס א"צ להביא אחר כי י"א שדי במה שמברך המוציא על הפת והגרע"א בחידושו חולק ע"ז: **[פ]** לא יטעמו המסובין - היינו אף שהיו להם כוסות בפני עצמן לשתיה: **[פא]** או פגומים - פגום נקרא כשטעם מי מהמשקין מתחלה ומבואר בסעיף שאחר זה דכשהכוסות של המסובין פגומין מצוה שישפוך המקדש מעט מכוסו לתוך כוסן יתקן כוסן שלא יהיה פגום והואיל שהם זקוקין לכוסו צריכין להמתין עליו שיטעום מתחלה: **[פב]** שאז צריך לשפוך - היינו קודם שישתה המברך: **[פג]** כדי שישתו כולם וכו' - אע"ג דשתיית כל המסובין לא מעכבא כדלעיל בסי"ד מ"מ מצוה לכתחלה שישתו מכוס שאינו פגום:

רעב

סימן

[א] אין מקדשין - אפילו אין לו יין אחר ואפילו בדיעבד אם קידש משמע מדברי הרמב"ן שהובא בב"י דלא יצא ועיין בבה"ל. ואם מותר להבדיל על היין כזה עיין בחדושי רע"א שמסתפק בזה ול"נ פשוט הדבר לאיסור כיון שהטעם הוא משום הקריבהו נא לפחתך אח"כ מצאתי בברכי יוסף שכ"כ בשם ספר בית יהודה. ופשוט דה"ה על השכר שריחו רע אין מקדשין: **[ב]** שריחו רע - היינו שמסריח קצת מחמת שמונח בכלי מאוס ואף דמברכין עליו בפה"ג אפ"ה לקדש אסור משום הקריבהו נא לפחתך וגו': **[ג]** דלא קפדינן אגילוי - משום שאין מצויין אצלנו נחשים אפ"ה אסור משום הקריבהו נא לפחתך מיהו אם עמד שעה מועטת מגולה אין להקפיד האידנא כ"ז שלא נמר טעמו וריחו וכתב הח"א דדוקא במקום שהיין ביוקר דלא קפדי כולי האי בגילוי מועט אבל המקדש על השכר יהיה זהיר בזה ונראה דבאין לו אחר אין להקפיד בדיעבד גם בשכר כמו ביין: **[ד]** וטעמיה חלא - דבתר טעמא אזלינן וכחלא דמי ולכך לקמן בסי"ג בטעמיה חמרא מקדשין עליו אע"ג דריחו חלא וטעמיה חלא נקרא כל שבני אדם נמנעין לשתותו משום חמצותו וכמ"ש סימן ר"ד ס"ד וכתבו האחרונים דלחנם העתיק הרמ"א דין זה דגם בפה"ג אין מברכין עליו כדאיתא שם וכ"ש שאין מקדשין: **[ה]** יין מגתו - ומ"מ מצוה מן המובחר ביין ישן והיינו כשכבר עבר עליו מי יום: **[ו]** וסוחט אדם - בזה אשמועינן רבותא טפי אף שהוא חדש לגמרי שזה מקרוב ששחטו קודם השבת אפ"ה מותר לקדש עליו: **[ז]** קמחין - היינו נקודות לבנות אבל אם יש עליו קרום לבן אין מקדשין עליו וכי הא"ר דכשהסיר הקרום אין להחמיר: **[ח]** מתוק - מדסתם משמע בין שנתבשלו הענבין בחמה יותר מדאי ועי"ז היין מתוק מאד ובין שהיין מתוק מאד מחמת הפירות עצמן שהיין הזה הוא גרוע ופסול לנסכים ואפ"ה כשר לקידוש ועיין בה"ל: **[ט]** ומ"מ מצוה וכו' - היינו אף דמקדשין אכל הני אף לכתחלה מ"מ מצוה מן המובחר לברור יין טוב וע"כ טוב שלא יקח מסתם יין שבמרתף לקידוש עד שיראה מתחלה אם אינו מקולקל: **[י]** על יין לבן וכו' - ולכו"ע מצוה לכתחלה לחזר אחר יין אדום אלא דאם אין לו אדום או שאינו משובח ס"ל לדעה זו דמותר לכתחלה לקדש על לבן: **[יא]** אבל מבדילין עליו - אם הוא חמר מדינה שם שהכל שותין אותו והטעם דלא גרע משכר דקי"ל לקמן בסימן רצ"ו ס"ב דמבדילין עליו אם הוא חמר מדינה וה"ה דמטעם זה מותר לקדש עליו בשחרית לכו"ע לפי מה שכתבו האחרונים לקמן בסי"ט דבשחרית נוהגין להקל לקדש על כל משקה שהוא חמר מדינה: **[יב]** כסברא ראשונה - ובא"ר משמע דביין שהוא לבן יותר מדאי נכון לחוש לדעת הרמב"ן שלא לקדש עליו אלא בשעת הדחק שאין לו אדום: **[יג]** יותר טוב למזוג - היינו שהוא מצוה מן המובחר: **[יד]** כראוי - היינו שלא יחלישנו יותר מדאי. והמברכין על היין שאין בו אלא מתיקות בעלמא וטעמו כמים מברכים לבטלה ואינם יוצאין ידי קידוש [ח"א] ועיין מה שכתבנו לקמיה: **[טו]** יין צמוקים - היינו שנעשה היין מענבים שנצטמקו בין שנצטמקו מחמה או ע"י תולדות האור אף דלענין נסכים אין מביאין מהן לכתחלה מ"מ לקידוש כשר. ואופן עשייתן הוא שלוקח הצמוקין וכותשן ונותנין עליהם מים ותוסס אז נקרא יין אחר שנשתהו ג' ימים: **[טז]** מקדשין עליו - כתב בספר בכור שור דלפי מה שמבואר לעיל בסימן ר"ד ס"ה בהג"ה דאחד מששה יין במים ודאי בטל ואין מברכין עליו בפה"ג אף בכאן צריך לזהר ליתן צמוקים כ"כ במים עד שיהיו הצמוקים מעט יותר מאחד מששה נגד המים דאל"ה תהיה הברכה לבטלה דלא עדיף מאלו

היו כל הצמוקים יין [וכתב דמשערין את גודל הצמוקים כמו שנתהו אחר שנפחו עיי המים ולא כשעת נתינתן במים אבל ביד אפרים בסימן ר"ד מפקפק עליו בזה וכן בדרך החיים חולק עליו בפשיטות בזה וסובר דמשערין הצמוקין כפי עת נתינתן למים ולא כפי נפחתן אח"כ דנפחתן הוא רק עיי המים שנכנסו בס] והנה יש פוסקים שסוברים דכ"ז שיש בו טעם יין יין מקרי [עין ביו"ד סימן קכ"ג ס"ח בהג"ה] מ"מ כל י"ש יזהר בזה דכבר נפסק ביו"ד סימן קל"ד ס"ה ולעיל בסימן ר"ד ס"ה בהג"ה דבטלו באחד מששה במים וסתם יין שלנו יש בו בודאי שיעור הזה ויוכל לקדש עליו ועיין בבה"ל מה שכתבנו בשם תשו' משכנות יעקב: **[יז]** לחלוחית קצת - ר"ל שאם אינו יוצא מהם שום לחלוחית אף אם ידרכום ברגל או יעצרום בקורה אלא עיי שריה בלבד אין מקדשין עליו ואפילו בורא פה"ג אין מברכין עליו: **[יח]** וע"ל סימן ר"ד - דשם מבואר איזה שמרי יין וחרצנים שמברכין עליהן: **[יט]** על יין מבושל וכו' - ס"ל דעיי כל זה אין משתנה היין לגריעותא והי"א ס"ל דמשתנה לגריעותא ואפילו בפה"ג אין מברכין עליהם אלא שהכל: **[כ]** שיש בו דבש - כעין קונדיטון שנעשה מיין ודבש ופלפלין ואפילו אם נשתנה טעמיה וריחיה עיי: **[כא]** שאין מקדשין עליהן - אפילו אם נתן בו דבש כל שהוא [רמב"ם] ואותן האנשים ששימין מי דבש ביין למתק או משימין שם צוקער יש להחמיר לפי דבריו [פמ"ג]: **[כב]** לקדש עליו - ועיי מותר לבשל הצמוקין ולסנן היין ולקדש עליו [ח"א] ויש מחמירין דלא נקרא יין עד שיהיה תוסס ג' ימים אחר בישול הצמוקין [ספר החיים]: **[כג]** שאינו טוב וכו' - דאם הם שוין יש לחוש לדעת היש אומרים שמחמירין בזה שלא לקדש ולענין ברכה כבר נפסק לעיל בפשיטות בסימן ר"ב ס"א דמברכין עליו בפה"ג: **[כד]** שמקדשין על שכר - ודוקא במקום דהוי חמר מדינה דהיינו שאין יין מצוי בכל העיר בשנה הזו ועיקר שתייתן הוא משכר ושאר משקין ואם יש שם יין אלא שהוא ביוקר מקרי מצוי ואם אין יין ישראל מצוי אע"פ שיש א"י מצוי לא מקרי מצוי עיי: **[כה]** ושאר משקין - וחלב ושמן אין בכלל זה דהא אינו חמר מדינה דאין רגילין לשתותו למשקה ומ"ש חוץ מן המים ר"ל אף אם שתיית כל המקום ההוא הוא רק מים אפ"ה אין דינו לקרותו חמר מדינה עיי ואודות יין שרוף עיין לקמיה: **[כו]** חוץ מן המים - עיין לקמן בסימן רצ"ו ס"ב במש"כ שם במ"ב: **[כז]** ולהרא"ש וכו' - גם הרא"ש ס"ל כה"א הראשון אלא דכיון שהפת בא לצורך סעודת שבת חשיב טפי משכר לקדש בו בלילה ולדינא יש לזוהר לכתחלה שלא לקדש בלילה על שום משקה חוץ מן היין או פת אם אין יין בעיר וכדלקמיה דהרבה גדולי הראשונים מחמירין שאינו יוצא בזה ידי קידוש וגם המחבר לא הכריע בזה להלכה: **[כח]** על הפת - ומניח ידיו עליו עד גמר הקידוש כמ"ש ס"י תפי"ג והטעם דכמו שצריך לאחוז בידו הכוס של קידוש כך צריך לאחוז הפת בידו כשמקדש על הפת: **[כט]** טוב לקדש - היינו דבזה הוא יותר טוב מעל הפת כמו שמפרש הטעם אבל יין במקום שהוא מצוי ודאי יברך עליו אפילו ביום וכדמוכח בסימן רפ"ט ס"ב ומ"מ במדינתנו שהיין ביוקר ורוב שתיית המדינה הוא משאר משקין לא נהגו אפילו הגדולים להדר אחר יין ביום שהקידוש שלו הוא רק מדרבנן לכ"ע וסומכין עצמן על דברי המקילין בזה ומי שמברך גם ביום על היין ודאי עושה מצוה מן המובחר: **[ל]** על שכר - ואם חביב לו יין שרוף יכול לקדש עליו ביום לכתחלה במדינתנו שהוא חמר מדינה אך שיהיה ליקח כוס מחזיק רביעית ולשתות ממנו מלא לוגמיו שהוא רוב רביעית ובדיעבד או בשעת הדחק שאין יכול לשתות כמלא לוגמיו ואין לו יין ושאר משקין אפילו שתיית כל המסובין מצטרפין למלא לוגמיו וכדלעיל סימן רע"א ס"ד. ולענין מי דבש ושאר משקים עיין במה שכתבנו לקמן בסימן רצ"ו במ"ב: **[לא]** שהכל - ובזו הברכה שהוא מוסיף קודם הסעודה הוא היכר שהוא לכבוד השבת משא"כ אם יברך על הפת אין כאן היכר כלל שהרי בבוקר אין אומרים נוסח הקידוש: **[לב]** לא יקדש על הפת - כדי לחוש לדעת ר"ת שסובר דאין מקדשין על הפת כלל [מ"א]. ודע דאפילו להרא"ש ויתר הפוסקים דנקטינן כוותיהו דמותר לקדש על הפת ג"כ מודו דבמקום שיש יין בעיר אין מקדשין על הפת דעיקר מצוה הוא על היין אך דלדידהו אם הפת חביב לו יותר מיין אז מותר לקדש על הפת אפילו יש לו יין וכן פסק בדה"ח ואפשר שע"ז סומכין העולם להקל בזה: **[לג]** יכול לקדש עליו וכו' - ובמ"א הכריע דאסור בזה לקדש ע"מ שישתו אחרים כיון שהם יודעים לברך בעצמן בפה"ג וכדמוכח לקמן סימן רע"ג ס"ד אלא הם יקדשו בעצמן והוא יקדש על הפת: **[לד]** או ישמע קידוש מאחרים - ר"ל ילך אצל מסובין אחרים שמקדשין לעצמן: **[לה]** פוטרת - דכיון שהוא במקום הסעודה צרכי סעודה הוא ומחמתה הוא בא: **[לו]** שבתוך הסעודה - מברכת בפה"ג והי"ה שפוטרת יין שלאחר הסעודה קודם בהמ"ז: **[לז]** דבהמ"ז פוטרתו - דכוס של קידוש הוא ג"כ בכלל דברים הבאים מחמת הסעודה: **[לח]** וע"ל ס"י קע"ד - היינו דשם מבואר דאפילו לא היה לו יין כלל בתוך המזון ג"כ פוטר הבהמ"ז לכוס של קידוש:

[א] במקום סעודה - דכתיב וקראת לשבת ענג במקום ענג שהוא הסעודה שם תהא הקריאה של קידוש: **[ב]** לאכול בפנה זו וכו' - וכ"ש אם קידש על דעת לאכול בפנה אחרת דשפיר דמי: **[ג]** ונמלך לאכול וכו' - ומ"מ לכתחלה טוב שלא לסור ממקום שקידש דהא יש מחמירין גם במפנה לפנה אם לא שהיתה דעתו בעת שקידש לאכול בפנה אחרת אז מסתברא דאין להחמיר בזה: **[ד]** בפנה אחרת - אבל אם נמלך לאכול בחדר אחר אף שהוא באותו בית צריך לחזור ולקדש כיון שלא היה דעתו לזה בעת שקידש: **[ה]** ומבית לסוכה וכו' - כגון שירדו גשמים וקידש בבית ואח"כ פסקו הגשמים ורוצה לאכול בסוכה וה"ה להפך שקידש בסוכה וירדו גשמים ורוצה לאכול בבית בכל זה אין צריך לקדש שנית ומיירי שהסוכה בתוך הבית שהוסר היציע ואין שם הפסק מחיצה אחרת רק מחיצת הסוכה וע"כ ס"ל דכיון שאין מחיצת הסוכה עשויה לתשמיש אלא לשם מצות סוכה חשיב כמפנה לפנה בלא מחיצה דקיי"ל דאפילו לא היתה דעתו מתחלה לכך א"צ לקדש שנית אבל אם הסוכה עשויה מחוץ לבית שמחיצות הבית מפסיקות הו"ל כמחדר לחדר דכשאין דעתו מתחלה צריך לקדש שנית אם לא שרואה את מקומו הראשון וכדלקמן זה הוא באור דברי רמ"א לפי מה שביארו המ"א ומפני שיש פוסקים החולקים על כל זה וכמו שבארתי בבה"ל ע"כ טוב כשרוצה לעקור אחר קידוש את דירתו לסעודה שישתה מתחלה רביעית יין במקום ההוא דאז חשיב עי"ז כמקום סעודה וכדלקמן ולכו"ע אין צריך שוב לקדש שנית: **[ו]** שכל שרואה מקומו - שכיון שיכול במקום הסעודה לראות את המקום שקידש אפילו דרך חלון ואפילו רק מקצת מקומו חשיב הכל כמקום אחד: **[ז]** אפילו מבית לחצר - וה"ה מבית לבית אם רואה מקומו ואין שביל היחיד קבוע בימות החמה ובימות הגשמים מפסיק ביניהן. ואין לסמוך על דעת הי"א הזה רק לענין דיעבד בשעת הדחק שלא יכול לסעוד במקום הקידוש אבל בלא"ה יזהר מאד שלא להקל מבית לבית ע"י ראית המקום כי יש אחרונים שמחמירין אפילו דיעבד: **[ח]** בבית אחד - היינו היינו תחת גג אחד אע"פ שאין רואה מקומו: **[ט]** ואח"כ נמלך - ולא אכל כאן כזית אבל אם אכל כזית יצא כדלקמן בס"ה: **[י]** במקום אחר - היינו אפילו בחדר אחר שבאותו בית כיון שלא היתה דעתו לזה מתחלה וכדלעיל בס"א: **[יא]** אף ידי קידוש וכו' - קמ"ל דלא תימא דוקא אם רוצה לאכול במקום אחר הוא דלא מהני הקידוש להתיר לו באכילה כיון שלא קידש במקום סעודה אבל אם אינו רוצה לסעוד אח"כ כלל יצא עכ"פ ידי קידוש קמ"ל: **[יב]** לאלתר - ולא יפסיק אפילו זמן קצר. כתב בשכנה"ג דאם מאיזה סיבה קם מדוכתיה ויצא לחוץ ואח"כ חזר למקומו אין צריך לחזור ולקדש מחמת שיצא לחוץ כיון שלבסוף היתה הסעודה במקום הקידוש ע"ש ויש חולקין בזה וע"כ לכתחלה יזהר בזה מאד אך בדיעבד ובפרט כשהיה צריך לעשות צרכיו נראה ודאי דאין להחמיר לקדש שנית דהרי זה כדברים שהם צרכי סעודה: **[יג]** או שיהא - מלשון או מבואר דמעיקרא לא מיירי כשהיה בדעתו בפירוש בשעת קידוש לאכול לאלתר אלא בסתמא ואפ"ה יצא כיון שאכל לאלתר והדר אשמועינן דאם היה בדעתו בשעת קידוש לזה אפילו אם ארעו אח"כ אונס ולא אכל מיד אלא אח"כ ג"כ יצא [ואם יצא גם ממקומו בינתיים דעת כמה אחרונים שצריך לחזור ולקדש] וה"ה כשהיה טרקלין גדול והלך מפנה לפנה לאכול שם או כשקידש בחדר זה על מנת לאכול מיד בחדר אחר שהוא תחת גג אחד או מארעא לאגרא ועל ידי ההליכה גופא נשתהה איזה זמן ג"כ אין צריך לחזור ולקדש: **[יד]** אבל בלא"ה וכו' - היינו שלא היתה דעתו לאכול מיד כגון שדעתו להפסיק בדברים אחרים והפסיק אפילו היה ההפסק אח"כ מחמת אונס אף שאכל אח"כ במקום קידוש לא יצא. ונראה דאם היה ההפסק מחמת הדברים שהם צורך סעודה לא חשיב הפסק: **[טו]** שם מיד - פי' מתחלה כשקידש היה בדעתו שלא לאכול כלל עד אחר זמן וגם זה היה בדעתו ג"כ שלא יאכל בבית זה אלא בבית אחר מ"מ כיון שאח"כ נמלך ואכל מיד במקום הקידוש אין צריך לחזור ולקדש: **[טז]** לקדש לאחרים - וה"ה דלקטנים מותר לקדש אע"פ שאינו אוכל עמהם כדי לחנכם במצות והוא שאינם יודעים לקדש בעצמם וכדלקמיה לענין גדול: **[יז]** עמהם - ואפילו אם כבר יצא לעצמו: **[יח]** עמהם - דקיי"ל כל ברכות הנהנין אין אדם מוציא את חברו אם הוא עצמו אינו נהנה אז רק בדבר שהוא חוב כגון קידוש וכיוצא בו אדם מוציא חברו וכמבואר הכל בסימן קס"ז סי"ט וכ"ף: **[יט]** ואפילו וכו' - ר"ל אף דשם כל הקידוש הוא רק בפה"ג לבד מ"מ כיון דהיא מצוה ועיקרו נתקן שלא בשביל הנאה אלא מצוה עליו כשאר מצות משו"ה מוציא אחרים אע"פ שאינו נהנה כקידוש הלילה ולא דמי לברכת המוציא של שבת של כל השלש סעודות דאינו מוציא אם אינו אוכל עמהם דאף שהם חוב אין החוב עליו משום מצוה אלא כדי שיהנה מסעודת שבת ואין להמצוה עצמה חוב דהא אם הוא נהנה ממה שמתענה א"צ לאכול כדאיתא בסימן רפ"ח ע"כ אין מוציא אחרים אם אינו אוכל עמהם. ואם קידש על הפת אז מוציא גם בברכת המוציא דהאי ברכת המוציא כברכת בפה"ג לקידוש היין דמיא: **[כ]** והוא שאינם יודעים - דאם יודעים לקדש בעצמם אינו יכול להוציאם בקידוש שלו אם אינו יוצא אז בעצמו בהקידוש והפרי"ח בסימן תקפ"ה חולק וס"ל דבכל גווי יוכל להוציאם ובספר ארצות החיים סימן ח' מסיק ג"כ דמדינא יכול להוציא בכל גווי אך לכתחלה המצוה שיקדש בעצמו כיון שהוא בקי וגם חברו המוציא אינו יוצא עתה בהקידוש. ואשה

אלמנה שאינה יודעת בעצמה איך לקדש לא תוכל ליכנס בבית אחר לשמוע קידוש כיון שאינה סועדת שם כלל אלא יכנס אחר לביתה לקדש לפניה ומהני זה אף שהוא אינו יוצא עתה בהקידוש: **[כא]** מועט - היינו עכ"פ שיעור כזית דהאי שחייב עליו ברכה אתרוייהו קאי: **[כב]** ברכה - היינו כשיעור רביעית שחייב עליו ברכה אחרונה וסתם המחבר כאן כדעת הפוסקים דלברכה אחרונה צריך שיעור רביעית דוקא [חידושי רע"א לעיל בסימן ק"צ ס"ג] והפמ"ג מצדד דאפילו אם נאמר בעלמא דלברכה אחרונה אין צריך רביעית לענין שיהיה נקרא במקום סעודה לא חשיב בפחות מרביעית יין: **[כג]** וגומר סעודתו - עיין לעיל בסימן קע"ח ס"ב בהג"ה דלכתחלה לא יעקור ממקומו בלי ברכת המזון אך בדיעבד כשעקר א"צ לברך בהמ"ז מקודם אלא אחר גמר הסעודה: **[כד]** במקום אחר - ושם א"צ לברך עוד על הכוס קודם שיסעוד דהא כבר יצא ידי קידוש: **[כה]** או שתה יין - וכ"ש אם אכל מיני תרגימא מה' מינים דיצא דהם חשיבי טפי לסעודת שבת מיין אבל שכר ושאר משקין אפילו אם היו חמר מדינה אין יוצא בהם במקום סעודה דלא סעיד הלב כמו יין. ועיין בחדושי הגרע"א ובתו"ש שהוכיחו דלכמה ראשונים אינו יוצא ידי קידוש במקום סעודה ע"י כוס יין וע"כ נראה שאין להקל בזה אלא במקום הדחק: **[כו]** פירות לא - דה' מינים נקרא מזון ויין סועד הלב אבל שאר דברים אפילו אכל מהם הרבה אינו חשוב סעודה כלל וע"כ מה שנוהגים לילך לבית חתן או מילה ואין שם כיסנין אחר קידוש רק מיני מגדים אין לו לטעום שם כלל ולא סגי במה שהמקדש שותה כל הכוס אף שהוא מחזיק רביעית דזה מהני רק לשותה עצמו אבל לא לאחרים [אחרונים] והנה בשלטי גבורים כתב דאף בפירות די דכל סעודת שבת נחשבת קבע אך דעת הטור ושו"ע עיקר [מ"א] אך אם חלש לבו קצת ואין לו עתה מחמשת המינים לסעוד אחר הכוס דעת איזה אחרונים דיש לסמוך על השי"ג בשחרית אבל בלילה בודאי אין לסמוך עליו דשאר פוסקים לא ס"ל כוותיה: **[כז]** כשיעור - דהיינו שישתה שיעור רביעית וי"א שאינו יוצא ידי קידוש במקום סעודה אפילו ישתה שיעור רביעית רק צריך לשתות רביעית יין מלבד הכוס של הקידוש: **[כח]** ואם קידש - וה"ה דאפילו לכתחלה יכול לקדש בביתו כדי שישמע שכנו הדר בבית אחר [מ"א] ואם שכנו אינו יודע בעצמו לקדש מהני הקידוש שלו אפילו הוא אוכל בעצמו וכדלעיל בס"ד ועיין מה שכתבנו שם בסק"כ. עוד כתב המ"א דה"ה כשמקדש על הפת שיכול לברך להם המוציא: **[כט]** ושלחנו ערוך - נראה דלאו דוקא אלא ה"ה כשרוצה לערוך השלחן לאכול לאלתר ג"כ מהני כיון שהיה דעתו לזה בשעת הקידוש וכנ"ל בס"ג בהג"ה: **[ל]** וכגון שנתכוין וכו' - לאו דוקא בענין זה דה"ה בכל שמקדש לאחרים דינא הכי וכשהשי"ץ מקדש בביהמ"ד בזמנינו לא יצא השומע אפילו אם יתכוין לצאת והוא רוצה לסעוד שם אח"כ א"כ א"כ נתכוין השי"ץ להוציאו: **[לא]** מקדש בחצר ואוכל שם - אבל לא יקדש בבית ויאכל בחצר וכדלעיל בס"א: **[לב]** והכי מסתברא - והיינו במצטר הרבה דאל"ה צריך לאכול דוקא במקום נר. ועיין בפמ"ג שמצדד דיותר טוב שיקדש בבית ויאכל מעט ואח"כ יגמור סעודתו בחצר ועיין בסימן רס"ג ס"ט מה שכתוב שם מענין זה:

רעד

סימן

[א] שתי ככרות - זכר למן דכתיב לקטו לחם משנה וגם ביו"ט צריך לבצוע על שתי ככרות. וגם הנשים מחויבות בלחם משנה שהיו ג"כ בנס המן. ואם יוצא בלחם משנה בפת הבאה בכיסנין עיין לעיל בסימן קס"ח ס"ז שם במ"ב ובה"ל: **[ב]** שלמות - ועוגה שנשרפה קצת ועדיין לא נחתך ממנה יש אומרים דיוצאין בו לענין לחם משנה עיין בש"ת אם אין לו פת שלמה אינו מעכב ויכול לקדש אפילו על כזית פת ונכון לנהוג שזה שבוצע יכוין לפטור בברכת המוציא כל המסובין וגם יאמר להמסובין שיכוונו לצאת בברכתו כדי שכולם יצאו בלחם משנה וכשמוציא אחרים יאמר ברשות רבותי אע"פ שהוא הבעה"ב או הגדול והוא מדרך ענוה: **[ג]** בידו - בשעת המוציא: **[ד]** ובוצע וכו' - שהרי לא נאמר לחם משנה אלא בלקיטה. ורש"ל ושל"ה נהגו לחתוך שניהם כפירוש הרשב"א וכן הסכים הגר"א ואם מקפיד על ההוצאה עושה ג' חלות גדולות וג' קטנות ובכל סעודה בוצע אחת גדולה ואחת קטנה והעולם נוהגין כהשו"ע. כתב הפמ"ג אם אין לו בשבת פת ישראל כ"א פת א"י מותר לאכול ממנו ועי"ש עוד: **[ה]** התחתונה - הב"ח תמה דאין מעבירין על המצות והט"ז תיקן זה ונהג להניח התחתון קרוב אליו יותר מן העליון ונמצא שפוגע תחלה בתחתונה או לוקחין העליונה בשעת ברכת המוציא ומניחין אותה למטה ובוצעין עליה. ועיין לעיל בסימן קס"ז ס"א בהג"ה שלא יחתוך בככר עד אחר הברכה כדי שיהיו הככרות שלמות ע"ש והמדקדקים רגילים לרשום בסכין קודם ברכה: **[ו]** פרוסה גדולה - ולא מחזי כרעבתן כיון שאינו עושה כן בחול ודאי כונתו שחביב עליו המצוה ורוצה לאכול הרבה: **[ז]** לטעום וכו' - היינו אע"פ שנתן הבוצע לפני כל אחד ואחד את חלקו וכנ"ל בסימן קס"ז סעיף ט"ו עי"ש: **[ח]** לחם משנה - ר"ל ואז אע"פ שהוא מוציאם

בברכתו יכולים לטעום קודם לו אבל אם אין לפני כ"א לחם משנה אע"פ שכל אחד ככרו שיאכל ממנו הוא לפניו כולם צריכים לסמוך על הבוצע שיש לפניו לחם משנה ואינם רשאים לטעום קודם לו: **[ט]** סעודה זו וכו' - ר"ל אפילו לדעת המקילין לקמן בסימן רצ"א ס"ה לענין סעודה שלישית שאין צריך לעשותה דוקא בפת באלו שתי סעודות מודו כו"ע דהם עיקר כבוד השבת אם יש לו אונס שאינו יכול לקיים סעודת ערבית ידחה הסעודה עד למחר שיאכל ג' סעודות ביום ובלבד שיקדש בלילה ויאכל מיד אחר הקידוש כזית מחמשת המינים או שישתה רביעית יין כמ"ש בסימן רע"ג:

רעה

סימן

[א] ואין קורין וכו' - וה"ה שאין בודקין הציצית וכל כה"ג דבר הצריך עיון שמא יטה הנר להביא השמן לפי הפתילה כדי שידלק יפה: **[ב]** בעששית - ואם היא סגורה במפתח יש מתירים וטעמים דדוקא כשגבוה הנר י' קומות אסרו משום דדרכו כן לפעמים כדי שע"ז יראה מה שבגבוה משא"כ להסגיר שאין דרכו כלל אם לא משום איסור שבת אית ליה היכרא ולא שייך שיפתח להטות דדמי לקורא פרק במה מדליקין ויש אוסרין בכל גוונא משום לא פלוג ועיין בא"ר שמצדד להתיר בשמסר המפתח לאדם אחר דדמי לאומר לחבירו תן דעתך עלי שלא אטה דמתיר בס"ג. אסור לקרות לאור הנר ביום במקום האופל [אחרונים]: **[ג]** וכן וכו' - האי וכן קאי ארישא דבזה נמי גזרו שלא לקרות לפניו ואף דהוא כרוך על הפתילה כעין נרות של שעוה וחלב שלנו ולא שייך בו שמא יטה אעפ"כ יש לחוש שמא ימחוט (שמסיר ראש הפתילה להסיר חשכה) ונמצא שהוא מכבה: **[ד]** של שעוה - והב"ח בשם רש"ל כתב דנהגו להקל לבדוק כלים וציצית ולקרות אצל נר של שעוה וה"ה אצל נר של חלב והטעם דבזה לא שייך שמא יטה רק שמא ימחוט וכיבוי הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ולא הוי איסורא דאורייתא וכ"כ הט"ז ומסיק המג"א דשלא לצורך יש להחמיר דהא י"א דכיבוי הוי מלאכה דאורייתא כמ"ש בסוף סי' של"ד והא"ר כתב בשם המלבושי יו"ט דבנר של שעוה שייך ג"כ שמא יטה והביא לזה סמוכין מדברי הרמב"ן וכ"כ בביאור הגר"א דבנר של שעוה וה"ה של חלב שייך ג"כ שמא יטה רק בדבר שדרכו להטות לפעמים בחול כדי שידלק יפה ובנר (סטארי) ידוע דאין צריך להטייה כלל לעולם וכ"ש דלא שייך בו שמא ימחוט דאורו צלול מאד ואין צריך כלל לזה: **[ה]** שנים קורין - אבל אין פולין אם לא שאחד מפלה והשני משמרו שזה ודאי מותר: **[ו]** זוכירו חבירו - ודוקא לענין קריאה שהוא מלתא דמצוה התיירו בזה אבל לא לענין רשות כ"כ המ"א ומדברי הט"ז סק"ג משמע שהוא חולק ע"ז: **[ז]** אסור - שכל אחד מעיין בספרו ואינו משגיח במה שעושה חבירו: **[ח]** ולכן וכו' - ואפילו לדעת המקילין לעיל בנר של שעוה וחלב הכא בבהכ"נ דשכיחי רבים יש להחמיר בכל גוונא שלא לומר הפיוטים משום לא פלוג דלפעמים יהיה נרות שמן ואיכא חשש איסור שמא יטה [תו"ש פמ"ג] ומש"כ לומר פיוטים ה"ה הזמירות שאומרים בשבת בבית אם לא מי שרגיל קצת בהם וכמ"ש ס"ט או שאומר לחבירו תן דעתך עלי שלא אטה: **[ט]** בבהכ"נ - פי' אפילו שם דיש רבים חיישינן להטייה וכ"ש יחיד בביתו דאסור לאור הנר אבל שאר התפלה מותר לקרות בסידור לאור הנר והטעם שתפלה מצויה בפי הכל וא"צ עיון רב והוי כמו ראשי פרשיות בסעיף י': **[י]** ואומר לו - דוקא באומר לו אבל בסתמא אפילו יש בני בית הרבה חיישינן שלא ישגיחו עליו ויבוא להטות: **[יא]** לאשתו - כלומר שלא תאמר דאשה דעתה קרובה אצלו ואינה משמרתו: **[יב]** שאין דרכו וכו' - פי' שברור הוא שאין דרכו אף בעת הלמוד אבל מסתמא לא אמרינן כן דיש גם באדם חשוב שדרכו להטות בחול וכדאיתא בגמרא לענין ר' ישמעאל בן אלישע שהיה משיב עצמו על דברי תורה כהדיוט. וכתב הפמ"ג ועכשיו אין להתיר באדם חשוב כי כמה פעמים ראינו שמתוך עיון שוכחים ומוחטים. ומ"מ בהצטרף לזה ג"כ נר של שעוה וחלב נראה דאין להחמיר בזה: **[יג]** אין קורין - ר"ל אפילו בענין אחד דלאור הנר שרי ועיין בע"ת דאם ביקש לאחד שיתן דעתו עליו שלא יחתה דמותר והביאו הא"ר: **[יד]** להבעיר ולחתות - כתב הט"ז נ"ל דאע"פ שמותר להתחמם נגד המדורה כדאיתא סוף סי' רע"ו מ"מ אין לישב בסמוך אצל זנבות האודים כי יש לחוש שיגע בהם כדי שיבערו היטב כדרך שמהפכין בזנבות האודים ויש שכתבו דלא חיישינן שיבוא לזה: **[טו]** שאימת רבן - שאין פושטין יד לשום דבר ואפילו בחול אלא ע"פ רבן ולא אתי לאצלו ומשמע מסתימת השו"ע שסובר כהרשב"א דאפילו אין רבן עמהן שרי דכל שעה מתיראין שיבוא רבן ולא יטו ובא"ר הביא הרבה פוסקים שחולקין ארשב"א: **[טז]** לקרות במה מדליקין - משמע דדוקא במה מדליקין ששם נזכר עניני איסור הדלקה ואיך ישכח וידליק אבל שארי הלכות שבת לא: **[יז]** דאין ע"ה וכו' - ואם הוא ע"ה שלא למד מעולם ואין שגור בפיו כלל בלי סידור ואין לו שם שום אדם שיבקשהו שיתן דעתו עליו שלא יטה מ"מ אפשר ג"כ דיש להקל שלא לבטל מצות הגדה שהוא מן התורה אפילו אין לו רק נר של שמן [פמ"ג]: **[יח]** קצת - ומטעם זה יש להתיר למשכים

בשבת לבהכ"נ ומתפלל לאור הנר הדולק שם מבע"י לפי שהתפלה ושאר דברים שהוא אומר ודאי שגורים בפיו יותר מן ההגדה בפסח אבל ללמוד שם אסור כיון שצריך עיון [ט"ז]: **[יט]** וצריך עיון ברמב"ם איתא וצריך עיון רב ועיין בבה"ל דיש לסמוך ע"ז לפני נר של שעה וחלב דבלא"ה יש מקילין וכנ"ל בסק"ד: **[כ]** לבדוק - ר"ל לבדוק כוסות הדומין זה לזה ולידע איזה מהן להניח על השלחן ושמש שאינו קבוע אינו מכירן וצריך לזה עיון הרבה ע"כ חיישינן שמא יטה והר"ן כתב שהבדיקה היא לראות אם הם נקיים ושמש קבוע מפני שהוא בקי בהם מכבר יודע איזה כלי אינו נקי כ"כ: **[כא]** שאורו רב - ר"ל אע"פ שאורו רב אפ"ה חיישינן שמא יטה כיון שהוא שמש שאינו קבוע: **[כב]** בשל נפט - טעמם דלהטייה לא חיישינן לפי שאורו רב ולא צריך לזה ולשמא יסתפק לא חיישינן משום דמאיס ובשמן זית וכן בשאר שמנים לכונ"ע אסור ולעת הצורך יש לסמוך על דעה זו כי כן דעת הרבה ראשונים וכ"כ בספר שלחן עצי שטים: **[כג]** לאור הנר - של נפט ולענין שאר שמנים עיין בבה"ל: **[כד]** שא"צ עיון וכו' - ואע"ג דאפילו להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו אסור הכא התירו משום נקיות [ר"ן והרמב"ן והריטב"א בחידושיהם]: **[כה]** אין מורין לו - ר"ל אם בא לפנינו לישאל אין מורין לו לכתחלה ואם עשה מעצמו אין מוחין בידו: **[כו]** שמא יסתפק - ואע"ג דלענין הדלקה לא אסרו משום זה שאני הכא דע"י שהוא מתקרב לנר ביותר לבדוק חיישינן טפי: **[כז]** ביזוי מצוה - קשה דבלא"ה אסור משום סכנה דאתי לידי נכפה כדאיתא בפסחים ק"יב ונראה לחלק בין קטן לגדול [א"ר]:

רעו סימן

[א] שהדליק - וה"ה לכל מלאכה שיעשה הא"י בשבת בשביל ישראל דאסור לכל ליהנות מזה ועיין לעיל בסימן רנ"ב ס"ב לענין קבלנות: **[ב]** אסור - מדרבנן דאם יהא מותר ליהנות יאמר לו להדליק: **[ג]** אפילו וכו' - ולא דמי למי שהובא בשבילו מחוץ לתחום בשבת דמותר לאחר וכדלקמן בסימן שכ"ה סעיף ח' דתחומין דרבנן וכן כל איסור דרבנן שעשה א"י בשביל ישראל מותר לאחר שלא נעשה בשבילו: **[ד]** בין קצב - היינו מע"ש וקמ"ל דלא אמרינן בענינו א"י אדעתא דנפשיה עביד כדי לקבל שכרו הנקצב לו וכדלעיל בסימן רנ"ב ס"ב לענין קבלנות: **[ה]** או שעשאו וכו' - הוא פירוש למה שאמר מתחלה בין קצב ע"ז אמר בין שהקצבה היתה בקבלנות או בשכירות וקבלנות מקרי היכא ששכרו סתם להדליק לו נר בעת שיצטרך וקצב לו מכל הדלקה דבר קצוב ושכירות מקרי כשנותן לו בכל יום כך וכך: **[ו]** קטנים - היינו אם צריכים הרבה אבל בלא"ה לא: **[ז]** לכל ישראל - דלא שייך כאן גזירה שמא יאמר לו להדליק בשביל חולה שהרי מותר לומר אף לכתחלה וכדלקמן בסימן שכ"ח ס"י: **[ח]** להשתמש לאורו - אפילו הוא מכירו ולא חיישינן שמא ירבה בשבילו דנר לאחד נר למאה ובכ"ז אין חילוק בין אם הא"י הדליק הנר בביתו או בבית ישראל: **[ט]** לצרכו וכו' - דמותר לכל ישראל להתחמם ואפילו הוא מכירו משום דמדורה קטנה נמי מחממת הרבה אנשים והוי כמו נר דנר לאחד נר למאה והי"א ס"ל דבמדורה גזרינן שמא ירבה ולא דמי לנר משום דלפי ריבוי אנשים שמסובין אצל המדורה צריך להוסיף ולהגדיל המדורה ואם הסיק הא"י התנור לצרכו כו"ע מודים דרשאי הישראל ליכנס לבית החורף דחימום לאחד חימום למאה והוי כמו נר דשרי: **[י]** בשבילו - ואם ידוע הוא שאינו מכירו שרי לכו"ע: **[יא]** אם עשה וכו' - היינו דוקא אחר שכבר עשה הא"י ומה יש לו לישראל לעשות לא הטריחוהו לצאת מהבית בשביל זה ויזהירנו על להבא שלא לעשות כן אבל אם נזדמן לישראל שראה בעת שהא"י רוצה להדליק בשבילו או לעשות המדורה צריך למחות בידו אפילו אם היה זה בביתו של א"י ג"כ צריך למחות כיון שהנר והעצים של ישראל ואפילו אם דעת הישראל לצאת אח"כ לחדר אחר שלא יהנה מהנר ג"כ צריך למחות וכ"ש בבית ישראל ואם הא"י עושה בע"כ חייב לגרשו מביתו מפני חילול השם שיחשדוהו שעושה הא"י בשליחותו כיון שהוא בבית ישראל ואין חילוק בזה בין אם הא"י עושה בחנם או שקצף עמו שכר בקיבולת כיון שהוא עושה בבית ישראל: **[יב]** בבית ישראל - לאו דוקא דה"ה אם שבת במלון אצל א"י בשבת כביתו הוא ולא הטריחוהו לצאת ממנו [ב"י]: **[יג]** מדעתו - היינו שלא צוהו הישראל אע"פ שעושה הא"י בשבילו לא הטריחו אותו לצאת מהבית אע"פ שבע"כ הוא נהנה רק שאסור להשתמש לאורו דבר שלא היה יכול לעשות בלא נר או להתחמם נגד המדורה אבל אם צוהו מתחלה צריך לצאת אח"כ מהבית: **[יד]** אין וכו' - וה"ה שא"צ להפוך פניו מהנר אא"כ שרוצה לעשות מדת חסידות כ"כ המ"א בשם הב"י ובחידושי הרשב"א משמע שהוא מחמיר בזה עי"ש: **[טו]** אם רוב א"י - דמסתמא אדעתא דרובא קעביד ואפילו אם אח"כ נתרבו ישראל ונתוספו עליהן או שהלכו להן הא"י וכן להיפוך ברוב ישראל: **[טז]** מחצה על מחצה - הטעם משום דליכא למיקם עלה דמלתא אם בשביל א"י עביד או בשביל ישראל עביד וי"א משום דבמחצה על

מחצה מסתמא לשם שניהם נעשה: **[יז]** שלצורך איי - ר"ל לצורך עצמו וכדמסיים לבסוף וה"ה אם יש הוכחה שהדליק בשביל איזה איי אחר. ואם אנו יודעין שעשה גם בשביל ישראל אסור כ"כ המ"א ועיין בבה"ל שהארכנו בזה: **[יח]** שהוא משתמש - היינו מיד: **[יט]** אע"פ וכו' - דמסתמא כשהדליק מתחלה נמי העיקר אדעתא דידיה עביד ונר לאחד נר למאה: **[כ]** לסעודת שבת - היינו שיושב בחשך ואין לו שום נר לאכול אבל אם גמר סעודתו אף שעדיין לא בירך בהמ"ז או שיש לו נר אחד פשיטא דאסור לצוות לאי"י להדליק לו דהוי שבות שלא במקום מצוה מיהו אם יש לו שום נר ועבר וצוה לאי"י להדליק לו נר אחר שרי ליהנות ממנו בעוד שהנר הראשון דולק כמ"ש בסעיף ד':

[כא] אמירה לאי"י - אבל שבות דישאל עצמו לכו"ע אסור אפילו במקום מצוה: **[כב]** במקום מצוה - ולבנות בהכ"נ בשבת ע"י אי"י כתב המ"א דאסור אפילו לדעת העיטור ועיין בפמ"ג שמסיק משום דהוי מצוה שאינה עוברת שיכול לבנות בחול ועיין בסימן רמ"ד במ"א שהוא אסור לעשות דבר זה אף בקבלנות אם לא שיש חשש שמא יתבטל ח"ו עי"ז בנין הבהכ"נ לגמרי דאז יש להקל בקבלנות ואפשר דאף ע"י שכירות מותר בכ"ה"ג אם לא ירצה האי"י בקבלנות [פמ"ג]: **[כג]** ואין מוחה - ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין [ב"ח ומ"א]: **[כד]** שאין וכו' - ושל"ה החמיר אף לצורך גדול ושכן ראה נוהגים בקהלות חשובים שיושבים בחשכה במוצאי שבת אפילו בחתונה עד שאמרו הקהל ברכו וכן נהג הגאון הר"ש כשהיו סועדים אצלו סעודה שלישית ובפמ"ג מצדד להקל להדליק ע"י אי"י במו"ש לצורך מצוה אף כשהוא עדיין בין השמשות וכ"ש בערב שבת בין השמשות לצורך מצוה דבודאי מותר כדלקמן בסימן שמ"ב עי"ש: **[כה]** דהא רוב וכו' - ומ"מ מותר לומר לאי"י לתקן את העירוב שנתקלקל בשבת כדי שלא יבואו רבים לידי מכשול וכדאי הוא בעל העיטור לסמוך עליו להתיר שבות דאמירה אפילו במלאכה דאורייתא במקום מצוה דרבים [ח"א בשם המ"מ] וכעין זה דעת הפמ"ג לעיל בסוף ס"ק כ"ב: **[כו]** ועיין לקמן - ר"ל דשם ג"כ מבואר דלא כבעל העיטור: **[כז]** לילך עמו - דוקא נקט אבל אם משלחם בשליחותו שילכו בעצמם והדליקו את הנר להאיר להם אין זה מקרי לצרכו אף שעיקר הליכתם הוא בשבילו כיון שאין גופו נהנה מהנר בעת ההדלקה ומותר אח"כ לישראל להשתמש אצל הנר וכעין זה כתב הט"ז בסוף הסימן וז"ל נ"ל אותו הנר שמדלקת השפחה כדי להדיח כלי אכילה שאכלו לא מיקרי לצורך כיון שאין גוף הישראל נהנה ממנו אלא כלים שלו מודחים והיא חייבת להדיחם לצרכה היא מדלקת ומותר אח"כ ישראל להשתמש נר זה אף צרכי גופו כיון דבעת הדלקת הנר הדליקה לצרכה. ומותר לסייע להשפחה גם בהדחת הכלים לפני נר זה דאף שמצדד הפמ"ג להחמיר בזה היינו כשהישראל ידח לבדו את הכלים אחר שהדליקה השפחה הנר ומשום דמחזי שהדליקה לצרכו משא"כ בזה אמרינן דהעיקר אדעתא דנפשה קעבדה וכנ"ל בס"ב: **[כח]** צריכים לו - ר"ל וא"כ הוא הוכחה שלצרכו הדליק וכדלעיל בס"ב: **[כט]** לומר לאי"י - ואין להתיר אלא לבני תורה דילמא אתי למיסרך ולהקל יותר: **[ל]** לילך עמו - כגון שרוצה שילך עמו למשוך יין מן המרתף או להביא לחם וכה"ג ואין חילוק בין נר של שעוה וחלב או של שמן אך בנר של שמן נכון להחמיר שלא לומר לאי"י שילך עמו במרוצה כי אי אפשר שלא יתקרב עי"ז השמן להפתילה או יתרחק ויש בזה משום מכבה ומבעיר אם היה הישראל בעצמו עושה זה ע"כ אין לומר זה לאי"י: **[לא]** בעלמא - ר"ל הואיל דהוא רק איסור מוקצה ומוקצה שרי ע"י טלטול מן הצד כמ"ש בסימן ש"א וכיון דאי בעי ישראל שקיל ליה בעצמו ע"י טלטול מן הצד כגון באחורי ידיו או בין אצילי ידיו וכי"ב כשמביא האי"י באיסורא לית לן בה ועיין לקמן סימן רע"ט במ"א סק"ט דלטלטל את הפתילה ע"י האי"י כדי שלא יגנב או שלא יפסד אסור ורק טלטול כשהוא צריך לו גופא וכנ"ל בסק"ל או כשצריך למקומו מותר וכ"כ בדה"ח:

[לב] מותר - ר"ל אף דעתה ע"י הנר הזה שהדליק בשביל ישראל נתגדל האור יותר אפ"ה מותר ומיירי כשהיה יכול מתחלה במקום הזה עכ"פ ליהנות קצת לאור הנר הראשון ולכן שרי ובלא"ה אסור. ועיין לעיל סוף סק"כ דלכתחלה לומר לאי"י להדליק אסור בכל ענין: **[לג]** אבל וכו' - וכן אם היתה מדורה שנדלקה מע"ש ובא אי"י והוסיף עצים בשבת בשביל ישראל אסור להתחמם כנגדה לאחר שיכלו העצים הראשונים וקודם שיכלו יש להתיר לעת הצורך: **[לד]** מותר וכו' - אף דעי"י נתינת השמן ניתוסף האור וכן אם עשה שאר תיקון בהנר בשביל ישראל שע"ז ניתוסף האור אף דבודאי איסור גמור לכתחלה לצוות לאי"י לזה אפ"ה מותר להשתמש לאורו כיון דבלא"ה היה יכול מתחלה קצת להשתמש לאורו: **[לה]** ומותר - דסד"א להחמיר בזה כדי שלא לדבר בענין הדלקה כלל [ב"י]: **[לו]** למחות - ומכיון דמיחה בו והראה לו דלא ניחא ליה שיעשה בשבת בשבילו אפילו אם אח"כ עשה המלאכה חשוב כאלו עשה המלאכה לצרכו ומותר להשתמש לאורו ואפילו אם היה הנר של ישראל בבית ישראל. וכ"ז כשלא יערים במחאתו [מ"א]: **[לז]** להדליק וכו' - דוקא כשהנר של אי"י אבל כשהנר של ישראל צריך למחות בו כשרואה שרוצה להדליק נר או להוסיף שמן בשבילו וכנ"ל בס"ק י"א עי"ש [מ"א]: **[לח]** לעשות מדורה - וה"ה להסיק תנור בית החורף:

[לט] ומותרין הגדולים - ר"ל כיון דהעיקר נעשה בשביל הקטנים וכנ"ל בס"א אבל אם נעשה בשביל שניהן ביחד פוסק השו"ע לקמן בסימן שכ"ה ס"ו דאסור: **[מ]** מותר - ר"ל אפילו לומר בפירוש בשבת להסיק: **[מא]** גדול - דבלא"ה אין דרך הגדולים להצטער כ"כ: **[מב]** שהכל

חולים - ומ"מ להסיק אחר מנחה בשבת שיהא למו"ש אסור מאחר דכבר נתחמם בבוקר ואע"פ שכבר נתקרר אינו קר כ"כ שיהא האדם נחשב כחולה אצל קרירות זה ולכן חייבים למחות לא"י שלא להסיק עוד עד אחר צאת הכוכבים ומ"מ הכל תלוי לפי הקור ולפי בית החורף: **[מג]** אצל הקור - וצריך להכין מבע"י הפחמים שיהיו מזומנים בשבת לפני הא"י כי אסור לישראל לטלטלם בשבת ולהכינם לפניו: **[מד]** ולא כאותם וכו' - ומ"מ אין למחות בהם דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין [ב"י]: **[מה]** שאין הקור גדול - ועכ"פ יזהרו שלא לומר לו בשבת להסיק או לעשות המדורה אלא יקצבו עמו בקבלנות שיסיק לו כל ימות החורף בעת שיהיה קר ואז אף אם הא"י יסיק כשאין הקור גדול אפשר דהו"ל כאלו עשה מדעתו וא"צ לצאת מביתו וכמ"ש בס"א וע"ש במ"ב סק"ג:

רעז

סימן

[א] נר וכו' - ואין חלוק בזה בין נר של שמן או שעוה וחלב: **[ב]** אחורי הדלת - כגון דלת שנפתחת לפניו ומאחריה מונח בבית נר דלוק. ודוקא כשהוא נגד פתיחת הדלת ממש וקרוב אל הדלת בענין שכשיפתח הדלת יוכל להכבות ע"י הרוח המנשב מבחוץ ומש"כ כדרכו עיין במ"א שכתב דט"ס הוא דאפילו אם הוא פותח הדלת בנחת מ"מ הרוח מבחוץ מנשב ואסור וכן סתמו כמה אחרונים ועיין בבה"ל: **[ג]** הרוח - עיין במ"א סי' תקי"ד סק"ט דאפילו אם אין הרוח מנשב עתה ג"כ יש לאסור דבכל רגע ורגע הרוח מנשב וא"א להבחין בזה ויש מקילין בזה ונ"ל דבמקום הדחק יש להקל בזה כשפותח הדלת בנחת לאט לאט שלא יגרום הדלת גופא לרוח שיבא: **[ד]** מותר - שבזה אינו עושה כלום לא מכבה ולא מבעיר: **[ה]** קבוע בכותל - ר"ל שהדלת פותחת לפניו והנר קבוע בכותל באופן אם יפתח הדלת תנקוש ותגיע אל נר שלאחוריה: **[ו]** ולנעלו - והאחרונים כתבו דבזה לנעול שרי דלא יבא ע"י לכבוי ועיין בפמ"ג שיישב קצת דברי המחבר דמירי שנועל בכח דע"י מתנדנד הכותל כולו ויבא לכבוי דהיינו שיתרחק קצת השמן שבנר מן הפתילה או שיתקרב קצת השמן שבנר אל הפתילה ויתחייב משום מבעיר: **[ז]** מקרב השמן וכו' - ויש בזה משום מבעיר או מכבה ואע"ג דאינו מכוי מ"מ פסיק רישיה הוא ואם הוא פותחו ונועלו בנחת בענין שלא יהא פסיק רישיה מותר ואין איסור בטלטול הדלת משום הנר המוקצה הקבוע בה לפי שהדלת לא נעשית בסיס לנר לפי שהיא חשובה שמשמשת לבית ובטלה אצלו ולא להנר: **[ח]** של שעוה - ושל חלב ומפני שאין בהם משום מקרב השמן או מרחק. ואם הוא בענין שיש לחוש שע"י הפתיחה ונעילה יכבה לגמרי אף בשל שעוה אסור: **[ט]** כנגד המדורה - מפני שהרוח המנשב גורם להבעיר המדורה יותר ואע"פ שאינו מכוי בזה מ"מ פסיק רישיה הוא: **[י]** ואפילו וכו' - ר"ל אף דע"י רוח מצויה אין דרך המדורה להבעיר יותר אפ"ה אסור דגזרינן אטו שאינה מצויה. ואם אין שם רוח כלל מותר [מ"א בסימן תקי"ד סק"ט] ואם ע"י דפיקת הדלת עושה רוח מצויה משמע בחדושי הר"ן דאסור: **[יא]** מותר לסגרו - ואע"פ שהרוח היה מבעירה אין בו משום מכבה שאינו עושה כלום אלא עוצר הרוח ואם תכבה תכבה: **[יב]** שכח נר - מבעוד יום שלא מדעת ואפילו אם הניחו על הטבלא בכונה אך לא היה דעתו שישאר שם בשבת ואח"כ שכחו שם הוא ג"כ בכלל שוכח: **[יג]** על הטבלא - וה"ה בכ"ז בזמננו לענין השלחן עם הנרות [אחרונים]: **[יד]** מנער וכו' - כשצריך להטבלא ואע"ג דאפשר שיכבה הנר ע"י הנפילה אפ"ה מותר דלא הוי פסיק רישיה וקי"ל דדבר שאין מתכוין מותר וכתב במאירי דדוקא אם הוא מנער בנחת [דהיינו שמטה הטבלא ומורידו לארץ ואח"כ הוא מנער] דאל"ה הוא פסיק רישיה וכן משמע במהרי"ל והביאו הא"ר: **[טו]** ע"י א"י - ואז אפילו בנר של שמן שרי דבמקום שאין מתכוין שרי ע"י א"י אפילו הוא פסיק רישיה ומשמע במהרי"ל דאם אין א"י מזומן יראה לעשות ע"י קטן: **[טז]** או שלא וכו' - ר"ל שדולקת רק הפתילה וכבר כלה שמן: **[יז]** אי אפשר וכו' - ודוקא בנער אמרינן דהוא פסיק רישיה אבל טלטול בעלמא את הטבלא או השלחן ממקום למקום שרי אפילו מונח עליו נר של שמן דלא הוי פסיק רישיה ודוקא אם הוא מטלטלו בנחת: **[יח]** מדעת - בסימן ש"ט יתבאר שיש מחלוקת אימת נקרא מדעת אם בעינן דוקא שיניחו ע"ד שיהיה שם כל השבת או אפילו רק בכניסתו לחוד. והנה הנרות שאנו מדליקין על השלחן דעתנו לטלו למחר ע"י א"י ולדעת הי"א המקילין שם אין דינו כמניח ולא נעשה השלחן והמפה בסיס לאיסור וכתב הב"ח דאם נפל נר של שעוה או חלב על השלחן ואין א"י [או קטן] מזומן לפניו שרי לנער בעצמו דבמקום פסידא סמכינן על המקילין הנ"ל דלא מקרי מניח כיון שהיה דעתו לסלק למחר ואם היה מונח על השלחן בין השמשות גם ככרות ושאר דברים שצריך לשבת פשיטא דהם חשובים יותר מן הנר דהיינו מן שלהבת הנר הדולקת ונעשה בסיס לגבייהו וכמו שכתוב בסימן ש"י ס"ח דהיכי דהוא בסיס להיתר ולאיסור וההיתר חשיב יותר דהוא בטיל לגבי ההיתר ושרי לכו"ע לנער ואם א"א לנער במקום זה משום פסידא דהיינו שיפסיד איזה דבר ע"י הפלת הנר במקום זה רשאי

לטלטל השלחן למקום אחר ולנערו שם. ואם צריך למקום שעומד השלחן להושיב שם איזה דבר רשאי לטלטל השלחן ואפילו בעוד שהנרות דולקות עליו כיון שהיה מונח עליו הלחם הצריך לשבת לא נעשה בסיס לאיסור ומזה נובע המנהג שהנשים נזהרות ליתן ככר הצריך לשבת על השלחן קודם הדלקת הנרות ומנהג נכון הוא כדי שיהא מותר לטלטל את השלחן כשיהיה צריך לו ורק אם הנר הוא של שמן יזהר מאד לטלטל השלחן בנחת כדי שלא יבא לקרב השמן להפתילה או לרחק. ועיין בפמ"ג שמצדד לומר דלאחר שכבו הנרות אינו רשאי לטלטל השלחן עם המנורה שעליה דהא יכול לנערה מתחלה והוא שהיתה של מתכות וליכא פסידא בניעורה: **[יט]** במנורה שבבהכ"נ - היינו בקבועה על מקום אחד אבל אם היא תלויה אפילו ליגע בה אסור שבקל ינענע ואפילו כשכבר כבו הנרות כן משמע ממ"א לעיל בסימן רס"ה וכן מהט"ז בסק"ז וכן משמע מהמרדכי דמייירי בקבועה ועיין מה שכתבנו לעיל בבה"ל בשם אור זרוע: **[כ]** דליכא למיחש וכו' - דהא קיי"ל דנר שהדליקו בו באותה שבת אסור לטלטלו אפילו לאחר שכבה וכדלקמן בסימן רע"ט: **[כא]** אבל אין מניחין - ר"ל אפילו להניחו מעי"ט וכדלקמן בסימן תקי"ד ס"ו: **[כב]** קערה - של חרס אבל של מתכות אסור כי המחממו חייב משום מבעיר אם לא במקום שיש לחוש שיבוא ע"י הדליקה לידי סכנת נפשות מותר בכל גוונא: **[כג]** כדי - ואע"ג דנוטל הכלי לצורך הקורה שאינה ניטלת בשבת קיי"ל דכלי ניטל אפילו לצורך דבר שאינו ניטל וכדלקמן בסי' ש"י ס"ו: **[כד]** שלא וכו' - וה"ה אם עושה בשביל שקשה לעיניו אורו של הנר או ענין אחר אך יזהר להניח מעט אור בין הכלי להנר דאל"כ יכבה הנר:

רעה

סימן

[א] מותר וכו' - עיין ברמב"ם בפירוש המשנה שכתב דדוקא בשא"א להוציא החולה למקום אחר או להסתיר האור ממנו ור"ל ע"י כפיית כלי על גביו וכדלעיל בסוף הסימן עי"ש או ע"י הוצאה לחדר אחר דאל"ה בודאי יותר טוב לטלטל מוקצה מלעבור על איסור כביה ועיין בבה"ל: **[ב]** לכבות הנר - וכשיקיץ אח"כ מותר לדלוק הנר בשבילו ובכל זה אם אי"י מזומן לפניו ואפשר לעשות על ידו בלי איחור יעשה על ידו [סימן שכ"ח ס"י"ב בהג"ה]: **[ג]** החולה שיש בו סכנה - שפקוח נפש דוחה שבת וכדלקמן בסימן שכ"ח וה"ה כשמתירא מפני לסטים שלא יבואו עליו ויהרגוהו ואין לו עצה להסתיר את האור ג"כ מותר לכבות וכתבו האחרונים דה"ה בשביל החולה שהוא ספק סכנה ג"כ מותר לכבות אבל בשביל חולה שאין בו סכנה אסור לכבות לכו"ע ואפי' להפוסקים דס"ל דאין על כיבוי חיוב חטאת משום דהוי מלאכה שאין צריך לגופה אפי"ה אסור מדברי סופרים ולכך נקראת מלאכה שאין צריך לגופה שהרי א"צ לתכלית המלאכה כי א"צ לכיבוי בשביל עצמו אלא שהוא מכבה מפני איזה ענין כגון כדי שישן החולה או שהוא חס על השמן שבנר שלא ידלק כולו עכשו או שהוא חס על חרס הנר שלא יתקלקל מפני חוזק ההדלקה או שמכבה עצים דולקים מפני שחס עליהם או שמכבה את הדליקה מפני שחס על ממונו כ"ז מקרי אינו צריך לגופו שהרי אינו מכוין לתכלית המלאכה עצמה וכן הדמיון בשאר מלאכות כגון החופר גומא וא"צ אלא לעפרה שהמלאכה היא הגומא וחייב בבית משום בונה ובשדה משום חורש וכיון דא"צ לגומא הוי מלאכה שאין צריך לגופה. ואין לך כיבוי הצריך לגופו אלא כשהוא מכבה עצים כדי לעשות מהן פחמין דהלא זה צריך לגוף המלאכה שהרי א"א לעשות פחמין אם לא שיכבה וכן כשהוא מכבה את הפתילה מפני שצריך להבהבה שיהא נאחז בה האור יפה כשיחזור וידליקנה. וכ"ז שכתבנו הוא לדעת הרבה פוסקים והרמב"ם פוסק דמלאכה שאין צריך לגופה חייב עליה ואפילו להפוסקים הנ"ל איסור כביה חמור משאר איסור דרבנן כיון דיש בו צד חיוב לכו"ע:

רעט

סימן

[א] אע"פ שכבה וכו' - והיינו אפילו לא נשאר בו שמן כלל והטעם דכיון דביה"ש היה אסור בטלטול לפי שנעשה הנר והשמן והפתילה בסיס לשלהבת שהוא דבר האסור בטלטול ומיגו דאיתקצאי לביה"ש איתקצאי לכולי יומא וזהו הנקרא בגמרא מוקצה מחמת איסור דקיי"ל ביה לאיסורא. אם יש אימת א"י עליו ע"י הנר [כמו שהיה בזמן האמוראים שהיתה אומה אחת שהיו מקפידין ביום חגם על ישראל שמדליקין נר באותו היום וכל כה"ג] מותר לטלטלו לאחר שכבה [ש"ג] וכן הסכים בספר תו"ש ודלא כמ"א ומפמ"ג משמע שאם ירא שיכהו או שאר הפסד ממון לכו"ע שרי: **[ב]** מותר השמן שבנר - וה"ה מותר הנר העשוי מחלב ושעוה שהדליקו בו באותה שבת וכבה [אחרונים]: **[ג]** לטלטלו ולהסתפק ממנו וכו' - דהואיל והוקצה בתחלת כניסת השבת דהיינו

שבביה"ש כשהיה דולק היה אסור להסתפק ממנו דהמסתפק משמן שבנר חייב משום מכבה וכדלעיל ברסי' רס"ה איתקצאי לכולי יומא שלא להסתפק ממנו אף אחר שכבה וכיון שאסור ליהנות ממנו כל יום השבת ממילא אסור ג"כ לטלטלו דאינו ראוי לכלום ומלבד זה בטלטול גופא הוקצה בבין השמשות שנעשה הכל בסיס להשלהבת וכדלעיל בריש סק"א: **[ד]** אפילו לצורך וכו' - ולא דמי לשאר כלי שמלאכתו לאיסור דמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו וכמו דאיתא בסימן ש"ח ס"ג דהכא כיון דבביה"ש היה אסור לטלטלו אף לצורך גופו ומקומו דהיה בסיס להשלהבת וכנ"ל מיגו דאיתקצאי לביה"ש לגמרי איתקצאי לכולי יומא לגמרי ואין חילוק בכל זה בין הנר שהדליקו בו השמן ובין המנורה שהדליקו בה הנרות דגם הוא נעשה בסיס להנרות: **[ה]** איסטניס - והב"ח ומ"א פסקו דאף מי שאינו איסטניס אם הוא אומר שמאוס עליו שרי לטלקו מעל השלחן ומשמע בב"ח דלא הקיל אלא בנר של חרס שהוא מאוס בודאי וכדלקמן בס"ו וה"ה של עץ אבל של מתכת לא מאיס ובדה"ח משמע דיש להחמיר באינו איסטניס וכדעת ההג"ה: **[ו]** מאיס עליו - היינו שאינו יכול לסבול שיהא מונח אצלו לאחר שכבה או למחר ביום: **[ז]** להוציאו - היינו כשהוא מונח במקום ישיבתו שרי להוציאו משם אבל אם הוא מונח במקום אחר גם האיסטניס אסור לטלטלו ממקום למקום לכו"ע [אחרונים]: **[ח]** והמחמיר לא הפסיד - צ"ל והמחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד: **[ט]** אסור - הטעם דהא מ"מ כבר איתקצאי בביה"ש דעדיין לא היה בו אז לחם ומיגו דאיתקצאי בביה"ש וכו': **[י]** הלחם - היינו אם הלחם הוא חשיב אצלו יותר מהשמן וה"ה אם מניח שאר דבר חשוב דאז אמרינן כיון דהנר נעשה בסיס לאיסור דהוא השמן ולהיתר וההיתר חשוב טפי ולכך שרי כמ"ש סימן ש"י ומ"מ סיים המחבר שאין לסמוך ע"ז והטעם דכיון דהמנורה עיקר עשייתה בשביל השלהבת לכן נעשית תמיד טפל ובסיס להשלהבת ולא ללחם ושאר דברים אחרים אף שהם חשובים יותר [מ"א]: **[יא]** אם התנה וכו' - משום דנר עשוי להכבות משו"ה מהני ביה תנאי אבל בשאר בסיס לדבר האסור אף לדעה ראשונה לא מהני תנאי להתנות כשיסתלק הדבר איסור מן הבסיס שיהא מותר להשתמש [מ"א וש"א] ועיין לקמן בסימן תקי"ח בבה"ל: **[יב]** ודין התנאי ע"ל וכו' - היינו לענין שיעשהו קודם בה"ש כמבואר שם אבל הכא אינו יכול לומר אפילו לדעה ראשונה איני בודל מהנר כל בין השמשות כמו התם דהא ביה"ש הוא דולק וע"כ אסור לטלטלו [מ"א] ומדברי הגר"א בביאורו דכתב דסברא הראשונה ס"ל כגירסת הרי"ף שם בביצה דף ל' משמע לכאורה דמהני ג"כ באומר איני בודל כידוע שיטת הרי"ף שם: **[יג]** לטלטלו ע"י א"י - היינו אפילו אם אינו צריך לו לצורך גופו ומקומו רק שלא יגנב או שלא יפסד [אחרונים]: **[יד]** הוי כאלו התנה - ר"ל דלטלטלו ע"י א"י מצרפינן לזה הדעה ראשונה דמהני תנאי. ואם העמיד עששית על השלחן ודעתו היה שידלק כל היום כולו [כמו יא"צ וכדומה] וכבה דבזה לא שייך לומר הוי כאלו התנה אפשר דאסור לטלטלו אף ע"י א"י [פמ"ג] והיינו דוקא כדי שלא יגנב אבל לצורך גופו ומקומו שרי ע"י א"י בכל גווני: **[טו]** מותר וכו' - דאין מוקצה לחצי שבת דדוקא אם איתקצאי ביה"ש שהוא בתחלת כניסת השבת הוא דאמרינן דאיתקצאי לכולי שבת אף לאחר שכבה אבל לא בזה שהודלק מע"ש לחיה וחולה שיש בו סכנה שהיה מותר בתחלת השבת לטלטלו לא איתקצאי לכולי שבת לאחר שנתרפא החולה אלא על זמן שהוא דולק בלבד וכ"ש אם הודלק בשבת גופא לצורך חיה וחולה דלא היה דולק כלל ביה"ש בודאי לא איתקצאי לכולי יומא: **[טז]** לטלטלו אם כבה - היינו דוקא לצורך גופו או מקומו דלא עדיפא משאר כלי שמלאכתו לאיסור [אחרונים]: **[יז]** והוא הדין וכו' - הכל מטעם הנ"ל דאין מוקצה לחצי שבת שיאסר אף אחר שכבה: **[יח]** בשוגג - נקט בשוגג דלא איירי ברשיעיא ובאמת אפילו הדליקו במזיד ג"כ מותר לטלטלו אחר שכבה לצורך גופו או מקומו הואיל ולא היה מוקצה בתחלת כניסת השבת: **[יט]** מותר לטלטלו - ואף דהוא כלי שמלאכתו לאיסור מ"מ לצורך גופו ומקומו מותר וכמ"ש סימן ש"ח ס"ג: **[כ]** מותר - הואיל ואיכא תורת כלי עליה וחזי לכסויי ביה מנא: **[כא]** מנורה וכו' - אפילו היא חדשה שלא הדליקו בה מעולם: **[כב]** ונמצא עושה כלי - עיין בט"ז ועיין לקמן סימן תקי"ט ס"ב. ואם דרכה להיות רפוי שרי כמ"ש סימן ש"י וע"ש מה שכתבנו במ"ב לענין כוסות של פרקים: **[כג]** ודומה וכו' - משום דמיחלף בשל פרקים. ודע דלפי המתבאר בסעיף זה אסור לטלטל נרות שלנו [שקורין לייכטע"ר] אף שלא הדליקו בו מעולם דהרי הם עשויין של פרקים ומש"כ בס"ו מיירי בנרות שלא עשוין היו עשוין פרקים:

רפ

סימן

[א] עונת וכו' - ויהיה זהיר לקיים עונתו מצוה לאכול שום בע"ש או בליל שבת וה"ה שאר דברים המרבים זרע עיין ס"י תר"ח. כתב בס"ח סימן ש"ף דשומים מבטלים תאוה רק שומים צלויים מרבים זרע. עוד כתב כל דברים מלוחים ממעטים וכן קטניות. ועדשים מבושלים כשאין מלוחים מרבים

[א"ר]: **[ב]** הבריאים - לאפוקי חלושי כח אינם חייבין רק לפי כחן: **[ג]** מליל שבת וכו' - היינו לבד ליל טבילה. וצריך להזהר שקודם שיגיע הלילה חייב להראות חבה יתירה ואהבה עם אשתו וא"צ לומר שלא ירגיל שום קטטה בע"ש [ב"ח]: **[ד]** משום חובל - דדם מיפקד פקיד דהיינו שדם בתולים אינו מובלע בכותלי בית הרחם אלא כנוס הוא שם כמופקד ומוצנע בתוך הכלי וזה פתחו שיצא הדם מתוכו. והנה י"א דבמקום שנתפשט המנהג להחמיר בזה אין להקל להם אבל הט"ז כתב חלילה לעשות איסור בזה ובבירור שמעתי שהחסידים גאוני העולם נהגו בעצמם היתר בזה ע"כ אין חשש חומרא בזה כלל והמחמיר אינו אלא מן המתמיהין. ועיין לקמן סימן שלי"ט סק"א במ"א דלכתחלה ראוי ליחדן אחר החופה יחוד גמור קודם השבת ד"א דחופה שלנו לא מקרי חופה וא"כ כשיתיחדו אח"כ בשבת יהיה אח"כ כקונה קנין בשבת:

רפא

סימן

[א] מאחרין - ומ"מ צריכין ליזהר שלא לעבור זמן ק"ש וברש"י [מגילה כ"ג] משמע שגם בשבת מצוה למהר לקרוא ק"ש כותיקין: **[ב]** ובכל דבר וכו' - היינו כל דבר שמוסיפין בשביל שבת ואפילו נשמת: **[ג]** מחזירין אותו - אין הכונה שמחזירין אותו לברכת יוצר אור אלא לאחר תפלת ח"י יאמר כך בלי ברכה ויתחיל משבח נותנים וכו' משא"כ שאר זמירות אם שכח אין חיוב לאמרן אחר התפלה. ואם נזכר קודם שאמר בא"י יוצר המאורות שלא אמר לאל אשר שבת אפשר דיש לחזור ולהתחיל מלאל אשר שבת [פמ"ג ע"ש שנשאר בזה בצ"ע]. כתב הח"א מ"מ נ"ל שלא ידלג לכתחלה הנוסח דלאל אשר שבת או הכל יודוך כדי להתפלל בצבור שהרי כ"ז נזכר בזה ש"מ שנוסח ברכה כך היא: **[ד]** ולהנעים - היינו לאמרם בנגון שיש בו נעימה כעין שעושין בפסוקי דזמרה אבל לא להאריך הרבה וכבר הפליגו הקדמונים בגנות המשוררים המאריכים ומפרידים אות מחברתה ותיבה מחברתה. וביותר מצוי קלקול ע"י הנגונים בסיום הברכה כשעונין הקהל אמן לפעמים עונין קודם שיסיים ממש הברכה ולפעמים מאריכין בניגון אחר סיום התיבה ועונין בהפסק גדול אמן [פמ"ג]: **[ה]** במאריך בהם - ומ"מ יש ליזהר מאד שלא לעבור זמן ק"ש ותפלה ע"י:

רפב

סימן

[א] מוציאין וכו' - יש לומר בריך שמיה בפתיחת הארון בין בשבת ובין בחול. והנותן ס"ת והמקבלו צריך שיהא בימין ואפילו אם הוא איטר יד אין לשנות בזה: **[ב]** וקורין בו וכו' - והיא מצוה מד"ס והיא תקנה קדומה ממש רבינו ע"ה וכמ"ש בסימן קל"ה ע"ש במ"ב: **[ג]** שבעה - הנה בזמן המשנה היה המנהג שהראשון שבקראים היה מברך הברכה לפניו והאחרון היה מברך הברכה לאחריה והאמצעים כולן היו יוצאין בברכתן ואח"כ בזמן הגמרא התקינו שכל אחד יברך לפניו ולאחריה כמו שנהוג היום: **[ד]** ואם רצה - וי"א שהיום שכל אחד מהקראים מברך לפניו ולאחריה וכנ"ל אין כדאי להוסיף להרבות בברכות אך במקום הצורך כגון חתונה או ברית מילה וכל כה"ג אין לחוש לזה: **[ה]** מוסיף - ונכון שלא להוסיף הרבה מפני טורח הצבור ובמקום שיש לחוש לתרעומות איזה אנשים כשלא יקראו להם לתורה א"צ לדקדק בזה. כתבו האחרונים דבשבת שקורין ב' פרשיות יש לקרות מנין חצי הקראים מהשבעה בכל סדרה דהיינו שקורא להרביעי קצת מהסדר א' ומהסדר ב' ג' פסוקים עכ"פ ואין לחוש במה שיוסיף על השבעה בסדר ב' כיון דאין שום חיוב מן הדין להוסיף: **[ו]** אין להוסיף - וכשחל יו"ט בשבת לכו"ע מותר להוסיף על שבעה כמו בשאר שבתות השנה דכי בשביל שניתוסף בו קדושת יו"ט נגרע ממנו המעלה דשאר שבתות אך כשחל יו"ט בשבת טוב לכתחלה שלא להוסיף על שבעה משום שראשי הפרשיות מכוונים שמסיימים במילי דכפרה: **[ז]** מלבד בשמחת תורה - דכדי שיזכה כל אחד לקרוא בתורה בעת סיום התורה אוקמי אדינא כרוב הפוסקים שמתירין להוסיף ביו"ט: **[ח]** אין המפטירין וכו' - ר"ל דלמפטיר קורא פרשה בפני עצמה בחובת היום ומזה ממילא ג"כ ראייה דנקטינן לדינא כדעה א' דביו"ט מותר להוסיף על מנין הקראים וכדלקמן: **[ט]** אין בכך כלום - ומ"מ אינו עולה מן המנין אם לא שהוסיף לכל הפחות שני פסוקים על מה שקרא הראשון דאז דיעבד עולה למנין וכמ"ש בסוף סימן קל"ז: **[י]** חוץ מבש"ת - י"א דה"ה בחתונה אבל מנהגנו שלא לקרוא לזה מה שקרא כבר אחד אף בחתונה לבד בש"ת נוהגין כרמ"א [פמ"ג]: **[יא]** למנין שבעה - אבל לא למנין שלשה [מ"א] ובעולת שבת כתב עוד דה"ה למנין דה"ו שיש ברי"ח ויו"ט ויו"ט ג"כ אין עולה: **[יב]** וקטן - ואף אם אין

שם כהן אלא קטן קורין אותו [רי"ט ורדב"ז] ודעת המ"א שאין אנו מחוייבין לקרותו דמ"ע דוקדשתו לא נאמר על כהן קטן דהא כתיב כי את לחם אלהיך הוא מקריב וקטן לאו בר עבודה הוא וכן נוהגין בימינו שכשאין בבהכ"נ כהן שהוא בן י"ג שנה קורין ישראל במקום כהן ואפילו יש שם כהן קטן. ויותר מזה נוהגין כהיום שאין קורין קטן כלל לשום עליה אפילו אם כבר נשלם מנין הקרואים אלא למפטר [אחרונים]. כתב המ"א בשם מסכת סופרים שהנשים אע"פ שאין חייבות בת"ת מ"מ חייבות לשמוע קריאת ספר כאנשים ואין נוהגות לזהר בזה ואדרבה יש מקומות שנוהגות הנשים לצאת חוץ בעת הקריאה: **[יג]** שיודע למי מברכין - ומ"מ אין יכול להיות מקרא את העולים דהיינו שהוא יקרא בקול רם בס"ת והעולים אומרים אחריו בלחש וכל הצבור יהיו יוצאים ידי חובתן בשמיעה ממנו עד שיביא שתי שערות [ומשהוא בן י"ג שנה בחזקה שהביא שתי שערות לענין זה] ומ"מ כשאין שם קורא אחר ותבטל הקריאה לגמרי מסתפק הפמ"ג דאפשר דיש להקל באופן זה אפילו אם לא הביא עדיין שתי שערות וכן בדה"ח בהלכות קה"ת מיקל ג"כ בשעת הדחק: **[יד]** כולם - או רובם: **[טו]** אמו מישראל - דאז הו"ל ישראל מעליא וחייב בכל המצות: **[טז]** בראש מגולה - היינו אפילו הוא קטן. וכן קטן שהוא פוחח דהיינו שבגדיו קרועים וזרועותיו וכתפיו מגולין אסור לקרותו לתורה [מגילה כ"ד ע"ב]: **[יז]** מותר לעלות - שהרי הוא חייב בכל המצות שבתורה כשאר איש ישראל: **[יח]** נוהגים - מה שנהגו למכור ששי בפני עצמו יש קצת סמך מהזוהר שלח לך [מ"א] ואחרון מוכרים בפ"ע דאחרון חביב שמסיים בו [פמ"ג] ומ"מ ח"ו להתקוטט בעבור זה שכל אותיות התורה הם כולם קדושים וטהורים וכדכתיב אמרות ה' אמרות טהורות וגו': **[יט]** לקרות שבעה וכו' - דהנה מן הדין קי"ל דמפטר עולה למנין שבעה והיה יכול לגמור הפרשה דהיינו הסדרה עם המפטר שהוא השביעי ואח"כ לומר קדיש ואך כדי לצאת גם דעת האומר בגמרא דאין מפטר עולה למנין שבעה וע"כ מהנכון הוא לקרות שבעה קרואים קודם שמתחיל המפטר וכדי להודיע לכל שהמפטר אינו ממנין העולים תקנו ג"כ שהנכון לכתחלה להפסיק בהקדיש בין קריאתו לקריאת שאר העולים וממילא מוכרח לגמור הסדרה מתחלה כדי שלא יפסיק בקדיש באמצע הקריאה ואח"כ לחזור עם המפטר עכ"פ ג' פסוקים ממה שקרא השביעי או האחרון: **[כ]** ולגמור עמהם הפרשה - וה"ה דיכול להוסיף עוד על השבעה אך העיקר אשמועינן דנהגו שלא להשלים בהמפטר את הפרשה ואח"כ לומר קדיש אלא יאמר קדיש קודם קריאת המפטר וממילא מוכרח לגמור כל הסדרה מתחלה קודם אמירת הקדיש וכמשי"כ בסק"ט: **[כא]** וכן נוהגים ביו"ט - ר"ל שגם ביו"ט אף דמדינא היה מותר המפטר להיות מן המנין חמשה מ"מ נוהגים ג"כ שאין המפטר מן המנין אלא קורא בפני עצמו בפרשה של חובת היום והקדיש אומר מקודם ומ"מ יוצא בזה אף למ"ד דעולה מן המנין שהרי רוב הפוסקים סוברים דמותר להוסיף וכנ"ל בס"א: **[כב]** או ג' וכו' - כגון ר"ח טבת שחל בשבת שצריך לקרות פרשת השבוע ופרשת ר"ח וענין של חנוכה או בש"ת שצריך לקרות פרשת וזאת הברכה ובראשית ופרשת המוספים בכל זה המפטר בלבד קורא באחרונה ובין כשמשלמין המנין או שמוסיפין על המנין הכל עולים בשני ספרים הראשונים: **[כג]** או בדי' פרשיות - ואע"פ שפרשת זכור היא חובה מן התורה שישמענה כל אדם מישראל והקטן שאינו מחויב בדבר אינו יכול להוציאם י"ח מ"מ הרי עכשיו השי"ץ קורא ומשמיע לצבור ומוציאם ידי חובתן ויש מחמירין בדבר שלא לקרותו לקטן לפרשת זכור וכן לפרשת פרה שי"א שגם היא מדאורייתא וכן הסכים בא"ר ודה"ח. וביום א' של שבועות שקורין המרכבה למפטר וכן שביעי של פסח שקורין השירה ובשבת שובה ג"כ נוהגין שאין קורין אותו לכתחלה למפטר ובתשובת פרח שושן העלה לעיקר דהקטן לא יקרא בד' פרשיות והביאו בחידושי רע"א. ואמנם גם בשאר מפטר ג"כ דוקא בקטן שהגיע לחינוך שיודע לחתוך האותיות בטוב ודלא כאותן שמניחים קטנים הרבה לומר ההפטר [מ"א] ועיין בבאור הלכה: **[כד]** אע"פ שיש חולקים - היינו דהחולקים ס"ל דוקא בשבת שקורא המפטר מה שכבר קרא השביעי אז נוכל לקרות לקטן משא"כ בכל אלו שקורא המפטר פרשה שלא קראו מתחלה: **[כה]** ואומרים קדיש - לא חידש בזה כלום על המחבר רק לאשמועינן מה שסיים לבסוף דאין חילוק וכו' אלא בכל פעם אומרים הקדיש קודם המפטר דוקא: **[כו]** קודם שעולה המפטר - היינו בשבת אבל בחול שהמפטר ממנין הקרואים אומרים קדיש אחר המפטר [דהיינו אחר שמכניסין הס"ת להיכל] ולא קודם דאין אומרים קדיש עד שנשלם המנין ובחיה"מ פסח וכן בחיה"מ סוכות אומרים קדיש אחר שקרא הרביעי דאז כבר נשלם מנין הקרואים: **[כז]** אם לא נמצא וכו' - וה"ה בשבת של חזון אפילו נמצא מי שיודע להפטר נביא רק שלא ידע לקונן כנהוג ג"כ דינא הכי: **[כח]** צריך לחזור ולקרות - ואפילו השביעי רוצה להפטר צריך לחזור ולקרות כיון שהפסיק בקדיש הנכנסים לא ידעו שזה המפטר קרא מתחלה בתורה ואיכא בזיון לתורה כדאמרין בגמרא דהמפטר צריך שיקרא בתורה תחלה מפני כבוד התורה [היינו דאי המפטר יפטר בנביאים ויברך עליו ולא יקרא בתורה הרי אנו משוים דברי הנביאים לתורה בקריאה וברכה לכן צריך לקרות המפטר בתורה תחלה ומזה יראו שהתורה עיקרית] ומ"מ נכון יותר בעניננו שהפסיק בקדיש שיקרא המפטר אחד מן הקודמים ולא השביעי: **[כט]** יפטר מי שעלה וכו' - היינו שיפטר בנביא וא"צ לחזור ולקרות בתורה אלא מה שקרא בשביעי בסיום הפרשה [או כשהוסיפו מי שקרא באחרון] עולה גם למפטר דהא קי"ל דהמפטר

עולה למנין שבעה וכדלקמיה בס"י והקדיש יאמר אחר קריאת הפטרה וברכותיה. כתב הפמ"ג דה"ה בכל מפטיר כששכח לומר הקדיש מקודם ונזכר אחר שכבר קרא המפטיר בתורה לא יאמר הקדיש עד לאחר קריאת הפטרה וברכותיה: **[ל]** אם יודע - ואם השביעי אינו יודע ויצטרך לעלות למפטיר אחד מהקודמים אז בכל גונוי צריך לחזור ולקרות ולברך בתורה לשם מפטיר: **[לא]** לא יפטיר - ובשבת חזון במקום שהמנהג שקוראים הרב למפטיר לא יקראוהו מקודם לשלישי [מ"א ותו"ש] ועיין בא"ר: **[לב]** מי שעלה כבר - אם קראו לאדם לתורה בבית הכנסת אחרת ונדמן לו אותה הפרשה שקרא היום צריך לחזור ולברך [אחרונים]: **[לג]** א"צ לקרות וכו' - ר"ל שא"צ לקרות עוד שביעי מלבד המפטיר דאחרי שאמר קדיש בסיום הפרשה אינו קורא אח"כ רק לשם מפטיר לבד כמו שרגיל תמיד אחר הקדיש והוא יהיה עולה למנין שבעה אבל אם נזכר קודם שאמר הקדיש אז צריך לקרות אחד לשביעי ממה שקרא כבר ויסיים הפרשה עמו ויאמר קדיש ואח"כ יחזור לקרות איזה פסוקים למפטיר כמו שרגיל תמיד: **[לד]** אלא יקרא וכו' - וא"צ לחזור ולומר קדיש: **[לה]** ודילג פסוק אחד - ה"ה תיבה אחת אלא שדיבר בהוה: **[לו]** חוזר וקורא - ויברך לפניו ולאחריה על הג' פסוקים ועיין לעיל סימן קל"ז סי"ג שם מבואר כל פרטי דין זה:

רפג

סימן

[א] שאין בה - ואין קורין בתורה פחות מג' פסוקים וכדלעיל סימן קל"ז ולהצטרף עמה פסוקים שלא מענינו של יום אי אפשר והתוס' כתבו עוד טעם לפי שצריך להפטיר בנביא בכל שבת מענינו של יום ואי קרינן בשל שבת א"כ יהא צריך להפטיר בדסליק מיניה והיינו מענינו שבת וא"כ יהיו כל ההפטרות מענין אחד:

רפד

סימן

[א] מפטירין - כתב הלבוש תמהתי על שלא ראיתי נוהגין לכתוב ההפטרות כדין ספר כי היה נ"ל שאין יוצאין כלל בקריאת ההפטרה בחומשים הנדפסין כיון שאין נכתבין בכל הלכות הסי"ת או מגילה והט"ז ומ"א יישבו המנהג וס"ל דאף שהוא ע"י דפוס וגם על הנייר ושלא בגלילה מותר לענין זה ומ"מ דעת המ"א דצריך לקרות ההפטרה מתוך נביא שלם הנדפס ולא מתוך הפטרה לבד הנדפסת בחומש וכן ג"כ דעת הא"ר ע"ש ומ"מ אם אין להם רק הפטרה הנדפסת בחומש יש לסמוך להקל שלא לבטל קריאת הפטרה אך לכתחלה בודאי ראוי ונכון שיהיה לכל צבור נביאים שנכתבין בקלף כדין שאז גם השמות נכתבים בקדושה משא"כ כשהוא על הנייר הנדפס [עיין בא"ר] וכן הנהיג הגר"א בקהלתו וכעת נתפשט זה בהרבה קהלות ישראל ואשרי חלקם: **[ב]** בנביא וכו' - והטעם מפני שפ"א גזרו גזירה על ישראל שלא יעסקו בתורה וקראו בנביאים שבעה וברכו עליהם כנגד השבעה שהיו צריכים לעלות ולקרות בתורה ולא היו קורין עם כל אחד פחות מג' פסוקים והרי בין כולם כ"א פסוקים לכך אע"פ שהגזירה בטלה מנהגא לא בטל ומשו"ה תקנו שהמפטיר יקרא בנביא לא פחות מכ"א פסוקים ויהא קורא בתורה תחלה מפני כבוד התורה וכמ"ש בסימן רפ"ב במ"ב סקכ"ח ויברך המפטיר ז' ברכות [דהיינו שתי ברכות שמברך המפטיר על התורה לפניו ולאחריה ואחת על הנביא לפניו וארבע לאחריה] כנגד ז' שקראו בתורה: **[ג]** אבל בלא"ה - כגון שלא היה להם סי"ת לקרות בה ואם קראו בסי"ת ונמצאת אחר הקריאה שהיא פסולה אפ"ה מפטירין אחריה ומברכין הברכות לפניו ולאחריה ועיין בבה"ל. אם אין עירוב שיכולין להביא הנביא או החומש בבהכ"נ להפטיר הולכין עשרה ומפטירין בבית שמונח שם ובברכת ההפטרה ג"כ דהרי מ"מ קראו בתורה תחלה אע"פ שלא היה באותו מקום: **[ד]** אין המפטיר וכו' - דאלמלא שבת אין נביא בר"ח וקריאת הנביא הוא רק משום שבת: **[ה]** צריך לכוין - וע"כ מצוה על העולים שיברכו בקול רם כדי שכל הקהל ישמעו ויוכלו לענות אמן: **[ו]** אחריהם אמן - דע"י עניית אמן חשוב כאלו היה מברך לעצמו. אין לענות אמן אחר אמת וצדק שאומרים בברכות שאחר הפטרה שאין זה סיוס ברכה וכן אין לענות אמן אחר הנאמרים באמת שנאמר בברכה שלפני ההפטרה דזהו ג"כ ברכה אחת עם מה שאמר אח"כ בא"י הבוחר בתורה דזו היא חתימתה: **[ז]** מי שאינו יודע וכו' - היינו שקרא מתחלה הקטן בתורה לשם מפטיר ואח"כ נמצא שאין יודע לומר ההפטרה וכן בגדול כה"ג יכול אחר לומר ההפטרה וברכותיה דאף שתקנו שהמפטיר יקרא בתורה תחלה מפני כבוד התורה מ"מ בדיעבד אמרינן שגם בזה איכא כבוד לתורה שניכר הדבר שקראו בתורה בתחלה לשם מפטיר שהרי הפסיק בקדיש מקודם והפמ"ג כתב דאם יכול עכ"פ לומר מלה במלה כשמקרינן אותו טוב יותר שהוא בעצמו שקרא

בתורה לשם מפטיר יאמר אח"כ ההפטרה וברכותיה ג"כ: **[ח]** אבל לכתחלה וכו' - היינו שאין קורין למפטיר מי שלא ידע אח"כ לקרות ההפטרה ג"כ. ובזמנינו שהמנהג בכמה מקומות לכתוב נביאים על קלף ובגלילה כס"ת וא"כ הקורא בנביא הוא מוציא כל הצבור כקריאת ס"ת ולכן אפילו לכתחלה מותר לקרות למפטיר אפילו מי שאינו יודע לקרות בנביא בעצמו דהוא יאמר כל הברכות והש"ץ יקרא ההפטרה כמו שקורא בס"ת [ח"א]: **[ט]** כמו בס"ת - ולענין ברכה לפניו יש דעות בריש סימן ק"מ ע"ש הטעם וה"ה הכא ועיין בפמ"ג שכתב דספק ברכות להקל ועיין במה שכתבנו בסימן ק"מ בבה"ל. ועיין שם בס"ד בהג"ה דאפילו במקום שהש"ץ קורא בס"ת ג"כ הדין דצריך להתחיל ממקום שהתחיל הראשון וה"ה כאן: **[י]** ושנים וכו' - גם לא יהיה נקרא ההפטרה ע"י שנים דהיינו שאחד יקרא פסוק אחד והב' שותק עד שמסיים הפסוק ואח"כ קורא השני פסוק אחר כי המפטיר שקרא בתורה צריך שיקרא הוא לבד כל ההפטרה [עט"ז]: **[יא]** לא יאמרו - עיין במ"א דדוקא בקול רם אבל בלחש מותר לומר שבזה לא יטריד לחבירו שלא יוכל לשמוע וגם נכון לכתחלה לעשות כן לקרות בלחש מתוך הספר עם הקורא ועיין בפמ"ג דמשמע דיראה לקרות מלה במלה עם הש"ץ כדי שיציית להקורא ועיין בבה"ל מה שכתבנו בשם שער אפרים ועיין בספר מעשה רב שכתב דהא דכתב המ"א שיראה לקרות בלחש מתוך הספר עם הקורא היינו דוקא כשהקורא קורא מתוך החומש אבל כשקורא מתוך הנביא יקרא הוא לבד וכולם יהיו שומעין וע"ש עוד שכתב דאם יקראו הכל בקול רם עם הקורא תהיה ברכת הקורא ברכה לבטלה: **[יב]** אין המפטיר וכו' - היינו שאין רשאי להתחיל לומר ההפטרה עד שיגמור וכו' והטעם כדי שגם הגולל יתן לבו למה שיאמר המפטיר שחובה היא על כל אדם לשמוע פרשת ההפטרה כמו פרשה שבס"ת וברש"י שם משמע שצריך להמתין עד שיוגלל הס"ת במטפחותיה אין לסלק מעל השלחן ספר הנביאים או החומש שקורין בו המפטיר עד אחר הברכה כדי שיראה ויברך על מה שהפטיר: **[יג]** שניה - שבה מסיימין את הקריאה: **[יד]** וע"ל סי' תכ"ח - לענין הפטרת אחרי וקדושים כשהן מחוברות ויתר דיני הפטרה: **[טו]** אחר קריאת התורה - לאפוקי אחר אשרי לא יאמר שום דבר דהקדיש שאומרים לפני העמוד קודם תפלת י"ח הוא קאי על אשרי שאמר בתחלה וע"כ אין להפסיק ביניהם ויהללו שאומרים אין הפסק. ומה שנשתרבב המנהג שכשיש חולה או חזן הס"ת בידו לאחר אשרי ואומר מי שבירך ומפסיק הרבה בין אשרי לקדיש שלפני העמוד שלא כדן הוא [פמ"ג]: **[טז]** ובכל יום שאין אומרים וכו' - ואם חל ט"ב בשבת אע"פ שאין אומרים צ"צ אומרים א"ה כ"כ א"ר בס"ת תקנ"ז והפמ"ג בס"ת תקנ"ט כתב שג"כ מזכירין בו נשמות אותן שמזכירין בכל שבת אבל בשבת שמברכין בו אב או בשבת שחל בו ר"ח אב גופא א"ה אב הרחמים ואין מזכירין בו נשמות: **[יז]** כשמברכין החודש - ואין מזכירין בו נשמות ואפילו במקום שאומרים אב הרחמים כגון בימי הספירה אפ"ה אין מזכירין בו נשמות רק למי שנפטר באותו שבוע [מ"א] והפמ"ג כתב שכדומה שאין מזכירין אז נשמות כלל: **[יח]** בימי הספירה - משום שהיו הגזרות באותו זמן ואפילו חל מילה בשבתות ההם דאיכא תרתי לטיבותא אפ"ה אומרים דהא אומרים אותו בימי חדש ניסן כשמברכין חדש אייר דאית ביה נמי תרתי לטיבותא [וה"ה אם יש מילה בניסן דאיכא ג' לטיבותא ג"כ אומרים אותו דאין חילוק בין תרתי לטיבותא ובין ג' לטיבותא] אבל כשחל ר"ח אייר בשבת אין אומרים אותו וכ"ש שאין מזכירים בו נשמות וכן בכל חודש ניסן אף בימים שלאחר הפסח דהוא תוך הספירה ג"כ אין מזכירין בו נשמות אבל אה"ר אומרים בו כיון שהוא בימי הספירה:

רפה

סימן

[א] לקרות לעצמו בכל שבוע - היינו שלא יקדים לקרות קודם אותו שבוע וגם לא יאחר דצריך להשלים פרשיותיו עם הצבור וכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו [גמרא]: **[ב]** שנים מקרא - אבל לא יקרא אחד מקרא ואחד תרגום ויכוין לשמוע מהש"ץ אלא צריך לקרות ב"פ מקרא חוץ ממה ששמע מהש"ץ אם לא שקרא אז ג"כ בפיו וע' במ"א סק"ח שכי' בשם לחם חמודות דבדיעבד יוצא פ"א במה ששמע מהש"ץ ויש אחרונים שמחמירין אפ"י דיעבד. ובענין הקריאה יש דעות בזה בין אחרוני י"א שיקרא כל פסוק ב"פ ותרגום עליו וי"א שיקרא כל פרשה ב"פ ואח"כ התרגום היינו שיקרא כל פרשה פתוחה או סתומה ב"פ ואח"כ התרגום ובשע"ת מצדדים כדעה ראשונה ובספר מעשה רב איתא שהגר"א נהג לומר התרגום אחר כל פרשה פתוחה או סתומה או אחר מקום שנראה יותר הפסק ענין ודעביד כמר עביד דעביד כמר עביד. מי שהוא בקי בטעם ובנקודות בע"פ טוב להדר לקרות בס"ת גופא: **[ג]** ודיבן - ר"ל אע"פ שאין בו תרגום וה"ה ראובן ושמעון וכ"כ צריך לקרותו ג"פ ויש מחמירין דבעטרות ודיבן שיש בו תרגום ירושלמי צריך לקרות שם התרגום: **[ד]** בפירוש רש"י - שהוא מפרש את המקרא כמו שמפרש התרגום ויותר ממנו אבל אם קראה בשאר לעז שהוא מפרש רק את המלות לחוד לא יצא י"ח במקום תרגום לפי שהתרגום מפרש כמה דברים שאין להבין מתוך המקרא: **[ה]** חשוב כמו תרגום - וע"כ יוצא

במה שקורא שני פעמים מקרא ואחד פירוש רש"י ואותן פסוקים שאין עליהם פירוש יקרא אותן ג"פ. מי שאינו בר הכי שיבין את פירוש ראו לקרות בפירוש התורה שיש בלשון אשכנז בזמנינו כגון ספר צאינה וראינה וכיוצא בו המבארים את הפרשה ע"פ פירוש ושאר חכמינו ז"ל הבנויים על יסוד התלמוד: **[ו]** תרגום וגם פירוש - כי התרגום יש לו מעלה שניתן בסיני וגם הוא מפרש כל מלה ומלה ופירוש יש לו מעלה שהוא מפרש את הענין ע"פ מדרשי חז"ל יותר מהתרגום ובאמת כן ראוי לנהוג לכל אדם שילמוד בכל שבוע הסדרה עם פירוש לבד התרגום כי יש כמה פרשיות בתורה ובפרט בחלק ויקרא שא"א להבינם כלל ע"י תרגום לחוד מי שאין בידו תרגום רק החומש לבד יש לו יקרא שני פעמים מקרא ואח"כ כשיזדמן לו תרגום יאמר. לא יקרא פסוק המאוחר קודם המוקדם אלא יקרא כסדר. לא יקרא התרגום תחלה ואח"כ מקרא אלא יקרא לכתחלה שנים מקרא מקודם ואח"כ תרגום. אם אפשר לו שלא יפסיק בשמו"ת על שום דבר הוא טוב ויפה מאד וכן ראיתי מהמדקדקים עושין כן וכן ראוי לבעל נפש לעשות [שכנה"ג בשם סדר היום וכ"כ ש"א]: **[ז]** מיום ראשון ואילך - כיון שמתחילין במנחתא דשבתא לקרות פרשת שבוע הבא נחשב שוב הקורא כקורא עם הציבור וא"כ מה שכתב המחבר מיום ראשון ואילך לאו דוקא הוא: **[ח]** חשוב עם הציבור - כמה אחרונים כתבו דמן המובחר הוא לקרותה בע"ש ועיין בשע"ת ובספר מטה יהודה כתב דאם הוא קורא מתחלת השבוע והלאה הוא ג"כ בכלל מצוה מן המובחר וכמו שכתב בב"י דמוכח כן מדברי הרמב"ם וכן בספר מעשה רב כתב בהנהגת הגר"א שהיה נוהג תיכף אחר התפלה בכל יום לקרוא מקצת מהסדרה שנים מקרא ואחד תרגום ומסיים בע"ש: **[ט]** שישלים אותה וכו' - וכדאיתא במדרש שצוה רבי את בניו אל תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו את כל הפרשה. ומ"מ פשוט דאין לעכב מחמת זה האכילה עד אחר חצות וכדלקמן בסימן רפ"ח דזהו רק מצוה בעלמא ולכתחלה מהנכון אם לא קרא שנים מקרא ואחד תרגום בע"ש להשכים בשבת בבקר ולקרא השמו"ת קודם הליכתו לבהכ"נ [כן איתא באור זרוע ריש הלכות שבת וכ"מ בתר"י ריש ברכות ע"ש]: **[י]** עד המנחה - דמנחה ולמעלה מתחילין הצבור לקרות פרשת שבוע הבא: **[יא]** עד רביעי בשבת - דגי ימים הראשונים שייכין עדיין קצת לשבת שעבר וכדלקמן בסימן רצ"ט ס"ו לגבי הבדלה לכן בדיעבד יכול להשלים: **[יב]** עד שמיני עצרת - היינו בא"י ששם עושין שמ"ע רק יום אחד וגומרין הציבור אז הסי"ת ולכך בדיעבד מקרי עד יום ההוא משלים פרשיותיו עם הציבור אבל לכתחלה לכו"ע לא יאחר יותר מיום השבת: **[יג]** שאז משלימין הציבור - ויש לו לקרות אז שנים מקרא ואחד תרגום ודלא כאותן שקורין מקרא לחוד כיון שחסר לו גם התרגום: **[יד]** בשעת קה"ת - ובסימן קמ"ו במ"א סק"ה הביא בשם השל"ה שמחמיר בזה אלא הכל צריכין לשמוע הקריאה מפי הש"ץ וכן הוא דעת הגר"א שהובא בספר מעשה רב דצריך לשמוע כל תיבה ותיבה ולראות בחומש ולא יסייע להקורא כלל ומשמע שתפסו העיקר כדעת השבלי לקט בשם רבו והר"מ שהובא בהגהות מיימוני ובב"י שם דרק בין גברא לגברא מותר. ומ"מ נראה דלקורא בלחש מלה במלה עם הש"ץ אין להחמיר בזה כיון שמכוין אז גם לשמוע כל תיבה מפי הש"ץ והמ"א הביא שם בשם מטה משה דלכתחלה נכון לעשות כן וכ"כ כמה אחרונים: **[טו]** וע"ל סימן קמ"ו - דשם מסיק המחבר בס"ב דנכון להמדקדק בדבריו לכיון דעתו לשמעם מפי הקורא והוא משום דחשש ג"כ לדעת הפוסקים שהבאתי למעלה: **[טז]** מלמדי תינוקות - ודוקא בימיהם שהיו לומדים פירוש המקרא עם התינוקות ולכך יוצאין בזה גם ידי תרגום וכדלעיל בס"ב אבל אם לומד פירוש המלות לחוד לא יצא ידי תרגום אלא השני פעמים מקרא דבודאי קרא עם התינוקות שני פעמים ולכן צריך לומר תרגום בעצמו [מח"ה"ש וכן מצדד הפמ"ג]: **[יז]** אין צריכין וכו' - מכאן שניגון הטעמים אינו מעכב לגבי שמו"ת [פמ"ג]: **[יח]** אין צריך - ר"ל שאין צריך לקרות לעצמו שמו"ת דהא כבר קרא כל התורה מדי שבת בשבתו וביום הו"ר יקרא שמו"ת פרשת וזאת הברכה ואם קרא ביום שמ"ע לא הפסיד [שע"ת]: **[יט]** נהגו לקרות ההפטר - טעם המנהג שמא יקראוהו למחר למפטיר ויהא בקי ורגיל בה משא"כ בפרשיות של יו"ט ששם החזן הוא הקורא [מ"א]: **[כ]** של שבת ולא וכו' - ר"ל שיש מנהג באיזה מקומות שקורין בצבור לבד הפטרת הסדרה עוד איזה פסוקים מהפטרות שוש אשיש [משום דכתיב בה כחתן יכהן פאר וגומר] וקמ"ל דבשעה שקורא לעצמו ההפטרות אין צריך לקרות אלו הפסוקים משום דהוא מצוי ושגור בפי הכל ובקי בהן בלא זו הקריאה. ובד' פרשיות יקרא הפטרה דד' פרשיות:

רפו

סימן

[א] אחר תפלת השחר - כמו קרבן מוסף שזמנו לכתחלה אחר התמיד: **[ב]** מעד סוף וכו' - דעיקר זמן זמן הקרבת המוסף היה לכתחלה עד סוף שבע: **[ג]** אין לה תשלומין - כיון שזוכר בה קרבן מוסף וקרבן מוסף אין לה תשלומין משא"כ שארי תפלות שלא נזכר בהם קרבן כלל יש להן תשלומין כמ"ש סימן ק"ח: **[ד]** ויש בה נשיאת כפים - היינו דנושאים כפים במוסף כמו בשחרית

וכנ"ל בסימן קכ"ט וע"ש בסימן קכ"ח סמ"ד בהג"ה דבכל מדינותינו אין נוהגין לישא כפים בשבת כלל: **[ה]** יצא - דקרבן מוסף זמנו מתחלת היום עד הערב אלא דאסור להקדים שום קרבן לכתחלה לקרבן תמיד של שחר ובדיעבד יצא: **[ו]** כל יחיד וכו' - דלא תימא דהואיל דהוא במקום הקרבת הקרבן לא הוטלה המצוה רק על הצבור שבעיר ולא על היחיד קמ"ל דלא אמרינן הכי: **[ז]** אכילת פירות - ואע"ג דלאחר תפלת שחרית כבר נתחייב בקידוש ואסור לאכול ולשתות מקודם ואין קידוש אלא במקום סעודה י"ל דדי כשישתה כוס יין אחר הקידוש דגם זהו מקרי סעודה כנ"ל סי' רע"ג ואח"כ יאכל הפירות או כשאין לו יין כ"כ יש לסמוך על הפוסקים דס"ל דדי כשישתה כל הכוס יין של קידוש שמחזיק רביעית דזהו מקרי ג"כ קידוש במקום סעודה: **[ח]** פת מועט - דהיינו כביצה דכ"ז הוא בכלל אכילת עראי וכ"ש אם אוכל מיני תרגימא מחמשת המינים דשרי: **[ט]** כדי לסעוד הלב - דהיינו שאוכל פירות הרבה דאכילת פירות לא מקרי קבע ונראה דאם חלש לבו יכול גם פת לאכול עד שתתיישב דעתו אף שהוא יותר מכביצה. כתב בא"ר והובא בשע"ת דאם חלש לבו ואין לו יין ולא שאר דבר לקדש עליו רשאי לאכול פירות וה"ה מיני תרגימא מה' מינים קודם מוסף אף בלי קידוש אבל בלא"ה אין להקל: **[י]** של מנחה תחלה - שהוא תדיר: **[יא]** יצא - דהא דתדיר קודם הוא רק למצוה ולכתחלה ולא לעיכובא בדיעבד: **[יב]** כגון שרוצה לאכול - לפי מה דמסיק הרמ"א לעיל בסימן רל"ב ס"ב בהג"ה אין לאסור לאכול קודם מנחה כשהגיע זמן מנחה גדולה אלא בסעודה גדולה וסעודת שבת לא מקרי סעודה גדולה [כ"א סעודת נשואין או ברית מילה] ולא חיישינן שמא יפשע ובפרט האידנא דסומכין על קריאה לבהכ"נ למנחה א"צ להתפלל עתה מנחה: **[יג]** אם הגיע וכו' - ואם הוא סמוך לערב ואין לו שהות להתפלל שתייהן יתפלל מוסף דמנחה יש לה תשלומין בערבית משא"כ במוסף ובספר דגול מרבבה חולק עליו מהירושלמי שמפורש להיפוך וכן הקשה עליו בספר בית מאיר ובחידושי הגרע"א מיישבו בדוחק: **[יד]** שלא יטעו - פי' בשאר ימים להתפלל מנחה קודם מוסף אפילו קודם חצות: **[טו]** וע"ל סי' קל"ג - ברמ"א דשם נתבאר היטב דין זה:

סימן רפז

[א] יכולים וכו' - אמרינן בגמרא בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת וע"כ לא יפה עושין אותן שכל ימי השבוע אין הולכין רק בשבת: **[ב]** כדרך שאומר לו בחול - דמצטער ומעורר הבכי דאסור בשבת: **[ג]** אומר לו וכו' - אבקר חולים קאי ובנחום אבלים יאמר לו שבת היא מלנחם ונחמה קרובה לבוא ויש מקילים דרשאי לומר המקום ינחמך. כתב בפמ"ג אם בא האבל לבהכ"נ אחר אמירת מזמור שיר ליום השבת שוב לא יקרא השמש צאו נגד האבל דאין להזכיר אבילות בפרהסיא ומ"מ לילך בעצמו לו לומר שבת היא מלנחם וכו' רשאי:

סימן רפח

[א] עד ו' שעות - דגם בחול האוכל אחר ו' שעות הוי כזורק אבן לחמת ע"כ נקרא כמו תענית בשבת. ולשם תענית אפילו שעה אחת אסור וע"כ שלא כדין עושין מקצת קהלות שמתענים בשבת עד סמוך לחצות על הגזרות ואם טעים מידי קודם תפלת מוסף מותר להתאחר יותר משש שעות [פמ"ג]: **[ב]** ומתפלל אסור - ולפ"ז הש"ץ שמנגן ואין יוצאין מבהכ"נ עד אחר שש שלא כהוגן הוא ובפרט בחורף שהימים קצרים ומכ"ש ביו"ט מלבד בר"ה [ב"ת] ובא"ר מצא סמך להקל בלומד ומתפלל להתאחר עד אחר חצות ובבגדי ישע שעל המרדכי פ"ק דשבת כתב ג"כ שמותר ללמוד ולהתפלל עד חצות: **[ג]** לא יאכל - וכמעט קרוב לאיסור האכילה כיון שמשער שיזיק לו [פמ"ג ותו"ש] והיינו אם גם כזית קשה לו לאכול ועיין לקמן בסימן רצ"א ס"א בהג"ה: **[ד]** הצער מלבו - כתב הט"ז היינו דוקא אם מחמת רוב דביקותו בהקב"ה זולגים עיניו דמעוות שכן מצינו ברע"ק בזוהר חדש שהיה בוכה מאד באמרו שיר השירים באשר שידע היכן הדברים מגיעים וכ"ה מצוי במתפללים בכונה אבל סתם לבכות כדי שיצא הצער מלבו לא ע"ש אבל בא"ר ותו"ש התירו כיון שע"י בכיתו ירוח לו: **[ה]** ואכילה וכו' - אבל כשאין לו צער אף שמתענה על עונות ומחמת תשובה אסור: **[ו]** מותר להתענות - ואם חבירו ראה עליו חלוס רע בשבת וסיפר לו לא יתענה אבל אם אירע כן בחול יתענה [כנה"ג מ"ב ומ"א וא"ר עיין שם] ועיין לעיל בסימן ר"כ במ"א סק"ב דמי שחלם לו חלוס קשה על חבירו יתענה והביאו כאן גם הא"ר ע"ש ומשמע שהחולם בעצמו יתענה כיון שהוא

בחול ואולי דשם מייירי שאינו רוצה לספר לו לצערו: **[ז]** תענית חלום - וגם יבלה כל היום בתורה ובתפלה ויתכפר לו ובסדר היום כתב דיוכל להתודות על עונותיו כשמתענה כמו בחול. ועיין לעיל בסימן ר"כ במ"ב דעוברות ומניקות אין להורות להן להתענות אפילו בחול אלא יתנו פדיון נפשם לצדקה ובפרט אם הן חלושות בודאי אין להן להחמיר על עצמן. כתב הט"ז אם הרבה ביום וחלם לו בלילה מענין ההרהור אין לו להתענות בשבת דההרהור גרם זה ולא הראוהו מן השמים: **[ח]** ביום ראשון - ואם ביום ראשון הוא תענית חובה כגון י"ז בתמוז וכדומה או אפילו תענית יחיד שנהג בו חובה כגון שיש לו מנהג קבוע תמיד להתענות יום ראשון של סליחות אינו עולה לו כיון שאף אם לא היה מתענה בשבת היה מתענה יום זה וצריך ליתן יום אחר ויש חולקין ע"ז וס"ל דאף תענית חובה שהוא ביום ראשון עולה לו ויכוין ביום התענית חובה שיהיה לו כפרה על מה שהתענה ביום השבת ומי שקשה לו התענית יכול לסמוך על המקילין דעולה לו: **[ט]** חנוכה וכו' - דוקא אלו הימים שמדינא אסור להתענות בהם אבל אם יום ראשון הוא יום שאיסור התענית בו אינו אלא מנהג כגון יומי דניסן או סיון או אסרו חג או בין יוה"כ לסוכות וכה"ג יכול להתענות בהם תענית לתעניתו וגם אם התענה בהם תענית חלום א"צ למיתב אח"כ תענית לתעניתו אבל המתענה תענית חלום בר"ח וחנוכה ופורים ויו"ט שני של גליות וחוה"מ צריך למיתב תענית לתעניתו [אחרונים]: **[י]** או ר"ח - ודוקא שאר ראשי חדשים אבל בר"ח ניסן דעת המ"א דיכול להתענות בו מפני שהוא תענית צדיקים עסי' תק"פ ובתו"ש חולק עליו דהא כתב המ"א שם לקמן דמי שאינו רגיל להתענות תענית צדיקים ואירע לו איזו צרה ח"ו אל יתענה בו: **[יא]** עד אח"כ - וצריך בכל זה להקדים כל מה שיכול: **[יב]** מחצי היום - ואעפ"כ אינו מתפלל ענוו אח"כ: **[יג]** עד חצי הלילה - ויש מקילין שלא יתענה רק עד הלילה ויש לסמוך ע"ז כשהיה יו"ט במוצאי שבת [א"ר] ואם חלם לו בתחלת הלילה וננער השלי"ה החמיר שלא לטעום גם בלילה והביאו המ"א בסי' תקס"ד והא"ר צידד להתיר שהתענית אינו מתחיל רק כשיאיר היום: **[יד]** וביום ראשון יתענה - ואפילו אם חלם לו אחר שכבר קיים סעודה ג' אחר חצי היום וא"כ אפילו בלא החלום אי בעי שלא לאכול עוד הרשות בידו מ"מ כיון שהתענה לשם תענית עבירה היא בידו וצריך למיתב תענית ע"ז: **[טו]** שעל ג' חלומות מתענין - ואף באלו הג' אין להתענות בשבת אח"כ התענית עונג לו כגון שנפשו עגומה עליו וכשיתענה ימצא נחת רוח לאפוקי אם הוא אדם דלא קפיד בחלום רע או שהתענית קשה עליו ומצטער יותר בתעניתו ממה שמצטער בפחד החלום אסור להתענות בשבת (ריב"ש) ובשם שלי"ה כתבו האחרונים שאף באלו הג' היה רגיל על הרוב לפסוק שלא להתענות בשבת אלא יתענה ב' ימים בחול נגד יום השבת ויום ראשון שאחריו: **[טז]** ס"ת - וה"ה תפלין שיש בהן פרשיות שבתורה אבל נביאים וכתובים משמע דלא [פמ"ג] ומש"כ שנשרף לאפוקי אם רואה שנפל מידו: **[יז]** קורות ביתו - ובמדרש רבה איתא שפתרו לאשה שתלד זכר וכן הות לה: **[יח]** או שיניו - ואם היה לו כאב שיניים לא יתענה כמו שכתב הט"ז במהרהר [שע"ת]: **[יט]** שהחלומות שאמרו - ופשוט דגם בזה דוקא אם נפשו עגומה עליו וכדלעיל: **[כ]** שהם רעים - ולא יתענה על חלומות שהם הפסד ממון אלא דוקא על דברים שמחללין עליהם שבת: **[כא]** גם עליהם וכו' - וצריך האדם לדקדק שהרבה דברים הולכים אחר השם בלשון כגון שונרא שינרא ע"ש בגמרא: **[כב]** אחר סיום תפלתו - היינו קודם יהיו לרצון. כתבו האחרונים דמותר לומר בשבת אלהי עד שלא נוצרתי וכו' יהי רצון וכו' דאינו אסור שאלת צרכיו אלא כשמבקש על חולי או פרנסה ודומה לו שיש צער לפניו אבל חרטת עונות טוב לומר בכל יום כיון שאינו בלשון וידוי: **[כג]** ישנה בשבת - כדי שיהיה מינכר שהוא לכבוד שבת: **[כד]** להקדים או לאחר - פי' שעה מועטת אבל לאחר הרבה אין נראה שיהא רעב בשבת: **[כה]** על שום צרה - היינו אפי' על אותן שמבואר בסמוך שזועקין ומתחננין עליהן: **[כו]** מהצרות - כשיש מאורע וצריך אדם אדם לרחמים מותר לבקש וליפול על פניו ביחיד [מ"א]: **[כז]** מפני רוח רעה - שנכנס בו רוח שד ורץ והולך שמא יטבע בנהר או יפול וימות או שהוא חולה ממיני החלאים [ר"ן]: **[כח]** המסוכן בו ביום - אבל מי שאינו מסוכן לא וכשעושין מי שבירך לחולה שאין בו סכנה אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא. ולברך המקשה לילד בודאי מותר דהא בכלל מסוכנת היא וכן היוולדת בתוך שבוע ראשון ג"כ נראה דלכו"ע אין להחמיר:

רפט

סימן

[א] ומטה מוצעת - היינו מע"ש או כדי שיישן בה בשבת או שהוא בחדר שדר שם ואיכא בזיון אם לא יציע המטות אבל בלא"ה אסור [אחרונים] ומה שכתב ומפה פרוסה עיין לעיל ברע"א מ"ב סקמ"א: **[ב]** ויברך וכו' - יש נוהגין לפתוח מתחלה פסוק ושמרו בני ישראל וגו' או זכור את יום השבת עד ויקדשהו ויש מההמון שפותחין מעל כן ברך וגו' ושלא כדין הוא דכל פסוקא דלא פסקיה

משה אגן לא פסקינן: **[ג]** קידושא רבא - ונקרא בלשון זה שהוא כמו שקורין סגי נהור מפני שזה הקידוש אינו כלל דאורייתא רק שתקנוהו לכבוד שבת ואסמכוהו אקרא כדאיתא בגמרא: **[ד]** וע"ל סימן רע"א סי"ב וכו' - היינו דשם מבואר בהג"ה דנוטלים לידים קודם קידוש ועיין שם במ"ב דכמה אחרונים כתבו שם דטוב יותר לנהוג כדעת המחבר: **[ה]** ויסעוד - כתב ברוקח סימן נ"ד אחר שאכלו כל צרכן יש מזמרים זמירות ושבת להקב"ה. וטוב ללמוד תורה במקצת קודם אכילה [א"ר]: **[ו]** ושלא יטעום קודם לו וכו' - וגם הנשים שייכים בענין זה דכל מילי דשבת איש ואשה שוין [אחרונים]: **[ז]** לא חל עליו וכו' - דקידוש אין שייך אלא בזמן הסעודה ומשום קודם התפלה לא שייך במים וכדלעיל בסימן פ"ט: **[ח]** במקום שאין יין מצוי - משמע דבמקום שהוא מצוי אין לקדש על השכר ושאר משקין ועיין לעיל בסי' רע"ב סקכ"ט במ"ב מה שכתבנו שם דנוהגין להקל בזה בשחרית במדינותינו ומ"מ מצוה מן המובחר על היין הוא ולענין יי"ש ע"ש בד"ה על שכר: **[ט]** חמר מדינה - ומשקה שאינו חמר מדינה הסכימו הרבה אחרונים דאין מקדשין אפילו בשחרית דדומיא דקידוש הלילה תקנוה ופרטי הדין של חמר מדינה מבואר לקמן בסימן רצ"ו במ"ב לענין הבדלה וה"ה כאן: **[י]** אוכל בלא קידוש - פי' כשיש לו פת [ואפילו חתיכת פת ולא פת שלם] אומר המוציא על הפת ואסור לאכול דבר אחר קודם לכן לדעת קצת פוסקים ואם אין לו גם פת אוכל בלא קידוש ואין לו לבטל מצות עונג שבת בשביל זה ובלילה אם אין לו חתיכת פת ויין ושאר משקין לקדש עליו ויש לו תבשיל ופירות וכיוצא בו י"א דאם מצפה שיביאו לו איזה דבר לקדש עליו ימתין איזה שעות ועכ"פ א"צ להמתין יותר מחצות ואם הוא אדם חלש א"צ להמתין ויאכל מה שיש לו בלא קידוש ויסמוך על מה שהזכיר קדושת היום בתפלה ולכשיביאו לו אח"כ בלילה פת או יין אומר עליו כל נוסח הקידוש ויסעוד כזית עכ"פ:

רצ

סימן

[א] ירבה בפירות וכו' - וגם בליל ש"ק טוב שישלים בס המאה ברכות: **[ב]** מנין מאה ברכות - כי בכל יום מברך אדם מאה ברכות וכדאיתא לעיל בסימן רמ"ו סי"ג ע"ש במ"ב ועתה שנחסר לו כמה ברכות שבתפלת שבת יש רק ז' ברכות וע"כ ישתדל להשלים: **[ג]** אל יבטלנו - ומ"מ לא ירבה בו יותר מדאי שלא יביאנו לידי ביטול תורה שאפילו ת"ח שלומדים כל השבוע שמצוה שיתענגו ביותר וכדלקמיה בהג"ה אין הפי' שיבלו כל היום בתענוגים רק ימשכו יותר בתענוג משאר בני אדם. כתבו הספרים בשם הזוהר שמצוה על האדם לחדש חידושי תורה בשבת. ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד עד הנה: **[ד]** כי עונג וכו' - אבל לא יאמר נלך ונישן כדי שנוכל לעשות מלאכתנו במו"ש שמראה בזה שנח וישן בשביל ימות החול: **[ה]** קובעים מדרש וכו' - דאיתא במדרש אמרה תורה לפני הקב"ה רבש"ע כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו אני מה תהא עלי אמר לה יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמו שהם בטלים ממלאכתם ויכולים לעסוק בך [טור]: **[ו]** ולדרוש וכו' - והעיקר יהיה אז ללמד לרבים את חקי האלהים ואת תורותיו להורות הלכות שבת והאסור והמותר גם להמשיך לב השומעים באגדה המדריכים את האדם ליראת שמים וכדאיתא בילקוט ר"פ ויקהל אמר הקב"ה למשה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת וכו' להורות לישראל איסור והיתר וכו' ולא כמו שנוהגין עכשיו [ב"ח ומ"א]: **[ז]** ואסור לקבוע וכו' - בגמרא איתא בתלת מילי נחת בע"ב מנכסייהו וחד מנייהו דקבעי סעודתא בשבתא בעידן בי מדרשא והענין כדאיתא בירושלמי [הובא בב"י רפ"ח] לא ניתנו שבתות ויו"ט לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה מפני שכל ימות החול הם טרודים במלאכתם ואין להם פנאי לעסוק בה בקביעות ובשבת הם פנוים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי לפיכך אסור לו לפנות עצמו מד"ת ולקבוע סעודתו בשעה שדורשין בהמ"ד דברי תורה ברבים אלא יקדים אותה או יאחר אותה. וזהו תוכחת מגולה לאותן האנשים שמטיילין בעת ההיא בשוקים וברחובות כי אפילו סעודת שבת שהיא מצוה אסור אז מפני בטול תורה וכ"ש לטייל ולהרבות אז בשיחה בטלה שאסור: **[ח]** סעודה באותה שעה - ולאכול בלי קביעות סעודה כמו שרגיל בימות השבת נראה שמותר וכנ"ל בסימן רמ"ט סי"ב לענין ע"ש עיין שם. והנה כיון שהטעם שאסרו חז"ל קביעות סעודה אז הוא מפני שיתבטל עי"ז מתורה וכנ"ל ממילא נשמע דמכ"ש שצריך לזהר שלא יגרום עי"ז ביטול ת"ת דרבים כגון מה שמצוי בעו"ה לאיזה אנשים שמזרזין להעולם בשבת בקיץ אף שעוד היום גדול להתפלל מנחה ולקיים הסעודה ג' וגורמים שכל אנשי בהמ"ד יפסיקו מלמודם וכבר אחז"ל [בשבת קי"ח] אמר ר' יוסי יהא חלקי ממושבי בהמ"ד ולא ממעמידי בהמ"ד אם לא שלא ישאר זמן להתפלל מנחה ולקיים הסעודה שלישית ביום כדן אז בודאי נכון לזרז לזה. אין להמשיך הדרשה שיבטל עי"ז סעודה שלישית:

[א] יהא זהיר מאד - וכדאיתא בגמרא חייב אדם לאכול ג' סעודות בשבת ואסמכוהו אקרא דכתיב ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה ותלתא היום כתוב בקרא זה ואחז"ל כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וממלחמת גוג ומגוג שנאמר וגו'. ואף לעני העובר ממקום למקום צריך ליתן לו כל הג' סעודות בשבת וכדאיתא ביו"ד בסי' ר"נ ועיין לעיל בסימן רמ"ב במ"ב דאף בשביל סעודה שלישית כשמשיג באיזה מקום ללוות צריך ללוות: **[ב]** בכביצה - לאו דוקא אלא מעט יותר מכביצה דכביצה מקרי עדיין אכילת עראי כמ"ש סוף סימן רל"ב ולא חשיב סעודה [מ"א] וי"א שאפילו בכזית יוצא ידי הסעודה ונכון להחמיר לכתחלה אם אפשר לו: **[ג]** אינו חייב וכו' - דהסעודה לעונג ניתנה ולא לצער: **[ד]** ליתן מקום - דאלי"כ לפעמים היא אכילה גסה ואינה חשובה אכילה: **[ה]** בליל שבת וכו' - וג"כ צריך לקדש בשחרית כל הקידוש של לילה מלבד ויכלו אם לא קידש בערבית וכנ"ל בסימן רע"א ס"ח וה"ה ביו"ט מי שלא אכל בליל יו"ט צריך לאכול שתי סעודות למחר ביום [דביו"ט החיוב הוא שתי סעודות אחת בלילה ואחת ביום] וה"ה שיאמר בשחרית כל הקידוש של יו"ט של לילה אם לא קידש בלילה: **[ו]** שלש סעודות ביום - ואם שכח רצה בבהמ"ז בסעודה שניה מצדדים האחרונים שלא לחזור ולברך: **[ז]** משש שעות ומחצה - ואם התחיל לאכול הסעודה שלישית קודם חצות ונמשכה הסעודה עד אחר שהגיע זמן מנחה גדולה יצא דהא עכ"פ אכלה בזמנה ולא אזלינן בזה בתר התחלה: **[ח]** דאז חוזרות - ר"ל דאז קרוב לזמן החזרה לגיהנם ואיתא במדרש כל השותה מים בשבת בה"ש כאלו גוזל קרוביו המתים ועיין במרדכי פרק ערבי פסחים באורו: **[ט]** וע"כ אין לאכול - דפן יבוא גם לשתות: **[י]** מנחה תחלה - דאסור לאכול עד שיתפלל והדעה הראשונה ס"ל דסעודה קטנה שרי כמ"ש בסימן רל"ב: **[יא]** וכן נוהגים לכתחלה - ובמקום שקשה לו לקיים הסעודה לאחר מנחה יוכל אפילו לכתחלה לקיים הסעודה קודם מנחה אם הוא קודם זמן מנחה קטנה ועיין לעיל בסימן רל"ב במ"ב ובסימן ר"צ במ"ב: **[יב]** הנהרות - ס"ל לדעה זו דמה דאיתא במדרש הנ"ל דאין לשתות מים בין השמשות היינו דוקא בשותה מן הנהרות: **[יג]** רק בע"ש - שמפרשים מה דאיתא במדרש הנ"ל בשבת בין השמשות היינו בין השמשות של ליל שבת: **[יד]** ויברך בהמ"ז וכו' - וכתבו האחרונים שאח"כ יקום וילך מעט בינתים והנשארים במקומן לא יצאו ידי חובתן דהוי כסעודה אחת. וכתב הב"י דלא ידרוש ברבים לעשות כן להפסיק סעודתן כיון שקודם חצות אין רשאים להפסיק אין הכל בקיאין בזה: **[טו]** אלא אכילה גסה - כי כל זמן האכילה האיציטומכא פתוחה משא"כ אחר הסעודה ולא חיישינן שגורם ברכה שא"צ כיון שמוכרח לעשות כן משום סעודה ג' שתהיה כדין וזהו מה שמסיק רמ"א אבל מי שיודע וכו' כדי לצאת מחשש ברכה שאינה צריכה: **[טז]** אבל מי שיודע - היינו שמשער בנפשו שלא תהיה אז אכילתו אכילה גסה: **[יז]** אחר שיתפלל מנחה - ואפילו אם חל יו"ט במו"ש שאי אפשר לו לאכול סעודה שלישית בסוף היום כנהוג שהרי ראוי לו להמנע מלקבוע אז סעודה בעיו"ט כמו בע"ש מ"מ אם יודע שיוכל אז לאכול עכ"פ כשיעור ביצה ויותר וכנ"ל בסי"א לא יחלק סעודת שחרית לשתים דהא י"א דאסור לעשות כן משום ברכה שאינה צריכה. כתב מ"א בשם ס"ח מי שיש לו מזון ב' סעודות מצומצמות ואם יחלקם לג' סעודות לא יהיה לו כל סעודה לשבעה מוטב שיאכל ב' סעודות לשבעה ומ"מ אם נמשכה סעודת הבקר עד אחר חצות יחלקנה לשנים וכמ"ש בסעיף זה דהא מ"מ ישבע כשאוכל שנית אבל לכתחלה אין להמתין עד אחר חצות משום זה דמבטל במקצת עונג שבת: **[יח]** א"צ לקדש - דהיינו לברך על היין קודם הסעודה דאיתקש יום ללילה לענין קידוש מה לילה סגי בחד זימנא אף ביום כשתקנו חכמים לקדש סגי נמי בחד זימנא בבוקר אבל שתי ככרות צריך דכל הסעודות שאדם סועד ביום השבת שוות: **[יט]** פחות מככר אחד - דביום ששי ירד המן לכל אחד שני עמרים ומכל עומר עשו ב' ככרות הרי ד' לבי עמרים אכל אחד בע"ש ואחד בליל שבת ואחד בבוקר הרי נשאר לו רק אחד שלם לסעודה ג': **[כ]** שלם - ואם אין לו די בפרוסה שהיא כביצה וכנ"ל בסי"א דאע"ג דמצות לחם משנה אין לו מצות סעודה מיהא קיים [אחרונים]: **[כא]** ליקח שנים - וכן ראוי לנהוג לכתחלה כי הסברא הראשונה היא העיקר. וטוב להדר לברך על היין תוך הסעודה [תיקוני שבת]. ואם אין לו לחם משנה לכל אחד מהמסובין נכון לנהוג שזה שבוצע יכוין לפטור בברכת המוציא כל המסובין וגם יאמר להמסובין שיכוונו שיצאו בברכתו כדי שכולם יצאו בלחם משנה [ח"א]: **[כב]** צריך לעשותה בפת - כיון דילפינן ג' סעודות מג' פעמים היום דכתיבי גבי מן צריך לעשותה בפת. וגם מצוה לכתחלה להרבות במעדנים כפי יכלתו [אחרונים]: **[כג]** וי"א שיכול לעשות בכל וכו' - ולכו"ע למצוה מן המובחר בפת ושני ככרות וכנ"ל בסי"ד אלא דפליגי לענין דיעבד אם יצא בזה [מב"ח]: **[כד]** מאחד מחמשת וכו' - שמברכין עליהם בורא מיני מזונות וטעם דעה זו כיון דאין דרך לאכול סעודה ג' לתיאבון סגי בהכי וזהו ג"כ טעם שאר הדעות שמקילין בזה [תו"ש]: **[כה]** שאסור לו וכו' - ע"כ יקיים אותה במיני טיגון שעושים ממצה כתושה או בבשר ודגים או פירות: **[כו]** חייבות בסעודה שלישית - דלכל מילי דשבת איש ואשה שוין כמו שנתבאר בסי' רע"א

ועוד שגם הם היו בנס של המן ועל כולם אמר אכלוהו היום דמזה נלמד חיוב ג' סעודות בשבת:

סימן

רצב

[א] אומרים אשרי ובא לציון וכו' - ומפסיקין בקדיש קודם ואני תפלתי. ואמירת ובא לציון במנחה הוא במקום סדר קדושה דחול ובשבת שמאריכין הרבה בשחרית ומוסף הניחוח עד מנחה [כל בו]: **[ב]** ואני תפלתי - הוא על פי המדרש שאמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אין אומה זו כעו"ג ששותין ומשתכרים ופוחזים ואנו לא כן אע"פ שאכלנו ושתינו ואני תפלתי וגו' אבל במנחה של יו"ט א"א אותו כיון דאין קורין בתורה שהוא עת רצון עי"ז ומיהו בשבת נהגו לאמרו אף במקום שאין ס"ת וכן אפילו ביחיד [אחרונים]: **[ג]** ומוציאין וכו' - הוא מתקנת עזרא כדאיתא בגמרא: **[ד]** שלשה אנשים וכו' - במנחה א"א קדיש על הבימה לעולם [היינו בין בשבת בין בתענית] רק לפני העמוד קודם תפלת י"ח וקאי נמי אס"ת דאי יאמרו מיד על הבימה א"כ לפני העמוד לא יאמרו קדיש כי אין במה להפסיק בין הקדישים [יהללו פסוק אחד לא הוי הפסק ואף שאומרים מזמור לה' הארץ אין זה מעיקר הדין] ולעולם ראוי להסמיך הקדיש לתפלת י"ח משא"כ בשחרית יש הפסק באמירת אשרי בינתים ולפ"ז כשאין ס"ת בשבת במנחה לא יאמרו רק פ"א קדיש אחר אשרי ובא לציון ופסוק ואני תפלתי יאמרו אז קודם הקדיש כדי שלא יהא הפסק בין קדיש להתפלה [א"ר ושי"א]: **[ה]** ולא בשל יו"ט - דהא הקריאה איננה בשביל יו"ט דהא במנחה ביו"ט אין קורין: **[ו]** צדקתך - דמתו בו יוסף משה ודוד ולכן נהגו שלא לקבוע אז מדרש כי חכם שמת כל המדרשות בטלים ובי"ח האריך להוכיח שלא מת משה בשבת רק בע"ש ולא נגזו עד שבת במנחה בשעתא דעת רצון וכמ"ש בזוהר ואנו אומרים צדוק הדין עליו בזמן שנגזו וי"מ דאומרים צדקתך להצדיק הדין על הרשעים שחוזרין לגיהנם במו"ש: **[ז]** בו במנחה וכו' - פי' בין שיום השבת הוא ר"ח בין שיום א' שאחריו הוא ר"ח וא"כ אלו היה חול לא היו אומרים במנחה נפילת אפים שכבר חל במקצת יום שלאחריו ולכן גם עתה א"א צדקתך: **[ח]** ונהגו - ואינו איסור אלא מנהג לזכרון בעלמא והטעם כנ"ל בסק"ה ודוקא שלא ללמוד בחברותא אבל שנים שנים לומדים בבתיהם כמ"ש ביו"ד סימן שד"מ סיי"ח לענין נשיא שמת: **[ט]** בין מנחה למעריב - היינו כשהוא סמוך לחשיכה ולכן המנהג לדרוש קודם מנחה ואם נמשכה הדרשה עד סמוך לחשיכה אזי לא יאמרו פרקים או שיר המעלות כדי שיוכלו לקיים סעודה ג' בזמנה [מ"א] ובא"ר איתא בשם מלבושי יו"ט שראה לרבו מהר"ל מפראג כמה פעמים שדרש בין מנחה למעריב. וע"כ נראה דבזמנינו אין למנוע זה כידוע שמצוי בעו"ה באיזה מקומות שעוסקין אז כמה אנשים בבהמ"ד בשיחה בטלה ובודאי טוב יותר לשמוע אז דברי מוסר כדי שלא יבואו לזה:

סימן

רצג

[א] מאחרין וכו' - היינו אף דמן הדין סגי במה שיתעכב מלעשות מלאכה עד הזמן המבואר בס"ב מ"מ לכתחלה ראוי ונכון וכן מנהג כל ישראל לאחר את התפלה כדי שיתוסף יותר מחול על הקודש. המנהג לזמר קודם מעריב המזמור אלהים יחננו [תהלים ס"ו] ועוד מזמורים כנזכר בסידורים. ואם יחול ת"ב במוצאי שבת אין מזמרין דאז אין זמן חנינה. וכן כשיחול יו"ט במו"ש ג"כ אין המנהג לזמר. כתב הפמ"ג דאפשר משום דאין אומרים תחנה בשבת ויו"ט משא"כ בכל שבת יוכל לאמרו משחשכה קודם מעריב. ועיין לעיל בסימן מ"ט בשם חות יאיר דתהילים מותר המורגל בו לומר בעל פה ומה טוב ויפה המנהג הזה א' כדי ללוות שבת שנקראת כלה מלכתא בשירות ותשבחות וכדאיתא במדרש ועוד כי עי"ז נתאחר המעריב ונתוסף מחול על הקודש וגם כדי שלא יבואו לדבר בדברים בטלים אח"כ מצאתי בכנסת הגדולה סימן רל"ה כעין מה שכתבתי: **[ב]** מלעשות מלאכה - עיין לקמן בסימן רצ"ט ס"י: **[ג]** עד שיראו - וקודם לכן אסור משום ספק יום ומדינא סגי בג' כוכבים בינונים אלא שאין אנו בקיאים בזה ושמא הן גדולים הנראין ביום לכן אנו מצריכין קטנים: **[ד]** ג' כוכבים קטנים - עיין לקוטי פר"ח על יו"ד שכתב דאם הרקיע מזהיר כעין אורה של יום תו לא נחשב אותו הזמן רק בה"ש והביאו הגאון רע"א בחידושו ביו"ד סימן רס"ב עי"ש ובבאור הגר"א בלקוטיו שם כתב דאם נסתלק האדמימות מן כל כפת הרקיע באותו צד ששקעה החמה אין אנו חוששין במה שמזהיר. ודע עוד דבספר תפארת ישראל בפ"ב דשבת מצריך ג' קטנים לבד ג' בינונים ולא ידעתי מקורו ואולי דטעמו שמא אנו טועין בדבר וגדולים הם לכך אנו צריכין עוד כוכבים הגדולים מהם ומזה אנו יודעין שעכ"פ הם אינם גדולים ולפי מה שכתב בשערי תשובה סימן רל"ה בשם המטה יהודה והברכי יוסף עי"ש ניחא דברי התפארת ישראל בפשיטות אולם שארי אחרונים לא הזכירו

ד"ז [ואפשר דאם בשארי מקומות הרקיע מעונן ולא יכול לראות עוד כוכבים יש להקל לכו"ע] ונ"ל דלפי מה שכתב הגר"א דבעינן שיסתלק האדמימות מן כל כפת הרקיע באותו צד ששקעה החמה ואז מועיל הג' כוכבים נראה דמועיל אז בג' כוכבים קטנים לבד: **[ה]** אלא רצופים - משום תוספת שבת. וה"ה כשרואה ג' כוכבים קטנים שאינם רצופים וממתין מעט אחרי כן מותר לעשות מלאכה דעיקר טעם הרצופין משום תוספת וכיון שהמתין מעט הרי הוסיף [דגול מרבבה]: **[ו]** עד שיצא - מה שלא זכר השו"ע שימתין השיעור ד' מילין מעת תחלת השקיעה לפי מה שפסק לעיל בסימן רס"א ס"ב דאפשר דמיירי דלא נודע לו גם זמן השקיעה משום הענן: **[ז]** מלבו - ואם יש לו מורה שעות שהולך בטוב ויודע בבירור שהיה אתמול בזה הזמן לילה ע"פ הדין דהיינו ג' כוכבים קטנים נראה דיוכל לסמוך ע"ז וכ"כ בברכי יוסף דיוכל לסמוך על מורה שעות: **[ח]** כגון שצריך וכו' - היינו שהולך מביתו מבע"י עד סוף התחום ויושב שם עד הערב כדי שמיד שיחשך ילך לדבר מצוה הנחוץ לו ומיירי ששם לא ימצא לו כוס להבדיל עליו: **[ט]** יכול וכו' - ומ"מ כתבו האחרונים דאין לעשות כן דדבר תמוה הוא לרבים גם שמא יבואו להקל במלאכה ובפרט בימינו דנוהגין לעשות תמיד כרבנן שמתפללין מנחה עד הערב בודאי מדינא אסור להקדים מעריב במו"ש ואף דבע"ש יש שמקילין היינו משום דמצוה להוסיף מחול על הקודש משא"כ במו"ש: **[י]** ולהבדיל מיד - ומ"מ ימתין מלקרות ק"ש ע"ש

עד

רצד

סימן

[א] אומרים הבדלה וכו' - ואפילו אם נזדמן שהבדיל על הכוס מקודם מ"מ צריך להבדיל בתפלה ג"כ. ואי עיקר מצות הבדלה היא דאורייתא או דרבנן עיין במה שנכתוב לקמן ריש סימן רצ"ו: **[ב]** בחונן הדעת - וקבעוה בברכה זו מפני שאסור לתבוע צרכיו קודם הבדלה. מנהג פשוט לומר אתה חונן וכו' עד לאנוש בינה ואח"כ אתה חוננתנו וכו' וחננו מאתך וכו' [אחרונים] ואם התחיל מאתה חוננתנו ואילך יצא. אם שכח להתפלל מתפלל שחרית שתיים ואינו מזכיר אתה חוננתנו לא בראשונה ולא בשניה בד"א כשכבר הבדיל מאתמול על הכוס אבל אם לא הבדיל כלל דיש עליו עדיין חיוב מצות הבדלה יזכיר אתה חוננתנו בשחרית בתפלה שניה שהיא להשלמה ואח"כ צריך להבדיל ג"כ על הכוס כדלקמן סימן רצ"ט ס"ו: **[ג]** ואינו חוזר מפני וכו' - היינו דלכתחלה מצוה להבדיל בין בתפלה ובין בכוס והכא בדיעבד סומך עצמו על מה שיבדיל אח"כ על הכוס ומ"מ אסור לע"ע במלאכה עד שיבדיל בכוס או שיאמר עכ"פ המבדיל בין קודש לחול וכמ"ש סוף סימן רצ"ט: **[ד]** ואם טעם וכו' - ואע"ג דק"ל בסימן רצ"ט ס"ה דאם טעה ואכל קודם הבדלה יכול להבדיל אח"כ מ"מ כאן דטעה גם בתפלה קנסינן ליה וצריך לחזור ולהתפלל ולהבדיל בתפלה: **[ה]** וסובר שאף למחר וכו' - דאם מצפה שיהיה לו למחר יוכל לסמוך ע"ז שיבדיל למחר על הכוס וכדלקמן ברצ"ט ס"ו וא"צ להחזיר התפלה: **[ו]** צריך לחזור ולהתפלל - היינו כשעקר רגליו [או כשסיים תפלתו ואינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו דדינו ג"כ כעקר רגליו וכדלעיל בסימן קי"ז ס"ה ע"ש] חוזר לראש ואם לא סיים עדיין תפלתו חוזר לברכת אתה חונן מיהו אם נזכר קודם שומע תפלה לא יחזור אלא יאמר אתה חוננתנו בשומע תפלה דכשמבדילין בתפלה אומרים אבינו מלכנו החל עלינו וכו' דהוא בקשה והוי מעין שומע תפלה דהוא כולל כל הבקשות מיהו אם יש לו כוס יסמוך על הכוס ולא יאמרנה בש"ת כיון דעיקרה הוא שבח ולא שייך כ"כ לשומע תפלה [מ"א וש"א]: **[ז]** כשסיים הברכה - היינו שהזכיר השם של סיום הברכה דבזה מקרי כאלו כבר סיים [אחרונים]: **[ח]** רשאי - בתורת נדבה ועיין לעיל בסוף סימן ק"ז דאין להתפלל נדבה אלא מי שמכיר עצמו זריז וזהיר ושיכוין: **[ט]** אינו רשאי - כיון דאינו צריך לחזור הוי הפסק [טור]:

רצה

סימן

[א] ואומרים ויהי נועם - ונוהגין לכפול פסוק ארך ימים [טור ע"ש הטעם] ופסוק ויהי נועם צריך לאומרו מעומד. ויש מקומות שא"א ויהי נועם בבית האבל רק מתחילין יושב בסתר וגו': **[ב]** וסדר קדושה - היינו שמתחילין מואתה קדוש ואין אומרים ובה לציון גואל לפי שאין גאולה בלילה ולכן גם ואני זאת בריתי אין אומרים לפי שסמוכים הם להדדי בספר ישעיה [ט"ז] ומ"ש שאומרים באריכות היינו בנעימות קול כדי שיתארך מעט יותר ולעכב לרשעים מלחזור לגיהנם דעד שישלימו ישראל סדריהם נמשכת קדושת שבת ואח"כ חוזרים לגיהנם וכמו שאחז"ל דבמו"ש צועק הממונה על הרוחות חזרו לגיהנם שכבר השלימו ישראל את סדריהם [טור]: **[ג]** כגון שחל יו"ט וכו' - היינו

אפילו חל ביום וי"ו דבעינן שכל השבוע יהיה ראוי למלאכה משום דכתיב בו ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'. ודוקא יו"ט גמור אבל פורים או ע"פ שחל בימי החול אין למנוע מלומר ויהי נועם במו"ש שלפניו: **[ד]** סדר קדושה - דויהי נועם שייך למלאכת המשכן שבו ברך משה לישראל בשעה שסיימו מלאכת המשכן ועי"ז שרתה שכילה וזהו שמסמיכין פסוק ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ולכך בזמן שאין אומרינן ויהי נועם אין אומרים ממילא כל סדר קדושה [ט"ז]: **[ה]** ויתן לך - שהם פסוקים של ברכה בתחלת ימי השבוע: **[ו]** מי שאין לו יין - דמי שיש לו יין יותר טוב שיבדיל בביתו כדי להוציא את כל בני ביתו ועמ"ש ברצ"ו ס"ז במ"ב: **[ז]** במו"ש - דאיתא בעירובין [מ"ג] מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי יו"ט מפני הטורח [שמניחין צרכי שבת והולכין להקביל פניו רש"י] וע"כ אנו מתפללים כיון שעבר השבת ויכול לבוא שיבוא ויבשרנו [טור] ועיין בא"ר שכתב דהמדקדקים אומרים גם שאר פזמונים ושירים כאשר הם מצויים אצלנו וראוי לזהר לומר רבשי"ע וכו' החל את וכו' כי הוא בירושלמי וטור סימן רצ"ט. יש מקומות שמדליקין נרות במקום אופל דעי"ז זכה שאול למלוכה:

רצו

סימן

[א] סדר הבדלה וכו' - הנה הרמב"ם סובר דמצות הבדלה היא ד"ת כמו קידוש והוא בכלל זכור את יום השבת לקדשו שצריך לזכור אותו ולקדשו בין בכניסתו ובין ביציאתו בכניסה בקידוש וביציאה בהבדלה לומר שהוא מובדל בקדושה בראש ובסוף משאר ימים וי"א שהוא מד"ס ואסמכוהו אקרא. וצריך להיות ג"כ בכוס כמו בקידוש ואם הבדיל בתפלה לכו"ע הבדלה על הכוס דרבנן: **[ב]** פגום - היינו שאם שתי אחת מן היין מתחלה נפגם להבדלה וכמו לענין קידוש לעיל בסימן רע"א ס"י ע"ש במ"ב ועיין באחרונים בסימן קפ"ג שאם הכוס בעצמו פגום אין להקפיד עליו אם אין לו אחר: **[ג]** יתנו עיניהם בכוס - היינו המבדיל וגם השומעים העונים אמן כדי שלא יסחור דעתם: **[ד]** כדי שלא יהיה וכו' - היינו דמשום זה אינו שופך קודם שמתחיל הברכה כדי שלא יברך תחלת הברכה על כוס פגום שאינו מלא ואחר סיום הברכה ג"כ לא יוכל לשפוך שיש ביזוי לכוס של ברכה כששופך ממנו אחר ברכה קודם שתיה ולכן שופכין קודם סיום הברכה ועיין לקמיה: **[ה]** וטעם השפיכה - והאחרונים הסכימו דלא ישפוך בשעת ברכה כלל אלא בשעה שמוזג ישפכו מלא על כל גדותיו שישפך על הארץ וגם זה יש למעט בחלק הנשפך משום הפסד משקין: **[ו]** שופכין מן הכוס - היינו לאחר שתיה. ושתית הכוס תהיה בישיבה דאין שותין מעומד לכתחלה. נהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה. כוס של הבדלה רגיל המבדיל לשתותו כולו ואינו משקה ממנו בני ביתו [מ"א] ונראה שהטעם כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה דכשישתה רק מלא לוגמיו יש ספק ברכה אחרונה וכמבואר לעיל סימן ר"י: **[ז]** על הפת - ול"ד לקידוש דשאני קידוש שהוא במקום סעודה והוי מענין הצריך לקידוש משא"כ הבדלה: **[ח]** על השכר מבדילין - אם אין לו יין ואם יש לו יין הוא קודם לכל המשקין [או"ז] וחז"ל הפליגו ג"כ בגודל המצוה ואמרו המבדיל על היין או שומע מאחרים שמבדילין הקב"ה קוראהו קדוש ועושהו סגולה שנאמר והייתם לי סגלה מכל העמים ואומר ואבדיל אתכם מן העמים [טור]: **[ט]** חמר מדינה - עיין לעיל בסימן רע"ב ס"ט במ"ב ובה"ל שם מהו חמר מדינה ומה שכתב ה"ה לשאר משקין היינו משקין שרגילין לשתותו אבל משקין שרגילין בפסח כגון מי לאקריץ אינו חמר מדינה כיון שאין רגילין לשתותו כל השנה וה"ה כל כיוצא בזה ואפילו מי דבש לא הוי חמר מדינה אלא במדינות שרגילין לשתותן אבל במקום שאין שותין אותו אלא לפרקים לא הוי חמר מדינה וגרע משכר. ועל י"ש אין כדאי להבדיל דהא כתב המ"א דכוס הבדלה רגיל המבדיל לשתותו כולו ואין משקה ממנו בני הבית וביי"ש קשה לקיים זה אך כשאין לו משקה אחר יכול להבדיל עליו ואך שיזהר לשתות ממנו עכ"פ כמלא לוגמיו שהוא רוב רביעית וא"ל לא יצא. כתב בשערי תשובה בשם הברכי יוסף דעל חלב ושמן אין להבדיל שאין רגילין לשתותו למשקה: **[י]** חוץ מן המים - אף אם רוב שתיית המדינה הוא מן המים משום דלא חשיב. ועל קווא"ס ובארשט מוכח מט"ז בסימן קפ"ב וא"ר שם דאף בשעת הדחק אין מברכין דאף שההמונים שותין אותן מ"מ לא חשיבי וכמו מים הוא [ואף דעת המ"א שם דהעתיק דעת רש"ל להקל בשעת הדחק היינו דוקא גבי כוס בהמ"ז שאין בו חשש ברכה לבטלה וכדמוכח בתשובת רש"ל משא"כ בהבדלה. ובח"א כתב דבשעת הדחק יש להבדיל על משקה קווא"ס ולא ידעתי טעמו ואולי מיירי בשנעשה משקה חשוב כעין משקה שכר וגם זה דוקא אם עיקר שתיית ההמון הוא מהמשקה הזה דאלי"ה לא הוי חמר מדינה]: **[יא]** וטוב יותר וכו' - והמ"א מצדד דבמקום שהשכר הוא חמר מדינה יש לומר דעדיף מכוס יין פגום ועיין בביאור הגר"א שכתב ג"כ דדינא דהרמ"א הוא דוקא כשהשכר אינו חמר מדינה: **[יב]** ונהגו להבדיל - ודוקא במקום שהשכר הוא חמר מדינה אבל בארץ אשכנז דלא הוי חמר מדינה לא מהני מה שהוא חביב ואסור להבדיל עליו: **[יג]** דחביב עליו

- שלא שתהו כל ימי הפסח: **[יד]** מבדילין ג"כ - ר"ל אף דבעלמא אין מבדילין על הפת כדלעיל הכא אגב קידוש שהוא העיקר אומרים כל היקנה"ז על הפת: **[טו]** והסברא ראשונה עיקר - טעמו משום דהרבה ראשונים ס"ל דאין מקדשין על השכר וכדלעיל בסימן רע"ב ס"ט ע"ש לכך טוב יותר לעשות כל היקנה"ז על הפת ומ"מ נראה דבזה ידקדק לכתחלה לחפש אחר יין אפילו אם הפת חביב לו יותר מייין דכמה גדולי ראשונים סברי דאין אומרים המבדיל על הפת אפילו במ"ש שהוא יו"ט ואך אם לא ימצא יין הפת עדיף משכר: **[טז]** ולא שכר - וה"ה אם יש לו שכר אלא שאינו חמר מדינה: **[יז]** שמותר לו וכו' - ומ"מ צריך שיתפלל תחלה ויאמר הבדלה בחונן הדעת ואעפ"כ כשישיג למחר כוס חייב להבדיל כדין וכדלקמן בסימן רצ"ט ויש שרוצים לומר שיאמר עתה ברכת המבדיל בלא כוס ואין להורות כן: **[יח]** לאכול - והא דאמרינן בגמרא דאמימר איקלע לאתרא ולא היה לו על מה להבדיל ולן בתענית עד למחר ס"ל לדעה זו דמחמיר על עצמו היה: **[יט]** שיהיה לו למחר - היינו בבקר אבל בערב אינו מחויב להמתין כ"כ ואפשר דאפילו יותר מחצות היום אינו מחויב להמתין: **[כ]** לא יאכל - ואפילו במוצאי שבת ליו"ט ג"כ לא יאכל אם אין לו כוס [מ"א] ומיירי בשאין לו פת ג"כ דאם יש לו פת הלא הכריע רמ"א לעיל בס"ב דיכול להבדיל על הפת [אחרונים]: **[כא]** עד למחר שיבדיל - ויש להחמיר כסברא אחרונה הזו אם לא באדם חלש שקשה לו התענית יכול לסמוך אדעה ראשונה: **[כב]** ואינו מצפה וכו' - אבל אם מצפה שיהיה לו למחר עוד כוס יבדיל עכשיו על כוס זה ובאכילה ימתין עד למחר כדי שיברך על הכוס למ"ד דבהמ"ז טעונה כוס מיהו המ"א בריש ס"י קפ"ב חולק ע"ז דבשביל כוס בהמ"ז שלא יהיה לו אינו מחויב למנוע עצמו מלאכול: **[כג]** ושותה ממנו מעט - היינו כמלא לוגמיו: **[כד]** ומוסיף עליו - היינו שימזגנו במים: **[כה]** יקנה להבדלה - דין זה מובא ג"כ לעיל בסי' רע"א ס"יא דרך אגב ועיין שם במ"ב סקני"ו: **[כו]** נר חנוכה קודם - משום דפרסומי ניסא עדיף ועוד דעיקר מצות הבדלה נוכל לקיים בתפלה: **[כז]** מיושב - מיירי כשמוציא לאחרים ידי חובתן וע"כ כיון דאחד פוטר חברו יש להם לכולם לעשות קביעות ובמעומד לא הוי קביעות והי"א ס"ל דכיון שהוא הלוי המלך אין מלוין אלא מעומד ולענין הקביעות סגי כשמזמנין הכל ועומדין ומכוונין כדי לצאת וס"ל דמתוך שקובעין עצמן כדי לצאת ידי ברכת הבדלה מהני נמי קביעות זו לצאת בברכת היין [ב"י]: **[כח]** וכן נוהגין וכו' - ויקנה"ז לכו"ע טוב לברך מיושב כמו בשאר קידוש לעיל בסימן רע"א ס"י בהג"ה: **[כט]** ואוחז היין בימין - דכן בכל דבר שמברך עליו צריך לאחזו בימינו בשעת הברכה וכדלעיל בסימן ר"ו ס"ד: **[ל]** והיין בשמאל - ואינו מניחו אז מידו משום דכל הברכות של הבדלה מצוה להיות על הכוס: **[לא]** ומברך על ההדס - ומניחו ורואה בצפרנים ומברך בורא מאורי האש ואח"כ מחזיר היין לימינו וגומר ההבדלה: **[לב]** כל בני הבית - וכ"ש אם יש אחד מבני הבית אפילו קטן שהגיע לחינוך שלא שמע עדיין הבדלה יוכל להבדיל בשבילו אף שהוא בעצמו יצא כבר ידי חובת הבדלה בבהכ"נ כגון שנתכוין לצאת וכמו לענין קידוש לעיל בסימן רע"ג ס"ד ועיין מה שכתבנו לקמיה לענין להוציא נשים: **[לג]** אם נתכוונו שלא לצאת - כתב הלבוש דהאידינא מסתמא מתכוין כל אחד מבני הבית שלא לצאת בהבדלה שמבדילין בבהכ"נ שסומכין על הבדלה שבבית והו"ל כלא הבדילו כלל ולא נפיק בה. ת"ח אין סומכין על ההבדלה שבבהכ"נ ומבדילין בביתם כדי שיוכלו להוציא ב"ב [מ"א] בשם סמ"ע] וכן ראוי לכל אדם לנהוג. כתב המ"א אם נתכוין לצאת בברכת הבדלה אע"פ שלא נתכוין לברכת פה"ג מ"מ יצא ידי הבדלה דברכת המבדיל הוא העיקר אלא דאסור לטעום מהיין אא"כ יברך פה"ג: **[לד]** נשים חייבות - אע"ג דהוי מצוה שהזמן גרמא דבדיני שבת איש ואשה שוין דאיתקש זכור לשמור וכמ"ש בריש סימן רע"א והבדלה נמי בכלל זכור הוא למ"ד הבדלה ד"ת וכמ"ש בריש הסימן ואפילו למ"ד הבדלה דרבנן דומיא דקידוש תקנוה והיש מי שחולק ס"ל דהבדלה כיון שהיא בחול אינה תלויה בעניני דיני שבת והיא בכלל שאר מצות שהזמן גרמא דנשים פטורות: **[לה]** לא יבדילו לעצמן - והב"ח כתב אפילו למ"ד שפטורות מ"מ יכולות להמשיך על עצמן חיוב ולהבדיל לעצמן כמו בשופר ולולב שג"כ פטורות ואפ"ה מברכות כמבואר לקמן בסימן תקפ"ט ומסיק המ"א דהעיקר כדברי הב"ח. והנה לפי מה שכתב המ"א לעיל בסק"ד דנהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה א"כ בלאו כל הטעמים האיך תבדיל בעצמה והלא אינה יכולה לשתות הכוס וכ"כ בעל דרך החיים אלא כונת המ"א להקל בשאין לה ממי לצאת דאז בע"כ תבדיל לעצמה ותשתה כדי שלא לבטל מצות הבדלה: **[לו]** מן האנשים - ואם האנשים כבר הבדילו לעצמם או שנתכונו לצאת בבהכ"נ לא יבדילו כדי להוציא הנשים אם אין שם זכרים גדולים או קטנים ששומעין ממנו דלהיש חולקין הוא ברכה לבטלה [מ"א וש"א] והנה בספר זכור לאברהם בערך הבדלה וכן בספר ברכי יוסף הביאו כמה פוסקים דס"ל דאפילו מי שהבדיל כבר יכול להבדיל בשביל הנשים מ"מ למה לנו להכניס עצמן בחשש ספק לענין ברכה אחרי דהיא יכולה להבדיל בעצמה וכמו שכתבנו בס"ק הקודם ועיין מה שכתבנו בביאור הלכה לענין ברכת הנר אם אשה חייבת בס' כשמברכת לעצמה:

[א] מברך על הבשמים - והברכה הוא בורא מיני בשמים על איזה מין שהוא אף שבחול צריך לברך על כל מין כברכתו [דהיינו על עצי בשמים בורא עצי בשמים ועל עשבי בשמים בורא עשבי בשמים וכדלעיל בסימן רט"ז ועיי"ש עוד כמה פרטים בזה] מ"מ במו"ש מברכין על הכל בורא מיני בשמים כדי שלא יבואו לטעות ההמון עם שאין הכל בקיאיין בכל ברכה המיוחדת אבל בברכה זו יוצא על הכל וכמ"ש שם בס"א ומ"מ לכתחלה טוב יותר שיקח לבשמים דבר שברכתו בורא מיני בשמים כגון המוסק שקורין פיז"ם או נעגילע"ך שגם זה להרבה אחרונים ברכתו הוא בורא מיני בשמים מותר לברך במ"ב על פלפלין שקורין ענגילש"ע פעפע"ר שגם זה הוא בכלל בשמים אבל בסתם פלפלין יש דעות בין הפוסקים והוי ספק ברכה וכן זנגביל שקורין אינגבע"ר: **[ב]** א"צ לחזור אחריהם - שאין מברכין עליהם אלא להשיב הנפש שהיא כואבת מציאת השבת. כתבו האחרונים שאף מי שמתענה בשבת צריך לברך על הבשמים במו"ש משא"כ ביוה"כ אף כשחל בשבת אין צריך לברך במוצאי יוה"כ: **[ג]** של בית הכסא ולא וכו' - דכל זה לאו לריחא עבידי אלא לעבורי ריח הסרחון: **[ד]** למעלה ממטתו - אבל נתונים לפני מטתו מברכין שאני אומר לכבוד חיים הם עשויים [ירושלמי]: **[ה]** שבמסיבת עובדי כוכבים - היינו שמסובין לאכילה לסעודה אבל אם לא היו מסובין כלל מותר לברך על בשמים שלהן וכן מסיק הט"ז להלכה בסימן רצ"ח סק"ה ומ"מ כתב לבסוף דטוב לכתחלה לחוש לדעת רבינו יונה דס"ל דסתם בשמים של עובדי כוכבים עומד לבסוף למכרן לע"ג ואין לברך עליהן אם לא במקום שנראה שאין עומד לע"ג כגון שהוא תגר שדרכו למכור אותם לאנשים הרבה או שדרכו לשום הבשמים לתבשיל שלו אז אין איסור לברך עליהם אפילו לדעת ר"י: **[ו]** להריח בהם - שאין היין נותן בהם טעם כי אין דרך שיריחו בשמים מהיין אלא אדרבה הם נותנים טעם בהיין ועוד שאין מכיין המריח לריח היין אלא לריח התבלין: **[ז]** אין מבדילין עליהם - דמאיס הוא לגבוה. כתב הט"ז כאן ולעיל בסימן רי"ז דאין מברכין על ריח שבכלי שנבלע בו ע"י הבשמים שהיו בו מקודם. ואם רואה שבשולי הכלי יש אבק משיורי הבשמים כמו שרגילות בתיבות שמימין בהם בשמים מותר לברך [אחרונים]: **[ח]** על ההדס - פי דשל לולב כיון דאיתעביד ביה חדא מצוה ליעביד ביה מצוה אחריתא ודוקא בשאר ימות השנה ולא בסוכות דהוקצה למצותו ומש"כ כל היכא דאפשר היינו כל היכא שיש בו עוד ריח קצת מצוה לכתחלה להדר אחריו וכ"כ בזוהר וסמך לדבר ותחת הסרפד יעלה הדס וסמך ליה שומר שבת מחללו וגו' והי"א ס"ל דכיון שנתבש וניטל ממנו עיקר הריח אין לברך עליו: **[ט]** עם הבשמים - ואם אין לו יכול לברך גם על עשבים שיש להם ריח טוב וכנ"ל בסק"א: **[י]** דאז עושין ככו"ע - עין בט"ז שכתב על מה דאיתא בטור בשם רבינו אפרים שהיה לו זכוכית מיוחדת שהיו בה מיני בשמים והיה מברך עליהן דאף דלהלכה יש לצדד דיכול לברך במ"ב גם על הבשמים שהיו מונחים בבית לצורך תבשיל כיון שנוטלן עתה בידו להריח בהן וכ"כ בספר תוספת שבת בפשיטות מ"מ רבינו אפרים עשה זה למצוה מן המובחר שיחד אותם מתחלה לשם ריח מצוה וכך נוהגין רוב העולם שמיחדין כלי לזה וקורין אותו הדס ע"ש שהיו מניחין שם בדורות הראשונים הדס כדי להריח: **[יא]** מי שאינו מריח - היינו שאין לו חוש הריח: **[יב]** להוציא וכו' - וצריכין שיריחו תיכף אחר ברכתו: **[יג]** או להוציא וכו' - כל האחרונים חולקין ע"ז וסוברין דוקא להוציא ב"ב הקטנים הוא דשרי שמוטל עליו כדי לחנכם במצות אבל לא להוציא מי שאינו יודע דכיון שהוא אינו חייב בדבר אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתן דאף דבעצם קידוש והבדלה יכול להוציא לאחרים אע"פ שאינו חייב בדבר כגון שיצא מכבר שאני התם שהן חובה על כל איש ישראל וכל ישראל ערבים זה בזה משא"כ בזה שהוא רק מנהג החכמים ואין צריך לחזור אחריו וכדלעיל בס"א הוא דומה לכל ברכת הנהנין שאינו יכול להוציא אחרים ברכתו אם אינו נהנה אז בעצמו וכדלעיל בסימן קס"ז סי"ט וע"כ ה"ה מי שהבדיל כבר ויש לו חוש הריח ובירך על הבשמים ובא להבדיל פעם אחרת בשביל אחרים יריח עוד בעצמו פעם אחרת כדי שיוכל עוד הפעם לברך במ"ב. ודע דמה שנוהגין איזה אנשים שאין רוצין לצאת בברכת הנר והבשמים שאומר המבדיל ומברכין אותן לעצמן בשעה שאומר המברך ברכת המבדיל שלא כדן הם עושין דכיון שהם יוצאין בהבדלה צריכין להטות אזנם ולשמוע ברכת ההבדלה ולא לברך אז ברכה אחרת ולבד כ"ז מצוה יותר לצאת כולם ברכתו דברוב עם הדרת מלך ולא לברך כ"א בפני עצמו וכדלקמן בסימן רצ"ח סי"ד אם לא שהוא רחוק אז מן האור ולא יוכל להשתמש לאורה דאינו יוצא אז בברכת המברך וכדלקמן ברצ"ח סי"ד ובאופן זה לא יכוין לצאת בברכת הנר אלא יאחר אותה לאחר הבדלה כשיהיה סמוך אצל האש:

[א] מברך על הנר וכו' - משום דתחלת ברייתו הוי במו"ש כדאמרינן בפסחים דף נ"ד במו"ש נתן

הקב"ה דעה באדה"ר וטחן ב' אבנים זו בזו ויצא מהן אור והא דמברכין במוצאי יו"כ אף כשאינו חל במו"ש מפני שהוא כעין הבדלה שכל היום היה אסור להשתמש בזה האור אף לאוכל נפש ולא כמו בשאר יו"ט ועכשיו מותר ולכך דעת הי"א דצריך לחזור אחריו כמו להבדלה: **[ב]** בורא מאורי האש - דכמה נהורא איכא בנורא לבנה אדומה וירוקה ואם אמר מאור האש דעת הב"ח דלא יצא אפילו בדיעבד. ואם אמר ברא מאורי האש לשון עבר יצא: **[ג]** וא"צ לחזור אחריו - שאין מברכין אלא לזכר שנברא האור במו"ש וכנ"ל וע"כ יוכל לברך על הכוס אפילו בלא נר ומתי שיזדמן לו אח"כ שיראה אש ויהנה לאור יברך בורא מאורי האש ואך דוקא בליל מו"ש ולא יותר דעבר זמנו וכדלקמן בסי' רצ"ט ס"ו: **[ד]** מי שאין לו כוס וכו' - ואם משער שיזדמן לו כוס בלילה ורוצה ללמוד קודם שיבוא לידו הכוס מצדד הגרע"א בחידושו שלא יברך עתה על הנר וטוב יותר שישדרם על הכוס: **[ה]** על אבוקה - שאורה רב וטוב להדר שיהיה של שעה [מ"א בשם כונת האר"י] עוד כתב בשם ס"ח דלא יקח עצי דמשחן שקורין קי"י בל"א מפני שריחו רע ונראה דהיינו אותן שנשמע מהן ריח רע של זפת והנה לעיל בסימן רס"ד איתא דגם בנר של זפת גופא מדליקין בליל שבת וכן בעיטורן שבודאי ריחו רע אפ"ה היו מדליקין בו אי לאו משום שמא יניח ויצא באמצע הסעודה ובודאי לא עדיף אור הבדלה שאין צריך לחזור אחריו מנר שבת שהוא חובה ואולי דכונת הס"ח שאין זה מן המובחר אף שאורו רב מפני ריחו הרע אבל לא גרע משאר נר שאינו אבוקה גם בפמ"ג כתב שאם אין לו נר אחר יכול לברך עליו: **[ו]** נר אחר - משום היכר שהוא לשם מצוה ונראה דמיירי באופן שאינו יכול לקרב את הנר הזה לנר שבביתו דאל"ה הרי יכול לקיים מצות אבוקה: **[ז]** לצורך הבדלה - וכ"ז הוא רק למצוה בעלמא ולא לעיכובא [מאמר מרדכי]: **[ח]** ונר שיש לו ב' פתילות - סתם נר שבגמרא ופוסקים היינו נר של שמן וקמ"ל דכיון שאורותיהן מגיעין זה לזה למעלה הוי אבוקה ובנר שלנו אם מונח שם כמה פתילות הוי כמו פתילה עבה ואינה חשובה אבוקה אך אם מפריד ביניהם שעה או חלב כגון מה שעושין משעוה שהנרות קלועים יחד או שמדביק יחד שתי נרות להדדי בעת הברכה זהו ג"כ חשיב אבוקה ומשמע מדברי המ"א שיראה שיגיעו המאורות להדדי דאז חשיב אבוקה: **[ט]** נוהגים להסתכל וכו' - הטעם דהא בעינן שיוכל להכיר לאורו בין מטבע למטבע וכדלקמיה ולכך נוהגים להסתכל בצפרנים לראות אם יוכל ליהנות לאורו ולהכיר בין מטבע למטבע כמו שמכיר בין צפורן לבשר ועוד שהצפרנים הן סימן ברכה שהן פרות ורבות לעולם וגם מסתכלים בכפות ידים שיש בשרטוטי היד סימן להתברך בו: **[י]** לכפוף האצבעות - היינו הדי' אצבעות על גב האגודל: **[יא]** שאז רואה וכו' - ויש נוהגין לפשוט אח"כ הדי' אצבעות ולראות מאחריהם על הצפרנים [מ"א בשם ס' הכונת]: **[יב]** דהיינו שיהיה סמוך - ואפילו אם הוא עומד חוץ לבית כל שהאור גדול שיוכל להכיר במקום שעומד מקרי דבר זה נהנה לאורה ויכול לברך [גמרא]: **[יג]** שיוכל להכיר - וע"כ אם הוא יוצא בברכת הבדלה מאחרים ורוצה לצאת גם בברכת במ"ה יקרב עצמו אצל האש כשיעור זה כדי שיהיה יוכל לצאת גם בברכת בורא מאורי האש ועיין מש"כ לעיל בסוף סימן רצ"ז: **[יד]** אין מברכין וכו' - ואפילו בדיעבד לא יצא: **[טו]** שלא שבת וכו' - היינו שהודלק באיסור בשבת ואפילו רק בבין השמשות: **[טז]** לחיה ולחולה - אם אין בהם סכנה דוקא ע"י א"י אבל ע"י ישראל כיון שאסור לו להדליק בשבילם מקרי שלא שבת ממלאכת עבירה אבל כשיש בהם סכנה אפילו ע"י ישראל וכ"ש ע"י א"י ואין חילוק בין אם הדליק להחולה ממדורת ישראל או ממדורה של עצמו כיון שהוא לצורך ישראל ובהיתר הודלק: **[יז]** אם הדליקו א"י - היינו אפילו לצורך עצמו: **[יח]** בשבת - ואפילו אם אין אנו יודעין תלינן שמסתמא הדליקו בשבת [ב"ח וכן מוכח בגמרא]: **[יט]** של עבודת גלולים - ואפילו אם לא הודלק רק במו"ש דהטעם משום דהודלק לכבוד ע"ג ואסור ליהנות ממנו ודוקא כשהשלהבת קשורה בנר או בגחלת של ע"ג דכיון שהגחלת יש בו ממש והשלהבת קשורה בו חל האיסור גם על השלהבת ולכן אין לברך עליה אבל אם ישראל הדליק נר מנר של ע"ג שרי לברך עליה דבזה אין כאן ממשו של איסור רק השלהבת לחוד והשלהבת אין בו ממש [מ"א בשם רש"ל] ועיין בפמ"ג שמצדד דמ"מ לכתחלה אסור לישראל להדליק נרו מנר של עבו"ג אלא דאם הדליק רשאי לברך עליה ע"ש: **[כ]** שהדליק במו"ש מישראל - וקמ"ל בזה אף דאין מברכין על אור שהדליק הא"י מא"י אחר אף במו"ש דהודלק בהיתר וכדלקמיה התם משום דגזרינן אטו א"י ראשון שהוא הדליקו בשבת שלא יבוא לברך על אורו אבל הכא לא שייך זה ולכך מותר ומיירי שלא הדליק הא"י הנר במסיבת א"י אחרים דאל"ה אמרינן סתם מסבת עובדי גלולים לעבודת גלולים ואסור לברך על הנר וכדלעיל בסימן רצ"ז ס"ב לענין בשמים: **[כא]** או ישראל מא"י - היינו אפילו אם הא"י הדליק הנר שלו בשבת אפ"ה שרי דהא ע"י הדלקת ישראל ניתוסף אור של היתר על מקצת האור שיש בו מן האור הראשון ועל התוספת של היתר הוא מברך: **[כב]** אבל א"י שהדליק וכו' - ולא אמרינן בזה דאתוספת אור של היתר שהדליק א"י זה במו"ש הוא מברך דגזרו אטו א"י ראשון ואף דגם על הנר של הא"י הראשון היה אפשר מן הדין לברך עליו דהא ניתוסף במו"ש עליו אור של היתר [דמטבע האש להיות ניתוסף עליו תמיד אור חדש] גזרו חכמים אטו עמוד ראשון דהיינו שיבוא לברך סמוך לחשיכה מיד בעוד שלא ניתוסף ההיתר [גמרא] וכתב המ"א דבדיעבד יצא בזה וא"צ לחזור ולברך כיון דאינו אלא משום

גזירה וכ"כ ש"א: **[כג]** אין מברכין עליו - אם הוציא הא"י אש מעצים ואבנים במו"ש מותר לברך בורא מאורי האש על אותו האש דלא שייך למיגזר כאן אבל אם הדליק הא"י נר מזה האש יש לצדד להחמיר דאתי למיחלף ולהתיר גם בנר שהודלק בנר שלא שבת [א"י ודה"ח דלא כרמ"ע]:

[כד] אין מברכין על נר וכו' - מפני שאורו של א"י נעשה בו מלאכה שהודלק ביוה"כ ואף דבמו"ש מברכין על נר זה התם הטעם שהוא מברך על תוספת שלהבת של היתר שניתוסף ע"י הדלקת הישראל והתוספת הזו כיון שהוא נולד עכשיו הו"ל כאור היוצא מעצים ואבנים במו"ש דמותר לברך עליו משא"כ במוצאי יוה"כ מפואר לקמיה בס"ח דאין מברכין על אור היוצא מעצים ואבנים: **[כה]** ואם רובן ישראל - ותלינן שהאור הוא של ישראל ומיירי שהוא סמוך כ"כ שיכול להשתמש לאורו כמ"ש ס"ד: **[כו]** מברכין עליו - לפי שגם תחלת בריית האור היה במו"ש ע"י אדה"י ע"ד זה שהקיש אבנים זה בזה וזה אין שייך במוצאי יוה"כ שלא היה אז תחלת ברייתו וטעם ברכתו הוא לפי שכל היום היה אסור לו להשתמש בהאור ועכשיו הותר לו לכן אין לברך אלא באור ששבת דהיינו שהיה דלוק מבע"י ושבת כל יוה"כ שלא היו יכולין להשתמש בו ועכשיו הותר: **[כז]** להאיר - אבל אם עשויין כדי להתחמם אין מברכין עליהן שאפילו על הנר אין לברך אם אין עשוי להאיר וכדלקמיה בס"א: **[כח]** נר בהכ"נ - ונר של בהמ"ד שבימינו מסתברא דתלוי לפי המקום אם לומדים שם ומדליקין בשביל זה הרי נעשה להאיר: **[כט]** אם יש שם אדם חשוב - אז נעשה להאיר וכשאין אדם חשוב נעשה לכבוד השכינה והי"א ס"ל להיפך דכשיש אדם חשוב נעשה לכבודו ולא להאיר ובדליקא אדם חשוב שרי דנעשה להאיר מיהו אם יכבנו ויחזור וידליקנו לצורך הבדלה ודאי שרי לכו"ע בכל ענין. איתא בב"י דבארצותינו נוהגין להדליק בבהכ"נ נר מיוחד כדי להבדיל עליו. כתב בספר א"י דמדלתלינן כאן באדם חשוב ש"מ דכל כי האי גוונא כגון שמדליק נר בביתו לכבוד אדם חשוב שבא אליו אין מברכין עליו: **[ל]** מברכין עליו - שעשוי להאיר לאכילתו ומיירי שאוכל בבית הסמוך לבהכ"נ והחלוטות פתוחים לו דבבהכ"נ אסור לאכול כמ"ש סימן קנ"א. איתא ברא"ש והעתיקו האחרונים דהאידינא אין מברכין כלל על נר של בהכ"נ שאין מדליקין בו רק לכבוד שהרי דולקין הנרות אף ביום והכונה על אותן שדולקין לפני העמוד שהם רק לכבוד אבל אותן שלוקחין כ"א בידו להאיר מברכין [דה"ח] וכמה אנשים נכשלין בזה שלוקחין מנרות של העמוד על הבדלה ואין נכון לעשות כן ואולי כשרוצה לצרף מהן לאבוקה אין להקפיד. ונראה פשוט דעל נר יארציית אין לברך שאינו עשוי להאיר רק לזכר נשמת המת: **[לא]** שלא תהא לבנה - שאם יש לבנה א"צ השמש לאור הנר ולא נעשה אלא לכבוד השכינה: **[לב]** שאינו עשוי להאיר - רק שמדליקין אותן לכבוד המת: **[לג]** אין מברכין עליו - כיון שגם ביום היו מוליכין לפניו א"כ הוא לכבוד אע"פ שצריכין לו עתה בלילה. וכתב המ"א דה"ה על נר שמדליקין לכבוד החתן אין מברכין: **[לד]** אינו מברך - דהא בעינן שיאותו לאורו עד שיהא יכול להכיר בין מטבע למטבע וכדלעיל בס"ד ובסומא לא שייך זה ועיין בפמ"ג דנשאר בצ"ע אם יכול להוציא אחרים בברכה זו כיון שהוא בעצמו פטור מן הדבר וכ"ז דוקא בברכת במ"ה אבל שאר הבדלה אומר [מ"א וא"י ושי"א]: **[לה]** היו יושבין וכו' - מיירי שהבדילו מכבר ולא היה להם אז אור בסמוך להם שיהיו נאותין לאורו ועתה נזדמן להם או שידועין שלא יהיה להם כוס בלילה דאי מצפין שיהיה להם כוס מוטב שימתינו בברכת הנר ויסדרו על הכוס וכמ"ש לעיל בסק"ד: **[לו]** אחד מברך לכולם - ואע"ג דצריכין כולם לשתוק ולשמוע ברכתו והוי בטול בהמ"ד וא"כ היה טוב יותר שיברך כ"א לעצמו אפ"ה הא עדיפא משום ברב עם הדרת מלך [גמרא]. כתבו האחרונים דאפילו מי שכבר בירך במ"ה יכול לחזור ולברך להוציא ב"ב: **[לז]** נר בתוך חיקו - היינו שהיתה טמונה בתוך חיקו שאינו רואה השלהבת ולא נשתמש לאורה וכן פנס כה"ג והדר מוסיף אספקלריא דאע"פ שהוא רואה את האור דרך האספקלריא מ"מ לא מקרי זה ראייה ממש לענין ברכת במ"ה דבעינן שיהיה האור מגולה והמ"א ושאר אחרונים כתבו דדוקא בפנס שהיא של ברזל אף שיש בה נקבים אין רואה השלהבת להדיא אבל באספקלריא של זכוכית מקרי רואה השלהבת ויכול לברך עליה כשהיא בסמוך לו שיוכל להשתמש לאורה ועיין בביאור הלכה שהבאנו דכמה פוסקים סוברים כדעת השו"ע וע"כ אין כדאי לכתחלה להקל בזה: **[לח]** ואינו משתמש לאורה - כגון שעומד מרחוק ולא יוכל להכיר בין מטבע למטבע: **[לט]** ואינו רואה וכו' - כגון שעומד מן הצד:

רצט

סימן

[א] משתחשך - ואפילו בספק חשיכה ועיין לעיל בסימן רס"א במ"ב דנקטינן לספק חשיכה תיכף מששקעה החמה לענין הדלקת הנרות וכל מלאכה ומ"מ נ"ל דלענין אכילת סעודה שלישית אם לא אכל מקודם בודאי צריך לאכול אפילו אחר שקיעה ואפילו לשאר אכילה אם הוא תאב לאכול ולשתות ג"כ אין להחמיר עד חצי שעה שקודם צה"כ. כתב המ"א דמה שכתב המחבר משתחשך

מייירי כשלא התפלל ערבית אבל אם התפלל ערבית אפילו אם התפלל מבע"י [דיש אופן שמותר וכבסי' רצ"ג] חלה עליו חובת הבדלה ואסור לאכול עד שיבדיל על הכוס: **[ב]** יושב ואוכל - ואפילו רק התחלה בעלמא שבירך ברכת המוציא מבע"י ונשתהה לאכול עד שחשכה [אחרונים]: **[ג]** מבעוד יום - דוקא בזה שהתחיל לאכול בהיתר אבל אם התחיל באיסור פוסק ומבדיל אך בלא"ה צריך לפסוק משום ק"ש של ערבית שהיא דאורייתא אם התחיל לאכול בתוך חצי שעה שקודם צה"כ וכדלעיל בסימן רל"ה ואין לסמוך על קריאת השמש לבהכ"נ [ואפילו במקום שדרך לקרות] אלא אם רגיל לילך לבהכ"נ במו"ש [מ"א וש"א]: **[ד]** א"צ להפסיק - ואפילו לק"ש ותפלה א"צ להפסיק באמצע סעודתו כיון שהתחיל מבע"י דהיה בהיתר ואין להחמיר בזה להפסיק שאם היה מפסיק באמצע נראה כמגרש המלך ודומה לזה דרשו במכילתא זכור ושומר שמרהו ביציאתו כאדם שאינו רוצה שילך אוהבו מאצלו כ"ז שיכול. ואם הפסיק תוך הסעודה והתפלל כתב המ"א דאפשר דחלה עליו חובת הבדלה ואסור לאכול עד שיבדיל: **[ה]** יושב ושותה וחשכה לו - היינו שישב לשתות מבע"י ולא בתוך הסעודה וחשכה לו ואפילו אם רק נעשה ספק חשיכה צריך להפסיק דשתיה לאו דבר חשוב הוא שתועיל התחלתו מבע"י: **[ו]** וי"א דה"מ וכו' - קאי על מה שכתב בדעה קמיתא דבהתחיל מבע"י אין צריך להפסיק אפילו כשנעשה ודאי חשיכה ולדעה זו צריך להפסיק אבל לענין לכתחלה אין נ"מ בין דעה זו לדעה קמיתא דאף לדעה קמיתא אסור להתחיל לאכול אפילו בספק חשיכה: **[ז]** היו שותים - היינו בתוך אכילתן והתחלת אכילה היתה מבעוד יום ולכך ס"ל להדעה קמיתא דכיון שלא היו צריכין להפסיק אף שחשכה וכדלעיל בס"א האמירה שאמרו בואו ונבדיל אין מזיק לזה ורשאין לאכול ולשתות וא"צ לחזור ולברך שלא הסיחו דעתם ע"י אמירה זו אבל כשהיו עוסקים בשתיה לבד דצריך להפסיק כשחשכה וכדלעיל אם אמרו בואו ונבדיל לכו"ע הסיחו דעתם מהשתיה ואם רוצים לשתות עוד [אע"פ שאינם רשאים] צריכים לחזור ולברך: **[ח]** בדבר - ס"ל דכיון שאמרו בואו ונבדיל צריכין לחזור ולברך והעיקר כדעה קמיתא: **[ט]** כשמפסיק להבדיל - היינו אפילו אם היה קבוע מתחלה לשתיה לבד דמחוייב להפסיק אפ"ה א"צ לברך עתה בפה"ג שנפטר בברכת בפה"ג שבירך על שתיה הראשונה ואצ"ל אם קאי באמצע אכילתו שא"צ מן הדין להפסיק ורוצה עתה להבדיל על היין שא"צ לברך עליו בפה"ג אם כבר בירך בפה"ג על היין שבתוך הסעודה או שלפני הסעודה וכן אם מבדיל על השכר בתוך הסעודה א"צ לברך שהכל אפילו אם לא בירך כלל שהכל מתחלה שברכת המוציא פוטרת אותה: **[י]** וי"א שצריך - ס"ל דכוס של הבדלה הוא ענין בפ"ע ואין שייך לסעודה והעיקר כדעה א' ומ"מ טוב ליהור לכתחלה שלא להבדיל בסעודה לא על השכר ולא על היין אם כבר בירך מתחלה על היין ואם הוא מוכרח להפסיק ולהבדיל כגון שהיה עוסק מתחלה בשתיה לבד לא יברך דהעיקר כדעה א': **[יא]** ומברך וכו' - היינו למ"ד בהמ"ז טעונה כוס ועיין סימן קפ"ב ס"א: **[יב]** על הכוס - ואינו טועמו עד אחר הבדלה כדי שלא יפגמו: **[יג]** ואם יש לו שני כוסות וכו' - הטעם דאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד ורישא דאין לו כ"א אחד שאני: **[יד]** מברך בהמ"ז - ומותר לשתות מהכוס אף שהוא קודם הבדלה דכוס של בהמ"ז שייך לסעודה. וכ"ז למי שנוהר תמיד לברך על כוס אבל למי שמברך לפעמים בלא כוס לפי שסומך על הפוסקים שס"ל דאין בהמ"ז טעונה כוס אסור לו לשתות עתה מהכוס של בהמ"ז קודם הבדלה [מ"א וש"א] וכתב הח"א דזה דוקא אם הוא כבר ודאי חשיכה אבל אם הוא ספק חשיכה נראה דיכול לשתות מכוס של בהמ"ז אף מי שאינו נוהר תמיד לברך על הכוס: **[טו]** טעה ואכל וכו' - וה"ה אם הזיד ואכל אף דעבר במזיד מ"מ צריך להבדיל אח"כ בלילה אלא אורחא דמילתא נקט וכן מה שכתב אח"כ בס"ו שכח ולא הבדיל ה"ה בהזיד ולא הבדיל: **[טז]** מבדיל עד סוף וכו' - דכל אלו הג' ימים שייכים עוד לשת העבר ומכאן והלאה שייכים לשת הבאה ומ"מ לכו"ע לכתחלה יקדים להבדיל ביום א' דזריזין מקדימין למצות וגם דאסור לו לאכול קודם שיבדיל כיון דבידו הוא להבדיל. כתב בחידושי רע"א בשם ספר לשון חכמים דבמוצאי יו"ט אין להבדלה תשלומין דבשבת שייך לומר דהג' ימים ראשונים שייכים עוד לשת שעבר משא"כ ביו"ט ומ"מ הגרע"א מצדד שם דכל יום א' שאחר יו"ט יכול להבדיל ע"ש: **[יז]** אלא כל יום ראשון - דלא ס"ל הסברא הנ"ל אך ביום הראשון הטעם הוא דהיום הולך אחר הלילה של מו"ש: **[יח]** אבל על הנר וכו' - דברכת על האור משום דבמו"ש הוא זמן בריאתו ועל השמים נמי משום כדי להשיב נפש הכואבת ביציאת נשמה יתירה וכ"ז לא שייך ממו"ש ואילך [עו"ש]: **[יט]** כסברא הראשונה - ואתרוייהו יש אומרים קאי [א"ר]: **[כ]** ג' ימים וג' לילות - עיין באחרונים שכתבו דה"ה אם מתענה ב' ימים ובי' לילות ואפילו יום אחד ולילו אף דיכול לקיים מצות הבדלה בעצמו אחר תענית מ"מ יותר טוב שישמע במו"ש הבדלה מאחרים דקרובי אבדלתא לשבת עדיף טפי דאז הוא עיקר מצות הבדלה והא דנקט ג' ימים משום סיפא דבאין אחרים יכול להבדיל מבע"י וזהו דוקא בג' ימים דיעבור הזמן ולא יוכל לקיים הבדלה כלל משא"כ בשני ימים דלא יעבור הזמן טוב יותר שימתין ויבדיל לבסוף שני ימים משיבדיל מבע"י: **[כא]** ישמע הבדלה מאחרים - וה"ה דיכול להבדיל בעצמו ויתן לאחרים לשתות וכדלעיל בסימן רע"ב ס"ט אך המ"א שדי בזה שם נרגא דזה אינו מותר רק דוקא כשאחרים בעצמן אין יודעים לברך ולכן עצה זו עדיף טפי: **[כב]** מבעוד יום

- היינו אחר פלג המנחה ויתפלל ג"כ מעריב מקודם וכדלעיל בסימן רצ"ג ס"ג ואפ"ה מותר לאכול ולשתות אח"כ ולא אמרינן דכיון דאבדיל כבר קיבל עליו את התענית ואסור בשתייה משום דעיקר התענית אינו מחמת חובה כת"ב אלא מחמת נדרו ובנדריים הולכים אחר לשון בני אדם ובלשון ב"א גם אחר שהבדיל מקרי יום והתענית אינו מתחיל אלא מתחלת הלילה ואפשר שגם בבין השמשות שהוא ספק לילה אבל לא מקודם וה"ה כשמקבל עליו תענית של לילה ויום בשאר ימי החול ג"כ אין חל עליו חובת תענית מבע"י אף שכבר התפלל ערבית: **[כג]** ולקבל אח"כ - אין הכונה שיקבל תענית ממש דהא כבר קיבל עליו היום במנחה כדרך כל תענית שצריך קבלה במנחה שלפניו ואי מיירי שיש עליו נדר מכבר להתענות כל ג' ימים שאחר שבת ג"כ א"צ עתה קבלת תענית כלל אלא ר"ל שיקבל אח"כ בדעתו שיתחיל התענית מעתה ועיין בבה"ל: **[כד]** על שלחנו - לאו דוקא ולא בא למעט אלא חדר אחר דשם הוי ההבדלה מידי אחרונא אבל באותו חדר חשוב על שלחנו דהא בדעתם לשתות אח"כ בסעודה שיאכלו שם אחר זה: **[כה]** א"כ נטל ידיו - שנט"י היא התחלת קביעות הסעודה ושייכא לסעודה והא דמותר להבדיל ולא חשיב הפסק בין נטילה להמוציא עיין בסימן קע"ד במ"א סק"ו: **[כו]** ואם הבדיל תחלה - הגה זו היא מסקנת דעת הי"א דס"ל דמה שהבדיל קודם הנטילה אע"פ שהוא על שלחנו אינו שייך למה שישתה תוך המזון אח"כ ומשו"ה צריך לברך מחדש תוך הסעודה על היין וע"כ חייב לברך ברכה אחרונה קודם הסעודה ולהלכה ודאי יש לפסוק ספק ברכות להקל ופטור מברכה אחרונה ובתוך הסעודה ג"כ פטור לברך על היין כדעה הראשונה ועיין לעיל בסימן קע"ד ס"ד ובמשי"כ שם במ"ב: **[כז]** כשפוטרו וכו' - היינו דאז בודאי אמרינן דשתיה חדא היא והבהמ"ז פוטר גם לכוס הבדלה מברכה אחרונה ואפילו אם בירך בהמ"ז בלא כוס הבהמ"ז עצמו פוטרו אבל אם אין לו יין על תוך המזון וגם אין לו כוס לבהמ"ז שיפטור גם אותו דרך אגב בברכה אחרונה שלו אז י"א דאינו נפטר בבהמ"ז וצריך לברך ב"א על כוס הבדלה וזהו תמצית ביאור דברי השו"ע: **[כח]** וסבור שיביאו וכו' - דאלי"ה הלא מבואר ברצ"ו ס"ג דיי"א דיאכל קודם הבדלה ואח"כ יברך בהמ"ז ויבדיל על כוס אחד ע"ש ועוד דאלי"ה עדיף טפי לברך ברכה אחרונה תיכף אחר שתיית שתית הכוס ולא להמתין לברך אותה אחר שיסעוד ויברך בהמ"ז: **[כט]** שצריך לברך - ואף דגבי כוס קידוש פסק השו"ע לעיל בסימן רע"ב ס"י דא"צ לברך ברכה אחרונה אחריו בכל גווני דבהמ"ז פוטרנו קידוש שאני שהיא צורך סעודה דאין קידוש אלא במקום סעודה משא"כ הבדלה. והנה הי"א הזה הוא דעת הטור שחילק בסברא זו שכתבנו ועיין במ"א שהוכיח דהרא"ש לא ס"ל לחלק בזה וכן בביאור הגר"א דעתו כהמ"א וע"כ נראה שאם לא בירך קודם הסעודה לא יברך אח"כ: **[ל]** לסעוד תיכף - אבל אם אינו סועד תיכף א"צ לכסותו דלא שייך קדימה בזה: **[לא]** וצריך להקדימו - אף דבכאן אין להקדימו דאסור לאכול קודם הבדלה מ"מ כיון שבעלמא הדין נותן להקדימו וא"כ הוי ביזוי לפת שיקדים לו דבר אחר לכן יש לכסותו: **[לב]** שום מלאכה - ואפילו חפצים האסורים מדברי סופרים [א"ר]: **[לג]** קודם שיבדיל - היינו אפילו משתחשך כיון שלא הבדיל עדיין חל במקצת קדושת שבת עליו ואסרו חז"ל במלאכה: **[לד]** אומר המבדיל - בלבוש איתא אומר ברוך המבדיל בין הקודש ובין החול ומ"מ אינו נקרא זה ברכה כיון שאין אומר בה שם ומלכות ומה שדי בלשון זה לענין עשיית מלאכה שהוא להכירא בעלמא ללוות את המלך: **[לה]** בין הקודש וכו' - וא"צ לומר כל הלשון של הבדלה ומ"מ לענין אכילה לא מהני עד שיבדיל הבדלה גמורה על הכוס וגם בתפלה: **[לו]** בלא ברכה וכו' - וביו"ט שחל במו"ש ורוצה לעשות מלאכת אוכל נפש ולא הבדיל עדיין בתפלה אומר ברוך המבדיל בין קודש לקודש בלא שם מלכות ומותר במלאכה אבל לענין טעימה אסור אפילו הבדיל בתפלה שאמר ותודיענו עד שיקדש כדן: **[לז]** שאינן מבדילין וכו' - היינו שרובן לא נהגו להתפלל במוצאי שבת: **[לח]** אבל הדלקת הנר וכו' - הטעם כיון דמדאורייתא בלא הבדלה מותר במלאכה רק תקנת חכמים הוא שצריך להבדיל מקודם הקילו במלאכה שאין בה טורח: **[לט]** ומזה נתפשט המנהג וכו' - עיין מ"א שמפקפק מאד על מנהג זה וכן בב"י דמנין לנו לחלק בין מלאכה למלאכה וגם רבינו ירוחם אפשר שלא כוון להקל בזה רק אחר שהבדיל בתפלה וע"כ מסיק דיש לדרוש ברבים שילמדו בנותיהם לומר המבדיל בין קודש לחול קודם שיעשו שום מלאכה ומכש"כ אותן שמבערות עצים ואש ומחממות מים דהוי מלאכה שיש בה טורח ולכו"ע אסור וכ"כ שארי אחרונים: **[מ]** העיקר כסברא הראשונה - ובעל נפש יעשה כמ"ש בדרכי משה בשם אור זרוע וכן איתא בזוהר (פי במדבר) שלא להדליק נר עד אחר סדר קדושה אבל חזן הכנסת מותר להדליק נר אחר שהבדיל בתפלה או אמר ברוך המבדיל בין קודש לחול משום כבוד הצבור שיושבין בחושך וטלטול הנר שרי לכו"ע [מ"א] ולהביא יין ביו"ט שני אחר שחשכה אף שלא התפלל עדיין וגם לא קידש אפ"ה שרי דהא אין בזה משום מלאכה רק משום הכנה מיו"ט לחבירו וכיון שנתקדש היום שרי. מהרי"ל היה מקפל הטלית שלו בכל מוצאי שבת כדי להתעסק במצוה מיד:

סימן

ש

[א] יסדר אדם שלחנו וכו' - היינו לפרוס מפה על שלחנו דרך כבוד וכן שאר דברים הנהוגים אצלו בעריכת השלחן אבל אינו מחוייב לבשל תבשילין ולהכין יותר ממה שצריך לאכול. ומשמע בגמרך דיקבע סעודה זו על הפת לכתחלה כמו בשאר סעודות של שבת וגם משמע דטוב לכתחלה להדר אותה בבשר או בשאר תבשילין אם יש לו ואם אין לו או שחושש לאכילה גסה כגון בקיץ שמאחרין בזמננו לאכול הסעודה ג' סמוך לערב יקיימה במזונות או עכ"פ בפירות: **[ב]** כדי ללוות וכו' - דכשם שצריך לכבד השבת בכניסתה כן צריך לכבדה ביציאתה כשם שאדם מלוה את המלך בצאתו מן העיר ומטעם זה נראה שטוב להקדימה כדי שתהיה סמוכה ליציאת השבת ואם אינו תאב עדיין לאכול מהנכון עכ"פ שלא יעסוק במלאכה בקבע עד שיקיים סעודה זו ועיין בשע"ת דמשמע דאינו כדאי בכל גוונא לאחרה יותר מחצות. ואמרו הקדמונים דאבר אחד יש באדם ונסכוו שמו וזה האבר נשאר קיים בקבר עד עת התחיה ואפילו אחר שנקבר בו כל העצמות וזה האבר אינו נהנה משום אכילה כ"א מסעודת מלוה מלכה. ודע דמ"מ סעודה זו אינה חובה עליו כמו הג' סעודות של שבת דשם אסמכוהו אקרא וזה רק מצוה בעלמא ונ"מ היכי דא"א לו לקיים כולם: **[ג]** את השבת - ומטעם זה יש נוהגים להרבות נרות במו"ש יותר מימי החול ונוהגים ג"כ לומר פיוטים וזמירות אחר הבדלה [אחרונים]:

סימן

שא

[א] אין לרוץ בשבת - שנאמר וכבדתו מעשות דרכיך ודרשו שלא יהא הילוכך בשבת כהילוכך בחול שדרך האדם למהר ולרוץ אחר עסקו ואף בחול אין לפסוע פסיעה גסה דנוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו אלא דבשבת איכא נמי איסורא משום מעשות דרכיך: **[ב]** ואסור וכו' - וה"ה שאסור לקפוץ: **[ג]** יותר מאמה - פי' שיהא חצי אמה בין רגל לרגל וכף רגל אחת הוא ג"כ חצי אמה וזהו באדם בינוני ששיעור פסיעה בינונית שלו הוא אמה ואדם הגדול ביותר כפי שיעור פסיעה שלו: **[ד]** אם אפשר וכו' - דבאי אפשר מבואר בס"ג דשרי: **[ה]** מותר - אפילו לכתחלה שזהו עונג שלהם: **[ו]** וכן לראות - פי' שכל אדם מותר לרוץ כדי לראות דבר שמתענג בו: **[ז]** וכן מותר לטייל - אפילו אם כונתו להתעמל ולהתחמם משום רפואה מ"מ שרי כיון דלא מוכחא מילתא שעושה כן לרפואה אבל אסור לרוץ כדי שיתחמם לרפואה כיון דמוכחא מילתא ואסור משום שחיקת סממנין ויש מחמירין אפילו בטיול אם כונתו להתעמל לרפואה: **[ח]** לדלוג ולקפוץ - דילוג מקרי שמפסיק רגליו ברחבה וקפיצה הוא היכי שקופץ שתי רגליו בב"א: **[ט]** ממה שיקיפנה - והיכי דא"א בדילוג וקפיצה מותר לו להקיף אבל לעבור בה אסור דיש בזה חשש סחיטה ולא התירו לו אם לא בגוונא דס"ד וס"ו: **[י]** פני רבו - וה"ה פני אביו [גמרא] ועיין במג"א שכתב דאיש ואשה שוין במצות הקבלת פנים ונראה דאשה היינו דוקא ברשות בעלה: **[יא]** או פני מי שגדול - לאפוקי הרב אצל תלמידו דאסור ואם הוא תלמיד שצריך לו רבו באיזה דברים הן מצד חדודו וחריפותו הן מצד שיש לו שמועות מגדולים אחרים כתב הט"ז דמותר לו לעבור בנהר דעכ"פ גדול ממנו באיזה דברים ובספר תוספת שבת אסר בזה. ואם הרב מסתפק באיזה דבר והולך לשאול את תלמידו שיודע בזה מסתבר בזה כהט"ז דלא גרע מלשאר דבר מצוה: **[יב]** ובס"ח בהג"ה - היינו דשם מבואר דאפילו אם איכא דרכא אחרינא להקיף מוטב יותר לעבור במים מלהרבות בהילוך כיון דהוא עובר לדבר מצוה אבל האחרונים הסכימו שם דכיון דיכול להקיף טוב יותר להקיף מלעבור במים: **[יג]** כדי שלא תהא מכשילו - שפעם אחרת לא ילכו לדבר מצוה כיון שלא התירו לו לחזור [רש"י]: **[יד]** לשמור פירותיו - דשמירת ממונו נמי הוי קצת מצוה ומ"מ לא התירו בחזרה דאינו דבר מצוה כ"כ ומשום שלא תהא מכשילו לעתיד לבוא לא שייך בזה דמאי איכפת לן אם ימנע ולא יחוס על ממונו וגם בודאי לא ימנע מללכת לשמור דאדם בהול על ממונו: **[טו]** לעבור במים - ובלבד שלא יוציא ידיו וכו' כדלעיל בס"ד: **[טז]** כל היוצא וכו' - עיין בבה"ל מה שכתבנו קצת בפתיחה לסימן זה וסימן ש"ג: **[יז]** ואינו דרך מלבוש - דאלו הוציאו דרך מלבוש הרי לא הוציאו כדרך כל המוציאים שכל המוציא דבר שאינו תכשיט לו מוציאים אותו בידים ולא דרך מלבוש: **[יח]** והוציאו כדרך וכו' - היינו שלא בשינוי: **[יט]** חייב - דע דכל מקום שנאמר בהלכות שבת חייב אם עשה במזיד חייב כרת ובשווג דהיינו ששכח שהוא שבת או שלא ידע שמלאכה זו אסורה חייב חטאת [ועיין לקמן סימן שלי"ד סכ"ו בהג"ה אך ינהג בזמנה"ז] ואם שכח איזה דבר אצלו והוציאו בשווג לר"ה אינו חייב עליה דמלאכת מחשבת אסרה תורה דהיינו שמוציאו בכונה אלא שאינו יודע שהיום שבת או שמלאכה זו אסורה ודיני ר"ה עיין לקמן בסימן שמי"ה ס"ז ובמש"כ שם: **[כ]** אסור לצאת

בו - דילמא נפיל ואתי לאתויינהו ד"א בר"ה: **[כא]** שדרכה לשלפם - וחיישינן דילמא בתוך כך אתיא לאתויינהו ד"א בר"ה: **[כב]** לא בסייף - ואפילו אם הוא חגור במתניו מפני שדרך הוצאה הוא כך בחול: **[כג]** ולא באלה - דומה למקל וראשו עגול כמו כדור [ערוך]: **[כד]** ולא בשריון - מלשון ושריון קשקשים (שמואל א' י"ז): **[כה]** פטור שהם וכו' - ומ"מ אסור משום מראית העין שיחשדוהו הרואים שרוצה להלחם בהם בשבת וגם אפילו בחדרי חדרים אסור וכמ"ש בסמ"ה ע"ש: **[כו]** לא יצא בתפלין מפני וכו' - ומשמע דבביתו אין איסור להניח תפלין ודוקא במניחן שלא לשם מצוה אבל לשם מצוה אסור כנ"ל בסימן ל"א ועי"ש במ"ב סק"ה: **[כז]** שצריך וכו' - והיינו דילמא אתי לאתויי ד"א ומשמע דבלאו האי טעמא לא היה אסור לצאת בהם אף דקיי"ל שבת לאו זמן תפלין מפני שהם דרך מלבוש ועיין לקמן בסימן ש"ח סס"ד בהג"ה ובמ"ב שם ולעיל בסימן ל"א בבה"ל: **[כח]** קטן במנעל גדול - היינו אדם שהוא קטן במנעל שהוא גדול לו: **[כט]** באותו שאין בו מכה - הטעם משום דתו לא מחייכי עליה דידיעי שאי אפשר לו לנעול המנעל בהרגל שבה המכה דמכתו מוכחת עליו ועיין בבה"ל: **[ל]** לא יצא - סעיף זה מיירי אפילו בסתם אדם שאינו אומן ועיין לקמן בסי"ב: **[לא]** בבגדו - אבל אם הוציאה בידו חייב בכל ענין האיש והאשה בנקובה ובשאינה נקובה: **[לב]** בין שאינה נקובה - דמחט לא הוי תכשיט לאיש בכל גווני ולכן יש איסורא לכו"ע: **[לג]** בנקובה חייב - ס"ל לדעה זו דבאיש דינו כמו באשה לקמן בש"ג ס"ט דנקובה הוי דרך הוצאה לפרקים כשהיא תחובה בבגדה [ומה דלקמן בסי"ב מבואר דאפילו באומן פטור מבואר שם במ"ב] אבל באינה נקובה פטור דלאו דרך הוצאה היא להוציא כשהוא תחוב בבגדו כ"א בידו ומש"כ וי"א בהיפך טעמם דס"ל דבאיש מחט נקובה לאו דרך הוצאה היא כשהיא תחובה בבגדו שגנאי הוא לו שיאמר עליו שהוא חייט אבל באינה נקובה דרך הוא לפרקים אף בחול כשמוצאה בשוק לתחוב בבגדו כשיש לו צורך לחצות בו שיניו וכה"ג ועיין במ"א שמסיק דהכל לפי הזמן אם דרכן לצאת כך בחול ולא הוי תכשיט הוי דרך הוצאתו בכך וחייב ואם אין דרך הוצאתו בכך בחול פטור אבל אסור משום דאינו תכשיט וכתב עוד דאם רוב העולם אין דרכן להוציא בכך אע"פ שאנשי מקום אחד מוציאים בכך פטור אבל אסור והטעם משום דבטלה דעתן אצל כל אדם: **[לד]** שאין עליה חותם - דהוי רק תכשיט לאשה אבל לאיש הוי משוי ומיירי כ"ז שהוציאו כשהוא מונח על אצבעו דאי בידו ממש אפילו יש עליו חותם חייב לכו"ע: **[לה]** ואם יצא חייב - ומקרי דרך הוצאה על אצבעו מפני שלפעמים נותנת אשה לבעלה להוליכה לאומן לתקנו ומניחה באצבעו עד שמגיע לשם וא"כ אף בחול הוי דרך הוצאה בכך וחייב: **[לו]** לרש"י פטור - פי' פטור אבל אסור מדרבנן דאף דטבעת שיש עליה חותם הוא תכשיט לאיש שכן דרכו בחול לחתום בו באגרות מ"מ אסור דגזרינן דילמא שליף ומחוי ואתי לאתויי ד"א וכמו בכל תכשיטי אשה דגזרו משום זה: **[לז]** דאינו תכשיט וכו' - ס"ל דבאיש לא גזרינן דילמא שליף ומחוי לפי שאין דרכו בכך אבל דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה גם לדידהו אסור משום דלא פלוג רבנן ואסרוהו גם באיש: **[לח]** וע"ל סימן ש"ג סיי"ח - היינו דשם נתבאר האיך לנהוג בזה בזמנינו ומשמע שם דאין למחות באיש הנושא אותם ובחידושי רע"א כתב שם דבעל נפש יחוש לעצמו שלא לצאת בטבעת כלל: **[לט]** אא"כ וכו' - דיכול לחתום בה אגרות: **[מ]** חקוקים - וה"ה אם האותיות על הטבעות בולטות דיבוא אח"כ על השעוה שוקע ג"כ מקרי טבעת שיש בה חותם אלא דנקט חקוקין משום צורות דבבולטין לפעמים בצורות אסור אף בחול להשהותה בביתו כגון שהיא צורה שלמה של אדם וכדאיתא ביו"ד סימן קמ"א ס"ה ויש שפירשו דהאי צורות לא איירי בצורות אדם כלל או כגון שהיה רק פרצוף מצד אחד דזה לכו"ע רשאי לעשות בין בולט ובין שוקע ומה דנקט חקוקין אורחא דמלתא נקט: **[מא]** אסור וכו' - היינו אפילו אם כונתו עתה לתלות על צוארו לתכשיט ולנוי אסור מפני הרואה והיינו אפילו לדעת ר"ת והרמב"ם לעיל בס"ט דמתיר בתכשיט לאיש או דמיירי שהמפתח קבוע היטב בשלשלת שעל צוארו ואין בקל למשלף אותו ולאחויי אפ"ה אסור מפני מראית עין: **[מב]** אם הוא של כסף - דכיון דאין דרך לעשות מפתח מכסף הרי עיקרו נעשה לתכשיט ואע"פ שגם משתמשין בו מ"מ עיקרו לתכשיט עשוי ומותר כשמוציאו לשם תכשיט אבל אם הוא עשוי מברזל ונחשת אע"ג דעשוי לנוי כעין תכשיט אסור לצאת בו דעיקרו לתשמיש עשוי שכן דרך כל המפתחות לעשות מברזל ונחשת [לבוש]. והנה אף דמדברי השו"ע משמע דדעתו כהדעה ראשונה מדקבעה בסתמא מ"מ אין למחות בזה אחרי דכתב הד"מ בשם האגור דבאשכנז נוהגין כהמתירין בשל כסף: **[מג]** אסור לצאת בתיק - היינו תיק של כסף וקבוע בשלשלת ולתלות על צוארו לתכשיט דאלו שמוציאים בידו בלא"ה אסור אפילו תכשיט גמור [אחרונים]: **[מד]** דהבתי עינים בעצמם הם משוי - וה"ה בנדן של כסף אף אם הוא עשוי להתקשט בו אם יש בו סכין ולא אמרינן דהסכין יהיה בטל לגבי הנדן שהוא של כסף או בתי עינים לגבי התיק אלא אדרבה הסכין והבתי עינים הם עיקר דהא אין אומרים נעשה בתי עינים לתיק אלא נעשה תיק לבתי עינים וה"ה נדן לסכין. והנה כ"ז מיירי לענין לשאת התיק של הבתי עינים עם הב"ע שבתוכו על צוארו לתכשיט ולשאת הבתי עינים גופא על חוטמו במקום שאין עירוב בודאי אסור בלא"ה דילמא יפלו מעליו ואתי לאתויי ד"א [ח"א]: **[מה]** בזה להתיר - ודוקא כשהוא מחובר וקבוע בראש החגור ועשוי כעין זענקעל [הוא כעין קרס או מה שאנו קורין שפראנצקעס] לחגור בו

דאז אמרינן כיון שהחגורה מדובק בברזל של המפתח והם כחתיכה אחת אע"פ שהברזל עשוי ג"כ כעין מפתח לנעול בו בטל המפתח לגבי החגורה אבל כשקובע ומחברו באמצע חגורה אסור דאין המפתח בטל לגבי האזור דאין שייך להאזור כלל וע"כ אותן האנשים שמורין לעצמן היתר לשאת בשבת מחמת שתלוי המפתח בברזל הקבוע בחגורה וכ"ש במה דתלוי רק בקשר של קיימא הוא טעות דאין היתר אלא אם המפתח גופא עשוי מתחלתו כעין זענקעל דוקא דאז בטל לגבי החגורה. ואם המפתח הוא של כסף והוא קבוע בחגורה באמצע אף דבזה אינו גוף אחד עם החגורה מ"מ יש מתירין מצד שהוא תכשיט ויש אוסרים וכ"ל בסי"א. ולשאת את המורה שעות [אוהר, זייגער] בבגדיו חוץ לעירוב אסור לכו"ע שאין שייך ע"י שם תכשיט כיון שאינו דרך מלבוש והמוציאו לר"ה חייב חטאת ואפילו אם הוא מחובר לרביד הזהב שנושא על צוארו שהוא תכשיט ג"כ איסור גמור הוא דהמורה שעות יש לו חשיבות בפ"ע ואינו בטל לגבי רביד: **[מו]** במחט התחובה וכו' - כל אלו הם שנותנים בני האומנות לסימן מאיזו אומנות הם בצאתם לשוק כדי שיכירום: **[מז]** ואם יצא פטור - דאין דרך הוצאה בכך אלא בידו דאפילו אומן דוקא כשהוא רוצה להכריז על עצמו שהוא אומן אז מוציא בכך אבל לא בשאר פעמים והא דפסק המחבר לעיל בס"ח בדעה ראשונה דבמחט נקובה התחובה לו בבגדו חייב אפילו כל אדם שם מיירי שתחובה בבגד במקום שדרך לתחוב בו בחול לפרקים וכאן מיירי כשתחובה במקום שאין דרך הוצאתו לגמרי בכך רק לאומן כשרוצה להראות שהוא אומן לכן לא מקרי דרך הוצאה ופטור אפילו אומן כר"מ דס"ל הכי בגמרא ובביאור הגר"א לעיל בסימן רנ"ב בסופו פסק דהלכה כר"י דאומן חייב ועיין בספר חמד משה שהוא מצדד דגם דעת הר"י והרא"ש מטיין כן: **[מח]** לא יצא הזב וכו' - דדרך הוצאה הוא לאיש זה בחול ואעפ"כ לא מקרי זה בשם מלבוש דהוא עשוי רק להצילו מטינוף וכל אצולי מטנוף משוי הוא אם לא שהוא מלבוש גמור וכדלקמן בסי"ד: **[מט]** בכיס - וה"ה אם קושר מטלית בפתילה של כובע כדי לקנח בו עיניו אסור: **[נ]** מלבוש - מלפניה ומלאחריה כעין מכנסים בלא שולים דכיון דדרך מלבוש הוא מותר בכל גווניו וכדלקמן בסי"ד אבל כשהיא לפניה לבד או שהיא מאחריה בלבד וקושרתו ברצועות לפניה בכה"ג לא מקרי מלבוש ואסור: **[נא]** שלא יכאב - היינו שלא יפול על בשרה ויתייבש עליה ונמצא מצערה ולכך מותר דכיון שכונתה בשביל צער אפילו נצלת ע"י מטנוף ג"כ דרך מלבוש הוא כשאר מלבושים שהם עשויים להגנת הגוף ומותר: **[נב]** אם אינו לובשו וכו' - ר"ל שלובשו מלמעלה על בגדיו כדי שלא יטנפו אעפ"כ מותר ומה שסיים אח"כ בהג"ה בגד מפני הגשמים או כובע וכו' היינו ג"כ אפילו שמוסיף ללבוש בגד מלמעלה לבגדיו רק מפני הגשמים ובלתי זה לא היה הולך בו כגון שהוא בגד עב וגס מאד כשק וכן כובע היינו שלובש מלמעלה כובע גדולה על כובעו כדי שלא יטנף אעפ"כ שרי כיון שהוא דרך מלבוש [ב"י בסוף סימן ש"א וכ"כ ש"א]: **[נג]** בגד על צעיפה - היינו אם אינו דרך מלבוש רק שמונח על ראשה לבד כמו בחתיכת בגד פשתן קטנה אבל אם מתעטפת בו גם קצת מגופה הוי דרך מלבוש ושרי אף שהוא לאצולי טנוף כמש"ל ואפילו אם הוא בגד גרוע כשק וכדלקמן בסכ"א ושרי אף לעשירות כיון דלעניות חזי חשיב גם לעשירות מלבוש: **[נד]** דאין זה וכו' - ואם כונתה שלא יצירו אותה הגשמים שרי בכל ענין אף שממילא נצלת ע"י מטנוף בגדיה ובלבד שתקשרנה יפה: **[נה]** מלבוש - וע"כ אסור לאיש לכסות הכובע בפאטשיילע [ח"א]: **[נו]** כיון דאינו וכו' - היינו דע"כ חיישינן דילמא משתליף מרגלו ואתי לאתווי ד"א: **[נז]** וספסלים הקטנים שבידיו - היינו שנשען עליהם בעת שנדחף לפניו ושרי דהוא דומיא דחיגר עם מקל בסעיף ו': **[נח]** יוצא בהם בשבת - דלא שייך כאן דילמא משתלפי: **[נט]** של עץ - היינו אע"ג שאין בו עור כלל אפ"ה מקרי מנעל ועיין בביאור הגר"א ובפמ"ג שהקשו מהא דלקמן סימן תרי"ד ס"ב דמשמע דדוקא במחופה עור מלמעלה אבל של עץ לבד לא חשיב מנעל ועי"ש בביאור הגר"א מה שתיירץ בזה ליישב דעת השו"ע לחלק בין שבת ליוהכ"פ אבל מ"מ לדינא משמע דמצדד כהרמב"ן דשל עץ לבד לא חשיב מנעל אף לענין שבת: **[ס]** וכן בפנטני"ש - היינו מה שקורין בלשונו פאנטאפ"ל דאע"ג דמשתלפי במהרה וממילא [היינו ע"י חליצה בידים ובלא התרת קשר] מ"מ כיון דמחופה עור הוא מהודק קצת ולא חיישינן דילמא יפלו ואתי לאתווי: **[סא]** ויש מחמירים - היינו בפנטני"ש ומטעם דילמא משתליף והט"ז לקמן בס"מ כתב דלא חיישינן לזה דהא אין דרך לילך יחף בר"ה והתו"ש מפקפק קצת בדבריו ע"ש ונראה דבמקום רפ"ש בודאי אין להקל אך לכו"ע אם שכח ויצא בהן לר"ה א"צ להסירן אלא מהלך בהן עד שמגיע לביתו וכן הדין בכל הני שאסורין משום דאתי לאתווי: **[סב]** במקום שאין דרך וכו' - ובד"מ משמע דאפילו במקום שדרכם לילך יחף בחול בשבת ילבש מנעלים כדי שיזכור - שהוא שבת ובב"ח איתא דגם יש בזה משום עונג שבת וה"ה דביו"ט צריך לזהר בזה דעונג שבת ויו"ט שוין ועיין סימן ב' דגם בחול מדת צניעות הוא שלא לילך יחף: **[סג]** בלא מקל מותר - דכיון דאינו יכול לילך כלל בלא מקל הו"ל כמנעל דידיה: **[סד]** אבל אם אפשר וכו' - וכן זקן ההולך בביתו בלא מקל וכשיוצא לחוץ נשען על מקלו מחמת תשות כחו ואינו נוטלו אלא להחזיק עצמו אע"פ שגופו מתנענע אסור דהוי המקל אצלו כמשוי כיון דבביתו הולך בלי מקל אבל אם הזקין כ"כ דא"א לו לילך כלל בלי מקל מותר: **[סה]** ואינו נוטלו וכו' - וכשאדם הולך במקום שיש חשש שיפול מחמת שירדו גשמים והמקום משופע או שהולך בחורף על המים הנגלדים [שקורין איי"ז] ומפחד שמא יפול מותר ג"כ לצאת במקל

דדמי לחיגר [כ"כ הט"ז] ואליהו רבא כתב עליו דאין דבריו מוכרחים וגם בעוד אחרונים ראיתי שדעתם שאין להתיר בזה רק במקום שיש עירוב: **[סו]** אסור - ואפילו הוא מקל תפארת שנושאו לכבוד אסור דאף שהוא תכשיט לא הותר לישא תכשיט בידו וע"כ מה שנהגו החשובים לצאת במקל שבידם אסורים לצאת בהם בשבת חוץ לעירוב אבל תוך העירוב מותר אם נושאו לכבוד או שיש בו צורך קצת אבל בלא צורך כלל איכא זילותא דשבת: **[סז]** דינו כחיגר - היינו דתלוי ג"כ אם יכול לילך בלי מקל [ב"י בסימן תקכ"ב]: **[סח]** אסור לו לצאת - היינו חוץ לעירוב והטעם דעצם הליכתו אפשר לו לילך בלי מקל ואינו נוטלו אלא ליישר פסיעותיו: **[סט]** וכבלים וכו' - דנחשב לו כמו מלבוש דדרך הליכתו הוא כן ובטלים הם לגבי הגוף שהוא לבוש בהן ולא חיישינן דילמא נפיל מרגליו ואתי לאתויי דמסתמא כיון דאסור בהם בודאי הם בחוזק על רגליו ולא יפלו: **[ע]** אין יוצאין באנקטמין וכו' - ובכל זה הטעם מפני שאין זה דרך מלבוש ואם הוציא בזה וכן בקב הקיטע הנ"ל פטור מפני שלא הוציא כדרך המוציאין: **[עא]** בתיבה וכו' - כגון שרוצה להגן על עצמו מפני הגשמים והטעם דכל הני לאו דרך מלבוש הוא אלא משוי הוא: **[עב]** בשק - מפני שדרך הרועים לצאת בהם מפני הגשמים וכיון דחשיב מלבוש להני לכן מותר גם לכל אדם לצאת בהם אפילו שלא מפני הגשמים: **[עג]** פי' בגדים גסים - כן פירש הרא"ש בנדרים וכן רש"י בשבת ס"ב פירש נמי מלבוש שק ומשמע דשק ממש לא [וצ"ע בימינו שהרועים נהגו ללבוש שק גופא איך הדין גם לדבריהם קשה קצת אמאי קאמר הברייתא לא בתיבה וקופה וכו' יותר היה לה לאשמועינן דבשק ממש לא וגם בש"ג שעל המרדכי הביא בשם אדרת והוא הרשב"א דאפילו שק מותר וצ"ע]: **[עד]** במוך וספוג - היינו שנתנו מבעוד יום וכדמפרש לקמיה: **[עה]** באספלנית - מטלית של בגד שמושחין אותו במשיחה ומשימין אותו על המכה: **[עו]** לא יחזירנה - דהוי כמו נתינה לכתחלה דאסרו רבנן לעשות רפואה בשבת וכדלקמן בסי' שכ"ח: **[עז]** על המכה - וה"ה אם ירצה לכרוך אותם על המוך וספוג ורטיה ג"כ אסור והא דמסיים דבאגד שכורך על הרטיה יכול לילך בו היינו דוקא באגד של סמרטוטין דדרך להשליכו כשמתירו וע"כ אינו חשיב ובטיל לגבי הרטיה משא"כ בחוט או משיחה דחשיבי ואינו בטיל לגבי המוך וספוג ובביאור הגר"א כתב דלדעת הרמב"ם אינו אסור בחוט ומשיחה כ"א כשכורכו על המוך וספוג לצאת בו [דמשום דחשיבי לא בטל] אבל על המכה ממש אפילו היה כרוך חוט ומשיחה או שאר דבר חשוב מותר לצאת בו דאף דאינו מרפא מ"מ הרי מועיל שלא יסרט המכה וע"כ לא הוי משוי והביא ראייה לדבריו מלשון התוספתא ומשמע מניה שהוא סובר כן להלכה וכן משמע דעת כמה אחרונים וכמו שאכתוב לקמן בסכ"ח במ"ב ע"ש: **[עח]** וקושרו ומתירו - דהלא באגד אין בה משום רפואה: **[עט]** הארוגים להם - ולכן לא חיישינן דילמא מיפסק ואתי לאתויי ואפילו אם הם זגין של זהב שאינו עשוי אלא לבני מלכים ג"כ לא חיישינן דילמא מחייכי עליה ואתי לאתויי בידו כיון שהוא ארוג: **[פ]** אינם ארוגים לא - ואפילו הם קשורים להכסות וכ"ש בזוג שבצוארו דאסור לצאת דחיישינן דילמא מיפסק מהכסות או מצוארו ואתי לאתויי וכ"ש אם הם של זהב דחיישינן דילמא מחייכי עליה להחזיקו כיוהרא דאינו עשוי אלא לעשירים ואתי ליטלן ולאתויי ביד וכתבו בתוספות בשם הריב"א דאפילו בנים קטנים שאינם עשירים אסורים לצאת בזוג של זהב שאינו ארוג בכסות או התלוי בצוארו דחיישינן דילמא מחייכי עליהו וא"א שלא ישמע אביהם ויטלם ובתוך כך אתי לטלטלם ד"א בר"ה והביאם המ"א וא"ר: **[פא]** רק בדבר וכו' - דהיינו כגון זוג שהדרך היה בזמניהם להיות בכל הבגדים לנוי לכך שרי באריג שלא גזרו אטו אינו אריג כיון שהוא נוי לבגד לא הטריחו חז"ל להפסיד אותו ולהתגנות: **[פב]** שאין דרכו בכך - היינו דגזרו מחובר אטו אינו מחובר ועיין במרדכי שם שסיים דאפשר דבכלל משוי הוא וחיוב חטאת נמי יש בזה דאינו בטל לגבי הבגד כיון שאין דרכו בכך וכן משמע בתשובת הרשב"א שהובא בב"י שכל דבר שאין צורך להבגד ואין תשמיש להבגד אינו בטל לגבי הבגד והרי הוא כאלו מוציאן לבדו בלא הבגד וחייב: **[פג]** מותר לצאת בהן - דחשיב מלבוש כיון שדרך לצאת בו כל ימי השבוע ולא חיישינן דילמא יתבייש ושקיל ליה ואתי לאתויי שאימת מלכות עליו גם לא חיישינן דילמא מיפסק ואתי לאתויי כמו בזגים שאינן ארוגים שאין זה חשיב: **[פד]** אם מחובר וכו' - כאן בעינן שיהיה מבע"י תפור היטב להכסות או עכ"פ שיהיה תפור בשני תכיפות דאז הוי כמו אריג יחד וכנ"ל בריש הסעיף [דאל"ה חיישינן דילמא מיפסק ואתי לאתויי כמו בזגים ואע"ג דהוא דבר שאינו לא מלבוש ולא תכשיט מ"מ לא חשיב כמשוי דדרך היה בזמניהם לתפור כן להכסות הלכך בטל הוא לגבי בגד ולפי' בזמננו שאין דרך להיות הפאציילע"ט תפור בהבגד לא בטיל הוא לגבי בגד ואסור וכ"כ בספר זכרו תורת משה ובספר מטה אשר ויש שכתבו לפי שהפאציילע"ט הוא דבר שאינו חשוב בטל הוא לגבי הכסות כשתפור בו] וקשירה בעלמא להכסות או להחגור אפילו קשרו מבע"י בקשר של קיימא ג"כ אסור לצאת בו כיון שאינו חוגר עצמו בהפאציילע"ט ומי שרוצה להיות הפאציילע"ט עמו ולא תפרו להכסות מבע"י אין לו היתר שיעשה עתה ממנו כעין חגורה לחגור בו כיון שיש לו חגורה בלא"ה וחגורה ע"ג חגורה אסור כדלקמן בסעיף ל"ו אלא יחבר ראש הפאציילע"ט בראש החגורה בעניבה ויהיה כחגורה ארוכה ויחגור עצמו בו כל זמן שהולך ברחוב [ט"ז וש"א] ויש מאחרונים שמפקפקין בזה וסוברין דקשר שאינו של קיימא לא מהני לזה וע"כ לכתחלה טוב לעשות עצה זו גופא מע"ש ויקשרנו בקשר של קיימא להחגורה בראש

דיחשב כחגורה ארוכה לחגור בה בשבת: **[פה]** לכסות - דוקא לכסות אבל אם תפרו לחגורה אינו מועיל דאינו בטל לגבי חגורה אא"כ יתפרנו בראש החגורה ויחגור עצמו בו וכנ"ל ועיין לקמן בסעיף ל"ו מה שכתבנו במ"ב מענין זה: **[פו]** שקושרים אותם בקשרים - דהוא ג"כ בכלל קמיע מומחה כדאיתא לקמן בסכ"ה דאחד קמיע של כתב ואחד קמיע של עיקרין ותכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו ועיין לקמן בסכ"ה מתי נקרא קמיע מומחה: **[פז]** אין יוצאין וכו' - ועיין לקמן סימן ש"ח במ"ב ס"ק קכ"ט מה שכתבנו שם: **[פח]** יוצאין בו - ודוקא כשהוא מוציא דרך מלבוש דאז שרי משום דתכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו אבל לא יאחזנו בידו ויעבירו ד"א [גמרא]: **[פט]** לא שנא וכו' - כלל ההפרש בין איתמחי גברי לאיתמחי קמיע הוא זה דאיתמחי גברא לא נקרא אלא ע"י שריפא ג' בני אדם מחולי אחת בשלש איגרות שהיה כתוב בכולן לחש אחד ואפילו לכל אחד רק פ"א ואז נעשה גברא זה מומחה אף לשאר אנשים שיש להם חולי זה אם יכתוב לחש זה דהלא נתחזק בשלשה בני אדם שהוא מומחה לרפאות בלחש זה [אבל לשאר לחשים לא נעשה מומחה לעולם דלא איתמחי רק על לחש זה שכבר נתברר המחאתו] ומומחה קמיע כגון שכתב לחש אחד באגרת אחת וריפא באותה אגרת ג' פעמים שע"ז נעשה אגרת זו מומחה שכל אדם מחולי זה שישא האגרת הזה יתרפא ודוקא אותה אגרת בעצמה אבל אם יהיה כתוב הלחש הזה גופא באגרת אחרת לא מהני דלא איתחזק הלחש הזה כ"א באגרת הזו. ואפילו אם יכתוב אותו גברא בעצמו שכתב האגרת הראשון ג"כ לא מהני דהלא לא איתמחי גברא בשלש אגרות: **[צ]** לחש אחד - אבל כתב ג' לחשים לא איתמחי גברא כלל ע"ז שהרי כל לחש לא הועיל כ"א לאדם אחד: **[צא]** בכל פעם שיכתבנו - אפילו לאדם אחר וה"ה דיכול כל אדם מאותה חולי ליקח בעצמו ולישא אותן האגרות הראשונות שכבר כתב מומחה גברא זה דכיון דגברא נתחזק כמומחה על לחש זה מאי נ"מ אם יכתבנו מחדש או לישא מה שכתב כבר: **[צב]** וריפא בו ג' פעמים - אפילו רק לאדם אחד: **[צג]** לכל אדם - פי' שכל אדם שיש לו אותה החולי מותר ליקח בעצמו ולישא אותה אגרת אף שלא רפאה אלא לאדם אחד שהרי נתחזקה בהמחאתה ג' פעמים אבל אם יכתוב לחש זה באגרת אחרת אסורה אפילו אם אגרת הראשונה רפאה שלשה בני אדם דלא נתחזקה רק אותה האגרת אבל גברא לא איתמחי לאגרת אחרת: **[צד]** הועילה לג' אנשים - דאי לא הועילה כל אחת רק לאדם אחד לא הוי אלא איתמחי גברא ולא הקמיע וכדלעיל בריש הסעיף אבל כיון שהועילה כל אגרת פעם אחת לג' אנשים גם האגרת נתמחאה: **[צה]** או לאדם אחד ג"פ - גם בזה הא דצייר ג"פ כדי שיהיה גם איתמחי קמיע וכנ"ל: **[צו]** שתי המחאות ביחד - כגון שכתב אגרת וריפא לראובן ג' פעמים ועוד אגרת לשמעון ג' פעמים ועוד אגרת וריפא לשמעון עוד ב' פעמים [ועדיין לא איתמחי גברא לפי שלא ריפא ג' אנשים וגם לא אתמחי קמיע] ואח"כ ריפא באותה אגרת השלישית גם ללוי ונמצא שבאו שתי המחאות ביחד [מ"א]: **[צז]** לא תלינן וכו' - ונ"מ שאם הפסיד הרופא המחאתו כגון שכתב עוד ג' אגרות ולא הועילו אז גם הקמיע שנתן מכבר שריפא ג' פעמים אסורה דעדיין לא נתמחאה משא"כ כשבאו שניהן ביחד או שבאה המחאת הקמיע תחלה אז אע"פ שהפסיד הרופא המחאתו המחאת הקמיע במקומה עומדת: **[צח]** שלשה קמיעים לאדם אחד - היינו שלש אגרות אף שהם לחש אחד: **[צט]** לא גברא - דהיינו שאינו יכול לכתוב אגרת אחרת אף בלחש זה דכיון שלא ריפא בהג' אגרות רק לאדם אחד אמרינן מזליה דחולה גרים וכתב המ"א דאף החולה בעצמו אסור לצאת בהאגרות שרפאוהו מכבר כיון שנקראו קמיע שאינו מן המומחה ושי"א מפקפקין בזה: **[ק]** ולא קמיע - דקמיע לא איתמחי רק כשאגרת אחת רפאה ג' פעמים: **[קא]** של כתב - ואם הוא מכתבי הקודש אסור לצאת בה לר"ה אא"כ מחופה בעור או ד"א דאל"ה חיישינן דילמא יצטרך לפנות ויסיר מעליו ואתי לאתויינהו ד"א ואם הוא חולה שיש בו סכנה אי שקיל מיניה דאז אין צריך להסירם בכל גווני מותר לצאת: **[קב]** של עיקרין - של שרשי סימנין: **[קג]** לומר - וה"ה שנאמן על הקמיע לומר שהיא מומחית דלא חשדינן ליה שיכוין להכשיל: **[קד]** בביצת החרגול - הוא חגב ועיין בגמרא למאי עבדי כל דברים אלו ובזמנם היו אלו דברים איתמחו לרפואה ויש להם דין קמיע מומחה ושרי לצאת בהן כשהן תלויין עליו: **[קה]** ואין ניכר בו משום רפואה - היינו שאין ניכר שיהיה לרפואה והא דמותר בדברים הנ"ל כיון שיאמרו היודעים שהוא לרפואה מצד הסגולה הוי כניכר: **[קו]** כל לחש מותר - ואפילו אי עדיין לא אתמחי ואין אנו יודעין שמרפאין אפ"ה מותר בחול דכיון דידעינן שיש לחשים שמרפאים אמרינן שמא גם בזה ירפא והוי קצת כמו ניכר כיון שרגילות שהלחשים ירפאו ואין איסור אלא באותן שידענו שאינן מועילים: **[קז]** בכל קמיע שאינו מומחה - הקשה בביאור הגר"א הא תנן דאין יוצאין בקמיע שאינו מומחה משמע הא בחול שי"ד ועיין בלבושי שרד שנדחק ליישב. ואם החולה הוא דבר שיש בו חשש סכנה נראה דלכו"ע שרי בכל גווני: **[קח]** וגם הוא מרפא - הוא מלשון הטור ומשמע מזה דבדבר שאינו מרפא אלא שעושה כדי שלא ינגף ברגלו אסור ואזיל לטעמיה בסכ"ב ע"ש אבל בא"ר הביא בשם כמה פוסקים דאפילו אם אינו מרפא אלא שעושה כדי להגין מצער ג"כ מותר לצאת בו וכ"כ בתו"ש בשם מהרש"ק ועיין לעיל בסעיף כ"ב מה שכתבנו בשם הגר"א דדעת הרמב"ם הוא ג"כ הכי וע"כ אם חתך אצבעו בשבת וכורך חתיכת בגד עליה שלא ישרט בבגדו מותר לצאת בו מיהו יותר טוב שיכרוך על המקום

הזה באיזה סמרטוט דבזה מצדד הפמ"ג דלכו"ע שרי לצאת בו דלא חשיב ובטיל לגבי המכה מיהו בכל גווי צריך לרחוץ מקודם הדם שבאצבעו כדי שלא יצטבע עי"ז: **[קט]** מותר לצאת - ודוקא בשקשר את המטבע לפיסת רגלו מבע"י באיזה סמרטוט דלא חשיב ובטיל אבל אם קשר אז בדבר שהוא חשוב אסור לצאת בשבת וכנ"ל בסכ"ב: **[קי]** דהיינו שלאחר וכו' - וכ"ש כשהסירה לגמרי מעל עצמו וקיפלה ונתנה על כתפו דחייב: **[קיא]** חייב חטאת - שאין זה דרך מלבוש והו"ל משוי: **[קיב]** למטה מכתפיו - היינו אפילו אם אינו מכסה בה רוב גופו ויש מחמירין בדבר דבעינין שיהא מכסה בה רוב גופו: **[קיג]** ועפ"ז מותר וכו' - כונתו באופן זה שמתקצר קצת מלמטה דכיון שעכ"פ מעוטף הוא עד למטה מכתפיו ואע"ג שמגביה שוליו מלמטה שרי דלהתעטף כל גופו בו כמו בבהכ"נ קשה לעשות כן כשהולך בר"ה אף שילבש גלימא עליו מלמעלה: **[קיד]** ולהביאו לבהכ"נ - כאן שייך הג"ה דסעיף שאחר זה [באר הגולה ועו"ש ולפירוש הגר"א שנכתוב לקמן ההגהה על מקומה עומדת]: **[קטו]** בטלית סביב הצואר - ואין זה סותר לסעיף הקודם דמיירי במדינות שנהגו לצאת כן בחול בבתיים ולכן מותר אפילו במקופל ומונח סביב הצואר דדרך מלבוש הוא שם והוא כעין סודר שהתיר השו"ע לקמן בסל"ד [מ"א ותו"ש] ומש"כ בהג"ה אע"פ וכו' מקומה שייך לסוף סכ"ט וכנ"ל ובביאור הגר"א משמע שמפרש דמש"כ בשו"ע בטלית שסביב הצואר היינו ששני צדי העליון היה מקובץ ומונח סביב הצואר אבל שוליה התחתון שמאחוריה היה משולשל למטה ולזה סיים הרמ"א דאע"פ שמניח צד ימין על כתפו של שמאל ג"כ שרי משום דדרך ללבוש כך והוא להתנאות. ולפי פירושו שייך דין זה גם במדינתנו: **[קטז]** נתכוין לקבץ כנפיו וכו' - היינו שנטל שני הקצוות שלפניו ולאחריו לצד ימין וכן של צד שמאל וקיפלן והגביהן על ידו או על כתפו ולא דמי לסכ"ט דהתם כל שולי הטלית שלאחריו מקופלת ומונח על כתפו משא"כ הכא דרק הקצוות מוקפלין ומונחין על כתפיו להכי רק איסורא איכא ולא חיובא וגם תלוי בכונתו: **[קיז]** אבל מלבושים דידן - הטעם דאכתי נשאר עליו עצם הבגד דרך מלבוש ומשמע באחרונים דאעפ"כ אין להקל אלא במגביה קצת אבל לא להגביה הרבה ולתתם תחת הזרוע דנעשה כמרזב: **[קיח]** ומוציא ידיו מתוכה - משמע דכשאינו מוציא ידיו מתוכן כגון מענטל"יק של נשים או שול מאנטי"ל של אשכנזים אסור להגביהם דלאו דרך מלבוש הוא ומ"מ נראה דאין להחמיר אלא להגביה הרבה אבל לא מעט כדי שלא יתלכלך דעדיין דרך לבישה הוא: **[קיט]** חייב - דדרך הוצאה היא וה"ה כשיוצא לחוץ במעות הצרור לו בכיסו התחוב בבגדו אבל בבית או תוך העירוב דלית ביה משום איסור הוצאה שרי באופן המבואר לקמיה: **[קכ]** מותר - להיות לבוש בסדין הזה אם צריך לו להסדין וי"א דהאי אם צריך לו היינו שירא להניחו שלא יבואו לגזלו אבל משום צריכות הסדין בעלמא לא הותר לו לטלטל: **[קכא]** רק שהם מנוקבים - זהובים אדומים או מטבעות כסף דאין עלייהו שם מוקצה עי"ז דראוי לתלותו בצואר בתו לתכשיט ועיין בביאור הגר"א שכתב דזה קאי גם ארישא דהיינו בצרורים בסדינו בעי ג"כ מנוקבים וטעמו דאי לא היו מנוקבים היה אסור לטלטל גם הסדין דנעשה בסיס להמעות שצרר בתוכו מע"ש: **[קכב]** אסור לצאת וכו' - ולא בטלי לגבי בגד כמו שאר דבר התפור בתוך הבגד משום דחשובים ולא בטלי ומ"מ לית בהו חיובא כמו בצרורין למעלה אלא איסורא משום דלאו דרך הוצאה היא: **[קכג]** במקום פסידא - היינו בתפורים בתוך בגדו מע"ש וטעמם דכיון דלית ביה אלא איסור דרבנן משום דלאו דרך הוצאה היא וכנ"ל וכ"ש בזמן הזה דלהרבה פוסקים לית לן ר"ה דאורייתא הקילו במקום פסידא אדם בהול על ממונו ואם לא נתיר באופן זה יבוא לעבור על איסור תורה דיבוא לחפור בקרקע ולהטמין וכה"ג וכתבו האחרונים דה"ה אם לא תפרן מבעוד יום יוכל להוציאן בשבת ע"י שינוי אחר שיהיה שלא כדרך הוצאה דהיינו שיניח המעות בין בגדו לבשרו או במנעלו ומ"מ לכתחלה טוב יותר לתפור בבגדו מבעוד יום: **[קכד]** אם צריך לצאת - כגון שירא שאם ישב בבית כל היום ירגישו בו שהוא שומר מעותיו ויבואו לגזלו: **[קכה]** לא יצא - היינו חוץ לעירוב כשהוא לבוש בהבגד: **[קכו]** יש להחמיר - שלא ללבוש הבגד דחיישינן שמא יצא בו: **[קכז]** המקופל על כתפו - אע"ג דבטלית אסור במקופל כמ"ש בסכ"ט בסודר שרי דסודר דרך לבישתו כך בחול לקפלו על כתפיו וכ"ז מיירי במקומות שדרך איזה אנשים לילך כן לפעמים: **[קכח]** אע"פ שאין נימא וכו' - דאיכא למ"ד בגמרא דבעינן דוקא שיהא נימא יוצא מהסודר וכרוכה על אצבעו להחזיקו שלא יפול מכתפיו אבל לא קי"ל הכי: **[קכט]** ואם אין הסודר וכו' - והיינו שהוא קצר ואין בו שיעור כדי לחפות ראשו ורובו לכך צריך לקשור שני ראשיו למטה מכתפיו והוי כמו אבנט ושרי אע"פ שקצרה אבל אם יש בהסודר שיעור כדי לחפות ראשו ורובו אז אף אם מקפלו על כתפיו שרי וכמ"ש בריש הסעיף דמקרי מלבוש ודרך לבישתו בכך ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה: **[קל]** לבדים הקשים וכו' - שאין דרך מלבוש מלבדים הקשים והוי כמשוי ואסור ומשמע ברמב"ם דאפילו אם הם דקין אסור כיון שהוא קשה: **[קלא]** מותר - להביאם דרך עיטוף אפילו בר"ה ומשמע ברמב"ם דדוקא אם הם גם דקים כמו הבגדים: **[קלב]** בין לצורך חבירו - אע"ג שאין לו שום שום הנאה בזה אפ"ה לא מחזי כמשוי כיון דדרך מלבוש הוא: **[קלג]** ויש אוסרים שתי חגורות - ולא דמי לשני מלבושים שדרך אדם ללבוש אותן מפני הקור אבל תרי חגורות מה

הנאה יש ואין דרך לחגור ומשוי הוא ומשמע בפוסקים דלכו"ע אין איסורו אלא מדרבנן כיון שעכ"פ דרך לבישה הוא אלא דאסור משום דמחזי כמשוי וכ"ש לחגור פאציילק"ע על החגורה דאין דרך לחגור בכך דאסור והח"א כתב דבזה אפילו לדעה ראשונה אסור דכיון שאין דרך לחגור בזה בחול מינכר לכל שמערים להוציא ואפילו בכרמלית אסור ובט"ז סק"ד נתן עצה שיחבר ראש הפאציילק"ע בראש החגורה בעניבה דאז יהיה נראה כחגורה ארוכה ויחגור גם בהפאציילקע ולפי המבואר לקמיה יכול לחגור את הפאציילקע ע"י הפסק מלבוש דהיינו אם החגורה היא למעלה יחגרנה על המכנסים אבל אסור לקשור את המטפחת סביב הרגל שאינו דרך מלבוש כלל אלא יעשה כנ"ל או יכרוך אותה סביב הצואר בדרך מלבוש: **[קלד]** זה על זה - והיכא שנוהגין לחגור אונטע"ר גארטיל ואיבע"ר גרטי"ל דהיינו התחתון אין נאה והשני נאה ועושין כן שהוא טוב לחגור בשני על הראשון או שהשני הוא קצר שרי [פמ"ג] וכן בח"א מצדד דאין למחות בזה במדינות שנוהגין כן. כתבו האחרונים דמה שנוהגות קצת נשים לחגור בחגורה ועוד חוגרין בחגורה על הבגד הרחב מלמטה ושע"י כך הוגבה בגד הרחב מן הארץ ועושין כן שלא יתלכלך הבגד בעת שיש טיט ורפש ג"כ שרי כיון שצורך הוא לכך: **[קלה]** וכן ראוי לנהוג - ע"כ שלא"ף מאנטי"ל שתפור בו המיינא אם רוצה לחגור חגורה על השלא"ף מאנטי"ל יתיר המיינא התפור בו ומ"מ לא הוי משאוי דבטל הוא לבגד אחרי שתפור בו וכדלעיל בסכ"ג משא"כ אם יחגור בשניהם הוי החגורה כמשאוי [פמ"ג]: **[קלו]** שני כובעים - שכן דרכו בחול לשום כובע גדול ע"ג כובע קטן [או"ז]: **[קלז]** וכן שני אנפילאות - על כל רגל דהוי כשני סרבלים: **[קלח]** בבתי ידיים - והטעם שהם מלבוש גמור שעשוין להגין מפני הקור ויש מי שמחמיר הוא משום דלפעמים צריך למשמש בידיו להסיר ממנו כנה או פרעוש העוקצתו וחיישינן שמא ישכח ואתי לאתויי ד"א בר"ה: **[קלט]** הנקראים גוואנטי"ש - זו היא מה שאנו קורין הענטשיך אבל מה שאנו קורין ארבי"ל שתוחב בו שתי ידיו דעת הט"ז דשרי לכו"ע דבהאי שוב ליכא למיחש שמא יסירנה מידו דאף אם יעשה כך הרי הוא לבוש לידו השנית ולא מיקרי משוי ויש דס"ל דאדרבה זה חמיר טפי שבקל נופל מידו ואתי לאתויי ד"א ועוד שרגילין לשאתו לפעמים כך ביד וע"כ לפי מה שכתב השו"ע דראוי לחוש בגוואנטי"ש ראוי לחוש גם בזה [פמ"ג]: **[קמ]** או שיקשרם וכו' - דתו ליכא למיחש שמא יוציאם בידיו: **[קמא]** וראוי לחוש לדבריו - ועכשיו נהגו להקל ואפשר משום דכיון שלהרבה פוסקים אין לנו ר"ה מדאורייתא בזה"ז דנגזור דילמא אתי לאתויי ומשמע מדברי האחרונים דאף שאין למחות ביד המקילין מ"מ ראוי לכל בעל נפש להחמיר: **[קמב]** כהלכתה - עיין לעיל בסימן י"ג ס"א במ"ב שם מבואר כל פרטי הדין הזה: **[קמג]** חייב - לא בשביל הטלית דאע"ג דאינו מקיים עשה דציצית מ"מ אינו חייב בשביל זה מחמת שבת דהא מלבושיה הוא אלא בשביל הוצאת החוטיין: **[קמד]** ודעתו עליהם - ר"ל הלכך לא בטלי אגב הטלית כמו דבטלי הרצועות לגבי כילה לקמן בסל"ט: **[קמה]** אע"פ שאין בה תכלת - דקי"ל תכלת אין מעכב את הלבן: **[קמו]** כילה - הוא כעין טלית שראוי להתעטף בה ויש בה רצועות תלויות בה וע"י הרצועות מותחין אותה באהל ולא אמרינן הך רצועות לאו צורך עיטוף הוא שאין הרצועות עשויות אלא לנטותה באהל והויין משאוי בשעה שמתעטף בה: **[קמז]** התלויות באבנט אע"פ וכו' - שדרכן היה לקשור ראש הרצועה האחת במנעלים ולמתוח אותן למעלה וראש השני היה קושר באבנטו ופעמים שהולך בלא מנעלים כגון ביוה"כ או מפני רוב החום ונשאר הרצועה תלויה באבנט: **[קמח]** של משי - היינו הרצועות ואבנט שתלוי בשפתו כמו חוטיין מוזהבים לא שייך כלל לדין זה דנוי דחגורה הוא ושרי: **[קמט]** אם אין וכו' - דאם היו קשורים בהם הוו בכלל תשמיש לבגד ומותר בכל גווי: **[קנ]** אסור לצאת בו - שכיון שאין משמשת כלום לבגד מחמת שנפסק ראשו אחד הרי הוא משוי ואינו בטל לגבי הבגד כיון שהוא חשוב ועיין בח"א בכלל נ"ו ובנ"א שם שכתב דלפי מה שכתב המחבר בסל"ח דחוטי ציצית חשיבי אע"ג דהן חוטיין בעלמא מפני דדעתו להשלים עליהן ה"ה גבי לולאות אימתי מותר לצאת בהן כשאינו חשוב דוקא בשאין דעתו להשלים מצד השני וע"כ כתב דצריך אדם ליזהר כשנפסק לו רצועה מרצועות בגדיו שקושר בו שתי הצדדים ומצד אחד נשאר הרצועה וכן זוג קרסים שנפסק קרס אחד אפילו שהן משיחה או חוט ברזל בעלמא ואין חשוב כלל אצלו הרצועה והקרס מ"מ אסור לצאת באותו בגד כיון שדעתו להשלים ולתקן צד שנפסק וזה ישאר במקומו וא"כ הוא חשוב אצלו ואינו בטל לבגד ואך אם אין דעתו להשלים עליהם אז כיון שאין חשוב בטל לבגד ומותר לצאת בו: **[קנא]** שהוא מתפשט - ודוקא כשהיה השפה שהוציאה קשה ביותר ואינו נכפף אז חשוב כמו אהל ואי לא"ה הרי הוא כגלימא בעלמא ובסעיף שאח"ז דמתיר כשהוא מהודק על ראשו מיירי כשאינו קשה ונכפף או דמיירי כשאין בו רוחב טפח בהשפה: **[קנב]** משום אהל - אף שאין אהל בלא דפנות מ"מ חשיב אהל עראי ואסור מדרבנן כיון שנעשה השפה להיות לצל להגן מפני השמש. וכובע שקורין בריטלי"ך בל"א אע"פ שמתפשט להלן מהראש ברחבו טפח ונוהגין בו להקל כתבו האחרונים כמה צדדים בטעם היתרם אחד כיון דאינו קשה ונכפף למטה אין בו חשש איסור והיינו כשאין מונח בו נייר קשה ואפילו אם הוא קשה הלא אינו מתכוין בלבישתו להיות לצל רק מכוין לכסות ראשו וכן אם השפה עשוי בשפוע ג"כ יש לצדד דלא מקרי אהל באופן זה ובא"ר כתב דטעם העולם הוא משום דסומכין עצמם על שיטת רש"י וסייעתו דס"ל שאין בכובע איסור אהל כלל ע"ש. ולפי"ז אפילו בקאפעלו"ש

שהוא קשה ויהיה ברוחב השפה טפח ג"כ אין למחות במקום שנוהגין להקל אף שמסתמא נעשה שפה כזו לצל ובמקום שלא נהגו להקל בזה בודאי יש להחמיר כדעת השו"ע [שהיא ע"פ דעת הר"ח והרמב"ם והערוד והר"ת והרה"מ] שלא ללבוש בשבת קאפעלו"ש רחב כזה וגם בכתבי האר"י אוסר בקאפל"ש. יש נמנעים מלתת הטלית של מצוה על הברייטי"ל בשבת כדי שלא יהיה הטלית מכאן ומכאן כמו דפנות ועיין במ"א שמפקפק בטעם מנהגם ובספר מחצית השקל מיישב מנהגם ע"ש ומזה נשתרבו היום המנהג שאין מכסין ראשיהם בשבת בטלית בעת התפלה אפילו על הכובע קטן ואין לזה שום טעם וריח. ולענין איסור נשיאת פאראסא"ל בשבת שהוא עשוי לצל על האדם להגן מפני החמה והגשמים כתבנו בסימן שט"ו דין זה בכל פרטיו: **[קנג]** העשוי להגין וכו' - לאפוקי סתם כובע שאדם נושא על ראשו אין לחוש דייתי לאתויי ד"א דבודאי לא ילך בגילוי הראש וזה הכובע מנהגו היה לשאתו מלמעלה על כובע קטן [ב"י ואחרונים] ומזה נלמוד דה"ה כובעים שלנו אם נושא אותן בר"ה על כובע קטן כנהוג יש ליזהר שיהא מהודק על ראשו שמא יפול ואתי לאתויי ד"א וכן בברייטי"ל שהמנהג בו להקל וכנ"ל אם נושא כובע קטן תחתיו יזהר שלא יצא בו בר"ה דהא סתמא אינו מהודק ובודאי חיישינן בו דילמא נפיל ואתי לאתויי כיון שלא יהיה בגילוי הראש: **[קנד]** בר"ה - בט"ז משמע דאפילו חוץ לעירוב יש להחמיר בזה ועיין לקמן סימן ש"ג סייח ובמשי"כ שם במ"ב: **[קנה]** שגורו שלא להניח - והוא ירא ג"כ להוליכן בידו פחות פחות מד"א וכדלקמיה דכשירגישו בו אתי לידי סכנה: **[קנו]** שהם תפלין ולא קמיעין - דאי אין בהן רצועות אמרינן דשמא קמיעין הן דטרח אדם לפעמים לעשות קמיע כעין תפלין ונ"מ שא"צ לשמרן ולהחשיך עליהן כלל ועיין סימן י"א במ"א שכתב בזמנינו אין מצוי לעשות קמיע כעין תפלין וע"כ אפילו באלו שאין להם רצועות צריך עכ"פ לשמרן ולהחשיך עליהן: **[קנז]** והן קשורות - ר"ל שבראש יש קשר ש"ר וכן בשל יד קשר של יד מתוקן כראוי לפי מדתו [ולא גדול יותר] שיהא יכול ללבוש ואם אינן קשורות ובשבת הלא אסור לעשות קשר א"כ לא יוכל להכניסן דרך לבישה זוג זוג צריך להמתין עד שתחשך ולהביאם: **[קנח]** זוג זוג - ר"ל תפלין אחד של יד על היד וכן אחד של ראש על הראש מכניס עד מקום המשתמר וחולץ ואח"כ חוזר ומכניס באופן זה זוג אחר ואף דק"ל שבת לאו זמן תפלין הוא מ"מ כדרך שהוא לובש בחול לאו בכלל משוי הוא אלא תכשיט ועל כל תוסף אינו עובר כיון דאינו מכויין בלבישתו לשם מצוה. כתב המ"א דאשה המוצאת תפלין אסורה להכניסן בשבת אף דרך מלבוש דכיון דאינה רגילה להניחם בחול הו"ל משוי לגבה ויש מאחרונים חולקים עליו וס"ל דכיון דמדינא דגמרא אין עליהן איסור בזה רק דלכתחלה אין נכון להניחן לא מקרי משוי לגבה ועיין בשער המלך פ"ט מהלכות שבת שמצא בשיטה כ"י דהראב"ד והרשב"א חולקים בזה. עוד כתב המ"א לשיטתו דאם יצאה אשה בטלית מצוייצת [היינו טלית של מצוה שאין רגילין ללבושה כ"א לשם מצוה בלבד] חייבת חטאת דכיון דאין אשה רגילה לילך בטלית כזה הוי משוי לגבה וגם בזה יש חולקים עליו: **[קנט]** שלא יספיק - היינו כיון שמבע"י בלא"ה לא יספיק העת להביא כולן לא ילבש כלל אלא ימתין שם עד הלילה וישמרם ויביאם: **[קס]** גשמים יורדים - שתתקלקל הס"ת התירו לו להתעטף וחוזר ומתעטף בבגדים מלמעלה ונכנס שזהו כבודה שלא תתקלקל בגשמים: **[קסא]** במים - בין ע"י מי הגשמים או שנפל בנהר ונתלחלו כליו: **[קסב]** הולך בהם וכו' - שלא אסרו על האדם הבגדים שלובש אותן ואפילו אם נשרו כליו לבד הוא לובשן מתחלה ומהלך בהם ומסתבר דהיינו דוקא אם אין לו בגדים אחרים: **[קסג]** ולא ישטחם - עיין מ"א שמצדד לומר דדוקא כשנשרה במים אבל אם נפלו מים מועטים עליהם מותר לשטחן דליכא למיחש בזה שיחשדוהו שכבסן אבל הרבה אחרונים סוברים דאין לחלק בזה: **[קסד]** ואפילו - ובגדים המלפפים בהם תינוקות שקורין ווינדלין מותר לשטחן בביתו שיתנגבו ואפילו בחמה בחצר דכיון דיש עליהם גם צואת הקטן וא"כ מוכח שלא כבסן וליכא חשדא ואפשר אפילו אין עליהם צואה אם לא נשרה כולן בהמי רגלים דהכל יודעין שדרך התינוקות להשתין ובלבד שלא ישטחן נגד התנור במקום שהיד סולדת בו וכדלקמיה [ח"א]: **[קסה]** בחדרי חדרים - הטעם דלא חלקו חכמים בתקנתן. כתבו התוספות והרא"ש דוקא במקום שיש חשש שיחשדוהו הרואים שעשה איסור דאורייתא כגון כאן בכיבוס בזה אסור אפילו בחדרי חדרים משא"כ בדבר שהוא איסור דרבנן אפילו למה שישברו הרואים לא החמירו לאסור בזה כ"א בפרהסיא והובא דבר זה במ"א וט"ז ושאר אחרונים: **[קסו]** אסור - ע"כ אלונטית שמביאו בע"ש כשהוא לח מבית המרחץ ישטחו לנגבו מבעוד יום ולא ימתין עד אחר שקיעה ועיין לקמן בסימן שמ"ב דמוכח שם דאם הוא צריך לו למחר לצורך שבת יש להקל לשטחו בבה"ש אך שיזהר שלא יסחטנו: **[קסז]** אינו חייב לסלקן - אפילו הם שטוחין נגד העם והטעם דעיקר החשד אינו אלא כששטחן בשבת דאז יש רגלים לחשדו דכבסן היום דאם כבסן מאתמול היה שוטחן מאתמול כי לא יאמרו שנשרו במים שאין הכל יודעין בזה [לבוש]: **[קסת]** השרויים במים - אפילו שריה מועטת: **[קסט]** אסור לנגבם וכו' - אע"ג דאפילו בחמה אסור וכנ"ל התם משום מראית העין לחוד הוא וקמ"ל הכא דנגד האש יש איסור תורה משום מבשל ומשום מלבן [דרך להתלבן ע"י התנור כדאמרינן שבת כ"ז האונין של פשתן משיתלבנו] וגם דאסור מחמת זה לנגבן אפילו כשהוא לבוש בהם אם הוא עומד נגד החום במקום שהיד סולדת בהם: **[קע]** סמוך לאש - וה"ה דאסור להניחן על התנור במקום שהיד סולדת בהם והעולם נכשלין

בזה בעו"ה שמניחין בחורף בגדים לחים על תנור חם לנגבן. ובמקום שאין היד סולדת בהם מותר לנגבן והוא שלא יניחם דרך שטיחה דאם שוטחם כדרכם אסור בכל גווני וכנ"ל בסעיף הקודם: **קעא** - ואסור לטלטלם - ודוקא כשנשרו במים מרובין אבל כשבא עליהם מים מועטים לא חיישינן שיבוא לידי סחיטה וכדלקמן סימן ש"ב ס"ט בהג"ה: **קעב** שמקפיד - היינו שאין רוצה שיהיה בהם מים אבל המטלניות ששרוים תמיד במים אין לחוש ומותר בטלטול: **קעג** מסתפג אדם וכו' - משמע ממ"א דבזה"ז טוב להסתפג בדבר שאין מקפיד על מימיו ובביאור הגר"א משמע דסתם אלונטית הוא דבר שאין מקפיד על מימיו: **קעד** באלונטית - אפילו כל גופו לאחר שרחץ את עצמו במים צוננים וכדלקמן בסימן שכ"ו: **קעה** ומביאה בידו - לתוך ביתו במקום שיש עירוב ואף דמבואר לעיל בהג"ה דאסור לטלטל דבר השרוי במים שאני הכא כיון דהתירו הסיפוג ולא חששו לסחיטה משום דא"א בלי סיפוג לכך התירו גם להביא לביתו כ"כ המ"א ולפ"ז אחר שהביאו לביתו והניחו על מקומו שוב אסור לטלטלו אבל בא"ר הביא בשם ספר התרומה דסיפוג באלונטית לא מחשב אלא כמים מועטים ולא גזרו על טלטולו משום שמא יסחוט וכן משמע בביאור הגר"א דמותר לטלטלו: **קעו** חוץ לנהר ד"א - נקט ד"א משום דסתם מקום היבשה שעל שפת ימים ונהרות הוא כרמלית אבל אם על שפתו היה ר"ה אסור להוציא ידיו מן הנהר ולחוץ אלא ינגבם מתחלה היטב זו בזו עד שישורו המים כי הנהר הוא כרמלית ואסור להוציא מכרמלית לר"ה: **קעז** בעלי חטטין - ועושין זה כדי שיהא נראה כשער על ראשן: **קעת** שצבען וכרכן - היינו שצבען לנוי וכרכן במשיחה דאז נחשב כמלבוש: **קעט** או שיצא וכו' - דגלי דעתיה דמלבוש קיימי ואם לא צבען ולא יצא אף לטלטלן אסור משום מוקצה אך אם חושב מבעוד יום לצאת בהן עיין סימן ש"ח סכ"ד דמותר בטלטול: **קפ** מותר לצאת וכו' - שכל אלו אינם נחשבים להם משוי אלא הם כתכשיט להם: **קפא** בידו - כצ"ל. וכן נדפס בעו"ש ובתו"ש ומה שנמצא באיזה דפוס בראשו ט"ס הוא: **קפב** הכרוכים על היד - ה"ה בכרוכים על המכה ממש [מ"א] ועיין לעיל סכ"ב וסכ"ח מש"כ שם דכן הסכימו עוד הרבה אחרונים ומשמע מסתימת המחבר דבזה נחשב כמלבוש אפילו לא יצא בהן שעה אחת מבעוד יום משא"כ בסעיף נ' הקודם כ"כ המ"א וכן מצדד הא"ר ועיין בבה"ל:

שב

סימן

א חדשה - וחדשה מיקרי אם לא נשתמש בה עדיין הרבה שעוד נראה בה חידושו: **ב** שחורה - אבל חיוורי וסומקי לית לן בה והטעם דבחדשה ושחורה מינכר היפוי ע"י הניעור ומש"כ שמקפיד עליה הטעם דאז חשיבא הניעור כמו הכיבוס אבל אם אין דרכו להקפיד ולובשו לפעמים בלי ניעור מותר לנער אף לכתחלה: **ג** גשמים וכו' - ובזה אין חילוק בין שחור לשאר צבעונים כמו בטל לעיל דדוקא שם שהוא מועט אין מקפיד לנער אלא באוכמי אבל בכאן שהמים מרובין הדרך להקפיד לנער בכל הבגדים ויש בזה משום סחיטה: **ד** חדש שמקפיד עליו - ר"ל דמסתמא הוא מקפיד עליו לנער לפי שמתקצר ע"י מים. ואפילו אם הבגד ישן צריך לזוהר מלנער מן המים בחוזק בענין שיבוא לידי סחיטה באותו הניעור כידוע כשהבגד בלוע ממים הוא נסחט יפה ע"י הניעור [ש"ג והביאו הא"ר]: **ה** דאסור לנער - הוא דעת רש"י וסייעתו דסברי דהא דאמרינן בגמרא אמר רב הונא המנער טליתו בשבת חייב חטאת דהיינו כשמנער טליתו מן האבק והעפר שנבלע בו וחייב משום מלבן ודוקא בחדתי ובאוכמי אבל בעתיקי או בחיוורי וסומקי לית לן בה כמבואר שם וכמו לעיל לענין טל וכונת הרב נמי דוקא בחדתי ובאוכמי והאי דנקט בלשון איסור לאשמעינן דאם אינו מקפיד אפילו איסורא לית בה: **ו** וטוב וכו' - עיין בא"ר שכתב דמדינא יש איסור בזה כי הרבה ראשונים סוברין כשיטת רש"י ע"ש ומ"מ נראה דיש לסמוך על דעה ראשונה להקל ע"י א"י ובפרט דאיכא לפעמים משום כבוד הבריות בזה. וטוב לזוהר כשבא שחרית בשבת לבה"מ להניח כובעו ובגדיו במקום שימור כדי שלא יפלו לארץ ויעלו אבק עליהם ויבא לחילול שבת: **ז** מותר להסיר וכו' - שאין זה דומה לליבון שאין הנוצות תחובין בתוכו כמו המים והעפר אלא עומדין מלמעלה ולכן מותר אפילו בחדש ומקפיד עליו: **ח** הלוקט יבולות - לשון יבלת שפירושו גבשושית וה"ה קשין וקסמין דקין שנארגו בבגד בלי מתכוין דינן כיבלת. כתבו האחרונים דה"ה דאסור להסיר השלל [שקורין שטריגינאנען] שעושין החייטים בתחלת התפירה כדי לחבר החתוכים ואפשר דחויב נמי יש בזה שדרך האומנין להסיר בעת גמר מלאכה: **ט** משום מכה בפטיש - כל העושה דבר שע"י נגמר המלאכה חייב משום מכה בפטיש שכן דרך האומן להכות בפטיש על הכלי אחר שנגמרה להשוות עקמימותה: **י** והוא שיקפיד עליהם - פירוש שמסירים בכונה כדי ליפות הבגד ולא כמתעסק אע"פ שלא היה נמנע מללבוש אם לא היה מסירים חייב משום דהך דהכא הוי מלאכה טפי מהאי דסעיף א' ולכן אינו פטור אלא במתעסק. כתב הרמב"ם המנער טלית חדשה שחורה כדי לנאותה

ולהסיר הצהוב הלבן הנתלה בה כדרך שהאומנין עושין חייב משום מכה בפטיש ואם אינו מקפיד מותר עכ"ד ופירוש מקפיד לענין זה ג"כ כל שכוונתו כדי ליפות וכמו לענין יבלת: **[יא]** פטור - בספר הזכרונות כתב דאיסור יש בזה. כתוב בהלכות גדולות ישב לו זרע פשתן או תבשיל על כסותו מותר לקלפו ונראה דאם הוא בגד חדש ושחור אינו מותר לקלפו רק באינו מקפיד ואם הוא לח מקנחו בסמרטוט וכדלקמן: **[יב]** לצורך שבת - דאם אין מקפלים רגילים שמתקמטים: **[יג]** ללבשם בו ביום - ולכן אסור לקפל הטלית אע"פ שמצות ציצית כל היום ויכול להתעטף בו מ"מ כיון שאין בדעתו להתעטף בו אסור אם לא במקום שנהגו להתעטף בטליתות במנחה: **[יד]** באדם אחד - אבל לא בשני בני אדם משום דבשנים מתפשטין הקמטים ונראה כמתקן מנא ואם מקפל על הספסל דינו כמקפל בשנים: **[טו]** לא נתכבסו - לפי שכל שלא נתכבסו הם קשים ואין ממהרין לקמוט ואין חשוב הקיפול תיקון כ"כ עד שיהיה נראה כמתקן מנא: **[טז]** ולבנים - דבצבועים הקיפול מתקן יותר: **[יז]** ואין לו להחליף - אבל אם יש לו להחליף בגד אחר לשבת אע"פ שאין יפה כזה לא התירו לו לקפלו וכ"ש אם אין דעתו ללבוש כלל בו ביום דאסור וכנ"ל בסקי"ג. ומ"מ ביו"ט שחל בע"ש מותר לקפל טליתו כשפושטו אם היא חדשה ולבנה אף שאין דעתו ללבוש בו ביום והיינו כשעשה עירובי תבשילין דאל"ה הרי אסור לו להכין לצורך מחר כ"כ בא"ר אבל בחידושי רע"א הוכיח דאף בלא הניח ע"ת שרי אם היא סמוכה לשבת: **[יח]** מותר בכל ענין - שאין לקיפול זה שום קיום ואין כאן מתקן כלל ולפיכך מותר אפילו אין בו אחד מאלו הד' פרטים ואפילו אין דעתו ללבוש בו ביום: **[יט]** ונראין דבריו - וכן סתמו האחרונים לדינא. ומ"מ מי שרוצה להחמיר על עצמו שלא לקפל כלל ודאי עדיף [מחה"ש]. מציעין את המטות מלילי שבת לשבת ולכתחלה טוב יותר שיציע מע"ש אבל אין מציעין משבת למוצאי שבת ומ"מ אם המטה עומדת בביתו והוא דבר מגונה ובזיון לשבת שיעמוד כך מותר להציע דמקרי צורך שבת [מ"א וש"א]: **[כ]** לצורך השבת - אבל שלא לצורך שבת לא וה"ה דאין כובשין בו בגדים שהוא צורך חול: **[כא]** בחזקה - ואם היה מותר המכבש קצת מע"ש י"א דאעפ"כ אסור להתיר כולו ולשמוט כליו משם ויש מקילין אבל אם היה מותר כולו לכו"ע מותר לשמוט כליו משם [חדושי רע"א]: **[כב]** מותר וכו' - אבל אסור לגלגל ע"י כלי כמנהג וכן אסור לעשות קמטים בדברים המכובסים ע"י כלים העשויים לכך: **[כג]** אבל סודר אסור - בין לשפסף מבפנים בין לשפסף מבחוץ: **[כד]** מפני וכו' - כי הוא מקפיד על ליבונו וזיהורו של סודר יותר מכתונת דשם אמרינן דאינו מכוין אלא לרככו [רש"י] ונראה דאם מתכוין בחלוק לצחצחו אסור כמו בסודר: **[כה]** וכובעים - היינו של פשתן והטעם שהחמירו בכלי פשתן מפני שהם קשים אחר רחיצתן וריכוזן זהו ליבונן ומ"מ בחלוק מותר אפילו בשל פשתן מפני שהוא מלבוש תחתון ואינו נראה מבחוץ מסתמא הוא מתכוין לרככו: **[כו]** או על מנעליו - ולא דמי למה דאיתא בס"ח אין מגרדין מנעל בין חדש בין ישן והיינו אפילו יש טיט על גביו וכונתו להסיר הטיט וכמו שכתבנו שם דשם לא אסרינן אלא בגב סכין שע"י הגרירה ממחק העור משא"כ בקינוח בכותל או בקורה אין הכרח שיהיה מוחק ע"י [ב"י] וכתב ה"ט"ז ולפ"ז הא דיש בחצר שלפני פתחי בתי כנסיות על הקרקע ברזל אחד והוא חד למעלה ושם מקנחין המנעלים קודם שיכנס בבהכ"נ אסור לעשות כן בשבת דזה דומה לגב הסכין ואסור לכו"ע וכו' ע"ש. והמ"א מחמיר אפילו היה הברזל עב ורחב בראשו ולא היה לו חוד דלא גרע מגב הסכין אלא יקנח בכותל או בקורה או בחידודי המדרגות אך אם הוא מקנח בנחת אין להחמיר בכ"ז דלא שייך בזה החשש דממחק העור ובפרט אם הטיט לח בודאי אין להחמיר: **[כז]** אף בכותל - של אבנים משום דמחזי כמוסיף על הבנין ומחזקו ולדידיה אין מקנחין אלא בקורה או ע"ג אבן וה"ה דשרי בכותל של עץ: **[כח]** בשניהם - דלמוסיף על הבנין לא חיישינן משום דבנין חקלאה הוא [בנין גרוע של בעלי הכפרים] ולשמא יקנח במקום הגומא וישוונה ג"כ לא חיישינן. ומ"מ אפילו לדידהו צריך ליהרר כשמקנח בקרקע שלא יקנח במקום גומא שע"י ישוונה. ולענין הלכה ה"ט"ז כתב דבמידה דרבנן יש לסמוך על המקילין דמותר בשניהם ויש מן האחרונים שסוברין דנכון להחמיר לאסור בשניהם ונראה דבכותל בודאי יש לסמוך להתיר כדעת המחבר שכן דעת רוב הראשונים: **[כט]** במעט חרס - ובזה לכו"ע שרי: **[ל]** הראוי לטלטול - עיין לקמן סימן ש"ח ס"ז איזה חרס ראוי לטלטל: **[לא]** שעל בגדו וכו' - ואין חילוק בכל זה בין משי לפשתן וצמר: **[לב]** משפשו מבפנים - היינו שאוחז הבגד בפנים נגד מקום הטיט ומשפשו זה בזה עד שנופל הטיט ואף דלעיל בס"ה אסר בסודר לשפשו ולא מחלקין בין מבפנים למבחוץ התם הוא מכוין לצחצחו משא"כ כאן שאין כונתו אלא להסיר הטיט [הגר"א]: **[לג]** דדמי למלבן - שמתיהפ הבגד ע"י ומלבן ממש לא הוי דאין נותן עליו מים: **[לד]** ומגררו בצפורן - מבחוץ דזה לא נחשב ליבון וה"ה דמותר לגררו בגב סכין ואפשר דאפילו בחודו [ב"י]: **[לה]** אבל יבש - בין לגרר בין לכסכס אפילו מבפנים: **[לו]** דהוי טוחן - אע"ג דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה עכ"פ איסורא מיהא איכא לכו"ע וע"י א"י מותר. כתב ה"ט"ז נ"ל דוקא ביש ממשות טיט על הבגד וכשהוא מגרד שם אז נופלים פרורי הטיט זה דומה לטוחן אבל אם אין שם אלא מראה הטיט והוא מגרר שם לבטל המראה אין זה דומה לטוחן ומטעם זה יש להתיר למי שחלוק שלו מטונף קצת ואין שם ממשות צואה והוא יבש יוכל

לגרר בצפורן ולהסיר המראה כדי שיתפלל בנקיות עכ"ל הט"ז ולעני"ד יש לעיין בזה טובא דנהי דמשום טוחן ליכא הרי עכ"פ מכיין בזה ליפות הבגד ולצחצחו שלא ישאר עליו שום רושם לכלוך והוי כמלבן ועיין בביאור הלכה שהארכנו בזה ודע עוד דפשוט דאפילו לדעת הט"ז אינו מותר רק לגרר בצפורן או לכסכוו מבפנים אבל לכסכוו מבחוץ אסור בכל גווני: **[לז]** אין מגרדן - אפילו היה עליו טיט וכונתו להסיר הטיט דפסיק רישא הוא: **[לח]** בסכין - היינו אפילו בגב הסכין ועי"כ נכון לזוהר שיעשה הברזל שלפני בהכ"נ שמקנחין בו המנעלים עב ורחב ולא חד ועיין לעיל בס"ק כ"ו. ולקנח בכותל שרי וכנ"ל בסעיף ו': **[לט]** מותר וכו' - הנה כדי לבאר את דברי אלו השני סעיפים צריך להקדים הקדמה קטנה וזו היא. א) המלבן הוא מאבות מלאכות ולבון שייך בין בצמר ובין בפשתן ובכל שאר מינים שדרכן להתלבן ולבון מקרי בכל דבר שדרך הצמר והפשתן להתלבן עי"ז [ומה שנוהגין שמניח חתיכת פשתן לאחר אריגתו בחמה וזורק עליו מים כדי שתתלבן גם זה הוא בכלל מלבן] ושיעורו בחוט שהוא ארוך ד' טפחים. ב) המכבס בגדים הוי תולדת מלבן וחייב וכן הסוחטן שהסחיטה ג"כ מצרכי כיבוס היא וה"ה דכיבוס שייך בעורות הרכין וי"א אף בקשין אך יש חילוק בין עורות לבגד דבעורות לא מקרי כבוס עד שיהיה כיבוס גמור ובבגדים קיי"ל דשרייתן במים זו היא כיבוסן וחייב משום מכבס ל"ש בבגדים לבנים ולא שניא צבועים [אחרונים]. ג) והנה בהא דקיי"ל דשרייתן היא כיבוסן יש דעות בפוסקים י"א דדוקא כשיש איזה דבר לכלוך על הבגד דהשרייה מעביר הלכלוך אבל אם אין שם לכלוך ואפילו הושחר מחמת לבישה לא מקרי כבוס עי"י שרייה לבד אם לא שמכבסן ממש או שסוחט את מימיהן ומי"מ אסור לשרותן מדרבנן גזירה שמא יבוא לסחיטה וי"א דאפילו אין עליהם לכלוך כלל אמרינן דשרייתן היא כיבוסן אך כ"ז דוקא אם הוא דרך כבוס אבל אם הוא דרך לכלוך כגון שנטל ידיו במים ומקנחן במפה ואפילו אם היו המים טפוחים הרבה על ידיו ועי"י קינוחו הוטפח המפה אפ"ה לא שייך בזה שרייתו היא כיבוסו דדרך לכלוך הוא ויש מחמירין עוד שאם היו המים מרובין אפילו כשהוא דרך לכלוך אמרינן שרייתו היא כיבוסו ועי"כ הם סוברים דכשנטל ידיו ורוצה לנגבן במפה יראה לנער ידיו עד שלא ישאר עליהם רק מעט מים ואז מותר ועתה נבוא לבאר את הסעיפים: **[מ]** לשכשכו - ר"ל כשיש על מנעל איזה דבר לכלוך נותן עליו מים עד שיכלה הלכלוך וזה נקרא שכשוך: **[מא]** שמשפשוף וכו' - כדרך המכבסין. והנה מלשון זה משמע דסתם כיבוס במנעל אפילו איסורא ליכא ועיין בביאור הלכה שביארנו דמשמע מדעת הרבה פוסקים דאיסורא איכא אפילו בכיבוס בעלמא ואינו מותר רק בשכשוך בלבד אך בכלי עץ לכו"ע אין בו שום חשש כיבוס ועיין מה שכתבנו לקמיה בס"ק נ"א: **[מב]** אסור - וחיובא נמי איכא דכיבוס שייך אף בעורות: **[מג]** לכלוך - אפילו רוק בעלמא: **[מד]** לשכשכו - פ"י שאסור ליתן עליו מים כלל ואפילו מועטים: **[מה]** דזהו כיבוסו - ר"ל בגד שרייתו זהו כיבוסו והוי בכלל מלבן וחייב משא"כ מנעל אף דשייך בו כיבוס מ"מ שרייתן אין זה כיבוסן אי"כ מכבס ממש וכנ"ל: **[מו]** לתת עליו מים - דשריה לא הוי כיבוס אלא כשיש עליו לכלוך ומי"מ אסור במרובים משום חשש דשמא יסחוט. ודע דאם מכיין בנתינת המים לכבסו אפילו במים מועטין אסור [כן מוכח בהדיא בספר התרומה וכן משמע ג"כ בסמ"ג אח"כ מצאתי שכ"כ בא"ר בסימן ש"א ס"ק ע"ז]: **[מז]** ולא מרובים - ואם הוא דבר שאין מקפיד על מימיו ומניחו כמה זמן עם המים לא גזרינן שמא יסחוט בזה כמ"ש סימן ש"א סמ"ו: **[מח]** ויש אוסרין - ס"ל דמה דאמרינן שרייתן זהו כיבוסן הוא אפילו בבגד שאין עליו לכלוך ולכן אפילו במועטין אסור משום כיבוס ומי"מ אם נתינת מים על הבגד הוא דרך לכלוך שריי כמ"ש בסעיף יו"ד בהג"ה ויש לחוש לדעה זו להחמיר בשל תורה: **[מט]** טוב וכו' - אבל מדינא שריי לשתי דעות הנ"ל בהג"ה לקנח במפה וכמ"ש בהג"ה: **[נ]** לנגבם בכח - הוא כדי לצאת גם דעת היש מחמירין שכתבנו למעלה בס"ק ל"ט דס"ל דבכל גווני אמרינן שרייתו זו היא כיבוסו אף שהוא דרך לכלוך אלא דאם הוא מעט מים סוברין דאין בזה משום חשש כיבוס אך משום דאין אנו בקיאין איזה מיקרי מעט לכך כתבו דמנהג כשר שינגב ידיו בכח: **[נא]** דרך לכלוך - שידיו מלוכלכות ומטנף בהם את המפה ודוקא במפה וכיוצא בהן שאין דרך להקפיד על המים הטפוחים אבל לנגב בדבר שדרך להקפיד בחול על מימיו הבלועים בו אסור מטעם שמא יבוא לידי סחיטה וכמש"כ סימן ש"א סמ"ו כ"כ המ"א ועיין בפמ"ג שהכריע דדוקא במים מרובים אבל במים מועטים כמו שמצוי עי"י סיפוג הידים לא חיישינן לסחיטה כלל וכ"פ הא"ר ותו"ש להקל בסיפוג הידים עי"ש טעמייהו אבל אם נשפך מים על השלחן וכיוצא בו לכו"ע אסור לקנחו בבגד שמקפיד עליו אם הוא מים מרובים שמא יבוא לידי סחיטה: **[נב]** לנגב ידיו - שנטל ידיו במים ומנגבם בהבגד: **[נג]** מי רגלים - אבל כשיש עליו צואה אסור להעבירו אפילו עי"י ניגוב הידים דאע"פ שהוא דרך לכלוך מ"מ כיבוס הוא דהבגד היה מלוכלך יותר מקודם ועתה מעבירו משא"כ מי רגלים אין מאיס כ"כ וגם שם אין מתירין אלא משום דכונתו רק כדי לבטלן ולא לכבס וללבן הבגד: **[נד]** כדי לבטלם - ותוכל להתפלל ולברך. וכגון שהמי רגלים מועטים כמו שדרך התינוק להטיל בבגדיו שמעוטף בו ואין נוזל לבגד האם כ"א טיפת דבר מועט וסגי ליה לבטלו בקינוח ידים [ב"י] ועיין לעיל בסימן ע"ז במ"ב סק"ז: **[נה]** מים ממש - ואפילו ליטול ידיו עליהם אף דנעשים שופכים מ"מ כיון שאין בהם לכלוך חזו לכיבוס ואף דאין מכיין לכבס רק לבטל המי רגלים מ"מ פסיק רישא הוא דשרייתו זהו כיבוסו. ולכן טוב שלא ליקח תינוק בחיקו בשבת אם לא על כר

פן ישתין [ס"ח]. והנה לפי המבואר בסעיפים אלו דבגד שיש בו לכלוך לכו"ע שרייתו זהו כיבוסו צריך ליהרר שלא לשפוך שום מים לתוך כלי ששרויים בו בגדים לכבסן אם לא שהמי משרה עולים מכבר למעלה על הבגדים מסתברא דמותר וכ"ש שיזהר שלא להטיל בגד למים ולכן הרוחץ תינוק לא ישים בגדיו במים ועיין מה שכתבנו בבה"ל: **[נו]** המי רגלים - שבבגד אבל שבארץ מותר [ש"ת]: **[נז]** ובמפה הקשה - וכן בסמרטוט שאין מקפיד עליו אם יתלכלך או בכותל וכדלעיל: **[נח]** או יין - עיין במ"א שכתב דבשאר משקין מותר לנגב את הכוס ואין חוששין שמא יבוא לסחיטה וכדלקמן בסימן שי"ט ס"י וסימן שלי"ד סכ"ד ודעת הרבה אחרונים דאף בין אין לחוש ובכוס צר יש להחמיר אף בשאר משקין: **[נט]** משום וכו' - ר"ל אפילו להפוסקים לעיל בס"ט דלא אמרינן בזה שרייתו זהו כיבוסו משום דהמפה היה נקי מתחלה ולא היה בה לכלוך וגם דקינחו זה דרך לכלוך הוא ולא דרך כיבוס אפ"ה אסור משום שמא יבוא לידי סחיטה ובתשובת רדב"ז סימן רי"ג כתב לענין ניגוב כוס וקערה דהעולם אין נזהרין בזה ולדינא אין לחוש דאין דבוק בדופני הכלי מים כ"כ שיבוא לידי סחיטה אא"כ מנגב בה כלים הרבה דאז קרוב הדבר שיבוא לידי סחיטה בין כלי לכלי ראוי לגער בו שלא יעשה כן עי"ש והביאו בברכי יוסף ובסמרטוט המיוחד לכך שאין מקפיד עליו לסוחטו לכו"ע שרי ונראה דאף לנגב בה כלים הרבה שרי דאם יהיה הסמרטוט לח מצד אחד עי"י הניגוב ינגב בה מצד אחר: **[ס]** דאתי לידי סחיטה - עיין באחרונים שסתמו דבכוס שהוא צר אין לנגבו אפילו בסמרטוט המיוחד לכך דא"א שלא לבוא לידי סחיטה אבל דבר רחב כגון שנשפך מים על שלחו וספסל לכו"ע מותר לקנחו בדבר שאין מקפיד עליו ועיין בבה"ל: **[סא]** שהיא חריפה - ר"ל ששפת המראה חדה ועשויה לשם כך להסיר בה בחול את הנימין המדולדלין מראשו כשרואה שהן מדולדלין ויש לחוש בשבת שמא ישכח ויעשה כדרכו בחול: **[סב]** קבוע בכותל - שלא יוכל להשיר בה ג"כ אסור דלא חלקו חכמים במראה של מתכות בין קבוע לשאינה קבוע: **[סג]** שאין בה וכו' - כגון במראה של זכוכית כעין שלנו וה"ה במראה של מתכות כשאינה עשויה חריפה והטעם כיון דאינה עשויה כלל להשיר בה נימין לא גזרו כלל עליה ולא חיישינן שמא כשיראה במראה שהן מדולדלין ילך אחר מספרים כדי להעבירם דאדהכי והכי מדכר שהוא שבת: **[סד]** חשש זה - עיין ביו"ד סימן קנ"ו באיזה אופן מותר להסתכל במראה:

שג

סימן

[א] שבראשה - אכולהו קאי ולאפוקי חוטינן שבצוארה כמ"ש בס"ב: **[ב]** שצריכה להסירם וכו' - היינו דלמא מתרמי טבילה של מצוה ותוכרח להסירם מפני חציצה ואתיא לאתויינהו ד"א. ועיין באחרונים שכתבו דלא פלוג רבנן בתקנתא ואפילו זקנה ובתולה לא תצא: **[ג]** שמא תולכים - ודוקא בדברים קטנים כאלו הוא דחיישינן כיון דאף בחול לפעמים היא נושאתן בידה אבל דברים שהם עיקר מלבוסים לא חיישינן להכי דאין דרכה לילך בלעדס ובודאי תלבשם אחר הטבילה: **[ד]** קלועות בשערה מותר - דהא ליכא למיחש דלמא אתיא לאתויינהו דהא אסורה לסתור קליעת שערה כמ"ש בסכ"ו וטעם מי שאוסר הוא דדלמא כשתתרמי לה טבילה של מצוה תסתור הקליעה עי"י א"י ותוציא החוטינן ואתיא אח"כ לאתויינהו [ט"ז] ועוד טעמים אחרים עיין בב"ח ובבאור הגר"א: **[ה]** מעשה אריגה - דהני לא מיהדקי שפיר ולא חייצי ועיין יו"ד סימן קצ"ח דסתם שם בס"ג דדוקא כשמעשה אריגה היו חלולים אז א"צ להסירם: **[ו]** שלא יהיו מטונפות - דכשהחוטינן מטונף בטיט ורפש המים ממחים את הטיט ומלכלך בשרן בעלייתן מן הטבילה ועי"כ דרכה להסיר מתחלה וכיון דשקיל לה משום טנוף אתיא לאתויינהו וכן כשהחוטינן מוזהבין ג"כ מסירתם קודם הטבילה כדי שלא יתטנפו החוטינן מהמים ואתיא אח"כ לאתויינהו וי"א עוד דמחוייבת בכ"ז להסיר קודם הטבילה משום חציצה כיון שמקפדת עליהן: **[ז]** שהם רפויים - שאינה מהדקן בחוזק שאינה חונקת עצמה משא"כ בקטלא שהיא רצועה רחבה כדלקמיה בסעיף זי"יין ואינה חונקת והא דלא אסרו בחוטינן משום דלמא שלפא ומחויא דזה אינו שייך אלא בדבר שהוא תכשיט: **[ח]** לפי שהיא מהדקת - היינו דמשו"ה יש בזה משום חציצה ואף דלקמיה בס"ז משמע דטעם האיסור הוא משום דהוי דבר חשוב וחיישינן דלמא שלפא ומחויא התם מיירי ברפוייה סביב צוארה ואפ"ה אסור משום שלפא ומחויא והכא כשמהדקת כדי שתראה בעלת בשר ממילא לא שלפא מעליה שאז לא תראה בעלת בשר ואפ"ה אסורה משום דצריכה להסירה משום חציצה: **[ט]** דחיישינן וכו' - דמיני תכשיט הם: **[י]** ליכא למיחש להכי - שאינה נוטלת השבכה מראשה בר"ה כדי שלא תתגלה שערה: **[יא]** לא תצא וכו' - עיין לקמן בריש סי"ח: **[יב]** כשיעור ציץ - והוא תכשיט וחיישינן דילמא שלפא ומחויא: **[יג]** מטלית - וזה אינו לא תכשיט ולא מלבוש והוי כמשא שתולין אותו רק להפריח מפני שאם יעמוד לה זבוב על פניה היא מתביישת לגרשו: **[יד]** תכשיט עגול - ואף שאין דרך לילך בה אלא אשה חשובה מ"מ חיישינן גם בה דילמא אתיא

לאחויי שחשיב טפי מכלילא דלקמן: **[טו]** שמחברים אותו - אינו חבור גמור ויכולין לשלפה וכיון שהוא תכשיט חיישינן דילמא שלפא ומחוי וזה הטעם הוא גם לפירוש ר"ת: **[טז]** בין שהיא עשויה וכו' - הטעם דמאן דרכה למיפק בזה אשה חשובה והיא לא שלפא ומחויא [גמרא] וכתבו הפוסקים דבשאר תכשיטים שכל הנשים רגילות בהן אף חשובה אסורה לצאת בהן דלא פלוג רבנן בתקנתם: **[יז]** אסור - דחיישינן שמא יפול ואתי לאתויי: **[יח]** בקטלא - משום דילמא שלפא ומחויא ועיין לעיל במה שכתבנו בסק"ח: **[יט]** בנזמי האף - דאף דתכשיט הוא דילמא שלפא ומחוי ואתיא לאתויי ד"א: **[כ]** בנזמי האוזן - דטריחא לה מילתא למישלף ואחויי מפני שאזניה מכוסות בקישורים: **[כא]** לא תצא וכו' - היינו אפילו כשהיא תחובה בבגדה דדרך הוצאה היא באשה לכו"ע ולענין איש עיין לעיל בש"א ס"ח: **[כב]** חייבת - דהוי משוי ואפילו מעמדת בה קישוריה ותוחבת המחט בצעיף או סוגרת בה מפתחי חלוקה דאין דרך להעמיד ולסגור בנקובה ולכן הוי משוי ודרך הוצאתה כך בחול ליתן מחטים תחובים בצעיפה או בבגדה: **[כג]** קישוריה - דהיינו קישורי צעיפה או שסוגרת בה מפתחי חלוקה וכיו"ב: **[כד]** מותר - יש מאחרונים שכתבו דדוקא כשהמחט אינו עשוי להתקשט בו ואז מותר מטעם שכיון שהיא משמשת לה לצורך לבישה הרי היא כבית יד להמלבושים אבל אם עשוי להתקשט בה כגון שראשה אחד עב ועשוי כעין תכשיט אסור מדרבנן להעמיד בה הקישורים דילמא שלפא ומחויא לחברתה וי"א דבכל גווני שרי דכיון דלצניעות עבידא לא שלפא ומחויא שלא יתגלה שעה ולבה וכן מצדד הגר"א בביאורו דעיקר טעם ההיתר במעמדת קישוריה משום דלצניעות עבידא וע"כ אין למחות ביד הנוהגין להקל בזה וכ"ש מחט שאינה נקובה שלנו [שקורין שפילקע] אף שראשה אחד עב אין עשוי כעין תכשיט כ"כ ואפשר דלכו"ע שרי וע"כ בודאי יש לסמוך להקל להעמיד בה הקישורים: **[כה]** אסור - לצאת בה כשהיא תחובה בצעיפה או בבגדה אפילו אם היא מתקשטת בה כגון שראשה עב ועשוי כעין תכשיט דאין בו חיובא דאורייתא אפ"ה אסור מדרבנן דילמא שלפא ומחויא וכ"ש דאם אינו עשוי כעין תכשיט דנחשב משא וחייבת חטאת. ודע עוד דבזה שאינו עשוי כעין תכשיט אפילו אם צריכה לה המחט לאיזה צורך שיהיה כגון לחלוק בה שעה וכיוצא בהן מ"מ הרי הוא משוי גמור שאין אדם יכול לצאת בכל החפצים הצריכים לו כשאינו לא מלבוש ולא תכשיט: **[כו]** חייבת - דאין דרך אשה לשאת עליה טבעת שיש עליה חותם וע"כ לא הוי כתכשיט ומ"מ דרך הוצאה היא בכך על אצבעה דלפעמים נותן לה הבעל טבעתו בחול להצניע בקופסא ומניחה באצבעה עד שמוליכתו לשם: **[כז]** לא תצא - דילמא שלפא ומחויא בדיעבד פטורה לפי שהוא תכשיט לאשה ועיין לעיל בסימן ש"א ס"ט הדין לענין איש: **[כח]** לא תצא בכוליא - במשנה איתא דעל כוליא חייבת חטאת ועיין לקמיה: **[כט]** שקושרת בו וכו' - פי' דרכו של הכוליא לכך אבל עתה אינה סוגרת בו מפתחי חלוקה אלא טוענת כך עליה ומשו"ה חייבת חטאת דלא חשיב תכשיט אלא משוי דאינו אלא להראות עושר אבל אם גם עתה סוגרת בו מפתחי חלוקה מותר לכתחלה דהוי תכשיט ולא שייך דילמא שלפא ומחויא דא"כ תגלה בשרה ועיין בבה"ל: **[ל]** והוא קשר וכו' - ואשה שריחה רע טוענת עליה ואינה חייבת עליו מפני שהוא תכשיט אבל לכתחלה אסור דילמא שלפא ואתיא לאתויי: **[לא]** שקשור בה בושם - וה"ה שלא תצא בצלוחית של שמן אפרסמון הקבוע על זרועה: **[לב]** שמא לא יבוא וכו' - ושלפא ליה ואתיא לאתויי: **[לג]** מאתמול - אפילו רק שעה אחת [גמרא]: **[לד]** אבל איש מותר - אתרוייהו קאי [ב"ח בסימן ש"א ושי"פ]: **[לה]** ובשאר מלבושים וכו' - דליכא למיחש בהן דילמא שלפא אותן וכמו שכתבנו לעיל בסק"ג: **[לו]** בחוטי שער - שמהדקתן על ראשה ואין זה פאה נכרית המבואר לקמן בסי"ח דאסורה לצאת בה לר"ה דהתם יש בה משום תכשיט אבל הכא הוא רק חוטיין בעלמא: **[לז]** ואפילו משער בהמה - ולא אמרינן דמאיס ואתי למשלפא: **[לח]** ובלבד שלא תצא וכו' - הטעם בכל זה משום דמחייבא עליה ואתיא לשלופי ולא תויי: **[לט]** לרפואת קיטוף וכו' - נראה משום דבזמנם היה זה בדוק לרפואה והוי כקמיע מומחה ולא שייך בזה שליף ומחוי שאינו דבר של נוי: **[מ]** הקשור ומהודק - דאלי"ה חיישינן דילמא נפיל ואתי לאתויי: **[מא]** באזנה - והוא עשוי לבלוע ליחה של צואת האזן: **[מב]** שבסנדלה - לתענוג וגם בזה הא דבעינן קשר משום דילמא נפיל ואתי לאתויי משא"כ במוך לנדתה אפילו אם יפול לא שקלתיה כלל משום דמאיס: **[מג]** הקשור בסנדלה - משמע מלשון השו"ע דבזה לא בעינן מהודק וכ"כ בתו"ש: **[מד]** מכל צד - לאפוקי פנטיני"ש שלנו יש חששא באינו קשור דילמא נפיל ואתי לאתויי: **[מה]** ויצערה - אבל אם אינה עושה אלא בשביל אצולי טנוף להציל בגדיה שלא יטנפו אסור וכמ"ש סימן ש"א ס"י"ג: **[מו]** בית יד - להמוך שלה דיכולה לאחוזה להמוך בבית יד קמ"ל דאפ"ה מאיס למשקליה: **[מז]** ובפלפל ובגרגר מלח - פלפל לריח הפה ומלח לחולי השיניים: **[מח]** ובלבד וכו' - האי ובלבד לא קאי אלא אדסמיך ליה מה שנותנת לתוך פיה אבל ארישא לענין מוך לא דשם אפילו לכתחלה מותר בשבת ודעת כמה אחרונים דה"ה דמותר ליתן תבן לכתחלה בשבת במנעלים שלנו הסתומים מכל צד ונכון להחמיר בזה אם לא בעת הצורך: **[מט]** שלא תתנם וכו' - דבכל רפואה גזרו משום שחיקת סממנים א"נ משום דמחזי כאלו מערמת להוציא משא"כ במוך הנ"ל מוכחא

מילתא דצריכה לכך ולא מתחזי כמערכת להוציא [א"ר]: **[נ]** ואם נפל לא תחזיר - הטעם משום דמתחזי כאלו מערכת להוציא וכנ"ל וי"א דעיקר הטעם הוא רק משום דזה דומה כנתינה לכתחלה ויש לגזור גם בזה משום שחיקת סממנים ולפי טעם זה אין לאסור להחזיר כ"א בנפלה ע"ג קרקע ולא בנפלה ע"ג כלי כמבואר לקמן בסימן שכ"ח סכ"ה לגבי רטיה שנפלה ע"י"ש וכן משמע דעת הגר"א בביאורו: **[נא]** שקושרים וכו' - אפילו אם המשיחה הוא דבר נוי ג"כ לאו בכלל תכשיט הוא דנימא דשלפא ומחויא דהוא צורך להמלבוש וכבית יד של הבגד דמי וגם בודאי לא שלפא שלא יפלו הבתי שוקיים: **[נב]** במשיחה - בשבולי הלפט ובשאר ראוניס איתא במשיחה או ברצועה ובזה ניחא מה שסיים ולא חיישינן שמא ישתלשלו ואמשיחה ורצועה קאי וכן מוכח בסמ"ק: **[נג]** באצעה שמניחין בזרוע - עיין בה"ל דמיירי שמניחה ומהדקה על בשרה ולא על הכתונת מלמעלה וע"כ מותר דלא חיישינן שתשלוף ותחוי דלא יתגלה זרועה וזה הטעם הוא ג"כ על שוקה והי"א ס"ל דדוקא בשוק מקילינן מטעם זה ולא בזרוע: **[נד]** שתהא דבוקה וכו' - דאם היא רפויה חיישינן שמא תפול ואתיא לאתויי: **[נה]** יכולה להתירו - כגון חגורתה וכה"ג והטעם דכל הדברים שרגילין להסירן אסור חז"ל לצאת בהן מביתה כשהיא לבושה בהן דשמא כשתסירנה אח"כ בר"ה תשכח שהוא שבת ואתיא לאתויי אבל דברים שמותרת לצאת בהן מביתה משום שאינה רגילה להסירן מותרת לקשור ולהתיר בר"ה דממ"נ אם תהיה זכורה שבת בשעת התרה לא אתיא לאתויי ואם לא תהיה זכורה שבת אפילו אם נאסור להתיר ולהסיר לא יועיל [תוספות]: **[נו]** בחצר הבית - היינו אפילו בחצר המעורבת ודעה זו היא הדעה השניה דסי"ח שבסמוך שס"ל דכל שאסרו לצאת בו דרך מלבוש בר"ה אסור לילך בו אפילו בבית ובחצר המעורבת: **[נז]** כי אם בידו וכו' - היינו דבמה שנתיר לו להוציאו בידו לחצר לא שייך שמא ישכח ויוציאו גם לר"ה דא"כ לא יהא רשאי שום כלי לטלטל בבית ובחצר שמא ישכח ויוציאו אבל במה שנתיר לו להוציאו דרך מלבוש דהיינו כשהוא תלוי בחגורתו מצוי הוא כשאדם הולך במלבושו שוכח והולך לכל מקום שהוא רגיל אף בר"ה ואינו פושטו באמצע וזהו הטעם גופא של הדעה שניה דסי"ח שס"ל דכל תכשיט שאסרו לצאת בו לר"ה דרך מלבוש אסור להתקשט בו גם בבית ובחצר: **[נח]** לצאת בו לחצר וכו' - היינו מבית לחצר וה"ה שלא להתקשט בהן בחצר גופא כשאינה מעורבת משום דדמיה לר"ה אבל להוציא לחצר המעורבת שרי וכ"ש בבית: **[נט]** חוץ מכבול וכו' - היינו כיפה של צמר שבסעיף ג' וה"ה איצטמא הכתוב שם והטעם שהתירו תכשיטים אלו כדי שלא תתגנה על בעלה אם לא תתקשט כלל: **[ס]** קליעת שער - תלוש שצוברתה על שעה מלמעלה כדי שתראה בעלת שער: **[סא]** חוץ מכבול וכו' - דמותר בכל חצר כדי שלא תתגנה על בעלה וכנ"ל. ועיין בביאור הגר"א שמצדד כדעה ראשונה: **[סב]** נהגו לצאת - היינו אפילו בר"ה שלנו ואח"כ חוזר המחבר לבאר אודות המנהג הזה דיש שאמרו דמדינא אסורות דאפילו אם נתיר בחצר שאינה מעורבת הלא ר"ה שלנו אפילו אם נאמר דאין עליו דין ר"ה מחמת שאין ששים רבוא בוקעין בו בכל יום כדגלי מדבר הלא לא גריעא עכ"פ מכרמלית שבזמן השי"ס ולא מצינו בגמרא שום דעה שמתיר בכרמלית ויש שלמדו זכות דכיון דהשתא לית לן ר"ה כלל לכמה פוסקים וליכא למגזר אטו ר"ה דמיה האי כרמלית שלנו לענין זה לחצר שאינה מעורבת ושריא זהו ביאור דברי השו"ע להמעין בב"י אף שהלשון דחוק קצת: **[סג]** ומיהו וכו' - ר"ל דהתם כשנושא כשהוא לבוש אין בו משום משא ולית ביה רק איסור דרבנן אפילו בר"ה גמור משום דילמא שלפא ומחוי ולכך הקילו בשלנו משא"כ בזה: **[סד]** אף בכרמלית - וה"ה דאפילו בחצר אסור [הגר"א]: **[סה]** הרי זה וכו' - ובחידושי רע"א כתב דאף שאין למחות בזה שיש לו על מי לסמוך מ"מ בעל נפש יחוש לעצמו שלא לצאת בטבעת כלל והיינו חוץ לעירוב: **[סו]** הרי הוא להן וכו' - היינו לפי מה שכתב בתחלה ע"פ סברא אחרונה דבתכשיט מותרת: **[סז]** ומ"מ וכו' - ר"ל אפילו לכל הסברות המקילין היינו רק בדבר שהוא תכשיט ולא בדבר שאינו תכשיט ולפיכך מה שהתיר בס"ט מחט להעמדת הקישורים לא יהיו יותר מחטין בצעיפה מכדי הצורך להעמדת הקישורים דמחט שאינה מעמדת הקישורים אינה תכשיט כלל וכמו שביארנו שם בס"ט: **[סח]** מחט שניטל וכו' - מיירי במחט שאינה נקובה שיש לה קשר עב בראשה [שקורין שפילק"ע] והוא נקרא עוקץ וע"י שניטל ממנה או שניטל חודה נתבטל ממנה שם כלי ועיין במ"א שחולק על המחבר וס"ל דנהי דבמחט נקובה נתבטל שם כלי ע"י שניטל חודה או חורה וכדלקמן בסימן ש"ח ס"א במחט שאינה נקובה לא נתבטל שם כלי ממנה עד שינטלו שניהם דהיינו חודה ועוקצה ומ"מ לענין יחוד מע"ש לכו"ע מהני אפילו במחט נקובה וניטלו שניהם: **[סט]** מותר לצאת בהם - דאורחא בהכי ולא משוי הוא: **[ע]** צבועים אסור - דחשובין הן ודילמא שלפא ומחויא ועיין במ"א שמצדד לומר דאפילו בצבועין אין לאסור כ"א בבתולה שדרכה להיות אזניה מגולות אבל בנשואה שדרכה להיות אזניה מכוסות בקישורין אין דרכה להיות שלפא ומחויא דטריחא לה מילתא וכמו לענין נזמים לעיל בס"ח ועיין בביאור הלכה שביארתי דלדעת כמה ראשונים גם בנשואה אסור בחוטין צבועין: **[עא]** חוץ מהפנים - בערוך וברש"י איתא חוץ מהעינים וקמ"ל דגם זה דרך מלבוש הוא: **[עב]** פורפת וכו' - והיינו שמתעטפת בטלית שיש בראשה האחד רצועה וקושרת אבן או אגוז בראשה השני וכורכת הרצועה באבן או באגוז שלא יפול

הטלית מעליה ולא מחזי כמי שמתכוונת להוציא האבן או האגוז דנודע לכל שהיא צריכה לכך משא"כ בגרגיר מלח דבסט"ו שאין הכל יודעים שהיא צריכה לכך ולכן יש אומרים שם דמשו"ה אסור: **[עג]** שיחדתו לכך - מבעוד יום דאל"ה גם האבן מוקצה כמו מטבע וכתבו האחרונים דמייירי כשהאבן עגולה דאורחא בהכי לפרוף עליו לכך מהני בה יחוד אפילו רק לשבת אחת אבל אם אינה עגולה לא מהני בה יחוד לשבת אחת כמ"ש סימן ש"ח סכ"ב א"כ יחדה לכך לעולם וזה מהני אפילו במטבע וכדלקמיה: **[עד]** ולא מהני בה יחוד - היינו לשבת אחת אבל אם יחדה מע"ש לענין זה לעולם גם במטבע מהני דשוב אזיל מיניה איסור טלטול [תו"ש וחדושי רע"א]: **[עה]** פרפה עליו מע"ש - דמעשה מועיל לבטל מינה שם מוקצה: **[עו]** אסור - מדרבנן לעשות כן אף שהוא דרך מלבוש ואין דרך הוצאה בכך מפני שנראה כמערכת להוציא בשבת. ודע דאלו שתי הסעיפים אף דמייירי באשה ה"ה באיש [א"ר]: **[עז]** באבן תקומה - היינו מה שאנו קורין שטעריין שו"ס שנושאים נשים מעוברות [ט"ז] ובביאור מהרש"ל על הסמ"ג כתב המעתיק שמצא שהוא אבן חצץ וחלל בתוכו ואבן קטן בתוך החלל כעינבל בזוג וכן נברא והביאו בא"ר והמנהג ששוקלין איזה דבר כנגד האבן תקומה שהוא ג"כ מועיל וזהו שכתב ובמשקל ששקלו כנגדו ואיתא בש"ס והוא דאיכוון ותקל דהיינו שנמצא החפץ מאליו מכוון למשקל האבן ולא חיסרו ממנו או הוסיפו עליו לכווננו אז יש לו סגולה זו והטעם בכל זה להתיר משום דהוא כקמיע מומחה: **[עח]** ואפילו וכו' - אלא שחוששת שמא תתעבר ותפיל [גמרא]: **[עט]** סרק - הוא צבע אדום ובתוספתא איתא שלא תקנח פניה בבגד שיש בו סרק ומשמע אע"ג דלא מתכוונת לצביעה פסיק רישא הוא וטעם הדבר כיון דאשה דרכה בכך ליפות את עצמה ע"י צביעת פנים מחזי שפיר כצובע אבל איש שאין דרכו בכך לא מקרי צובע כמ"ש סוף סימן ש"ך דמותר לאכול תותים ושאר פירות הצובעים אע"ג דצובע פניו וידיו בעת האכילה ומ"מ אפילו העברת סרק ע"פ אשה ג"כ אינו אלא דרבנן דאין צביעה מדאורייתא על עור האדם ועיין בבה"ל: **[פ]** לכחול - עיניהם: **[פא]** לטוח על פניה - ויש שנוהגין דבר איסור להחליק שערותיהם בחלב מהותך ומעורב במיני בשמים שקורין בלשוננו פומאד"ה וחוששני להם מחטאת דנראה שיש בזה משום ממרח וראוי להזהיר בני ביתו ע"ז [מאמר מרדכי]: **[פב]** לקלוע - מדרבנן משום דדמי לבנין [וכדדרשינן על הפסוק ויבן ה' אלהים את הצלע מלמד שקילעה הקב"ה לחוה והביאה אל האדם ושכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בניתא] אבל הקולע נימין בתלוש חייב משום אורג כמ"ש הרמב"ם והכא בשער לא חשיב אריגה משום דהוא מחובר בראשו ועוד דאין סופה להתקיים שעומדת לסתירה [מ"א וש"א בשם התוספות]. והנה כ"ז במחובר והקולעת שער פאה נכרית [שקורין פארוק] אף דאין בזה משום בונה אסור עכ"פ משום אורג דאף אם נימא דאין סופה להתקיים עכ"פ מיהו אסור ומ"מ נראה דאין כדאי למחות במקום שלא ישמעו לנו: **[פג]** ולא להתיר קליעתה - דדמי לסותר: **[פד]** ויש אוסרין לחלוק שיערה - משום חשש תלישה והדעה ראשונה דמקלת ס"ל כיון דאינה מתכוונת לזה ולא פסיק רישא הוא: **[פה]** אסור לסרוק - משום תלישת שער הגוף דהוי תולדה דגוּז: **[פו]** שא"א וכו' - וע"כ אף אם אינו מכוי לתלישת השער ג"כ אסור דהוי פסיק רישא ובגמרא איתא דכל הסורק להשיר נימין המדולדלין [היינו שנתלשו קצת ועדיין לא נעקרו לגמרי] מתכוין כדי להפריד היטב שערותיו ונ"מ מזה דאפילו במסרק רך [כגון בארש"ט רכה] שאינו פסיק רישא ג"כ אסור אם לא באופן שאין מכוי להשיר הנימין הני"ל. כתב בספר ישועות יעקב ראיתי אנשים מקילים לסרוק ראשם בשבת וכמעט נעשה הדבר כהיתר אצלם ואוי לעינים שכך רואות לעבור בשאט נפש לחלל שבת בידים ומהראוי לכל חכם בעירו להזהיר ע"ז אולי ישמעו ויקחו מוסר עכ"ד ומה שמשויבין שמוכרח לתקן שערותיו כדי שלא יתגנה בפני חבריו הלא יכול לעשות באופן ההיתר כנ"ל וגם כדלקמיה בסקפ"ז ומלבד כ"ז הלא יכול לחוף ולפספס שערותיו ביד ולמה יעבור איסור חמור כזה בידים: **[פז]** שלא יעקרו שערות - ומ"מ מותר לתקן מעט את שער הראש בכלי העשוי משער חזיר דדוקא לסרוק אסור בו דמשיר שער אבל לתקן מעט שרי ובמסרק אסור אף בזה ונהגו שיהיה הכלי העשוי משער חזיר מיוחד לשבת כדי שלא יהיה מחזי כעובדין דחול: **[פח]** ולפספס ביד - היינו שמבדיל בידיו שערותיו זו מזו. וברמב"ם איתא חופף על שעריו בידו וחוכך בצפרניו ואף אם נפל שער ע"ז אינו חושש שהרי אין כונתו להשיר ואפשר שלא ישיר ועיין לקמן בסימן שכ"ו ס"ט ויו"ד ובמ"ב שם שלא יחוף בדבר שמשיר שער ודאי:

שד

סימן

[א] אדם וכו' - וכדי להקל על המעיין לידע טעם חלוקי הדינים המבוארים בסימן זה אקדים הקדמה קטנה וכפי מה שמבואר בגמרא ופוסקים. דהנה תרי קראי כתיבי חד למען ינוח עבדך ואמתך כמ"ד זה קאי על עבד שמל וטבל לשם עבדות וקבל עליו כל מצות עבדים דהיינו כל מה שאשה חייבת וא"כ גם מצות שבת בכלל ואסור לעשות מלאכה בשבת ואתי האי קרא לאורויי דשביתת העבד מוטל גם על רבו שהוא מצווה עליו למנעו מעשות מלאכה אפילו לצורך עצמו של העבד ועוד

כתיב קרא וינפש בן אמתך והגר ודרשו חז"ל דקאי על עבד הקנוי לישראל קנין הגוף אבל לא מל וטבל רק קיבל עליו ז' מצות בני נח דגם לזה צריך רבו למנעו מלעשות מלאכה עבורו בשבת וה"ה דאסור מן התורה לכל ישראל לצוות לו לעשות מלאכה עבורם בשבת אבל לעצמו מותר עבד כזה לעשות מלאכה בשבת כיון דשבת אינו נכלל תוך ז' מצות בני נח ודינו כגר תושב דאינו מוזהר על השבת ומ"מ אסור מה"ת לישראל לצוות לו לעשות מלאכה עבורו וכדכתיב וינפש בן אמתך והגר ועבד הקנוי לישראל קנין גוף ולא מל ולא טבל וגם לא קיבל עליו אפילו ז' מצות בני נח בזה נחלקו הפוסקים אם גם ע"ז מצווים אנו על שביתתו וכמו שיתבאר: **[ב]** על שביתת עבדו - דמצוה על רבו לשמרו ולמנעו מעשות מלאכה אפילו לצורך עצמו וכנ"ל. ומותר להשכיר עבדו לא"י בימי החול אם מתנה עמו שלא יעשה בו מלאכה בשבת ולא דמי לבהמתו דמבואר לעיל בסימן רמ"ו ס"ג דאסור להשכירה לא"י בכי האי גוונא דאין הא"י נאמן על כך דהכא הא"י לא יעשה מלאכה בע"כ של עבד ויש לעבד נאמנות ע"ז [פמ"ג]: **[ג]** הנהגות בעבד - דהיינו כל המצות שהאשה חייבת: **[ד]** הרי הוא כגר תושב - גר תושב מקרי כל שקבל עליו לקיים שבע מצות בני נח ושלא לעבוד ע"ג אפילו בשיתוף: **[ה]** לעצמו - היינו מלאכת עצמו כגון תפירת בגדיו ותיקון מנעליו וכיו"ב או שעושה להשתכר כדי שיהיו לו מזונותיו בריוח יתר על הספקת אדונו: **[ו]** אבל לא לרבו - היינו אפילו לא צוהו רבו בהדיא על המלאכה ג"כ אסור דמסתמא על דעת רבו הוא עושה והזהירה התורה ע"ז למנעו וכדכתיב וינפש בן אמתך והגר וכנ"ל בסק"א. ואפילו מלאכה דרבנן אסור ג"כ לעשות בשביל רבו ויש מקילין בזה אם לא הזהירו רבו בהדיא ע"ז כיון שהוא רק מלאכה דרבנן: **[ז]** ואסור לכל ישראל - היינו מן התורה דכיון דכבר קבל עליו שבע מצות לכו"ע הוי דינו כגר תושב דאסרה התורה לישראל לעשות מלאכה על ידו: **[ח]** ואם לא קבל - ר"ל דה"ה ג"כ אם לא קבל עליו שום מצוה אפ"ה כיון שהוא עבד ישראל הקנוי לו קנין הגוף ס"ל לדעה זו דדינו שוה לקבל עליו שבע מצות ואסור לעשות מלאכה בשביל שום ישראל וכנ"ל: **[ט]** לומר לעבד ישראל - דדוקא אמירה לסתם א"י שאינו אלא שבות התירו בדברים אלו אבל בעבד א"י של ישראל שמוזהרין עליו מן התורה אין לו היתר אלא בפיקוח נפש: **[י]** ויש חולקים ומתירים בזה - היינו בזה שהעבד הוא נכרי גמור ואפ"ה ס"ל לדעה ראשונה דהוא שוה לקבל עליו שבע מצות דאסור אפילו לישראל אחר לומר לו לעשות לו מלאכה וע"ז חולקים וס"ל דבזה לא אסרה התורה אלא לעשות מלאכה בשביל רבו וכדכתיב וינפש בן אמתך אבל לשאר איש ישראל לא עדיף משאר א"י דעלמא דאינו אסור רק מדרבנן וממילא לצורך חולה אפילו אין בו סכנה מותר: **[יא]** אם היה עושה וכו' - היינו דאף דמבואר לעיל שמצווה על שביתת עבדו בין כשקבל עליו ז' מצות ובין כשלא קבל עליו שלא יעשה מלאכה עבורו היינו דוקא בדניחא ליה במלאכה זו דאז אמרינן דמסתמא עושה על דעתו וע"כ מחויב להפרישו מזה משא"כ כשניכר שאין עושה לדעתו הוי כמלאכת עצמו ואינו מוטל עליו למנעו: **[יב]** ולישראל אחר וכו' - דדוקא גבי רבו שהוא עבדו אמרינן דמסתמא כל מה שהוא עושה על דעת רבו עושה משא"כ בזה אף שהוא עושה לדעת ישראל כל שלא צוהו ומתחיל העבד או הגר תושב לעשות מאליו אמרינן דהעיקר אדעתיה דנפשיה עביד להרויח לבסוף ממלאכתו ואינו אסור א"כ מצוהו לעשות וכנ"ל בסק"ז: **[יג]** מותר - ועיין סימן רנ"ב סוף ס"ב דלפעמים צריך למחות מדרבנן: **[יד]** ובלבד שלא יהנה - והיינו מדרבנן דלא עדיף העבד משאר אינו יהודי דעלמא שעשה מלאכה לדעת ישראל שאסור לישראל ליהנות מאותה המלאכה בשבת וכנ"ל בריש סימן רע"ו: **[טו]** וי"א שכל וכו' - ס"ל דלא הזהירה התורה על עבד של ישראל לענין שבת אלא ביש עליו עכ"פ קצת מצות דהיינו שבע מצות בני נח וכמבואר בב"י ע"ש ועיין בא"ר שהביא בשם כמה פוסקים דלמעשה יש להחמיר כסברא הראשונה. אסור לומר למומר וקראים לעשות לו מלאכה בשבת ויו"ט דעובר משום לפני עור [פמ"ג]: **[טז]** וכל עבד וכו' - אי קאי גם אעבד שלא מל וטבל עיין בתו"ש ופמ"ג: **[יז]** אסור לצאת וכו' - הנה מתחלה סתם הדבר ואח"כ ביאר דאם יש בו תרתי למעליותא דהיינו שהחותם היה של טיט והוא תלוי בצוארו מותר לצאת בו דלמאי ניחוש לה דלשמא יסירנה בידו ויביאנה ד"א בר"ה בודאי ליכא למיחש דאית עליה אימתא דרביה שיאמר שהסירה כדי להראות שהוא בן חורין ולשמא יפסק וישבר החותם מאליו בר"ה ואתי לאתווי אח"כ לביתו ג"כ ליכא למיחש דלמאי יביאנו דחותם שבור של טיט לא חזי למידי ואם כדי להראות לרבו שהוא כפוף לו ואוחז בידו החותם של עבדות זה אינו סימן כלל על עבדות כ"א כשתלוי בצוארו או בכסותו אבל אי אית ביה חדא למעליותא שהיה תלוי החותם בכסותו או שהיה החותם של מתכות שהוא חשוב אסור לצאת בו לר"ה וכדלקמיה: **[יח]** אבל לא בכסותו - דילמא מיפסק החותם מאליו ומירתת מרבו שיאמר שהסירו כדי להראות לכל שהוא בן חורין ויקפל טליתו כדי שלא יתראה מקום החותם וישאנו על כתפו ודמי הטלית על כתפו כמשאוי: **[יט]** ובשל מתכות וכו' - דכיון שהוא חשוב וקפיד עליו רבו שלא יאבד חיישינן דילמא מיפסק ואתי לאתווי ד' אמות בר"ה: **[כ]** בכל ענין - היינו אפילו כשהוא תלוי על צוארו והטעם דכיון שהוא עשה לעצמו אינו מירתת מרבו כשיסירנו וחיישינן דילמא שקיל ליה בידיה ויביאנו ד"א בר"ה: **[כא]** אם אמר ליה האדון וכו' - שאם ירצה שלא לזנו ושיחזור העבד על הפתחים הרשות בידו וא"כ עושה העבד לעצמו: **[כב]** כיון שהתנה עמו

מבע"י - לאפוקי להתנות בשבת דאסור. ואם לא אמר ליה כלל אלא העבד עושה מעצמו ורוצה לזון ממנו הביא באליהו רבא בשם ספר משאת בנימין דמותר כיון שאין הישראל אומר לו שיעשנה ובלבושי שרד בריש סימן זה משמע דאין להקל בזה: **[כג]** עושה הוא וכו' - ר"ל אפילו בבית רבו כיון שהוא בצינעא וכדמסיים וכ"ש אם מרויח אצל אינו יהודי אבל לא יעשה לצורך ישראל אחר אפילו בצינעא דהא מ"מ עבד ישראל הוא: **[כד]** א"י גמור - אבל אם קבל עליו השבע מצות הלא הוא גר תושב ואסור לעשות מלאכה לישראל אף למי שאינו רבו וכנ"ל. ועיין ברמב"ם פ"ד מהלי איסורי ביאה דאין מקבלין גר תושב בזמן שאין היובל נוהג וכן עבד שאינו רוצה לקבל עליו מצות כ"א ז' כמו גר תושב ג"כ אין מקבלין אותו בזמן שאין היובל נוהג והראב"ד שם חולק ע"ז עיי"ש: **[כה]** שהוא שכיר - ואפילו אם הוא שכיר לכמה שנים מ"מ הרי אינו קנוי לו קנין עולם וע"כ אפילו אם הוא עושה מלאכת רבו אינו אסור מדאורייתא שאיננו בכלל עבדו והמלאכות המותרות לכתחלה ע"י א"י מותר גם על ידו. וכתב ב"י שמהרי"א נסתפק באותן העבדים והשפחות עו"ג שאם רצו להמיר דתן וליכנס לדת ישמעאל יוצאים לחירות אפשר שאע"פ שהם עתה קנויות קנין עולם שמחמת זה הם חשובים רק כשכיר עובד גלולים בעלמא וצ"ע ודעת האחרונים להחמיר בזה מפני שיש בזה חשש איסור תורה וכ"ש אם הוא במקום שאין לו רשות לפי דיניהם להפקיע עצמו בהמרת דתו שבוה ודאי אסור לעשות מלאכה בשבת לישראל: **[כז]** אין רבו מצווה - במקום שהמלך יר"ה גזר שאין שום אדם חוץ מדתם יכולין לקנות עבד ואמה העבדים והשפחות יכולין להעביר אש בשבת דהויין כשכיר בעלמא [רשד"ם וריב"ל] אבל יש חולקים וס"ל דאף עתה גופן קנוי לישראל ועכשיו שפורעים כרגא בעד העבדים והשפחות לכו"ע גופן קנוי ואסורים במלאכה וכן לקולא דהיינו שיכול ממזר לישא שפחה ועבד ממזרת:

סימן **שה**

[א] בהמה יוצאת וכו' - דהנה כתיב למען ינוח שורך וחמורך וגו' הרי הזהירה התורה שגם בהמת ישראל תנוח בשבת ולא דוקא בהמה ה"ה עופות וכל בעלי חיים ולכן דוקא כשתצא בדבר שהוא לה לשמירה הוי תכשיט ואורחא והרי הוא כמלבוש לאדם ולא משוי הוא אבל בדבר שאינה משתמרת בו הוי משוי ואסור וה"ה כשתצא במה שהיא שמירה יתירה לפי ענינה דלאו אורחא בהכי ג"כ בכלל משוי הוא ואסור: **[ב]** ביותר - דוקא בשמירה יתירה הרבה אבל אם רק מעט יותר ממה שצריכין לא הוי משא דאי אפשר לצמצם: **[ג]** שהוא לנוי - עיין לקמיה בס"ק י"ב: **[ד]** הילכך וכו' - נקט והולך בתחלה הבהמות החזקות שצריכות שמירה ביותר ולא די להם בשמירה קלה כגון נאקה שהיא גמלא נקבה לבנה שצריך לשמירתה דוקא זממה דפרזלא בחוטמה ולא די לה בפגא דפרזלא וכ"ש באפסר ואסורה לצאת בהם וחמרא לובא [הוא חמור הבא ממדינת לוב] בפגא דפרזלא אבל לא בזממא דזה הוא לה נטירותא יתירתא: **[ה]** בפגא דפרזלא - היינו בפרומביא הכתוב בס"ג ודוקא חמרא לובא אבל חמור אחר לא דהו"ל אצלו נטירותא יתירתא וכמו שכתוב לקמיה בסעיף ג' ואיתא בגמרא דחמרא לובא יוצא אף באפסר דגם בזה משתמר: **[ו]** והגמל באפסר - אבל לא בזממא דפרזלא שהוא לו שמירה יתירה ובפגא דפרזלא מסתפק המ"א והט"ז פסק לאיסור: **[ז]** ופרד וחמור - צ"ל וכן פרד וחמור דהיינו שגם הם יוצאים באפסר אבל ברסן שהוא פרומביא אסורים לצאת וכמו שכתב בס"ג לענין חמור וה"ה פרד: **[ח]** וסוס יוצא וכו' - כצ"ל. דאלו חמור אסור ברסן: **[ט]** שהוא פריני"ו - היינו בריג"א הנ"ל שהוא פרומביא ובלשונו קורין צוי"ם ואפסר הוא מה שקורין אברי"ץ: **[י]** אבל לא בשניהם - דדי לה באחד והשני משוי הוא ואם עסקיו רעים שאין משתמר באחד מותר לצאת בשניהם יחד והכל לפי הענין. [מרדכי]: **[יא]** ומותר וכו' - דוקא באלו שמותרים לצאת באפסר מותר גם לכרוך סביב צוארה החבל היוצא ממנה אם הוא ארוך אבל פרה אסורה לצאת באפסר וכן לכרוך חבל סביב צוארה לפי שהיא משתמרת בלא"ה וכדלקמן בס"ג ע"ש: **[יב]** סביב צוארה - מרש"י ור"ן משמע דאע"ג שכרוך בחוזק סביב צוארה שאין אדם יכול להכניס ידיו בין אפסר לצואר שתהא נוח לימשך כשירצה אפ"ה שרי משום דהיא נוי ואע"ג דכל נוי אסור וכנ"ל בריש הסעיף וכדלקמן בסוף סי"ז היינו דוקא בנוי דלאו אורחיה בחול לאפוקי דבר שדרך כל אדם לעשות כן בחול לנוי לבהמה לאו משאוי הוא אבל התוספות וכן רבינו ירוחם ס"ל דנוי אסור בכל ענין והכא מיירי ברפויין ומקרי לשמירה דהא יכול לאחוז בחבל כשתרצה לברוח וכ"ש אם יצא קצת מן החבל תלוי סביב צוארה דשרי ופסק הב"ח כהתוספות לחומרא: **[יג]** האפסר - וכן הרסן דמוכן הוא לבהמה ואינו מוקצה: **[יד]** שלא ישען עליה - ר"ל כשנותן בראש הבהמה יזהר שלא ישען בראשה דהוי משתמש בבע"ח: **[טו]** לפי שאין משתמר בו - דנשמט הוא מפיו ולא דמי לאפסר שקשור בראשו ואינו נשמט: **[טז]** לצאת וכו' - נתבאר בס"א דדוקא חמרא לובא מותר בו: **[יז]** כל בהמה וכו' - וע"כ אפילו פרה שסתמה אינה צריכה שמירה וכדלקמן

בסוף סייז אם היא מורדת מותרת לצאת בחבל סביב צוארה: **[יח]** כגון כלבים וכו' - וה"ה דסוס יוצא בשיר [משנה שם]: **[יט]** וחיות קטנות - היינו אלו דאורחיהו בהכי בחול אבל חתול אסור דסגי לה בחבל קטן בעלמא וזה הוא לה נטירותא יתירתא [כ"מ בגמרא שם]: **[כ]** בשיר הכרוך - ר"ל שהרצועה התלויה בשיר כרוך על צוארו וכנ"ל בס"ק י"ב: **[כא]** ויכולין למשכס בהם - היינו שאם רוצה יוכל למשוך אותה ע"י הרצועה התלויה ועיין לקמן בס"ז: **[כב]** ראשי דדיהן - בשביל החלב כמו שיתבאר וטעם כל אלו דאע"פ שאין נעשין להם לשמירה שלא לברוח מ"מ כיון שנעשין לשמירת גופן לשמרן מפני הצער שלא יהיו מוכחשים או מפני צמרן ובריאותם וטובתם הוי להו כמלבוש לאדם ולא למשא הוא להם ומותרין לצאת בהן [לבוש]: **[כג]** ודוקא כשקושרין אותן - ואפילו אם קישר בשביל זה כיס על דדיהן ג"כ שפיר דמי [גמרא ע"ש]: **[כד]** וחיישינן דלמא נפיל וכו' - אבל בלא"ה משמע דהיה מותר ולא הוי משוי דחשיב מלבוש במה ששומר בזה את חלבו וכמו רחלים כבונות דשרי מפני ששומר בזה את צמרן. ועיין לקמן בסעיף י"א דאוסר לעזים לצאת בכיס שבדדיהן שתלוי עליה כדי שלא יסרטו דדיהן בקוצים מיירי התם שהיו צריכין עוד להחלב ולא הדקוה שפיר כדי שלא יצטמק החלב ולכך אסור: **[כה]** חמור יוצא במרדעת - דמצטער בצינה דחמרא אפילו בתקופת תמוז קרירא ליה ונחשב כמלבוש ודוקא כשקשורה מע"ש דאז גלי דעתו מאתמול שצריכה לכך אבל אם קשרו בשבת אסור לצאת בו כיון דלא גליא דעתו מע"ש שיהא לה למלבוש: **[כו]** כמין אוכף קטן - עיין בלבושי שרד שצ"ל כמין אוכף גדול: **[כז]** ושאר וכו' - לפי שאין הצינה קשה להן והוי המרדעת משוי: **[כח]** ולא יצא באוכף - דאין האוכף מועיל לו והוי משוי דדוקא מרדעת מועיל שהוא מונח על כל הגוף משא"כ אוכף אין מחמם אלא במקום שמונח: **[כט]** מותר ליתן מרדעת - היינו שלא לצאת לר"ה כ"א שיהיה בחצר: **[ל]** מפני הצינה - היינו דמשום זה לא חיישינן לטרחא דשבת: **[לא]** שלא יקשרנו - היינו אפילו בקשר שאינו של קיימא: **[לב]** אסור ליתן עליו - משום דהוי טרחא שלא לצורך ועיין בביאור הגר"א שכתב דלדעת רש"י גם על הסוס וכן לכל הבהמות מותר ליתן מרדעת בחצר דגם להם יש צער צינה ומועיל החימום. וכ"ז בסתמא אבל בשעה שהקור גדול ואנו רואים שמזיק לסוס וכן בימות החמה שהזבובים רבים ומצערים להסוס לכו"ע מותר להניח בחצר המרדעת או שאר בגד עליו דלא גרע מחמור ובלבד שיהיה זהיר שלא יסמוך עצמו על הבהמה בשעת הכיסוי: **[לג]** ולהסיר מרדעת וכו' - דהוי טרחא שלא לצורך ואפילו אם כבר נתחממה ע"י משאוי שנשאה מבע"י: **[לד]** ובין מן הסוס - עיין בבה"ל: **[לה]** בין ליטול - הטעם כנ"ל לענין מרדעת ומש"כ בין להניח הטעם דכיון דאינו מחמם רק מעט הוי טרחא שלא לצורך: **[לו]** לא יטלנו בידו - דאף דיש להחמור עונג בהסרתו מ"מ כיון דלית ליה צער אם לא יסירנו אסור וכבר כתבו בסעיף הקודם ושנאו משום סיפא: **[לז]** בצוארו - דכל מידי שאינו אלא לתענוג לבהמה הוי טרחא שלא לצורך ואסור: **[לח]** אין יוצאין בו - אפילו אם היה תלוי עליהן מבעוד יום דהוי משוי: **[לט]** בזנב שועל - בכל אלו הטעם לפי שאין בהם צורך לשמירת גופן והוי משאוי לבד מסנדל שנועלים ברגלי הבהמה דהטעם משום דלמא נפל ואתי לאתויי וכן בכיס שבדדי העזים משמע מהגר"א דהטעם ג"כ משום שאינו מהודק יפה וחיישינן דלמא נפל הכיס ואתו בעליהן לאתויי: **[מ]** ולא עזים וכו' - עיין לעיל בסק"ד מה שכי' שם: **[מא]** בסנדל וכו' - ונראה שאין בכלל זה הברזל שקובעין ברגלי הסוסים מלמטה דכיון שקבוע במסמרים לא חיישינן דילמא נפלי: **[מב]** ופוקק וכו' - היינו שסותם העינבל שבתוכה בצמר או במוכין דאלי"ה אסור משום דמשמיע קול: **[מג]** לא תצא בו - משום דמחזי כמוליכו בשוק למכור [גמרא] ומשמע דבאלו דלא שייך זה כגון בחתולים ועופות וכה"ג שאין דרך להוליכן למכור בזוג מותר כשפקוק ובסמ"ג משמע דאסור אף באלו לצאת משום משוי ועיין במ"א וא"ר. ודע דכל הנך דאמרין בבהמה דאסור לצאת בר"ה משום משוי בחצר שרי ואפילו אם אינה מעורבת ולענין כרמלית יש דעות בין האחרונים יש מתירים ויש אוסרים ולענין ר"ה שלנו בודאי יש לזהר דיש בזה ספק איסור תורה כמו שביארתי בבה"ל. ובדבר שהחשש הוך משום דלמא נפיל ואתי בעליו לאתויי אף המתירים הנ"ל מודים דאסור בכרמלית. ובדבר שהטעם הוא משום דמחזי כמוליכו למכור אף במבוי המעורבת אסור כיון דשכיחי שם רבים כ"כ מ"א. והפמ"ג וכן הבית מאיר מפקפקין בדין זה: **[מד]** בכסותה - עושה לסוסים מעילים שלא יטנפו: **[מה]** בין שהוא בכסותה - דאף שהוא ארוג או תפור בכסותה דליכא למיחש דילמא מיפסק ואתי לאתויי אפ"ה אסור דגזרו אריג אטו אינו אריג: **[מו]** אפילו היא קשורה - דשמא נפיל ואתי לאתויי אבל כשקשורה בשניהם מיהדק שפיר ולא נפל וכן בשליתה כיון דכאיב לה לא מינתחא לכאן ולכאן: **[מז]** ובחטוטרותו - כמין חטוטרות יש לגמל על גביהם: **[מח]** ידה אחת וכו' - דמכל זה יש צער גדול לבהמה ומשוי הוא לה ויש שכתבו משום דילמא נפל החבל ומייתי לה. ודוקא ידה אחת אבל כשקשורים שני ידיה או שתי רגליה כדי שלא יברחו כדרך שעושין לסוסים כשרועין מותר לצאת בהן דנטירותא הוא לה ולא הוי משוי וכנ"ל בריש הסימן: **[מט]** לא יקשור וכו' - משום דמחזי כמאן דאזיל למכרם לשוק ומהאי טעמא אפילו היו קשורין מע"ש ג"כ אסור למשכן ודעת יש מי שאוסר וכו' הוא דס"ל דגם בזה שייך הטעם הנ"ל ועיין בא"ר שהביא דהיא רק

דעת יחידאה וכל הפוסקים חולקין עליה ואין לחוש לה: **[נ]** טפח למטה - ומ"מ אם הוציא טפח אחד מתחת ידו לא עשה איסור אא"כ הוציא ב' טפחים אלא דלמעשה יש להחמיר לכתחלה שלא יצא אפילו טפח אחד מידו [גמ'] : **[נא]** עד שלא יגיע - צ"ל עד שיגיע והטעם דכשיגיע סמוך לארץ לא תהא נראה כאלו הבהמה נמשכת בה דיהיה מותר מחמת שהוא נטירותא דבהמה אלא כמשאוי בעלמא: **[נב]** אין חמור וכו' ולא בזוג וכו' - כבר מובא לעיל בס"א ובסוף סי"א ושנאו משום אינך דנשנה הכל במשנה אחת בגמרא: **[נג]** ולא בסולם וכו' - טעם כל אלו [לבד מאלו שנבאר בהדיא טעמם] משום דחייס עלייהו ואי נפיל אתי לאתויי: **[נד]** והוא כמין טבעת וכו' - זהו פירש"י ובר"י פירש עוד דכשנבקע פרסה של רגל הבהמה קושרין אותה ברצועה כדי שתחלים ותחזור לכמות שהיתה וכן פירש הרמב"ם בפירוש המשנה: **[נה]** כדי שלא ישברו - כתב הח"א דאם קשרן לרגליהן כדי שלא יוכלו לברוח שרי לצאת בהן דכל מה שדרך לעשות לשמירתן הוי לה כמו מלבוש וכ"כ בספר נזר ישראל בשם תשובת מאמר מרדכי: **[נו]** ולא בזמם - בביאור הגר"א משמע דבזה הטעם הוא דהוי כמו משוי דדמי לחסום שבפי הפרה שבסעי' י"א דשם הטעם משום משוי: **[נז]** בין אם היא לשימור - דזה הוי נטירותא יתירתא לפרה והוי משוי וכנ"ל בס"א: **[נח]** שאינה צריכה שמירה - והוי משוי ואם טבעה לברוח נתבאר בס"ד דמותר: **[נט]** מותרים - אפילו החבל כרוך סביב צוארן דיוכל לתפסם בהחבל אם הם יברחו וכנ"ל בס"א: **[ס]** אע"פ שהיא וכו' - מפני שהאדם יש לו מזל ומלאך המליץ עליו מלמעלה ומזלו מסייע לו שיועיל לו הקמיע משא"כ לבהמה: **[סא]** אין רוכבין וכו' - גזירה שמא יחתוך זמורה מן המחובר כדי להנהיגה דחייב ע"ז משום תולש דהוא תולדה דקוצר: **[סב]** ולא נתלים עליה - דכל שמוש בבעלי חיים כללו בכלל רכיבה ואסרו ואפילו במקום דליכא למיחש שמא יחתוך זמורה כגון במדבר דליכא זמורה או לשפשף את התינוק על גב הבהמה כדי לשעשע אותו ג"כ אסור דלא פלוג רבנן במילתייהו: **[סג]** והוא משתמש בו - היינו שסומך את עצמו בצד אותו דבר אבל אם משתמש על גב אותו דבר המונח על צדה הרי הוא כמשתמש על צדה ממש וכמו שכתב בהג"ה לקמן לענין קרון ע"י"ש במ"ב: **[סד]** אפילו במזיד ירד - ולא כמו גבי אילן דאם עלה במזיד קי"ל לקמן בסימן של"ו ס"א דלא ירד עד מו"יש משום קנסא הכא ירד משום צער בעלי חיים: **[סה]** ומטעם זה פורקין - היינו אפילו המשוי הוא מוקצה ומ"מ לא רצו להקל מטעם צער בעלי חיים לסלקו בידים כיון דאפשר לסלקו שלא בידים: **[סו]** שהא"י מנהיגו - דאם ישראל בעצמו מנהיגו יש בלא"ה איסור תורה משום מחמר: **[סז]** שמשתמש בבהמה - ולא נקרא צדי צדדין מפני שהעגלה מחוברת בצדי הבהמה כיון שהוא משתמש ע"ג העגלה ודינו כמו על צדי הבהמה ממש וכנ"ל בס"ק ס"ג וגם להשתמש על דף היוצא חוץ לעגלה מאחוריה ג"כ אסור ולא מקרי צדי צדדין דהכל כלי אחד הוא: **[סח]** אם המים עמוקים וכו' - דאם אין עמוקים ויכול לפרנסה במקומה שלא תמות אין מתירין לו להניח כרים וכסתות לבטל כלי מהיכנו: **[סט]** מביא כרים וכסתות וכו' - וה"ה דיכול להניח שאר כלים תחתיה כדי שתוכל לעלות ונקט כרים וכסתות לרבותא אף דלא יהיו ראויים להשתמש בהן ע"ז בעוד שעליהן לחות המים אף לכשתעלה הבהמה אפ"ה מותר דאתי צער בע"ח דהוא דאורייתא [ממה דהזהירה התורה מצות פריקת המשא מעל הבהמה] ודחי איסור ביטול כלי מהיכנו שהוא רק מדרבנן שגזרו שלא לבטל בשבת כלי ממה שהיא מוכנת: **[ע]** ונותן תחתיה - אבל אסור להעלותה בידים דכל בעלי חיים הם מוקצים ואע"ג דאיכא צער בע"ח אסור דאין לנו לדמות גזירות חכמים זה לזה [מ"א ותו"ש שכן מוכח מרמב"ם] ועיין בא"ר שהביא דיש פוסקים שמקילים אף להעלותה בידים אם א"א ע"י כרים וכסתות וע"י א"י לכו"ע מותר להעלותה וזה עדיף יותר מהנחת כרים וכסתות ושאר כלים תחתיה: **[עא]** מותר לומר - וה"ה דמותר משום צער בע"ח לומר לעו"ג להמרות האווזות שהורגלו כבר בהמראה ואין יכולין שוב לאכול בעצמן אבל אין מותר רק פ"א ביום דשוב ליכא צער בע"ח [תשובת רמ"א] ומשמע שם דאי ליכא א"י שרי ההמראה ע"י ישראל ואע"ג דאסרינן לקמן בסימן שכ"ד ס"ט להמרות האווזות בשבת הכא שאין יכולין לאכול בעצמן מותר משום צער בע"ח וטוב לעשות ע"י קטן. כתב הרמב"ם החולב לתוך כלי חייב לתוך אוכל פטור [ומ"מ איסורא יש דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור] והחלב אסור אפילו חולב לתוך אוכל כיון דהבהמה אינה ראויה לאכילה הוי מוקצה [מ"א]: **[עב]** והחלב אסור וכו' - משום משקין שזבו מפירות העומדים לסחיטה דקי"ל בסימן ש"כ ס"א דאסורין והא נמי להא דמיא: **[עג]** וי"א שצריך וכו' - ס"ל דאמירה לחלוב לא הותר כלל כ"א כשהא"י חולב לצורך עצמו והישראל קונה אחר השבת ממנו בדבר מועט והעולם נוהגין כסברא הראשונה דמשום צער בע"ח שרי אמירה לא"י לחלוב בין לא"י מן השוק ובין להשפחות שנשכרות לכל השנה למלאכתו ואין למחות בידם ומ"מ טוב שיחלוב הא"י לתוך אוכל דהו"ל שבות דשבות [מ"א]: **[עד]** מותר כיון וכו' - היינו דמסתמא אדעתא דנפשה קעבדה ועיין באחרונים שהשיגו ע"ז דכיון שנוטלת החלב של ישראל ורואה הישראל ושותק מסתמא אדעתא דישאל קעבדה שידעת שניחא ליה בזה ואפילו אם היתה עושה זה אח"כ בבית א"י מחוייב למחות בידה וכ"ש שהיא עושה זה בבית ישראל ועיין בביאור הגר"א שגם הוא הקשה ע"ז עוד מטעם אחר ע"י"ש ובא"ר ובפמ"ג הסכימו דכונת השו"ע הוא רק אם עשתה לפעמים דרך מקרה שמותר אחר

השבת ליהנות מהם אבל אם היא עושה כן תמיד מחוייב למחות: **[עה]** שהחי וכו' - ר"ל דאין חל ע"ז שם משא שיהיה צריך למנעו מפני שביתת בהמתו ואף דמאי דאמרין חי נושא א"ע היינו רק מדאורייתא אבל מדרבנן אסור וע"כ אסור לאדם לישא תינוק בשבת לא גזרו שבות זה בבהמה: **[עו]** עליה בגדיו - אבל באוכף ליכא קפיידא דבטל לגבי הרוכב: **[עז]** ולא שום דבר - ואם נשאר איזה דבר עליה מע"ש והיא רוצה מעצמה לצאת לחוץ בעליה צריך למנעה שלא לצאת מפני מצות שביתת בהמה אבל אם אין עליה שום דבר אפילו אם היא רוצה לצאת חוץ לתחום אין מחוייב למנעה מזה ורק להוציאה בידיים חוץ לתחומה אסור: **[עת]** ואינו ממתין לשכירות ממנו - ר"ל דלכך מותר למסור לכתחלה בשבת דהרועה מירתת להשתמש בה בשבת שלא יענש ע"ז בדיניהם כיון שלא מסרה לו למלאכה כלל אבל להשכיר ולהשאל לא"י אסור אפילו אם מתנה עמו שתנוח בשבת וכדלעיל בסימן רמ"ו ס"ג דכיון שהשכירה לו למלאכה אינו מירתת כ"כ כי יאמר בלבו בעד יום השבת אראה להוסיף לו לפי ערך המגיע ליום וכן בשאלה הוא חושב שיעשה לו טובה כנגדו עבור זה משא"כ בזה שמשרה לו רק לרעות אותה אז מירתת לעשות בה מלאכה כלל אף שרוצה לשלם לו כיון שאינה עומדת לכך [אחרונים] ולפי"ז מה שכתב המחבר דאם רואהו וכו' ה"ה כשנודע לו שעושה בה מלאכה צריך למחות בידו: **[עט]** וכ"ש דאין לחוש וכו' - ואפילו אם הוא רואה אין צריך למחות דדוקא להוציאה בידיים אסור וכנ"ל. וכ"ז כשהא"י מוציאה מעצמו אבל לצוותו בשבת להוציאה חוץ לתחום לרעות שם עיין בפמ"ג שמסתפק בזה ונכון להחמיר וכ"כ בח"א ומטעם זה אם מוליכין שוורים למקום אחר למכור אסור למסור להם בשבת אפילו אם קצץ עם הא"י כבר על זה הענין קודם שבת דהוי כמתנה עמו להוליך חוץ לתחום אבל למסור לו בע"ש אפילו אם יוליכנה בשבת חוץ לשלש פרסאות שרי: **[פ]** שהרועה יוציא וכו' - ויש מחמירין בדבר שלא למסור לו בשבת והעולם נוהגין כהיום היתר בדבר:

שו

סימן

[א] שמעיין נכסיו - ודוקא היכא דמינכרא מילתא כגון שעומד אצל שדהו הצריכה חרישה או קצירה וכיו"ב דמינכר הדבר שעומד שם לעיין בצרכיה וכן לילך ולהחשיך על פתח המדינה כיון שדרך שהמרחצאות שם חוץ למדינה סמוך לפתח המדינה ניכר שלצורך המרחץ מחשיך אבל אם לא מינכר מלתא הוא בכלל הרהור בעסקיו דמותר: **[ב]** אין מחשיכין וכו' - היינו לקרב עצמו בשבת עד סוף התחום ולהחשיך שם שיהא קרוב למקום הפועלים לשכרם במו"ש והטעם דכל דבר שאסור לעשותו בשבת אפילו הוא איסור מד"ס אסור להחשיך בשבילו: **[ג]** להביא בהמתו - דאף שהיא עומדת עתה מחוץ לתחום וא"א להביאה בשבת מ"מ לא מיקרי זה מחשיך בשביל דבר האסור כיון שאם היו בורגנין [הם סכות השומרים] סמוכים זה לזה בתוך שבעים אמה וד' טפחים היה מותר להביאה אפילו היה נמשך באופן זה כמה מילין מסוף העיר משום דכל זה שייך להעיר וכיון שיש לה תקנתא ע"י בורגנין לכך מותר להחשיך אפילו בלא בורגנין דלא אסור החשכה אלא בשביל דבר שא"א למצוא תקנתא להאיסור: **[ד]** וי"א שאם וכו' - כו"ע מודים בזה ונקט לשון וי"א מפני שכן דרך המחבר במקום שלא נמצא דין זה מפורש בשאר פוסקים: **[ה]** דאינו רשאי להביא - ר"ל אפילו היו מחיצות שלמות היה אסור עכ"פ משום מוקצה ונמצא שהוא מחשיך בשביל דבר האסור לעשות בשבת ואסור: **[ו]** דאסור לטלטל - וגם בזה אין איסור משום ממצוא חפצך אלא כשניכר הדבר שמתכוין לצרכיו או כשמחשיך עבור זה בסוף התחום אבל אם אינו ניכר רק כהולך לטייל שרי אף שדעתו בהילוך זה למצוא סוס וכדומה [אחרונים]: **[ז]** יכול וכו' - ולא גזרינן דלמא יצא בעליה חוץ לתחום כדי להכניסה לתוך התחום. ואם אינה שומעת לו לבוא מותר להכניסה ע"י א"י אבל אסור להכניסה ע"י ישראל אפילו ישראל אחר שאין בעליה שאצלו הוא בתוך התחום דקי"ל הבהמה והכלים כרגלי הבעלים הן לענין תחומין וע"כ כיון שיצאת חוץ לתחום שלה אסור לכל ישראל להזיזה בידיים מד"א שלה: **[ח]** לעשות וכו' או צרכי מת - האי לעשות אצרכי מת נמי קאי דמחשיך כדי לתקן ולהביאן מהר ואפ"ה מותר דחפצי שמים הוא דבשביל ההבאה בעלמא פשיטא דמותר להחשיך [גמרא]: **[ט]** כדי שיביא לו - היינו כדי שיתקן שם ויביא לו וכנ"ל: **[י]** לך למקום פלוני וכו' - פי' לילך שם ולקנות דאסור לומר בשביל דבר הרשות ובדבר מצוה שרי אבל הליכה גרידא אפילו לדבר הרשות שרי לומר כמ"ש סימן ש"ז ס"ח: **[יא]** למחר - אבל בשבת עצמו אסור אף שהוא לדבר מצוה: **[יב]** סך ידוע - לפי שאין בקציצה שום מצוה רק הצלת ממונו ולכך אסור: **[יג]** לא יאמר לו תן לי וכו' - ר"ל שלא יאמר לו ע"י השליח הזה שיתן לו צרכי המצוה הזו עוד בשנים ויהיה חייב לו בסך הכל עשרה שצירוף סך זה אין בו צורך למצוה: **[יד]** בכל ענין - אסכום מקח קאי דס"ל דכיון דהוא דרך מקח וממכר ממש לא התירו בשום גווי אפילו לצורך מצוה: **[טו]** השוכר את הפועל - מיירי ששכרו לימים שבעד כל יום שישמרנו יתן לו כך וכך והוא שמר גם

בשבת וקאמר שא"צ לשלם לו עבור יום השבת ועיין בטור דמוכח שאפילו אם הוא רוצה ליתן לו אסור לו להשכיר ליקח השכר אא"כ הוא נותן לו דרך מתנה [פמ"ג]: **[טז]** אינו נותן וכו' - מדרבנן גזירה משום מקח וממכר: **[יז]** אין אחריות וכו' - שאם אירע בהן קלקול בשבת אינו חייב לשלם: **[יח]** היה שכיר שבת - היינו של כל השבוע ביחד וע"כ נותן לו שכר שבת ור"ל שאפילו אם יחזור הפועל בתוך הזמן אינו מנכה לו שכר השבתות מזמן שעבר הואיל והוא בהבלעה עם שאר הימים [וזהו דקמסיים המחבר שיוכל הפועל לומר תן לי שכר עשרה ימים דמיירי שחוזר הפועל באמצע שבוע שני] וממילא מחויב לשמור גם בשבת ואם אירע הפסד חייב לשלם ונראה דאפילו אם לא אירע בו הפסד אך שלא שמר ביום השבת יכול לנכות לו משכרו מידי דהוי אם לא שמר יום אחר ועיין בבה"ל: **[יט]** לשלם לו כל יום וכו' - היינו שהתנה עמו שישלם לו לפי חשבון הימים והלשון הזה מורה שיוכל הבעה"ב לחזור באמצע השבוע ולא יצטרך לשלם לו בעד כל השבוע אלא בעד הימים שעברו ע"כ מיקרי שכיר יום ואסור לו לקבל שכר שבת לבסוף אפילו אם משלם לו עבור כל החודש ביחד ועיין לקמיה בסק"כ וכתב המ"א דכן הדין במשכיר חדר לחבירו לחודש והתנה עם השוכר שישלם לו לפי חשבון הימים ג"כ אסור לו ליקח שכר שבת והטעם כנ"ל וה"ה אותן המלוים ברבית לא"י לשנה או לחודש צריכים לזהר שלא להתנות עם הלוח בסתמא שישלם לו לפי חשבון הימים שיחזיק המעות ת"י דהלשון הזה מורה שכל אימת שישלם לו ואפילו אם ישלם לו באמצע השבוע יחשב לו הרבית לפי חשבון הימים ולפי"ז נחשב כל יום ויום בפ"ע וא"כ יצטרך לבסוף לנכות לו שכר כל השבתות אלא יתנה עמו שאם ישלם לו באמצע השבוע יפרע לו הרבית מכל השבוע זה כולו או לא יפרע לו כלל הרבית עבור שבוע זה האחרון: **[כ]** מקרי שכיר יום - ובספר שבות יעקב חולק וס"ל דמהר"ן אין ראיה לדין זה דבענינו אף שלפי דבריו יוכל לחזור ולסלקו באמצע השבוע מ"מ מסתמא לא יחזור בו באמצע והוי שכיר חודש ומקרי אח"כ השכר שבת בהבלעה וש"י וגם בספר א"ר מצדד דיש ספק בדין זה ע"ש טעמו: **[כא]** או יאמר וכו' - ומה שנוהגים הסוחרים לשכור יהודי בע"ש לשמור העגלות מן הגנבה הדבר קשה איך הסוחר עובר על לפני עור כיון שידוע שודאי יקבל שכר שבת ולכן ראוי שיתנה עם השומר שישמור גם ביום ע"ש ובמור"ש איזה שעות ואז הוי כשכר שבת בהבלעה וש"י [ח"א]: **[כב]** להתפלל בשבת - משום שנוטל שכר שבת: **[כג]** ויש מי שמתיר - ס"ל דבמקום מצוה לא גזרו רבנן על שכר שבת בזה ומ"מ אינו רואה סימן ברכה ובכ"ז ה"ה לשכור תוקע. ומ"מ אסור לשכור החזן או התוקע בשבת ויו"ט גופא רק מע"ש: **[כד]** לשנה וכו' - פ"י שיתפלל גם בימות החול ומשלם לו לחודש או לשבוע בבת אחת ועיין באחרונים שכתבו שנוהגים להקל לשכור לשבתות לחוד והחושש לדברי האוסרין לא יקצוב בתחלה ומה שלוקח אח"כ י"ל שהוא דרך מתנה ומילדת בודאי מותרת ליקח שכר שבת: **[כה]** חפצי שמים וכו' - דכתיב אם תשיב משבת רגלך ממצוא חפצך וגו' ודרשו חפצין אסורין חפצי שמים מותרין: **[כו]** חשבונות - ומותר לחשוב מה שצריך לסעודת מצוה [מ"א]: **[כז]** ולפסוק צדקה - לעניים או לבהכ"נ. ולנדב איזה חפץ על בהכ"נ ג"כ נוהגין העולם להקל ואע"ג דאמרינן אין מעריכין [היינו לומר ערך פלוני עליו] ואין מקדישין בשבת וכדאיתא לקמן בסימן שלי"ט היינו דוקא הקדש מזבח או לבדק הבית אבל הקדשות דידן מותר דאין שם הקדש עליהן אלא חולין הן ומ"מ לכתחלה נכון לזהר כשמקדיש איזה חפץ ידוע בשבת כגון ס"ת או עטרה לס"ת שיקדישנו בפיו מע"ש אפילו בינו לבין עצמו ואז אפילו מביאו בשבת לבהכ"נ אינו אלא מפרסם ההקדש שהקדיש מע"ש. ולפסוק מעות לצדקה ולא חפץ ידוע מותר אפילו לכתחלה בשבת לכו"ע דהטעם דאסור להקדיש הוא משום דהוי כמקח וממכר שמוציא החפץ מרשותו לרשות אחר וזה אין שייך במעות וה"ה כשאינו מיחד החפץ בשבת רק שאומר סתם אני מנדר ס"ת אף שיש לו בביתו מותר לכו"ע דהא עדיין לא יצאה מרשותו שלא ייחד דוקא לזו: **[כח]** ולפקח על עסקי רבים - לעיין ולחקור דצרכי רבים הוי כצורך מצוה. ומותר אפילו לילך לבתי טרטיאות שמתכנסין שם הא"י כדי לפקח בשביל הרבים. וכתבו הפוסקים דלא הותר אמירה לא"י לעשות מלאכה ולא שבות אחר בשביל עסקי רבים דרק הפקוח וההתעסקות בדברים בלא מלאכה דאסור בצרכי יחיד משום ודבר דבר זה הותר לדבר מצוה או לצורך רבים [מ"א וש"א] ועיין לקמן בסימן ש"ז ס"ה ולעיל בסימן רע"ו ס"ב בהג"ה: **[כט]** ולשדך התינוק - צ"ל התינוקות: **[ל]** או אומנות - דהוא נמי עוסק במצוה דאם אין לו אומנות עוסק בגזל: **[לא]** אבל לשכרו וכו' - כנ"ל בס"ג בהג"ה כדעת היש אוסרים שם: **[לב]** כמה יתן - אלא יאמר סתם אמור בעבורי מי שברך: **[לג]** לפסוק צדקה - ואפילו החזן עשיר כיון שנותנין לו זה כדי שיתפלל לפני העמוד הוי צורך מצוה. ובענין הכרזת מצות בבהכ"נ יש אוסרין ויש מתירין דלא שייך מקח וממכר אלא בחפץ הנקנה בממון שנהגו היתר אין למחות בידן. וקניית מקומות בבהכ"נ וכן קניית אתרוגים מן הקהל אחר גמר מצותן שקונין אותם לאכילה או להריח לכו"ע אסור וכן לקנות שופר או אתרוג ביו"ט מן המוכר אתרוגים אסור [מ"א וש"א] ועיין לקמן בסימן שכ"ג ס"ד. והנה מקח וממכר אחד בפה ואחד במסירה אסור גזירה שמא יבוא לכתובה. וגם אסור ליתן מתנה לחבירו דדמי למקח וממכר שהרי יוצא מרשותו אלא דבמתנה מותר כשהוא לצורך שבת ויו"ט כמשי"כ סימן שכ"ג ס"ז וכן לצורך מצוה וכן אסור ליתן משכון לחבירו אא"כ הוא לצורך מצוה או לצורך שבת [מ"א בשם הפוסקים] וכתב עוד דלפי"ז מה שנהגו ליתן כלים במתנה לחתן הדורש אינו נכון מיהו מה שמחייבין קצת ליתן

לו דמים אפשר דשרי כיון דבידו לחזור ועיין בא"ר: **[לד]** מדידה של מצוה - ואע"ג דלא הותר שבות אפילו במקום מצוה וכמ"ש לעיל בס"ק כ"ח שאני מדידה דלא הוי איסור כ"כ אלא משום דהוי כעובדא דחול ולהכי שרי במקום מצוה: **[לה]** כגון למדוד וכו' - וה"ה דמותר למדוד חור שיש בכותל המפסיק אם יש בו פותח טפח להביא הטומאה מהחדר שהמת בו לחדר הסמוך לו ואע"ג שיכולין הכהנים לצאת ממנו מ"מ כיון שמודד שעורי תורה לא מחזי כעובדא דחול. וה"ה דמותר למדוד כדי לשער שיעור ששים לבטל איזה איסור דכיון דהוא להתלמד ע"ד הוראה לא הוי כעובדן דחול [פמ"ג]: **[לו]** של מצוה - דמדידה רפואה היא ורפואת הגוף היא וגזירת שחיקת סממנין לא שייך בזה אלא ברפואה שיש בה ממש כגון משקה או אוכל [א"ר]: **[לז]** הרהור בעסקיו מותר - דכתיב ודבר דבר דבור אסור הרהור מותר: **[לח]** מצוה שלא יחשוב וכו' - ומכ"ש אם יש לו ע"י הרהור טרדת הלב ודאגה דיוהר בזה עיין בב"י: **[לט]** ויהא בעיניו וכו' - וכדאיתא במכילתא פ' יתרו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך וכי אפשר לאדם לעשות כל מלאכתו בששת ימים אלא שבות כאלו כל מלאכתך עשויה: **[מ]** אסור לומר וכו' - דדוקא לומר לו לעשות אחר השבת מותר משום דהוי צרכי מצוה וכמ"ש בס"ג אבל לא שיעשה או ילך בשבת וכן אפילו א"ל מע"ש לעשות בשבת אסור אף שהוא לצורך כלה או מת [מ"א בשם הר"ן]: **[מא]** ודאי שרי - אפילו לשכור א"י רץ שירוץ כמה פרסאות בשבת להביא קרוביו במו"ש ג"כ שרי כדי שלא תטרף דעתו עליו: **[מב]** מותר - לאפוקי מהפוסקים שסוברים דזה מחזי כמשא ומתן: **[מג]** דרך מלבשו - הא לאו הכי אסור דכיון שהוא ממושכן לישראל הוי כאלו היא של ישראל ואסור משום מראית עין דמחזי שהישראל צוהו להוציאו: **[מד]** וע"ל סימן שכ"ה - בס"ג בהג"ה דטוב שהא"י יקח המשכון בעצמו ויניח אחר במקומו ולא יגע בו ישראל: **[מה]** לקנות בית - וכיצד הוא עושה מראה לו כיסים של דינרין והא"י חותם ומעלה בערכאות אבל אסור ליתן לו מעות להדיא: **[מו]** בא"י - וסוריא כא"י לדבר זה כ"כ הרמב"ם ועיין במ"א מה שכתב בזה: **[מז]** דאינו אסור וכו' - ר"ל הכתיבה זו היא מדרבנן והוי שבות דשבות ע"י א"י ומשו"ה התירו משום ישוב א"י ועיין בבה"ל שביארנו דדעת אור זרוע דעת יחידאה היא ואין לה שום מקום בש"ס וכל הפוסקים חולקין ע"ז וס"ל דאף בכתב שלהם הוא איסור מדאורייתא דבכל לשון חייב כדאיתא במשנה [שבת ק"ג] ואפ"ה התירו בכאן ע"י א"י משום ישוב א"י ואף דהמחבר פסק לקמן בסימן ש"ז ס"ה דמלאכה דאורייתא אסור ע"י א"י אפילו לצורך מצוה זה עדיפא ולפ"ז אסור לומר לא"י בשבת לכתוב מכתב אפילו לצורך מצוה אם לא שהוא ג"כ צורך גדול אפשר דיש להקל ועיין לעיל בסימן רע"ו ס"ב בהג"ה: **[מח]** על אבדה - שמי שיודע בה יבוא ויגיד דהשבת אבדה מצוה ולומר למי שיודע ממנה ששיבנה גם זה הוא בכלל חפצי שמים ושרי ונהגו להכריז גם על אבדת א"י מפני דרכי שלום ובמקום סכנה פשיטא דשרי וכתבו האחרונים דה"ה דמותר להכריז בשבת על גנבה: **[מט]** אפילו וכו' - שלא יוכל המשיב להשיב היום אפ"ה מותר כדי לפרסם הענין בשבת שהוא זמן כנופיא לרבים: **[נ]** חרמי צבור - וה"ה אם נדוהו בחלום מתירין לו בשבת דצורך שבת הוא דלא לישתהי בנידויו: **[נא]** הוי כעסקי רבים - משמע דאם הוא לצורך יחיד להתיר לו מה שהחרימוהו הצבור היה אסור כשאינו לצורך שבת אבל ממה שכתב בבדק הבית בשם רבינו ירוחם וכן מתשובת הרשב"א שהוא לקמן בב"י בסימן שמי"א משמע דאפילו לצורך יחיד מתירין לו משום דבחול לא יוכל לקבץ הקהל בקל שיתירו לו וכן מצדדים האחרונים להלכה. כתב בב"ח סוף סימן ש"ז דמה שנוהגין בירידים שהשמש קורא מתוך הכתב מי שמוחרם משום חובותיו הוי כעסקי רבים דלולא זה היו נפסדין החובות וכל משא ומתן ואין כח לשום מורה לבטל זה שנהגו להקל מפני כמה גדולים: **[נב]** אבל וכו' - והמ"א הוכיח דדין החרם והתרתו שוה דליחיד אסור להחרים אם עבר עבירה אם לא שחילל שבת דהוי כמו לצורך שבת ולצורך צבור מותר אפילו אינו לצורך שבת דאם לא יחרימו בשבת לא יתאספו ביום אחר ויתבטל הדבר ובספר א"ר מצדד דאף לצורך רבים אין כדאי להחרים ביום השבת משום דכתיב בו ברכה ועיין בספר זכור לאברהם בהלכות שבת אות חי"ת שהביא משם כנה"ג דהמנהג הפשוט הוא להקל וכדברי המ"א הנ"ל. ובתשובות דברי ריבות איתא דחכם יכול לנדות בשבת לכבודו: **[נג]** להכריז בשבת - ולהכריז שיש בית למכור או להשכיר בקושטניא נהגין היתר אבל בתשובת הגאונים סימן קמ"ה אוסר אפילו בשל הקדש ויתומים: **[נד]** וא"ל יאבד וכו' - דוקא בכה"ג אסור דהוי כדן את הדין אבל אם מכריז סתם כל מי שיש לו זכות יבוא ויגיד אע"פ שיש תקנה בעיר שאם לא יגיד בטלה זכותו מ"מ אינו כדן את הדין ומ"מ לכתחלה אין לנהוג כן דהוי כדבורא דחול אך אי איכא דוכתא דנהיגי כך לא מחינן בהו שיש מקום לומר דהוי כצרכי רבים אך שהוא ענין מתמיה [ריב"ש]: **[נה]** להכריז יין - היינו להודיע שיש אצל פלוני ופלוני יין למכור וכתב המ"א דדוקא במקום ששכיח יין טובא אבל במקום שאין מצוי כ"כ הוי הכרזה על יין צורך מצוה בשביל קידוש. ומ"מ אסור להזכיר סכום מקח בכל גווני וכנ"ל בס"ג בהג"ה ורש"ל כתב דיכריז קודם ברכו ואם שכח להכריז עד אחר ברכו לא יזכיר סכום מקח: **[נו]** שהוציאו בתו - אורחא דמלתא נקט וה"ה אחר רשאי לחלל שבת כדי להצילה מהאיסור הגדול וכ"ז מיירי שהוציאוה א"י מביתו באונס וע"כ התירו לו לשום לדרך פעמיו להצילה דק"ל אם אינו פושע חייב לעשות איסורא זוטא כדי שלא

יעשה חבירו איסורא רבא אבל אם פשעה אין לו לאביה לחלל שבת עבורה דאין אומרים לו לאדם חטוא כדי שיזכה חברך ודוקא באיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן דעת האייר דיש להקל לעבור כדי להצילה: **[נז]** חוץ לשלש פרסאות - היינו אף דיש בזה איסור דאורייתא לאיזה פוסקים וה"ה אם יצטרך לחלל שבת עי"ז באיזה מלי"ט מלאכות ג"כ שפיר דמי דכאשר תמר את הדת לגמרי תחלל שבת ותעבוד עבודת גלולים כל ימיה ואם הוא יחלל שבת פ"א נקרא איסורא זוטא נגד זה. כתב המ"א צ"ע אם הבת קטנה ורוצים להוציאה מכלל ישראל אם יעשה הגדול חטא בשבילה דהא קי"ל דאין ב"ד מצווין להפרישה מאיסור או דילמא מידי דהוי אפקוח נפש שמחללין על הקטן דאומרים חלל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה הי"ן כן ובא"ר דעתו להקל דאם לא ישתדל להצילה תשאר כן גם בגדלותה: **[נח]** וע"ל סימן שכ"ח ס"י - בהג"ה דאיתא שם דמי שרוצים לאנסו שיעבור עבירה גדולה אין מחללין עליו שבת כדי להצילו ואין סתירה לכאן דהתם מיירי שרוצים לאנסו שיעבור עבירה פ"א ולהכי אפילו אם היא עבירה גדולה כגון לעבוד ע"ג אין צריך לחלל שבת כדי להצילו דמחלל שבת ג"כ כעובד ע"ג משא"כ כאן שתשאר מומרת ותחלל שבת לעולם. כתב כנה"ג דללכת חוץ לתחום בשבת לנקום נקמת אביו מרוצחים מותר ותמה עליו המג"א וש"א דהא לא עדיף משאר צורך מצוה דאסור לילך חוץ לתחום עבורה:

שז

סימן

[א] אעשה למחר - ודוקא אם הוא דבר שאסור לעשותו בשבת ואפילו אם הוא רק איסור דרבנן. יש שכתבו דאפילו דבר מצוה כגון כתיבת ס"ת וכה"ג אסור לומר אעשה למחר אבל בא"ר וכן במאמר מרדכי וברכי יוסף חולקים עליהם וסוברים דכל לדבר מצוה שרי ומ"מ נכון לכתחלה להחמיר כשאין צורך לזה בדבור היום [עיין בתו"ש] ואם מתיירא שיתרשל בדבר אז לכו"ע שרי לזרוזי נפשיה דאמירה לגבוה הוי כנדר [שם בתו"ש]. אסור לעכב האיניו יהודי בשבת בשביל החוב דזהו הכל בכלל ממצוא חפצך אבל יכול לומר אח"כ בחול לשופט מדוע לא עכבת האי"י בשבת כדי שיבין ויעכבנו לשבת הבאה כשיזדמן לו ובתשובת הב"ח סימן קמ"ו מתיר מי שיש לו חוב אצל האנס ובשבת נודע לו שהוא ילך מן העיר ואפשר שלא ישוב עוד מותר לילך בשבת לקבול עליו אצל השר שיפרענו דבמקום פסידא לא גזרו. אינו יהודי שהיה תפוס אצל השופט בשביל יהודי שהיה חייב לו יוכל לומר להשופט שיקבל ערבות מאינו יהודי ויניח התפוס אבל לא יאמר לו שיכתוב בערכאות [אחרונים]. כתב בא"ר סימן רמ"ד אם אינו יהודי חייב לו וירא שמא יסע בשבת יכול להתראות אליו כדי שיתן בשבילו לחבירו האי"י. ואסור לעכב נכסי ראובן ביד שמעון בשבת [אחרונים]: **[ב]** דברים בטלים - היינו שאין בהם זכר לעשיית מלאכה ולעסקים כלל וגם אין בהם דברי גנאי וקלות ראש דאל"ה אפילו מעט אסור: **[ג]** עונג להם - ואסור לספר בשבת איזה דבר שמצטער בו: **[ד]** מותר וכו' - ומ"מ יזהר מלהמשיך הרבה בזה דאף בדבר שהוא עונג גמור כמו אכילה ושתיה ושינה מבואר בסימן ר"צ ובב"י בסימן רפ"ח דאין להמשיך הרבה דלאו שאינם עוסקים בתורה בימות החול ניתן שבת עיקרו לד"ת ואפילו לת"ח היגעים בתורה כל ימות השבוע ג"כ איתא באחרונים שלא ירבו בו יותר מדאי משום בטול תורה: **[ה]** לספרם וכו' - לאו משנת חסידים היא והנשמר מלדבר דברי חול קדוש יאמר לו. ואנשי מעשה נוהרים ביותר מזה שלא לדבר בשבת אפילו דברים הכרחיים כ"א בלשון הקודש [ונראה שטעמם הוא למגדר מלתא כדי שלא יבואו לשיחה בטלה] כ"כ בא"ר. איתא בשל"ה קבלתי אדם המבקר לחבירו בשבת בשחרית לא יאמר לו כדרך שאומר בחול צפרא טבא רק יאמר לו שבת טבא [בלשון קודש או בלשון חול כמנהגנו היום] כדי לקיים זכור את יום השבת: **[ו]** כדי שיתענג וכו' - דאין לו לעבור על ודבר דבר בשביל חבירו ואם הוא מתענג במה שהם מתענגים אפשר דיש להקל: **[ז]** אסור וכו' - סעיף זה וכן הסעיפים דלקמן מה שאסור הוא משום ממצוא חפצך דהכל בכלל עשיית חפציו: **[ח]** לשכור לו פועלים - וה"ה כל דבר שאסור לישראל לעשות מצד הדין אסור לומר לא"י לעשותו אבל בדבר שאינו אלא מנהג וחומרא בעלמא שרי לומר לא"י לעשותו: **[ט]** בשבת - ואפילו אם יאמר לא"י שישכור לו פועלים אחר השבת ג"כ אסור [ח"א]: **[י]** אע"פ שמבין וכו' - ר"ל אפ"ה מותר כיון שאינו אומר לו בפירוש רק דרך רמז ולא דמי למה שכתב הרמ"א בהג"ה בסכ"ב דאפילו דרך רמז לעשות בשבת אסור התם כשמרמז לו בשבת גופא עי"ז חמיר טפי: **[יא]** שרצונו שיעשנה וכו' - ומ"מ לא ינהה הישראל מאותה מלאכה עד אחר השבת כדין א"י שעשה מלאכה לצורך ישראל א"י מיירי בדבר שאין גוף הישראל נהנה ממנו כגון שכבר יש נר ואש והא"י מוסיף דאל"כ הא אפילו אם הא"י הדליקה מעצמו אסור לישראל ליהנות ממנו [אחרונים]: **[יב]** מע"ש וכו' - וה"ה דאפילו מתחלת השבוע אסור כיון שייחד לו על שבת וכנ"ל בס"ב ואפילו קצץ לא מהני בזה אלא נקט מע"ש משום סיפא דאם אומר לו קנה לעצמך אפילו מע"ש מותר: **[יג]** אבל יכול וכו' - מקור דין זה נלמד מהא דלקמן סימן תמ"ח ס"ד לגבי חמץ ועיין בב"ח ובא"ר שמצדדים שם דאפילו אם מבטחו שיקנה ממנו אח"כ ג"כ מותר כיון דעכשיו

קונה לעצמו: **[יד]** מע"ש לקנות לו - ודוקא בשקצץ לו שכר עבור זה דאז עושה אדעתיה דנפשיה דבלא"ה אסור וכמבואר סימן רמ"ה ס"ה ועיין בבה"ל: **[טו]** ובלבד שלא יאמר וכו' - ואם יום השוק שם בשבת ובאותו מקום אינו מצוי לקנות כ"א ביומא דשוקא כמו שרגיל בעיירות קטנות הו"ל כמזכיר לו יום השבת בפירוש בין שמבקשו לקנות עבורו או שנותן לו למכור ואפילו בתחלת השבוע אסור ובמקום שמצוי קצת גם בשאר ימים אין איסור אלא אם כן מזכיר בפירוש יום השבת וכן אם אמר לו הישראל ראה שאני צריך לילך לדרכי במו"ש הוי ג"כ כמזכיר יום השבת בפירוש. כתב הט"ז דמה שהתירו אם לא זכר לו שיקנה בשבת מ"מ לא יהנה הישראל ממנו באותה שבת דעכ"פ עשה בשביל ישראל דאף שמיירי בזה שקיצץ לו שכר כדלעיל בסקי"ד לא מהני אבל הא"ר והתו"ש חולקין עליו. כתב בס"ח אל ידור אדם בעיר שיום השוק הוא בשבת כי א"א שלא יחטא ואם השוק אינו בשכונתו שרי: **[טז]** מי ששכר וכו' - דאף שקצץ לו שכר עבור זה ולא יחד לו שיוליכנו בשבת וא"י אדעתא דנפשיה לוקח בשבת אפ"ה אסור כיון שלוקח מבית ישראל בשבת וכדלעיל בסימן רנ"ב ס"א. ובענינו שהסחורה היא של ישראל אפילו יחד לו מקום והניח שם הסחורה לא מהני: **[יז]** מבית ישראל בשבת - אבל אם לקחה קודם שבת אע"פ שמפליג בשבת מחוץ לתחום שרי כיון שקצץ לו שכר ואדעתא דנפשיה קעביד כמו שנתבאר בסימן רנ"ב: **[יח]** העושה - לפי עשרו בממון או במלקות אם אין לו ממון ואם טעה וסבר שמתר אין עונשין אותו ונאמן לומר שוגג הייתי [אחרונים]: **[יט]** אלא משום שבות - אבל דבר שאיסורו מה"ת אסור ע"י א"י אפילו לדבר מצוה כדלקמן בסימן שלי"א ס"ו וע"כ אסור לומר לא"י להדליק נר כדי ללמוד ולהתפלל: **[כ]** והוא שיהיה שם וכו' - דכיון שהאיסור אינו אלא מדרבנן ואיסור אמירה לא"י הוא ג"כ רק מדרבנן והוי שבות דשבות לא גזרו באופנים אלו: **[כא]** מקצת חולי - דאלו בחולי ממש הכולל כל הגוף או שיש בו סכנת אבר אפילו ישראל עושה שבות לחד דעה כמ"ש סימן שכ"ח ס"י"ז ודע שאין מדמין דבר לדבר בענין השבותין ואין לך במ להתיר אלא מה שאמרו חכמים דלגבי מילה לא התירו שבות דאמירה לא"י במקום מלאכה דאורייתא כמ"ש סימן שלי"א ס"ו וגבי לוקח בית בא"י מותר כמ"ש סימן ש"ו ס"י"א: **[כב]** צורך הרבה - עיין במ"א שמסיק דדוקא במקום הפסד גדול אבל בלא"ה אין להקל כלל ובא"ר מפפקא אפילו באופן זה ועיין בס"י"ט לענין סחורה הנפסדת ע"י גשמים: **[כג]** ויש אוסרין - דס"ל דוקא במילה שרי הגמרא שבות דשבות [כגון להביא דרך חצר שאינה מעורבת האיזמל ע"י א"י למול בן] משום דהיא עצמה דחיא שבת אבל לא לצורך מצוה אחרת ועיין בלבוש ובא"ר דהלכה כדעה א': **[כד]** אפילו במלאכה דאורייתא - ע"י א"י במקום מצוה מיהו כבר כתב רמ"א לעיל דיש להחמיר בזה וכן עיקר כי דעה זו היא רק דעת יחידאה והר"י"ף והרא"ש והרמב"ם ועוד כמה גדולי ראשונים חולקין עליה ואך לענין מילה מצדד המ"א לקמן בסימן שלי"א לסמוך על דעה זו ועיין בא"ר שם. ודע דמה דק"ל אמירה לא"י שבות הוא אפילו אם אומר לא"י שיאמר לא"י אחר לעשות לו מלאכה בשבת [הגאון מו"ה גרשון בעל עבודת הגרשוני] והחות יאיר בסימן נ"ג מצדד להקל בזה וכ"ש בדבר שאינו אלא משום שבות ועיין בספר החיים שכתב דבמקום הפסד גדול יש לסמוך על המקילין ועיין לעיל במה שכתבתי ס"ק י"א דשייך גם כן הכא: **[כה]** ודוקא שעדיין וכו' - דהא בעי למידע כמה צריך ליתן להם והו"ל חשבונות שצריכין ואסור מטעם ודבר דבר וכנ"ל בריש הסימן: **[כו]** אצלו - ואפילו אם אח"כ נתברר לו ע"פ חשבונו שאין מגיע להם ממנו כלום מ"מ כיון דמתחלה לא נודע לו דבר זה והיה נצרך לחשבון לכך יש בו איסורא אבל אם גם מתחלה היה יודע שאין מגיע להם ממנו כלום הוי חשבונות של מה בכך ושרי ואם החשבונות האלו יש בהן צורך לחבירו וחושב החשבונות האלו לצרכו אסור: **[כז]** מותר - כתב הרמב"ם חשבונות שאין בהם צורך מותר לחשבן כיצד כמה סאין תבואה היה לנו בשנה פלונית כמה דינרין הוצאנו בחתונת בנו כך וכך חיילותיו של מלך וכיוצא באלו שהן שיחה בטלה שאין בהן צורך כלל עכ"ד ופי' המגיד משנה דרמז לנו שיש למנוע מזה מצד שיחה בטלה שאין שיחה בטלה ראוי ליראי חטא וגם בביאורי רש"ל כתב שאפילו בחול אינו יפה כ"כ לת"ח דהוי כמושב לצים ומבטל בהן לימודו [א"ר]: **[כח]** לחבירו - וה"ה לא"י: **[כט]** אע"פ שמתוך כך וכו' - כיון שאינו מפרש בהדיא רק בדרך רמז לצורך מו"ש הו"ל רק בכלל הרהור דמבואר לעיל בסימן ש"ו ס"ח דשרי ולא יאמר לו היה נכון עמי דזהו דבור ממש: **[ל]** יכול לומר וכו' - דהנה מבואר בריש הסימן דדבר שאסור לעשות בשבת אסור לומר שיעשה זאת למחר וקאמר הכא דאף דבשבת אסור לילך מחוץ לתחום מ"מ מותר לומר לכרך פלוני אני הולך למחר כיון דעל עצם הליכה אין איסור אלא שמחוסר בורגנין מיהו אסור לומר אני רוכב למחר או שילך בקרון שקורין בל"א פאהר"י"ן כיון דדבורו הוא דבר האסור בעצם ואין מועיל עצה לזה רק יאמר אני הולך למחר: **[לא]** בורגנין - פי' סוכות של שומרים שע"י"ז יוכל לילך בשבת אף כמה מילין אם הם מובלעים זה לזה בתוך שבעים אמה וד' טפחים כמבואר בסימן שצ"ח: **[לב]** וכן כל כיו"ב וכו' - כגון שיאמר לחבירו שיביא לו למחר מחוץ לתחום פירות שנתלשו מכבר שאין עליהם איסור מוקצה אף דא"א להביאם היום מטעם איסור תחומין ומשום איסור רשויות אפ"ה מותר לומר כיון שיש בו צד היתר דאלו היה מחיצות היה יכול להביאם: **[לג]** שיעשנו למחר - ולעשותו היום אסור אפילו לא"י לומר ואפילו בדיעבד אם הביא

מחוץ לתחום אסור להשתמש מהם וכדלקמן בסימן ש"ה ס"ח: **[לד]** חוץ לתחום פירות מוקצים - כתבו האחרונים דלאו דוקא בסוף התחום אלא ה"ה בתוך התחום כיון דא"א להביאם משום איסור מוקצה אלא דמשום סיפא נקט הכי דלהחשיך אינו אסור אלא בסוף התחום וכדלקמן בס"ט: **[לה]** לילך שם להביאם - היינו אלו הפירות שהם מוקצים אבל פירות שאינם מוקצים כיון שמותר לומר לחבירו שיביאם לו לאחר השבת מותר נמי להחשיך בשבילם [גמרא]: **[לו]** וכן לא יאמר וכו' - קאי על מה שכתב בתחלה דאסור לומר לחבירו שיביאם לו למחר וקמ"ל דלא נימא דדוקא כשמדבר עם חבירו ומתייעץ עמו הוא דאסור כיון שיש לו צורך בדבורו אבל לדבר בינו לבין עצמו שאין לו צורך בכך שרי קמ"ל כיון דהוא דבר האסור לעשות בשבת אף כשמדבר בינו לבין עצמו מקרי דבור חול ואסור וכנ"ל בריש הסימן: **[לז]** שאפילו היום וכו' - ר"ל נמצא שעצם השמירה הוי מלאכה המותרת בשבת ומחשיך בשביל דבר המותר ומה שהוא חוץ לתחום הלא היה יכול לילך ע"י בורגנין אם היה לו וכנ"ל: **[לח]** אף להביאם - היינו אפילו אם הם מחוברים וצריך לתלשם מבערב כיון שעיקר כונתו בהחשכה היה בתחלה רק בשביל השמירה: **[לט]** לתלוש פירות וכו' - ומיירי שאינו עומד אצל הגינה דאל"ה הרי מנכר מילתא ע"י עמידתו שרוצה לעשות בה איזה דבר במו"ש וכדלעיל בסימן ש"ו ס"א ע"י"ש במ"ב סק"א: **[מ]** משום דמינכרא מילתא - אבל בתוך התחום לא מינכרא מילתא על מה הוא מחשיך ולא דמי למש"כ סימן ש"ו ס"א דאסור לעיין בנכסיו כגון לילך בתוך שדהו וכדומה לזה לראות מה צריך לעשות למחר ואפילו אם היא בתוך התחום אסור שם דהתם מינכרא מילתא בכל גוונא שהוא מחשב לעשות בה איזה פעולה כגון שהוא סמוך לזמן חרישה או לזמן קצירה או לזמן ניכוש השדה וכדומה וזה אסור משום ממצוא חפצך ולכן אסרו ג"כ בגמרא לטייל על פתח המדינה כדי לצאת משחשכה למרחץ הסמוך לה [שהיה מנהגם להעמיד המרחץ אצל שער העיר בסופה] הכל מטעם זה משא"כ בעניננו לא מינכרא מילתא אלא כשמחשיך בסוף התחום שאז נראה שמחשיך כדי לעשות אח"כ במו"ש דבר שהיה אסור לעשותו בשבת ומ"מ אינו אסור אלא כשכונתו באמת לזה אבל אם כונתו להחשיך כדי לילך אח"כ בלילה מותר דעצם ההליכה אינו דבר איסור כדלעיל בס"ח: **[מא]** שמור לי - היינו אפילו היום וקמ"ל דלא נימא דהוי כמו ששוכרו: **[מב]** לזמן מרובה - דסתם הלואה לי יום ויש לחוש שמא יכתוב המלוה הלואה לזכרון אבל שאלה דזמנה לאלתר אין חשש שמא יכתוב. ובמקום שנוהגין שסתם הלואה רשאי לתבוע לאלתר כמו שנוהגין במדינתנו רשאי לומר הלויני [מ"א] ועיין בבה"ל שאין זה ברור: **[מג]** ואיכא למיחש וכו' - כתב הפמ"ג בשם הרשב"א דבלשון הלואה לא מהני אפילו אם מתנה עמו שמלוהו רק לזמן מועט דלא פלוג רבנן עוד כתב הפמ"ג דאפילו אם לוח ספרים שהוא דבר מצוה ג"כ לא יאמר לשון הלואה: **[מד]** תן לי - ומותר ג"כ לסיים ואחזור ואתן לך: **[מה]** יניח משכון אצלו - ודוקא יין ושמן ודבר שהוא צורך שבת אבל דבר שאינו צורך שבת אסור להניח עליו משכון: **[מו]** כך אין פורעין - היינו אפילו אם לוח ממנו כדי יין ושמן לזמן מרובה אסור לפורעם בשבת דכשם שבהלואה גזרינן שמא יכתוב כך בפרעון גזרינן שמא ימחוק החוב מן הפנקס והתוספות כתבו דאם אומר בלשון חזרה ולא בלשון פריעה מותר דאית ליה הכירא ולא אתיא דבר זה לידי מחיקה. וכ"ז דוקא בדבר שהוא מאכל וצורך שבת אבל בלא"ה אסור בכל לשון [אחרונים]: **[מז]** אסור לקרותו - בגמרא איתא שני טעמים אחד שמא ימחוק מן האורחין ומן המגדים דהיינו שלפעמים רואה שלא הכין להם כל צרכם ומתחרט שזימן אורחים יותר מן הראוי ומוחק מן הכתב כדי שלא יקראם השמש וכן במיני מגדים ג"כ מתנחם לפעמים למעטם ועוד טעם שמא יבוא לקרות גם בשטרי הדיוטות וזה אסור כדלקמיה בס"ג. ומה שנוהגין שהשמש קורא מתוך הכתב לסעודה יש מחמירים דנהי דלשמא ימחוק ליכא למיחש אלא כשבעל הסעודה בעצמו קורא ומטעם שכתבנו מ"מ הלא איכא למיגזר משום שמא יקרא בשטרי הדיוטות אך כשהסעודה היא של מצוה יש להקל הקריאה להשמש דהוי בכלל חפצי שמים דשרי כמ"ש סימן ש"ו וכו"ש דמותר לשמש להכריז כרוז בבהמ"ד מתוך הכתב אמנם בשערי תשובה הביא ליישב המנהג להקל להשמש לקרוא מתוך הכתב אפילו לסעודת הרשות דעל השמש מעיקרא לא גזרו כדי שלא יטעה ויביא לידי חורבן ותקלה כעובדא דקמצא ובר קמצא: **[מח]** גבוה הרבה - שאינו מגיע לשם למחוק: **[מט]** חקק בכותל - דמשום שמא ימחוק ליכא דחקיקה כיון שהיא שוקעת קשה להמחק ומשום שמא יקרא בשטרי הדיוטות נמי לא גזרינן דלא מיחלף בשטר [דאף דאם כתב בכותל גבוה אסור משום שמא יקרא התם מכתובה לכתובה מיחלף אבל הכא מחקיקת הכותל לא אתי לאחלופי בכתובת השטר] אבל טבלא ופנקס שהם מטלטלים מיחלף בשטרי הדיוטות: **[נ]** חקיקה שוקעת - אבל בולטת אסור דגזרינן שמא ימחוק ואפילו גבוה הרבה שאינו מגיע לשם למחוק משום לא פלוג וכמ"ש סימן ער"ה. והפתקאות ששולחין הקונים שכתוב בהן מע"ש סכום היין והשכר שלוקחין שלא כדין הוא דאסור לקרות בהן בשבת כ"כ בא"ר ונראה דאם כתב בהן רק סימנא בעלמא שרי: **[נא]** שטרי חובות וחשבונות - י"א משום ממצוא חפצך וי"א משום שמא ימחוק: **[נב]** שאלת שלום - משום דמיחלף בשטרי הדיוטות: **[נג]** ואפילו לעיין בהם - דא"א כשמעיין שלא ישא ויתן בעניני השטרות [לבוש] ומיירי כשיודע מכבר מה כתיב בה וכדמוכח לקמיה: **[נד]** מותר - דשמא יש בה דבר שהוא צורך הגוף ואינו דומה לשטרי הדיוטות שהם רק צורך ממונו והנה אף די ששוארים גם באופן זה כמבואר

בב"י סמך בזה להקל באופן שלא יקרא רק יעיין בלבד דבעיון בלבד ג"כ יש מתירים בשטרי הדיוטות: **[נה]** טוב לזהר וכו' - משום מוקצה שהובא מחוץ לתחום [דמלבד זה אין שם מוקצה עליהן אף דאינו כלי דהלא ראוי לצור ע"פ צלוחית] אלא יפתחנו הא"י והוא יעיין בה ואף דדבר שהובא מחוץ לתחום קי"ל דאסור ליהנות ממנה מי שהובא בשבילו ואף הכא הלא הקריאה והעיון הנאה היא לו התם טעמו משום גזירה שמא יאמר לא"י שיביא לו מחוץ לתחום אבל הכא באגרת לא שייך לומר כן שאינו יודע מי ישלח לו וגם י"ל דלא חשיב הנאה כיון שאינו נהנה מגופה של מלאכה: **[נו]** שלא יגע בה - והאחרונים הסכימו דאין בזה משום מוקצה כלל כדקיי"ל בסימן תקט"ו דדבר הבא מחוץ לתחום אין בה איסור מוקצה אפילו למי שהובא בשבילו דאסור ליהנות ממנו הואיל וראוי לישראל אחר ליהנות ממנה ואם מקפיד על אגרת להשתמש בו כדרך הסוחרים המניחים אגרת המסחר במקום המוצנע שלא יאבדו הם מוקצים ואסור לטלטלם. כתבו האחרונים נהגו שלא לקבל האגרת מיד הא"י המביא בשבת אלא אומרים לו שיניח ע"ג קרקע או ע"ג שלחן כי חוששין שמא טרם שיעמוד לפוש יטול הישראל האגרת מידו ונמצא שהישראל יעשה גמר ההוצאה מרשות לרשות שהא"י עשה עקירה וישראל הנחה. ואם האגרת היא חתומה אומר לא"י איני יכול לקרותו כ"ז שאינו פתוח וממילא יבין הא"י ויפתחוהו ולא יאמר לא"י בהדיא לפתחו אם לא לצורך גדול ועיין לקמן בסוף סימן ש"מ בבה"ל: **[נז]** בשבת - גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות: **[נח]** חולין - ואין בכלל זה יוסיפון וספר יוחסין ודברי הימים של ר"י כהן ושבט יהודה שמהם ילמדו דברי מוסר ויראה וע"כ אפילו כתובים בלעז שרי: **[נט]** משום מושב לצים - וכ"ש ההולך לטריטאות וקרקסאות [והם מיני שחוק כדאיתא בעבודת כוכבים דף י"ח] ושאר מיני תחבולות וגם בפורים אין מותר רק השחוק שעושים זכר לאחשורוש [מ"א] ובעו"ה כיום נעשה דבר זה כהפקר אצל איזה אנשים לילך לבית טריטאות והכתוב צוח ואומר אל תשמח ישראל אל גיל וכו' וגם איכא בזה משום מגרי יצה"ר בנפשם ואחז"ל כל המתלוצץ נופל בגיהנם שנאמר וגו' ויסורין באין עליו שנאמר ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם [ע"ש בגמרא עוד]: **[ס]** אל מדעתכם - אל אשר אתם עושים מדעת לבבכם [רש"י ע"ש]: **[סא]** ואצ"ל המדפיסן - וכן מוכרי ספרים הסוחרים בענינים כאלו וממציאין אותם לקונים לקרות בהם הם בכלל זה ועיין בספר מחנה חיים בתשובה א' שהאריך בענין זה מאד ואחז"ל גדול המחטיא לאדם יותר מן ההורגו שההורגו הוא רק בעוה"ז והמחטיאו הוא גם בעוה"ב: **[סב]** לקרות בשיחת חולין וכו' - ובדברי חשק שהוא מגרה יצה"ר לכו"ע אסור אפילו בלה"ק וכל שאסור לקרותו אסור אפילו לטלטלו [ט"ז]: **[סג]** אבל בלשון הקודש וכו' - דהלשון בעצמו יש בו קדושה ולומד ממנו ד"ת ולפ"ז גם אגרת שלום הכתובה בלה"ק שרי לקרות דיש ללמוד מתוכו הלשון וגם כתוב בו כמה פסוקים של תורה אך שטרי חובות וחשבונות גם להרמ"א אסור אפילו בלה"ק [פמ"ג]. וגט מותר לטלטלו אע"פ שכתוב בלשון לעז דיכול ללמוד ממנו דיני גט. ולענין קריאת צייטונג"ן בשבת אף שבתשובת שבות יעקב מקיל בזה הרבה אחרונים אוסרין מפני שיש בהם ידיעה מעניני משא ומתן: **[סד]** שרי - אבל האגודה והט"ז והב"ח ועוד הרבה אחרונים חולקין ע"ז ואוסרין וכן הוא ג"כ דעת הגר"א ולפ"ז גם באגרת שלום אין נ"מ בין לשון לעז ובין לשה"ק: **[סה]** ויש מי שמתיר - וכן נוהגין להקל וכתב בא"ר דירא שמים ראוי להחמיר בזה כי הרמב"ם והר"ן אוסרים: **[סו]** מותר להביט באצטרלו"ב - הוא כלי של החוזים בכוכבים דמה לי להבין החכמה מן הספר או מן הכלי: **[סז]** מה שמותר וכו' - ר"ל דיש דברים שאסורים אף בחול מפני שהם בכלל כשוף ויש דברים שאסורים מפני הסכנה לדעת ר' יוסי כדאיתא בגמרא וע"כ אמר דדברים המותרים בחול מותר אף בשבת ועיין במ"א ושאר אחרונים שהסכימו דדוקא משום רפואה שרי אבל בלא"ה אסור משום ממצוא חפץ: **[סח]** סחורה הנפסדת וכו' - ומסיים ע"ז דיכול לקרות לא"י והיינו אפילו אם יצטרך לזה לעשות מלאכה דאורייתא כגון להוציא מרה"י לר"ה וכה"ג דאלו טלטול מוקצה בעלמא או מרה"י לכרמלית אפילו לצוות לא"י בהדיא שיעשה זה ג"כ מותר לפי המבואר לעיל בס"ה אם יש בזה הפסד גדול: **[סט]** מותר לקרות וכו' - וכן מותר דמתוך שאדם בהול על ממונו אי לא שרית ליה אפילו באופנים אלו אתי להציל בעצמו ולעשות מלאכה דאורייתא: **[ע]** כל המציל וכו' - ולומר לו בלשון נוכח אם תציל לא תפסיד אסור [א"ר שהביא זה מש"ג וכן משמע ביו"ד רכ"א ס"ח]: **[עא]** ויש מי שאומר וכו' - והמיקל לא הפסיד וכן סתם המחבר לקמן בסי' שלי"ד סכ"ו ולקרות לא"י להראות לו ולא לומר לו לכו"ע שרי: **[עב]** בכדי שיעשו - ולא קודם כדי שלא יבוא לומר לא"י לעשות מלאכה בשבת ואם היה בפרהסיא שידעו בו רבים שנעשה בשביל ישראל אסור לעולם אפילו עשה הא"י מעצמו בשבילו [מ"א בשם הרמב"ם] וכדלקמן בסימן שכ"ה סי"ד וע"ש מה שכתבנו דעת הט"ז בשם הר"ן בענין זה: **[עג]** אסור לומר לא"י וכו' - דכיון שאותו דבר שאומר לא"י לעשות בשביל עצמו הוא אינו יכול בעצמו לעשות הוא בכלל אמירה לא"י שבות ואסור אף על פי שאינו מתנהה הישראל כלל במלאכה זו ואעפ"כ מותר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו כגון שיאמר לו קח בשר שלך ובשל אותו לצרכך וכה"ג דכיון שלא היה הדבר מעולם של ישראל כלל והא"י עושה אותה ג"כ רק בשביל עצמו לא גזרו עליו איסור דאמירה לא"י: **[עד]** בשבת - עיין בא"ר שהוכיח מתוספות והרא"ש דאף בע"ש אסור

ליתן לא"י ולומר לו שיבשל בשבת לעצמו: **[עה]** אם היה טרוד - עיין לקמן בסימן שמ"ב במ"ב: שאסור לומר לו בשבת איזה דבר שיבין מתוך כך שיעשה מלאכה וע"כ אסור לומר לא"י שיקנח חוטמו כדי שיבין שיסיר הפחם שבראש הנר אך כשאומר הרמיזה לא"י שלא בלשון צווי כגון שאומר הנר אינו מאיר יפה או איני יכול לקרות לאור הנר הזה שיש בו פחם ושומע הא"י ומתקנו שרי דאין זה בכלל אמירה ואין לאסור מטעם שנהנה ממלאכה שעשה הא"י בשבילו דאין זה הנאה כ"כ דגם מקודם היה יכול ע"פ הדחק לקרות לאורו [פמ"ג]: **[עז]** במלאכת עצמו וכו' - אבל אם התבואה של ישראל אסור לומר לא"י לפנותו וה"ה בכל דבר המוקצה דהו"ל שבות דשבות ואין מותר כ"א לצורך מצוה או קצת חולי וכנ"ל בס"ה [מ"א והט"ז לקמן בסימן ש"ח סק"ז חולק ע"ז ודעת הא"ר כהמ"א ועיין בפמ"ג מה שכתב אודות זה ובמה שכתבנו בסימן רע"ט ס"ד בהג"ה במ"ב]: **[עח]** עד אחר המדידה ושיחשוב וכו' - ר"ל קודם המדידה והחשבון אינם שלו. א"י שהביא חפציו בשבת לבית ישראל אפילו הם אסורים בטלטול והביאם בשביל ישראל כיון שהם ביד א"י רשאי לומר לו לפנותן לאיזה מקום שירצה [מ"א בשם המ"מ]: **[עט]** רואה ויקנה וכו' - ר"ל דאע"פ שהישראל עומד בעת עשיית גבינות ובעת חליבת החלב כדי שיוכל אח"כ לקנותם ממנו אפ"ה שרי דבעת העשייה הא"י אדעתיה דנפשיה קעביד: **[פ]** ואדעתא למכרם וכו' - ואפילו אם הא"י אינו עושה הגבינות כ"א בשבת אם הישראל מקבלם בחובו ושאם לא יקבלם יפסיד חובו שרי דבעת העשייה עדיין הם שלו:

סימן שח

הנה קודם שנבאר סימן זה אקדים פתיחה קטנה. הנה איסור טלטול מוקצה שגדרו חז"ל כתב הרמב"ם בס"פ כ"ד וז"ל אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול ומפני מה נגעו באיסור זה אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצווי שלא יהא הילוכך בשבת כהילוכך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר ק"ו שלא יהא טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהא כיום חול בעיניו ויבא להגביה ולתקן כלים מפנה לפנה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהם שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטלה טעם שנאמר בתורה למען ינוח ויעוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהם מעט ויבא לידי מלאכה ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלים כל ימיהם כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהם הם שובתים ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שבייתה הניכרת לפיכך שבייתה בדברים אלו היא שבייתה השוה בכל אדם ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר עכ"ל. והראב"ד נתן טעם שהוא גדר להוצאה שאם נתיר לטלטל כל דבר יבוא עי"ז גם להוציא מרה"י לר"ה. ודע דמכאן עד ס"ס ש"ב נתבאר ד' חלקים של מוקצה. חלק אחד מוקצה מחמת חסרון כיס דהיינו כלי שאדם מקפיד עליו שלא יפגום ולא יתקלקל. חלק ב' דבר שאינו כלי ולא מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון אבנים וקנים ומעות ועצים וקורות ועפר וחול ומת ובע"ח וגרוגרות וצמוקים שמונחים במקום שמתבישים וכל כיוצא בזה דלא חזי ומקרי מוקצה מחמת גופו. חלק ג' כלי שמלאכתו לאיסור בסעיף ג'. חלק ד' כלי שמלאכתו להיתר ומונח עליו דבר מוקצה ואפילו הוסרו בשבת כיון שהיה עליו בין השמשות מגו דאתקצאי לביה"ש אתקצאי לכולי יומא [ויש עוד ב' חלקים מוקצה אחד דבר שהיה בין השמשות מחובר או מחוסר צידה וזה יתבאר בהלכות יו"ט. שנית מוקצה מחמת מצוה כגון עצי סוכה ונויה ויתבאר אי"ה בהלכות סוכה] וביאור דינים אלו מכאן עד סוף סימן ש"ב כ"כ הב"י ולכן המעיין בסימנים אלו יבין כל דין איזה חלק מוקצה הוא: **[א]** כל הכלים וכו' - ר"ל אפילו כלי שמלאכתו לאיסור ניטל עכ"פ לצורך גופו או מקומו וכדלקמן בס"ג: **[ב]** חסרון כיס - ר"ל שמחמת חשש הפסד הוא מקפיד עליהם שלא לטלטלם ומקצה אותם מדעתו: **[ג]** הקולמוסים - וה"ה שארי דברים שמקפיד עליהם שלא להשתמש בהם תשמיש אחר כדי שלא יתקלקלו כגון מגרה גדולה שמנסרין בה את הקורות או סכין של רצענים או נייר חלק שעומד לכתובה כמו שכתבו הפוסקים וכל כה"ג: **[ד]** לצורך גופו - דהיינו שצריך לגוף הדבר למלאכה אחרת של היתר: **[ה]** לטלטלו - פ"י אותו הסכין של סופרים אסור לטלטלו דהו"א הואיל והוא תחוב עם שאר סכינים לא קפיד עליה קמ"ל דאסור אבל הנדן עם הסכינים שרי לטלטל אף שהוא ג"כ בתוכו דהא נעשית בסיס לאיסור ולהיתר ומותר לנער ג"כ את הסכין הזה מתוכו ואם הסכין הזה חשוב יותר מסכינים דהתירא אסור אז לטלטל הנדן כלל עיין סוף סי' ש"י: **[ו]** שמקפידים עליו - ואם הוא אינו מקפיד לא הוי לדידיה מוקצה מחמת חסרון כיס [מ"א]: **[ז]** ומקפיד עליהם - שלא להשתמש בהם כדי שלא יתקלקלו אבל אם אינו מקפיד עליהם אף שהם מיוחדים לסחורה ונתנם באוצר ג"כ שרי לטלטל: **[ח]** וכבד הרבה - וה"ה אבן גדולה וקורה גדולה

אם יש תורת כלי עליה דהיינו שמיוחדים לתשמיש שרי לטלטלן ובכלי מותר אפילו אינו רגיל לטלטלה בימות החול מ"מ לא אמרינן דמפני כבודתה הוא קובע לה מקום ומקצה אותה מדעתו מלטלטלה. ונראה דאם בימות החול הוא זהיר להניעה ממקומה כדי שלא תפסד ותתקלקל ממילא הוא בכלל מוקצה מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלה: **[ט]** ולא מפני כבדו - ואפילו אם הוא משוי של כמה בני אדם [עירובין ק"ב]: **[י]** שמלאכתו לאיסור - כלומר שמיוחדת לדבר שאסור לעשות בשבת ואפילו אם רק רוב מלאכתו לאיסור הוא ג"כ בכלל זה: **[יא]** נשתמש - פי' שהיה מונח עליו בין השמשות דבר איסור וכדמסיים כגון נר שהודלק דנעשה אז בסיס לדבר האסור אבל אם עשה מלאכה בקורנס פשיטא דמותר לטלטלו בשבת לצורך גופו ומקומו: **[יב]** בין לצורך גופו - ומיירי שאין לו כלי היתר לתשמיש זה דאל"ה אין לו להשתמש בכלי זה: **[יג]** ולהניחו באיזה מקום - דכיון שהוא בידו שנטלה לצורך גופה או מקומה רשאי לטלטלה יותר וכתב המ"א דה"ה אם שכח ונטלה בידו רשאי לטלטלה יותר אף שהנטילה היה שלא לצורך גופה ומקומה ועיין באחרונים שהכריעו דהאי היתרא לא שייך אלא בכלי שמלאכתו לאיסור ולא במוקצה מחמת גופו כגון מעות ואבנים וכיוצא בהן ובביאור הגר"א לעיל סימן רס"ו סי"ב חולק על המ"א וס"ל דלא התירו אלא כשהתחיל לטלטל ברשות וכן משמע בר"ן ריש ביצה ע"ש ועיין לקמן סימן של"א ס"ה במ"ב לענין איזמל מילה. איתא בסימן שי"א ס"ח דטלטול מוקצה בגופו אפילו לצורך דבר המוקצה מותר דזה לא נקרא טלטול כלל ולפי"ז אם מונח איזה דבר מוקצה על הארץ מותר לדחפו ברגליו כדי שלא יבוא להפסד: **[יד]** שישבר - דהיינו שיתבקע בחמה: **[טו]** או יגנב שם - דהוא דומיא דמחמה לצל. וע"י א"י י"ל דשרי בכל זה [פמ"ג]: **[טז]** אסור - ואם חושב עליו גם לתשמיש מותר לטלטל אפילו עיקר כונתו מחמה לצל: **[יז]** אבל בנגיעה בעלמא וכו' - עיין בסימן ש"י ס"ו ובמ"א שם דהיכא דהנגיעה היא לצורך דבר המוקצה כגון שכופה כלי על המוקצה לשמרה צריך לזהר שלא ליגע בה והגר"א שם בביאורו פסק כהרב המגיד דנגיעה בכל גווני שרי אם לא יבוא לנדנד ע"י הנגיעה וכ"כ בדה"ח: **[יח]** או בתנור וכו' - היינו אפילו בתנור המיטלטל ומותר ליגע אפילו בשעה שדולק בו האש: **[יט]** ליקח דבר היתר - היינו אפילו כשהדבר מוקצה תלוי וע"י לקיחת ההיתר מתנדנד מ"מ שרי דזה מקרי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר [פמ"ג]: **[כ]** שמלאכתו להיתר - וה"ה אם היה מלאכתו לאיסור ולהיתר ג"כ לא מקצה דעתו מניה וקדרה שמלאכתה הוא לבישול ורק לפעמים משתמשין בה למים ולפירות היא בכלל כלי שמלאכתה לאיסור אם לא שיש בה מהתבשיל: **[כא]** אבל שלא לצורך כלל - היינו אם כל היום לא יצרכנו כלל אבל אם יצטרך לו באותו יום והוא מטלטלו כדי שיהא מוכן לו בשעתו שרי [ט"ז]: **[כב]** כתבי הקודש - פי' כל הספרים שמותר לקרות בהן ועיין בש"ת לענין מגילה ופמ"ג מצדד כהאליהו רבה דמגילה נמי בכלל זה: **[כג]** כלל - וה"ה כוסות וקערות וצלוחיות וסכין שע"ג השלחן דתדירין בתשמיש לא חלה עליהו תורת מוקצה כלל וכאוכלין וכתבי הקודש דמי וע"כ מותרין לטלטלן אפילו שלא לצורך כלל ויש מחמירין אפילו בכלים אלו: **[כד]** כ"א לצורך - היינו כדי שלא יגנבו או שלא יתקלקלו בחמה וכיוצא בזה והט"ז ומ"א מחמירין וסוברין דתפלין מקרי כלי שמלאכתו לאיסור דהרי אסור להניחן בשבת וכנ"ל בסימן ל"א וע"כ אין לטלטלן כ"א בצריך לגופן [היינו כדי שישמרוהו מהמזיקין] או למקומן ומ"מ במקום הדחק יש להקל כדעה הראשונה וכמו שכתבנו בסימן ל"א בבה"ל ע"ש: **[כה]** כי אם וכו' - דהרי הוא מיוחד לתקיעה דהוא אסור בשבת וע"כ מקרי כלי שמלאכתו לאיסור. ולולב אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו דאין עליו שם כלי כלל: **[כו]** ע"י ככר או תינוק - לאו דוקא ככר הוא הדין אם נתן שאר חפץ המותר בתוכה והנה דעה זו היא דעת הרא"ש אבל הרבה מהראשונים חולקין ע"ז וס"ל דלא התירו ככר ותינוק אלא למת בלבד לטלטלו על ידיהם וכדלקמן בסימן ש"א ס"א אבל לא בשאר דבר מוקצה אף שהוא כלי וכן הכריעו הרבה אחרונים וכ"ז דוקא אם יניח בתוך הכלי שאר דבר שאינו מיוחד לה אבל אם מונח שם דבר המיוחד לה כמו שום במדוכה ששוחקין בה או שמונח בקדירה קצת מהתבשיל לכו"ע מותר לטלטל הכלי אגב המאכל: **[כז]** אפילו בשבת וכו' - ר"ל ולא אמרינן כיון דמאתמול כלי זו לאו להאי מלאכה קאי הו"ל נולד: **[כח]** לטלטל שבריהם - שברי כלים הם מחלק ב' שבמוקצה משום דכשנשברו דמי לצרורות והוי מוקצה מחמת גופו אלא כיון שבאו מכלי לא בטיל שם כלי מהם כ"ז שראויים לשום דבר כגון לכסות משא"כ בצרורות דאע"פ שראויים לכסות לאו מנא הם כמבואר בסעיף שאח"ז: **[כט]** במקום שהולכין - בביתו או ברחוב וכדלקמן בס"ח: **[ל]** שלא יוזקו בהן - אבל אם הוא של חרס אסור לפנותו דאין מצוי כ"כ היוק ואע"פ שכשהוא דורס עליהן משברן מ"מ מותר דדבר שאין מתכוין הוא. ודוקא לפנותו בידים אסור אבל מותר לדחותו ברגליו דטלטול מוקצה בגופו מותר וכדלקמן בסימן ש"א ס"ח: **[לא]** חתיכת חרס וכו' - השו"ע הוסיף בכאן לבאר שני דברים דשייכי לסעיף הקודם אחד דמה שזכר שם דסגי במה שיהיה השבר ראוי לכסות בה מהני אפילו במקום שאין מצויים כלי לכסות בה דהיינו בכרמלית או בר"ה כגון שנוטלו לקנח בה מנעלו מטיט והטעם דכיון דאיכא תורת כלי עדיין על השבר בחצר גם בר"ה אין שם מוקצה עליה שנית דאם זרקה לאשפה מבעוד יום שוב שם מוקצה עליה ואסור לטלטלה: **[לב]** שנשברה בחול - וה"ה שנשברה בשבת כמ"ש ס"ו אלא דנקט בחול משום סיפא

דזרקה לאשפה מבעוד יום דאם זרקה בשבת שרי לטלטלה אפילו כשנשברה מבעיי [וכן הדין לענין שירי מחצלת בסייב] כיון שבין השמשות היה עדיין על השבר תורת כלי: **[לג]** משום דאתיא - היינו כיון דמעיקרא היתה כלי גמורה עדיין תורת כלי עליה כל שהיא ראויה לשום מלאכה: **[לד]** שאין בו שייכות וכו' - וכגון עששית של ברזל וטבלא וכן בקעת [היינו חתיכת עץ] כיון שאינו כלי אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו כגון לתקוע אותו במקום בריח לדלת או לסמוך בו איזה דף שישב עליו אם לא שיעשה בו קצת מעשה תיקון קודם השבת להוכיח שעומד להשתמש בו או שייחדנה מעייש לעולם להשתמש בו וכמייש לקמן בסכ"ב ורבים נכשלין בזה [אחרונים]. פתילה נקראת כלי ואפילו נדלקה קצת ממנה בשבת שעברה [דאם דלקה בהייש בשבת זו הוקצה לכל השבת כדלעיל בסימן רע"ט] או בחול ודינה ככלי שמלאכתו לאיסור שבמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו אבל שברי פתילה שאינן עומדים עוד להדלקה בנר הרי הן כצורות ואבנים שאסור לטלטלן אפילו לצורך גופן ומקומן וכן נר שלם של שעוה או חלב ואפילו נדלקה כבר בחול או בשבת שעברה כל שהיא עדיין ראויה להדלקה מקרי כלי שמלאכתו לאיסור ומכאן מרגלא בפומא דאינשי דמותר לטלטל נר שלם של חלב או שעוה כדי שלא תפסד הנר או ליתנה לאיישי שידליקנה לעצמו וטועין הן שאינן מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אלא כשצריך למקומה של הכלי או שצריך הישראל לגופו של הכלי להשתמש בו דבר המותר בשבת כגון קורנס לפצוע בו אגוזים וכדלעיל בס"ג ובספר מור וקציעה מחמיר דאפילו נר שלם ולצורך מקומו אסור לטלטל שאין עליו שם כלי כלל דלא חזי לאכילה ולתשמיש: **[לה]** בין נתפרקו בחול - פי' ולא מבעיא נתפרקו בשבת דמותר דמוכנין הן עייג אביהן כי עייל שבתא אלא אפילו בחול מותר משום דאתי כלי הוא שראוי להתחבר עם הכלי ועייכ מותר לטלטלן אפילו מחמה לצל אפילו כשאין ראוי למלאכה אחרת כלל וכייז בדלתות הכלי דככיסוי כלי חשובין אבל בדלתות הבית או החלונות אעייפ שראוי לאיזה תשמיש וככלי חשובין מיימ כיון שלא הוכנו לכך אסורים בטלטול דסתמן עומדין להתחבר עם הבית ולכן אסור בין נתפרקו בחול ובין בשבת. ודלתות של לול תרנגולין כדלתות הבית חשובין גם לענין איסור טלטול. כתב המייא כלים המוקצים שנשברו בשבת אעייג דעכשיו אין מוקצים אסורים ור"ל כגון שהיה מוקצה מחמת חסרון כיס דכשנשברה שוב אין מקפיד שלא לעשות בהם שום תשמיש אחר אייכ עכשיו אינם מוקצים וכהייג אפייא אסורים משום מיגו דאתקצאי לביהייש איתקצאי לכולי יומא: **[לו]** ליטלה - דאין בנין וסתירה בכלים: **[לז]** שמא יתקע - ביתד או במסמר בחזקה וחייב משום מכה בפטיש דהוי"ל גמר מלאכה ויי"א דיש גם בכלים משום בונה היכא דהוא עושה עיי תקיעה דהוא מעשה אומן: **[לח]** ושל לול וכו' - הוא בנין העשוי לתרנגולין: **[לט]** דכיון דמחובר לקרקע וכו' - ומחייב משום בונה ואייכ גם החלונות אסור ליטול ולהחזיר דמחוברין הם ואפילו עייי איי אסור משום שבות [ט"ז לקמן בסימן שייג עייש מה שנכתוב בבה"ל בזה]: **[מ]** אית ביה וכו' - צ"ל דלול דהכא מייירי כגון שבנאה מתחלה במחובר לקרקע דאם היתה מתחלה כלי בפייע אלא שחיברה אחייי לקרקע דינו כמייש בסעיף יו"ד בכלי המחובר לקרקע בטיט עייש כייכ בספר תו"ש אבל בפמייג כתב דשאני התם דהוא כיסוי בעלמא אבל הכא דיש ציר להדלת חמיר טפי ואפילו כשיש בית אחיזה להדלת אסור עייש: **[מא]** בור ודות - בור בחפירה ודות בבנין והוא גייכ בתוך הקרקע אלא שלמעלה קצת גלוי: **[מב]** אין ניטלים - אף שתקנם ועשה בהם מעשה המוכיח שעומד לכסות או שמשתמש בהם תמיד לזה דבזה הוסר מעליהם שם מוקצה וכדלקמן בסכ"ב אפייא אסור כאן דכיון דהם כיסוי קרקעות הוי כבונה אם מכסה אותם או כסותר אם נוטל הכיסוי משאייכ כשיש להם בית יד לאחוז בס מוכח דהוא כלי ולמשקל ואהדורי עביד ולא הוי כבונה וסותר ועיין במייא שביאר דמה שכתב המחבר אינם ניטלים היינו דאסורים אפילו בטלטול בעלמא אפילו אם נתפרקו כבר מעייש מן הבור וכייש דאסור ליטלם מן הבור והטעם דכיון דהם עומדים ומוכנים לכיסוי קרקעות אינם מן המוכן לטלטל אף שתורת כלי עליהם: **[מג]** מחוברים בטיט - ר"ל שהכלי מחובר לקרקע בטיט מלמטה ואף דבעלמא מחובר לקרקע הרי הוא כקרקע הכא כיון דכיסוי אינו מחובר בציר להכלי והכלי מגולה למעלה לא מחזי כבונה משאייכ בכיסוי חביות הקבורות בקרקע כיון דהם טמונות כולן בקרקע גזרו רבנן אטו כסוי בור ודות: **[מד]** והוא שתקנם וכו' - קאי על כל כיסוי כלים: **[מה]** והכינם לכך - היינו שהכינם לכסות הכלי והיי"א אם לא עשה בהם מעשה כלל רק שיחדו מעייש לכסוי גייכ סגי דבכל זה הוסר שם מוקצה וכדלקמן בסכ"ב גבי חריות [תו"ש]: **[מו]** מחט וכו' - הוא מחט מיוחד לתפירה והוי ככל כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטל לצורך גופו דהיינו ליטול הקוץ או שנוקב בה את המורסא להוציא ממנה ליחה והיי"א שמותר לתחוב בה את המלבושים לחברן בעת הדחק ואם הוא במקום שאסור לצאת בו בשבת כבר מבואר לעיל בסימן ט' דאסור ועיין בסעיף י"ח ובמה שכתבנו שם: **[מז]** הקוץ - והיי"א שמותר לטלטלה לצורך מקומה וכייש שמותר לטלטלה אם מצאה מונחת במקום שיכולין ליזוק בה אנשי ביתו דבזה אפילו בניטל חורה שאין עליה שם כלי כלל גייכ מותר לטלטלה: **[מח]** וחדשה וכו' - דימנין דנמלך עלה ואינה נוקבה ומשוי לה מנא כמות שהיא לנטילת הקוץ אבל בניטל חורה או עוקצה בטל מינה שם כלי דאז דרך לזרוק אותה בין שברי מתכות. ואם יחדה מבעוד יום לאיזה תשמיש הוי כלי ומותר לטלטלה כדין כל כלי שמלאכתו להיות [פמייג]: **[מט]** שירי מחצלאות - שנפרדו מן מחצלת ישנה ובין שנפרדו מעייש ובין שנפרדו בשבת:

[נ] מותר לטלטל - אפילו אין בהם ג' על ג' ואפילו מחמה לצל מותר: **[נא]** ואם זרקן לאשפה - דבטלה מהיות עוד כלי. ובמחצלת שלמה אפילו זרקן לאשפה מותר דבטלה דעתו אצל כל אדם: **[נב]** ג' אצבעות וכו' - דיש בזה קצת חשיבות דחזיון לעניים ועיין באחרונים שכתבו דלעשירים אסור לטלטל דלהם לא חשיבי שירי מטלניות אא"כ יש בהם ג' טפחים על ג' טפחים לדעה זו: **[נג]** מותר לטלטל - היינו כ"ז שלא זרקן לאשפה: **[נד]** ויש מתירין - דחזי לקנח בו מידי והוי כשירי מחצלאות: **[נה]** טליתות של מצוה - לפי שאדם בודל מהם מלהשתמש בתשמיש מגונה וע"כ בעינן בדידהו שיהו ג' אצבעות על ג' אצבעות והיינו לעניים וכנ"ל: **[נו]** מנעל חדש - נקט חדש לרבותא אף שהוא מהודק על הדפוס שפיר ואינו יכול לשמטו מעליו אא"כ מטלטל גם הדפוס בידים אפ"ה שרי דאף שהוא כלי שמלאכתו לאיסור שעל ידו מתקנים המנעלים מ"מ הלא צריך למקומו דהיינו המנעל שהדפוס מונח בו וכ"ש כשהמנעל ישן שהוא רפוי ויכול לשמוט המנעל מעליו בלי טלטול הדפוס בידים דשרי: **[נז]** כיון דשם כלי וכו' - לפי טעם זה הי"ה דמותר לשמוט הדפוס מתוך המנעל בין שהוא תקוע בו בחוזק ובין ברפוי והא"ר מפקפק ברפוי דלמה יטלטל הדפוס טוב יותר שישמיט המנעל מעליו אחרי שהוא רפוי ולא יטלטלו בידים ובמקום שקשה להשמיט המנעל בודאי אין להחמיר: **[נח]** רצועה הפנימית - שהסנדל יש לו שני תרסיות [הוא מקום קביעת הרצועות] אחד מבחוץ ואחד מבפנים בין שתי רגלים כשנפסק הפנימי ראוי לתקנו ואע"פ שתיקונו ניכר וגנאי הוא מיהו לצד פנים לא מתחזי ע"כ עדיין שם כלי עליו אבל כשנפסק החיצונה אינו הגון לתקנו ודרך לזורקו לאשפה ע"כ בטל מינה שם כלי. ואין חילוק בין נפסקה בשבת בין נפסקה מבע"י: **[נט]** נפסקה החיצונה וכו' - וכ"ז בסנדלים שלהם אבל במנעלים שלנו אע"פ שנפסקה עדיין חזי ללבישה ותורת כלי עליה דדוקא במנעלים שלהם שהיו פתוחים לגמרי מלמעלה וצדדיו של עץ או של עור קשה והרצועה נקשרת ע"ג הרגל ואם נפסקה לא היה יכול לנועלו משא"כ בשלנו: **[ס]** בכרמלית - ר"ל דשם אין נשמר ע"כ התירו לו לכרוך כדי שלא יאבד: **[סא]** גמי לח - ובחוט או משיחה דעת המ"א דאסור דלמא מבטל ליה התם והוי קשר של של קיימא אך לענוב אותו בעניבה לכו"ע מותר: **[סב]** אסור וכו' - משום מוקצה וכנ"ל אלא יניחו שם ואם רבים שם וגנאי לו לילך בלא מנעל שרי משום כבוד הבריות [מ"א]: **[סג]** ותחבו בו קנה - היינו מע"ש וגם מיירי שנתייבש קצת מבע"י דאם היה טופח ע"מ להטפח בבין השמשות אסור לטלטל החלוק כל השבת דמיגו דאתקצאי לביה"ש וכדלעיל בסי' ש"א סמ"ו בהג"ה איתקצאי לכולי יומא: **[סד]** יכול לשמטו וכו' - לכאורה הלא מטלטל ע"י גם הקנה ובסי"ד מוכח דהיה אסור לשמוט המנעל מפני דמטלטל ע"י הדפוס אי לאו דדפוס היה כלי וקנה לאו כלי הוא י"ל דהכא מיירי שיכול לשמוט הכתונת בלי טלטול הקנה עמו [א"ר]: **[סה]** אבל ליקח וכו' - ואף שכבר נשתמש בו מבע"י עדיין לא נעשה כלי בכך דלא היה דרכם ליחודי קנים להכי [ר"ן] ולפ"ז לדין דדרך ליחד קנים לתלות עליהן שרי בהכי [אחרונים]: **[סו]** כלי - כגון קנה המיוחד לאיזה תשמיש: **[סז]** לאיסור - דהלא הוא צריך למקומו של הכלי דהיינו החלוק: **[סח]** אחת מירכותיה - והוא כעין רגלים והטעם דגזרינן שמא יתקע הרגל לשם בחוזק לחברה וחייב משום מכה בפטיש או משום בנין לאיזה פוסקים וכ"ש אם נשמטו שתיים מירכותיה דאין לה עמידה כלל בודאי חיישינן שמא יתקע לה הרגלים: **[סט]** וכן ספסל וכו' - הכל מטעם הנ"ל ודוקא בנשמט דאפשר לחברו וע"כ אסור אפילו בטלטול משום שמא אתי ליתקע אבל אם נשבר רגל אחד דלא שייך בו שמא יתקע אלא צריך לעשות רגל אחר ולזה לא חיישינן ע"כ מותר בטלטול ורמ"א דנקט לקמיה אפילו נשברה לאו דוקא הוא אלא נשמט קאמר. גם אם נשמט אותו הרגל מכבר ואין כאן אותו הרגל כלל אלא הספסל הוא בלא רגל אין איסור לסמוך אותו על ספסל אחר דכאן לא שייך שמא יתקע [ט"ז ושי"א]: **[ע]** לטלטלה ולהניחה - ובישיבה לחוד אם אינו מטלטל פשיטא דמותר [א"ר]: **[עא]** אא"כ ישב וכו' - דכיון שישב עליה כך פ"א בלי רגל שוב לא יתקע: **[עב]** גם אסור להכניס - היינו אפילו אם לא יתקענה בחוזק משום חששא שמא אתי לתקוע דסתם רגלי הספסל דרכן להיות מהודקין וחיישינן לזה וכ"ז אפילו בישיבה על הספסל כבר פ"א קודם השבת דבלא זה אסור הספסל אפילו בטלטול. כתב המ"א דאם דרך הרגל להיות לעולם רפוי אצלו מותר להכניסו ברפיון ועיין בביאור הלכה. וכ"ז ברפוי ממש אבל רפוי ולא רפוי אסור [ב"י בסי' שיי"ג]: **[עג]** למזגא עליהו - והוי תורת כלי עליהו דכל דראוי למידי ועומד לכך תורת כלי עליה וכמו נסרים ועורות לקמן בסכ"ה כ"ו ומותר לטלטל אפילו מחמה לצל כדן כלי שמלאכתו להיתר. ומשמע דא"צ מחשבה מע"ש למזגא עליהו [א"ר] ויש מחמירין בזה. כתב הפמ"ג אם נשברו הלבנים כל שראוי למידי הו' כדן שברי כלים בסעיף ו"ו וזיי"ן ע"ש: **[עד]** ואסור לטלטלם - אפילו לצורך גופו ומקומו דליכא תורת כלי עליהן ודינייהו כדן אבנים המבואר לקמן בסכ"ב דלא מהני מחשבה מע"ש לזה: **[עה]** קוץ המונח וכו' - דעת הריב"ש המובא במ"א דאם היה הקוץ גדול אסור לטלטלו דבנקל יכול להזהר ממנו שלא יוזק כיון דנראה לכל ועיין במ"א שהקשה עליו ובתו"ש מיישבו ומצדד להורות כמותו ועיין בספר שלחן עצי שטים דבטלטול מן הצד מותר גם בזה: **[עו]** פחות פחות וכו' - עד שישלכנו לצדי ר"ה מקום שאין דורסין בו רבים ומשמע במ"א דדוקא אם לא היה הקוץ מונח שם מע"ש דא"כ היה לו לסלקו מע"ש אבל הא"ר חולק עליו

וס"ל דאפילו מונח שם מע"ש מותר ליטלה בשבת: **[עז]** ובמקום הזיקא דרבים וכו' - והא דאיתא לעיל בס"ו בהג"ה דאם יש שברי זכוכית בבית מותר לסלקו ולפנותו אף שסתם בית אין מצוי בו רבים כ"כ שם הוא רק איסור מוקצה ואיסור טלטול ד"א בכרמלית או בר"ה פחות מזה חמור מזה [כן מצדד הפמ"ג]: **[עח]** שהוא גדול וכו' - אבל סולמות שבבית שעשוין לטלטל מזוית לזוית לצורך איזה תשמיש לא אתי למימר להטיח גגו הוא צריך ומותר לטלטלו כדי להוציא על ידו איזה דבר מן העליה או להעלותו ועיין לקמן בסימן תקי"ח בט"ז שכתב דאפילו אם הסולם הוא גדול ג"כ מותר: **[עט]** גגו - שגגותיהן אינן משופעין וצריכין להטיחן בטיט כדי שיזובו מימיהן למטה: **[פ]** לטלטלו - עיין בפמ"ג דלפי דעת הרמב"ם אפילו לצורך גופו ומקומו אסור: **[פא]** שקצצן לשרפה - משמע דסתמא לא אסירי ועיין לקמיה מש"כ דעצים שלנו סתמא עומדים להסקה. איתא בש"ס דזמורה שיש בראשה עקמימות כעין מזלג שראוי לתלות עליו דלי ולמלאות בו אע"פ שחישב עליו מע"ש למלאות בה אסור למלאות בה בשבת אא"כ היא קשורה בדלי מע"ש דחיישינן שמא תהא ארוכה ויקטמנה מתוך שהיא רכה ונוחה לקטום ונמצא עושה כלי וחייב משום מכה בפטיש ואם הוא קשה משמע דשרי אפילו אם רק יחד הזמורה לכך מע"ש. ואם הוא מחובר לקרקע אפילו הוא קשה דליכא חשש שמא יקטום אפ"ה אסור להשתמש בה אא"כ היא קשורה בדלי משום מוקצה דבמחובר לקרקע לא מהני מחשבה להוציאה מתורת מוקצה אך דבמחובר לא שרינן אפילו בקשורה אלא כשהזמורה הוא פחות מג' טפחים סמוך לארץ דאל"ה אסור משום משתמש באילן כמו שכתוב בסימן של"ו: **[פב]** ואסור לטלטלם - היינו טלטול ממש אבל לישוב עליהם כשאין מזיזין ממקומן ודאי שרי ואפילו כשמזיזין ע"י ישיבתו מצדד המ"א להקל דלטלטול מן הצד הוא כל זמן שאין מזיזין בידים ומצאתי במאירי שגם הוא הסכים לזה רק שכתב דבמקום שאין צורך ראוי לפרוש מזה: **[פג]** מותר וכו' - ואע"פ שלא חישב עליהם מבע"י דבזה שישב גלה דעתו דלישיבה קיימא והוסר מעליהם שם מוקצה: **[פד]** לישוב עליהם - היינו אפילו לטלטלם כדי לישוב עליהם: **[פה]** אם קשרן וכו' - או אם חשב ר"ל דבזה שעשה מעשה מבעוד יום או שחישב בדעתו בהדיא לישיבה בודאי ביטל מעליהם שם מוקצה: **[פו]** אפילו בחול - והא"ר הביא בשם כמה ראשונים שס"ל דמחשבה לא מהני אא"כ חישב לישוב עליהם בשבת: **[פי]** אבל נדבך וכו' - והטעם דחריות איכא דקיימי לישיבה ואיכא דקיימי לעצים וכאן לא נאסרו אלא מפני מחשבתו שקצצן לשרפה ומפני כך מחשבת ישיבה מוציאה ממחשבת שריפה אבל נדבך של אבנים ליכא דקאי לישיבה לפיכך אין מחשבה מועילה לעשותה כלי וצריך מעשה להוכיח שהן לישיבה ובענין זה המעשה הוא הסידור וא"כ בעצים שלנו שאין עומד בשום פעם לישיבה אלא להסקה נמי בעינן שיעשה בהם מעשה מבע"י וכו' שכתב בסעיף כ"ב לענין בקעת דלא מהני במה שיחדה לשבת זו: **[פח]** לישוב עליהם - פירש המ"א דהיינו לטלטלם בשבת כדי לישוב עליהם אבל ישיבה לחודא שרי בכל ענין וכנ"ל: **[פט]** אא"כ למדום וכו' - מלשון המחבר משמע דבזה שסדרם מבעוד יום כדי לישוב עליהם הוא בכלל מעשה גמורה ומותר שוב לטלטלם למחר אפילו להדיא אבל המ"א מצדד כשיטת רש"י דהסידור לא מהני אלא כדי שלא יצטרך ליגע בהם למחר: **[צ]** וכן עיקר - עיין במ"א שהשיג על הרמ"א וסבירא ליה דאבן חמור מחריות כמו שכתב בסעיף כ"ב דבעינן דוקא יחוד לעולם וכן משמע דעת ש"א: **[צא]** או בבקעת וכו' - וה"ה אם רוצה לסמוך בקורה את הדלת צריכה יחוד כמו בבקעת ואז איכא תורת כלי עליה [אחרונים]: **[צב]** מבעוד יום - לעשות הפעולות האלו בשבת וכ"ש אם לא חשב רק שעשה הפעולות האלו מבעוד יום ולא דמי לחריות הנ"ל בס"כ דשם איכא חריות דקיימא לישיבה אבל הכא אין דרך כלל להזמין אבן או בקעת להשתמש בהן וע"כ בעינן שייחד לעולם מערב שבת להשתמש בהן איזה תשמיש ואז הוסר מעליהם שם מוקצה: **[צג]** לעולם - ואם היה רגיל בימות החול להשתמש בהן איזה תשמיש סגי אפילו לא יחדן בפירוש. והאי יחוד שכתוב בשו"ע נראה דאפילו במחשבה בעלמא ולא בעינן שיפרש בפה: **[צד]** אבל יחדה וכו' - אא"כ עשה בהן מעשה המוכיח שעומדין להשתמש: **[צה]** סגי - ולא דמי לסכ"א דשאני התם שאין האבן עשויה לישוב עליה משא"כ הכא דאורחא בהכי להכי מהני ביחוד לשבת אחת ועיין מה שכתבנו לעיל סי' ש"ג סכ"ב: **[צו]** דלא שנא - ר"ל דבשניהם בעינן יחוד לעולם: **[צז]** דביחוד סגי - היינו מה שמבואר שם ס"ב דאפילו באבנים סגי ביחוד לעולם. ולענין מידי דאורחיה בהכי נראה דבמקום הצורך יש לסמוך להקל דסגי ביחוד לשבת אחת: **[צח]** להבריה וכו' - נראה דה"ה לאיים על התינוקות אבל אסור לומר לא"י בשבת שיתלוש לו ענף מן המכבדות שמכבדין הבית אא"כ הוציאו מן המכבדות מבע"י ויחדו לכך: **[צט]** הזבובים - ובלבד שיזהר שלא יהרגם בעת ההברחה: **[ק]** דלצורך חתכו - לאו דוקא כשחתכו לצורך דה"ה כשתחתכו לשרפה והוי מוקצה ואח"כ יחדו לכך מבע"י כיון דאורחיה הוא מהני יחוד לשבת זו וכנ"ל בסכ"ב [תו"ש ופמ"ג]: **[קא]** אם חשב וכו' - הטעם הכל כנ"ל בחריות ס"כ דכיון שחשב או ישב הוסר מעליהם שם מוקצה: **[קב]** או שצבען - פ"י טבלן בשמן תרגום וטבל צבע: **[קג]** בשבת - לפי מה שכתוב לעיל בס"כ ה"ה אם חשב ליתנם על המכה בחול: **[קד]** וי"א וכו' - עיין מ"א שהקשה על המחבר ודעתו דלכו"ע סגי במחשבה ובא"ר יישב קושיתו ע"ש: **[קה]** עורות יבשים -

בזה מותר לדעה זו אפילו בדקה ולחיים דלא חזי לשיבה אסור בשניהם אא"כ חישוב עליהן לשיבה מבעוד יום ודעה ב' ס"ל דאין חילוק דבין ביבשים ובין בלחים שרי בגסה אבל בדקה בעינן חישוב בין בלחים ובין ביבשים: **[קו]** בין של אומן - אף דסתמייהו עומדות אצלו למכירה אפ"ה לא אמרינן בהן דקפיד עלייהו מלהשתמש בהן: **[קז]** ויש אומרים דוקא וכו' - והעיקר כדעה הראשונה דתלה רק ביבשים ואז מותר בין בעבודים ובין שאינם עבודים: **[קח]** אלא אא"כ חשב - ואם נתנן לאוצר לסחורה צריכין יחוד דוקא וכמו שכתב רס"י רנ"ט: **[קט]** ושל אומן אסור - דבהו קפיד האומן שלא יתקלקלו. ונסרים של סוחרים שנתנום לאוצר אפשר דאסור ג"כ לטלטלם דקפדי עלייהו ג"כ שלא יתקלקלו ויתעקמו כמו אומן אע"ג דלא החליקן ברהיטני [פמ"ג]: **[קי]** עצמות וכו' - אפילו אם נתפרקו מן הבשר בשבת דמבעוד יום לא היה מוכן לכלבים אפ"ה שרי וכ"ש אם נתפרקו מבע"י: **[קיב]** ופרורין וכו' - היינו שמפני קטנותן סתמא עומדין רק למאכל בהמה ועופות: **[קיב]** כזית - עיין לעיל סימן ק"פ ס"ד ובמש"כ שם: **[קיג]** אין הקליפים וכו' - כגון קליפי אגוזים וביצים וכל כה"ג: **[קיד]** ראויים וכו' - וה"ה בעצמות שהם קשים שאינם ראויים אפילו לכלבים בין אם נתפרקו בשבת או מבעוד יום אבל כ"ז הוא דוקא אם נתפרקו לגמרי לאפוקי אם נשתייר מקצת בשר על עצמות מותר לטלטל אותם אגב הבשר: **[קטו]** מנער את הטבלא - הוא דף המונח על השלחן כדי לשום עליו הלחם וה"ה מפה הפרוסה וטעם ההיתר הוא כיון דלא מטלטלו בידים. וה"ה אם מעבירים ע"י דבר אחר כגון שהוא מגרר אותם ע"י סכין מן המפה דמותר אם הוא צריך להשתמש במקום שמונח שם העצמות והקליפין דזה מקרי טלטול מן הצד ושרי אם הוא לצורך דבר המותר וכדלקמן בסימן ש"יא ס"ח. ואם נתקבצו הרבה יחד ומאוס עליו להניחן כך על השלחן מותר להעבירן בידים דהוה ליה לדידיה כגרף של רעי [כן משמע בגמרא ע"ש]: **[קטז]** ואם יש פת - ואפשר שאפילו לכתחלה מותר להניח פת כדי להגביה הטבלא אם קשה ליה הניעור עיין במ"א ופמ"ג: **[קטז]** חבילי עצים - היינו שהם רכים דחזו למאכל בהמה: **[קיח]** שהתקינן - היינו שהזמינן אבל בלא הזמנה אפילו הם חבילות קטנות אסור לטלטלן וטעמא דסתמא עומדין להסקה ולכך אף שחזו למאכל בהמה אסור. כתב המ"א קש שלנו סתמא עומד לשכיבה או למאכל בהמה ועיין בתוספות שבת דזה תלוי במנהג המקומות ולפ"ז במקומות שחבילי תבן סתמן עומדין לבנין לכסות הגנות הם מוקצה וצריך הזמנה: **[קיט]** שאינם מצוים - אצל רוב בני אדם ומה דעשירים מגדלין אותו המין בבתיהם לא נחשב מצוי: **[קכ]** ולפ"ז וכו' - ר"ל לפי מה שנתבאר שכשהוא ראוי לחיה ועוף המצוים אף שאין לו מאותו המין מותר לטלטל גם בזה מותר לטלטל: **[קכא]** מערב שבת - וכ"ש אם נתפרקו בשבת דהיה עומד בכניסת שבת לאכילת אדם דבדואי מותר לטלטל ואם אין כלבים מצוים באותו המקום גם באופן זה אסור לטלטל: **[קכב]** במקום וכו' - אבל מקום שאין דרך להאכילם לבהמה אסור לטלטלם אע"ג דחזו לבהמה: **[קכג]** צריך להחמיר וכו' - הטעם משום דיש מקומות שאין מאכילין אותם אפילו לבהמה וגם דלא חזו לבהמה רק ע"י הדחק ע"כ אדם חשוב צריך להחמיר: **[קכד]** אלא דרך שינוי - כגון לזורקן בלשונו או לטלטלן אגב פת: **[קכה]** דחזי לאומצא - היינו שיש בני אדם שדעתם יפה וכוססין בשר חי [שאין איסור באכילתו משום דם אחר שהודח כשאוכלו כשהוא חי כמ"ש ביו"ד סימן ס"ז] והנה ממ"א מבואר דדוקא במין הרך כגון יונה ובר אוזא אבל בשר בהמה אינו חזי לכוס ואסור לטלטלו אבל בט"ז פוסק דאפילו בשר בהמה טפל מותר לטלטלו ע"ש וכן הא"ר מסכים לדינא כהט"ז דאפילו בשר בהמה מותר לטלטלו ובביאור הגר"א חולק ג"כ על המ"א משום דאמרינן דכל בשר ראוי לאכול באומצא ע"ש וע"כ אף שראיתי בהרבה אחרונים שהעתיקו דברי המ"א לדינא במקום הדחק יש לסמוך על המקילין: **[קכז]** דג מלוח - בין המין שקורין העריני"ג ובין כל המינין דכיון שהוא מלוח ראוי לאכול ע"י הדחק כמו בשר דחזי לאומצא וה"ה דג מעושן [תוספות שבת]: **[קכז]** מפני שאינו ראוי - הט"ז פירש דהיינו שאינו ראוי אף לכלבים דאם היה ראוי לכלבים אף דאינו עומד לאכילת כלבים מותר לטלטל אבל המ"א כתב דדבר העומד לאכילת אדם ואינו ראוי לאכול כך עד מו"ש אף דראוי הוא לאכילת כלבים מקצה איניש דעתיה מיניה משום דלא קאי לכלבים ולפ"ז שומן צונן של בהמה דאינו עומד כך לאכילת אדם אסור לטלטלו וכן פסקו האחרונים: **[קכח]** שאינו מומחה - ומה נקרא קמיע מומחה נתבאר לעיל בסימן ש"א סכ"ה: **[קכט]** שאין יוצאין בו - היינו לר"ה אבל לכרמלית שרי דאף לר"ה ליכא חיוב חטאת דדרך מלבוש הוא ולא אסור רק מדרבנן וממילא בכרמלית שרי לפי מה שנוהגין האידנא כסברא אחרונה לעיל בסימן ש"ג ס"ח כ"כ בספר אליהו רבה וכן צידד ג"כ בספר תו"ש להורות כמהר"ש"ל שמיקל בכרמלית ודלא כמ"א ובספר שלחן עצי שטים פסק ג"כ דמותר לצאת לכרמלית בסתם קמיע שלא בדקוהו ולא הועיל אבל בקמיע שאינו מומחה ודאי אף לכרמלית אסור: **[קל]** וכיוצא בהם - עיין לקמן בסימן של"ח סוף ס"ח. בגמרא איתא דעכבר מת הנמצא מותר להוציאו בידים מטעם גרף של רעי: **[קלא]** שיושבים בה - היינו שדרים בה כמו החצרות העשויות לפני הבתים שהוא מקום דריסת הרגל והתירו לפנותו משום כבודו וה"ה אם הוא מונח במבוי במקום דריסת הרגל מותר לסלקו לצדדים [מגן אברהם]:

קלב ואפילו בלא כלי - קמ"ל דלא תימא דלא התירו לטלטל רק אגב כלי: **קלג** שאינו דר שם - בין שהוא חצר אחרת או שהוא חצר שאחורי בתים או שהוא מונח באשפה שבחצר דאז אסור לטלטלם: **קלד** אסור להוציאם - דהא לא חזי למידי והוא מוקצה כאבן. וה"ה הגרף ועביט בלא רעי ומי רגלים ג"כ אסור כיון שהוא מקום שאין דר שם [א"ר]. ואם הוא מלא וא"א לפנות עליו מותר להוציאו ולהחזירו משום כבוד הבריות: **קלה** מותר לכפות - אשמעינן בזה דלא תימא דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל: **קלז** להוציא גרף וכו' - גרף ועביט שניהם של חרס אלא של רעי נקרא גרף ושל מי רגלים נקרא עביט וה"ה אם הוא של עץ ועיין לעיל בסימן פ"ז לענין אם הוא של מתכות והנה גרף ועביט אע"פ שהוא כלי מ"מ הוא בכלל מוקצה מחמת גופו משום דמאיס הרבה וחמיר מסתם מוקצה מחמת מיאוס דקיי"ל בריש סימן ש"י דמותר דגרף הוא כאבן ודומיהן ורק להוציאן ממקום שדר שם התירו משום כבודו אבל להחזירן צריך מים דאז מטלטלן ע"י המים: **קלז** אלא אם כן וכו' - כתב המ"א דבעודו בידו מותר להחזיר אף בלא מים ועיין בא"ר ובפמ"ג שמפקפקין בזה: **קלח** לתוכם מים - ודוקא כשהם ראויים עדיין לשתיית בהמה דאלי"כ אף המים גרף הן. והנה מדסתם השו"ע משמע דאפילו א"צ להוציא בו צואה ומי רגלים שרי להחזירו ע"י מים ויש מחמירין בזה כמ"ש בב"י ועיין בספר א"ר שמכריע דאם הוא מקום המשתמר לא יכניסנו שלא לצורך: **קלט** כדי להוציאו - בגמרא משמע דאפילו אם לא עשה כדי להוציאו אלא דבר העשוי לבסוף להוציאו ג"כ אסור שאף שהתירו להוציא הדבר המאוס מ"מ לעשות לכתחלה דבר שיהיה בודאי אח"כ מאוס לפניו ויוציאו אסור והא דנקט השו"ע כדי להוציאו משום סיפא נקט דבדיעבד אין לאסור אף שהכניסו באופן זה: **קמ** דאיכא פסידא - היינו שיבא לידי הפסד אם ישאר הגרף שם שיגנב שם או שאר קלקול עי"ז והוא מונח בבית באיזה חדר מקום שאין דר שם או שמונח בחצר במקום שאין דריסת רגלו שם דאלי"ה היה מותר להוציאו וכנ"ל בסלי"ד: **קמא** ולקבוע ישיבתו - כגון מטתו לשכב עליה או שיכניס שלחנו ויאכל שם דעי"ז נחשב כאלו דירתו שם וממילא מותר להוציא הגרף אבל ישיבה בעלמא שם לא מהני [ב"י וש"פ]: **קמב** עפר - ומערה בביתו על הארץ [רש"י]: **קמג** ליטול ממנו - ובענין שאין בו משום עשיית גומא דהיינו שיטול בשוה או שהחול דק או תיחוח דתיכף כשנוטל החול נופל לתוך הגומא וסותמה כן כתב בתו"ש מלקמן סימן תצ"ח ועי"ש במה שכתבנו בזה: **קמד** בטל וכו' - אפילו אם בעת שהכניס הקופה לבית היה כונתו וכסות צואה ורוק מ"מ כיון שפזרו באמצע ביתו למדרס רגלים הרי הוא בטל לגבי קרקעית הבית והוא מוקצה ואסור ולפ"ז אסור ליקח בשבת מעט מן החול המפוזר בקרקע הבית להשתמש בו לאיזה דבר: **קמה** הטמונים בחול - ואם טמון בעפר שהוא מוקצה עיין לקמן סימן ש"יא סעיף ח' וט"י מה שכתוב שם: **קמו** אסור לטלטל וכו' - דהם בכלל מוקצה כעצים ואבנים דהא לא חזו. ואפילו אם יכול להגיע להפסד על ידם כגון שהעוף פורח ע"ג הכלים ויכול לשברם אפ"ה אסור לתפסם בידיים ואפילו אם הוא מורגל בבית מכבר דתו אין בו משום חשש צידה כמבואר בסימן שט"ז אפ"ה ליטלם בידיים אסור משום מוקצה אלא יפריחנה מעליהם וכמבואר בסימן של"ד במ"א בסק"ג דאיסור טלטול מוקצה הוא אפילו במקום הפסד: **קמז** מותר לכפות וכו' - ואין בו משום חשש ביטול כלי מהיכנו על אותו זמן שהם עליו דהא יכול להפריחם בכל שעה: **קמח** אסור לטלטלו - ואם היו עליו בה"ש אסור אע"פ שירדו דמיגו דאיתקצאי לבה"ש איתקצאי לכולי יומא: **קמט** כל בהמה חיה ועוף - בין גדולים בין קטנים: **קנ** בחצר - אבל לא ברי"ה דגזרינן שמא יגביהם ויעבירם ד"א ויתחייב חטאת דגבי בהמה לא אמרינן חי נושא את עצמו. ועיין בטור דס"ל דבכרמלית עיין בר"ן שהובא בב"י: **קנא** אם צריכין וכו' - ומשום צער בעי"ח דאלי"כ אסור לעשות כן דבכל מידי דלא חזי לטלטול כשם שאין מטלטלין כולו כד אין מטלטלין מקצתו כמ"ש סימן ש"יא ס"ז גבי מת שלא יזיז ממנו אבר: **קנב** אבל דוחין אותה - אפילו אם אינו לצרכה כדי להאכילה אלא לתועלתו כדי שלא יבוא לידי הפסד ממון כגון שברחה מן הבית לחוץ וה"ה אם ברח מן הביצים אבל בלא הפסד ממון אפילו הדחיה אינו נכון כיון שאינו לצרכה [ב"ח וא"ר]: **קנג** אפילו ברי"ה - דהא אפילו תגביהנו פטורה דחי נושא את עצמו ולית בזה אלא איסורא דרבנן והוי גזירה לגזירה ואם נושא כפות או חולה חייב דבזה לא שייך שנושא את עצמו. והנושא מת הוי מלאכה שא"צ לגופה עיין סימן רע"ח: **קנד** שלא תגררהו - מפני שנושאתו כ"כ רש"י משמע דס"ל דהוי כמו שנושאו וא"כ אפילו בכרמלית אסור ויש שמקילין בזה אבל לישא אותו על כתפו גם בכרמלית אסור לכוי"ע ויש מהמון שנכשלין בזה שנושאתין קטנים על כתפיהם וטעותן הוא מפני שהקטן יכול לילך בעצמו ושגגה היא דאיסור דרבנן יש בכל אופן אפילו בכרמלית ומ"מ טוב למנוע מלומר להן שבודאי לא ישמעו לנו ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. וקטן שאין יכול לילך בעצמו כלל חייב לרוב הפוסקים כשנשאו ברי"ה. ועי"י א"י שרי לדין דאין מצוי אצלנו ר"ה [פמ"ג]. המוציא תינוק יכיס לרוב בצוארו חייב אף שהתינוק יכול לילך בעצמו דאין בו איסור דאורייתא דחי נושא את עצמו מ"מ חייב משום כיס דכיס אינו בטל לגביה שהוא אין צריך לו אבל המוציא גדול המלובש בכליו פטור דבגדיו טפלים לו ועליו אינו חייב דהוא נושא א"ע ולית ביה אלא איסורא דרבנן [רמב"ם והובא במ"א]: **קנה** מותר ליגע בו - עיין לעיל במ"ב סק"ז: **קנו** לא יטלו ממנו - ר"ל שלא

יתלוש ממנו דבמעשה התלישה הוא בכלל תקון כלי וכמו שיתבאר בסימן ש"מ שכל דבר שמתקנו בשבת לאיזה תשמיש יש בו משום תקון כלי. וה"ה אם כבר נפל החרס והוא מתקנו להסיר בליטותיו ועוקציו כדי שיוכל לכסות בו וכה"ג דאסור והוא בכלל מכה בפטיש כמ"ש רש"י אבל ליקח החרס שנשבר מהכלי ולכסות בו מנא בלי שום תיקון ודאי שרי כמבואר לעיל סעיף וא"ו: **[קנז]** בכדור - בין אם היא של נייר או של עץ שאין שם כלי עליו מחמת שראוי לשחוק בו והוי כאבן שהוא מוקצה מגופו ואפילו בטלטול בעלמא אסור לדעה זו [אחרונים]: **[קנח]** ויש מתירין - אפשר שטעמם שכיון שעשוי לכך ומיוחד לזה בתמידות לא שייך בו שם מוקצה וכדלעיל בסכ"ב. ומ"מ לכו"ע אסור לשחוק בר"ה ואפילו בכרמלית בשבת דבקל הוא שיפול לחוץ מדי אמות ואתי לאתויי אבל ביו"ט מותר אפילו בר"ה לשחוק בו לדעה זו. וכ"ז כששוחק שלא ע"ג קרקע אבל ע"ג קרקע לכו"ע אסור משום חשש אשויי גומות וכדלקמן בסי' שלי"ח לענין שחיקת אגוזים ומ"מ אין למחות בנשים וקטנים דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין: **[קנט]** בחומו - ר"ל שע"י החום יוצאים התולעים מן הזרע ואע"ג דאין מכוין לזה מ"מ פסיק רישא הוא ומלאכת מחשבת הוא: **[קס]** לטלטל וכו' - מפני שאסור ללבשו ומוקצה הוא ואפילו לצורך גופו ומקומו אסור [א"ר ושי"א]: **[קסא]** ויש מתירין - שמ"מ מלבוש הוא ותורת כלי עליו והעיקר כסברא הראשונה וע"כ משכונות של א"י אסור לטלטלן בשבת [פמ"ג ע"ש]: **[קסב]** להבריה הזבובים - ככל כלי שמלאכתו לאיסור דמותר לטלטלו לצורך גופו ועיין מש"כ לעיל בסכ"ג: **[קסג]** מותר לטלטלם - אפילו מחמה לצל והמחבר אזיל לשיטתו דס"ל בסימן שלי"ז ס"ב דמותר לכבד קרקע המרוצף א"כ הוא בכלל כלי שמלאכתו להיתר אבל לפי מה שפסק הרמ"א שם דאפילו מרוצף אסור א"כ הוא בכלל כלי שמלאכתו לאיסור ואין לטלטלו כ"א לצורך גופו ומקומו: **[קסד]** ולדעת הרמב"ם - היינו מה שכתוב לעיל בסימן ש"ז ס"ז דאסור ללמוד בשבת בספרי החכמה וכן להביט באצטרלו"ב [הוא כלי שחוזין בו הכוכבים] אפשר דלדידה ה"ה דאסורים בטלטול ועיין בביאור הגר"א שדעתו דאפילו להרמב"ם מותר בטלטול וגם בענין לימוד מצדד כשיטת הרשב"א ועיין מה שכתבנו לעיל בסימן ש"ז ס"ז: **[קסה]** של חול - הוא כלי שממלאין בו חול והחול יוצא דרך נקב מתחתיתו ועשויה קוין קוין לשער בו השעות: **[קסו]** של מין אחר - כגון שהוא עשוי חוליות חוליות להכיר בו השעות כשהצל מגיע לאיזה חוליא: **[קסז]** יש להסתפק - דממי למדידת הזמן או הצל והוי בכלל כלי שמלאכתו לאיסור דמדידה בשבת אסור כשאינה של מצוה ואפילו אם הוא לומד על ידו מ"מ עיקר המדידה אינה של מצוה מיהו כשצריך לו לגופו או מקומו בודאי שרי דהא כלי הוא: **[קסח]** לאסור - ובז"י גער שלנו יש להתיר [פמ"ג ומחה"ש ושי"א] ודוקא הקטנים שקורין טאשי"ן אוה"ר אבל הגדולים שקורין וואנ"ד אוה"ר אסור לטלטל ואפילו אותן כלי שעות העומדין בתיבה על הקרקע יש להחמיר בטלטול אם לא לצורך מקומו [שע"ת]: **[קסט]** מוקצה לעשירים - ר"ל שהוא דבר שהוא גרוע בעיני העשירים ואין דרכם להשתמש בו מחמת עשרם ומקצים אותם מדעתם כגון שירי מטלניות שהם פחותים משלשה טפחים על שלשה טפחים דלא חזיין רק לעניים לאיזה טלאי ולא לעשירים ע"כ נאסר לעשירים אף בטלטול: **[קע]** אין מטלטלין - שכבר הוקצה מדעתו של בעה"ב העשיר ואין חילוק בין עניים שבביתו בין עניים שחוץ לביתו דאזלין בתר מי שהוא בעליו והא דאיתא לעיל בסי"ג דאם יש בהן ג' אצבעות על ג' אצבעות מותר לטלטלן היינו דוקא כשהם של עני ואז מותר גם העשיר לטלטל אותן ועיין בטי"ז שמסיק דדוקא כשהעשיר דר בבית העני שאז הוא נגרר אחריו אבל עשיר דעלמא אסור לטלטל כיון שמ"מ אינו ראוי לו שהוא פחות מג' טפחים על ג' טפחים. עוד כתבו הפוסקים דמה שפסק המחבר דמוקצה לבעה"ב הוי מוקצה לכל הוא דוקא בדבר שאינו ראוי לבעליו מחמת גריעותא כנ"ל אבל דבר שאינו ראוי לבעליו מחמת איסור כגון שנדר מכר לא נעשה מוקצה בשביל זה הואיל דמותר לאחרים ואף הוא עצמו מותר לטלטלו ואם אסר על כל העולם אז אסור לכל לטלטלו:

שט

סימן

[א] והאבן בידו - ומיירי שהוא בחצר דאין בה אלא משום איסור טלטול ולכך לא אסרו בזה משום צערא דתינוק כדלקמן אבל בר"ה ודאי אסור משום איסור הוצאה דכשנושא את התינוק הוי כאלו נושא את האבן בידו [גמרא]: **[ב]** געווען עליו וכו' - ולכך לא אסרו טלטול שלא בידיים במקום סכנת חולי וא"ת ישליך האבן מיידו כמ"ש ס"ג דצריך לנער האבן מהכלכלה י"ל שיצעק התינוק ויבכה. ואם נפל האבן מיד התינוק אסור להגביה וליתנו לו דזהו טלטול בידיים אלא יוריד התינוק מעל כתפו ויגביה התינוק את האבן ויחזור ויטלנו: **[ג]** אבל אם אין וכו' - דמה שמטלטל להתינוק עם המוקצה הוי כאלו הוא עצמו מטלטל להמוקצה ואסור: **[ד]** ואתי אבוה לאתויי - ר"ל ונמצא מטלטל המוקצה בידיים וזה לא התירו אפילו במקום שנוגע לחשש חולי הבן כיון דלא הוי חשש סכנת

נפש: **[ה]** עם דינר בידו - ר"ל דאז יוכלו לטעות ולומר דכשם שהתירו בשביל התינוק לישאנו כשהדינר בידו אף שממילא מתטלטל גם הדינר כך מותר לישא את הדינר עצמו בידו אחר שנפל וליתנו ליד התינוק: **[ו]** נעשה כדופנה - ומיירי שהדקה יפה להכלכלה או שקשר אבל בלא"ה לא נעשה כדופנה: **[ז]** וכן דלעת - היינו דלעת יבשה וחלולה שממלאין בה מים ורק מפני שהיא קלה וצפה ע"פ המים תולין בה אבן כדי להכבידה: **[ח]** וא"ל אסור - שהדלעת עצמה מוקצה שנעשית בסיס לדבר האסור: **[ט]** כמות שהיא - אף שיש אבן בתוכה דנעשית הכלכלה בסיס לאיסור ולהיתר וההיתר חשוב יותר ובטל האיסור לגבה והוי כאלו אינו בסיס רק להיתר ואע"ג דממילא מיטלטל גם האבן שרי לטלטל הכלכלה ולהגיע למקום שירצה ואין צריך ללקט הפירות מתוך הסל בידו פן יפלו לארץ אבל אם הפירות מונחים בסלים קטנים תוך הכלכלה יטלם בידו מתוך הכלכלה: **[י]** אבל אם הם וכו' - כיון שיוכל באיזה עצה לתקן שלא יטלטל האבן לא הקילו בזה אף שהוא בסיס לאיסור ולהיתר וכן אם יכול לנער האבן לבד מתוך הכלכלה ולהשליכו ג"כ מחוייב בזה וכמבואר לקמן בסימן ש"י ס"ח בהג"ה: **[יא]** ינער וינער וכו' - ר"ל ואח"כ יחזור ויניחם לתוך הכלכלה אם רוצה להגיעם לשלחן ואך יזהר שלא יתפזרו אחת הנה ואחת הנה דאל"ה אסור ללקט אותם ולהניחם אח"כ בתוך הכלכלה משום עובדא דחול וכמבואר לקמן בסוף סימן של"ה [תו"ש]: **[יב]** למקום הכלכלה - דאז א"א לנער דשמא יפול האבן למקום שצריך אליו לכך יכול ליטלנו כמות שהיא עם האבן ולטלטלה עד מקום שירצה וינער אותה שם או יניחנו כמות שהיא: **[יג]** שכח אבן וכו' - דבמניח בכונה ע"פ החבית הרי החבית גופא מוקצה ואסור להטותה דנעשית בסיס להאבן וכדלקמיה: **[יד]** על צדה - ומיירי בשצריך ליקח מהיין שבתוכה וכן בכר כשצריך לשכב עליו ולכן התירו לטלטל המוקצה באופן זה שאינו מטלטלו להדיא רק ע"י ניעור אבל אם אינו צריך להם כלל רק שחושש משום פסידת המוקצה גופא שלא יגנבום אפילו ניעור אסור כ"כ מ"א בשם רי"ו ואם מטה החבית והכר בגופו ולא בידו מותר אפילו באופן זה: **[טו]** והמעות נופלים - ויכול לטלטל אח"כ הכר כיון שנשתלק ממנו המוקצה. ומ"מ מותר ללמוד בשבת על השלחן אפי' בעוד שיש עליו מעות או שאר דבר מוקצה מצד אחר דאע"ג דדרך לנענע עם למודו מ"מ לא הוי פסיק רישא [מהרי"ל]: **[טז]** בענין שאינו יכול וכו' - שחושש שלא יפול על החבית וישברם: **[יז]** יכול להגביהה וכו' - דהרי הוא רק טלטול מן הצד כיון שאינו מטלטל המוקצה להדיא רק עם ההיתר וכונתו ג"כ בשביל שהוא צריך להיתר וכנ"ל ודבר זה שרי כדלקמן בשי"א ס"ח ואפ"ה ברישא כשהיה אפשר לו בניעור צריך ניעור דוקא: **[יח]** ע"ד שישארו וכו' - אבל אם הניחם בכונה בחול ולא היה דעתו בפירוש שישארו שם בשבת ואח"כ שכחם שם מקרי שוכח [כתבי מהרא"י] ודעת הבי"י דאפילו הניחם בע"ש כל שלא היה דעתו בפירוש שישארו שם בכניסת שבת ובביה"ש שכחו לסלק גם זה הוא בכלל שכח. והנה בעיקר דין בסיס מסיק במ"א דלא מקרי בסיס א"כ הניח עליו דבר המוקצה בשביל שיתיישב עליו בטוב אבל מה שמניחין בדרך אקראי כמו שרגילין להשים בתיבה חפצים אלו על אלו מפני שאין לו ריוח לפנות לכל חפץ מקום בשולי התיבה כה"ג לא חשיב מניח אלא שוכח ומותר לטלטל חפץ המותר אחר שניערו המוקצה מעליו [ומ"מ התיבה גופא לכו"ע הוי בסיס לדבר איסור אם המוקצה חשוב יותר ואסור לטלטלה דהא עכ"פ דעתו היה שיהיה מונח המוקצה בתיבה. ח"א] ולפ"ז מה שנוהגין בשבת להסיר המפה העליונה מעל השלחן אחר שמסיר הא"י המנורה מעליה כדין עושין לפי שא"צ שתהא המנורה דוקא על המפה אלא על השלחן ואינו מעמידה על המפה אלא מפני שא"א לו לפנות מקום להמנורה בגוף השלחן עצמו או מפני שאינו חושש לפנות לה מקום ולפיכך לא נעשית המפה בסיס להמנורה שעליה שתאסר בטלטול [ובמפה התחתונה א"צ לכל זה דהלא בזמננו הדרך להניח עליה הלחם ביה"ש ונעשית בסיס לזה דהוא חשוב יותר] ויש מחמירין בכל זה ובמקום הצורך נראה דיש להקל דכמה אחרונים סוברין כוותיה דהמ"א. קינה של תרנגולת ויש שם ביצה שיש בה אפרוח שאותה ביצה אסורה בטלטול אף שלא ידע מבע"י שיהיה שם הביצה מ"מ כיון שדרך הוא בכך הוי כמניח ולא הוי כשוכח ונעשה הקינה בסיס להביצה וכן בכל מקום כיוצא בזה בדבר שדרכו להיות המוקצה עליו בודאי הוי כמניח: **[יט]** בכניסת השבת - היינו כל זמן בין השמשות: **[כ]** אסור להטות ולנער - דנעשה החבית והכר בסיס [היינו כן ומקום מושב תרגום לנו לבסיסה] להמוקצה שעליהם והם גופא מוקצה: **[כא]** וי"א דאפילו וכו' - ס"ל דלא נעשה בסיס כלל כיון שחשב לסלק מעליו המוקצה אח"כ. ובמקום פסידא יש לסמוך על דעה זו [אחרונים]. ודע דאפילו לדעה זו מסתברא דדוקא כשחשב בהדיא לסלק אח"כ המוקצה בשבת [ע"י ניעור או ע"י א"י] או דבר שדרכו בכך לסלק המוקצה אח"כ אבל אם חשב בסתמא שיהיה מונח עליו המוקצה בשבת לכו"ע נעשה בסיס אף דלא חשב בהדיא שיהיה מונח עליו כל השבת: **[כב]** בכניסת השבת - וה"ה אפילו אם חשב שיהיה מונח עליו כל היום עד איזה זמן קודם שקיעת החמה ואח"כ לסלקם ג"כ לא מקרי בסיס לדידהו ואם נמלך אח"כ לסלק המוקצה מקודם מותר לנער דכיון דאינו על כל יום השבת לא חל שם בסיס כלל אבל אם חשב לסלק בין השמשות הוי כמי שחשב על כל היום דביה"ש ספק לילה [פמ"ג]: **[כג]** ואז אפילו ניטל וכו' - זה קאי גם אדעה ראשונה דאפילו לא הניחו אלא לכניסת שבת וניטל אח"כ מ"מ אסור הכלי כל השבת: **[כד]** וכן בכל מוקצה - כגון גרוגרות וצמוקים שנתייבשו בשבת ונעשו ראויים לאכילה אפ"ה הוו מוקצה לכל

השבת כיון דאתקצאי לביה"ש: **[כה]** דבר מוקצה וכו' - ואפילו אם הדבר מוקצה הוא ג"כ של חבירו: **[כו]** לא אמרינן וכו' - היינו דמותר לטלטל הכלי כשצריך לה אחר שינער המוקצה ממנה: **[כז]** שלא מדעתו - אך אם עשה כן לטובת חבירו ומן הסתם ניחא ליה בזה כגון שנטל ראובן כלי והעמידו מבע"י תחת הנר בבית שמעון כדי שיפול הנר לתוכו ולא תהיה דליקה ונפל הנר לתוכו קודם ביה"ש והיה בתוכו עד אחר ביה"ש נעשית הכלי בסיס להנר ואסור לטלטלה כל השבת אף לאחר שנסתלק הנר כ"כ הרבה אחרונים ובדה"ח מצדד דאם היה בדעתו לסלק אח"כ המוקצה בשבת נוכל לצרף בזה דעת הי"א הנ"ל דבזה לא מקרי בסיס כלל: **[כת]** הא דלא שרי וכו' - אשוכח קאי דבמניח הרי החבית גופא נעשית בסיס ומוקצה הוא: **[כט]** ולא הספיק לו וכו' - דצריך שיהיה לו אותו המקום פנוי לגמרי:

שי

סימן

[א] עץ וכו' - עץ זה הוא כלי כיון שמיוחד לתלות דגים אלא משום דמאיס דריחו רע הוי לר' יהודא מוקצה מחמת מיאוס ואנן קי"ל כר"ש דשרי: **[ב]** אין שום אוכל וכו' - דבדבר שאינו אוכל אף לר"ש יש מוקצה לפעמים כגון מוקצה מחמת חסרון כ"ס וכמ"ש בסימן ש"ח ס"א וכן בדבר שאינו כלי כגון מעות וצורות ואבנים וכיו"ב: **[ג]** תלוש - דבדבר שהיה מחובר מבע"י ג"כ לכו"ע הוי מוקצה שאין דעתו עליו מאתמול ועיין בב"י: **[ד]** לסחורה - דאע"ג דעומדים לסחורה דעתו עליהם לאכול מהם כשירצה: **[ה]** ואפילו חטין שזרען וכו' וביצים וכו' - ר"ל דאע"ג דדחינהו בידים מלהשתמש בהן מ"מ כיון דחזיין ללקטן ולאכול לא הוי מוקצה דלכשיהיו מוקצה בעינן שני פרטים דחינהו בידים ולא חזו וכמ"ש בסוף הסעיף: **[ו]** בקרקע - ועיין במאירי שכתב דדוקא כשלא היו הזרעים עדיין מכוסין בעפר ועיין לקמן בסימן ש"ח ובמ"ב שם ס"ק כ"ז: **[ז]** לא השרישו - דאי השרישו היה חייב משום עוקר דבר מגידולו: **[ח]** וביצים שתחת התרנגולת - ר"ל שהושיב התרנגולת על הביצים מבע"י כדי לגדל אפרוחים: **[ט]** קודם בישולן - דאפילו כשהכניסו בסלים עדיין איכא דאכיל להו הכי משא"כ בגרוגרות וצמוקין כשהניחן ליבשן ונשתהו מעט שוב אינן ראויין לאכילה עד שיתייבשו ובודאי הסיח דעתו מהם. איתא בגמרא דדוקא גרוגרות וצמוקין אבל שארי פירות שהעלה לגג ליבשן אין בהם משום מוקצה דהם חזיין לאכילה אף קודם שיתייבשו: **[י]** במוקצה - רחבה שאחורי הבתים קרוי מוקצה. ואפילו היה אוכל מן הענבים עד שחשכה והותיר והניחן במוקצה או העלן לגג ליבשן לעשות אותן צמוקין אפ"ה שם מוקצה עליהן [גמרא] דהשתא כיון דהניחן לייבשן אסח דעתיה מינייהו: **[יא]** הוי מוקצה - היינו אפילו בטלטול אסורין דהרי הן כאבנים ועפר: **[יב]** דאין הכנה וכו' - ר"ל דבר שהוא אסור בישראל משום דאתקצאי בין השמשות ולא הוזמן מבע"י בא"י לא שייך זה דאין הא"י מקצה מדעתו כלום וכיון שהוא מוכן לאיש אחד מוכן לכל אבל דבר דאסור בבין השמשות משום מחובר או משום שהיה מחוסר צידה ותלשו הא"י או צדו בשבת אף שהדבר הוא של א"י לכו"ע אסור וכן באיסור נולד ג"כ הכי: **[יג]** ואפילו גרוגרות וכו' - ר"ל דאף שהעלה הא"י מבע"י ליבשן ודחיין בידים מ"מ לא חל עליהו שם מוקצה ועיין בספר בית מאיר שמפקפק בזה מאד כיון דדחייה בידים ולא חזי לאכילה אטו משום דא"י הוא נותן דעתו יותר לזה וע"ש שמאריך בזה והגר"ז סובר ג"כ כהבית מאיר וע"כ מפרש דמירי השו"ע דוקא בגרוגרות וצמוקין דחזו ולא חזו וכדלקמן בס"ה דפוסק השו"ע שם דמהני הזמנה בזה פסק הכלבו דבא"י אפילו אי לא הזמין מהני דאינו מקצה מדעתו אבל אי לא חזו לגמרי דקי"ל דאפילו הזמנה לא מהני בישראל בזה אין נ"מ בין ישראל לא"י: **[יד]** בין באיסור אכילה וכו' - האי בין בין הוי רבותא טפי ברישא לענין איסור אכילה ור"ל דלא מיבעיא לענין טלטול בעלמא בודאי אמרינן דאין מוקצה לחצי שבת ומותר לטלטלו אחר שנסתלק מעליו שם מוקצה אלא אפילו לאכול מותר: **[טו]** אם אירע בו דבר וכו' - כגון שירדו גשמים על הצמוקים ונתפחו עד שאינן ראויין לאכילה ואח"כ שזפתן השמש ונתיבשו עד שנעשו ראויין חזר להיתרו והטעם דאין שייך שם מוקצה לחצי שבת כיון שביה"ש היה ראוי. כתב ה"ט"ז איזמל שמל בו בשבת אין לטלטלו אחר המילה דהא מוקצה הוא מחמת חסרון כ"ס דהא אדם מקפיד שלא להשתמש בו דבר אחר ודלא כהמקילין לטלטל אותו מטעם דאין מוקצה לחצי שבת דהא בין השמשות ג"כ היה מוקצה מחמת חסרון כ"ס ואין לטלטלו אז לשום דבר וע"כ אע"פ שעומד למחר למלאכת מילה מ"מ אחר גמר צורך שלו חוזר לאיסור טלטול של בין השמשות ע"כ יצניעו באותו חדר שהוא מל שם והמ"א בסימן של"א סק"ה מסכים עמו ג"כ בעיקר הדין אך דעתו שיש להחמיר שבעוד שהאיזמל בידו לא יניחנו מידו עד שיניחנו במקום המשתמר או שיוליכנו לביתו דכל מוקצה שהוא בידו מטלטלו לאיזה מקום שירצה וכדלעיל בסימן ש"ח ס"ג. ואם הוא ג"כ פורע וצריך להניח האיזמל מידו כתב הא"ר שיקבל אחר מידו והוא יוליכנו שם למקום המשתמר. ומ"מ בדיעבד אם הניחו מידו ויש חשש שלא יגנב שם מצדד הא"ר דיש לסמוך

על רמ"א וש"ך דסוברים דמותר לטלטלו והביאו החכמת אדם בהלכות מילה: **[טז]** אסור כל היום - דעיקר הכנה מבעוד יום בעי כדכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וזה הלא בתחלת כניסת היום הוקצה מלהשתמש בו: **[יז]** אע"פ שלא ידעו - ר"ל והו"א דמחמת זה חל עליהו שם מוקצה דהוקצה מדעתם אלו הפירות בשבת זו קמ"ל דלא אמרינן הכי דהרי הוא לא הסיח דעתו מהם אלא כדי שיתיבשו והרי כבר נתיבש והוכן מבע"י [רש"י]: **[יח]** דחזו ולא חזו - היינו שנתיבשו קצת על הגג מבעוד יום: **[יט]** לאו מילתא היא - דהרי הם כאבנים ועפר. כתבו הפוסקים אימתי אמרינן דאתקצאי לבין השמשות דוקא דברים שגמרו בידי שמים כגון גרוגרות דאין נגמרינן אלא ע"י חום החמה ושמא יהיה יום ענן בשבת ואסח דעתיה מנייהו אבל דבר שנגמר בידי אדם כגון תמרים שנתן עליהם מים בע"ש אף דבודאי אינם ראויים בבין השמשות לא התמרים ולא המים דהא לא קלטו טעם התמרים שיהו ראויין לשתייה וגם התמרים לע"ע לא חזיין אפ"ה לא אסח דעתיה מנייהו על יום השבת שיהא מוקצה מחמת זה דהא בידו להשהותן עד למחר שיקלטו טעם התמרים: **[כ]** ונמצא מבטל וכו' - והוי כסותר הכלי [טור]: **[כא]** אבל מותר לכפות - היינו דלא כר' יצחק דס"ל דאסור לטלטל שום כלי אלא בשביל דבר המותר לטלטל: **[כב]** שלא יגע בו - ואע"ג דמותר ליגע במוקצה כדלעיל בסימן ש"ח ס"ג הכא אביצה קאי וכדי שלא ינענע אותה אבל דבר שאינו מתנדנד ע"י הנגיעה שרי [בה"ג והגר"א והביא ראיה לזה וכ"כ בדה"ח ודלא כמ"א וט"ז]: **[כג]** והיה עליה ביה"ש - ומיירי שהניח דאי בשכח הלא אף בעודן המעות עליה מותר לנערן וכ"ש שלא נעשית המטה בסיס לכל השבת וכדלעיל בסימן ש"ט ס"ד: **[כד]** ואפילו לצורך גופו - דדין הבסיס כאותו המוקצה שעליו וכיון דמעות הוי מוקצה מחמת גופו דאסור אפילו לצורך גופו ומקומו גם דין המטה כך הוא: **[כה]** וי"א ביחד לכך - טעמו דהוא גריע משאר כלי שמלאכתו לאיסור כיון שיחדה בהדיא לזה מסתמא מיחד לה מקום ומקפיד שלא להשתמש בה תשמיש אחר זולת זה [ומ"מ אם לא הניח בה עדיין מעות כלל רק ביחוד בעלמא אין שם מוקצה עלה דהזמנה לאו מילתא היא] וע"כ דינה כמוקצה מחמת חסרון כיס כ"כ הפוסקים וכתב המ"א ולפי"ז אפילו לצורך גופו ומקומו אסור ונשאר בתימה על הרמ"א שכתב לשיטה זו דלצורך גופו או מקומו מותר דליתא והביא ראיות לזה וכן בפרישה וביאור הגר"א מסכימים לדבריו ועיין מה שכתבנו לקמיה: **[כו]** אא"כ עשה וכו' - דמעשה זו מבטל המחשבה דיחוד והמעשה שעשה בה מעיקרא שהניח בה מעות [הגר"א]: **[כז]** מיהו לצורך גופו - עיין בס"ק כ"ה מה שכתבנו בשם המ"א ושאר אחרונים שתמהו ע"ז וס"ל דלשיטה זו אסור בכל גווני ומ"מ לדינא מסכים בספר א"ר דאף שהכיס מיוחד למעות כל שאין דרכו להקפיד להניח בו דברים אחרים איננו בכלל מוקצה מחמת חסרון כיס רק כסתם כלי שמלאכתו לאיסור ושרי לצורך גופו או מקומו וכן הסכים בספר בית מאיר ע"ש: **[כח]** דהכיס בטל אצלו - ר"ל וע"כ מותר לצאת בו אפילו לר"ה ולא אמרינן דהכיס הוי משאוי [מ"א] עוד כתב דאפילו אם נסבור למעלה בדעת ר"ת דאף לצורך גופו ומקומו אסור וכמו שכתבנו בס"ק כ"ה וכ"ז מ"מ הכא שרי ליתן בתוך הכיס וליטול ממנו דהא חזינן דלא קפיד עליהו בחול להניח בו גם דברים אחרים: **[כט]** אבל אם שכח - כונתו העיקר לברר לנו דהואיל ויש עדיין מעות בהכיס אסור ללבשו שמא ישכח ויצא וכדמסיים לבסוף ורק לטלטל מותר. ודע עוד דלאו דוקא שכח דאפילו אם הניח מעות בכון מבע"י ודעתו היה שישאר שם כל השבת אף דהכיס נעשה בסיס להמעות מ"מ מותר לטלטל הבגד אף בעוד שהמעות מונח בכיס דהבגד לא נעשה בסיס הואיל ואינם על עיקר הבגד [ומ"מ אסור להכניס ידו בהכיס דעכ"פ הכיס נעשה בסיס להמעות ואפילו לאחר שהוסרו המעות מתוכם דהרי עכ"פ ביה"ש אתקצאי הכיס להמעות] ומ"מ אם אפשר בניעור יראה לנער מתחלה דיש שסוברין דאף שהמעות אינם על עיקר הבגד ג"כ צריך לנער קודם שיטלטל הבגד בין בהניח ובין בשכח וכמו שנכתוב לקמיה: **[ל]** הואיל וכו' - כלומר דהכיס אינו תפור לארכו בבגד אלא פיו לבד תפור והוא כולו תלוי [ב"י] דאם היה הכיס כולו תפור בבגד אמרינן דכל הבגד נעשה בסיס ואף דהכא מיירי בשכח מ"מ עכ"פ היה צריך לנער מתחלה המוקצה וכדלעיל בסימן ש"ט ס"ד משא"כ כשהכיס תלוי אין צריך אפילו נייעור מתחלה ויש מחמירין וסוברין דגם בזה צריך נייעור מתחלה: **[לא]** ואין המעות וכו' - כתב המ"א דוקא כשפה הכיס תפור להבגד אז אמרינן דהוא בטל לגבי הבגד וכן כשיש מעות תוך תיבה שבשלחן [שקורין טישקעסטיל] ועשוי בענין שא"א להוציאו לגמרי מן השלחן וע"כ נתבטל לעיקר השלחן אבל כשכיס מלא מעות קשור לבגד הוא כלי בפני עצמו ואינו בטל לגבי הבגד וכן התיבה אם יכולין להוציאו לגמרי מן השלחן וא"כ כל אחד ואחד כלי בפני עצמו ולא נתבטל לגבי השלחן וממילא אסור לטלטל הבגד והשלחן שהרי הם נעשים בסיס להמעות כשהניח את המעות בס מע"ש ע"ד שיהיו שם בשבת [אם לא שמונח על השלחן דבר היתר שחשוב יותר ונעשה השלחן בסיס לו וכדלקמיה בס"ח] ואם שכח ליטלם מע"ש עכ"פ צריך מדינא נייעור מתחלה. אך אם יש בתוכם רק איזה פרוטות בטלים לגבי הבגד והשלחן דאין אדם מבטל בגדו ושלחנו בשביל איזה פרוטות [ח"א]. עוד כתב דנ"ל דוקא כשהתיבה שבשלחן הוא מיוחד תמיד למעות או שאר דבר מוקצה אבל כשהתיבה התלויה בשלחן עשויה תמיד להניח בה לחם וסכינים ואירע שהניח בה מעות אפילו אין בה לחם וסכינים אע"ג דהטישקעסטיל ודאי אסור לטלטל אבל מותר לטלטל השלחן שהרי גם הטישקעסטיל הוא בעצם כלי שמלאכתו להיתר וא"כ נעשה השלחן בסיס לאיסור ולהיתר וצ"ע

וע"ש עוד מה שכתב בענין זה: **[לב]** שיש עליה מבע"י וכו' - לאפוקי אם הוסק בשבת דאסור בזה לכו"ע משום נולד דנעשה מעשה חדש דמעיקרא עצים והשתא אפר ואם נתערב אפר המותר באפר האסור והאיסור לא היה ניכר קודם שנתערב בטל ברוב דאי היה ניכר קי"ל דדשיל"מ אפילו באלף לא בטל ומוקצה יש לה מתירין בערב. כתב הח"א נ"ל דמים הנוטפין מן האילנות בימי ניסן אסורין ג"כ משום נולד ואפילו יש כבר כלי עם מים מע"ש שנוטף לתוכו אפ"ה אסור ולא אמרינן בזה דבטל דהא טיפה הנוטפת היתה ניכר קודם שנתערב בהמים וקי"ל דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל: **[לג]** חשוב מדבר האסור - ואם שניהם שוין אסור. כתבו הפוסקים דאם לכל העולם ההיתר חשוב יותר ולדידיה אינו חשוב אזלינן בתר דידיה וה"ה איפכא: **[לד]** וטעם היתר טלטול וכו' - ר"ל דלמה בסימן ש"ט ס"ג אמרינן בפירות המונחים עם אבן בסל דאע"ג דהסל הוא בסיס לאיסור ולהיתר מ"מ היכא דאפשר לא יטלטל הפירות והסל כ"ז שהאבן מונח שם אלא ינער מתחלה הכל על הארץ ואח"כ ילקט הפירות לתוך הסל ויטלטלם והכא נמי אף שצריך להאפר נימא דינער הקיטמא עם השברי עצים על הארץ ואח"כ יכנס הקיטמא לבד תוך הכלי ויטלטל למקום שירצה ולזה כתב דהכא לא אפשר לכנס אח"כ הקיטמא לבד משום דשברי עצים היינו שברים קטנים או פחמין קטנים שאי אפשר ליטול האפר מבלעדם: **[לה]** למקום המחטה - דאז א"א לנער דיפול למקום שצריך אליו לכן מטלטלה כולה ביחד: **[לו]** ינער האפר וכו' - ואי איכא הפסד בניעור א"צ לנער וכמ"ש בסימן ש"ט ס"ג [אחרונים]: **[לז]** האיסור עליו לבד - ר"ל בבין השמשות ע"כ לא מהני הנחת ההיתר אצלו דאפילו אם היה ניטל האיסור לגמרי משם ג"כ אסור כיון דאתקצאי לבין השמשות וכנ"ל בס"ז אבל אם בשבת הונח עליו דבר איסור הואיל וביה"ש לא אתקצאי הו"ל מוקצה לחצי שבת וקי"ל דאין מוקצה לחצי שבת אלא כל זמן שהאיסור מונח עליו אסור בטלטול ע"כ מותר להניח עליו דבר של היתר החשוב יותר ומטלטל הכל ביחד אם אי אפשר לו לנער האיסור משם:

שיא

סימן

[א] ככר או תינוק - וה"ה שאר חפץ שמותר לטלטל והטעם שהצריכו לכל זה ולא התירו לטלטלו להדיא כמו שמסיים לבסוף משום דכל מה שאפשר למעבד בקצת היתר טפי עדיף: **[ב]** על ידיהם - והיינו שמניח עליו או אצלו ומטלטלו עמו ולא מינכר כ"כ טלטול המוקצה אף שגם המת הוא מוקצה מפני שמטלטל שניהם כאחד ולא התירו ע"י עצה זו דככר או תינוק אלא למת בלבד מפני בזיון המת אבל לא בשאר דבר מוקצה כאבן וכיו"ב וכמ"ש לקמן בס"ה: **[ג]** מן הצד - ואע"ג דטלטול מן הצד ג"כ שמיא טלטול כשמטלטלו לצורך דבר המוקצה כמ"ש ס"ח מ"מ בדליקה התירו מטעם דאדם בהול על מתו ואי לא שרית ליה אתי לכבו"י. ולענין טלטול המטה אחר ששילק המת ממנה תלוי בזה אם היה חי ביה"ש לכו"ע מותר לטלטל אח"כ המטה דלא נעשית בסיס למת כיון דלא אתקצאי ביה"ש אך אם מת בע"ש הרא"ש אוסר והמאור מתיר ואם היה דעתו מתחלה שיהיה מונח המת עליה כל השבת ואח"כ סלקוהו ממנה לכו"ע נעשית המטה בסיס ואסור לטלטלה [תו"ש]:

[ד] באותו רשות - משמע מזה דלרשות אחר אסור להוציא בכל גווני אבל הרבה אחרונים הסכימו דאפילו לרשות אחרת שלא ערבו עם זה או לכרמלית שרי להוציא מפני בזיון המת ולענין אם צריך לזה ככר ותינוק תליא בשתי דעות המבואר בס"ב ויש מאחרונים שכתבו דגם דעת המחבר הוא כן ומה שכתב באותו רשות ר"ל דמה שכתבנו מילתא דפסיקא דצריך לכתחלה ככר או תינוק הוא דוקא באותו רשות אבל כשמוציאו לרשות אחר [כגון שהדליקה הוא בכל החצר והוכרח להוציאו משם] אז לאו מילתא דפסיקא הוא ד"א דאדרבה דטוב להוציאו בלא ככר ותינוק כדי למעט באיסור הוצאה וכמבואר בס"ב: **[ה]** המוטל בחמה - מיירי שעדיין לא הסריח אלא שחושש פן יסריח ולכך החמיר המחבר דדוקא באותו רשות מותר להוציא ואזיל לטעמיה בריש ס"ב אבל לדעת רמ"א בהג"ה שם דהביא דעת רש"י וטור גם במוטל בחמה שהוא קרוב להסריח נמי שרי להוציא לרשות אחר וכן פסק הב"ח להקל: **[ו]** שמיא טלטול - ומטעם זה אסור לדחוף ע"י קנה דבר שהוא מוקצה [ט"ז] אך אם דחיפתו הוא מפני שצריך להשתמש במקום שמונח בו המוקצה שרי דהוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר וכדלקמן בס"ח ועיין לעיל בסימן ש"ח במ"ב ס"ק קט"ו: **[ז]** מותר להוציאו - דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת דדבריהם ומש"כ ואם היה להם מקום הוא דעת הרמב"ם וטעמו דס"ל דעיקר ההיתר מפני כבוד החיים שהחיים מתבזים ג"כ ע"י שהמת נסרס ונתבזה ולכך ביש להם מקום לצאת משם דתו ליכא כבוד החיים אין מוציאין אותו לבד ממת שבא בשפינה האמור בסוף הסעיף שם הוא בזיון גדול למת כשהא"י מתאספין סביבותיו וחששו לכבודו משא"כ הכא ליכא בזיון כ"כ למת כיון שמונח במקום שאין רואין ועוד כיון שכבר הסריח. ודע דלדעת היש אומרים הנ"ל שמקילין בקרוב להסריח אפילו יש להם מקום לצאת מותר להוציאו מפני שלא יסריח: **[ח]** אלא ע"י ככר - דהוצאה דא"א לתקוני שרי אבל טלטול דאפשר לתקוני ע"י ככר מתקנים: **[ט]** מוטב להוציא וכו' - עיין בא"ר שהכריע כדעה הראשונה משום שהרבה פוסקים

סוברין כמותה. ומ"מ נ"ל כשאין לו ככר ותינוק מותר להוציא אף בלא ככר ותינוק דאף לדעה הראשונה אין הכרע שהוא לעיכובא עיין במ"א סק"ח ובא"ר סק"ז: **[י]** אף לר"ה - טעמו דהו"ל מלאכה שא"צ לגופה דהא אין צריך למת ולית ביה רק איסור דרבנן לר"ש דקיי"ל כוותיה ובמת לא גזרו מפני כבוד הבריות אבל הדעה הראשונה ס"ל דלא התירו אלא כרמלית דלית לה עיקר בדאורייתא משא"כ בזה דשם מלאכה עליה אלא שאין צריך לגופה לא התירו אף במת ועיין בט"ז וכן בא"ר דהלכה כדעה הראשונה משום דהרבה פוסקים סוברין כמותה ובפרט דמלאכה שא"צ לגופה ג"כ לא בריא דהוא פטור עליה דיש שפוסקין כר' יהודה דמחייב עליה עיין בסוף סימן של"ד: **[יא]** עיי תינוק - דוקא כשהוא גדול קצת דשייך בו חי נושא את עצמו ולית ביה בעלמא רק איסור דרבנן ובמת לא גזרו משא"כ בקטן ביותר [עיין סימן ש"ח סמ"א ובמ"ב שם] הוא שוה לככר וחייב על הוצאתם גופא: **[יב]** וה"ה דמותרים וכו' כמו עיי ככר ותינוק - ר"ל כמו שהתירו בישראל עיי ככר ותינוק התירו עיי א"י אף בלי ככר ותינוק וממילא משמע קצת מלשון זה דדוקא לכרמלית אבל לר"ה דאסור לרוב פוסקים עיי ישראל אף עיי ככר ותינוק אפילו עיי א"י אסור וכ"כ במ"א ובא"ר מצדד בשם כמה פוסקים שסוברין להקל גם בר"ה: **[יג]** לצורך כהנים - שיהיו יכולים להיות בבתיהם שהיו תחת גג אחד עם המת דלא הותר טלטול המת עיי ככר או תינוק אלא לצורך המת. וכתבו האחרונים דטלטול מן הצד דהיינו להפכו ממטה למטה שרי לצורך כהנים אפילו שלא עיי ככר ותינוק דהרי הוא טלטול מן הצד לצורך מקומו דשרי וכדלקמן בס"ה. ומ"מ בין בזה וכן במה שמתיר הרמ"א עיי א"י הוא דוקא אם הקרובין רוצין דמשום בזיון המת ליכא בזה דמה לו כשמתהרין אותו בבית זה או בבית אחר אבל אין יכולין לכופן להוציאו מן הבית שמת שם [אם לא במקום שהמנהג לשאתו מיד במקום שמתהרין אותו יכול לכופן] ואפילו היה בהכ"נ תחת גג אחד עם המת והכהנים מעוכבין עיי? לילך לבהכ"נ דהוא מצוה משום דזהו כבוד הקרובים שיטהרו ויעשו צרכי המת בביתם אם לא בנפל דליכא משום כבוד י"א דיכולין לכופן להוציא מן הבית בשביל הכהנים ועי"פ האופנים המבוארים למעלה [כ"ז מתבאר מדברי הרמ"א וש"א ועיין מה שכתב הרמ"א עוד בענין זה]: **[יד]** לצורך מצוה - דשבות דשבות לצורך מצוה שרי וכדלעיל בסימן ש"ז ס"ה ועיי"ש דלצורך גדול חשוב ג"כ כצורך מצוה ולהכי שרינן הכא עיי א"י לצורך כהנים וכן משמע מהגר"א: **[טו]** שהוא לבוש - היינו שהיה המת לבוש בו מתחלה וכ"ש אם נתן עליו שאר כלים שמלאכתן להיתר [גמרא]: **[טז]** בכסותו וכו' - בסעיף זה הוסיף דאפילו אם המת לבוש בו עכשיו ג"כ מהני כמו ככר ותינוק ובב"י הקשה עיי דליהוי הכסות בטיל לגביה ועיין במ"א שיישבו דדוקא תכריכין הן בטלין אצלו שאינו עתיד לפושטן אבל המלבושין שהיה לבוש בהם מחיים בודאי עתיד להפשטן מעליו ואין בטלין אצלו ועיין מה שכתבנו בבה"ל שתירוץ זה אינו מרווח: **[יז]** דבר המותר הוא - ר"ל שאין כונתו בטלטולו בשביל המת גופא שהוא אסור בטלטול אלא בשביל המקום או הדבר שהוא מונח עליו שהוא מותר בטלטול: **[יח]** אבל לא וכו' - עיין לעיל סימן ש"ח ס"ה ובמ"ב שם סק"ו: **[יט]** זה מביא מטתו - כדי להפסיק בינם לקרקע. ואין להקשות כיון דלבסוף זוקף מטתו ומסירה אח"כ וכדלקמיה ונשאר רק המחצלת פרוסה על המת יביאו מיד המחצלת ויפרוס על גביו ואח"כ כשישמשו ישאר על המת י"ל דא"כ יהא ניכר יותר שעושה לצורך המת ואסור לעשות אהל עראי לצורך המת אבל השתא ניכר שעשו לצורך עצמן שהרי כשחם להם מלמטה הביאו מטה ויאמרו שגם המחצלת הביאו מתחלה רק בשביל עצמן: **[כ]** זוקף מטתו ונשמת וכו' - ר"ל שזוקפה ומסירה והוא נשמת מתחת המחצלת והמחצלות הם קשים וזקופים ונשארים ממילא כאהל על המת. ועיין במ"א דאם הוא מתירא שלא יסריח המת ויצטרכו לצאת שרי לפרוס עליו מחצלת להדיא אך שיהיה בלא עשיית אהל: **[כא]** לסוך המת ולהדיחו - סיכה הוא בשמן והדחה במים והיינו במים קרים והטעם בכל זה שהתירו דזהו לאו בכלל טלטול אלא נגיעה בעלמא כיון שאין מזיז בו אבר: **[כב]** מתחתיו - אבל אסור לשמוט המת מע"ג הכר דהוא טלטול ממש והעולם נוהגין להגביה אותו מעל הכרים עיי ככר אף במקום שאין לחוש שיסריח ויש למחות בידם רק לשמוט הכרים מתחתיו מותר ובמקצת מקומות נוהגין להעצים עיניו ולישר אבריו שלא יתעקמו ואומרים דאיתא בזהר שהיא סכנה ואף דדבר זה אין לו שרש ע"פ הדין דבמשנה איתא דאין מעצימין עיניו של מת וכן שלא יזיז בו אבר וכל הראשונים סתמו כן וכמו שפסק בשו"ע מ"מ במקום שנהגו אין למחות כיון שיש להם סמך ע"פ הזהר אך באמת בזה לא נזכר סכנה כ"א לענין עינים וא"כ לישר האברים אין להם שום סמך ובא"ר כתב דבמקום שנוהגין להקל בזה משום שחוששין שלא יתעקמו ויהיה בזיון למת יעשו כמ"ש במרדכי שמניח ככר [או שאר דבר שמותר לטלטל וכנ"ל] על אותן האברים ודוחק עליו עד שיפשטו אבריו: **[כג]** שלא יסריח - עיי חום הכרים וכסתות. ומותר לזלף חומץ ע"ג בגדים של המת בשביל שלא יסריח למוצאי שבת ויוכלו להתעסק בטהרתו [אחרונים]: **[כד]** שלא יזיז וכו' - ואם היה המת מלוכלך בטיט וצואה עד שמאוס בעיני רואיו מותר לטלטלו עיי ככר ותינוק ולרחצו במים בידו ולא עיי מפה משום סחיטה אבל בלא"ה אסור בכל זה ואפילו עיי א"י אסור: **[כה]** ומקצת עליו מגולים - דאי לא היו העלין מגולין כלל הרי בע"כ מזיז עפר בידים ואסור ואפילו אם ירצה לתחוב מחט או כוש דרך העפר בצנן וליטלו וכמו בס"ט ג"כ אסור דנראה כעושה גומא [מ"מ] ויש מקילין עיי תחיבת מחט וכוש: **[כו]** ולא השריש - דאי השריש אפילו אם היה גם גוף

הצנון מגולין מלמעלה ג"כ אסור להזיזן ממקומן משום תולש: **[כז]** וגם לא וכו' - דאם היה נתכוין לזריעה אף שלא השריש אסור כיון שמתחלה היה רוצה בהשרשתן וטמונין בקרקע כדרך הזריעה ועיין במ"א שהקשה ע"ז מהא דק"ל בגמרא [והובא לעיל בסימן ש"י ס"ב] דחטין שזרען בקרקע ועדיין לא השרישו דמותר ללקטן ולאכלן ומ"מ אין לזוז מפסק המחבר דכן נמצא בכמה ראשונים [הרוקח והרמב"ן בחידושיהו והמאירי] והיהא דלעיל תירץ המאירי דמירי כשלא היו הזרעים עדיין מכוסין בעפר: **[כח]** אע"פ שבנטילתו וכו' - ר"ל דמ"מ רק טלטול מן הצד הוא וכונתו הוא בשביל לקיחת הצנון שהוא דבר המותר. כתבו האחרונים דההיתר דלקיחת הצנון מהארץ מיירי כשטמונין בשדה דאי בבית אסור שמא יבא להשוות אח"כ הגומות שבקרקע הבית שנעשה ע"ז [ואך אם הם טמונין בחול ועפר שמונחין בקרן זווית והכניסן לעשות בו צרכיו מותר להוציאן ואפילו לא היה מגולה כלל מלמעלה וכמו שנתבאר לעיל בסימן ש"ח ס"ח וע"ז רמז בהג"ה בס"ט] וכעין זה איתא בגמרא ג"כ גבי עמודים של אורג שהיו תקועין בקרקע הבית שאסור לטלטלן ממקומן שמא יבא להשוות הגומות אח"כ: **[כט]** ואפי' הניחו וכו' - ר"ל דאף דבעלמא אם הניח דבר מוקצה על איזה כלי ע"ד שישאר שם כל השבת לכו"ע נעשה הכלי גופא ג"כ מוקצה מטעם בסיס לדבר האסור וכנ"ל בסימן ש"ט ס"ד מ"מ הכא לא נעשה הצנון בסיס להעפר שעל גבו מטעם דאין באכלין וכו' ור"ל דבאוכלין אלו לא שייך בסיס דהלא לא היתה כונתו בהטמנה שיהא האוכל משמש להעפר אלא אדרבה שיהא העפר משמש להאוכל וה"ה לענין פירות הטמונין בתבן דלקמיה אפי' היה דעתו שישארו שם כל השבת ג"כ לא נעשו הפירות בסיס להתבן שעל גבן מטעם הנ"ל: **[ל]** וטלטול בגופו - פירוש שאינו נוגע בידו כ"א בגופו או בשאר אבריו מקילינן בו יותר משאר טלטול מן הצד וע"כ מותר אפילו לצורך דבר האסור: **[לא]** דסתמו וכו' - היינו במקומות שמסיקין בקש אבל במקומותינו סתמא עומד למאכל בהמה או לשכיבה ומותר לנענעו אפילו ביד. ודע דהשו"ע מיירי שהקש לא הונח על המטה לשם שכיבה דאי הונח במבע"י לשם שכיבה תו נסתלק ממנו שם מוקצה בכל מקום: **[לב]** מנענעו בגופו - כדי שיהא צף ורך לשכב עליו: **[לג]** שהרי הכינו וכו' - היינו אפילו אם לא חשב בהדיא לשכב עליו חשבינן ע"י מעשה זו כאלו חשב ואם חשב בהדיא מהני אפילו בלא כר וכסת וכמו שכתב הרמ"א: **[לד]** וכן אם חשב - פי' אפילו הניחו להקש על המטה בסתמא ואח"כ חישב עליו: **[לה]** בתבן או בקש - תבן הוא הקנה הנקצר עם השבולת וקש הוא מה שנשאר בשדה אחר הקצירה: **[לו]** המוקצים - לאפוקי אם הזמינן למאכל בהמה או לשכיבה ובמקומותינו סתם תבן מיוחד למאכל בהמה ועיין לעיל בסימן ש"ח במ"ב סק"ח מה שכתבנו לענין חבילות של תבן: **[לז]** יכול לתחוב וכו' - דהוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר ושרי כדלעיל בס"ח. וכ"ז כשהיה טמון בתבן המוקצה שמונח במקומו ועומד להסקה אבל אם לקח בע"ש מקצת ממנו והטמין בו פירות זה ודאי נסתלק מעל התבן שם מוקצה דהרי הכינו להטמין בו פירות ומותר לטלטל התבן בהדיא: **[לח]** ובעפר - היינו בעפר שהוא צבור בבית להשתמש בו דאין עלייהו שם מוקצה. והנה לפי מה שנתבאר בסימן זה דטלטול מן הצד לצורך דבר האסור אסור תדע לכוון דמה שנוהגין איזה אנשים למכור בשבת ולקבל המעות בכלי או ע"י בגד או גורר בסכין מלבד הרעה הגדולה של מקח וממכר בשבת כמה סמיות עינים יש בזה דאף כשנימא דזהו טלטול מן הצד הלא הוא בשביל דבר האסור שהוא המעות ואין שום ספק שהוא איסור גמור:

שיב

סימן

[א] אבנים - וה"ה צרורות או שאר דבר כה"ג דלאו בר טלטול הוא: **[ב]** מקום מיוחד - פי' שהמקום קבוע לו לבהכ"ס דכיון שקבוע לו לכנוס שם תמיד א"כ אפילו אם ישתירו לו אבנים ערבית יוכל לקנח בהם שחרית וע"כ התירו לו להכניס מלא היד ולא הוי טלטול שלא לצורך ואף דאותו המקום אינו מיוחד לו לעצמו ואפשר שיקחו אחרים את האבנים לקנח לית לן בה דמה לי הוא מה לי אחר ואפשר ג"כ שיצטרך לו אח"כ בעצמו ולהכי שרי ומש"כ אח"כ ואם אין לו מקום קבוע היינו שהולך פעם למקום זה ופעם הולך למקום אחר וע"כ אסור להכניס יותר ממה שצריך לו ודאי לפעם אחד דהיינו כשיעור בוכנא קטנה דאם יכניס יותר וישתייר נמצא שטלטל תחלה שלא לצורך וכתב המ"א בשם הפוסקים דהא דמתירין בבהכ"ס קבוע להכניס שם אבנים בשבת אינו דוקא בשאינו מיוחד לו לעצמו אלא נכנסין גם אחרים שם דלא היה לו להכין מע"ש דחשש שמא יטלוהו אחרים ובפרט אם הוא בבהכ"ס שבשדה דטרחא הוא להכין מע"ש דרחוקה היא אבל אם היה סמוך לו לביתו וגם מיוחד לו לעצמו דאין נכנסים אחרים לשם ואפילו מבני ביתו אין להתיר להכניס שם אבנים כלל דהיה לו להכין מאתמול והא"ר מצדד להקל בזה בכל גווני וכדעת הלבוש והטעם משום דלא מסיק אינש אדעתיה להכין שם אבנים מע"ש: **[ג]** מלא היד - ואפילו ד' וה' אבנים [רש"י]: **[ד]** כשעור בוכנא קטנה - ברי"ף ורא"ש איתא כשעור ראש בוכנא קטנה שדכין בו את הבושם וכן משמע בטור: **[ה]** ואם ניכר וכו' - משמע מלשון זה דאם אינו ניכר אף שידוע שקינה בו אסור

ליקח ממנו מלא היד אם אין לו מקום קבוע ויש מקילין בזה דכיון שידוע שקינח בו הוי כניכר: **[ו]** שקנחו בו - היינו מע"ש ומיירי כשלא יחדן מע"ש בפירוש לכך דאם יחדן אפילו לא קינח בהן מעולם מותר להכניסן כמה שירצה וה"ה נייר חלק שמקפיד עליו דיש בו משום מוקצה ג"כ מהני יחוד מע"ש דע"י הוסר מעליו שם מוקצה ומותר להכניס לבהכ"ס כמה שירצה ואם לא יחדן אינו מותר להכניס לבהכ"ס שאינו קבוע רק כפי צרכו לפעם זה בלבד ואסור לקרוע הנייר בשבת וכמבואר לקמן בסימן ש"מ סי"ג ע"ש במ"ב: **[ז]** מותר להכניסו - עיין לעיל בסימן ג' סי"א במ"ב שם: **[ח]** וי"א דאפילו מכרמלית וכו' - וכן עיקר [א"ר] ור"ה דידן אף שלהרבה פוסקים דינו ככרמלית מ"מ אין להקל: **[ט]** על האבנים - היינו שהכניסן מתחלה לקנח בהן ואח"כ ירדו עליהן גשמים ונטבעו בקרקע או בטיט: **[י]** רשומן ניכר - היינו שניכרין למעלה מן הקרקע ולא נטבעו בקרקע לגמרי: **[יא]** סותר ולא משום טוחן - ר"ל אפילו אם היה זה באיזה רצפה שבחצר והו"א דיש בזה חשש סתירה שסותר הרצפה בזה שנוטל האבן או דהו"א דטוחן בנטילתו את העפר שסביבו קמ"ל דשרי: **[יב]** מותר לקנח בו - מדסתם משמע דאפילו מונח על הארץ מותר ליטלו ואף דיש בזה עכ"פ לכו"ע איסור תלישה מדרבנן דמחזי כתולש הכא משום כבוד הבריות לא גזרו ועיין במה שנכתוב לקמן בסימן שלי"ו סי"ה וסי"ח במ"ב ובה"ל: **[יג]** ולא חיישינן וכו' - ר"ל דאף דבהתלישה יש בו איסורא דאורייתא לכו"ע וכדלקמן בסימן שלי"ו סי"ו אפ"ה לא חיישינן שיהיה נתלש כיון שאינו מתכוין לזה ולאו פסיק רישא הוא: **[יד]** שאינה ראויה לקינוח - ר"ל וע"כ איסור טלטול בדוכתיה קאי: **[טו]** דחלקים הם - דבאינם חלקים דיש חשש סכנה בדבר מוטב יותר לקנח בצרור אף שהוא מוקצה: **[טז]** ליכא משום סכנה וכו' - ואף דעדיין יש בזה חשש כשפים וכדלעיל בסימן ג' מ"מ לא התירו משום זה לקנח בצרור שהוא מוקצה כיון שיש לו חרס לקנח שאין בו משום מוקצה וכדמפרש ובפרט לפי מה שכתב רמ"א שם דהאידינא לא חיישינן בזה לכשפים: **[יז]** יקנח בעשבים - דלא הוי מוקצה: **[יח]** אבל ביבשים וכו' - אלא יקנח בצרור אף דהוא מוקצה. איתא בגמרא מותר לפנות אחורי הגדר דשדה חבירו ומותר ליטול צרור לקנח אפילו בשבת והיינו מן השדה אבל לא יטול מן הגדר אפילו בגדר עב דאין עושה נקב דנראה כסותר: **[יט]** שלא יזיזם - היינו שלא ישמוט אותם ממקום חיבורם משום תלישה: **[כ]** משום השרת נימין - דהוא בכלל תולש ואע"ג דאינו מכיון לזה פסיק רישא הוא ע"י המשמוש. לא ימשמש בצרור של הקינוח להחליקו שלא ישרט בשרו כדרך שהוא עושה בחול משום ממתק אלא כלאחר יד: **[כא]** וממשמש - בנחת [ב"י] בשם רי"ו והכי איתא לקמן בסוף סימן שכ"ח: **[כב]** למשמש בברזא - פי' של עץ וה"ה בפתיחה [שקורין צעפ"ל] שמכניסין בפי הטבעת וכמו שמבואר בסוף סימן שכ"ח [א"ר]: **[כג]** אפילו תחובה וכו' - שכיון שמכניסה תדיר כדי לחזור ולהוציאה אינה בטלה אצל הגוף והרי זה כמוציא בפיו ומרפקו דאסור מד"ס אבל דבר הבלוע בגוף מותר לצאת בו כגון לבלוע מרגלית או זהב ולצאת בו לר"ה: **[כד]** בשדה ניר וכו' - היא שדה שנחרשת ועומדת לזריעה ומצוי בה אז ע"י חרישה רגבים וגומות וע"כ חיישינן שמא בעת שיפנה ישכח ויטול מהרגבים שלפניו וישליך למקום הגומות ואמרינן היתה לו גומה וטממה גבשושית ונטלה בבית חייב משום בונה [שמתקן הבית בכך] בשדה חייב משום חורש [שהרי השוה בזה את פני הקרקע ויהיה טוב לזריעה]: **[כה]** אבנים גדולות וכו' - י"א דוקא אם היו האבנים מוכנים מכבר לזה דאליה לא הותר איסור מוקצה בשביל זה דלא מצינו שהותר אלא לקינוח: **[כו]** לצדדן - היינו להעמיד הדפנות שמכאן ומכאן אבל להניח אבן למעלה על שתיהן אסור משום אהל אף דאהל עראי הוא כ"כ מ"א אבל הא"ר ומאמר מרדכי מתירין גם בזה:

שיג

סימן

[א] פקק החלון - ואפילו על ארובה שבג שרי ואינו נחשב לאהל דהאהל כבר עשוי וכשפוקו אינו אלא מוסיף על האהל דהיינו שמכסה החלל שהיה באהל וגם הוא עראי. הר"י הלוי כתב דהא דאיתא בש"ס שפקקו את החלון בשבת מפני המת שלא יכנס הטומאה לבית ויטמאו הכלים היינו דוקא קודם שימות המת דלא הוי אלא תוספת אהל עראי וגם לא מיקרי מתקן עדיין אבל לאחר מיתתו מיקרי תיקון גמור והמג"א חולק עליו וסובר דזה לא מיקרי מתקן דהכלים שהיו בתוכו כבר נטמאו ואינו מועיל אלא להבא שלא יטמאו כל אשר יהיה אח"כ בהבית ובשע"ת מצדד כהמג"א ועיין בפמ"ג: **[ב]** ולא אמרינן וכו' - כיון שדרכו בכך לפתוח ולסגור תמיד ועיין בה"ל: **[ג]** והוא שיחשוב וכו' - וזה מהני אפילו אם לא נשתמש בו עדיין מעולם לזה וכ"ש אם נשתמש בו מכבר אפילו רק פ"א דכבר ירדה עליהם תורת כלי ולא צריך תו אפילו מחשבה ודע דהא דבעינן דעתו מע"ש היינו דוקא בדבר שדרך לבטלו שם אבל דבר שאין דרך לבטלו לעולם אלא לפי שעה כגון בגד וכ"כ מותר לסתום בו אפילו לא היה דעתו עליו מע"ש [ח"א]: **[ד]** שהתקינו וכו' - היינו שתוחבו אצל הדלת

בכותל [ולא שסוגר בו את המסגרת או ב' חצאי דלת] וע"כ דמי קצת לנגר המבואר לקמיה דלא מהני ליה מחשבה: **[ה]** א"צ שיקשרנו וכו' - צ"ל נמי א"צ וכו': **[ו]** שיתקנו לכך - היינו דכיון שתקנו יש עליו תורת כלי ויוצא מתורת בנין רק דלרש"י בעינן דוקא שיהא ראוי לשום תשמיש אחר ולר"ת א"צ שיתקנו אלא לנעול בו דבזה נמי יש תורת כלי עליו ויוצא מתורת בנין: **[ז]** ולר"ת וכו' - ולעת הצורך יש להקל כר"ת דכן סתם השו"ע לעיל בסימן ש"ח ס"י: **[ח]** ומקרי וכו' - דמלאכת הנעילה הוא להיתר: **[ט]** ע"כ וכו' - אבל קנה שמוסקין בו זיתים אע"פ שנועלין בו מקרי מלאכתו לאיסור כיון שעיקרו עשוי לכך הולכין אחר רוב תשמישו: **[י]** ומותר לטלטלו - היינו אפילו שלא לצורך גופו ומקומו רק צורך קצת וזהו שצ"ח רמ"א כמו שנתבאר לעיל בסימן ש"ח אבל בענינו דאיירינן לענין לנעול בו דהוא לצורך גופו מותר כיון שיש עליו תורת כלי אפילו עומד למסוק בו זיתים: **[יא]** לבנין - ר"ל שנראה כשאר נגרים ויתדות שנועץ בכותל דיש בזה משום בנין ולכך בעינן שיהא קשור: **[יב]** שדומה לכלי - היינו דכיון דכלי הוא לא הוי כבנין דנראה לכל דלפי שעה משימו שם: **[יג]** בחבל דק - משמע דעכ"פ קשור מיהו בעינן וכן פסק הט"ז דהקשירה הוא לעיכובא ובספר אליה רבא כתב דלעת הצורך יש לסמוך על המקילין ע"י גלוסטרא כיון שהוא כלי אף בלי קשירה כלל אבל בביאור הגר"א משמע דמצדד לדינא כהט"ז ואם הנגר מחובר לדלת ומושכין אותו ותוחבין בחור מותר לכו"ע אף בלי קשירה [ח"א]: **[יד]** בו - שאם רוצה לטלטלו ע"י אותו חבל מיד נפסק: **[טו]** ואפילו אם אינו וכו' - והו"א דאינו מינכר כ"כ דהוא רק לנעילה: **[טז]** בבריח הדלת - או במזוזה שאחורי הדלת: **[יז]** ואם אין בראשו וכו' - משום דכיון דאין על הנגר תורת כלי בעינן שיהיה יותר היכר שהוא עומד רק לנעילה דלא יהיה נראה כבונה: **[יח]** הקשר אמיץ - ובלא"ה אסור אפילו אם הנגר תלוי באויר ואינו נגרר כלל בארץ: **[יט]** שאין אסור וכו' - קאי אלעיל שכתב דמותר אפילו בחבל דק וע"ז סיים וכתב שאין אסור אלא כששומטו היינו שאינו קשור כלל וכששומטו ממקום החור שנועל שם הדלת מניחו בקרן זזית דאז אינו נראה כמוכן לנעול והוי כבונה: **[כ]** כל נגר - היינו אפילו יש בראשו גלוסטרא והוא קשור ועיין בביאור הלכה: **[כא]** אבל אם וכו' - ואם עשה לו בית יד [הוא כמו גלוסטרא דלעיל ודומה למקבת שכותשין בו בשמים אך לעיל איירי דהגלוסטרא היה בו ממילא וכאן איירינן דעשה אותו בידים] מוכח דכלי הוא ותו לא מחזי כבונה דאין דרך לשקע כלי בבנין לבטלו שם וכיון שעשה בו מעשה לעשותו כלי שרי ואפילו אינו קשור כ"כ ב"י והביא ראיה מן הר"יף והגר"א כתב בביאורו דלדעת רש"י והטור לא מצינו היתר בנקמז דהיינו נפחתה האסקופה אפילו ע"י עשיית בית יד: **[כב]** נפחתה האסקופה וכו' - ואם מתחלה עשה חלל בקרקע מקום שהנגר יהיה ראשו שם ואינו מוסיף נקב בארץ אין איסור ובה נחא מה שברוב הבתים עושין נקבים בחומה אצל הדלת מכאן ומכאן ותוחבין הבריח לשם שהולך מקצה זה לזה ולא אמרינן דהוי כבונה דמה לי שנכנס בחומה או למטה בארץ אלא משום שנעשה מתחלה לכך נקבים בחומה ע"כ אין איסור ועוד נראה דכיון שעושין טבעת של ברזל באמצע הבריח ובו אוזנין בשעת פתיחה ונעילה ומושכין את הבריח זה הוי כעשה לו בית יד דמותר אפילו באינו קשור אפילו בנפחתה האסקופה [ט"ז וש"א] ונראה דאפילו לדעת הגר"א שמחמיר לעיל בעשה לו בית יד לדעת רש"י והטור יש להקל בזה מפני צירוף טעם הראשון של הט"ז: **[כג]** תדיר - ר"ל וע"כ אין עשוי להפתח אלא לזמנים רחוקים לפי שאין דרך כניסתו ויציאתו עליהם ומחזי כמוסיף על הבנין ע"י נעילתו אם לא באופנים המבוארים פה דאז מנכר שהם דלת: **[כד]** שגדרה בקוצים - היינו שסתמה בחבילות של קוצים העשויה כעין דלת ופעמים שהוא פותחה ורוצה עתה לנועלה: **[כה]** שהיה להם ציר - היינו שניכר שהיה להם ציר: **[כו]** אפי' וכו' רק שקשרם ותלאם - ר"ל שקשרם ותלאם שם מבע"י כדי לנעול בהן וע"כ מותר לנעול בהן בשבת שאף שכשהן פתוחין הן נגררות בארץ ורק כשהוא נועלן מגביהן וזוקפן על האסקופה מ"מ כיון שהן קשורות ומחוברות שם מבע"י ויש להן היכר ציר לא מחזי כבונה בשבת: **[כז]** גבוהים מן הארץ - ר"ל שהיו קשורות ותלויות מבע"י בענין שאף כשפותחן אינן נגררות בארץ ואפילו הן גבוהין מן הארץ רק כמלא נימא [גמרא] והטעם ששוב אינו נראה כבונה בנעילה זו אף אם אין להם היכר ציר הואיל שאף כשהן פתוחין הן מחוברין וקבועין שם היטב שאין נגררות בארץ: **[כח]** ופתח העשוי וכו' - שכיון שמשתמשין בה תדיר הכל יודעין שלדלת היא עשויה ולא מחזי כבונה: **[כט]** והוא נגרר - בארץ כשפותחה והנה מלשון המחבר משמע דעכ"פ קשור מיהו בעינן אבל מלשון הג"ה בס"ד משמע דס"ל דאפילו אינו קשור כלל שרי אם יש לה אסקופה מלמטה ויש להקל בזה [עיין בהגר"א שכתב שכן הוא דעת הר"יף והרמב"ם ובפרט שכן סתם הרמ"א]: **[ל]** דלת העשוי וכו' - היינו לפי שאין לה תקוני הדלת כשאר דלתות הוי כסתימה בעלמא ונראה כבונה ומיירי כאן אפילו בפתח העשוי לכניסה ויציאה תדיר: **[לא]** מלוח אחד או שאין וכו' - ודעת הרמב"ם דלא אסור אלא בתרתי לריעותא דהיינו שהוא מלוח אחד וגם אין לה אסקופה. ובפתח העשוי לכניסה ויציאה תדיר מצדדים האחרונים דיש לסמוך על שיטתו להקל: **[לב]** וכשפותחין וכו' - משמע מזה דהוא מיירי בשאינה קשורה אבל אם היא קשורה ותלויה אף שנגררת בארץ כשפותחה שרי אף שאין לה תקוני דלתות

כראוי והיינו משום דכאן מיירי בפתח העשוי לכניסה ויציאה תדיר: **[לג]** אע"פ ששומטין וכו' - היינו שאינה קשורה כלל ואע"ג דבריש ס"ג בדלת של רחבה שגם היא מסתמא עשויה כשאר דלתות ואפ"ה מחמרין שיהא קשור ותלוי מבע"י הכא איירי בפתח שהוא עשוי לכניסה ויציאה תדיר וכ"ל וס"ל דבזה לא בעינן קשר כלל וכמ"ש בסקכ"ט [הגר"א]: **[לד]** ויש חקיקה - ר"ל דהחקיקה נחשבת כאסקופה: **[לה]** שדינן כדלת - ר"ל דאע"ג דהקרשים אינן מחוברים והוא מכניס כל קרש בפני עצמו אפ"ה לא נחשב כדלת של לוח אחד: **[לו]** הואיל ואינן וכו' - כבר כתבנו לעיל דהאחרונים מצדדים להקל אף בלוח אחד כיון שיש לו אסקופה והוא עשוי לכניסה ויציאה תדיר: **[לז]** ואחד למטה - ויש חור במפתן שהציר נכנס לתוכו וכנגדו יש למעלה חור אחד שהציר העליון הוא בתוך החור: **[לח]** שמא יתקע - בחוזה בסכין וביתדות שלא יוכל עוד לצאת משם והוי מכה בפטיש ואפילו היכי שהחור הוא באמצע פתח התיבה דלא שייך למגזר כ"כ שמא יתקע אפ"ה אסור דגזרין באמצע אטו מן הצד ואפילו בצירים שלנו שהם מברזל אסור להחזיר דלתי הכלים דגזרין שמא יראה שהציר אינו תקוע יפה ויחבר אותו במסמרים: **[לט]** אבל כשיצא העליון - דע"ז הוא נופל לגמרי גם הדחיקה אסור כמו חזרה: **[מ]** של פרקים - היינו שעשויה פרקים פרקים בשביל בעלי אומנות שיוכלו לשאת אתם בדרך וכשבאין על מקומם מחזירין פרקיה יחד ומושיבין אותה: **[מא]** אסור וכו' - גזרה שמא יתקע ביתדות ומסמרים דהוי גמר מלאכה וחיוב משום מכה בפטיש וי"א דכיון שעושה בזה כלי גמור חייב משום בונה ועיין בסימן שי"ד ס"א ובהגר"א שם: **[מב]** ואם היא דרכה וכו' - דשוב אין לחוש כלל שמא יבוא לתקוע: **[מג]** שלא יהדק - ורפוי ואינו רפוי אסור: **[מד]** וכוס של פרקים - שיש כוס שמפרקין אותו מעל רגלו: **[מה]** לפרקו ולהחזירו - כשהוא רפוי והטעם דאין דרך להדק כ"כ בחוזה שיהיה חשוב כמו תקיעה וע"כ אין לחוש שמא יתקע והיש מי שאומר ס"ל כיון דעכ"פ דרך להדק גם ברפוי אסור כמו במטה של פרקים. כתב המ"א דכוסות שלנו העשויים בחריצים סביב [כמו אלו שיש שרוי"ף סמוך לרגלם] ומהודקים בחוזה לכו"ע אסור וכיסוי הכלים אפילו אם עשויים כך שרי דהתם אין עשויים לקיום רק לפותחן ולסוגרן תמיד וכ"כ ה"ט"ז ואפילו הכלים שאסור לפורקן ולהחזירן מ"מ לטלטלן שרי ולא גזרו אלא במנורה שדרכה להתפרק כמשי"כ ס"ס רע"ט וכל כיוצא בו אבל דבר שאין דרכו להתפרק שרי בטלטול: **[מו]** ויש מי שאומר וכו' - ולכתחלה יש להחמיר כדעה זו אך אם הוא לצורך שבת יש לסמוך אדעה ראשונה [אחרונים]: **[מז]** שדין הכוס - וה"ה השטענד"ר שבבהכ"נ שמונחים עליו ספרים אם הוא של פרקים: **[מח]** להיות מהודק - ר"ל להיות מהודק ותקוע בחוזה שבזה אף הטור דהוא דעה ראשונה מודה דאסור: **[מט]** שהם כלי - ואם אינו כלי רק עץ בעלמא כמו מקל אע"פ שמוכן הוא לטלטל מ"מ אסור לסמכו תחת הקורה דדמי לבונה כ"כ מ"א אבל הא"ר ותו"ש חולקים עליו ומתירים בכל דבר ששם כלי עליו לענין טלטול כיון שהוא עושה רק כדי שלא תרד יותר ועיין בפמ"ג: **[נ]** אם מהדקם וכו' - הטעם דמבטל כלי מהיכנו שאינו יכול שוב ליטלו משם בשבת ואם אינו תחוב בחוזה כ"כ שרי [מ"א וש"א]: **[נא]** להחזירו למקומו - ואפילו לעשותו רפוי גזירה שמא יתקע ביתד כדי לחזקו: **[נב]** יש מי שמחמיר - ואפילו בטלטול אסור לדידהו והכל מטעם גזירה דלמא אתי להניח הרגל בתוכו ולתקוע וכן סתם הרמ"א לעיל בסימן ש"ח ס"ט"ז בהג"ה כה"ש מי שמחמיר ועי"ש במ"ב ובה"ל כל פרטי דין זה: **[נג]** וע"ל סי' ש"ח - היינו דשם מבואר דאם ישב עליה כבר כך פ"א מבע"י כשהיה סמוך על ספסל אחר מותר גם בשבת לסמכו על ספסל אחר ולא חיישינן שמא יתקע: **[נד]** בעץ עצמו - בין בבנין ובין בכלי. וכן התוקע העץ בתוך הקרדום [או שתקע יתד בתוך הבית יד של הקרדום כדי להדקו] וכן המפרק עץ תקוע חייב משום סותר והוא שיתכוין לתקן [רמב"ם]: **[נה]** ולא חשיב כמוסוף - משום דלא מבטל ליה התם דחזי למאכל בהמה או לטיט אבל דבר דמבטל ליה התם כמו טיט וחול וצרורות אסור דאיכא משום אשווי גומות ודוקא הכא שבא לתקן החצר אסור דדמי לבנין אבל בענין אחר כמו שנוהגין לפזר חול בבוקר בבית כדי לכסות הרוק שרי דהא שרי לכסות הרוק באפר כמשי"כ סוף סימן ש"י כיון שאינו מכוין לבנין: **[נו]** אבל ביד אסור - משום דהוא עובדא דחול. וע"י אינו יהודי שרי אם יש בו צורך הרבה ככל מידי שהוא שבות דשבות [ט"ז]:

שיד

סימן

[א] שאינו בנין ממש - אבל בנין גמור וסתירה גמורה שייך גם בכלים ולכן דוקא בדיבק שבריה בזפת יכול לשברה דאין זה סתירה גמורה אבל אם היתה שלמה הוי סתירה גמורה ואסור אפילו בכלי קטן וכתבו האחרונים לקמן בס"ט דהני חביות קטנות של מרקחת אסור להסיר החשוקים [שקורין רייפין] כדי ליקח מה שבתוכה ולא דמי לחבית שמדובקת שבריה בזפת דהתם דרכה מתחלה

לעשות כן והוי ככלי שלמה אך ע"י א"י בודאי יש להתיר וכדלקמיה בס"ז ובקשור ע"י חבלים אפילו ע"י ישראל יש להתיר: **[ב]** שאינה מחזקת - דאלו היא מחזקת מ' סאה הו"ל כאהל ואית ביה משום בנין וסתירה אפילו בנין וסתירה כל דהו: **[ג]** ארבעים סאה - היינו אמה על אמה ברום ג' אמות עם עובי הדפנות בלא עובי הלבזבזים [הוא כמו זר סובב אצל שפתה] והרגלים [מ"א בשם הרמב"ם]: **[ד]** יכול לשברה - עיין בפמ"ג שמצדד דהיתר השבירה הוא אפילו שלא במקום שמדובק בזפת: **[ה]** לנקבה נקב יפה - וה"ה אם מתיז ראשה מלמעלה ומכוין ליפות השבירה שתשאר עוד כלי: **[ו]** מתקן מנא - עיין בט"ז דמשמע דאפילו אם הנקב הוא נקב קטן שאינו עשוי להכניס ולהוציא ג"כ אסור עכ"פ מדרבנן אפילו בחבית כזו שהיא רעועה ואם הוא נקב גדול שעשוי להכניס ולהוציא יש בו איסור תורה וכן משמע בביאור הגר"א: **[ז]** אסור לשברה וכו' - מטעם סתירה ואף דבעלמא קי"ל דסותר אינו חייב אלא כשהוא ע"מ לבנות דאל"ה מקלקל הוא מדרבנן מיהו אסור ובביאור הגר"א הסכים להפוסקים דס"ל דאין סתירה בכלים אפילו כשעושה שבירה בכלי שלמה אם לא כשעושה אותה כלי ע"י השבירה דאז חייב עכ"פ לכו"ע משום מכה בפטיש: **[ח]** שאינו עושה כלי - ר"ל שאינו עושה נקב לפתח אלא שוברה ואח"כ כתב רבותא טפי דאפילו נקב בעלמא ר"ל נקב שאינו יפה לפתח דאית ביה תרתי לטיבותא שאינו שובר החבית וגם שאינו פתח אפ"ה אסורה. כתב הרמב"ם פכ"ג העושה נקב שהוא עשוי להכניס ולהוציא כגון נקב שבלול התרנגולים שהוא עשוי להכניס האורה ולהוציא ההבל חייב משום מכה בפטיש [הוא שם הכולל לכל גמר מלאכה שהוא תולדת אב מלאכה זו שהאומן מכה בפטיש על הכלי בשעת גמרה להשוות עקמימותו] לפיכך גזרו על כל נקב אפילו עשוי להוציא או להכניס בלבד שמא יבוא לעשות נקב שחייבין עליו ועיין במ"א שביאר דאפילו הוא לול שאינו מחובר לקרקע דלית ביה משום בונה על עשיית הנקב אפ"ה חייב משום מכה בפטיש שהוא גמר מלאכת הלול וכתב עוד בפרק יו"ד כל העושה דבר שהוא גמר מלאכה ה"ז תולדת מכה בפטיש וחייב. העושה נקב כל שהוא בין בעץ בין במתכות בין בבנין בין בכלים ה"ז תולדת מכה בפטיש וחייב וכל פתח שאין עשוי להכניס ולהוציא אין חייבין על עשייתו עכ"ד. איתא בגמרא דאם תקע מסמר בכותל [לתלות עליו] חייב משום מכה בפטיש. העושה נקב בקרקע הבית שיצאו המים חייב משום בונה [אחרונים]: **[ט]** אם להרחיבו אסור - היינו אפילו אם אין מרחיבו כ"כ שיהיה עשוי להכניס ולהוציא על ידו אפ"ה אסור עכ"פ מדרבנן [גמרא]: **[י]** ובלבד שיתכוין - בא לבאר בזה רק דעת המחבר דדוקא כשמתכוין להרחיב אבל אם אינו מתכוין אע"ג דהוי פסיק רישא שיתרחב ע"י פעולתו שרי וכמו שסיים המחבר בעצמו אח"כ אבל דעת הרמ"א גופא אח"כ בהג"ה דאפילו אם אינו מכוין להרחיב אסור אם הוא פסיק רישא והיה לו לכתוב זה שם בשם י"א אך שרצה לסתום כן להלכה ועיין מה שכתבנו שם: **[יא]** תקוע - היינו שהיה תקוע בחוזק וע"י הוצאתו והכנסתו פסיק רישא הוא שיתרחב הנקב אפ"ה כיון דעיקר איסורו הוא רק מדרבנן ס"ל דשרי כיון שאינו מתכוין לזה ודעת הרמ"א לחלוק עליו דדוקא כשהוציאו פעם אחת מבעוד יום דע"ז נתרחב קצת דתו לא הוי פסיק רישא אבל בלא"ה אסור דפסיק רישא הוא דאף דהוא פתח שאין עשוי להכניס ולהוציא דאיסורו הוא רק מדרבנן וכנ"ל ס"ל דפסיק רישא אסור אף במלתא דרבנן ועיין לקמן בסי"ב דבכותל שהוא מחובר גם המחבר מודה דאסור להוציא הסכין שהיה תקוע בו מערב שבת [וה"ה בחבית שמחזקת ארבעים סאה דיוצא ג"כ משום כלי דהוי כאהל] דשם במתכוין להרחיב הנקב חייב משום קודח דהוי תולדה דבונה ולכן אפילו אם אינו מכוין עכ"פ פסיק רישא הוא. והנה לענין עיקר הדין הסכימו המ"א והגר"א והגרע"א דפסיק רישא אסור אף במלתא דרבנן ומ"מ הכא מצדדים המ"א והגר"א דמדינא אף בכותל שרי היכא שאין מתכוין כיון שא"צ להגומא והוי מלאכה שאצ"ל וגרע משאר איסור דרבנן דאסור היכא שהוא פסיק רישא כיון שהוא ג"כ מקלקל וגם הוא כלאחר יד וממילא נעשה הגומא בכותל ע"י הוצאת הסכין שמתרחב הגומא וכדלעיל בסימן שי"א ס"ח גבי צנון ע"ש אלא שהעולם נהגו בו איסור להוציא דנראה כעושה נקב בכותל וגם הט"ז מצדד כן בעיקר הדין אף בכותל ומ"מ סיים דאין בידו להקל נגד התה"ד והשו"ע והרמ"א שפסקו כולם בסוף הסימן להחמיר לענין כותל [וכן הוא ג"כ דעת הא"ר כהשו"ע והרמ"א דאפשר דניחא ליה שיהא הנקב מרווח לחזור ולתחוב בו הסכין ובאופן זה בודאי לכו"ע אסור] אלא לענין חבית דעיקר איסורו הוא רק מדרבנן יש לסמוך היכא שהוא צורך גדול על דעת המחבר שמתיר להוציא הסכין בשבת כיון שאין מתכוין להוסיף הנקב אפילו היכא שלא הוציאו מעולם מתחלה: **[יב]** דעושה נקב ופתח - ר"ל דאף דמבואר בסי"ב דהיכא שהסכין היה תחוב בדבר תלוש מותר להוציאו בשבת בכל גווני דלא שייך שם משום בונה הכא שאני דישי בו משום מתקן פתחא ואף שאין עשוי להכניס ולהוציא עכ"פ מדרבנן אסור: **[יג]** נקב ונסתם - אפילו היה אותו מקום מקום הברזא שסתמו ועשאו במקום אחר ועתה רוצה לפתחו: **[יד]** וחשיב כפותח מחדש - וע"כ אסור לעשות שם אפילו נקב קטן שאין עשוי להכניס ולהוציא על ידו: **[טו]** מותר לפתחו - אפילו הוא נקב גדול דאותה הסתימה לא חשיבא סתימה כלל: **[טז]** במקום נקב ישן - בין שהנקב ההוא היה גדול או קטן ובלבד שלא ירחיבו יותר ממה שהיה מתחלה: **[יז]** נוקבים אפילו במקדח - דלא חשיב סתימה כלל כיון שהוא למעלה מן השמרים וכנ"ל ולכן מותר לנקוב במגופה שסותמין בה הכלי זכוכית [שקורין שטאפק"ן] אפילו בכלי המתוקן לכך: **[יח]** הברזא -

נקט דבר ההוה וה"ה אם היה הנקב במקום אחר שנסתם: **[יט]** וי"א דלא שרי וכו' - זו היא דעת הכל בו ועיין בא"ר שכתב דשאר פוסקים פליגי ע"ז ופסק כמותם וכן פסק בנחלת צבי אבל בפמ"ג וח"א משמע דיש לחוש להחמיר כדעת הי"א: **[כ]** מותר ליתן וכו' - שהרי עומד ומיוחד לכך ואינו מתקן כלי ומי"מ נראה דאסור לתקוע היטב בחזקה ביתדות דיש בזה משום גמר מלאכה: **[כא]** אע"פ וכו' - ואע"ג שאינו יודע אם יגיע למדתו אפ"ה מותר ועיין בב"י שכתב שנראה מדברי הרמב"ם שאע"פ שהקנה עצמה אינה מתוקנת כל צרכה וחסרה שום תיקון אפ"ה מותר להכניסה ולא חיישינן שמא יתקנה: **[כב]** במקום שיש לו - דע דהמחבר שכתב טעם האיסור מפני שנראה כעושה מרזב ורמ"א מסיים ואין לחוש שמא יקטום הוא פלוגתא דאמוראי בגמרא ח"א טעם האיסור שמא יעשה מרזב וח"א גזירה שמא יקטום העלה מן הענף ליתנו לחבית ואמרינן מאי בינייהו דקטים ומנחי [היינו שהיו לו הרבה קטומים מוכנים מע"ש לזה ולכך אין לחוש שמא יבוא לקטום] למי"ד משום מרזב אסור אף בכה"ג ולמ"ד שמא יקטום שרי ופסק הרא"ש והטור כמ"ד שמא יקטום: **[כג]** מותר להתיז - דאין בנין וסתירה בכלים ומיירי בחבית גרועה שמדובק שבריה בזפת ולא בשלמה וכמבואר הכל לעיל בס"א ואם ירצה להתיז רק ראש המגופה לבד אפילו בחבית שלמה שרי דלא מקרי שבירה כיון שאינה מחוברת לחבית: **[כד]** בסיף - דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטל לצורך גופו: **[כה]** דלאו לפתח מכוי - אלא להרחיב מוצא שפתיה שיוכל בקל ליקח מה שבתוכה. ודוקא כשהוא עושה זה מפני האורחים [א"ר בשם רש"ל] ומותר ג"כ לקרוע העור מע"פ חבית של יין ובלבד שלא יכוון לעשות זינוק [פי' כעין מרזב] (תוספתא): **[כו]** אבל לנקבה בצדה וכו' - דנקב הרי הוא כעושה פתח לחבית ואפילו נקב קטן שאינו עשוי להכניס ולהוציא ג"כ אסור מדרבנן בין במגופה ובין בחבית אלא דיש חילוק ביניהם דלענין מגופה אינו אסור בנקב כזה אלא כשעושה הנקב מצדה של מגופה אבל כשמנקב למעלה בראש המגופה למשוך משם את היין מותר וכדלקמיה אבל בחבית אסור בכל מקום שעושה בה נקב ומה שנקט השו"ע בצדה משום מגופה נקט: **[כז]** ודאי לפתח מכוי - דאי אינו מכוי לפתח אלא להרחיב מוצא היין היה לו לפתוח את המגופה אבל כשנוקב במגופה למעלה ע"כ לאו לפתח מכוי שאין דרך לעשות שם פתח שלא יפלו עפר וצורות: **[כח]** מותר - אפילו בחבית שלמה שרי שאין המגופה חיבור לחבית וכנ"ל בסק"ג ומסתברא דבזה לכו"ע מותר ואפילו שלא מפני האורחים: **[כט]** חותמות שבכלים - הוא לשון סגירה כלומר שהכיסוי שלהם סגור בקשרי חבלים: **[ל]** יכול להתירו - דלאו קשר של קיימא הוא שהרי להתיר תמיד הוא עשוי: **[לא]** או לחתכו בסכין וכו' - ולא מקרי סותר משום דלאו סתירה גמורה היא זו ואינו אסור בכלים לכו"ע משא"כ בשבירת פותחת של עץ ומתכת דהוי סתירה גמורה ושייך אף בכלים: **[לב]** או להתיר קליעתו - עיין בבה"ל דלדעת הרמב"ם יש איסור בזה: **[לג]** אסור להסיר הצירים - דכשבירת פותחת דמיא ויש בזה משום סתירה וכן המחזיר דלת הכלי על צירה יש בזה משום בנין: **[לד]** בזו - ס"ל דלא דמי לשבירת פותחת וסתירה גרועה היא כיון שא"צ לשבור שום דבר. ודע דלכו"ע אסור לקבוע הצירים או מנעל במסמרים להכלי דהוי תיקון מנא ועיין בח"א שכתב דאפילו ע"י אינו יהודי אסור דהוי מלאכה דאורייתא: **[לה]** של תיבות - וה"ה שאר כלים: **[לו]** יש מתיר - ס"ל דאין שייך שם סתירה כלל בכלים וכמו שביארתי לעיל בס"א במשנה ברורה דיש ראשונים שסוברין כן ואף דהמחבר סתם מתחלה בסעיף זה גופא בשבירת פותחת לאיסור אפ"ה הביא כאן דעת היש מתירין כדי לסמוך עליהן להקל עכ"פ ע"י אי"י וכמו שמסיים אח"כ וכדאיתא בב"י: **[לז]** ע"י אי"י - ויש שכתבו דדוקא בהפסד מרובה או שנחפו הרבה לצורך מצוה. וכ"ז בשבירת הפותחת אבל לפתוח אותנו בסכין או במחט גדול שרי אפילו דלת של בית [אחרונים]: **[לח]** חותלות - כלים עשויים מכפות תמרים כמין סלים ומניחים בתוכן תמרים רעים להתבשל: **[לט]** אם הכיסוי וכו' - באמת כל האי דינא היינו הך דס"ז ונקטיה משום סיפא לאשמועינן דבזה אפילו גופן של חותלות מותר לשבור כמו שמפרש הטעם: **[מ]** ששובר אגוזים - ודוקא הני דלאו כלים גמורים הן דאינם עשויים אלא שיתבשלו התמרים בתוכן אבל כלי גמור כבר סתם המחבר בריש ס"ז לאיסור ומחצלת שתופרים בו פירות מסתפק הפמ"ג אם דמי לחותלות: **[מא]** מותר להפקיע וכו' - דפסיקת החוט מותר בדבר תלוש כנ"ל בס"ז ואין בו משום מלאכת מחתך שאינו מקפיד על המדה. כתבו הפוסקים המבקע עצים לחתיכות גדולות איסורו הוא רק מד"ס משום עובדא דחול והמבקע לחתיכות קטנות חייב משום טוחן ואם מקפיד הוא על המדה חייב משום מחתך אפילו בחתיכות גדולות: **[מב]** קשרי השפוד וכו' - וה"ה פירות שקשורים או תפורים יחד בחוט מותר להתיר או לחתוך החוט: **[מג]** משום סתירה - דכיון שהוא מחובר לקרקע יש בו משום בנין וסתירה: **[מד]** שלא להסירו בשבת - אלא במוצאי שבת אבל אם אין דעתו להסירו אף במוצאי שבת גם להתירו אסור דהוי קצת קשר של קיימא [פמ"ג וחיידושי וחיידושי רע"א]: **[מה]** שעוה או שמן עב - אע"ג דאין מירוח בשמן אסור דגזרינן אטו שעוה ודוקא שמן עב כיון דשייך בו קצת מירוח אתי לאחלופי. והאי שעוה צ"ל דהכיננו לתשמיש מאתמול דאל"כ בלאו הכי אסור משום מוקצה דלאו כלי הוא וכשהכיננו לכך מותר לטלטלו ולא גזרינן שמא ידבקנו לכותל

או לד"א דאף אם ידבק אינו אלא מדרבנן שמא ידבק בעת המירווח. שומן וחלב דינו כשעוה: **[מו]** ממרח - וכיון דהוא משום חשש מירווח אסור אפילו אם אין מכניס השמן בתוך הנקב אלא בהנחה בעלמא ע"ג מלמעלה וגם אין חילוק בזה בין ת"ח לע"ה [אחרונים]: **[מז]** מותר - היינו אפילו להכניסו תוך הנקב דהואיל ואין היין יוצא אפילו בלי תיקון לא מחזי כמתקן והאחרונים כתבו דהעיקר כדעת הרמב"ם שחולק ע"ז וס"ל דאפילו אם אין היין יוצא דרך שם ג"כ אסור ליתן שום דבר בתוך הנקב לסתמו משום דהוי כעין בונה אלא דע"ג הנקב מלמעלה דלית ביה משום בנין אינו אסור כ"א בדבר שמתמרח: **[מח]** אסור לסתמו - מדרבנן מפני דמחזי כמתקן ודוקא כשסתמו בדבר שאין דרך לסתום בו כמו בצרור קטן או בקיסס אבל מותר לכ"ע לסתום בעץ כגון בברזא כמו שהוא דרך תמיד לסתום בו: **[מט]** לומר שאינו מכיון - כיון דבאמת מכיון הוא לסתמו: **[נ]** ואם הוא ת"ח - דכיון שהוא ת"ח אין לחוש בו שאם נתירונו ע"י הערמה יבוא לעבור על איסור דרבנן זה אפילו בלי הערמה וכתב המ"א דאף דק"ל דהאידינא אין לנו דין ת"ח מ"מ לענין זה אין להחמיר ע"ש ויש שחולקין עליו: **[נא]** של עץ - נקט של עץ דבכותל של לבנים מצוי כמה פעמים שאין שורותיהם מדובקים זה לזה ואז מותר להוציא אפילו אם לא היה דצה ושלפה מבעוד יום: **[נב]** אסור להוציאו - דע"י הוצאתו כיון שהיה מתחלה תקוע קצת בחוזק א"א שלא יתרחב הסדק שם ועשיית נקב כל שהוא בכותל מחובר יש בו משום קודח דהוא תולדה דבונה ואף דאין מתכוין לזה כמעט פסיק רישא הוא ועיין לעיל בסק"א במ"ב מה שכתבנו דעת אחרונים בזה: **[נג]** שרי - להוציאה ואף לחזור ולתחוב אותו בכותל דכיון דכבר נעץ הסכין בכותל מבעוד יום והוציאו והדר נעצו כבר הורחב מקום מושבו ותו לא הוי פסיק רישא אבל אם לא חזר ונעצו מבעוד יום נראה דאסור לתחוב אותו בכותל דעדיין לא נתרחב במה שהוציאו פעם אחת מן הכותל:

שטו

סימן

[א] אסור לעשות אהל וכו' - דהעושה אהל קבע כגון שפורס מחצלת או סדינין וכיו"ב לאהל ועושה אותן שיתקיים אף דאין זה בנין ממש חייב משום בונה דעשיית אהל הוא תולדת בונה והסותרו חייב משום סותר וגזרו על אהל עראי משום אהל קבע וכן על סתירת אהל עראי משום סתירת אהל קבע [רמב"ם] ופרטי דיני אהל קבע יבואר לקמיה: **[ב]** ודוקא גג - ואף כשאין מחיצות תחתיו כגון לפרוס מחצלת על ד' קונדיסין דרך עראי להגין מפני החמה והגשמים: **[ג]** מותר - דעיקר אהל הוא הגג שמאחיל עליו ולכן גזרו בו משום אהל קבע משא"כ מחיצות עראי לחוד לא נחשב כאהל כלל: **[ד]** להתיר סוכה וכו' - כגון שהיה לה רק שני דפנות ועשה מחיצת עראי לדופן ג' כמבואר לקמן בסימן תר"ל דאז חשיב הך מחיצה כבנין דעל ידה נתכשרה הסוכה וה"ה כשמתרת אותה המחיצה לטלטל על ידה במקום שאסור לטלטל דכיון דחשבינן לה מחיצה לענין היתר הטלטול חשיב בנין: **[ה]** לצניעות בעלמא - כגון להפסיק בין אנשים לנשים כששומעין הדרשה: **[ו]** שקבוע שם - ר"ל שאינו עשוי להסיר משם אלא תלוי שם תמיד אפ"ה חשיב מחיצת עראי כיון שהוא נע ונד ברוח מצויה וגם אינו מעכב לעוברים דרך שם אבל לחברה למעלה ולמטה ומן הצדדים בענין שאין נזוז ממקומו אסור משום בנין דסתימת קבע הוא: **[ז]** וכן פרוכת - זה פשיטא דשרי דכיון שיש בלא"ה דלת לאה"ק א"כ הפרוכת אינו תלוי רק לצניעות בעלמא וכמה אחרונים מקילין אפילו אם אין דלתות לארון הקדש וכמו וילון אצל הפתח וכנ"ל. מותר לתלות בשבת סדינין המצויירים על הכותל לנוי ואפילו לקבעם שלא יהיו נזוזים ממקומם ג"כ שרי כיון שאין עשויים כלל למחיצה: **[ח]** ובלבד שלא יעשה וכו' - עיין סעיף י"ב: **[ט]** וכן מותר וכו' - פשוט דכל זה במחיצת עראי אבל לעשות מחיצת קבע שיתקיים כן אסור [תו"ש]: **[י]** בפני אור הנר וכו' - דכיון דאסור לשמש בפני אור הנר או ספרים מקרי מחיצה המתרת. וכתב המ"א דהיינו דוקא אם עושה מחיצה גבוה יו"ד טפחים והנר גבוה ונראית למעלה דמאפיל בטליתו ומשמש כדמשמע בסימן ר"מ ס"א בהג"ה [ובש"י משמע דאף באופן זה יש ליזהר מאד וע' בא"ר שם] דכיון שהנר נראית א"כ ההיתר בזה הוא רק משום דיש ע"ז שם מחיצה שגבוה יו"ד וחשבינן ע"ז להנר כעומד בחדר אחר ואז צריך שיקשרנה ג"כ שלא תניד אותה הרוח דאל"ה אין שם מחיצה עלה ולכן אסור לעשותה בשבת דחשיבא מחיצה המתרת אבל אם המחיצה מכסה את כל הנר עד שאין נראית דאין צריך שתהיה המחיצה גבוה עשרה דוקא כיון שהנר מכוסה א"כ ההיתר בזה לאו משום מחיצה אלא מחמת כיסוי בעלמא ולכן אף שהיתה המחיצה גבוה עשרה נמי מותר לעשותה דלא חשיבי מחיצה המתרת דאינו רק משום כיסוי בעלמא וכן לענין לשמש ולעשות צרכיו בפני הספרים אם המחיצה גבוה עד שאין הספרים נראין מותר לעשותה דלא חשבינן לה כמחיצה המתרת רק ככיסוי בעלמא ולכן לא בעינן אז ג"כ שיהיה קשור לצד מטה [ועיין באחרונים שפירשו דבריו דמ"מ בעינן כשעושה אותה בשבת שיהיה על הספרים עוד כיסוי דאז יהיה נחשב כאלו מונחין בכלי תוך כל]. והנה אף שיש אחרונים שמפקקין על חילוקו וסוברין דכיון דסוף סוף ע"י המחיצה הותר עתה לשמש ולעשות צרכיו חשיבא

מחיצה המתרת ואסור לעשותה מ"מ נראה דבשעת הדחק יש לסמוך על דבריו. ועכ"פ לכו"ע מותר לכסות הספרים בכיסוי בעלמא והיינו כלי בתוך כלי להתיר התשמיש דזה לא הוי מחיצה כלל: **[יא]** שהיה מבע"י טפח - ולכן פארווא"ן שעומד מופשט טפח מע"ש מותר לפושטו כולו אבל אם היה מקופל אע"פ שכולו הרבה יותר מטפח לא מהני שהרי לא נעשה זה בשביל מחיצה [ח"א]: **[יב]** וכופין ראשן וכו' - היינו שעושין כמו חשוקין [שקורין רייפ"ן] ע"פ רוחב הספינה מלמעלה ועושה כן בעצים הרבה סמוכין זה לזה על כל ארכה של ספינה וה"ה עריסת התינוק שיש עליה חשוקים ופורסין עליהם סדין להגן מפני הזבובים אם החשוקים נעשים מבע"י בדרך שנתבאר מותר לפרוס עליהם סדין בשבת ואם לאו אסור וה"ה דאסור לפרוס סדין על העגלות דעשוי ג"כ להגן על מה שתחתיה והוי כאהל אם לא שהיה פרוס כבר מע"ש ברוחב טפח וכמו שכתב השו"ע והא דלא חשיבי כ"ז לאהל קבע היינו משום דאין עושין אותן אלא לפי שעה ולא להתקיים: **[יג]** ברחבן טפח - שרוחב העץ העגול היה טפח ואפילו רק באחד מהן וכן מה שכתב אם אין בין זה לזה וכו' היינו ג"כ אפילו רק במקום אחד ואמרינן לבוד והוי כאלו היה ג' טפחים מכוסה במקום אחד: **[יד]** חשיבי כאהל ומותר וכו' - דדוקא לעשות אהל עראי מתחלה אסור אבל אם נעשה כבר מותר להוסיף עליו ובזה כיון שהיה בעץ אחד רוחב טפח דהוא שיעור אהל או שהיה פחות מג' טפחים בין זה לזה דהוא שיעור לבוד והוי כמו העצים מחוברים יחד בשיעור ג' טפחים חשוב נעשה אהל מכבר: **[טו]** ומטעם זה וכו' - ר"ל דהכא נמי כיון דהיה טפח פרוסה מבע"י מותר אח"כ לפרוס עוד דאינו אלא מוסיף על אהל עראי אבל בלא"ה אסור ואף דלקמן בס"ג אמרינן דאינו אסור משום אהל עראי אלא כשעושה גם מחיצות תחתיו שאני הכא שעושה להדיא בשביל אהל לצל או להגן מפני הצנינה והגשמים וכמו שכתבתי לקמיה בס"ג: **[טז]** חוץ מן הכריכה - היינו שאם היתה מחצלת פרוסה לשם גג וכרכה מע"ש דצריך שתשאר טפח פרוס כדי שיהיה מותר לפרוס הכל וכנ"ל אין רוחב העיגול של הכריכה עולה בשיעור טפח דהכריכה אינה חשובה פרוסה על הגג לאהל אלא צריך שישיר טפח פרוס לבד מרוחב העיגול של הכריכה [ב"י]. יש מהאחרונים שכתבו דאפ"ה לפרוס המחצלת כשהיא כרוכה על איזה דבר ששייך בו אהל להדיא אסור משום אהל דדוקא בזה שהיה פרוס מתחלה וכרכה לא מחזי בזה כמשייר לאהל אבל לתתנה כך כשהיא כרוכה על דבר אחר אסור: **[יז]** מטה וכו' - הנה כדי שנבין היטב את דברי הסעיף אקדים הקדמה קצרה. והוא דאף דלענין בנין קבע אף אם עשה איזה דבר משהו להוסיף על הבנין בין במחיצות ובין בגג חייב וכ"ש אם עושה את כל הגג מ"מ לענין אהל עראי לא אסרו בעושה את הגג לחוד אם לא שעושה את הגג כדי להגן מפני החמה והגשמים וכיו"ב דאז הוא קצת בבחינת אהל אבל בלא"ה לא אסרו כ"א בעושה גם המחיצות עראי שתחתיו בשבת גם לא אסרו כ"א בשעשה כסדר מתחלה המחיצות ואח"כ הכיסוי דאז דומה קצת לאהל קבע אבל אם עשה להיפך לא אסרו ויש פוסקים שסוברין דבעינן שיהיה צריך ג"כ לאויר שתחתיו וכוותיהו פסק המחבר לקמן בסעיף זי"ן: **[יח]** אסור להניח וכו' - בדקדוק כתב לשון זה דדוקא להניח אסור דהוי בזה כמתחיל לעשות מחיצות לאהל ואסור כשמניח אח"כ הקרשים למעלה אבל אם היו מונחים מכבר בזה המקום מותר להניח הקרשים עליהם וכנ"ל בסקי"ז אך אם המטה רחבה ביותר אסור לדעת המ"א בסקכ"א אפילו באופן זה וע"ש בסיי"ג מה שנכתוב בזה: **[יט]** הרגלים תחלה וכו' - דהוא כדרך בנין דהרגלים הם מחיצה והקרשים של הכיסוי הוא כמו גג ונמצא כעושה אהל בשבת וע"כ צריך לשנות לאחוז הקרשים של הכיסוי באויר ואח"כ לתת מתחתיו הרגלים דהוא שלא כדרך בנין: **[כ]** והני מילי וכו' - הטעם דבאהל עראי כזה שאינו מתכוין בעשייתו לשם אהל שתחתיו אלא לתשמיש אחר על גביו מלמעלה ורק ממילא נעשה כמו אהל למטה לא אסרו אלא כשעושה גם מחיצות תחתיו. והיכא שפורס סדין או מחצלת לשם אהל כגון להגן מפני החמה והגשמים או כדי שיהיה ראוי להשתמש תחתיו באיזה דבר אסור אף בלא מחיצות וכההיא דסעיף ב' בסופו. כתב המ"א דלסתום נקב שהעשן יוצא [שקורין קוימ"ן] בכר של תבן וכיוצא בו אפשר דאסור דכיון שיש לאותו המקום מחיצות בפ"ע הוי כעושה אהל בתחלה ואינו דומה למה שהתרנו בסימן שיי"ג לסתום הארובה שבגג מטעם דהוא רק הוספת אהל עראי התם הארובה אינו מחזיק אלא מקצת הגג אבל כאן הנקב שהעשן יוצא מחזיק כל רוחב המחיצות שסביב לה והוי ע"י סתימת הכר כגג על המחיצות ולפ"ז פשוט דאם הנקב הוא בכותל מן הצד מותר לסתום בכר דהוא רק תוספת מחיצה בעלמא [פמ"ג]. עוד כתב דבלע"ך שעשוי בקוימ"ן וקבוע שם מותר לסתום בו בשבת ויו"ט דהואיל דקבוע שם הוי כדלת ועיין בתו"ש שכתב דמה דמסתפק המ"א הוא דוקא כשהחור שהעשן יוצא הוא מחזיק ג' טפחים דאל"ה אמרינן לבוד והוי כסתום ושרי וכעין מה שכתוב למעלה בסעיף ב' [אך הפמ"ג לא פשיטא ליה דבר זה כל כך ע"ש ומ"מ נראה דהסומך על התו"ש לא הפסיד דבלא"ה דבר זה רפוי הוא אצל המ"א גופא דאפשר דהמחיצות שתחתיו לא חשיבי מחיצות לענין זה הואיל שעשויות מכבר]. ונראה דכל זה כשאינו מונח אז גחלים לוחשות בהתנור דאל"ה בכל גווני אסור לישראל לסתום את החור למעלה דע"י סתימתו גורם כיבוי להגחלים ואף דאינו מכיון לזה פסיק רישא הוא וכעין מה שכתב בסימן רנ"ט בסופו ובסימן רע"ז ס"א: **[כא]** דפין מחוברין - בסימן תק"ב כתב הב"י דבעינן שיהיו המחיצות מגיעין עד לארץ [אך אם סומך לארץ פחות מג' שם אין הדופן מגיע אמרינן בזה לבוד וע"ש במגן אברהם ובשאר אחרונים בזה] ולענין תיבה שיש לה שולים גם מלמטה [כמו תיבה שקורין שלא"ף באנ"ק] עיין בסיי"ג מה

שנכתוב בזה: **[כב]** דפני התיבה - כתב הט"ז דאף דבטור איתא ד' דפין מחוברין לאו דוקא הוא דבמטה שדרך להשתמש באוירה מתחת בהנחת מנעלים וכיו"ב אסור אפילו כשיש לה רק שני דפין משני צדדין המגיעין לארץ דבשתיים לבד חשיב אהל עם מחיצות וכדלקמיה בס"ו לענין חביות וכ"כ ש"א אבל בשלחן דמתיר השו"ע הוא אפילו כשיש לו מעט מחיצות ואינו אסור אלא כשיש לו ד' דפין מכל הצדדין כמו תיבה דאז חשיב אהל בהנחת הדף מלמעלה משום דבלא"ה סתמו אינו עומד להשתמש באוירו [וכשאינו משתמש באוירו לא חשיב אהל וכדלקמיה בס"ז] וע"כ צריך שיהיה לו ד' דפין מכל הצדדין כמו תיבה דאז ראוי להשתמש באוירו ויש מאחרונים שמצדדין להקל בהשלחן להניח עליו הדף מלמעלה אפילו כשיש לו ד' מחיצות מכל צד דמסתמא א"צ לאויר שתחתיו אם לא שדרכו להשתמש שם אך לשון השו"ע שכתב וכן רגלי השלחן משמע דבשלחן אם היו מחיצות היה ג"כ צריך להחמיר וע"כ נכון בודאי לחוש לדברי הט"ז לאחוז הדף באויר ויכניסו תחתיו הרגלים ומשמע מדברי הפמ"ג דכל זה דוקא כשמטלטל הרגלים ממקום למקום כדי להניח עליהם הדף שלמעלה דאז נחשב כשמעמידן לצורך זה כאלו התחיל בעשיית האהל אבל אם עומדין במקום אחד אפילו להט"ז מותר להניח עליהם הדף אף שלהרגלים יש להם מחיצות מכל צד וכמו שכתבנו לעיל בסק"י ובסק"י"ח גבי מטה: **[כג]** מותר בכל גווני - דרגלי המטות ושלחנות שלנו אין להם מחיצות. ונראה דכל זה כשהיה רפוי אבל אם הדף שעל השלחן מהודק ותקוע בחוזק וכמו שמצוי בכמה שלחנות אסור משום בנין ואפילו אם עתה אינו תוקע בחוזק אם דרכו תמיד להיות מהודק ותקוע בחוזק ג"כ יש לזהר בזה וכמו לענין ארוכות המטה אם עשויה להתחבר עם הרגלים בחוזק וכמבואר הכל בסימן ש"ד ס"ו לענין מטה של פרקים ע"ש: **[כד]** מטה שהיא וכו' - ולפי המבואר לעיל בס"ג ע"כ מיירי הכא בשיש לה מחיצות המגיעות לארץ אבל במטה שלנו מותר בכל גווני: **[כה]** שלשה טפחים - דאל"ה אמרינן לבדד וכסתום מעיקרא דמיא וכנ"ל בס"ב וע"ש במ"ב דאפילו אם רק במקום אחד היה פחות מג"ט ג"כ סגי: **[כו]** ואם היה וכו' - גם בזה הטעם משום דמותר להוסיף על אהל עראי בשבת: **[כז]** מותר לפתחו - דהא עביד וקאי מבע"י אלא שפושטו ומיישבו כדי לישב עליו ומה"ט שרי להעמיד החופה ולסלקה וה"ה הדף שקבוע בכותל שבביהכ"נ שמניחין עליו ספרים מיהו בדף בלא"ה שרי דהא אין כונתו במה שפושט את הדף לשם אהל וא"כ אין עליו שם אהל עראי כיון שהוא בלא מחיצות [תו"ש]: **[כח]** לכתחלה - ומטות של ברזל שלנו שעשוין מקופלין וסמוכין לכותל אם מותר לפושטן בשבת עיין בבה"ל שהארנו בזה: **[כט]** לא יסדר וכו' - משום דעביד כעין אהל כשמסדר אח"כ העליונה מלמעלה שהוא כגו על המחיצות ואף דבאהל צריך לאויר שתחתיו בין המחיצות הכא נמי צריך לאויר שביניהם שהיו מתעפשיין אלו לא היה אויר ביניהם [אחרונים]: **[ל]** אחד מכאן וכו' - והיינו דוקא כשצריך ללמוד משניהם או שהספר התחתון מונח שם כבר דאל"ה אף שהוא רוצה כדי להגביה הספר העליון ללמוד בו יש בזיון לספר התחתון ואף בחול אסור [ט"ז] אבל במ"א סימן קנ"ד מצדד להתיר וכן בח"א בכלל ל"א סמ"ח כתב דיש להתיר: **[לא]** הואיל ואין צריך וכו' - מזה הטעם נמי שרי לפרוס מפה על השלחן וקצות המפה תלויות למטה מן השלחן מכל צד ואפילו אם מגיעות סמוכות לארץ דאין בזה משום אהל כיון דא"צ לאויר שתחת השלחן ועוד כיון שמה שמונח על השלחן אין בו משום אהל שאין שם חלל בינו לשלחן מותר גם היוצא ממנו: **[לב]** כל אהל וכו' - היינו אפילו עשאו לקבע שיתקיים כמה ימים מ"מ כיון שאין בגגו טפח לא חשיב רק אהל עראי: **[לג]** משופע - וה"ה אם עשה הגג בשוה ג"כ אין חייב מחמתו אא"כ רוחב טפח דבלא"ה לא חשיב אהל והא דנקט משופע משום סיפא לאשמעין דדוקא אם לא היה בפחות מג' סמוך לגגו רוחב טפח דהיינו שאינה מתרחבת טפח עד לאחר שירדה ג' טפחים הא אם מתרחבת טפח בתוך ג' הוי כאלו היה גגה טפח: **[לד]** שאין בגגו טפח - אבל אם יש בגגו טפח חשיב אהל קבע וחייב שכן מצינו אהלי טומאה טפח ודוקא שעשאו לקבע אבל לעראי כגון שפרס מחצלת ע"ג ד' עמודים אף שיש בגגו כמה טפחים איסורו רק מדרבנן: **[לה]** פטור - היינו מחטאת אבל אסור מדרבנן גזירה אטו אהל קבע ועיין במ"א שכ"ז הוא לדעת הר"י"ף והרמב"ם אבל לדעת רש"י והרא"ש כיון שאין בגגו טפח לא חשיב אהל כלל ומותר לכתחלה והשו"ע סתם כדעת הר"י"ף והרמב"ם וכן הוא ג"כ דעת ר"ח ובפמ"ג מצדד דגם רש"י והרא"ש מודו לדעת הרמב"ם בזה כיון שעשאו לקבע שיתקיים זמן כמה ימים: **[לו]** משמרת וכו' - ונראה דעשוי כמין שק שקורין לוגין זא"ק והוא רחב ופתוח למעלה וסתום וחדוד למטה ומכניסין קצה החדוד בתוך הכלי והקצה העליון הרחב מסבבים בשפת פיהו את הכלי ונמצא הוא גג לכלי ועשוי כאהל ואסור מדרבנן אבל לתלות המשמרת כשהיא שטוחה על איזה יתד ובלי כלי תחתיה מותר דאפילו אהל עראי לא חשיב וכ"ש דמותר לתלות כלי ביתד: **[לז]** טלית כפולה - שנותנה על המוט הנתון בין שתי כתלים ושני ראשי הכפל משולשלין ומגיעין לארץ ונכנס בין שני קצותיה וישן מפני החמה והיה אסור לעשות כן בשבת דמקרי אהל עראי ופטור אבל אסור כמבואר בסעיף ח"י"ת ובא לומר דאם כשהיתה הטלית מקופלת ומונחת על המוט מע"ש היו בה חוטי תלוין שעל ידן פושטן לקצותיה מותר לפושטה בשבת על כל אורך המוט והטעם דכיון דע"י החוטי קל למשכה בהן הוי כאלו היתה הטלית פרוסה מכבר טפח מע"ש והוי רק מוסיף על אהל עראי וש"י וכנ"ל בס"ב. וכתב המ"א דמיירי שאחר פריסתה לא יהיה בגגה מלמעלה רוחב טפח וגם לא בפחות משלש סמוך לגגה רוחב טפח דאי יש בה רוחב טפח

הו"ל כאהל קבוע ולא מהני החוטין: **[לח]** ומותר לפרקה - שכל אהל שאין בו משום בנין אין בו משום סתירה: **[לט]** וכן הפרוכת - כלול בזה גם וילון שלפני הפתח ועיין במ"א דהאי וכן לאו דוקא הוא דשרי בזה אע"פ שלא היו עליה חוטין משום דאין אהל אלא העשוי כעין גג. והנה לפי מה שהביא בעל מגדול עוז בשם רבינו חננאל וכן הוא בפיר"ח שלפנינו שיצא מקרוב לאור דברוכת נמי צריך שיהיו חוטין כרוכין עליה מע"ש לתלות בם יותר טוב לומר דהרמב"ם בעל הלכה זו נמי ס"ל כהר"ח ואתי שפיר מלת וכן כפשטיה וכן מוכח מביאור הגר"א דהוא מפרש כן. אך לדינא אין נ"מ בזה דמוכח מהטור וש"פ דמותר לתלות בכל גווני וכן מוכח מהרמ"א לעיל בס"א בהג"ה דכיון שלא נעשית להתיר אין שום איסור עלה. כתב מ"א דמחיצה העשויה להתיר שפסק השו"ע לעיל בס"א דאסור לעשותה בשבת הוא אפילו כשהיו חוטין כרוכין עליה מע"ש ויש שמקילין בזה: **[מ]** כילת חתנים - עץ אחד עומד לראש המטה גבוה מהמטה וכן עומד עץ במרגלות המטה ומוט נתון עליהם ופרוש על המוט וילון גדול ושני ראשין יורדין מכאן ומכאן כמין אהל ע"פ כל המטה: **[מא]** הואיל שהיא מתוקנת - פ"י שהכינה לכך מבע"י ולכן שרי בזה אע"פ שלא היו חוטין כרוכין עליה מע"ש אבל אם אינה מתוקנת אסור כמו שפסק השו"ע בס"ח דאפילו אהל שאין בגגו טפח אסור לעשותה בשבת אא"כ היו חוטין כרוכין עליה מע"ש וכנ"ל: **[מב]** מעל המטה טפח - הטעם דכיון שהיא משולשת מעל המטה טפח בזקיפה לאחר כלות השיפוע הו"ל האי טפח מחיצה וכל השיפוע שממעל למטה נחשב לגג והוי אהל ממש מיהו מטה דידן שאין כילה עליה שפורסין עליה סדין אע"פ דנחית מפוריא טפח לית לן בה והטעם דהא מה שמונח על המטה לא מקרי אהל כיון שאין חלל תחתיו: **[מג]** הנוטה פרוכת - כ"ז הוא לשון הרמב"ם וס"ל דאף שמסתמא יש עליה חוטין מבע"ש שהיא תלויה בהן דאל"ה אסור לתלותה לדעתו כמו שכתב השו"ע בס"א אפ"ה צריך לזהר בזה: **[מד]** בשעה שנוטה - כלומר דבשעה שעוסק בתלייתה דרך הוא שמתקפלת מעט מרחבה ואם יהיה הכפל טפח הו"ל אהל: **[מה]** תולין אותה שנים - דשנים יכולין לתלותו כולו כאחד שלא תתקפל ומשא"כ אחד ומטעם זה יש נמנעין קצת שלא לתלות הפרוכת בשבת: **[מו]** כילה - היינו יריעה פרוסה מלמעלה על איזה דבר ונעשית כעין טלית כפולה שביארנו בס"י ומיירי בשכרוך עליה חוט או משיחה מבע"י דומיא דפרוכת דאיירי ביה מעיקרא דצריך לדעת הרמב"ם שיהיה עליה כרוך חוט מבע"י וכנ"ל בסעיף יו"ד ולהכי מסיים שיש לה גג היינו שיהיה עכ"פ הגג רוחב טפח וכ"ש היכא שהגג רחב הרבה דאי אין לה למעלה רוחב טפח הלא קי"ל דמותר לפרוסה לכו"ע כשכרוך עליה חוט או משיחה מבע"י: **[מז]** שא"א וכו' - ר"ל דלא נימא היכא שהכילה היא רחבה שכל אחד יקשור רק זוית הכילה להכתלים ונשאר אמצע הכילה מונח על הקרקע ואין שם אהל עליה קמ"ל: **[מח]** ע"פ החבית וכו' משום אהל - ואע"ג דשרי להחזיר הקדירה ע"ג כירה ולא חיישינן משום אהל הואיל והמחיצות כבר עשויות [ובאהל כזה שאין כונתו לאהל אלא שממילא נעשה אינו אסור אלא אם יעשה מחיצות ג"כ וכנ"ל בס"ג במ"ב] יש לומר הואיל והכובא רחבה יותר מדאי נעשה כאהל [מ"א בשם תוס' ור"ן] ולפ"ז מה שכתב בשו"ע חבית היינו נמי ברחבה הרבה וכתב המ"א בסק"ו דה"ה בתיבה רחבה שיש עליה כיסוי אם אינו קבוע בצירים אסור להניח עליה בשבת ותיבה שאינה רחבה כ"כ מותר לכסותה ואין בזה משום חשש אהל הואיל והמחיצות כבר עשויות. והיכא שמתלטלה ממקום זה להעמידה במקום אחר ושם מכסה אותה אסור בכל גווני דהוי ע"י העמדתו כאלו עושה המחיצה עם הכיסוי ביחד ולכן צריך לזהר בסעודות גדולות שמניחין שלחנות על חביות צריכין לזהר שיהפוך צד החבית הפתוח לצד הקרקע ועל צד הסתום יניח השלחן [ח"א]. עוד כתב דטי"ש קעסטי"ל שנשמט כולה מן השלחן אם יש טפח בעומק חללה אסור להחזירה שעושה אהל וכן מטה שקורין [שלאף באנק] שיש לו כסוי ואינה מחוברת בצירים אין להחזיר עליה הכיסוי דיש בזה משום עשיית אהל מ"מ אין למחות בהנוהגין להקל בכל זה דיש להם על מי שיסמוכו [הם דעת הראב"ד והרשב"א שאביא לקמן בסקמ"ט וגם דעת הבי"ח עי"ש] ועיין בבה"ל: **[מט]** חסרה טפח - כלומר שאינה מלאה דא"כ אין כאן אהל אלא בשחסרה שיש מהכיסוי עד מה שבתוך הכובא טפח משו"ה מקרי אהל. ודעת הראב"ד והרשב"א דבכל גווני אין בכיסוי כלים משום אהל והא דאסרו בגמרא לכסות על כל הכובא [גיגית] מפני שנראה כמשמר ר"ל כאלו מסנן מן הפסולת ונכון להחמיר כדעת השו"ע שהיא דעת הרבה ראשונים וע"כ חבית גדולה של מים אין לכסותה כולה בשבת כשאינה מלאה כולה והנוהגין להקל בזה אין למחות בידם שיש להם על מי לסמוך וכנ"ל בסוף ס"ק מ"ח:

שטז

סימן

[א] הצד וכו' - היינו שפתח שער המגדול ועשה תחבולות עד שנכנס הצפור לתוכו וסגר עליו אפילו לא תפסו עדיין בידו חייב כי בסגרו המגדול נגמרה הצידה אבל במה שהכניסו לבית אפילו הבית קטן וגם חלונותיו סתומין עדיין אינו נצוד שטבעו של הצפור דרור שאינו מקבל מרות ודר בבית כבשדה

שנשמט מזוית לזוית ואינם יכולים לתפסו ולכן אינו נקרא צידה מדאורייתא: **[ב]** למגדל - של עץ ונעשה ככלוב גדול וביבר מקרי קרפיות המוקפים לגדלם שם: **[ג]** ושאר צפרים וצבי וכו' - לצדדין קתני דבצפרים וכן בשאר עופות אינו חייב עד שיהיה הביבר והבית מקורה וגם חלונותיו סתומין שהוא יכול לברוח דרך שם ובצבי ושאר חיות חייב אפילו אינו מקורה וגם חלונותיו פתוחין: **[ד]** שהם נצודים - לאפוקי אם הבית והביבר גדול שאין יכולין לתפסו בשחיה אחת היינו בריצה אחת אלא צריך להנפש קודם שיגיענו לא מקרי צידה דאורייתא אף שהוא מקורה וממילא הצודהו שם בבית או בביבר חייב ועיין לקמן במ"ב ס"ק נ"ח. השולה דג מן הים לתוך ספל של מים חייב דהוי צידה אבל אם עקרו והבריחו לתוך בריכת מים לא הוי צידה שגם שם נשמט לחורין ולסדקין ועיין לקמן במ"ב סקל"ג. הצד ארי אינו חייב עד שיכניסנו לכיפה שלו שהוא נאסר בה: **[ה]** פטור אבל אסור - על כל הסעיף קאי וע"כ צפור דרור שנכנס לבית דרך הפתח או החלון אע"כ שאינו ניצוד שם מ"מ אסור לסגור הפתח והחלון. ובזמן הקור שיש צער צינה או צער אחר כתב הח"א דמותר לנעול אם אין כונתו רק להציל מן הקור ואינו רוצה כלל בצידת הצפור כיון דאין בו צידה דאורייתא אע"כ דהוי פסיק רישיה בדברנן אבל בשאר חיה ועוף דשייך בו צידה דאורייתא בבית אסור אע"כ שאינו מכויין כלל דהוי פסיק רישיה: **[ו]** הצד צבי - ה"ה שאר מינים [כ"כ א"ר ועיין בבה"ל]: **[ז]** ישן או סומא - דהני דרכן להשמט כשמרגישין יד אדם וע"כ כשצדו הוי צידה ממש משא"כ בחיגר ודכוותיה שאין יכולין להשמט ואפילו אם החיגר יכול להלך קצת עכ"פ הרי יכול להגיעו בשחיה אחת ע"כ חשיבי כניצודין ועומדין: **[ח]** או זקן - וה"ה קטן [רמב"ם] וכן איתא בירושלמי וקטן מקרי קודם שיכול לרוץ כ"כ המאירי: **[ט]** פטור - אבל אסור וע"כ כשמוצא לפעמים ארנבת חולה מונחת על הדרך אע"פ שאינה יכולה לזוז ממקומה אסור ליקח אותה דהוי צידה מדברנן וי"א דחייב ועיין בבה"ל ובלא"ה אסור ליקח אותה משום מוקצה: **[י]** הוי צידה - היינו אם לא עשה בעצמו מעשה כלל רק במה ששיסה את הכלב והכלב תפסו הוי רק צידה מדברנן ואם עשה בעצמו ג"כ מעשה לזה כגון שברח הצבי מן הכלב והיה עיף ויגע והיה הוא רודף אחריו והשיגו הכלב עי"כ הוי צידה גמורה ואפילו אם רק עמד בפניו והבהילו עד שהגיע הכלב ותפסו הוי ג"כ תולדה דצידה ומיחייב שכן דרך הציידים: **[יא]** מושב לצים - ואינו זוכה לשמחת לויתן [ד"מ] ועיין בפמ"ג מה שכתב בזה: **[יב]** אין במינו נצוד - ואפילו אם הוא צדן לאיזה צורך ג"כ לא חשיב צידה: **[יג]** הלכך זבובים - ודבורים משמע בב"י דהוא בכלל דבר שבמינו ניצוד אבל שאר פוסקים פליגי עליה וכן משמע מהגר"א סק"ו. וחגבים טהורים לדעת רש"י הוא דבר שבמינו ניצוד והרמב"ם אין סובר כן. ודגים הוא בכלל דבר שבמינו ניצוד [אחרונים]: **[יד]** שלא לסגור - אלא יתן סכין או שום ד"א בין הכיסוי להתיבה בענין שיוכלו לצאת משם וכן אם יש חור קטן בתיבה אף שאינו נראה להדיא להזבובים אפילו הכי מותר דתו לא הוי פסיק רישיה: **[טו]** תיבה קטנה - אבל תיבה גדולה סבירא ליה לרמ"א דלכו"ע שרי דאפילו אם היה אדם עומד בתוכה לא היה יכול לתפסה בחד שחיה וגם הוא דבר שאין במינו ניצוד: **[טז]** ויש מקילין - הוא דעת הטור דס"ל דאע"כ דבש"ס איתא להדיא גבי כוורת דבורים דאם מכסה אותו באופן שאין בו נקב אסור משום פסיק רישיה וכדלקמן בס"ד מ"מ זבובים שאני דלא מקרי צידה כלל דלרוב קטנותן מצוי שכשפותח הכלי בורחין הכל משם משא"כ בכוורת דבורים שהיא מלאה מהם והם גדולים קצת א"א שלא יתפוס אחד מהם ולכך חשיב צידה עי"כ והב"ח פסק להחמיר כדעה הראשונה וכן המ"א כתב דכן עיקר וע"כ יש לראות להפריח הזבובים ועיין בט"ז שהכריע דמכיון שהפריח הזבובים שראה בעיניו תו אין צריך לעיין ולדקדק אולי יש שם עוד איזה זבובים כיון דזה לא הוי אלא ספק פסיק רישיה במילתא דרבנן דהוא דבר שאין במינו ניצוד אין להחמיר כל כך: **[יז]** פורסין מחצלת - בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים [גמרא]: **[יח]** בענין שאינו מוכרח - כגון שלא יהדק המחצלת על הכוורת כ"כ כדי שיוכלו הדבורים עכ"פ לצאת בדוחק או שיש בכוורת איזה חור קטן ויכולים לצאת משם ואע"כ שאין נראה להדיא להדבורים עי"כ אפ"ה שרי דקי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר אבל כשאין בו חור כלל אז הוי פסיק רישיה ואסור אפילו במילתא דרבנן. הפורס מצודה ובשעת פריסתו נכנסה החיה לתוכה חייב חטאת אבל אם נכנסה אח"כ לתוכה פטור אבל אסור וכתב המ"א דמכאן מוכח שיש ליזהר שלא להעמיד בשבת המצודה לצוד בו עכברים וכ"כ בפסקי תוספות שבת י"ז: **[יט]** שנכנס לבית - מאליו וכ"ש אם הכניסו לבית ונעל בפניו דחייב: **[כ]** ונעל וכו' - היינו שסתם הדלת ואפילו בלא מנעל כיון שאין הצבי יכול לברוח: **[כא]** פטורים - דכתיב ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה וגומר ודרשינן בעשותה העושה את כולה ולא העושה את מקצתה וא"כ כיון שכל אחד בפני עצמו יכול לנעול הרי כ"א אינו עושה אלא מקצתו: **[כב]** אין אחד יכול וכו' - אורחיה הוא לנעול בשנים והרי לכל אחד מלאכה דבלאו איהו לא מתעבדא [רש"י] ואם אחד יכול לעשות בעצמו והשני אינו יכול ועשוהו שניהם זה שיכול חייב דמסייע אין בו ממש והוי כאלו עשה הכל לבד וזה שאינו יכול פטור אבל אסור: **[כג]** מגופף - פי' סתום באופן שאין הצבי יכול לברוח ע"כ מותר לנעול דהמנעול רק שמירה הוא ולא צידה דכבר ניצוד ועומד וכן כשהיה הצבי קשור בבית מותר להגיף את הדלת ואפילו אם ניתר הצבי אח"כ א"צ לפתוח הדלת כדי שיצא כיון דבהיתר סתם

הדלת: **[כד]** יכול וכו' - ואפילו אם כונתו בשביל הצבי שרי כיון דכבר נצוד ע"י הראשון: **[כה]** והלך לו - ומיירי שבעת שהלך הראשון לא זו השני ממקומו כלל וכגון שהליכתו היתה לתוך הבית או שהשני ישב בתוך חלל הפתח מבפנים להבית והראשון ישב בתוך חלל הפתח לחוץ ונמצא כשהלך הראשון נשאר הוא על מקומו וע"כ מותר לו לכתחלה לישוב עד שתחשך אף שהוא מתכוין בשביל הצבי כיון דאינו עושה מעשה מחדש אלא הוא שומר להצבי שכבר ניצוד דאם היה להיפוך שהשני ישב מבחוץ והראשון מבפנים א"כ היה צריך השני לקום ממקומו בעת שהלך הראשון לחוץ וממילא נתבטלה צידת הצבי וכשחוזר השני לישוב על מקומו למלא את הפתח הרי הוא חייב משום צידה. אסור לנעול את ביתו כדי לשמור כלי ביתו אם יודע שיש צבי בתוכו אע"פ שאין מתכוין לצידת הצבי דהוי פסיק רישיה ואסור מן התורה וכ"ש אם מתכוין בשביל שניהם. ישב אחד על הפתח ולא מלאהו וישב השני ומלאהו השני חייב שעל ידו נעשה הצידה. נכנסה לו צפור תחת כנפי כסותו אף דכבר ניצוד ועומד הוא מ"מ אסור לו ליקח בידו משום מוקצה דבע"ח אלא יושב ומשמרו עד שתחשך או אם יש לו בית הולך ומניחו שם. מותר לפתוח את הבית בפני הצבי או לפרוק אותו ממצודתו ובלבד שלא יטלטלנו: **[כו]** חייב - דמקרי דבר שבמינו ניצוד: **[כז]** ואם בשביל וכו' - היינו אפי' במקום שאין רגילין הנחשים להמית ואין רצין אחריו אלא עומדין במקומן דבזה אסור לילך להרגן וכדלקמן בס"י אפי' לצודן שרי דהיינו שכופה עליהם כלי או שקושר אותן והטעם דהא הוי מלאכה שאין צריך לגופה דהא אינו צריך לצוד אלא שלא ישכנו ואם היה יודע שיעמוד ולא יזיקנו לא היה צד וק"ל דמלאכה שאינה צריך לגופה פטור אבל אסור מדרבנן והכא משום הזיקא אפילו איסור דרבנן ליכא ואפי' להרמב"ם דמחייב בעלמא במלאכה שא"צ לגופה מודה בזה וכתבו דטעמא משום דס"ל דזה לא מיקרי מלאכה כלל והוי כמתעסק בעלמא כיון שאין רצונו בעצם הצידה כלל ואדרבה כונתו להברית אותו מעליו: **[כח]** שמונה וכו' - דהנה מתחלה ביאר המחבר דין צידה בחיה ועוף דבאותן המינים שתמייהו ניצודין לצורך ועכשיו ביאר המחבר דין צידת שרצים דבהו יש חילוק דבאותן המינים שיש להן עורות והוא הח' שרצים האמורים בתורה החולד והעכבר והצב וגומר יש צידה דמסתמא צדן ג"כ לצורך זה אם לא שכונתו היתה בהדיא שלא לצורך ופטור משום דהו"ל מלאכה שאינה צריך לגופה אבל שאר שרצים אין להן עורות ושתמייהו ניצודין שלא לצורך אם לא שכונתו היה בהדיא לאיזה צורך ואז הוא חייב אם הוא דבר שבמינו ניצוד: **[כט]** והחובל - טעם לחיוב חבלה הוא מפני נטילת נשמה שבאותו מקום כי הדם הוא הנפש וע"כ אפילו יצא הדם כל שהוא או נצרר הדם כל שהוא חייב: **[ל]** בהם - נקט חבלה בשרצים משום דבהו יש שרצים שאין להם עור ואינו חייב עד שיצא הדם כמו שמסיים המחבר אבל כ"ש דיש חיוב חבלה בבהמה חיה ועוף שכולם יש להם עור וחייב אפילו בנצרר וכ"ז מיירי כשצריך לדם החבלה לכלבו או לאיזה ענין או לבשר שנצרר בו הדם להאכיל לכלבו עם דמו דא"ל"ה הוא בכלל מקלקל ופטור ויש מן הפוסקים שסוברין דלפיכך חייב בנצרר הדם דאין זה בכלל קלקול אלא תקון שדרך העולם להכותם כדי להחלישם שיהא נוח להכבש. ואם עשה חבלה באדם דרך נקמה או בבהמה חיה ועוף של חבירו באופן זה ויצא הדם או נצרר דעת הרמב"ם שחייב בזה בכל גווניו כי איננו בכלל מקלקל והטעם מפני שמיישב את דעתו בדבר זה וינוח יצרו והואיל וחמתו שוככת בדבר זה הרי הוא כמתקן וחייב וה"ה בקורע בחמתו והראב"ד פטר ע"ש. ולכו"ע איסור יש בזה דכל המקלקלין בכל מלאכות שבת אף שפטורין מחטאת מ"מ אסורין וע"כ יזהר מאד שלא להכות שום חי בשבת הכאה שיכול לבוא לידי חבורה כי עכ"פ איסור יש בדבר לכו"ע והעולם נכשלין בזה וכן אסור לחוד שחין שע"י החיכוך מוציא דם שנבלע בבשר וא"כ עושה חבורה [מ"א בסימן ש"כ"ח ס"ק ל"ד]. ואם הוא מקיז דם לאדם לרפואה כשאינו בו סכנה או בבהמה חייב לכו"ע דהוא בכלל מתקן וגם הוא מלאכה הצריכה לגופה דהא רוצה עתה בחבלה זו כדי להתרפאות. ולפי זה הוצאת השן הוא מלאכה דאורייתא דהוא בכלל חובל לרפואה [כ"כ מ"א בסימן ש"כ"ח ס"ק"ג והפמ"ג והח"א ועיין בבה"ל ובמאמר מרדכי משמע דהוצאת השן רק איסור יש בו ולא חיוב חטאת דחבלת הדם הנעשה ע"י א"צ לגופה וכ"מ מהגר"ז]: **[לא]** חייב - דנצרר היינו שנאסף ונקבץ במקום אחד ושוב אינו חוזר ונבלע בהבשר וע"כ חייב משום נטילת נשמה שבאותו מקום כי הדם הוא הנפש וכנ"ל: **[לב]** אינו חייב - הטעם דק"ל חבורה החוזרת לא שמה חבורה וע"כ שאר שרצים שעורן רך ממש כבשר במהרה נצרר בו הדם וישוב אח"כ לקדמותו לפיכך אינו חייב עד שיצא דם משא"כ ח' שרצים שאין עורן רך אין נצרר בו הדם עד שנתהוה חבורה גמורה שאין חוזרת לקדמותו ויש לחייבו אף בנצרר משום נטילת נשמה שבאותו מקום: **[לג]** שלא לצורך - כגון לשחק וכה"ג ופטור משום דהוה ליה מלאכה שאין צריך לגופה. הצד דגים מן הנהר אפילו נתנו תיכף בתוך ספל של מים שלא ימות חייב משום צידה ואם הניחו עד שמת חייב גם משום נטילת נשמה ולא דוקא מת אלא אפילו אם הניחו עד שיבש כרוחב סלע בין סנפיריו ועדיין הוא מפרכס והחזירו בתוך המים חייב ג"כ משום נטילת נשמה דשוב אינו יכול לחיות [ואמרינן בגמרא דלאו דוקא יבש ממש אלא כשזב ריר ממש ונמשך האצבע שם כשמניחו עליו] וא"כ צריך לזהר שלא יצוה לא"י ליטול דג מן החבית של מים ולהניחו ביבשה אע"פ שירא שמה ימות ויפסדו המים דלא מקילינן איסור דאורייתא ע"י א"י במקום הפסד אם לא שיצוהו ליתן אותו תיכף בתוך בריכה אחרת של מים וטלטול בע"ח שהוא איסור דרבנן מקילינן ע"י א"י בזה: **[לד]** ולהרמב"ם חייב - אפילו שלא לצורך כל שנתכוין למלאכה דס"ל מלאכה שאינה צריך לגופה חייב עליה ורוב הפוסקים פוסקים כדעה הראשונה דפטור מחטאת משום דבעינן מלאכת מחשבת

ואסור מדרבנן: **[לה]** הנקרא ברגות - היינו השחורה הקופצת: **[לו]** אסור לצודו - אף דהוא דבר שאין במינו ניצוד עכ"פ אסור מדרבנן וכנ"ל בס"ג ואיצטריך לאשמעינן לאפוקי מדעת איזה מן הפוסקים דסברי דאף זו היא בכלל מאכולת שמותר לצודה ולהרגה ואם הוא ספק לו בלילה אם הוא כנה או פרעוש מותר לצודה ואסור להורגה ומותר לפלות הבגדי מפרעושים בשבת אך יזהר שלא יטלם בידו דהוא בכלל צידה רק יפילם מעליו: **[לז]** אא"כ הוא וכו' - היינו דמשום צערא דעקיצה לא גזרו רבנן על איסור צידה ומותר לצודו ולהשליכו וזהו שכתב עוקצו [מ"א וכ"כ הגר"א דהאי עוקצו דוקא הוא] ויש מקילין גם כשהוא על חלוקו מבפנים ליטלו בידו ולהשליכו פן יבא לידי עקיצה ואם אפשר לו להפילו לארץ בלי נטילה ביד בודאי נכון להחמיר בזה: **[לח]** ואסור להרגו - הטעם דמחלקינן בין פרעוש לכנה הוא דכל מלאכות שבת ממשכן ילפינן להן וילפינן מיתת כל בע"ח לחיוב משחיטת אילים מאדמים שהיו במשכן בשביל עורותיהן ולא דוקא ע"י שחיטה דה"ה ע"י הכאה וחניקה או נחירה וכל כי האי גוונא כיון שבא ע"י נטילת נשמה חייב ואמרינן מה אילים מאדמים שפרים ורבים אף כל שפרים ורבים לאפוקי כנה דאינה באה מזכר ונקבה אלא באה מן הזיעה לא חשיבא בריה אבל פרעוש אע"פ שגם היא אינה פרה ורבה מ"מ כיון שהויתתה מן העפר יש בה חיות כאלו נברא מזכר ונקבה וחייב עליה משום נטילת נשמה ואפילו אם הפרעוש עוקצו אסור להרגו: **[לט]** לא ימללנו - להתיש כחן שלא יחזרו אליו ועיין בספר א"ר מה שכתב בזה: **[מ]** מותר וכו' - בכל מקום שמוצאה בין על בשרו או על בגדיו דרך מקרה: **[מא]** להרגה - הטעם כנ"ל. ורמשים שהויתתן מן הגללים ומן הפירות שהבאישו וכיוצא בהן כגון תולעים של בשר והתולעים שבתוך הקטניות ההורגן פטור [ואסור מדרבנן] אבל רמשים שהן פרים ורבים מזכר ונקבה או שהויתתן מן העפר כמו הפרעושים ההורגן חייב [רמב"ם] ודוקא התולעים שנתהוו מן הפירות אחר שנתלשו אבל אותן הגדלים בפירות במחובר יש בהן איסור דאורייתא להרגן דמקרי שרץ גמור [כ"כ מ"א לפי מה שביארו הפמ"ג ובבה"ל בררתי דהפטור מפירות תלושין דוקא כשנתהוו אחר שנתעפשו]: **[מב]** לא יהרגם - דכיון שמצויים שם פרעושים גזרינן שמא יהרוג ג"כ פרעושים. ומ"מ מותר לזרקן במים [מ"א] דהריגה גופא אינו אלא גזירה ולא גזרו בזה אבל בפרעושים דיש בהן חשש דאורייתא אסור גם בזה דהוא כמו הריגה ממש. לא יקח אדם הכנים מעורות שועלים וכדומה משום שהוא מנתק מן הצמר והוי פסיק רישיה: **[מג]** אבל המפלה וכו' - דבראש אינו מצוי פרעושים ולא שייך לגזור בשבילם וכתב הט"ז דה"ה במפלה על בשרו ג"כ מותר להרגם דשם ג"כ אינו מצוי שיחפש אחר פרעושים ולא גזרו בזה כ"א במפלה את בגדיו: **[מד]** שהם וכו' - כגון כלב שוטה וכה"ג: **[מה]** אחריו - ואפילו בורחין מלפניו: **[מו]** אם רצין וכו' - לדעת הרמב"ם דמחייב במלאכה שאין צריך לגופה צ"ל דהכי קאמר שאין ממיתין ודאי אלא הוא ספק פקוח נפש ולכן ברצין אחריו איכא חשש סכנתא ושרי מיהו לדידן דסבירא לן מלאכה שאין צריכה לגופה מדרבנן הוא דאסירא אף שאין ספק פקוח נפש כלל שרי משום צערא בעלמא כדי שלא יזק. ודוקא אלו וכל כי האי גוונא שמזיקין הן בטבען ונשיכתן נשיכה עוקצת אלא שאין דרכן להמית בזה המקום משא"כ פרעוש דלעיל וכל רמשים קטנים כהאי גוונא דאף ע"י עקיצתן ליכא צער כולי האי בהני אסור להורגן אף כשהם עוקצין אותו אלא יבריחם מעליו [ב"י]: **[מז]** לדורסם - וה"ה שכופה עליהן כלי [א"ר]: **[מח]** ואפילו במתכוין - דמלאכה שאין צריכה לגופה היא והכא כשהן מזיקין אפילו מדרבנן לא גזרו כשאין הורגן להדיא אלא שיראה לפני הרואה כאלו אינו מתכוין שלא יאמרו זה נוטל נשמה בשבת במתכוין ולא ידעו לחלק אמנם נמלים ושאר שקצים ורמשים אפילו דרך הילוכו אסור לדרסן. אסור להרוג בשבת שממית שקורין שפי"ן ואף שאומרים העולם שהוא סכנה כשנופל במאכל מ"מ לא ברי הזיקא וגם יכול לכסות המאכלים לכן יש למחות בידם וכ"ש דיש לזוהר מלהרוג שאר רמשים ותולעים הנמצאים בפירות [אחרונים]: **[מט]** ע"ג קרקע - וע"ג רצפה תליא בפלוגתא דסימן של"ו ס"ב גבי כבוד הבית במרוצף ע"ש ולהרמ"א דאוסר שם בכל גווי ה"ה הכא דאסור אף על גבי רצפה וע"ג ספסל לכו"ע שרי דלא שייך בזה אשווי גומות ומשום מירוח גופא ליכא למיסר דלא שייך מירוח אלא כשממרח איזה דבר ע"ג חבירו וכונתו שיתמרח אבל כאן רוצה שיהיה נבלע: **[נ]** ואע"ג דממילא וכו' - כלומר דלפעמים ממרח ואיכא למיחש שמא ישכח ויכוין וישוה גומות כמש"כ סימן ש"ב ס"ו מ"מ הכא שרי משום מאיסותא: **[נא]** שרי משום מאיסותא - אע"פ שבעת שדורס על הרוק מצוי שמשפשף ג"כ מעט אעפ"כ התירו משום מאיסותא כיון דלא משפשף הנה והנה ולא הוי פסיק רישיה. ודוקא כשהוא בדרך הלוכו אף שהוא מתכוין לדרוס על הרוק אבל אינו מתכוין למרחו אבל אסור לילך למקום הרוק כדי לדרוס עליו דזה אינו נקרא לפי תומו אלא ילך ויציג רגלו על הרוק ויזהר שלא ישפשף כלל דזה מותר בכל גוונא. כתב המ"א האידנא דליכא דקפיד ברוק משום מאיסותא צריך לזוהר שלא יהיה שום שפשוף כשדורס עליו רק יציג רגלו על הרוק. ובליחה היוצאת מן הפה או מן החוטם ודאי איכא מאיסותא ושרי לדרסו לפי תומו ובבהכ"נ אפילו ברוק שרי לדרוס עליו לפי תומו דנהגין בו כבוד וכדלעיל בסימן צ' ס"ג ונראה דאפילו בביתו כשהוא מרוצף אין להחמיר ברוק יותר מבליחה: **[נב]** חיה ועוף שברשותו - כולל כל מיני בע"ח שהרגילן בבית ונעשו בני תרבות: **[נג]** מותר וכו' - היינו אפילו בחוץ והטעם כיון שהם בני תרבות והורגלו בבית וממילא יחזרו לביתם בערב ונוח לתפסן לכן אף כשיצאו מן הבית הרי הן כניצודין ועומדין

ולא שייך בהם צידה: **[נד]** לצודן - ובלבד שלא יטלם בידו שכל בע"ח הם מוקצים אלא רודף אותם עד שיכנסו למקום צר ונועל בפניהם: **[נה]** גדול - אבל אם החצר קטן דבלא"ה אין צריכין להם מצודה אפילו איסור דרבנן ליכא: **[נו]** שאם וכו' - היינו שעכשיו שנתגדלו בין אנשים אין צריכין להם מצודה כי יבואו מעצמן לביתם לערב ומ"מ כיון שמרדו ואין נוח לתפסם והחצר גדול מחזי כעין צידה ואסור על כל פנים מדרבנן: **[נז]** דאסור - היינו כשהם בחוץ או בפנים בבית גדול שיש בו שיעור צידה דהיינו שלא יכול להשיג בשחיה אחת וכנ"ל בריש הסימן ופסקו האחרונים כהי"א הזה. ואם יצאו העופות לחוץ וחושש שלא יגנבו אותן אף דאסור לתפסן בעצמו בידיים מ"מ אם תינוקות קטנים צדין אותם א"צ למחות בידן גם דמותר לומר לא"י שיצוד אותן דהוי שבות דשבות כ"כ הח"א וכתב עוד דמותר לעמוד בפני העוף שלא יברח כדי שממילא יחזור לבית גם הביא המ"א בשם האגודה דמותר לדחות העוף מאחריו שיכנס לבית אם הבית גדול שאין יכול להשיגו שם בשחיה אחת דאין כאן צידה גמורה ובח"א כתב דאם דרכו של אותו העוף שאין נשמט מן היד כמו שיש מן התרנגולות שתיכף היא יושבת כשרוצין לתפסה ואין צריך לרדוף אחריה דבהו אין איסור צידה כלל לכו"ע אם הורגלה כבר בבית ומותר להכניסה ע"י דחיה או לרדפה אף לבית קטן או לכלוב שלה וכן יש להקל: **[נח]** לצוד - ולפ"ז יש לזוהר שלא להכניס העופות בשבת מן הבית [כשהוא גדול ומחוסר צידה שם] למקום הכלוב שלהם ששם המקום צר ומקרי צידה גמורה. ואם הוא מתכוין להכניסם לכלוב רק כדי שלא יעשו הזיקות בבית אפשר שיש להקל ועיין בביאור הלכה. ואם היו עופות חדשים שלא הורגלו בבית יש בזה איסור בכל גוונא ואפילו אם נכנסו בעצמן לכלוב אסור לנעול הדלת של הכלוב בפניהם: **[נט]** אבל פרה וסוס וכו' - פירוש דבפרה וסוס שהם מיני בהמות לא שייך צידה כלל אפילו מדרבנן אפילו קנה אותם מחדש ועדיין לא הורגלו לבוא לביתו כי אין עשויין להשמט מתחת ידי אדם ומותר לתפוס אותן ולסגור אותן במקום צר ובשאר חיה ועוף שברשותו שעשויין להשמט מידי אדם אף שאין צריכין מצודה לתפסן כי יבואו מעצמן לביתן לערב מ"מ יש בו איסור צידה דרבנן וכל זה בשלא מרדו אבל מרדו אפילו פרה וסוס חייב חטאת עבור צידתן אפילו נתגדלו מתחלה בביתו וזהו שכתב וכ"ש שאר חיה ועוף וכו' והוא שמרדו הפרה והסוס לגמרי וברחו מרשותו עד שצריך לבקש מצודה או איזה תחבולות לתפסו וגם אינן באים לערב לביתו: **[ס]** וכ"ש וכו' שמרדו - מיירי ג"כ שמרדו וברחו ואינן חוזרין לביתו בערב אלא לנין בשדה כאווזא ובר אווזא שלנין על המים וקשה לתפסן בלי מצודה ותחבולה וגם המחבר מודה דבזה חייב חטאת הצודה אותן. וכתבו האחרונים דמזה נלמוד דה"ה אם קנה אווזין ותרגולין מחדש ועדיין אינן רגילין כלל בביתו ואם יצאו לא יחזרו עוד לבית אלא תנקר באשפה הצדן חייב. ואם יצאו מן הבית אסור לצודן אפילו ע"י א"י [ח"א] ונראה דאם הבית גדול דלא מטא ליה בחד שחיה מותר על ידי א"י להכניסן בתוכו אם חושש שיבוא לידי פסידא ואם תינוקות קטנים רודפין אותם להחזירן לתוך הבית הזה גם כן אין מוחין בידן ועיין בבה"ל: **[סא]** דינה כשאר חיה - ר"ל דאין דינה כבהמה אלא כחיה ועוף ויש בה כל פרטי דיני איסור צידה כמו בהם וכנ"ל:

שיז

סימן

בגמרא אמרינן דיש כאן ג' חלוקות אחד חייב חטאת ואחד פטור אבל אסור ואחד מותר לכתחלה ולשיטת הרי"ף והרמב"ם והמחבר דסתם כותייהו דינא הכי דאם הוא קשר של קיימא כגון שדרכו שיהיה כך לעולם [דהיינו שאינו קוצב זמן בדעתו להתירו והוא קשר שעשוי להתקיים תמיד] והוא ג"כ מעשה אומן חייב חטאת ונתבאר לקמן בסוף הסעיף בהגה מה הוא מעשה אומן ואם הוא קשר של קיימא ואינו מעשה אומן מעשה אומן ואינו מעשה אומן קשר של קיימא פטור אבל אסור אינו מעשה אומן ואינו קשר של קיימא מותר לכתחלה ודעת רש"י והרא"ש וש"פ דלא תלי כלל בעצם הקשר אם הוא מעשה אומן אלא דעיקר החילוק הוא דאם הוא קשר של קיימא דהיינו שדרכו שישאר כך לעולם וכנ"ל חייב חטאת ואפילו אם הוא מעשה הדיוט ואם אין דרכו לקושרו רק לזמן פטור אבל אסור דדמי קצת לשל קיימא ואפילו אם הוא מעשה הדיוט ואם דרכו להתירו באותו יום מותר לכתחלה אפילו הוא מעשה אומן דאין שם קשר עליו וי"א דכל מי שדרכו להתיר בתוך שבעה ימים הוי כמו שדרכו להתיר באותו יום ומעתה יבוארו דברי המחבר והרב על נכון: **[א]** קשר של קיימא - ואפילו לא מיהדק שפיר ויוכל להתירו באחת מידי חייב כיון דלא יהיה ניתר מעצמו: **[ב]** קשר הגמלים - שנוקבין לגמל בחוטמו ונותנין בו טבעת של רצועה וקושרין אותה ועומדת שם לעולם וכשרוצה לקושרו קושר רצועה ארוכה באותה טבעת וקושרין בה ופעמים שמתירה ואותו קשר הראשון הוא קשר הגמלים שהוא קשר של קיימא: **[ג]** וקשר הספנים - גם הוא כמין טבעת שעושין מן רצועה בנקב שבראש הספינה ואותו קשר מתקיים תמיד וכשרוצה להעמידה קושר רצועה באותה טבעת ומעמידה בה וכשרוצה להתירה מתיר הרצועה ונוטלה ואותו קשר הראשון של הטבעת הוא קשר הספנים: **[ד]** בשעת עשייתן - היינו הקשר שקושר בתוך המנעול שלא תוכל הרצועה לצאת והוא

קיים לעולם: **[ה]** דכל קש"ק וכו' - היינו שאין דרכו להתירו לעולם וכנ"ל. ודעה זו פליגא אמחבר גם בשאינו של קיימא והוא מעשה הדיוט והיה דעתו שיתקיים הקשר איזה זמן דלהמחבר מותר ולדעה זו פטור אבל אסור דדמי קצת לקשר של קיימא וע"ז קאי הני תרי י"א שהביא הרמ"א דלדעה הראשונה כל קשר שאינו עשוי להתיר באותו יום עצמו מקרי של קיימא במקצת ואסור לכתחלה ולדעה שניה כל שמתירו בתוך שבעה ימים לא מקרי של קיימא כלל ומותר לכתחלה: **[ו]** באותו יום עצמו - אלא למחר אבל אם עשוי להתיר בליל מ"ש לא מקרי של קיימא כלל ומותר לכתחלה ומיהו אם קושר בליל ש"ק ועשוי להתיר ביום שבת עצמו אע"ג דאין ממש באותו יום מ"מ י"ל דשרי דכל פחות מכ"ד שעות ביומו מקרי [פמ"ג]: **[ז]** דינו כמו וכו' - ר"ל דאם הוא קשר שחייבין על קשורו חייבין על התירו וכל שהוא פטור אבל אסור או מותר לכתחלה גם בהתירו כן הוא [רמב"ם] וכל קשר שמתיר להתירו אם אינו יכול להתירו מותר לנתקו אם הוא לצורך ואין לעשות כן בפני ע"ה שלא יבא להקל יותר [אחרונים בשם היש"ש]: **[ח]** כיצד נפסקה וכו' - אדלעיל קאי בשל קיימא ואינו מעשה אומן דפטור אבל אסור: **[ט]** חבל בדלי - התלוי שם ע"פ הבאר לשאוב בו מים: **[י]** שאינו של קיימא - היינו אפילו בשעשאו להתיר באותו יום עצמו אסור לדעה זו כיון שעשהו מעשה אומן: **[יא]** שקושר למדוד - היינו שקושר שני חבלים ביחד כדי שיוכל למדוד בהם שיעור מקוה: **[יב]** מותר לקשור וכו' - היינו אפילו הוא מעשה אומן דאל"ה אפילו בלא מצוה שרי ומיירי כשא"א בענין אחר דאל"ה יעשהו מעשה הדיוט או עניבה לבד וימדוד בו ולא יצטרך להתיר איסור דרבנן: **[יג]** שאינו של קיימא - היינו אפילו הוא עשוי לזמן. כתב בספר בית מאיר שמה שהעתיק השו"ע דמותר במקום מצוה הוא רק דעת הרמב"ם והטור אבל לרש"י והתוספות וברטנורה שם מצדד דקשר האסור אסור אפילו במקום מצוה ע"ש: **[יד]** דיש לזהר וכו' - פי כיון דלר"י ורמב"ם אסור לכתחלה באומן אפילו כשמתיר בו ביום ואין אנו בקיאים מהו קשר של אומן ומסתברא דכל קשר שקושרין אותו הדק היטב הוי של אומן לכך אנו נוהרים בכל קשר שהוא של שני קשרים דשני קשרים הוי קשר אמיץ ומש"כ שום קשר ר"ל אפילו אותן קשרים המבוארין לקמן בסימן זה דמותר לקשור ולהתיר היינו דוקא בקשר אחד: **[טו]** דינו כשני קשרים - דאז מתהדק שפיר ומקרי קשר של אומן: **[טז]** נשטמו וכו' - אבל במנעל חדש אסור ליתן הרצועות בשבת אפילו אם הנקב רחב דמתקן מנא וה"ה בסרב"ל או במכנסים חדשים אסור להכניס שם רצועות או משיחה דמבטל ליה התם ומקרי מתקן מנא אבל אבנט שרי להכניסו אפילו במכנסים חדשים דלא מבטל ליה התם והוא עשוי להכניס ולהוציא תדיר: **[יז]** רוב הרגל - שמנעלים שלהם היו עשויים פרקים ומחוברים ע"י הרצועות וכשנשטמ חלק המנעל שעל רוב הרגל ממקומו מחזירו ומהדקו מחדש ע"י הרצועות [כן משמע מא"ר] ויש מפרשים שנשטמ מנעלו מרוב רגלו ע"י שאין מהודק ורוצה ליתן הרצועה בנקב אחר [פמ"ג]: **[יח]** הרצועות למקומן - ודוקא אותן הרצועות אבל רצועה חדשה שלא היתה שם מתחלה אסור דמקרי מתקן מנא [א"ר]: **[יט]** שלא יקשור - פי שלא יעשה קשר בראשו שלא ישמט דהוי קשר של קיימא כמ"ש סוף ס"א: **[כ]** בלא טורח - דהיינו שהנקב רחב והאחרונים השיגו ע"ז דאפילו הנקב רחב אסור במקום שרגילים לקשור דחיישינן שמא יקשור ובמקום שהנקב צר אפילו במקום שאין רגילין לקשור אסור דצריך טורח וא"כ ברצועות שלנו במנעלים ובמכנסים דרגילין לקשור בראשן אפילו אם הנקב רחב אסור להחזירן ועיין בבה"ל: **[כא]** שאינו קשר של קיימא - שאינו עשוי להתקיים רק עד שיקחנו הבעה"ב לביתו ויש מחמירין בדבר אלא אם כן עשוי להתיר באותו יום של הכביסה: **[כב]** דמתקן מנא הוא - וחייב משום מכה בפטיש דהוא גמר מלאכה: **[כג]** וקשרו - בטוב עד שאינו יכול להתירו אא"כ יחתוך החוטים או ינתקן ולכן חשיב עתה כפתיחה מחדש ואסור משום תיקון מנא ובספר יש"ש כתב דכתונת שנתקשרו המשיחות ולא יוכל להתיר שרי לכו"ע לנתקן שהרי אינו עשוי אלא להתירו בכל זמן שירצה ולא מקרי קשר ואף זה לא יעשה בפני ע"ה אלא בצנעא א"כ צ"ל דס"ל להיש"ש דדוקא כשחזר האומן וקשרו אסור לנתק אבל שאר קשירות שרי כ"כ מ"א [והטעם אפשר דכשקשרו האומן בשעת מלאכה יש בזה משום מכה בפטיש כשחותכו ומנתקו אח"כ דהוא גמר מלאכה אבל שאר קשירות שנקשרו אחר שכבר נגמר הבגד אין שייך בזה משום מכה בפטיש כשמתקן אח"כ] ואם אינו רגיל להתיר הקשר של הכתונת אלא משבת לשבת אסור לנתק כמו דאסור להתיר ומ"מ אם דרכו לעשות עניבה ובלא כונה נקשר דינו כקשר שעשוי להתיר בכל יום [ח"א]: **[כד]** עושין - שתופרין אותו עד שנגמרה מלאכתו: **[כה]** לנתק או לחתוך - והטעם נראה משום דהוא חשיב כקורע ע"מ לתקן. כל קשר שהוא עשוי לזמן ולא לתמידות ואפילו אם הוא קשר אמיץ יש להקל ע"י א"י לקשור ולהתיר אם הוא לצורך הרבה דהוי שבות דשבות [אחרונים]: **[כו]** דלי וכו' - סעיף זה איירי כשקושר דלי לבאר שיהיה לשאוב בו מים וה"ה כשנפסק חבל שעל הדלי גופא דבמשיחה ואבנט מותר ובחבל אסור אם לא בעניבה וכדלקמיה ואפילו אם יחשוב לקשרו שם רק לפי שעה ג"כ אסור: **[כז]** במשיחה או באבנט - דהוא חשיב ואינו מבטלו שם והוי קשר שאינו של קיימא אבל בחבל אפילו חבל דגרדי דהוא חשיב ג"כ אסור דגזרינן אטו חבל דעלמא דאינו חשיב ודרכו לבטלו שם והוי של קיימא: **[כח]** שאינם קבועים - ר"ל ועתיד לחזור וליטול את הדלי משם ועיין בבה"ל:

[כט] נוהגין בו היתר - וכתבו האחרונים הא דנוהגין היתר בקשר אחד למטה היינו דוקא כשעשוי להתיר בו ביום ומשום דעיי עניבה עיי קשר עדיין אינו נקרא מעשה אומן אבל אם היא לקיימא על איזה זמן כגון בלולב וכיוצא בו אסור לעשות קשר למטה אלא עניבה בלבד ורשאי לעשות שתי עניבות זה עיי זה וכן יש לנהוג: **[ל]** בשני ראשי הפתח - דמסתמא יתיר את שניהם ולא הוי קשר של קיימא והי"ה דמותר לקשור שני חבלים זו למעלה מזו ולא אמרינן דמבטל ליה לאחד דפעמים מתיר את זו ולפעמים זו אבל אם בדעתו לבטל לאחד אסור: **[לא]** של גרדי - ולא גזרינן אטו חבל דעלמא כמו שכתב בס"ד דהכא בפרה אפילו חבל דעלמא לא שכיח דיהא של קיימא: **[לב]** ולא חיישינן וכו' - דחבל גרדי חשוב ולא יניחו שם: **[לג]** חבל דעלמא לא - דלמא יניח ראש אחד קשור אבל אין הטעם משום מוקצה דסתם חבל שבבית מוכן הוא לתשמיש [אי"ר בשם התוספתא]: **[לד]** מותר בכל חבל - דסתמא אותו הקשר שהיה כבר מניחו להיות קשור ומתיר ראש השני [ב"ח]. כל קשר שלפעמים נמלך ומבטלו שם לעולם אע"פ שתחלת עשייתו לא היתה ע"מ להניח שם אסור מדרבנן הלכך אסור לקשור רצועות המכנסים שלפעמים נמלך ומבטלו שם לעולם עד שיהיה בלוי ועיין בתחלת הסימן בביאור הלכה מה שכתבנו שם אודות זה. אוכלי בהמה מותר לקשור בהן בשבת דלא שייך בו קשר של קיימא [רמב"ם] וכתב הח"א דדוקא בגמי לח וכיוצא בו דכשתיבש תנתק אבל קש וכיוצא בו וכן בעלין של לולבין דלא מינתק דינו כתבן [עיין בגמרא ק"י"ב וקנ"ז ע"ב ע"ש ברש"י] ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה. הפותל חבלים חייב משום קושר והמפרידן ואינו מכוין לקלקל חייב משום מוקצה דסתם חבל שבבית מוכן הוא לתשמיש [אי"ר בשם התוספתא]: **[לד]** מותר בכל חבל - דסתמא אותו הקשר שהיה כבר מניחו להיות קשור ומתיר ראש השני [ב"ח]. כל קשר שלפעמים נמלך ומבטלו שם לעולם אע"פ שתחלת עשייתו לא היתה ע"מ להניח שם אסור מדרבנן הלכך אסור לקשור רצועות המכנסים שלפעמים נמלך ומבטלו שם לעולם עד שיהיה בלוי ועיין בתחלת הסימן בביאור הלכה מה שכתבנו שם אודות זה. אוכלי בהמה מותר לקשור בהן בשבת דלא שייך בו קשר של קיימא [רמב"ם] וכתב הח"א דדוקא בגמי לח וכיוצא בו דכשתיבש תנתק אבל קש וכיוצא בו וכן בעלין של לולבין דלא מינתק דינו כתבן [עיין בגמרא ק"י"ב וקנ"ז ע"ב ע"ש ברש"י] ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה. הפותל חבלים חייב משום קושר והמפרידן ואינו מכוין לקלקל חייב משום מוקצה דסתם חבל שבבית מוכן הוא לתשמיש [אי"ר בשם התוספתא]:

שיח

סימן

[א] המבשל וכו' - אחד המבשל את המאכל או את הסממנין או המחמם את המים [ר"ל אף דמים ראוי לשתיה בלא בישול והי"ה חלב מ"מ חייב כיון דמשתבח עיי הבישול] ואחד האופה את הפת הכל ענין אחד הוא [דאפיה הוא מענין בישול אלא שאפיה הוא בפת ובישול הוא בשארי דברים]. המתין אחד ממיני מתכות כל שהוא או המחמם את המתכות עד שתעשה גחלת הי"ז תולדת מבשל [שהרי בחימומו הוא מרככו שיהא ראוי לתקנו ולעשות ממנו כלי והרי הוא מרפה דבר הקשה] וכן הממסס את הדונג [שעוה] או את החלב או את הזפת והכופר והגפרית וכיוצא בהן הי"ז תולדת מבשל וחייב וכן המבשל כלי אדמה עד שיעשו חרס חייב משום מבשל [דקודם שמתחזק הכלי ונצרף בהכבשן ונעשה חרס כראוי מתבשל בה טיט של הכלין] וכן הנותן חתיכת עץ בתנור כדי שיתייבש וידוע שמתחלה הוא מתרפה ויוצא ממנו הלחלוחית חייב משום מבשל כללו של דבר בין שרפה גוף קשה באש או שהקשה גוף רך הי"ז חייב משום מבשל [רמב"ם בפ"ט] ועיי"כ יש לזהר מאד שלא להניח עצים לחים על התנור ליבשן אחר שקיעת החמה דהוא חשש דאורייתא. הניח בשר עיי גחלים אם נצלה צליה גמורה כשיעור גרוגרת חייב ואפילו הגרוגרת אינה במקום אחד אלא מתלקט משנים ושלשה מקומות גיי"כ חייב ואפילו אם לא היה צליה גמורה רק כמאב"ד גיי"כ חייב אלא דבזה שאינו צליה גמורה צריך שיהיה הבשר צלוי משני הצדדים של הבשר דוקא וא"ל פטור [כן כתב הרמב"ם שם בהלכה ה' וכו"ז הוא לענין חטאת אבל איסורא יש בכל גווני וכן מה שכתב הרמב"ם מתחלה לענין צליה השיעור גרוגרת הוא גיי"כ רק לענין חיוב חטאת אבל איסור דאורייתא יש בכל גווני כדקיי"ל חצי שיעור אסור מן התורה [שבת ע"ד גמי ורש"י שם]: **[ב]** בשבת - וכל שיש ספק פלוגתא בזה אי הוי בכלל בישול או לאו או בשאר מלאכות כה"ג אין לאסור בדיעבד דכל האיסור הזה הוא רק מדרבנן שקנסוהו וספיקא דרבנן לקולא [פמ"ג באות יו"ד וכעין זה כתב המג"א בסימן שכ"ג סק"א ועיין בסק"ב וצע"ק]: **[ג]** אחת משאר מלאכות - ואם היא מלאכה דרבנן עיין בביאור הגר"א שהאריך להוכיח דלכו"ע אם עשה אותה בשוגג אין לאסור בדיעבד ליהנות ממנה ועיין בבה"ל: **[ד]** לעולם - ליהנות מאותה מלאכה דקנסוהו רבנן ומ"מ מותר לו ליהנות מדמיה של המלאכה. כתב המג"א בשם הרשב"א דגם הקדירה שבישל בה בשבת אסורה לו לבשל בה מפני שהיא בלועה מדבר האסור לו ודוקא המבשל לבריא אבל המבשל לחולה מותרת הקדרה: **[ה]** מותר למו"ש מיד - ואפילו למי שנתבשל בשבילו דלא בעינן להמתין בכדי שיעשו אלא במלאכה הנעשית עיי אי"י בשביל ישראל משום דקל בעיניו איסור דאמירה לעו"ג ויבוא לעשות כן פעם אחרת כדי שיהיה מוכן לו במו"ש מיד אבל דבר שנעשה עיי ישראל בידיים ודאי ליכא למיחש דעיי"ז שנתיר למו"ש מיד יבא פעם אחרת לומר לישראל לבשל לו בשבת בשביל זה ועוד שהישראל לא ישמע לו דאין אדם חוטא ולא לו. אם היה במו"ש יו"ט אפילו בישל בהיתר כגון שבישל בשבת לחולה מ"מ אסור לבריא גם ביו"ט ראשון דאין שבת מכין ליו"ט. אם נתערב בשבת אותו דבר שנתבשל במזיד באחרים דעת המ"א דאינו מתבטל ואסור לו בשבת ליהנות מזה דכיון דלמו"ש יהיה מותר לאחרים מקרי דבר שיש לו מתירין דאינו בטל אפילו באלף ומה שכתב ביו"ד סוף סימן קי"ב היפוך זה נדחק המ"א לישבו ועיין בחות דעת שם שחולק עליו וכו"ז להמבשל בעצמו אבל לענין

אחרים לכו"ע מקרי דבר שיש לו מתירין: **[ו]** ובשוגג - שגג בדן או שכח כ"ז בכלל שוגג הוא: **[ז]** גם לאחרים - הנה בגמרא פליגי בענין שוגג ומזיד ר"מ ור' יהודה ודעת השו"ע הוא דעת ר' יהודה שכן הסכימו הרי"ף והרמב"ם והגאונים והגר"א הסכים בבאורו לשיטת התוספות וסייעתם דפסקו כר' מאיר דבמזיד אסור בין לו בין לאחרים עד מו"ש ובשוגג מותר גם לו מיד. ובמקום הצורך יש לסמוך על זה בבשול בשוגג: **[ח]** שחלה היום - ולא אמרינן דהבהמה היא מוקצה מחמת איסור דאיתקצאי בבה"ש מחמת איסור שחיטה שבאותו פעם לא היה חולה עדיין שיהיה דעתו עליה לשחטה דהא אנו קיי"ל כר' שמעון דלית לו מוקצה אלא היכי דדחיה בידים כגון נר שהדליקו עליו באותו שבת דדחיה בידים שלא להשתמש בו באותה שבת כיון שהדליק בו אבל גבי בהמה לא דחיה בידים ועיין עוד בב"י: **[ט]** מותר הבריא וכו' - הטעם כיון דעיקר השחיטה לצורך החולה דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה ולא שייך בזה שמא ירבה בשבילו: **[י]** חי בשבת - ובלא מליחה דאסור למלוח בשבת והדחה בעי משום דם בעין משא"כ דם הבלוע בו ליכא איסור כ"ז שלא פירש: **[יא]** אסור בשבת - אבל במו"ש מותר מיד ולא בעינן לזה בכדי שיעשה. וטעימה אם התבשיל יפה בשביל החולה מותר גם בשבת: **[יב]** שאין בו סכנה - דגם הוא כבירא לענין זה שאסור מן התורה לבשל עבורו ע"י ישראל וחיישינן שאם נתירו לאכול מזה שמא ירבו בשבילו: **[יג]** שמא ירבה בשבילו - ליתן בשר לתוך הקדרה וזהו איסור דאורייתא כשמרבה בשבילו אפילו הוא מרבה בפעם אחת קודם שיתן הקדירה על האש וי"א דהוי דרבנן כיון שהוא בפעם אחת עיין ב"י [מ"א ועיין בספרי אהבת חסד בפ"ז שביררנו ראייה מהגמרא דהעיקר כדעה הראשונה]: **[יד]** אסור בשבת - לבריא ליהנות ממנו אבל במו"ש מותר מיד וטעמו דכיון דהא"י בישל בהיתר לא בעי להמתין בכדי שיעשו וגם לא גזרו בזה משום בישולי א"י [הגר"א]: **[טו]** מבעוד יום - ר"ל והיה בדעתו מבע"י לקצוץ הפרי בשבת אפ"ה אסור מפני שאין הכנה מועלת כלל במחובר כיוצא בזה שהוא גדל והולך בשבת אבל פרי שנגמר בשולו ושוב אין גדל והולך מועלת בו הכנה אע"פ שהוא מחובר אבל חולה שנחלה היום אסור בכל גווני ליהנות לבריא משום מוקצה דמחובר: **[טז]** שגדל והולך - עיין במ"א שמקשה דליבטל הגידולים בעיקר שהוא הרוב של היתר ויהא מותר לבריא כשנחלה מבע"י ובביאור הגר"א מצדד ג"כ כן להלכה: **[יז]** בתולדת האור - והמבשל בו חייב לפיכך המניח פירות או מים על התנור או בתוך [הקאכלין] לאחר שהוסק התנור ונתבשלו שם חייב ומדרבנן אסור להניח אפילו קודם שהוסק וכדלקמיה. וכל דיני בישול הנזכרים בסימן זה שייכים גם בדבר שנתבשל ע"י תולדת האור: **[יח]** ואפילו בתולדת חמה - ואפילו בדיעבד אסור ואפשר דלאחר שבת מותר אף למבשל עצמו [חידושי רע"א]: **[יט]** להטמינה וכו' - ואפילו מבע"י דחול הוא דבר המוסיף הבל כמבואר לעיל בסימן רנ"ז ס"ג ואסור להטמין בו אפילו מבע"י כמבואר שם [הרא"ש] ובחידושי רע"א הביא בשם הרשב"א דמותר להטמין בו מבע"י דכל שהוחם בע"ש מן החמה מצטנן לגמרי בליל שבת: **[כ]** בחול - ואפילו אם לא יטמין אלא יגלגלה בשבת ע"ג חול החם כדי שתצלה נמי אסור דגזירה אטו תולדת האור וע"כ אסור לצלות ביצה על גג רותח מחמה - המבשל בחמי טבריא פטור מחטאת דהוי כתולדת חמה אבל חייב מכת מרדות דאיסור יש בזה הלכך אסור להעמיד מאכל ע"ג חמי טבריא בשבת אבל להשהות עליהן מע"ש מותר ולהניח בתוכן אסור משום הטמנה בדבר המוסיף הבל כמ"ש סימן שכ"ו ס"ג: **[כא]** אבל בחמה עצמה - ולא גזרינן אטו אור דחמה באור לא מיחלף: **[כב]** יש בו וכו' - וכל דינים האסורין משום בשול אפילו ליתן על הכירה להתנור קודם היסק אסור כמ"ש סימן רנ"ג: **[כג]** בישול - וע"כ אסור מן התורה להניח התבשיל הזה בשבת במקום חם שהיד סולדת בו ולערב אותו בתבשיל רותח בכלי שני יש להקל [אחרונים]: **[כד]** אם נצטן - היינו שאין היד סולדת בו אף שהוא קצת חם עדיין אבל אם היד סולדת בו אף שנצטן מרתחתו לא שייך בו בישול עוד דבכלל רותח הוא ואין בישול אחר בישול [ודוקא לענין להחזירו לתנור כשהוא גרוף מן הגחלים או שהם עמומין אבל לתנור כשאינו גרוף וכ"ש על האש ממש אסור להחזיר לכו"ע אפילו רותח גמור וכדלעיל ברנ"ג] וכ"ז הוא דעת המחבר אבל הרמ"א לקמן בסט"ו בהג"ה כתב דכל זמן שלא נצטן לגמרי נהגו להקל דאין בו משום בישול וע"ש: **[כה]** ויפה לו - אבל אם מצטמק ורע לו מותר להניח סמוך למדורה אפילו במקום שהיס"ב ועיין בב"ח שפסק כסברא הראשונה דאין חילוק בזה וכן משמע בביאור הגר"א: **[כו]** כמאכל ב"ד - וה"ה יותר עד שיגמר בישולו שייך בו בישול מן התורה: **[כז]** אפילו בעודו רותח - ופשוט דאפילו ע"י א"י אסור לגמור הבישול ונראה דבדיעבד אין לאסור התבשיל דיש לסמוך על הפוסקים שסוברים דכיון שנתבשל כמאכל ב"ד שוב אין בזה משום בישול: **[כח]** והני מילי וכו' - ר"ל הא דאמרן דבנצטן שייך בישול בכל גוונא: **[כט]** מרק - דבדבר לח כיון שאזיל חמימותו ונצטן בטל ממנו שם בישולו הראשון: **[ל]** אבל דבר וכו' - היינו בנתבשל כל צרכו: **[לא]** שנתבשל כבר - דוקא שנתבשל אבל אם לא נתבשל אלא נשרה מע"ש בכלי ראשון שהיס"ב אסור לשרותו בחמין שהיס"ב בשבת דאע"ג דאין כאן תוספת בישול מ"מ כ"ז שלא נתבשל ממש אלא היה בכלי ראשון ניתוסף בו קצת בישול כשמניחו פעם שני בחמין ויש מקילין בדבר ודעת הפמ"ג דהמקילין מיירי בדבר שדרכו וטבעו קל להגמר בישולו אף

בכלי ראשון שהוסר מן האש אבל דבר שאין דרכו להתבשל לגמרי בכלי ראשון לכו"ע אסור וטוב להחמיר בכל גוונא ע"ש וכ"ז לענין לשרותו בכלי ראשון אבל לשרותו בכ"ש אף שהיס"ב יש להקל בכל גוונא כיון שבע"ש נשרה בחמין שהיס"ב: **[לב]** והוא יבש - ר"ל שהריקו המרק ממנו: **[לג]** מותר לשרותו - אפילו בכלי ראשון רותח כדי שיהיה נימוח שם ויהיה דבר לח דאין בישול אחר בישול אבל לא יתנו לכ"ר שעומד על גבי האש: **[לד]** אותו בחמין - שהיד סולדת בהן ואפילו אם לא יניחו שם עד שיהיה נימוח ואפילו בכלי שני נמי אסור לשרות דמיחזי כמבשל ולא דמי לתבלין בסעיף ט' דלא אסר אלא בכלי ראשון דתבלין עשויין למתק הקדירה ולא מיחזי כמבשל: **[לה]** מדיחין אותו - והיינו שמערה עליו מכ"ש דמכ"ר אסור לערות עליו דעירווי ככ"ר ומבשל כדי קליפה כמו שכתוב סעיף יו"ד וה"ה דשרי לערות מכ"ש ע"ג דבר לח צונן דה"ל כהדחה בעלמא [אחרונים]: **[לו]** חוץ מן המליח הישן - דג מלוח של שנה שעברה וקולייס האיספנין הוא שם דג שאוכלין אותו מחמת מלחו ע"י הדחה בחמין וע"כ אפילו הדחה נמי לא שזהו גמר מלאכתו והוי בישול ואיתא בגמרא דאם הדיחן בחמין חייב חטאת והנה כמה אחרונים כתבו דטבע של אלו הדברים שאין יכולין לאכול כ"ז שלא הודח בחמין וע"כ הדחה שלהן חשיבא בישול דמשוי לה אוכל וה"ה שאר דבר מלוח כיוצא בזה שאין יכולין לאכול כלל בלי הדחה אבל דברים שיכולין לאכול ע"י הדחת מים צוננים אין איסור להדיחן בחמין מכלי שני ולפ"ז דג מלוח שבמקומנו שנקרא העריני"ג שיכולין לאכול ע"י הדחת צוננים ולפעמים אף בלי הדחה מותר להדיחו אף במים חמין ומהט"ז משמע דיש לזהר שלא להדיחו בחמין וכן כתב בספר שלחן עצי שטים ובח"א וכן נכון לנהוג למעשה ועיין בה"ל: **[לז]** והדחתו וכו' - ר"ל בחמין אבל בצונן מותר להדיחו ואף לשרותו ואפילו בדבר שע"י שריה בצונן נעשה ראוי לאכילה שכל דבר שאינו אוכל מותר לעשותו אוכל בשבת כמ"ש בסימן שכ"ד: **[לח]** וה"ה כל דבר קשה - ר"ל דבר שהוא ראוי לאכול חי בלא בישול אך שהוא יבש וקשה מאד עד שאינו ראוי לאכול כלל מחמת זה בלא שריה בחמין דאסור לשרותו ולכאורה למה צריך הרמ"א לסיים דהוי גמר מלאכה תיפוק ליה דכל דבר יבש שלא נתבשל מבעוד יום אסור לשרותו בחמין בשבת וכנ"ל י"ל דרוצה להשמיענו דבזה שהוא גמר מלאכתו יש איסור בשריה מדאורייתא כמו בהדחת מליח הישן ועיין בה"ל: **[לט]** דאסור לשרותו - אפילו בכלי שני וה"ה אם הוא דבר שיהיה נעשה ראוי לאכילה ע"י הדחת חמין בעלמא גם ההדחה אסור וכנ"ל לענין דג מליח. ועתה נבאר דין בישול עלי הטי"א השי"ך בכמה ענינים לסעיף זה. הנה טי"א בשבת פשוט בפוסקים דיש בו משום בישול ובמזיד יש בו איסור סקילה ובשוגג חיוב חטאת וע"כ יש לזהר בו מאד ובעו"ה רבים נכשלים בו ומקילין לעצמן בקולות שאין בהם ממש וע"כ מוכרח אני לבאר אופני ההיתר והאיסור בזה בעו"ה. הנה לערות מכלי ראשון על עלי הטי"א יש בזה בודאי חשש אב מלאכה דקיי"ל דעירווי מבשל כדי קליפה כדלקמן בסעיף יו"ד וכ"ש אם יעמידנו אח"כ על התנור או בתוך הקאכלין עד שיהיה היד סולדת בו בודאי יבוא לכו"ע לידי איסור סקילה ע"ז ואפילו אם ירצה ליתן את עלי הטי"א לתוך הכלי אחר שיערה החמין לתוכה כדי שיהיה על המים שם כלי שני ג"כ אסור כדקיי"ל בסעיף זה דדבר שלא בא בחמין מלפני השבת אין שורין בשבת אפילו בכ"ש וכ"ש לפי מה שמבואר בסעיף זה דיש דברים רכים קלי הבישול שמתבשלים אפילו בהדחה מכלי שני אפשר דיש בהעלים ג"כ חשש איסור דאורייתא אפילו באופן זה וע"כ הסכימו האחרונים דיש לערות עליהם מע"ש רותחין מכלי ראשון כדי שע"ז יהיה נקרא הטי"א מבושל במקצת דעירווי מבשל כדי קליפה ויהפך בעת העירווי את הטי"א היטב בתוך הרותחים מלמעלה למטה ומלמטה למעלה [ויותר טוב שיהיה מבושל ממש ע"י העמדה במקום שמתבשל] ואח"כ יריק את העסענס לכלי אחר כדי שישארו עלי הטי"א יבשים ויהיה מותר לו לערות אח"כ בשבת עליהם מים חמין מכלי ראשון כיון שכבר נתבשלו מע"ש כדן דבר יבש דקיי"ל בסעיף זה דאין בו בישול אחר בישול אפילו אם נצטנן [ואח"כ מותר לו להחזיר גם מי העסענ"ס אלו הצוננים לתוך הכלי זה גופא וכמו שכתבנו לעיל דדבר לח שנצטנן מותר לו ליתנו בתוך כלי שני רותח] דאם ישאר בו משקה העסענ"ס הרי קיי"ל דבלח יש בישול אחר בישול אם נצטנן אם לא שמי העסענס הצוננים הם מרובין שלא יתחממו ע"י המים שמערה עליהן למחר וכן הדין לענין קאווי"י יזהר שלא יערה עליהם מים חמין מכלי ראשון אם לא שעירה עליהם מאתמול והריק את המים מעליהן והטעם ככל הנ"ל [עיין בתשובות חתם סופר סימן ע"ד ובפ"ת על או"ח]. ודע דאף שהתרנו לערות חמין על עלי הטי"א והקאווי"י אם נתן עליהם מאתמול מים מכ"ר אעפ"כ יזהר שלא יעמיד את הטי"א והקאווי"י בתנור או בקאכלין אחר ששפך עליהם מים דהא אין עירווי מבשל רק כדי קליפה וא"כ לא נתבשל אתמול רק כדי קליפה ועכשיו ע"י העמדה בתנור יתבשל לגמרי. והנה אופן זה שבארנו אף שאין למחות ביד הנוהגים בו מ"מ כתבו האחרונים עצה המובחרת מזה דהיינו שיתקן העסענס מע"ש לגמרי שלא יצטרך לערות לתוכו עוד רותחין למחר בשבת ולמחר כשיצטרך לשתות יתן העסענס הצונן לתוך הכוס ששותה בו אחר שעירו המים חמין לתוכו ונעשה כ"ש וה"ה שמותר לתת לתוך הכוס הזה שהוא כ"ש חלב שנצטנן אבל אסור לערות עליהם מכ"ר וכדלעיל בס"ד וכשהעסענס שלו אינו צונן הוא בודאי טוב לצאת בזה ידי כל הדעות: **[מ]** אם בשלו אח"כ במשקה - ר"ל שנתנו בקדרה כשמתבשלת עם רוטב דאם נותנו במשקים צוננים תיפוק ליה דיש בו משום בישול עבור המשקים: **[מא]** משום בישול - דאע"ג דאין בישול אחר בישול בדבר יבש מ"מ יש בישול אחר צלי ואפילו עדיין רותח מחמת הצליה [אחרונים] וה"ה דלשיטה זו יש צלי אחר בישול ולכן אסור ליתן דבר שנתבשל אצל האש בלי רוטב

[מ"א] ולא דוקא אצל האש דה"ה בכל מקום שיוכל להצלות מחוס התנור ולכן צריך לזוהר שלא להחזיר בשר מבושל בלי רוטב לתוך התנור במקום החום שהיד סולדת בו ואפילו אם יעמידנו ע"ג קדרה המפסקת אבל לכו"ע אין צלי אחר צלי ודבר שנצלה מותר ליתנו אצל האש אפילו אם נצטנן ובלבד שלא יקרבו ביותר כדי שלא יבוא לחתות וגם לא יעמידנו על קרקעית התנור אלא ע"י הפסק כלי ריקנית תחתיה כדי שלא יהיה נראה כמבשל ועיין לעיל בסימן רנ"ג ס"ה וה"ה באפיה כה"ג דאין אפיה אחר אפיה: **[מב]** ואסור ליתן פת וכו' - הוסיף בזה דין אחר והטעם דסבירא ליה לדעה זו דיש דברים שמתבשלים אפילו בכלי שני מפני שהם רכים ואין אנו בקיאים וע"כ הוסיף לאסור ליתן פת האפוי דהוא רכיך אפילו בכלי שני וה"ה דלדעה זו יש להחמיר נמי בשאר דברים שלא ליתנם בכלי שני ועיין לקמן בס"ט אודות תבלין: **[מג]** מתירין בכלי שני - ס"ל דאין כלי שני מבשל בשום דבר: **[מד]** אפילו בכלי ראשון - ס"ל דאין שייך שם בישול אחר אפיה או צליה וה"ה להיפך: **[מה]** ונהגו לזוהר וכו' - פ"י שאין נותנים לחם במרק של הטשאלני"ט בקערה שהיא כלי שני וכ"ש שיזוהר שלא לערות עליהם מכלי ראשון ואותם שחותכים הבצלים ונותנין לתוך המרק בקערה לא ישימו רק אחר שלא תהיה היד סולדת בהמרק דבלחם יש קולא מחמת שנאפה כבר ואפ"ה נזהרים כ"ש בבצלים שצריך לזוהר כי אין אנו בקיאים במידי דמקרי רכיך וכנ"ל וכ"ש לפי מה שנוהגין ליתן הבצלים לתוך התבשיל שהוא דבר גוש בודאי יש לזוהר בזה דיש פוסקים שסוברים דדבר גוש שמונח בכלי שני דינו ככ"ר. ואפילו אם ימתין עד שיהיה המרק שבקערה אין היד סולדת בו מ"מ יזוהר שלא ישפוך אח"כ על שיורי בצלים שנשאר בקערה מן המרק שבקדרה אם היד סולדת בהן דעירוי מבשל כדי קליפה כדק"ל בסעיף י' ויש בזה חשש דאורייתא. וכן מה שנוהגין איזה אנשים כשעושין חמין מרגלי בהמה לחתוך חתיכת פת בכלי ולערות עליהם המרק של הרגלים מכ"ר לא יפה הם עושין דאפילו אם לא יתן הפת בתחלה עד שיערה המרק תחלה בכלי כדי שיעשה כ"ש הלא כתב רמ"א דיש לזוהר בזה אלא אם רוצה ליתן פת ימתין עד שלא יהיה היד סולדת במרק או שלכל הפחות ישאב בכף מן הקדרה כדי שתהיה הקערה כלי שלישי וכ"ש אם רוצה ליתן בצלים ושומים לתוך החמין האלו בודאי יזוהר מאד לעשות כן דאם יערה עליהם מכלי ראשון שהיד סולדת בהן יש בזה חשש אב מלאכה וכנ"ל: **[מו]** לכתחלה וכו' - ובדיעבד אפילו בכ"ר אין לאסור דיש לסמוך איש מקילין: **[מז]** אפילו בכ"ש - ובכלי שלישי מצדד הפמ"ג בסק"ליה להקל עי"ש: **[מח]** כ"ז שהיד סולדת בו - עיין בח"א שכתב דהיכא שהיד נכוית בו לכו"ע מבשל אפילו בכלי שני: **[מט]** דבר חם שהיד סולדת וכו' - המחבר אזיל לשיטתיה בס"ד דאם נצטנן קצת עד שאין היד סולדת בו יש בו עוד משום בישול אבל לפי מה שכתב רמ"א בהג"ה בס"ט"ו דנוהגים להתיר אם לא נצטנן לגמרי א"כ לא בעינן יד סולדת בו: **[נ]** סולדת בו - ואפילו לא נתבשל כל צרכו דאמרין לעיל בס"ד דיש בו משום בישול אפילו ברותח שאני הכא דלא יבוא עי"ז לידי בישול גמור רק שישתמר חומו בתוכו [ט"ז] אבל הרבה אחרונים חולקין עליו וס"ל דאינו מותר רק בנתבשל כל צרכו דיש לחוש שמא יתוסף מעט בישול ע"י החום וכתב בספר מאמר מרדכי דבכל צרכו אפי' יהיה מצטמק ויפה לו ע"י העמדה זו ג"כ שרי: **[נא]** להניחו וכו' הטמונה - בבגדים מבע"י ואשמועינן דמותר להניח הכלי תחת הבגדים שכיסו בהן הקדרה ואף שאין טומנין בשבת אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל הכא כיון דעיקר הטמנה היה מבע"י לצורך הקדרה דזה מותר ולכן אם נתגלתה הקדרה דמותר לכסותה מותר לכסות דרך אגב גם הכלי שיש בו הדבר חם: **[נב]** פיו בבצק - כדי שלא יצא חומו ומיירי בשאינו מוקצה כגון דצריך הבצק לתרנגולין שבביתו. ועיין במ"א דדוקא בבצק שהוא אינו בר מירוח אבל בשעוה וזפת או טיט שהוא דבר המתמרח אסור משום ממרח וכענין דאיתא לעיל בסימן ש"ד ס"י"א דאסור ליתן שעוה בנקב החבית לסתמו מפני שהוא ממרח והט"ז כתב בבצק נמי בר מירוח הוא אלא הטעם דאין בזה משום מירוח לפי שאין מקפיד עליו לדבק אותו בטוב רק שלא יהיה מגולה לגמרי שלא יתקרב אבל שם גבי נקב החבית קפיד עליה לדבק היטב ולהחליקו סביב הנקב שלא יזוב היין החוצה עכ"ל ולפי זה אף בטיט ושעוה מותר בענינו אבל להמ"א הנ"ל אסור: **[נג]** אבל אין מניחין וכו' - דתבשיל שנצטנן ק"ל בס"ד דיש בישול אחר בישול וע"כ אסור אפילו לא הטמינם כלל בשום דבר וה"מ בדבר לח אבל בדבר יבש אפילו נצטנן לגמרי שרי וכדלקמיה בס"ח: **[נד]** שהעליון יכול להתחמם וכו' - היינו אפילו אם אין בדעתו להשהות שם כ"כ חיישינן דילמא מישתלי וכדלקמיה בס"ד: **[נה]** אפילו כלי התחתון וכו' - הטעם דכיון שהקדרה מפסקת איכא היכרא טובא ואינו נראה כמבשל ומיירי שהיה הכלי מבושל כל צרכו: **[נו]** על האש וכו' - ס"ל דע"י קדרה המפסקת הוי כמו כירה גרופה דאסור להניח עליה לכתחלה ועיין מה שכתבנו לקמיה דהלכה כדעה הראשונה: **[נז]** להניח דבר קר - סעיף זה וסעיף זי"ן ענין אחד הוא ואלו השתי דעות שבסעיף זה הם עצמן שבסעיף זי"ן אלא דשם מיירי בדבר לח דאם היה מצטנן יש בו משום בישול לכך כתב כלי שיש בו דבר חם והכא איירי בדבר יבש דאפילו נצטנן אין בו עוד משום בישול וכדלעיל בס"ד: **[נח]** וכל דבר שמותר להניחו וכו' - דהיינו כל מה שנתבאר בסעיף ד' דאין בו משום בישול כגון ביבש אפילו נצטנן ומותר לשרותו בכלי ראשון ה"ה דמותר להניחו נגד המדורה רחוק קצת דלא חיישינן לחיתוי וכמבואר בס"ט"ו: **[נט]** מיחם שעל גבי האש - ואע"ג דאפילו בכירה גרופה מן האש לא שרי בסימן רנ"ג אלא חזרה אבל להניח לכתחלה אסור כמבואר שם בס"ה בהג"ה וא"כ הכא אע"פ שהמיחם

שלמטה מפסיק בין הכלי ובין האש מאי הוי צ"ל דס"ל לדעה זו דהפסקת המיחם אפי' באינה גרופה עדיף מכירה גרופה דהתם הקדרה עומדת ע"ג כירה שהוא מקום שדרך לבשל תמיד ונראה כמבשל אבל בכאן שעומדת ע"ג קדרה שאין דרך בישול בכך ולכן שרי אף להניח לכתחלה: **[ס]** וראשון נראה עיקר - וכן פסק הא"ר והגר"א וקאי גם על הא דסעיף זי"י דענין אחד הוא וכמו שכתבנו למעלה: **[סא]** רוטב - דכיון שיש בו רוטב כבר פסק המחבר לעיל בס"ד דבנצטנן יש בישול אחר בישול וממילא אסור ליתנו ע"ג מיחם חם אף אם אינו ע"ג האש וכנ"ל בס"ו: **[סב]** ומצטמק ויפה לו - דע דכל לשון הסעיף הזה הוא מלשון רי"ו ואזיל לשיטתיה הנזכר לעיל בס"ד בהג"ה דדוקא במצטמק ויפה לו אז יש בישול אחר בישול ולדינא כבר כתבנו לעיל בס"ד דהלכה כשאר פוסקים דאין מחלקין בזה ואף המחבר אפשר דסובר כן כמו שסתם שם אלא דלישנא דרי"ו נקיט ואזיל: **[סג]** כל זמן וכו' - היינו אפילו כבר פסק רתיחתו ממנו: **[סד]** שהיד סולדת בו - אבל אם אין היד סולדת בו אפילו כלי ראשון אינו מבשל. ואם לא העבירוהו מעל האש אסור ליתן לתוכו תבלין ואפי' מלח בכל גוונא ואפי' דעתו לסלק את הקדרה מהר משם פן ישכח עד שיתבשל וכדלקמן בס"ד: **[סה]** לתוכו תבלין - אבל בכלי שני מותר לתת תבלין אפי' יד סולדת בו דאין מתבשל שם ואם מונח בכלי שני דבר גוש שהיד סולדת בו יש ליוזר בזה דיש פוסקים שסוברין דדבר גוש כ"ז שהי"ס"ב דינו ככלי ראשון: **[סו]** כיון שהעבירו - דעל האש אפי' בישראל דתורה מתבשל: **[סז]** כבשרא דתורה - ואף שנימוח אף בכלי שני מיחוינו אינו בישולו שאף בצונן אתה רואה כן: **[סח]** בשר מלוח - ר"ל בשר שנמלח והודח כדין: **[סט]** של שור - דנהי דהבשר אינו מתבשל הלחלוחית שבו מתבשל [טור]: **[ע]** דבלא מלוח וכו' - היינו דלא נטעה לומר דהטעם שאוסר הוא משום דהמלח מרכז הבשר ומתבשל אח"כ בכלי ראשון אלא דאפי' בלא נמלח כלל היה אסור לתתנו מפני הלחלוחית וכנ"ל והא דנקט המחבר מלוח דאי לא היה מלוח היה אסור לתתנו מפני איסור דם בכלי רותח בלא איסור שבת: **[עא]** ויש אוסרים וכו' - בגמרא איכא תרי לישני בזה ללישנא בתרא הוי מלח לקולא דקשה להתבשל כבישראל דתורה מש"ה מותר אפי' בכלי ראשון כשהעבירוהו מהאש וללישנא קמא הוי מלח לחומרא דאפי' בכלי שני מתבשל ופסקו רוב הפוסקים כלישנא בתרא אלא מפני שיש מחמירין לכן כתב דהמחמיר תבא עליו ברכה. וה"מ במלח שחופרין אבל מלח שעושין ממים שמבשלין אותם אין בו משום בישול לכ"ע דאין בישול אחר בישול וכדלקמן בס"ו [מ"א ושי"א] וכן בצוקע"ר מותר מהאי טעמא ליתנו בכ"ר לאחר שהעבירוהו מן האש ויש שמפקפקין בזה. וטוב ליוזר מכלי ראשון לכתחלה: **[עב]** אפילו הוא וכו' - דע"ג האש אפי' לפסק השו"ע אסור וכנ"ל: **[עג]** דהמלח בטל - ואע"ג דמידי דעביד לטעמא לא בטיל שאני הכא דהוי זה וזה גורם דהכא מיירי שנמלח ג"כ מכבר בע"ש וגם מיירי דהמלח שנתן עכשיו לא היה בה כדי ליתן טעם בקדרה זולת המלח של אתמול אבל אם היה במלח של עכשיו לבדו כדי ליתן טעם אסור המאכל עד מו"ש אם נתן בהכלי כשעומד על האש וה"מ במלח שנעשה מחפירה אבל במלח שנעשה ממים שמבשלין אין לאסור המאכל וכנ"ל: **[עד]** מכלי ראשון - דאף דתבלין אין מתבשל בכ"ש וכנ"ל מ"מ העירו מכו"ר קי"ל דהוא מבשל כדי קליפה ואפי' בדיעבד אסור אם עירה להדיא עליהן שלא נפסק הקילוח: **[עה]** מלאה מים חמין - ואפי' בחמי טבריא אסור ליתן צוננים באמבטי שהומשך מן המעיין לתוכה אלא צריך ליטול מהאמבטי בכ"ש ואח"כ יתן המים לתוכה אפילו המים צוננים מועטין מן החמים וכדלקמיה בס"ב: **[עו]** אע"פ שהיא כ"ש - דכיון שהן לרחיצה מסתמא חיממן הרבה ומתבשלין הצוננים שמתערבין בהם אע"פ שהאמבטי היא כ"ש [טור] וזהו שכתב שהרי מחממן הרבה: **[עז]** אין נותנים לה מים צונן - עיין באחרונים שכתבו דדוקא מים מועטין שאפשר שיתבשלו שם אבל אם נותן הרבה כ"כ עד שהחמין נעשים פושרים ע"י שרי וכמו לקמיה בסוף ס"ב ונראה דאם היה האמבטי כלי ראשון יש לחוש לדעת הר"ן ורבינו ירוחם שכתבו דאמבטי אסור ליתן אפי' צונן מרובים: **[עח]** אבל נותן וכו' - ואפי' אם האמבטי הוא כ"ר מותר לערות לתוך מים צוננים אם הם מרובין על החמין ואע"ג דאסור לערות על תבלין כמ"ש בס"ד דהוי ככלי ראשון זהו דוקא על דבר גוש אבל הכא שאני שמתערבין החמין עם הצונן ומתבטל חמימותו כיון שהצונן מרובים. וליתן חתיכת בשר רותח לתוך רוטב צונן אסור דכיון שאינו מתערב מבשל כדי קליפה [מ"א]: **[עט]** לתוך אמבטי אחר - לרבותא נקט דאע"פ שהוא אמבטי לא גזרו וכ"ש לתוך כלי אחר שיש בו צונן: **[פ]** מים צונן מרובים וכו' - אבל מועטין שיוכלו להתחמם מחום המיחם עד שתהא היד סולדת בהן אסור אבל מרובין מותר אפי' אם ימלא את כל הכלי במים צוננים וע"י זה יוכל הכלי לבוא לידי צירוף [דהיינו כשהכלי מתכות חם ונותנין לתוכו צונן מחזקים את הכלי וזה הוא גמר מלאכת הצורפין שרתיחת האור מפעפעתו וקרוב להשבר והמים מצרפין פעפועין] אפי"ה שרי כיון שאין מתכוין לזה ולא פסיק רישיה הוא דאפשר שלא יגיע הכלי ע"י לידי צירוף. והמכוין לצרף י"א שהוא חייב מדאורייתא וי"א שהוא מדרבנן: **[פא]** לתוך מים צונן או צונן וכו' - ובשניהן אפי' המים צוננים מועטין שעדיין היד סולדת בהן אחר התערבות ג"כ שרי כיון שהוא בכלי שני קי"ל דכלי שני אינו מבשל כדלעיל בס"ט: **[פב]** שלא יהיו בכ"ר - דאם החמין הם בכלי ראשון אסור לצוק בתוכם מים צוננים וה"ה דאסור לערות מהם לתוך מים צוננים מועטים שיתבשלו על ידם:

פג ואם המים מרובין - קאי אצונ לתוך חמין וכן אם חמין לתוך צונן היה הצונן מרובים שרי. ועין בח"א שכתב דבצונן לחמין דוקא ששופך בשפיכה גדולה הכל בפעם אחת אבל מעט מעט אסור לערות שהרי מבשל תיכף ומה יועיל מה שמצטנן אח"כ: **פד** רק שיפיגו צינתן - ואפי' חמין קצת כעין פושרין שרי רק שלא יהיה היד סולדת בהן: **פה** רק שלא יהיה על האש - וה"ה סמוך לאש במקום שיכול להתבשל פן ישכח ויניחנו שם וכדלקמיה בסי"ד: **פו** קיתון של מים - אף דמים בלבד בלא כלי ג"כ מותר לערב בתוך כלי שני וכנ"ל בסי"ב נקט ע"י כלי משום סיפא לאשמועינן דבכלי ראשון אפי' ע"י הפסקת כלי אסור: **פז** בכלי שני - כ"ש מיקרי כשעירו מן כלי ראשון שהרתיחו החמין בתוכו לתוך כלי זה ומותר אפי' אם היד סולדת בו אבל אם שואב בכלי ריקן מתוך כלי ראשון י"א דדינו ככלי ראשון ובפרט אם משהה הכלי ריקן בתוכו עד שמעלה רתיחה ודאי מקרי כ"ר [אחרונים]: **פח** בענין שאינו יכול וכו' - היינו שאפי' אם יעמדו שם המים והמשקין זמן מרובה לא יתחממו כ"כ: **פט** דהיינו מקום שכריסו וכו' - דלא נוכל לשער ביד דיש שסולד מרתיחה מועטת ויש שאינו סולד: **צ** כיון שיכול וכו' - וחיישינן דילמא מישתלי ליטלו: **צא** וה"ה בפירות - היינו שאסור להניחן במקום החום להפיג צינתן פן ישכח עד שיצלו ואף שנאכלין כמות שהן חיינן ג"כ אסור דשייך בהן שם בישול שהם משתבחין ע"י אבל ליתנן רחוק מהאש אפי' דבר שאין נאכל כמות שהוא חי שרי. ומ"מ מותר ליתן אלונטית וכלי עופרת סמוך לאש לחממו [היינו שיש בהכלי תבשיל שלא נצטנן ורוצה שיהיה חם] אף אם הוא קרוב כ"כ עד שיוכל הכלי להיות ניתך שם או לשרוף האלונטית דכיון דלא ניחא ליה בהכי הוי דבר שאין מתכוין וגם מסתמא לא ישכח ויזהר הרבה ליקח אותו משם קודם שיתיך או ישרוף: **צב** דבר שנתבשל וכו' - הטעם דכיון שכבר נתבשל שוב אין בזה משום חשש בישול ומיהו על האש ממש אסור מדרבנן מפני שנראה כמבשל אבל בזה שמעמידו כנגד המדורה שאין דרך בני אדם ברוב פעמים לבשל כך אפי' איסור דרבנן ליכא [הרשב"א] ועיין מה שכתבנו לקמיה בשם הרא"ש שסובר דסמוך למדורה ג"כ אסור אלא צריך להרחיק קצת: **צג** כל צרכו והוא יבש - דאי לא הוי כל צרכו אפי' אם היה דבר יבש והוא רותח יש בו עוד משום בישול כנ"ל בסי"ד וממילא אסור להעמידו במקום שהיסי"ב ואי הוי דבר לח אפי' בכל צרכו יש בו עוד משום בישול אם נצטנן לפי מה שפסק המחבר בריש סי"ד: **צד** כנגד המדורה - נקט נגד המדורה ולא אצל המדורה להורות שצריך להרחיק קצת מן המדורה ולכן לא חיישינן שיבוא לחתות באש דכיון שהצריכו חכמים להרחיק קצת אית ליה הכירא ולא אתי לחתווי [הרא"ש]. וראיתי איזה אחרונים שכתבו דמיירי שהיה עשוי מדורה בפני עצמה אבל כשמדורת עצים הוא בתוך התנור אסור להכניס שם קדירה אפי' אם מרחיק קצת מן המדורה כיון שהוא מקום שהיד סולדת בו ולא גרע ממה שמבואר בסימן רנ"ג דאסור להכניס קדירה לכירה כשאינה גרופה דהוא אפי' אם אינו מעמידו סמוך להאש. אך אם אינו מעמיד את הקדירה על קרקעית התנור כ"א על איזה כלי המפסיק אז יש להקל וכנ"ל בסימן רנ"ג סי"ג: **צה** ואפי' נצטנן כבר - לפרש דברי המחבר בא דמיירי בנצטנן ולהכי לא התיר אלא ביבש: **צו** רותח - היינו שהיסי"ב: **צז** ויש מקילין לומר - פליג אמחבר דסי"ל דדוקא כשהוא יבש אבל בדבר לח שנצטנן יש בישול אחר בישול ודעה זו ס"ל דאין בישול אחר בישול בכל גווני ואפי' נצטנן לגמרי: **צח** על גבי האש וכו' - דאם נותן ע"ג ממש אף שאין בו איסור דאורייתא לדידהו עכ"פ אסור מדרבנן מפני שנראה כמבשל וגם דאתי לחתות בגחלים: **צט** אם לא וכו' - אף דלדעת המחבר כיון שנצטנן מעט מחמימותו ואין היסי"ב שוב יש בו משום בישול וכמו שכתבנו לעיל בסי"ד המנהג להקל בזה דסומכין בזה איש מקילין כ"ז שלא נצטנן לגמרי: **ק** אינפאנדא וכו' - הוא פשטיד"א הנזכר בכמה מקומות והוא פת כפולה הממולא בחתיכות שומן ונותנו שם כדי לחממו והטעם שמוותר דכיון שהוא יבש אף שנצטנן לא שייך ביה בישול עוד וכמ"ש בסט"ו ואע"פ שהשומן חוזר ונימוח מ"מ מקרי יבש כיון שבשעה שנותנו לחממו לא נמחה עדיין: **קא** כנגד האש - היינו ע"ג איזה כלי המפסיק דאל"כ אסור וכנ"ל בסימן רנ"ג סי"ג וסי"ה: **קב** ואע"פ וכו' - ולא דמי לריסוק שלג וברד המבואר לקמן בסימן ש"כ סי"ט דאסור מטעם נולד שמוליד המים וה"י הרי מתחלה היה עב וקפוי ועכשיו נעשה זך וצלול דשאני הכא דלא עביד כלום בידים אלא ממילא הוא נמחה וגבי ברד נמי תניא אבל נותן הוא לתוך הכוס של יין לצננו ואינו חושש ואע"פ שנימוח כיון שהוא ממילא: **קג** וכ"ש קדירה וכו' - דבזה כשהוא נימוח מתערב השומן עם הרוטב ואינו ניכר ודמי ממש להא דאמרין אבל נותן לתוך הכוס משום דאינו ניכר כשנימוח הברד לתוכו: **קד** דשרי - היינו רק לענין איסור נולד דלא שייך בזה אבל לענין איסור בישול הכא חמיר מדלעיל דהא רוטב הוא דבר לח ודבר לח שנצטנן שייך בו בישול כמ"ש המחבר בסט"ו וע"כ אינו מותר הכא רק אם יעמיד הקדירה במקום שאין היד סולדת בו: **קה** ויש מחמירין - ס"ל דגם בזה שייך איסור נולד ואפי' בקדירה שהשומן מעורב עם המרק ולא דמי להא דאמרין אבל נותן הוא לתוך הכוס דהתם אין הברד ניכר כלל כשנמחה בהכוס אבל שומן שנמחה צף למעלה וניכר הוא ואפי' להניחו בחמה שיהיה נמחה ג"כ אסור לדעה זו. ודע דאפי' להיש מחמירין אינו אסור כ"א כשיש הרבה שומן על הפשטיד"א שכשיהיה נימוח יהיה זב לחוף ויהיה מינכר בפ"ע אבל אם אין על הפשטיד"א כ"כ שומן או שמעמידו כ"כ בריחוק מקום מן

החום שלא יהיה נימוח עד שיזוב לחוץ אלא מעט ממנו יהיה נימוח בתוכו לבד או אם השליך לחוץ השומן שעליו מותר לחמם הפשטיד"א לכו"ע ואף שעדיין נפשו זב מבשר שומן שבתוכו דבר מועט הוא ושרי לכו"ע וכן מותר להחם בשבת חתיכת בשר שמן אע"פ שמקצתו זב כיון דדבר מועט הוא הנפשו לא חשיב ושרי. כתבו האחרונים כד של מים או שאר משקין שנקרש מלמעלה שרי לכו"ע להעמידו במקום שלא יגיע ליד סולדת בו דהקרח כשימס יהיה מתערב תיכף תוך המשקים שתחתיו ואינו ניכר: **[קו]** להחמיר - ומ"מ קודם שהוסק התנור מותר להניח הפשטיד"א כיון דיש מתירין אפי' אח"כ ואין לעשות כן בפני ע"ה [מ"א ושי"א]: **[קז]** במקום צורך יש לסמוך - היינו דאז אפי' לכתחלה מותר ובדיעבד בכל בכל גווני אין לאסור: **[קח]** אסור ליתן צונן וכו' - לפי מה דמסיק הרמ"א לעיל בסט"ו בהג"ה יש להקל בזה אם היה דבר מבושל ולא נצטנן לגמרי: **[קט]** הרבה - דחיישינן שמא ישכח ויניחנו שם עד שיתבשל: **[קי]** כדין מניח וכו' - ר"ל ומבואר לעיל בסט"ד דאפילו להפיג צינתו אסור אם יכול לבוא לידי בישול: **[קיב]** ואם אינו וכו' - ואם המיחם עומד ע"ג האש עיין לעיל בס"ח: **[קיב]** מותר - אפי' אם הצונן הוא דבר שלא נתבשל מעולם: **[קיג]** שהעבירן מרותחין - נקט שהעבירן לרבותא דאפי' בזה אסור כשלא נתבשל כל צרכו ובנתבשל כל צרכו אפי' עומד ע"ג האור מותר להוציא בכף כן משמע בב"י אבל בא"ר מסיק דיש לאסור בזה: **[קיד]** שנמצא מגיס וכו' - וכ"ש להגיס ממש דאסור ויש חיוב חטאת בזה לפי מה שפסק השו"ע לעיל בס"ד דבזה מסייע ומקרב להבישול וחשיב כמבשל: **[קטו]** כל צרכו מותר - אפי' להגיס בו דאין בישול אחר בישול וכדלעיל בס"ד: **[קטז]** אסור להגיס בו - משום צובע שכן הוא מלאכת הצביעה להגיס תמיד כדי שלא יתחרך גם ע"י הגסה נקלט הצבע בצמר יותר: **[קיז]** אף בקדירה וכו' - אלא יהפוך הקדירה לקערה ולא יוציא בכף ועיין באחרונים דלא נהיגין להחמיר בזה דבאמת העיקר כמו שכתבנו מתחלה דמבושל כל צרכו אפי' להגיס מותר וכמבואר לקמן בסימן שכ"א סוף סי"ט והרוצה להחמיר יחמיר בהגסה ממש אבל להוציא בכף אין להחמיר כלל בנתבשלה כל צרכה ואינה על האש: **[קיח]** כנגד המדורה - לאו דוקא דה"ה במעביר את השפוד שתחוב עליו הצלי מהאש כ"ז שהוא רותח ושיש"ב אסור לטוח עליו ואפילו אם הניח אח"כ על הקערה שהוא כ"ש ג"כ אסור דהא כמה פוסקים סוברים דדבר גוש כ"ז שהיסי"ב אפילו בכ"ש מבשל ומ"מ בדיעבד אין לאסור כשהוא מונח בכלי שני דסמכין על הפוסקים דכלי שני אינו מבשל בכל גווני וכו"ז בשום ושמן דהוא דבר חי שלא נתבשל אבל בשומן שנקפא מותר לטוח אפילו כנגד המדורה דאין בו שום בישול כיון שכבר נתבשל וכמו שכתבנו למעלה בסט"ז דדבר יבש שכבר נתבשל אין בו שום בישול ומשום נולד ליכא כיון דנבלע בהבשר ואינו בעין ובלבד שלא ירסקנו בידיים רק יניחנו עליו מעט מעט והוא נימוח מאליו וה"ה דמותר לטוח מטעם זה בשומן אווז שנקפא ע"ג מיני קמחים וקטניות [כגון לאקשי"ן ערביזי"ן היר"ז] שנתנום ע"ג קערה אף שהוא רותח ורק שיניחנו עליו מעט מעט והוא נימוח מאליו וכנ"ל. איתא בתוספתא אחד נתן את האור ואחד נתן את העצים ואחד נתן את הקדרה ואחד נתן את המים ואחד נתן את הבשר ואחד את התבלין ובא אחר והגיס כולם חייבים [היינו שהנותן האור חייב משום מבעיר דכשהוא מוליך גחלת ממקום למקום הוא מתלבה מרוח הליכתו והנותן העצים ג"כ חייב משום מבעיר כ"כ רש"י ואידך כולהו משום מבשל וגם מגיס נמי מטעם זה שכל העושה דבר מצרכי בישול ה"ז מבשל וכמו שכתב הרמב"ם והנותן את הקדרה מיירי בחדשה וחייב משום שמתלבן ומתחזק הקדרה ע"י שנותנה על האש. גמרא שם ועיין במגדול עוז] אחד נתן את הקדרה ואחד נתן את המים ואחד נתן את הבשר ואחד נתן את התבלין ואחד נתן את העצים ואחד הביא את האור ובא אחר והגיס שנים האחרונים חייבים [כן הוא הגירסא הנכונה כפי מה שהגיה הגר"א בהגהותיו על התוספתא וכן הוא לפי מה שמצא הב"י מוגה בספרי הרמב"ם וא"צ עתה לשום דוחק שנדחק מהר"י בי רב בהכ"מ ע"ש] וכתב הרב המגיד דלד"ה כל שאין בבישולו חיוב כגון במבושלת כל צרכו אין בהגסתו חיוב וב"י כתב בשם הכלבו דכשהיא על האש חייב בהגסה אפילו במבושלת כל צרכו. כלי בישול שלנו שקורין סאמאוו"ר שהוקם מע"ש אסור ליטול ממנו מים בשבת כשאינו גרוף מן הגחלים [כ"כ בספר תוספת ירושלים לעיל בסימן רנ"ג ע"ש שהביא זה בשם ירושלמי דקאמר שם דמוליאר שאינו גרוף אין שותין ממנו בשבת הטעם מפני שהוא עשוי פרקים הוא מתיירא שמא יתאכל פירוקו והוא מוסיף מים] ולפ"ז יש לזהר כשישב לשתות מן הכלי בישול שלנו קודם שקיעה ובאמצע קידש עליו היום שלא לשתות ממנו עוד:

שיט

סימן

הנה בורר הוא אחד מל"ט אבות מלאכות של שבת וחייבין עליה ג"כ חטאת בשוגג ומיתה במזיד כמו על שאר מלאכות ובעו"ה הרבה אנשים נכשלין באיסור בורר וע"כ אראה לבאר אותה בעז"ה בכל פרטיה ואקדים לזה הסימן הקדמה קצרה. והוא. אין חל איסור בורר מן התורה כ"א באחד משלשה אופנים שאז דרך ברירה היא כן בחול. א) אם בורר פסולת מן האוכל אפילו בורר בידו ודעתו לאכול

מיד ג"כ חייב שזהו דרך ברירה בחול לברור הפסולת מן האוכל. (ב) אם הוא בורר בכלי שדרך לברור בה כגון בנפה וכברה חייב אפילו הוא בורר האוכל מן הפסולת ודעתו לאכול מיד שכן דרך הבורר בכלי פעמים הוא בורר האוכל מן הפסולת כגון שנקבי הכברה דקין והאוכל הוא גס ופעמים הוא להיפוך [ואם הוא בורר בכלי שאין דרך לברור בה פטור אבל אסור וכדלקמיה]. (ג) אפילו אם הוא בורר אוכל מן הפסולת ובידו אך שדעתו לאכול לאחר זמן חייב ואינו מותר לברור כ"א באופן שיזהר בכל ג' אופנים דהיינו שיברור האוכל מן הפסולת וגם שהברירה יהיה בידו ולא בכלי וגם שיהיה דעתו לאכול מיד שאז לאו דרך ברירה היא אלא דרך אכילה היא - אלו עיקרי הכללים שבסימן זה ויתר הפרטים נבאר אי"ה בסימן הבא: **[א]** בנפה ובכברה חייב - שזהו דרך ברירתו ואפילו היה בדעתו לאכול לאלתר: **[ב]** בקנון ובתמחוי - פירש"י קנון הוא כלי עץ שעושים כעין צנור רחב מצד אחד וקצר מצד אחד והבורר קטניות נותן אותם בצד הרחב ומנענע אותם והם מתגלגלים ויורדים דרך פיו הקצר והפסולת שאינם עגולים נשארים בכלי ותמחוי היא קערה גדולה ופטור אבל אסור דהוי בורר כלאחר יד דעיקר ברירה אינו אלא בנפה וכברה: **[ג]** ואם בירר בידו - היינו דוקא האוכל מן הפסולת ולהיפך בכל גוונני חייב וכדלקמן בסעיף ד' וה': **[ד]** וכל מה שבורר וכו' - ר"ל אפילו יאריך זמן הסעודה כמה שעות מקרי לאלתר כיון שהברירה היא סמוך לסעודה: **[ה]** לצורך וכו' - ואם כונתו כדי שישתייר גם אחר סעודה או על סעודה אחרת חייב חטאת [טור] אך אם ממילא נשתייר מברירתו עד לאחר הסעודה אין בכך כלום כיון שכבר בירר בהיתר: **[ו]** ואפילו אחרים וכו' - ר"ל דאחד יכול לברור בעד כל בני הסעודה ואין בזה משום בורר דדרך אכילה היא ואפילו אינו אוכל בעצמו כלל עמהם ג"כ שרי והאי עמו שכתב רמ"א לאו דוקא הוא [ברכי יוסף ע"ש שמוכח כן מן התוספות וכן משמע בד"מ הארוך]: **[ז]** לברור הירק - ודוקא באופן זה דהוי אוכל מן הפסולת אבל לא להיפך ליטול העלין המעופשין מן הטובים דהוי בורר פסולת מן האוכל וחייב ואפילו אם אין העלין הללו פסולת גמור שראויין לאכילה ע"י הדחק אפ"ה יש איסור לבררם מדרבנן דמחזי כבורר פסולת מן האוכלין: **[ח]** מן העלין - וה"ה כשמונח לפניו קטניות או שאר פירות ויש בהם מתולעים ומעופשים וכן פירות שנפלו לארץ ונתערבו בעפר וצרורות יזהר שלא יברור בידו רק מה שצריך לאותה סעודה שרוצה לאכול תיכף ולא יותר דאז חייב וגם יזהר שיברור דוקא האוכל מן הפסולת ולא להיפוך [פמ"ג וח"א]: **[ט]** אוכל מתוך הפסולת - דפסולת מתוך האוכל אפי' לאלתר חייב וכדלקמיה ומש"כ בידו ה"ה בקנון ותמחוי: **[י]** נעשה וכו' - דרוב עניני ברירה הוא אלאחר זמן [דלא לאלתר דרך מאכל הוא לברור האוכל מן הפסולת בעת האכילה] ואז הדרך לברור בכל דבר אפילו בידו וכ"ש באיזה כלי אלא דאם הוא בורר בנפה וכברה או שהוא בורר הפסולת מן האוכל דמינכר מלתא דלשם ברירה הוא אפי' לאלתר חייב: **[יא]** וחייב - ע"כ יש לזהר במה שנוהגין העולם להכין הבצלים בחומץ לאיזה תיקון מאכל לסעודה ג' ובוררין העלין הטובים מן הכמושים והמתולעים שלא יעשו זה רק סמוך לסעודה וגם יזהר שלא יברור הכמושים מן הטובים דזה הוי פסולת מן האוכל וכמשי"כ בסק"ז. ובשי"ג כתב דנהג להכין זה מע"ש דקשה לזהר בעניני הברירה בזה והנה המחמיר ועושה כן תע"ב [א"ר] ומ"מ אין למחות ביד המקילין ומכנין בשבת דיכול לסמוך על הרמ"א הנ"ל בס"א בהג"ה אך שיזהר בכל מה שכתבנו: **[יב]** ומניח השני - ר"ל דאותו שרוצה לאכול עתה חשוב כאוכל והשני חשוב פסולת וא"כ צריך לברור זה שרוצה לאכול מיד דחשוב כאוכל ולהניח השני בקערה אבל איפכא לא דהוי פסולת מתוך אוכל דקיי"ל דאסור לברור אפי' כשרוצה לאכול המין השני לאלתר: **[יג]** לאכלן מיד - ר"ל שיברור אותו שרוצה לאכול מיד ולא יברור אותו שרוצה להניח לסעודה האחרת: **[יד]** וכל אחת וכו' - ר"ל דמ"מ שייך בזה ברירה כיון שאין מסודרות כל מין בפני עצמו אלא מעורבין ביחד: **[טו]** לא מקרי ברירה - אם לא שקצת מהם אינם טובים כ"כ כמו חתיכות האחרים כגון שנקדחו מכח הבישול איזה חתיכות דגים ורוצה לברור אותן שלא נקדחו או שאיזה חתיכות דגים הוי מדג חי ואיזה מדג מת ורוצה לברור אלו מאלו בכל זה אפילו במין אחד שייך ברירה וצריך לברור זה שרוצה לאכול עכשיו ודמי ממש לעלין מעופשין בס"א. ותפוחים חמוצים ומתוקים מסתפק הפמ"ג אי מקרי מין אחד אם לא ואם מחמת חמיצותו אין ראוי לאכול הוה בודאי דומה לפסולת ויש בזה משום איסור ברירה ואפי' נאכלים ע"י הדחק יש בזה איסור מדרבנן ודמי לעלין מעופשין הנ"ל בס"א. והנה הטי"ז מחמיר אפילו במין אחד שלא יברור אלא אותו שרוצה לאכול עתה או שיקח סתם מן הבא בידו להניח לסעודה אחרת לא דרך ברירה אבל הרבה אחרונים חלקו עליו והסכימו עם הרמ"א שפסק כתה"ד. ודע דבשר צלי ומבושל מקרי ב' מינים לענין זה וכ"ש בשר של מיני עופות מחולקין וע"כ צריכין לזהר בסעודות גדולות שמונחים כמה מיני עופות יחד ובוררין להניח למוצאי שבת שיבררו אלו שרוצין לאכול עכשיו ולא להיפוך. כתבו האחרונים דה"ה בכל דבר כשהם שני מינים כגון כלים ובגדים שייך ברירה וע"כ צריך לברור זה המין שרוצה ליטול עכשיו והשאר ישארו על מקומם ולא להיפוך ואפשר דאם תלוים כמה בגדים על הכותל ומחפש אחר בגדו שרוצה עכשיו ללבוש ועי"ז מוכרח לסלק מתחלה כל שאר הבגדים לא הוי בכלל בורר וכן אם מונחים בקערה כמה מינים יחד על זה והמין שרוצה לאכול מונח למטה ומסלק אלו שמונחין למעלה כדי שיוכל להגיע להמין שלמטה וליטלו לא הוי בכלל בורר ועיין בבה"ל: **[טז]** שבריר שחרית וכו' - וה"ה אם היה זמן מופלג מסעודת בין הערבים: **[יז]** בידו

אחת - אף דלקמן בס"ז איתא דלנפח בידו אחת מותר התם לאו דרך ברירה הוא בזה משא"כ בסתם ברירה לא מיקרי שום שינוי ע"י מה שבירר בידו אחת ויש דלא גרסי כלל תיבת אחת ועיקר רבותא הוא דאפילו בידו דבאוכל מתוך פסולת מקילינן בזה היכא שכונתו לאכול לאלתר הכא חייב: **[יח]** ויש יותר וכו' - ר"ל דביו"ט בכה"ג צריך לברור הפסולת קמ"ל דשאני התם דמשום שמחת יו"ט הוא כדי למעט בטרחא אבל הכא דרך ברירה הוא: **[יט]** ממתקת אותם - ומבלעדי זה התורמוס מר מאד וחשיב כפסולת והפסולת אינו מר כ"כ ע"כ חשיב התורמוס כפסולת מתוך אוכל: **[כ]** אין מוללין וכו' - מלילה הוא שמולל השבלים כדי לפרק הדגן מתוכן ואסור מפני שנראה כדש: **[כא]** בשינוי מעט וכו' - בגמרא איתא שם ומולל בראשי אצבעותיו וזהו השינוי שאינו מולל בידו ומה דקאמר מעט היינו שלא ימלול בהם רק מעט [כן מוכח בגמרא שם. עולת שבת] וה"ה בשרביטין של קטניות שאין להוציא מהן הקטניות רק מעט וע"י שינוי וצ"ע דכל העולם נוהגין היתר וצ"ל כיון שעודן לחין ואף השרביט אוכלין אותו לא הוי מפרק רק כמפריד אוכל מאוכל אבל יבשין או שאר מיני קטניות שאין השרביטין ראויין לאכילה כגון פולין שלנו וכן השומשמן מקליפתן אסור לכו"ע בלי שנוי אף שדעתו לאכול מיד ועיין בבה"ל: **[כב]** ויש מחמירין - דס"ל דדוקא לרכך השבלים מותר ע"י שינוי אבל לפרק הדגן מתוך השבלים אף ע"י שינוי אסור אף שדעתו לאכול לאלתר מפני שנראה כדש אבל כשנתפרק הדגן מן השבלים מע"ש מותר לקלפו לכו"ע דאין זה בכלל מפרק כלל ואפ"י לקלוף הרבה מותר כדאיתא בגמרא וכ"ז כשדעתו לאכול לאלתר כדאיתא לקמן בסוף סימן שכ"א ע"ש. ולרכך תפוח קשה אפשר דמותר אפ"י בלי שינוי [פמ"ג]: **[כג]** ולכן אסור וכו' - היינו אפ"י ע"י שינוי דבלי שינוי לכו"ע אסור: **[כד]** קליפתן הירוקה - דזה דמי כמתוך השבלין אבל לכו"ע מותר לשבר הקליפה הקשה ולקלוף גם הקליפה הדקה שעל האגוז גופא וכדלקמן בסוף סימן שכ"א. לוזים ובטנים שנשתברו ועדיין הם בקליפתן משמע מדברי הפמ"ג בסימן זה שיש לזוהר לברור האוכל מתוך הקליפות ולא להיפוך ואפ"י כשדעתו לאכול מיד ומשום בורר אבל לקמן בסימן תקי"י הביא המ"א בשם הים של שלמה דדבר זה שקולף הקליפה מהן בכלל תיקונא אוכלא הוא ולא שייך ברירה בזה ואף שהקשה עליו המ"א כבר יישבו בספר אליה רבה והביאו הפמ"ג שם דכיון שדעתו לאכול מיד שרי: **[כה]** מלילות מע"ש - ה"ה דאפ"י אם מלל מעט בשבת וכנ"ל ג"כ מותר לנפח בידו אחת וכדלקמיה והאי דנקט מע"ש לאשמעינן דאפילו היו לו הרבה מלילות ג"כ מותר לנפח בידו אחת [רמב"ן במלחמות]: **[כו]** בקנון ותמחוי - גזירה משום נפה וכברה דיש בזה חיוב חטאת: **[כז]** ולא בשתי ידיו - דהיינו לדבק שתי ידיו כאחת וליקח בשניהם ולנפח וה"ה דמיד ליד חברתה אין נכון לדעת הרמב"ם: **[כח]** אין שורין וכו' - ה"ה אם יש פסולת ואוכל מעורבין אסור ליתנם במים כדי שיפול הפסולת למטה כגון עפר או שיציף למעלה כגון תבן [מ"א]: **[כט]** הכרשינין - הוא מאכל בהמה וה"ה תפוחי אדמה וכל כה"ג לא יתן עליהם מים כדי להסיר האבק והעפר מעליהם: **[ל]** אע"פ שנופל וכו' - כיון שאינו מתכוין לכך: **[לא]** משמרת - כלי שמסננין בה השמרים והיין יורד זך וצלול: **[לב]** אסור ליתן וכו' - וחייב חטאת נמי יש בזה משום בורר שנברר האוכל מהפסולת ע"י או משום מרקד ע"ש בגמרא: **[לג]** צלולים - ר"ל שיהיו השמרים צלולים והמים יזובו מהם עם מקצת מן היין שנשאר בלוע בו והטעם שאין בנתינת מים משום בורר שהמים שהוא נותן צלולים הם ואין בהם דבר שצריך לברר מהם. מותר ליתן בשבת מים ע"ג שמרים שנשארו בחבית וקולטין המים טעם היין ומוציאין אותן בשבת ושותין אותו [אחרונים]: **[לד]** מותר - כיון דבלאו הסינון ג"כ הם צלולים וראויים לשתות לכן אין בזה משום בורר וצלולים מקרי כל שראוי לשתות כך בלי סינון לרוב בני אדם ויש מחמירין דדוקא כשכולם יכולים לשתות כך ואין מסננין אלא כדי שיהיו צלולין ביותר. וכן משקה שקדים הכתושין מע"ש מותר לסנן בשבת הואיל דיכולים לשתותו כך בלי סינון [אחרונים]: **[לה]** קסמין דקין - איתא בסמ"ג קצת קסמין והכונה דאלו היו הרבה אין ראוי לשתות כך לרוב בני אדם בלי סינון וה"ה אם יש בהיין קצת קסמין שראויין לשתות כך לרוב בני אדם ג"כ שרי לסנן אפילו במשמרת: **[לו]** אסור - לסנן אפ"י מים צלולין לגמרי ומיירי בשאינו עומד מוכן לכך דאלי"ה דינו כמשמרת: **[לז]** משום ליבון - דשרייתו זהו כיבוסו כ"כ הב"י בביאור דברי הטור והמג"א והגר"א מסקי דלא אמרינן בזה שרייתו זהו כיבוסו כיון שאין עליו לכלוך וכדלעיל בסימן ש"ב ס"ט ועיקר טעם האיסור הוא משום דיכול לבוא לידי ליבון דהיינו ע"י סחיטה משא"כ במשמרת שעשויה לכך לא יבוא לסחטו וה"ה בסודר אם היה עומד מוכן לכך וכנ"ל: **[לח]** ויין - מדעת הט"ז לקמן בסוף סימן ש"כ משמע דסובר דדוקא ביין אדום אבל ביין לבן אסור לסנן כמו מים אבל הא"ר חולק עליו ע"ש: **[לט]** מותר - דלא שייך בהו שמא יסחוט שאין הבגד מתכבס ומתלבן על ידם ואפילו את"ל דגם על ידם מתלבן קצת מ"מ לא חיישינן לסחיטה דאינו חושש לסחטם דאינו יכול לנקותו מריחו וחזותו ולצורך משקה הבלוע בו ג"כ אין דרך לסחטם: **[מ]** אסור לסננם - משום בורר בין במשמרת ובין בסודרים ומיירי בעכורים לגמרי דלא משתתי הכי כלל דאלו בעכור קצת ואפשר דמשתתי הכי אך רובא דאינשי קפדי שלא לשתות בלי סינון אין איסור רק במשמרת אבל בסודרין דאין דרך לסנן בו מותר לסנן יין ושאר משקים: **[מא]** ולהרמב"ם במשמרת וכו' - וטעמו נראה משום שלא יעשה

כדרך שהוא עושה בחול ולדינא הלכה כדעה א' [א"י]: **[מב]** לא בעכורים - היינו אף בעכורים קצת דאלו בעכורים לגמרי הלא אף לדעה הראשונה אסור וכנ"ל ובה טוב לחוש לדברי הרמב"ם: **[מג]** ויין מגתו וכו' - פי' שאז כל היינות עכורין ושותין אותן בשמריהן ואין כאן תיקון דבלא"ה משתתי וע"כ אפילו כשהוא טורפה ונעשה עכור כצלול דמי: **[מד]** לתוך הסודר - זהו לדעת הרמב"ם ולדעה הראשונה אפי' במשמרת שרי: **[מה]** בסודר - ר"ל משקה עכור קצת אבל כשמסננין בו יין צלול דמותר לסנן במשמרת אף בסודר אין צריך שום שינוי: **[מו]** משום שינוי - שלא יעשה כעובדין דחול: **[מז]** כל מקום וכו' - בא לרבות לדעה הראשונה דאפי' יין שהוא עכור קצת דאסור לסננו במשמרת וכנ"ל אפי' מותר לסננו בכפיפה מצרית שאינה עשויה לשמר בה בימות החול וכן מים בין צלולים בין עכורים במקצת מותר לסנן על ידה: **[מח]** בכפיפה מצרית - ואותו כלי העשוי כנפה שמסננין בה דינו כמשמרת הואיל ומיוחד לכך ואין לסנן בה אלא יין צלול ומים צלולים וכנ"ל בריש סעיף יו"ד: **[מט]** משום שינוי - שלא יהיה כעובדין דחול ולפי"ז מים ויין צלולים דגם במשמרת מותר וכנ"ל ממילא מותר להגביה הכפיפה טפח ויותר ועיין בבה"ל שביארנו דהרבה ראשונים סוברין דהטעם שצריך שלא יהיה הכפיפה גבוה טפח הוא משום חשש אהל דשיעורו בטפח ולפי"ז גם כשמסננין יין ומים צלולים דינא הכי. ודע דענין עשיית אהל לא שייך בזה אלא כשמכסה בהכפיפה כל חלל הכלי שתחתיה אבל אם אוחזה בידו אחת על הכלי שלא ע"פ כולה ושוּפך בידו השניה מותר אפי' ביותר מטפח וגם לטעם השו"ע דס"ל משום שינוי אפשר דגם זה שינוי מקרי ובפרט אם היה צלול דאין צריך זה השינוי כלל לטעם הראשון וכמו שכתבנו: **[נ]** לא יתן וכו' - ר"ל אפי' מע"ש כדי לסנן דרך בו בשבת ומיירי השו"ע ביין עכור קצת דאם הוא יין צלול ומסננו רק מפני קסמין דקין שבו אף במשמרת ממש מותר וכנ"ל בסעיף יו"ד: **[נא]** בחזקה - דדרך הוא לתחוב פיו בחוזק כדי שיעכבו הקסמין והטינופות מלעבור וע"כ הוא כעין משמרת: **[נב]** שאין לך - בגמרא איתא דמחזי כמשמרת ופי' הר"ן דלאו משמרת ממש היא שהרי עוברין בה שמרים אלא כיון דאיתא קסמין וטינופות דלא עברי בהו דמי למשמרת עכ"ל ומש"כ השו"ע שאין לך היינו לענין דמעכב היטב עכ"פ הקסמין והטינופות מלעבור: **[נג]** ניצוצות - ר"ל טיפות קטנות המטפטפות כשנפסק הקילוח: **[נד]** מוכחי וכו' - ר"ל דמוכח שהוא בוררם מתוך הפסולת שבשולי הכלי אבל תחלת שפייתן כשעדיין אין הפסולת ניכר לאו בורר הוא: **[נה]** שהוא בורר - ומיירי שרוצה לשתות לאחר זמן דאם בדעתו לשתותו לאלתר הלא קי"ל דאוכל מתוך פסולת כשבוררם שלא ע"י כלי מותר אם בדעתו לאכול מיד וכאן אף שמערה מכלי לכלי מ"מ עיקר הברירה נעשה על ידי ידיו ואם נתן קיסמין בפי הכלי שמערה בתוכו כדי שישתנן היטב בזה אפילו לאלתר אסור אם אינו מפסיק כשמתחילין הניצוצות לירד משם דחשיב כבורר ע"י כלי. ואסור לשפוך השומן מן הרוטב ואפי' אם לא יסירם בכף אלא ישפוך בהכלי עצמה דהוה כבורר ביד ולא בכלי וכנ"ל מ"מ אסור דהשומן מקרי פסולת לגבי הרוטב אם אינו רוצה לאכול השומן לאלתר ופסולת מתוך האוכל אסור אף אם רוצה לאכול האוכל לאלתר כמש"כ בריש הסימן ואם שפך ביחד עם השומן גם מקצת מן הרוטב שרי [אחרונים]: **[נו]** כדי שיקלח וכו' - ואע"פ שע"ז יורד יין גם מתוך השמרים אינו חשוב כבורר כ"ז שאין הניצוצות מתחילין לירד מן השמרים כמו שנתבאר: **[נז]** שנתן בה וכו' - היינו מע"ש דבשבת אסור לסנן חרדל ע"י מסננת משום דהפסולת שבחרדל נשאר למעלה ומיחזי כבורר כיון שאינו אוכלן וכמבואר לקמן בסימן תקי"י ס"ג דאפילו ביו"ט אסור לברור: **[נח]** נשאר למעלה - ר"ל ואינו עומד לאכילה אעפ"כ לא חשיב כבורר אוכל מתוך הפסולת דאף החלמון שהוא מסנן אינו בשביל אכילה רק כדי ליפות מראה החרדל [טור] ואם הוא מסנן כדי לאכול החלמון אסור דשני מיני אוכלין מקרי ושייך ע"ז שם ברירה ויש מקילין בזה ונכון להחמיר וע"כ יש לזהר מלברור החלמון מן החלבון ע"י איזה כלי כדי לטרוף אותו ולשפוך לתוך הקאווע כמו שנהגין במקום חלב [ובענין שאין בו משום מבשל עיין לעיל בסוף סימן שי"ח] דאסור משום חשש בורר אבל מותר ליקח החלמון בידו דהוי בורר אוכל לאלתר וביד דמותר וה"ה דמותר ע"י עירוי מקליפה לקליפה דזה ג"כ מקרי כבורר בידו וכנ"ל בסקמ"ד: **[נט]** ע"י מפה - ומשום מלבן ליכא כיון דליכא לכלוך וכמו שכתב בסימן ש"ב ס"ט וא"כ לדעת האוסרין שם אסור ע"י מפה והיינו דוקא במים אבל ביין ושאר משקין לכו"ע שרי דאין המפה מתלבן ע"י שרייתן ובא"ר כתב להקל אף במים אפילו לדעת האוסרין שם ובמקום הדחק יש להקל כיון שאינו מתכוין לכביסה: **[ס]** דלא שייך בורר וכו' - והא דאינו אסור משום שמא יסחוט כיון דאינו נשרה במים רק דבר מועט מהבגד כדי הנחת פיו אינו חושש לסוחטו [ב"י ע"ש עוד] ומ"מ יש לזהר שלא ישתה דרך בית יד מכתונת שלו דבזה חיישינן יותר שמא יסחוט שמצטער בלבישתו: **[סא]** אלא במתקן וכו' - וע"כ כשנופל זבוב או ד"א במאכל ומשקה לא יסיר הזבוב בין ביד בין בכלי דהוי בורר פסולת מאוכל אלא יקח קצת גם מהמאכל או המשקה עמו ויזרוק: **[סב]** פי' שמוציא וכו' - וכן הלוקח חלב ונותן בו קיבה או שאר מיני חימוץ כדי לחבצו או העושה כמין כלי גמי ונותן הקום בתוכו ומי החלב נוטפין כ"ז בכלל מחבץ דהוא תולדה דבורר ואסור אפילו ע"י א"י וכן הקולט שומן הצף ע"פ החלב [שקורין סמעטענע] גם זה הוא בכלל בורר ע"כ יזהר שכשיגיע סמוך לחלב יניח קצת עם החלב ואז שרי וכמ"ש ס"י"ד וה"ה להיפוך שיטול קצת מן החלב

עם השומן הזה [אבל ליקח השומן בצמצום אסור אפילו דעתו לאכול לאלתר שהרי הוא לוקח בכף] וכ"ז דוקא כשצריך לאכול בשבת דאלי"כ הוי כמכין משבת לחול ואם א"צ לו רק שחושש שיפסד ויתקלקל מותר לעשות ע"י א"י כשאינו בורר בצמצום וכנ"ל דההכנה לחול הוא איסור מדברי סופרים ומותר ע"י א"י במקום פסידא וכמ"ש סימן ש"ז ס"ה: **[סג]** תולדת בורר הוא - ומכלל זה המעמיד חלב במקום חם כדי שתעשה גבינה והלוקח הקום ועושה גבינה חייב משום בונה שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשה גוף אחד דומה לבנין [רמב"ם]: **[סד]** לפיכך וכו' - משמע מזה דהאיסור הוא משום בורר ולפ"ז אם דעתו לאכול לאלתר שרי לחבוץ בידו ועיין במ"א שהביא מהתוספתא ראייה דאיסורו הוא משום לש ולפ"ז אפי' דעתו לאכול לאלתר אסור: **[סה]** אע"פ שנותנים וכו' - ר"ל אע"פ שמותר ליתן: **[סו]** לא יחבצם בידו - ר"ל לא יקבצם בידו להפריד אותם מן הדבש. ודע דבתוספתא איתא אבל מחבץ הוא מעשה קדירה ואוכל ור"ל להפריד בכף מאכל עבה מן הרוטב דמותר משום דדרך אכילה הוא בכך. נהגו שלא ליתן שמרים במשקה בשבת כדי להעמידם אע"פ שראוי לשתותו בשבת והמ"א כתב דזהו תולדת בורר דע"ז יורדין גם שמרי המשקה עצמו בשולי הכלי והוא דומיא דמחבץ שע"י הקיבה שנותנים בו מתפרד הקום מן החלב: **[סז]** מפזר הרוק - ולא ראינו מי שחושש לזה כיון דאינו מתכוין לכך וכ"ש דאין זה דרך זורה [חידושי רע"א] ועיין בבה"ל: **[סח]** זורה - וזורה את התבואה ברחת לרוח הוא אחד מל"ט אבות

שכ

סימן

[א] אסור לסחטן - והסוחטן חייב משום מפרק שהוא תולדה דדש: **[ב]** וע"ל ס"י רנ"ב - דשם נתבאר לענין טעינת הקורה מבעוד יום על זיתים וענבים וע"ש מה שכתבנו במ"ב ס"ק מ"ב: **[ג]** אסורים - גזירה שמא יבוא לסחטו לכתחלה: **[ד]** אלא לאכילה - דהיינו שקבצם לאכילה והטעם דכיון דרובן לסחיטה קיימא ניחא ליה בהמשקה שזבו ושמא ימלך עליהן לסחיטה: **[ה]** אסור לסחטן - אף שסתמייהו עומדין לאכילה הואיל ומקצת בני אדם סוחטין אותם כזיתים וענבים אסרוה רבנן אטו זיתים וענבים: **[ו]** לאכילה וכו' - דלא ניחא ליה במה שזבו וליכא למגזר שמא יסחוט ואם לא נתכוין בעת קבוצו לא לאכילה ולא למשקה רק סתמא אסור דכעומדין למשקה דמי כ"ז שלא קבצן לאכילה: **[ז]** מותר לסחטן - משום דעומדין לאכילה וליכא דבעי להו למשקין אין שם משקה על היוצא מהן והוי כמפריד אוכל מאוכל ואף דהוא חשב עליהן בסחיטתו למשקה בטלה דעתו אצל כל אדם: **[ח]** ובמקום שנהגו וכו' - משמע דבאותו מקום אסור ובשאר מקומות שרי אך אם דרך להוליך המשקה של הפירות ממקום למקום אסור בכל העולם וכ"ז הוא לדעת הרמ"א אבל המ"א האריך בענין זה ומסקנתו דאם נודע לנו שבאיזה מקום נהגו לסחטו למשקה ואפי' הנהגים בזה הוא רק מקצת בני אדם מחמת שיש להם פירות הרבה ולא עיר שלמה אסור מחמת זה לסחוט בכל מקום וכן כתבו כמה אחרונים. עוד כתב המ"א דדוקא בענין שאם היה לכל העולם פירות הרבה כאלו היו סוחטין אותם אבל בלא"ה אמרינן דבטלה דעתם ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה והני אגסים שקורין בערנע"ס בלשון אשכנז אסור לסחטן מפני שבמדינות אשכנז נהגו לסחטן למשקה ואפשר שאם היה לכל העולם הרבה היו ג"כ סוחטין אבל הפירות שאין הדרך כלל לסחטן בשום מקום מותר לסחטן אפילו למשקה וכנ"ל ודעת הב"ח שאסור לסחוט שום פרי אלא אם כונתו רק למתק הפרי אבל למימיו אסור וכתב שכן המנהג ועיין בבה"ל שביארנו דמדינא אין להחמיר בזה אם לא במקום שנהגו להחמיר אין להקל וכן דעת המ"א וכמה אחרונים ואפילו במקום שנהגו להחמיר בשאר פירות היינו דוקא כשסוחטו לשם משקה אבל כשסוחטו בקערה לטבל בו המאכל שרי דלא מקרי משקה בזה ובזיתים וענבים אסור אף באופן זה: **[ט]** דינו כתותים ורמונים - ותפוחים כהיום ג"כ דינו כתותים ורמונים דיש מקומות שנהגו לסחוט מהם הרבה אך אם התפוח מבושל וסוחט שיצא ממנו שרי דהא סוחט כל האוכל ממנו: **[י]** מותר למצוץ וכו' - מטעם דאין דרך סחיטה בפיו וכל דבר שאין דרכו בכך לא גזרו בו ואע"ג דאסור לינוק מהבהמה אפילו בפיו כמו שמוכח לקמן סימן שכ"ח ס"ל"ג התם יניקה מן הבהמה אינו שינוי גמור [דרך כל בע"ח לינוק] אבל הכא דאין דרך סחיטה כלל באופן זה לא גזרו: **[יא]** וכ"ש בשאר דברים - כגון שנתן בשר במרק או פת ביין ומוצץ אותם דבלא"ה אין בסחיטתן משום חיוב חטאת דהם כמו כבשים ושלקות לקמן בס"ז וכן מותר לדעה זו למצוץ תותים ורמונים בפיו או קני צוקער: **[יב]** וכיוצא בהם - היינו אפילו שאר דברים המבוארים למעלה וטעם דעה זו דס"ל דלא גריע דבר זה מיונק מן הבהמה דגם שם הוא שינוי ואע"כ אסרו חכמים ועיין בא"ר שכתב דבזיתים וענבים שסחיטתן מדאורייתא הנכון להחמיר מלמצוץ אפילו בפיו כסברא ראשונה ובשאר דברים אין להחמיר ומסתברא דאפילו בזיתים וענבים אין להחמיר רק כשהוא דרך יניקה לבד דהיינו שמוצץ אותם ואינו משימם לתוך פיו אבל אם משימם לתוך פיו ומוצץ המשקה ומשליך החרצנים לחוץ

לכו"ע דרך מאכל הוא וכן משמע מפמ"ג: **[יג]** שנתרסקו מע"ש - דכיון שנתרסקו יזוב המשקה מאליו ושוב אין בזה חיוב חטאת אפילו אם יסחוט בידיים ולכן לא גזרו על משקין היוצאין: **[יד]** מתבטל - ואע"ג דלאחר שבת יהיה לו היתר וקי"ל דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל הי"מ באיסור שהיה ניכר תחלה בעין ואח"כ נתערב משא"כ בזה כל מעט ומעט שיוצא נתערב תיכף ונתבטל בששים ביין ההיתר שהיה בו מכבר ואין חל עליו שם איסור ולפי"ז אם הענבים מונחין בפני עצמן והיין זב מהם במדרון ויורד לתוך יין שהיה שם כבר מע"ש אסור כל היין להסתפק ממנו משום דבר שיש לו מתירין שהרי מקודם שנתערב היה בעין וניכר [ספר התרומה בסימן רכ"ג]. כתבו האחרונים דמותר לתת ענבים בשבת בתוך היין שיתבקעו ויוציאו יינם כמו בשלג בסעיף טי"ת וכן מותר לשרות צמוקים וכיוצא בהם במים לעשות שתיה: **[טו]** מותר למשוך - דאף שיוצא קצת יין מחרצנים בשבת תיכף נתבטל בהמים וכנ"ל: **[טז]** מותר לשתותו - כיון שכבר נתרסקו ונדרכו הענבים מבעוד יום [סה"ת שם]. כתב הח"א צמוקים שחתכן ונתן עליהן מים וסחטן בשבת חייב לכו"ע דבהו לא היה זב היין מאליו ואינו דומה לענבים שנתרסקו ומ"מ אם נתן הצמוקים והיין לתוך משמרת או סודר מע"ש ומסתנן והולך בשבת אפי"ה מותר לשתות מאותו יין בשבת ודוקא שהסודר או המשמרת מגיע עד היין שבכלי בענין שתיכף כשיצא מן המשמרת אינו ניכר כלל ובטל: **[יז]** כדי לתקן האוכל - כי השם מפרק בזיתים וענבים אינו כ"א בשצריך לסחיטת הפרי למשקה שאז חשוב פריקה שמפרק המשקה מן האוכל משא"כ בזה אין זה דרך פריקתו דהוי כמפריד אוכל מאוכל ועיין לקמיה בס"ד בהג"ה דר"ח אסור בזה אך רוב הפוסקים חולקים עליו ולכך סתם השו"ע להקל מצד הדין ומ"מ המחמיר תבא עליו ברכה כמ"ש בתשו' הרא"ש: **[יח]** אבל אם אין בה - ואפילו דעתו ליתנו אח"כ לתבשיל ג"כ אסור דבענין שיסחטנו לתוך התבשיל ועיין בדרישה שכתב דחיובא נמי יש בזה: **[יט]** דה"ה לבוסר - הם ענבים שלא נתבשלו כל צרכן: **[כ]** הואיל ואינו וכו' - היינו דמשום זה הוי כבורר אוכל מתוך פסולת כי אותן בני אדם האוכלין אותו בטלה דעתן אצל כל אדם. ואם רוצה לאכול לאלתר אותו דבר שסוחט לתוכו הבוסר מותר כדלעיל בסימן שי"ט לענין בורר דמותר באוכל מתוך פסולת אם הוא לצורך אותה סעודה דהא משום סחיטה ליכא כאן כיון שבא לתוך האוכל כ"כ העו"ש והט"ז והמ"א השיג על זה דהא דמותר שם משום שאין דרך ברירה באוכל מתוך פסולת משא"כ בזה דרך ברירתו הוא דאי אפשר בענין אחר ועיין בא"ר שמצדד להקל כהעו"ש והט"ז ועיין בבה"ל שכתבנו דנכון להחמיר כדעת המ"א. אך אם הבוסר ראוי לאכול ע"י הדחק מי שסומך על דברי העו"ש וט"ז אין למחות בידו: **[כא]** לאכול - וה"ה בשאר פירות שאינם ראויים לאכילה אסור לסחטן למימיהן אפי' לתוך אוכל ויש להחמיר כסברא אחרונה: **[כב]** לסחוט לימוני"ש - ובלשונו ציטרי"ן והיינו אפילו למשקין ואף שדרך לסחטן בחול כיון שאין דרך כלל לסחטן לצורך משקה אלא לטבל בו אוכל הוי כשאר פירות וכנ"ל בס"א. ואפילו אם הדרך לסחטן בחול לתוך מים שנתנו בהם צוקע"ר לשתות לתענוג מ"מ נוהגין העולם להקל לעשות זה בשבת ואפשר משום דלא מיתסר אלא כשדרך לשתות מי סחיטת הפרי גם בלא תערובות משקה אחר אי"נ דלא מיתסר אלא כשסוחטין מימיו לבד ואח"כ מערבין אותם אבל אם המנהג לסחוט מימיו לתוך משקה אחר ליתן בו טעם שרי [ב"י וט"ז]. ולפי"ז בזמן הזה שידוע שממלאין חבית למאות לשתות עם פאני"ש באיזה מקומות צ"ע גדול אם מותר לסחטן בשבת לתוך משקה דאפשר דדמי לתותים ורמונים כיון דדרך לסחטן בכלים בפני עצמם וע"כ צריך לזהר שיסחוט מקודם על הצוקער בפ"ע דהוי כמשקה הבא לאוכל. וכן לסחטו לתבשיל ועל גבי האוכל פשיטא דשרי וכנ"ל בס"ד. ודע דהשו"ע דמתיר לסחוט לימוני"ש היינו קודם שנכבשו אבל אם כבושים במלח וש"ד דינם ככבשים ושלקות וכדלקמיה [אחרונים]: **[כג]** ושלקות - היינו ירק וכיוצא ששלקן קודם השבת ונשארו מימיהן בהן: **[כד]** אם לגופן - ר"ל שסוחטן ממשקה הצף עליהן והנבלע בהן כדי לתקן גופם לאכילה לבד וא"צ למימיהן כמו שדרך לסחוט הירק שקורין שאלאטי"ן לאחר ששרו אותן במים לכן איננו בכלל מפרק כלל ואף דסוחט לתוך הקערה ואין המשקה הולך לאיבוד מ"מ כיון שאינו מכויין בשביל המשקה איננו בכלל מלאכה ובזיתים וענבים אסור בכל גווני משום דרוב העולם סוחטין אותן למימיהן: **[כה]** אלא וכו' - וה"ה דמותר לכתחלה לסחוט לאקש"י"ן משומן הנבלע בהן אם הוא עושה משום שאין יכול לאכלן משום שומן הרבה שבהן כ"כ בדרישה ובח"א מיקל מטעם אחר דשומן שמפרישו הוי ג"כ אוכל והוי כמפריד אוכל מאוכל: **[כו]** לתוך קערה וכו' - ודוקא לצורך שבת אבל אסור לסחוט בכל גווני לצורך מו"ש [גמרא]: **[כז]** לתוך קדרה וכו' - דלא גרע מאשכול דמותר וכנ"ל בס"ד: **[כח]** שיש בה אוכל - וה"ה לתוך המורייס דהוי מאכל אבל לתוך המשקין אסור: **[כט]** אסור - ואע"ג דשאר פירות מותר לסחוט אפי' למימיהן וכנ"ל בס"א שאני התם שאין שם משקה על מי פירות והוי כמפריד אוכל מאוכל משא"כ הכא דהיה שם משקה עליו מקודם שנבלע ושייך בו שם סחיטה ומ"מ חיוב חטאת ליכא לדעה זו דס"ל דבר תורה אינו חייב אלא על סחיטת זיתים וענבים בלבד וכמ"ש בריש הסימן: **[ל]** ולר"ח וכו' - הנה הר"ח בשני דברים פליג על דעה הראשונה דס"ל דאם צריך למימיהן חייב אפי' בכבשים ושלקות דכל היכא שצריך למימיהן לעולם חייב אפילו כשסוחט לתוך האוכל ואף דכל הפוסקים פליגי ע"ז דס"ל דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי וכנ"ל בס"ד והלכה כדבריהם ולכך הזכיר המחבר דעתם בסתמא מ"מ הביא ג"כ

דעת ר"ח להורות דטוב להחמיר כדבריו והמחמיר תבא עליו ברכה וכמ"ש בתשובת הרא"ש שהובא בב"י: **[לא]** דג לצירו - ר"ל ששחט דג להוציא צירו שצריך לו ומיירי בציר שנבלע בו ממשקה דעלמא לכך דומה כסוחט שלקות למימיו דאסור וכנ"ל אבל בציר היוצא מגופו דומה לסוחט שאר כל הפירות למימיו דמותר וכנ"ל בס"א: **[לב]** לחתיכות דקות - אבל לשבור חתיכה ממנו שרי ואפי"ם אם יזובו קצת מים עי"ז דלא נתכוין לזה ועוד שהולך לאיבוד [ב"י]: **[לג]** מימיו - דדמי למלאכה שבזרע המים הללו ואסור מדרבנן א"נ גזירה שמא יסוחט פירות העומדין למשקין: **[לד]** ואינו חושש - כיון דלא עביד מעשה בידיים לא גזרו ביה ויש מתירין אפילו לרסק בידיים לתוך הכוס והטעם דכיון שנתערב במה שבתוך הכוס ואינו בעין לא גזרו ביה כלל: **[לה]** מותרים - ליהנות מהם וה"ה דמותר לכתחלה להניח כיון שממילא הוא נימוח וכמו לתוך הכוס ולדעת רמ"א בסימן שי"ח ס"ט"ז בהג"ה גם הכא יש להחמיר דאף דנימוח מאליו אסור משום נולד ואינו דומה לתוך הכוס דהתם הוא מעורב במים ואינו ניכר: **[לו]** לשבר הקרח - דשבירת הקרח אינה מלאכה כלל ולא אסרו בריסוק אלא אם הוא עושה כדי שיזובו מימיו משא"כ בזה. כתב המ"א דבנהר או באר אסור דכיון דהוא מחובר לקרקע יש בו משום חשש בנין וסתירה אבל הרבה אחרונים חולקין עליו וס"ל דשם מים עליהן ואין שייך בו בנין וסתירה. ולצורך שבת יש להקל: **[לז]** שלא יטול ידיו - כדי שלא יבוא לידי ריסוק ושלחן עצי שטים מיקל בזה אך שיזהר שלא ירסקם: **[לח]** במלח - הטעם כנ"ל בשלג וברד דגם בזה יתהוה מים עי"י השפשוף. והיינו דוקא במלח לבד אבל מותר להשליך מלח במים אפילו הרבה וליטול ידיו מהם אחר שנימוחו וכמו שהתירו לעיל ליתן שלג וברד לתוך הכוס אך שלא יעשה מי מלח עזין דהיינו שני שלישי מלח ואחד מים: **[לט]** ברגליו - ואף אם השלג נימוח וזב עי"ז לית לן בה כיון דהוא אינו מתכוין לזה והט"ז כתב דכיון שהוא דבר שא"א ליהרר בזה לא גזרו ביה: **[מ]** מתיר להטיל - דומיא דדורס שלג ברגליו: **[מא]** היה נוהר - שעיי השתן ודאי נימוח ולא דמי לסעיף ט' דשרי ליתן שלג לתוך הכוס אע"פ שנימוח דהכא כיון דעביד מעשה גרע טפי ועיין בט"ז שפסק להקל וכן הא"ר כתב להקל אם לא שאפשר בלא טורח טוב ליהרר: **[מב]** לידי סחיטה - שישחוט הסודר מן המים שנבלעו בו עי"י הכלי וסוחט בגד חייב משום מלבן ומיירי שהיתה אז החבית ריקנית דאל"ה פריסת סודר בעצמה אסור משום חשש סחיטה אפילו אם לא יניח כלי לח על גבה: **[מג]** לסחטו - שהרי לכך עשוי ואינו מקפיד עליו אם הוא שרוי במים ומיירי בענין דאין בו משום חשש אהל ועיין לעיל בסימן שט"ו סי"ג ובמ"ב שם: **[מד]** להדק - ומיירי כשהם לחין מן המשקין שבתוך הכלי ואפילו הם עשויין לכך נמי אסור משום דבהידוק המוכין [כל דבר רך כגון צמר גפן ומטלית וכיוצא בהן] בתוך פי הפך בא לידי סחיטה שהיא תולדת ליבון וכנ"ל ואפילו להסוברים דבשאר משקין חוץ ממים אין בו משום מלבן מ"מ אסור שיוצא המשקה הבלוע בו ונופל לתוך הפך והוי בכלל דישה כמו סוחט זיתים וענבים ואף שאינו מתכוין לזה מ"מ פסיק רישא הוא: **[מה]** ספוג - הוא כמין צמר נעשה לחוף הים או כפירוש הערוך וכדלקמיה ובטבעו ששואב המים והמשקין לתוכו: **[מו]** אין מקנחין בו - את הטבלא ואת הקערה: **[מז]** אלא א"כ וכו' - רש"י והרמב"ם פירשו דכשיש לו עור בית אחיזה שיאחזו בו אפשר לקנח בלי סחיטה אבל הראב"ד כתב דאע"כ א"א לו לקנח בלי סחיטה אלא דמ"מ שרי דכיון שיש לו בית אחיזה הו"ל כצלוחית מלאה מים שמריק ממנה מים: **[מח]** שמא יסוחט - כתב בביאור הגר"א שט"ס הוא וצ"ל משום סחיטה דהא אמרינן בגמרא דפסיק רישא הוא משום דאי אפשר שלא יסוחט כשאוהזו באצבעותיו בלי עור בית אחיזה וכ"כ המג"א: **[מט]** לסתום נקב שבדופנה - היינו שכורכין סביבות הברזא חתיכת בגד או נעורת של פשתן ופוקקים בה הנקב שבדופן החבית: **[נ]** יש מי שמתיר - להסיר אותה בשבת או להחזירה: **[נא]** אע"פ וכו' - שעיי סתימת הברזא בהנקב או הסרתו נסחט משקה הבלוע בהנעורת: **[נב]** כלי - דממילא היין הנסחט הולך לאיבוד כיון שהנקב בדופן החבית בצדה אבל אם היה תחתיו כלי שנוטף בה טיפת הנטיפה וכן אם היה הפקיקה בסתימת הנקב שלמעלה שהיין הנסחט יורד לתוך החבית בכל זה הוא איסור דאורייתא להדק או להסיר הפקיקה גם לשיטה זה: **[נג]** דפסיק רישא הוא אסור - מדרבנן אבל חיובא ליכא בפסיק רישא דלא ניחא ליה לכו"ע. וכ"ז הוא לענין שבת דבעינן שיהא מלאכת מחשבת אבל לענין שארי איסורי תורה דעת הרא"ש דפ"ר דלא ניחא ליה לכו"ע אסור ואיסורו הוא מן התורה: **[נד]** בדבר - היינו שמפריזין על המדה יותר מדעה הראשונה ומקילין אפילו ביש כלי תחתיה: **[נה]** ויש לגמגם בה - דשאני בית אחיזה של ספוג דמהני דאין שם אלא קינוח בעלמא משא"כ כאן שמהדקין הברזא בחוזק תוך הנקב יש שם ודאי סחיטה ע"כ ראוי לנהוג שלא יניח כלי תחתיו וילך הנסחט לאיבוד ויסמוך על דעה הראשונה דהכא ומ"מ צריך שיהיה ג"כ ברזא ארוכה שיהיה תרתי לטיבותא עכ"ל ה"ט"ז וכ"כ הא"ר ומאמר מרדכי. ודע דכל הסעיף הזה הוא בחבית של יין כמו שהזכיר השו"ע בראש הסעיף וה"ה שאר משקין אבל לא במים וטעם הדבר דבכל משקין חוץ ממים דעת כמה ראשונים דאין בהם משום ליבון ואיסור סחיטתו הוא רק משום מפרק כמו סוחט זיתים וענבים ולכן בעינן מן התורה לכו"ע שיהא צריך למשקין היוצאין דומיא דמפרק ורק מדרבנן ס"ל לדעה אחרונה דאסור וכמו שכתבתי בביאור הלכה אבל בחבית של מים איסור סחיטתו הוא משום ליבון הפקיקה דסוחט הוא

תולדה דמלבן ואסור בכל גווי ודעת הט"ז דיין לבן דומה למים לענין כבוס ולדבריו השו"ע לא איירי כאן כ"א ב"יין אדום שאינו מלבן ואיסורו הוא רק משום מפרק ולכך בעינין שיהא ניחא ליה במאי דנפק בסחיטתו. אם נשפך שכר ושאר משקה על המפה שעל השלחן והוא רוצה לגרור אותם בכף או בסכין כדי לנקות המפה יזהר שלא יגררם בכח כדי שלא יבוא לידי סחיטה ורק יסיר את המשקה הצף מלמעלה [ואם המשקים צבועים יזהר שלא יצטבע שאר מקומות המפה ע"י גרירתו כבסעיף י"ב] וכ"ש אם נשפך מים על המפה בודאי יזהר מאד בזה דסחיטת מים הוא תולדה דמלבן וכנ"ל. הסוחט שער או עור פטור אבל אסור [רמב"ם] ולכן הטובל בשבת יזהר שלא יסחוט שער לנגבם: **[נו]** מותר - וכן מותר ליתן יין אדום בתוך יין לבן ואע"פ שמתאדם [ואפילו אם מכוין לכתחלה לעשות מראה בהמאכל או בהמשקה ג"כ מסתברא דאין להחמיר כן נראה מהפמ"ג ולפי מה שכתב בני"א נכון למנוע מזה] ומ"מ אין רשאי לעשות מראה ביי"ש ודבש שיקנו ממנו [פמ"ג ע"ש טעמו וגם בלא"ה הוא עובדא דחול] וכ"ש שלא להשים סממנים בצלוחית מים להעמיד בחלון נגד השמש ויש בזה חשש חיוב חטאת [שם בפמ"ג]: **[נז]** צריך לזהר - היינו להפוסקים לעיל בסי"ח דפ"ר דלא ניחא אסור ואע"ג דמקלקל הוא מ"מ איסורא מיהו איכא: **[נח]** שלא יגע - ואע"ג דצובע פניו וידיו ליכא למיחש דאין צביעה אלא בדבר שדרכו לצבוע ול"ד לסימן ש"ג סכ"ה דאיתא שם דאשה לא תעביר סרק על פניה מפני שצובעת אשה שאני שדרכה בכך להתיפות: **[נט]** בבגדיו וכו' - ובבגד אדום כ"ש דאסור לקנחו דמתקן הוא [מ"א] ויש מקילין בכל זה כיון שהוא דרך לכלוך ויש לסמוך עליהם היכא דאי אפשר לו לזהר בזה. הצובע חוט שארכו ד"ט או דבר שאפשר לטוות ממנו חוט כזה חייב ודוקא צבע והמתקיים אבל צבע שאינו מתקיים כלל כגון שהעביר סרק או ששר על גבי ברזל או נחשת וצבעו פטור שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו צובע כלום. העושה עין צבע כגון שנתן קנקנתום לתוך מי עפצא שנעשה הכל שחור או שנתן איסטיס לתוך מי כרכום שנעשה הכל ירוק חייב [רמב"ם פ"ט] והראב"ד סובר שאינו חייב משום צובע אלא כשצובע בהצבע דבר אחר שע"י זה נגמר מלאכת הצבע אבל צביעת מים שהוא עין הצבע לא. ונתנית דיו וסממנים לתוך המים אסור משום: לש עכ"ל בקיצור:

שכא

סימן

[א] פ"י מין עשב - צ"ל מיני עשבים הם. וראוים להסקה וראוים למאכל בהמה לפיכך הכל הולך אחר מחשבתו [מ"מ]: **[ב]** לעצים - ליבשן ואם הכניסן סתמא נעשה כמי שהכניסן למאכל בהמה: **[ג]** מהן - דמקצה דעתו מינייהו והו"ל מוקצה: **[ד]** קוטם ואוכל - דקצת ראוים ג"כ למאכל אדם: **[ה]** אבל לא בכלי - כדרך חול: **[ו]** ומולל - היינו מפרק השרביטין לאכול הזרע שבתוכן: **[ז]** בראשי אצבעותיו - ולא בכל היד כדרך שהוא עושה בחול: **[ח]** מי מלח - וה"ה אם נותן יין וחומץ ושאר משקין במלח: **[ט]** הכבשים - ירק שכובשין אותו כדי להתקיים שכיון שנותן מי המלח כדי להתקיים דמי לעיבוד העור שהמלח מקיימו ואע"ג דק"ל אין עיבוד באוכלין מדאורייתא מ"מ מדרבנן מיהו אסור כמו שכתבו הפוסקים וכתב בספר תוספת שבת דוקא אם כונתו לתת לתוך הכבשים אבל אם אין כונתו לזה [והיינו שדעתו לחלקם לתוך התבשילין] אפילו הרבה מותר אבל א"ר אוסר וכן משמע במאירי שכתב דרק במעט התירו מפני שניכר שאין עושה רק לצורך שעה משא"כ בהרבה יסברו שעושה לצורך חול ע"ש: **[י]** משום דדמי לעיבוד - ואפילו אם נותן שמן לתוך מי המלח להטעים ג"כ אסור. ואם נותן שמן להמים קודם שנותן המלח לתוכו או בהמלח קודם שנותן המים לתוכו יש מקילין בזה משום שהשמן מחליש את כח המלח מלהיות עז ואין עליו שם מי מלח והא דאסרו אם הוא נותן שמן לבסוף משום דבשעה שהוא נותן מים ומלח יחד הוא נראה כמעבד: **[יא]** התבשיל - או לטבול בהן פתו וכן מותר לשפוך על נתחי עוף ודג צלוי ובין אם הוא עושה לצורך סעודה זו או לצורך אחרת אבל אסור לעשות לצורך חול: **[יב]** אפילו מעט - מפני שנראה כעושה מורייס לכבוש בו דגים שכן דרך לעשות מורייס. כתב א"ר בשם מהר"ש שמוותר להוסיף חומץ במורייס אחר שכבר נתיבשה: **[יג]** צנון - וה"ה כל דבר שצריך מליחה כגון בצלים ושומים ואוגערקעס חייב [מ"א בסק"ז] ובהדיא כתב הרמב"ם צנון וכיוצא בו ומ"מ נראה דדבר שאין דרכו לכבוש שרי [פמ"ג]: **[יד]** ד' או ה' ביחד - דכשכל חתיכה מונחת לבדה אין בזה משום כובש כבשים וגם לא מיחזי כמעבד אבל כשמולחם ביחד אפילו דעתו לאכלם תיכף ולא להשהותם במלחם עד שיצא מרירותם מזיעה כדרכם ג"כ אסור. ואם משהה אותם במלחם עד שיזועו כדרכם אפילו מולח או מטבל חתיכת צנון חדא אסור מדינא כן העלה הט"ז וכן בא"ר כתב דלמלוח צנון אסור אפילו חתיכה אחת ובמ"א בסק"ו בשם הב"ח כתב ג"כ דנהוג עלמא שלא למלחן כלל אלא מטבל כל אחד במלח ואוכל. ומנהגנו שחותכין בשבת צנון דק דק ונותנין אותו בקערה ומולחין אותו ושופכין עליו חומץ ואוכלין אותו ולכאורה הוא דמ"א זה להרבה חתיכות דאסור מדינא אפילו אם אוכל מיד ואין היתר אלא דרך טיבול כ"א בפני עצמה ונראה דכיון דאין מניחין אותו כלל להזיע

אלא שופכין שם החומץ וגם מינים אחרים לא דמי לעיבוד וכ"ש אם שופכין שם שמן תיכף שהשמן מחליש כח המלח ובקצת מקומות עושין ירק שקורין שלאטיין ומולחין הירק בפ"ע תחלה ומשהין אותו כך ומסננין המים שיוצאין ממנו ואח"כ מערבין אותו עם שמן זית וחומץ וזה איסור גמור ודמי טפי לעיבוד כיון שהוא ממתין עד שיקבל המלח היטב: **[טו]** ככובש כבשים וכו' - זה הטעם הוא מרמב"ם ורש"י נתן טעם שע"י המלח מתקשים והוי תיקון ודמי למעבד. וכתב הט"ז דמטעם השו"ע יש ללמוד דאסור לשפוך יין ושאר משקים לכלי שיש בו חומץ כדי שגם זה יהיה חומץ דדומה לכובש כבשים דהא מתכוין שאותו המעט ששופך שם יהיה נכבש ויעשה חומץ. וביד אהרן כתב דאסור משום דמחזי כעובדא דחול ע"ש ואם עושה זאת כדי להחליש כח החומץ בלבד פשוט דשרי לכו"ע. וליתן אוגערקעס חייך בתוך הכבושים שיתחמץ ג"כ פשוט דאסור לכו"ע: **[טז]** מפני שהוא וכו' - אע"ג דבדאי אין בו חיוב שאינו תולדת האור מ"מ אסור מדרבנן: **[יז]** ואוכלה - תיכף ולא דוקא תיכף ממש אלא שעה מועטת שיזיע קצת לא הרבה [ט"ז]: **[יח]** ביצים מותר למלחן - מפני שאין דרך לעשות מהן כבשים וגם אין המלח מועיל להם כ"כ: **[יט]** אחת אחת לבדה - דבזה אין נראה ככובש כבשים ומה שכתב להניחם יחד לפניו היינו שיהיו מוכנים לפניו לאכול אבל יזהר שלא יהיו נוגעות זו בזו: **[כ]** מיד זו אחר זו - היינו שלא ישהה אותם זמן ארוך אפילו באותה סעודה עצמה כגון מתחלת הסעודה עד סופה כדי שיזיעו הרבה שזה דומה לעיבוד אבל אם הן משתהין שעה מועטת ומזיעין קצת אין בכך כלום [ט"ז] וכ"ז לדעת השו"ע אבל המנהג שלא להשהות כלל במלח אלא מטבל ואוכל במלח [אחרונים]: **[כא]** אסור למלוח וכו' - דהא דמתירין לעיל בביצה למלחה היינו לצורך אותה סעודה אבל למלוח הבשר וביצה כדי להניח לאחר זמן דמי לעיבוד וכבישה והנה דעת המ"א וט"ז דאפילו דעתו לאכול ביומו אם הוא לצורך סעודה אחרת יש לזהר בזה [והיינו כשהסעודה אחרת נמשך זמן רב אחר סעודה ראשונה] אבל הא"ר מצדד דאין לאסור רק אם בדעתו להניח לאחר שבת וכן משמע מביאור הגר"א ובפרט אם העת חם והוא עושה כן כדי שלא יסריח בודאי יש להקל לצורך סעודה אחרת דגם הט"ז מתיר בזה - בשר או דג חי אסור למולחו בשבת כדי שלא יסריח ואפילו במקום הפסד אסור ואפילו רוצה למלחו כדי לאכלו אחר מליחתו חי אסור דאע"ג דאין עיבוד באוכלין מדאורייתא מ"מ אסור דמתחזי כעיבוד שהמלח מכשיר האוכל ומתקנו אבל מותר להדיח הבשר כדי לאכלו אח"כ חי ואין זה מקרי תיקון שאין התיקון בגוף הבשר אלא שמדיחו משום דם בעין שעליו. ומ"מ נראה דאסור להדיח הבשר שלא נמלח כשחל יום ג' להיות בשבת וכדי שלא יאסר אח"כ לבישול כיון שאין רוצה לאכול היום וגם אין דרך לאכול חי ניכר שעושה לצורך חול ואפילו ע"י א"י אסור להדיח שאין כאן הפסד כ"כ אם לא ידיחנו שיוכל לאכול צלי כ"כ המג"א ומיירי ביחיד בביתו אבל בקצב המוכר לאחרים בודאי יש הפסד בזה ויכול לעשות ע"י א"י וכן באוונות פטומות שיפסיד השומן אם יצלם גם להמ"א מותר ע"י א"י יחיד בביתו. ואפ"י בבשר בהמה הסכימו הרבה אחרונים דיש להקל להדיח ע"י א"י ודלא כמ"א ועיין בא"ר ובתשובת נודע ביהודה שכתבו דאם אי אפשר ע"י א"י מותר גם ע"י ישראל אך אם מונח הבשר בכלי טוב שירחוץ ידיו עליו עד שיהיה שרוי הבשר במים: **[כב]** בקליפתן - דהמליחה מועילה להם והוי ככבישה ועיבוד: **[כג]** מותר וכו' - ואם הוא שוחק פלפלין ושאר תבלין במכתשת כדרכו ואפ"י גרגר אחד יש בו איסור דאורייתא משום טוחן: **[כד]** אפילו הרבה יחד - ודוקא מה שצריך לו לאותה שבת: **[כה]** ובקערה - פ"י אבל לא ידוך בקתא של סכינא במכתשת אף דשינה במה שדך בקתא של סכינא מ"מ במכתשת מיחזי כעובדא דחול וה"ה דדך בקתא ע"ג שלחן או בשולי כלי ע"ג שלחן דהוי תרי שינויי אבל בבוכנא המיוחדת לכתשה אפ"י ע"ג שלחן או בתוך הקערה אסור. כתב הט"ז בסימן זה אין לשום הפלפלין תוך הבגד ולכתוש בסכין עליו דהוא מוליד ריחא אמנם בסימן תקי"א אות ח"י"ת בט"ז משמע דחזר מזה והסכים למהרש"ל דשרי משום דאינו מכוין לזה ע"ש. כתבו האחרונים דדוקא בקתא דסכינא הוא דהתירו לדוך הפלפלין אבל לחתוך אותם בסכין דק דק אסור וכמו וכמו בירק לקמן בסעיף י"ב וה"ה לכל תבלין: **[כו]** של עץ - וכ"ש במדוך של אבן דהוא מיוחד יותר לדיכה ואפ"י דעתו ליתן לאלתר המלח לתבשיל ג"כ אסור בשניהם כיון דהם מיוחדים לדיכה: **[כז]** ביד וכו' - אבל לחתכו דק דק בחורפא דסכינא אסור: **[כח]** של סכין - וירסק בקערה או ע"ג שלחן אבל לא במדוך ומכתשת וכ"ל גבי פלפלין [אחרונים]: **[כט]** ואינו חושש - וכ"ש דמותר לפרר המלח והפלפלין בידי: **[ל]** לחתכו בסכין - היינו אפ"י דק דק כמו לענין חתיכת הפת ומשום דאין טוחן אחר טוחן ומ"מ במכתשת אף מלח זה אסור לכתוש [עו"ש ע"ש] וכתב הפמ"ג דצוקע"ר ג"כ דינו כמו מלח זה: **[לא]** מותר לחתוך - דאין טחינה אלא בגידולי קרקע ואפ"י להפוסקים דס"ל דבהמה נמי מקרי גידולי קרקע לפי שהיא ניזונת מן הקרקע מ"מ אין לאסור בזה דבלא"ה יש פוסקים דס"ל דאין שייך טחינה באוכלין וע"כ מותר לחתוך אפ"י דעתו להניחו לאחר זמן: **[לב]** או צלי - ואפילו מי שאינו יכול ללעסו מחמת שהוא קשה וע"י חתיכתו מתקנו לאכילה ג"כ שרי לחותכו דאזלינן בתר רובא דעלמא: **[לג]** דהואיל וכו' - ר"ל דאיכא למימר דטעם הפוסקים דס"ל דאין טחינה באוכלין היינו משום דאין צריך טחינה דאי בעי אכיל ליה כמות שהוא שלם משא"כ בזה דאין יכולין לאכלו כלל בלי חיתוך החיתוך משוי ליה אוכל ושייך בו טחינה ומיירי בחותך ומניח שיאכלו העופות לאחר שעה אבל בחותך לפנייהם שיאכלו מיד לדי"ה שרי וכדלקמיה

בסייב בהג"ה: **[לד]** קמשוי ליה אוכל - ויש מקילין בזה: **[לה]** וע"ל סי' שכ"ד - סי' והיינו דשם מבואר דשווי אוכלא שרי בשבת ומיירי בשאין חותך דק דק [מ"א לקמן]: **[לו]** שקורין ראליין - בל"א רי"ב אייזיין דכיון שהכלי מיוחד לכך ה"ז דרך חול דמי לשחיקת תבלין במכתשת וה"ה בכלי אחר המיוחד לכך וא"כ אפי' לאכול מיד אסור אבל מותר לחתכו בסכין דק דק וכמו לעיל בס"ט לענין בשר דגם זה אינו גידולי קרקע ואפי' קשה מאד שרי כיון דיכולין ללעסה בקושי ושם אוכל עליה וה"ה דמותר לחתכו בקרדום או במגירה שאף שהם כלים שמלאכתם לאיסור מותר לטלטלם לצורך גופם כמו שנתבאר בסימן ש"ח [מעולת שבת ומ"א]. דבר שאינו חפץ לאכלו ולטעמו ולא להאכילו לתינוק אסור ללעסו בשיניו כדי לשחקו משום טחינה דאע"ג דמשנה מ"מ מדרבנן אסור דדוקא לגבי מילה התירו כעין זה לקמן בשל"א סי' [אחרונים]: **[לז]** את התלוש - היינו ירקות תלושין והטעם כיון דהם ראויות לאכילה ביומן מותר להשקותן משא"כ בדבר שאינו ראוי לאכילה אסור לטרוח בשבילם ועיין לקמן בסימן של"ו סי"א בהג"ה ובמה שכתבנו שם במשנה ברורה. ולהשקות את המחובר יש בו איסור תורה וכלי חרס עם עשבי בושם בבית ג"כ אסור להשקותן בשבת [פמ"ג לקמן בסימן של"ו ע"ש]: **[לח]** המחתיך הירק - תלוש ומדסתם משמע דאפי' בירקות שראוי לאכלן חיינן ג"כ ס"ל דיש טחינה באוכלין: **[לט]** לפני זקנים - שאין יכולין ללעסו אם לא יחתכנו דק דק ולא אזלינן בתר רובא דעלמא כדלעיל בס"ט לענין בשר צלי דכיון שהוא גידולי קרקע חמור יותר דעיקר טחינה בגידולי קרקע הוא: **[מ]** לפרר לחם - היינו אפי' להכין להם שיאכלו לאחר זמן וכדלקמיה: **[מא]** דהואיל - ולפ"ז לפרר תפוחי אדמה וירקות לפנייהם דק דק כמו שנוהגין לפני בהמה ועופות גדולות אסור אלא א"כ נזהר שיהיה דבר זה סמוך לאכילתם ממש וכדלקמיה ומ"מ טוב ונכון לזהר שלא יחתוך דק דק אלא חתיכות גדולות קצת ובפרט לפני בהמה בודאי יש לזהר בזה וכדלקמן בסי' שכ"ד סי' דאין לטרוח בדבר שראוי לאכול בלא זה: **[מב]** וכ"ז לא מיירי - קאי גם על חתוך ירק דק דק המוזכר בריש הסעיף: **[מג]** לאכלו מיד - וה"ה דאחד יכול לחתוך לצורך אחרים והם יאכלו מיד וכדאמרין לעיל אצל בורר [ב"י]: **[מד]** הכל וכו' - הטעם דלא שייך שם טחינה כשמחתך בסכין אלא בטוחן להניח אבל כדי לאכול מיד ודאי דשרי שהרי לא אסרו על האדם לאכול מאכלו בחתיכות גדולות או קטנות א"כ הוי דרך אכילתו בכך וה"ה אם מכין הירק דק דק לפני התרנגולין שיאכלו מיד ג"כ שרי הואיל ומזונותן עליך: **[מה]** שרי - ויש מפקפקין על היתר זה וגם בב"י כתב שאף מי שמכוין לאכול מיד ג"כ יזהר לחתוך לחתיכות גדולות קצת ומטעם זה כתבו כמה אחרונים ג"כ דנכון להתנהג כמו שכתב הב"י ומ"מ הנוהגין לחתוך הבצלים והצנון דק דק אין למחות בידם דיש להם על מי שיסמוכו ועכ"פ אסור לעשות עד יציאת בהכ"נ דבעינן סמוך לסעודה ממש כמ"ש בסימן שי"ט לענין בורר. והחותכים הבצלים והצנון דק דק שעה או שתיים קודם הסעודה קרוב הדבר לומר שחייב חטאת והבצלים אסורים באכילה וגם דאז אסור משום בורר עיין בסוף הסימן בהג"ה [כ"כ בח"א]. ועיין בה"ל דההיתר שזכר בהג"ה היינו כשחותכו בסכין אבל כשחותכו בכלי המיוחד לכך נראה דאסור בכל גוונא כשחותכו דק דק דגם בבורר גופא אם בכלי המיוחד לברירה בכ"ג חייב וכדלעיל בשי"ט ולפ"ז מסתברא דיש לזהר במה שנוהגין לחתוך בצלים דק דק עם דג מלוח וכיוצא שלא יחתכם בכלי [שקורין האק מעסער] דאפשר דחשיב ככלי המיוחד רק בסכין בעלמא וגם בלא"ה אסור משום עובדא דחול וכנ"ל בסעיף יו"ד. המפרר חתיכת עץ שנקרב ועושה ממנו פולווער וכן המפרר צרור עפר חייב משום טוחן [שבת ע"ד]. וכן הנוסר עצים ליהנות בנסורת שלהן או השף לשון של מתכת [שקורין פייליין בל"א] חייב משישוף בכל שהוא. והמחתך עצים דק ועושה אותן קטנים אם דקדק מהן כדי לבשל כגרוגרת מביצה חייב [רמב"ם ומ"א בסימן שי"ד]. ואם הוא חותך לחתיכות גדולות והוא מקפיד על המדה לחתכה בכוונה בזה המקום כדרך שנוהגין חוטבי עצים חייב משום מלאכת מחתך כמבואר ברמב"ם פי"א מהלכות שבת: **[מו]** דבש מהכורת - היינו אפי' לא ירצה לברור הדבש מן השעוה דזהו בכלל מפרק אלא יקח החלות עצמם מן הכורת: **[מז]** שדומה לתולש - כי מקום גידול הדבש הוא בכורת וחשבוהו חכמים כמחובר: **[מח]** אם נתלשו - היינו שהחלות נתלשו ממקום חבורן בכורת ומונחין כך בתוכה ולא שייך תו עליהן שם מחובר ע"כ יכול לרדותן מהכורת כדי לאכול הדבש הדבוק על גבם מסביב אבל מ"מ אסור לרסקן ולהוציא הדבש מן השעוה דזהו בכלל מפרק [דדמי למוציא התבואה מקשיה] ואפי' יצא הדבש מעצמו אסור עד לערב גזירה שמא ירסק בידיים: **[מט]** שנתרסקו מבעוד יום - היינו שריסקן להחלות ועדיין הם מחוברים בהכורת אלא שהדבש זב מהם בשבת ע"י ריסוקן מותר ליקח זה הדבש הצף דתו אין שייך להכורת אבל אסור לרדות החלות גופא כיון שעדיין מחוברים הם בכורת: **[נ]** אין מגבלין - הנה קודם שנבוא לבאר דברי השו"ע נבאר קצת ענין לישא. לישא היא אחת מל"ט אבות מלאכות ואיננו דוקא ע"י מים דה"ה בדבש ושומן אווז וכל מיני משקה שנילוש ונדבק על ידם. הנה בענין לישא תניא בברייתא בגמרא דאם אחד נותן קמח ואחד נותן מים האחרון חייב דברי רבי ור' יוסי ב"ר יהודה אומר אינו חייב עד שיגבל ופסקו רוב הפוסקים כר' יוסי ב"ר יהודה אך דעת בעל התרומות וסייעתו לפסוק כרבי דע"י נתינת מים נקרא גיבול וכ"ז בקמח או עפר וטיט וחול הדק דהוא בר גיבול וכל כיוצא בהן אבל בדבר דהוא לאו בר גיבול כגון אפר וחול הגס דעת הרמב"ם וסייעתו דאף אם גבלו פטור מחטאת ורק

איסורא איכא ודעת הרבה ראשונים להיפך דבדבר דלאו בר גיבול אף לר' יוסי ב"ר יהודה לא בעי גיבול ומשנתן בו מים חייב דזהו גיבולו. ועתה נבוא לבאר דברי השו"ע: **[נא]** נתינת מים - האי לישנא לאו דוקא דהמחבר איירי פה בלישה גמורה שנותן המים ומגבל: **[נב]** שמא יבוא - כ"ז הסעיף הוא לשון הרמב"ם וס"ל דקמח קלי לאו בר גיבול הוא ודבר דלאו בר גיבול אינו חייב אף כשגבלו ואינו אסור אלא מדרבנן שמא יבא ללוש קמח שאינו קלי ולפיכך התירו ע"י שינוי דמעט מעט ואפי' לשאר פוסקים דס"ל דקמח קלי בר גיבול הוא וחייב מן התורה כשגבלו מ"מ גם הם מודו דע"י שינוי דמעט מעט שרי בקמח קלי. ודע דלהי"א המובא לקמן בסט"ז גם בענין זה אסור לגבל אפי' מעט מעט אפי"כ נתן על הקמח מים מבעוד יום: **[נג]** קמח שאינו קלי - ובזה אפי' מעט מעט אסור [מ"א]: **[נד]** מעט מעט - ולא הרבה בין אם עושה בלילה רכה או קשה ושיעורא דמעט מעט לא ביארו הפוסקים ונראה דאפי' יש בו כשיעור גרוגרת ועיין בבה"ל: **[נה]** טחינה גסה - ר"ל דלא שייך למיגזר דלא ליתי למיחלף בלישת קמח שאינו קלי דאינו בכלל קמח לפיכך התירו בזה ברכה אפילו הרבה: **[נו]** קשה אסור - ר"ל הרבה אבל מעט מעט מותר וכמו לעיל בקמח קלי: **[נז]** ואפי' ברך וכו' - עיין בט"ז שכתב דאסור לערוב בשבת של פסח קמח שעושין מטחינת מצה אפויה ליתנן ביין או במי דבש אף דדמי לשתייתא שהוא טחינה גסה ושם מותר ברכה היינו ע"י שינוי אבל בקמח זה אין ידוע מה נותן תחלה בחול כדי לידע מה הוא השינוי ע"כ אסור אם עושה הרבה ובא"ר כתב דאם אין ידוע יעשה שינוי דמפרש בגמרא שיתן המאכל תחלה ואח"כ המשקה וכן בחק יעקב בסימן תע"ג מצדד להקל בזה וטוב להחמיר שלא לערב בכף רק מנענע הכלי עד שיתערב וכו"ז אם עושה הרבה אבל אם עושה מעט מעט מותר אפי' בעבה ובלי שינוי לדעה זו דלהי"א לקמן בסט"ז אסור בעבה בכל גווני. כתב המ"א נ"ל דאסור להשתין על טיט משום גיבול וכונתו אפי' לרוב הפוסקים דס"ל דבדבר שהוא בר גיבול אינו חייב עד שיגבל מ"מ איסורא מיהו איכא וה"ה בעפר תיחוח ובחול ואף דהוא אין מכוין ללישה מ"מ פסיק רישא הוא וכלי שרוקק בו או רוחץ בו פיו בשבת ותחתיו יש חול הדק או גס יש לעיין אם הוא אסור או מותר דאולי הוי פסיק רישא דלא ניחא ליה ומצאתי בספר בית מאיר דמתיר מטעם זה במקום הצורך אפי' להשתין על טיט ונראה דיש לסמוך ע"ז במקום שהטיט אינו שלו דאז בודאי לא ניחא ליה בלישתה. כתב הח"א כשמכסה מי רגלים בחול ואפר וכשיתן מעט יהיה מתערב במי רגלים והוי כמו לישה ומנתינת מים חייב להרבה פוסקים ולכן יתן הרבה אפר וחול ואז לא ניכר כלל הלישה: **[נח]** יכול לערבו - במים או ביין ואפילו אם לא נתערב מים בהחרדל קודם השבת ונילוש החרדל רק מתמצית לחותה אפי"ה שרי עכשיו לערב בה המשקה דע"י הנתינה לא חשיב לישה לדעה זו עד שיגבלה והא דהתיר לערב בין ביד בין בכלי אין גיבול בזה משום דדרך הגיבול בחרדל וכן בשחלים ושום הוא ע"י טריפה דהיינו שמערב בכח וכאן הוא מערב בנחת וזהו שסיים מערב מעט מעט: **[נט]** בכך - צ"ל בכח: **[ס]** נותן יין וכו' ולא יטרוף - ג"כ ר"ל בכח והטעם הכל כנ"ל וכן לענין שום וברמב"ם כתוב שום שריסקו וכו' ולא ישחוק ומיירי במחוסר דיכה או שאוסר שחיקתו מפני תערובות הגריסין ועיין סעיף י"ט ובמש"כ שם: **[סא]** למחר נותן פול וכו' - וברמב"ם איתא נותן לתוך פול וגריסין ע"ש. ואם הם חמים עיין לעיל בסימן ש"י וי"ט ובמ"ב שם: **[סב]** וי"א וכו' - קאי גם על סעיף ט"ו ודוקא כשנותן המשקה בשבת אבל אם נתן המשקה מע"ש מותר לערב בכף מעט מעט אף לדעה זו: **[סג]** אלא ביד - או שינענע הכלי עצמו [א"ר]: **[סד]** וי"א דהא דשרי וכו' - קאי גם על שחלים ושום וקמח קלי הנזכר לעיל בסי"ד והטעם דס"ל דנתינת המשקה גופא זהו בכלל גיבול ומשו"ה דוקא כשנותנו מבעוד יום ומפני שע"ז הוי כבר כמגובל ע"כ מותר לגבל בשבת וגם להוסיף עוד משקה בשבת ולערב אך שיעשה בשינוי דהיינו בקלי שיגבל מעט מעט ובאלו הדברים שלא יטרוף בכח או שיערב ביד לדעת ההג"ה וכנ"ל: **[סה]** דוקא שנתנו - ואם נתן קצת משקה מע"ש מותר להוסיף בשבת לכו"ע אבל במעט טיפין לא דלא חשיב כמגובל ע"י: **[סו]** משום לש - ודוקא בלילה עבה אבל בלילה רכה לא שייך בזה לישה ומ"מ צריך שיעשה השינוי המבואר בהג"ה דהיינו שיתן האוכל תחלה ואח"כ המשקה וכן כתבו האחרונים דההג"ה מיירי דוקא בבליילה רכה ולזה סיים כמו בשתייתא דשם התירו דוקא ברכה וכנ"ל ובכל זה אין חילוק בין לאותה סעודה או לסעודה אחרת [מ"א]: **[סז]** וכן נוהגין וכו' - היינו בחרדל ושום וה"ה בשאר מיני טיבול כשעושין אותן דק דק ומערבין אותן ביחד: **[סח]** ומקום שדרכו וכו' - וע"כ אם שכח לשפוך חומץ בע"ש לתוך הקריין צריך שיעשה בשבת בלילה רכה ונותן החומץ ואח"כ הקריין שלא כדרך שעושין בחול ויאחוז בכלי עצמו וינענע אותו ויברק הנקרא שלאט"ין אין לדקדק בכל זה כיון שאין חותכין אותו דק דק אבל מה שחותכין צנון וקשואין שקורין אוגערקע"ס דק דק ושופכין חומץ או שאר דבר לח לתוכן ומערבין אותן ביחד צריכין ליזהר שלא לערב בכף בכח או ינענע בכלי עצמו וטוב להחמיר ג"כ שיתן החומץ ואח"כ המאכל. וכשחל פסח בשבת ושכח מבעוד יום ליתן המשקה לתוך החרוסת לדעה קמיתא מותר ליתן המשקה בשבת ולא יטרוף בכף אלא באצבע ולדעת הי"א גם זה אסור אם לא שיעשה אותה ג"כ רכה. אסור לטרוף ביצים בקערה מפני מראית העין שנראה כמי שרוצה לבשלם בקדרה ואם היו טרופות מע"ש אפשר דיש להקל ליתנם לתוך בארש"ט בכלי שני לגוון ואם היה הבארש"ט מחומץ הרבה יש להחמיר גם בזה משום בשול: **[סט]** יינומליין - היינו לערבן ולאכלן

כמות שהן אבל לטרוף אותן יפה ולסנן שזה טורח יותר ואומנות גדולה ותיקון גדול הוא זה וכמו לעיל בחרדל בס"ו דאסור לטרוף. כתב מהרי"ל אסור לתת קידה לתוך חומץ לעשות טיבול וכן לעשות ביצים קשים עם פיטרזילין בחומץ אסור דדמי להילמי [הוא מי מלח המבואר לעיל בס"ב] והמ"א משיג עליו ומצדד להקל בזה וכ"ז במרובה אבל במעט שרי אפי' למהרי"ל וכמבואר לעיל בס"ב: **[ע]** שהוא לרפואה - וכל דבר שהוא משום רפואה אסור חז"ל לעשות גזירה משום שחיקת סממנים ולכן אפי' היה עשוי מע"ש אסור לשתותו: **[עא]** לשרותו לרפואה - ששותין מי השריה ליוקרא דלבא [גמרא]: **[עב]** לשרותו - צ"ל לשתותו והטעם דזהו מאכל קצת בריאים ולא מנכר מילתא שהוא לרפואה [עו"ש] ואם הוא במקום שאין מנהג בריאים כלל בזה משמע מהרמב"ם דאסור [א"ר]: **[עג]** מותר - ר"ל אפי' לשרותו וכדלקמיה: **[עד]** שבעה ימים - צ"ל שלשה כדאיתא בגמרא [הגרי"א וש"א]: **[עה]** בחמה - ואי ליכא חמה אפי' באור שרי מפני הסכנה: **[עו]** שריסקן וכו' - דשלשה דברים יש בדברים הנידוכין להוציא מהן שמן ריסקן ודיכה ושחיקה ושחיקה הוא יותר מדיכה ולכך קאמר דאם נידוכו היטב מבעוד יום ואינו מחוסר אלא שחיקה כנגמר מלאכתו מבעוד יום דמי ומותר לשחקו בשבת: **[עז]** לפיכך מותר וכו' - ומ"מ יש לזהר שלא לטרוף בכח [ב"ח ומ"א וא"ר דלא כט"ז]: **[עח]** הריפות - מעשה דייסא והטעם כיון שכבר דכו אותם במדוכה ונתבשלו כל צרכן ואין מחוסר אלא שחיקה מעט: **[עט]** אחר שמורידין - ובעודה על האש י"א דיש בזה משום מגיס דהוי כמבשל ועיין לעיל בסימן ש"ח ובמה שכתבנו שם: **[פ]** משום ממחק - היינו דשעוה וזפת וכיוצא בהן מדברים המתמרחין הממרח ומחליק פניהם יש בזה משום מלאכת ממחק וכמו שכתבנו לעיל בסימן שי"ד: **[פא]** בלא זה - ע"כ לאו מידי קעביד הא אם אפשר לאכול בלא זה אסור דיש עיבוד באוכלין מדרבנן כמש"כ בסעיף ה' וה"ה דיש בהם ממחק מדרבנן ואפשר דאפי' לאותה סעודה אסור [פמ"ג]: **[פב]** תע"ב - ולמרח תפוחים מבושלים על הלחם וה"ה שומן וחמאה בודאי שרי: **[פג]** לקלוף וכו' - משום בורר וכשם שבבורר מקילינן לעיל כשבורר אוכל מן הפסולת והוא סמוך לסעודה כן ה"ה בזה: **[פד]** שומים ובצלים - וה"ה תפוחים ואגוזים ושקדים וכיוצא בזה ואם פותח פלוימי"ן וזורק הגרעינים הקשים להניח לאחר זמן הוי בורר ובתפוחים כה"ג י"ל ג"כ דאסור אבל מיד לפה שרי ליתן ואפשר אף לאותה סעודה שרי

שכב

סימן

[א] אפילו לטלטלה - דכיון דלא חזי לאכילה כמוקצה דמיא והאי דאסורה באכילה [היינו לגומעה חיה] הוא משום גזירה שבת דמיקלע אחר יו"ט שאז ביצה הנולדה בה אסורה מדאורייתא באכילה דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה ונמצא כשנאכלנה דיו"ט הכינה לשבת וזה אסור מדכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וסתם ששי חול הוא להורות לנו דדוקא בחול צריך להכין לסעודת שבת וכן ליו"ט דגם הוא איקרי שבת אבל ביו"ט אסור להכין לסעודת שבת וכ"ש דבשבת אסור להכין לסעודת יו"ט וע"כ כשנולדה הביצה ביו"ט שחל יום א' ג"כ אסור מן התורה לאכלה דבודאי נגמרה במעי התרנגולת מאתמול ונמצא דשבת הכינה ליו"ט כשנאכלנה ואע"ג דהכנה בידי שמים היא ולא בידי אדם גם זה הוא בכלל הכנה ואסור וע"כ גזרו רבנן בכל שבת ויו"ט כשנולדה שאסור: **[ב]** כולן אסורות - דהוי דבר שיש לו מתירין וקי"ל דדשיל"מ אפילו באלף לא בטיל והטעם דעד שעתה יאכלנה ויטלטלנה בחשש איסור יותר טוב שימתין עד שתחשך ויהיה כולם בהיתר וכן אם הוא ספק אם נולדה בשבת או מקודם ג"כ אסור מטעם זה אף דבכל דוכתא קי"ל דספיקא דרבנן להקל [לקמן בסימן תקי"ג וע"ש עוד במ"א ובמ"ב לענין אם נתערב הספק באחרות] אך אם השכים קודם עמוד השחר ומצא הביצה מונחת בהקינה של תרנגולת מותרת לטלטלה ולאכלה דרובן אינן יולדות בלילה ותלינן דמאתמול שהיה יום חול נולדה: **[ג]** שלא יגע בה - היינו בהכלי וכ"ש בנגיעה בידיה והטעם דע"י שהיא עגולה היא מתנענעת ממקומה ועיין לעיל בסימן ש"ח ס"ג בהג"ה ובסימן ש"י ס"ו ובמה שכתבנו שם: **[ד]** אסורה בזה - הטעם דאם נאכלנה הוי כמכין מיום אחד לחבירו ואסור וכנ"ל בסק"א וממילא כיון דלא חזיא לאכילה אסור ג"כ בטלטול: **[ה]** פירות שנשרו וכו' - ואפילו אם ספק שמא נשרו בשבת ג"כ אסור. ועיין בפסחים נ"ו דאפילו אם כונתו למצוה להפקיר אותן לעניים שיאכלו אותן בשני בצורת ג"כ אסור דאף שהותר להן להאכיל את העניים דמאי מ"מ לא הותר להן לעבור על שבות דשבת ויו"ט: **[ו]** מן האילן בשבת - וה"ה זרעים וירקות הנמצאים בגינות אסור לאכלן ואף לטלטלן שמא נשרו היום. ודע דאפילו אם יודע שנשרו בע"ש אינו מותר רק ללקט אחד אחד ולאכלו אבל לאסוף כמה פירות ביחד יש בזה איסור גמור וכדלקמן בסימן ש"מ ס"ט דכל דבר המקבץ במקום גידולו דומה למעמר וע"ש בבה"ל דקרוב דיש בזה חיוב חטאת: **[ז]** אסורין - משום שמא יעלה ויתלוש וגם משום מוקצה דכיון

דאיתקצאי מדעתיה בין השמשות דהיה אז מחובר איתקצאי לכולי יומא: **ח** ולערב מותרין מיד - וא"צ להמתין בכדי שיעשה כיון שלא נעשה בהם מלאכה לא גזרו בזה: **ט** אוכלי בהמה - ר"ל דבר שראוי לאכילה לבהמה ומשמע בגמרא דאפילו אין עומד בשבילם כגון עצים רכים שראוי להם לאכילה ג"כ לא מתקריא עליהם שם כלי: **י** משום תקון כלי - ומותר אף בטלטול דדבר הראוי לאכילה מוכן הוא לכל הצורך: **יא** לפיכך וכו' - ויש שסוברין דדוקא כגון זה שעושה ממנו כלי בתחלה לא שייך תיקון כלי אבל אם מתקן כלי העשוי כבר בדבר אוכל כגון שיש נקב בכלי ונוטל חתיכת לפת וחותרו לפי מדת הנקב שייך בזה תקון כלי [ר"ן והעתיקו בח"א ועיין בני"א דלדידה יש בזה חיוב חטאת]: **יב** אפילו בסכין וכו' - ואפילו הוא מקפיד על המדה אין בזה שום שום חשש איסור מחמת מחתך כיון דדבר אוכל הוא [ח"א]: **יג** אפילו ליטלו - ר"ל אפילו נטילה סתם בלי קטימה אסור משום מוקצה כשאר עצים וכ"ש אם ירצה לקטמו כדי לחצות בו שיניו דאסור משום שבות דהוא כעין תיקון כלי ודוקא אם יקטמנו ביד דאז פטור מחטאת משום דהיא מלאכה כלאחר יד ואסור משום שבות כמו שכתבנו אבל אם יקטמנו בכלי כדי לחצות בו שניו או לפתוח בו הדלת אז היא מלאכה גמורה שמשוהו כלי עי"ז וחיוב [א"ר בשם הרא"ש ורי"ן]: **יד** אסור - ואף דיש בזה משום כבוד הבריות שפעמים שנראה הבשר שבין השיניים לחוץ וגנאי הוא לו אעפ"כ אסור דהיה לו להכין קיסם מאתמול במקום הסעודה [גמרא] ולפ"ז אם הזמינו חבירו לסעודה בשבת ולא היה אפשר לו להכין שום דבר מאתמול לחצות בו שיניו מותר לו לטלטל קיסם לחצות בו שניו אם אין לו ד"א אך במקום שאין נחשב לו זה לגנאי אסור [מ"א]: **טו** מותר לטלטל וכו' - דלא מקצה דעתיה מאלו העצים מעיקרא: **טז** לחולה - ה"ה לבריא אלא אורחא דמלתא נקט: **יז** ומוללו וכו' - צ"ל וקוטמו ומוללו. ומלילה היינו שמוללו בין אצבעותיו כדי להוציא ריחו וקטימה נמי משום זה שמקום הקטימה הוא לח וריחו נודף והסכימו הרבה אחרונים דהא דמותר לקטום בקשים היינו דוקא ביד אבל לא בכלי אף דהוא קוטם רק כדי להריח ואינו מכוין כלל לעשותה כלי ולכך אסור לקטום ההדס בסכין גזירה דלמא אתי לקטום לחצוץ בו שניו ובה חייב כנ"ל בס"ק י"ג. ואפילו ביד אינו מותר לקטום בקשין רק להריח אבל לחצוץ בו שניו אסור לכו"ע: **יח** אחד קשים - היינו אפילו קשים שאינם ראויים כלל למאכל בהמה אפ"ה מותר לקטום ולפשח בהם כל מה שירצה בין שפושח עץ גדול או קטן [רמב"ם] ודוקא בכל זה שהוא רק להוסיף ריח עי"י המלילה והקטימה אבל אסור להוליד ריח כגון להניח בשמים בבגד וכדומה כדי שיהיה הבגד מריח אסור [אחרונים] ואגב דאירינן בשו"ע לענין חיתוך וקטימה בענין אוכלי בהמה ועצי בשמים נעתיק נמי בזה דין מלאכת מחתך בשאר דברים. א) המחתך עור או כל דבר שאדם מחתך ומקפיד על מדתו בין עץ או מתכת או אפילו נוצות של עוף כיון שמקפיד על מדת ארכו ורחבו וחותר בכונה חייב אבל החותר דרך הפסד או בלא כונה למדתו אלא כמתעסק או כמשחק פטור [רמב"ם פ"א] ומה יפה הועילו לנו הנביאים (נחמיה י) וחכמינו ז"ל במה שאסרו לנו המקח וממכר בשבת שפעמים שיכול לבוא לידי חיוב חטאת כגון שמוכר איזה סחורה ומחתך ממנו לפי מדתו הצריך לו דחייב משום מחתך [ח"א בכלל ל"ו]. ב) אין מלאכת מחתך שייך באוכלין וכמו שכתבנו לעיל בסק"ב. ג) אם מלאכת מחתך הוא דוקא בכלי או אפילו ביד עיין במה שכתבנו בבה"ל דתלוי בכל דבר לפי ענינו דדבר שדרכו לחתכו דוקא בכלי אין חייב כ"א בכלי ודבר שדרכו להפרידו ביד חייב ג"כ אפילו ביד ומסתברא דאיסור דרבנן יש בכל גווניו וכמו שכתבנו בבה"ל ע"ש. החותר קיסם בסכין לחצות בו שניו חייב בזה משום תקון כלי לדעת הרא"ש ולדעת הרמב"ם משום מחתך ואפשר דחייב לדידה שנים: **יט** החלקים שוים - דבזה אין שייך שום איסור של שחיקת קוביא כיון שאין משתכר ע"י הגורל: **כ** כיון שמקפידין - ולחלק בלי גורל שרי דמסתמא אמרינן שאין מקפידין אא"כ רוצים להטיל גורל דאז חזינן שמקפידין ואפילו אם הם שכנים ולא בני חבורה אחת דדרך סתם שכנים להקפיד אלו על אלו מ"מ לא אסרו רבנן לחלק בלי גורל: **כא** זה על זה - היינו שלא למחול לחבירו אף על דבר מועט: **כב** ולהטיל גורל וכו' - היינו דמי שיזכה בגורל יטול הגדולה ומי שיתחייב יטול הקטנה הוא בכלל שחיקת קוביא ממש. [קוביא הוא מה שמשחקין בעצים] וקוביא הוא אבק גזל מדבריהם שאין דעתו להקנותו בקנין גמור ולהכי אסור אף בחול ואף דבעה"ב עם ב"ב לא שייך גזל כלל שהרי הכל שלו מ"מ אסור דלמא אתי לסרוכי בקוביא עם אחרים ובאחרים בודאי אסור בחול וכ"ש בשבת דקוביא דמי למקח וממכר: **כג** שאין מקפידים - שהרי הוא נותן להם הכל משלו ולא שייך חשש דמדה ומשקל וגם קוביא אין כאן. ואם בניו חולקים משל עצמם אסור מנה גדולה נגד מנה קטנה [פמ"ג]: **כד** להטיל גורל - היינו אם הוא לחלק איזה דבר ואסור אפילו במקום דאתי לאינצווי אבל להטיל גורל מי יאמר קדיש או מי שיעלה לתורה שרי דהא היו מפיסין בשבת במקדש מי שוחט מי זורק [מ"א] ועיין בנזר הקודש שהביא בשם שבות יעקב ח"ג ס"י כ"ד שמשמע שאינו מותר רק להטיל גורל מתוך הספר כנהוג אבל להטיל גורל ע"י פתקאות שנכתבו מע"ש שם כ"א עליו ומטילין בקלפי ומוציאין פתקא מי שיעלה לס"ת אסור וכ"כ בספר החיים: **כה** בשבת - עיין במ"א דאפילו אם הוא דבר מצוה ולא הוי מצי למעבד מאתמול ג"כ אסור בשבת וביו"ט משמע ממ"א דשרי באופן זה

סימן

שכג

[א] מותר וכו' - היינו אף דמקח וממכר אסור בשבת ויו"ט ואחד המוכר בפה או במסירה ומשיכה וכן מדידה שאינה של מצוה ג"כ אסור וכנ"ל בסימן ש"ו אפי"ה מותר לומר בלשון זה שאינו אומר בלשון מכירה מכור לי ואינו מזכיר שם מדה רק כלי זה סתם: **[ב]** מיוחד למדה - פי' שרגיל למדוד ולמכור בו: **[ג]** ומוליכו לביתו - שאין זה דרך מקח וממכר וגם לא מחזי כעובדין דחול שאף המשקה את חברו בדרך מתנה דרכו ג"כ לפעמים להשקות בכלי המיוחד למדה: **[ד]** אבל למדוד וכו' - מפני שזהו דרך מקח וממכר של חול: **[ה]** ויש מקילין וכו' - היינו דעי"ז אין איסור על המוכר למדוד בכלי מדה שלו ולשפוך לתוך כליו של לוקח: **[ו]** שממעט וכו' - ואין בזה משום גזל שידוע לבעליו שהכל רגילים בכך וכן נהגו להטיל טבעת במדה וזה ההיתר למוכר [מ"א]: **[ז]** יתבאר בסמוך - היינו שמצא סמך שלפעמים מותר להזכיר אף שם מדה ועי"ש מה שכתבנו בזה: **[ח]** מותר וכו' - היינו אף שהמדידה אסור בשבת ויו"ט מ"מ מותר להזכירו ועיין לעיל סימן ש"ז ס"ח דאסור לומר דבר פלוני אעשה למחר מה שאסור לעשות היום ואולי משום שהוא לצורך שבת התירו [פמ"ג]: **[ט]** אבל לא יאמר וכו' - ואפילו אין קונה ממנו כלל אלא שואל ממנו ואומר השאילני מדה פלונית ג"כ אסור משום מדידה דהוי כעובדין דחול וכנ"ל בסימן ש"ו: **[י]** מדה פלוני - או חציה או רביעית כיון שמזכיר שם מדה אבל מותר לומר מלא לי כלי זה עד השנתות: **[יא]** במנין - היינו שאומר לו עשרה או עשרים שכן דרך בעה"ב להיות מונה בתוך ביתו לידע כמה הוא נוטל שלא יטול אלא כפי הצורך הלכך לא מוכח דמשום דמים הוא דמדכר ליה אלא להודיע כמה צריך: **[יב]** לומר לחנוני וכו' - דוקא חנוני ישראל אבל אינו יהודי אסור ליקח ממנו ביצים שמא נולדו היום ומוקצה הוא וכן ברמונים שמא נלקטו היום מן המחובר [לקמן סי' תקי"ז ס"א]: **[יג]** שם דמים - כגון שאומר תן לי בעד כך וכך פשוטים וכ"ש כשמזכיר לו סכום דמים דהיינו שעושה עמו חשבון הכולל גם ממה שנתחייב לו מכבר פשיטא דאסור: **[יד]** ולא סכום מדה - עיין בבאור הגר"א שכתב דט"ס הוא וצ"ל ולא שם מדה דהיינו שמזכיר לו תן לי מדה פלונית וכ"ש סכום מדה דהיינו שעושה עמו חשבון הכולל מכמה מדות שלקח ממנו מכבר: **[טו]** ולא סכום מנין וכו' - דבאופן זה הוא דרך מקח וממכר אבל מנין בעלמא כבר מבואר מקודם דשרי: **[טז]** וכן בסכום דמים וכו' - הוא פליג על המחבר דס"ל דסתם שם דמים אסור למדכר והוא ס"ל דכמו במנין דוקא סכום מנין אסור ומנין בעלמא שרי למדכר כן הדין לענין דמים והו"ל למימר ויש אומרים אלא שכן דרכו לפעמים: **[יז]** וכן בסכום מדה וכו' - ר"ל דוקא סכום מדה שעושה עמו חשבון הכולל גם ממדותיו שנתחייב לו מכבר אבל שם מדה בעלמא ס"ל להג"ה דמותר למדכר דהא שהזכיר מדה הוא רק לסימנא בעלמא להודיע לו כמה הוא צריך ולא שימדדו דוקא והא דאסר בגמרא להזכיר שם מדה היינו בדבר שאין העולם רגילים למדוד אותו במדה שאז אין אומרים דלסימנא בעלמא נקטיה והמחבר לעיל דלא חילק בזה ס"ל דבכל גוונא אסור גם בזה: **[יח]** אבל בלא"ה שרי - וזה הקולא הוא רק ללוקח שאינו עובר איסור במה שמזכיר שם מדה וכנ"ל והיתר למוכר שיהיה מותר למדדו וליתנו בכליו של לוקח מבואר לעיל בס"א שיוסיף או ימעט מעט: **[יט]** ואע"ג דאסור וכו' - חוזר אתחלת הג"ה וקאמר דהא דקי"ל דאסור להזכיר דמים כלל הוא בדבר שאין מקחו ידוע והיינו שאין לדבר ההוא קצבה ופסיקת דמים שאז לא נוכל לומר שמה שהזכיר לו בפשוט הוא רק להודיע לו כמה הוא צריך ולא לפסוק לו דמים בעד המקח שהרי אינו יודע כמה יתן לו בעד שעור זה הדמים אבל דבר שידוע מקחו אמרינן דלסימנא בעלמא נקטיה להודיעו כמה הוא צריך ונמצא שלא הוזכר כאן מכירה בדמים אלא נתינה בעלמא כמה יתן: **[כ]** כבר פשט וכו' - והנה יש כמה אחרונים שסוברין שיש לזהר מדינא שלא להזכיר שם דמים וכ"ש שם מדה בכל גוונא וכדעת המחבר ומ"מ אין למחות ביד הנוהג להקל דיש לו ע"מ לסמוך אבל ראוי ונכון מאד להחמיר בדבר שלא להזכיר שם מדה או דמים ובפרט שיכול לעשות בהיתר שיכול לומר מלא לי כלי זה ולמחר נמדוד אותו ובדבר ששייך בו מנין יוכל לומר דרך מנין תן לי כך וכך ולא יזכיר שם דמים כלל ולא יבואו לחשבון עד למחר. מה שנוהגין שכותבין מע"ש פלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך ולמחר בשבת כשנותן היין לוקח המוכר מחט ועושה נקבים בנייר כמנין היין שלוקח אסור לעשות כן דהא אסור להסתכל באותו כתב שכתב בו סכום המעות דהוי שטרי הדיטות. גם עשיית הנקבים בנייר ג"כ אין נכון לכתחלה והי"ה דאסור לכתוב בפתקאות מע"ש סכום מעות ולמחר בשבת כשלוקח היין מניח המוכר את הפתקא במקום ששם האיש כתוב אצלו מכבר דאסור לקרות בפתקאות הללו וכנ"ל ולכן נהגו ליתן גרעין או שאר דבר על שם האיש לסימן וגבאי צדקה אפשר דמותרין בפתקאות ליתן על שם האיש ליכרוך משום דהוי חפצי שמים וכמ"ש בסימן ש"ז ומ"מ טוב להחמיר היכא דאפשר בגרעין

וכיוצא בזה וכן נהגו הקדמונים [אחרונים]: **[כא]** לא יביאם - ליתן ג' וד' כדים בתוך קופה לישאם משום דנראה כמעשה דחול לשאת משאות: **[כב]** לפניו - בידו: **[כג]** או על כתפו - אחד או שנים דמוכח דלצורך שבת הוא: **[כד]** וכיו"ב שישנה וכו' - בטור סימן תק"י איתא בזה"ל וכן כל כ"יב ישנה מדרך חול וכו' וזה הלשון מתוקן יותר: **[כה]** וי"א דלמעט וכו' - עיין סימן תק"י ס"ח בהג"ה דפסק כה"י אלו וכ"ז במקום שאין רואין אבל כשנושא אותם דרך מבוי המעורבת דשכיחי בה רבים ואוושא מלתא טובא ויאמרו דלצורך חול הוא מביאם לכו"ע למעט במשא עדיף: **[כו]** מדיחים - אפילו עשר כוסות וא"צ אלא לאחת רשאי להדיח כולן דהואיל וראוי לו כ"א הותרו כולן וה"ה שמציעין יו"ד מטות: **[כז]** לצורך היום - היינו אפי' בליל שבת מותר להדיח לצורך מחר או לצורך סעודה ג': **[כח]** כגון שנשאר - ואם יודע שלא יצטרך עוד לאלו הכלים אסור להדיחן משום טורח ולהיפך אם יודע שיצטרך להן כגון שרוצה לאכול עוד פ"א אפילו לאחר סעודה ג' ג"כ מותר רק הכא איירינן בסתמא: **[כט]** כל היום - ואם ברור לו שלא ישתה עוד שוב אסור להדיח הכוס: **[ל]** מותר וכו' - אפילו היה לו הכלי קודם שבת ויו"ט ולדעת האוסרים אפילו הגיע לו הכלי בשבת שנתן לו הא"י במתנה אפי"ה אסור מפני שנראה כמתקן הכלי ע"י הטבילה דמתחלה היה אסור להשתמש בה ולכך אסור מדרבנן: **[לא]** כלי חדש - הנקח מן הא"י. והמחבר סתם ולא הזכיר באיזה כלי מיירי ומשמע דאפילו כלי מתכת דהרבה פוסקים ס"ל דטבילתה הוא מן התורה וגם המחבר סתם כן ביו"ד סימן ק"כ סעיף י"ד ג"כ מותר להטביל ועיין בבה"ל: **[לב]** ויש אוסרים - היינו אפילו בכלי זכוכית ואפילו הוא לצורך שבת [ע"ת וא"ר]: **[לג]** וי"ש וכו' - משמע דמצד הדין מסכים לדעה הראשונה ועיין בד"מ שכתב דמדינא יש לפסוק כדעת היש אוסרים וכן פסק בתשובת שאגת אריה סימן נ"ו ומ"מ אם עבר וטבל אפשר דמותר להשתמש בו כיון דיש מתירין אפילו לכתחלה. ואם יש לו ספק על הכלי אם היא צריכה טבילה נ"ל דיש לסמוך על דעה הראשונה ולהטבילה לכתחלה כשא"א לו לעשות בנקל העצות המבוארות בשו"ע: **[לד]** במתנה וכו' - ואע"ג דאסור ליתן מתנה בשבת כמ"ש בסי' ש"ו הכא שרי משום צורך שבת: **[לה]** ויחזור וישאלנו - ומ"מ לאחר השבת צריך להטבילו כיון דלבסוף יהיה נשקע הכלי תחת ידו הוא כשלו כ"כ ה"ט"ז והביא ראיה לזה ומ"מ יטבילנו בלי ברכה או יטביל כלי אחר עמו ויברך על שניהם: **[לו]** ימלאנו מים - ואינו מברך דאז אינו מוכח שעושה לשם טבילה ופשוט דזה דוקא אם אין לו כלי אחר לצורך שבת דאלי"ה אסור מפני שמפסיד הברכה בידים: **[לז]** ששתה בו וכו' - יין אף שבלא הדחה אסור להשתמש בו אפי"ה לא מקרי מתקן ע"ז דהא גוף הכלי היתר הוא והיין אוסרו וכשמסירו אינו מתקנו אלא כמסיר ממנו דבר המאוס ואם יודע שלא ישתמש בו היום אסור להדיחו וכנ"ל בסי' במ"ב ואפי"ה מותר לטלטל הכוס אף בלא הדחה ואפילו יש בכוס פרורי פת ששרה בו הא"י בהיין אפי"ה מותר לטלטל להכוס ולא הוי בסיס לדבר אסור דהפירורים בטלים לגבי הפת. כתב בתרומת הדשן דאין לבטל איסור בשבת דאין לך תיקון גדול מזה ואף דביו"ד סימן צ"ט ס"ו בהג"ה ס"ל דאף בחול אין לבטל שום איסור להוסיף עליו עד ששים אפילו אם הוא איסור דרבנן מ"מ נפקא מיניה לענין יבש ביבש שנתערב חד בתרי דבחול יכול להוסיף עליו עד ששים כדי לבטלו אח"כ כדאיתא ביו"ד סימן ק"ט ובשבת ויו"ט אסור משום דמקרי מתקן והיכא דמקלי קלי איסורא שרי כמ"ש בסימן תק"ז ס"ב. ומותר לשער ששים אפילו נתערב בע"ש ולא נודע לו עד שבת. ודוקא לשער בדעת ובמראה עיניו הא למדוד לא אע"ג דמדידה דמצוה שרי הכא נראה כמתקן בעושה מעשה בידים [פמ"ג]. כתב המג"א דיבש ביבש שנתערב חד בתרי מותר להשליך אחד מהן להתיר האחרים דכיון דאינו אלא חומרא בעלמא דמדינא כל שאין נאכל לאדם אחד שרי ע"כ לא הוי זה כמתקן. סכין טריפה אם רוצה לחתוך בו לחם וכדומה בצונן דבעי הדחה דמשמע שפשוף היטב לא הדחה בעלמא אין לעשות זה בשבת דהוי כמתקן [פמ"ג ע"ש עוד]: **[לח]** בכל דבר - ואפילו בנתר וחול כשייחד להם מקום מבעוד יום שאינו מוקצה [ונראה דדוקא כשהיה החול מגובל במים מע"ש או שלוקח עתה החול בלי תערובות מים או להיפך כשנותן הרבה מים שלא יתדבק כלל החול אחד לחבירו דאלי"ה יש בזה משום חשש לישה לכמה פוסקים כמבואר לעיל בסימן שכ"א במ"ב ועיין לקמן בסוף סימן שכ"ו דיוכל ליקח החול בידים רטובות] ואע"פ שאפשר דגריר והוי ממחק מ"מ הוי דבר שאין מתכוין ושרי אבל גרתקן הוי פסיק רישיה ומהרי"ל היה אוסר לשטוף את הזכוכית בשבולת שועל להצהירו וצריך טעם למה ואפשר דס"ל דדוקא להדיח הכלים שיהיו נקיים שרי אבל לא להצהירו ודוחק: **[לט]** חוץ מכלי כסף וכו' - ושאר כלים אפילו בגרתקון נמי שרי: **[מ]** מפני שהוא ממחק - וע"כ אסור להשחזי הסכין בשבת אף שלא בריחיים רק בעץ וכדומה דדומה לממחק [פמ"ג]: **[מא]** שהמלח נמחה - והוא דומה לריסוק השלג והברד המבואר בסימן ש"כ ס"ט ע"ש הטעם במ"ב וע"כ כתבו הפוסקים דדוקא לחוף בהמלח אסור אבל מותר ליתן המלח להמים שמדיח בהם כלים ואע"ג דנמחה ממילא כמו שם דמותר ליתן השלג לתוך המים אע"פ שנמחה ממילא ואינו חושש:

א אין כוברים - מפני שהוא כמרקד: **ב** התבן - הוא מה שמחתכין הקש במוריגין ועושיין כל זנב השבולת תבן ומוץ הוא מזקן השבולת העליון ואינו ראוי למאכל בהמה וכוברים אותו כדי שיפול המוץ ואשמועינן דאפילו זה אסור בשבת וכ"ש דאין לרקד התבואה מפסולת שלהן דזה הוא מרקד ממש וחייב: **ג** נופל מאליו - דרך נקבי הכברה: **ד** לא ימדוד - היינו בכלי המדה מפני שנראה כאלו הוא מודד למכור אבל ליקח בכלי אחר ולשער קב או קביים מותר וזהו שמסיים אלא שמשער וכו' ועיין בא"ר: **ה** אין גובלין וכו' - אף דאינו בר גיבול מ"מ גזרו רבנן שמא יבוא לגבל קמח דחייב משום לש [רמב"ם] ודעת הרבה ראשונים דאף במורסן חייב משום לש ועיין בבה"ל: **ו** מורסן - ואין חילוק בין אם מגבל הרבה או מעט מעט: **ז** אבל נותנים בו מים - ואם מותר ליתן מים לתוך הקמח באופן זה עיין בט"ז שכתב דזה תליא בשיטת הפוסקים דלהרמב"ם אסור ולשאר פוסקים מותר. וכל זה לדעה קמייטתא זו אבל לדעת הי"א שהובא בסוף הסעיף דס"ל דאפי' לתוך המורסן אסור ליתן מים משום דנתינת המים זהו גיבולו כ"ש לתוך הקמח דהוא בכלל גיבול: **ח** כיון שאינו וכו' - אבל אם ממרס או מסבב בהתרווד נראה כלש: **ט** אפילו כור וכו' - והוא ששיעור זה צריך לו לחלק לפנייהם באותו יום השבת דאלי"ה אסור לטרוח טרחא דלא צריכא: **י** יש אוסרים וכו' - הוא דעת בעל התרומות וסייעתו דפוסקין כרבי דס"ל דבנתינת מים לחוד חייב משום גבול בקמח ובמורסן ובאפר ובכל דבר וע"כ צריך שיתן עליו המים מבעוד יום ואפי"ה אסור לגבל למחר להדיא אם לא בהולכת שתי וערב וכנ"ל: **יא** ועיין לעיל סימן שכ"א וכו' - ר"ל דשם נתבאר דנוהגין להחמיר כסברת בעל התרומה וכתב הח"א דבשעת הדחק יש להתיר ע"י א"י שהא"י יתן המים בשבת ויגבל ע"י שינוי הנ"ל. ואם המים היו רותחין אסור אפי' ע"י א"י לערות מכלי ראשון משום מבשל אלא יערה הא"י מתחלה המים לכלי שני ואח"כ ישפוך המים על המורסן. ודע דמורסן הנזכר בשו"ע הוא קליפת התבואה הנשארת בנפה כשמנפין את הקמח ולענין מוץ הנושרת בעת הדישה לא נזכר פה בשו"ע ועיין בבה"ל שבארנו דלענין מוץ בודאי יש ליזהר שלא ליתן המים בעצמו בשבת דלהרבה גדולי הראשונים חייב בזה משום לש: **יב** ויש אומרים וכו' - כתב בתו"ש וכן בספר בית מאיר דכו"ע ס"ל הכי ומפני שלא מצא דין זה מפורש רק במקום אחד כתב יש מי שאומר ועיין בחידושי רע"א בשם מהריק"ש דדעתו דהרמב"ם חולק ע"ז. ומ"מ לדינא אין להקל דדעת רש"י והרמ"ך ג"כ דיש קושר ומתיר אף באוכלי בהמה וכמו שכתבתי לעיל בסימן ש"ז ס"ה בבאור הלכה ובח"א כתב דגם הרמב"ם מודה דבקש ותבן יש קושר ומתיר: **יג** לעשותו אוכל - משום צערא דבהמה: **יד** שאינם ראויים - והוי בכלל שווי אוכלא דמותר: **טו** דלועין - ודוקא כשהם קשים שאינם ראויים לאכול בלא חיתוך אבל כשהם רכים הוי בכלל מטרח באוכלים ואסור. ואפילו קשים לא יחתכם דק דק משום טוחן כדלעיל בסימן שכ"א ס"י"ב לענין חתיכת ירק דק דק וע"ש עוד דאסור טחינה לא שייך רק אם דעתו להאכילם לאחר זמן אבל מה שדעתו להאכיל הדלועים והירקות וכה"ג לפני הבהמה והעופות בפ"א זה לא נחשב טחינה: **טז** שנתלשו מאתמול - דאלו נתלשו היום אסור אפילו לטלטלן לכו"ע משום מוקצה: **יז** בין שהיתה בריאה - ובספר א"ר מסתפק בבריאה דלא היתה דעתו כלל מבע"י שתמות ויאכיל ממנה לכלבים דיהיה אסור בטלטול לכו"ע משום מוקצה וכן בבאור הגר"א לא ברירא ליה בזה: **יח** הקשה - ואפילו אם איננה קשה לגמרי שראוי להם לאכילה ע"י הדחק ג"כ בכלל שווי אוכלא הוא ושרי: **יט** שא"א להם וכו' - וה"ה כשהיא רכה אך שהכלבים הם קטנים דכל נבלה קשה להם [גמרא]: **כ** דק דק - דאע"ג דעופות אין יכולין לאכול כ"א כשחתוך דק דק מ"מ אסור משום חשש טחינה ועיין בבה"ל דזה קאי דוקא על בשר חי כשר אבל לא על בשר נבלה דזה מותר אפילו דק דק: **כא** לפני עופות - ודוקא כשחתוך להאכיל לאח"ז אבל כל מה שדעתו להאכיל בפ"א שרי [פמ"ג]: **כב** אין חותכין שחת וכו' - אפילו חתיכות גדולות דלית בהו משום טחינה: **כג** דבלא חיתוך וכו' - ומוכח מזה דמייירי ברכין אבל בחרובין קשין שאינם ראויים בלתי חיתוך מותר דבכלל שווי אוכלא הוא וכ"ז בחתיכות גדולות קצת אבל דקות אסור משום חשש טחינה אם מחתך להאכילם לאחר זמן: **כד** אין אובסין וכו' - כ"ז משום טרחא טרחא יתירה: **כה** שאינו יכול להחזירו - שתוחב לה לפנינים מבית הבליעה: **כו** למקום שאינה וכו' - ומשמע בגמרא דכל שאינו מרביץ את הבהמה אין יכול לתחוב כ"כ בעומק ומקום שיכול להחזיר הוא: **כז** תרנגולים ואווזים וכו' - דהיינו שאסור לתחוב בגרונם המאכל עד שלא יהיו יכולין להחזירו. ואווזות שמפטמים אותם והורגלו בחול לאכול ע"י המראה ואין אוכלין בענין אחר מותר לומר לעו"ג להמרותן משום צער בע"ח אך לא ימרה אותן כ"א פ"א ביום אף שרגילין לאכול שני פעמים ביום כ"כ בתשובת רמ"א סי' ע"ט ומשמע שם דאי ליכא א"י שרי המראה אף ע"י ישראל משום צער בע"ח וטוב לעשות ע"י קטן עכ"ל המ"א בסימן ש"ה סק"י"ב אבל בספר א"ר החמיר שלא להמרות ע"י ישראל וכדעת מהרש"ל האוסר בזה וכן בנתיב חיים מחמיר בזה אח"כ מצאתי במאירי ובחידושי הר"ן שנדפס מחדש על שבת משמע ג"כ דעתם כדעת האוסרין ועיין בבה"ל: **כח** בפיהם - היינו למקום שיכולים להחזיר והוא הדין

עצמו שזכר רמ"א מקודם וקצת פלא על רמ"א מה הוסיף בזה אחרי שנזכר בשו"ע בהדיא ואפשר כדי שלא נטעה בכונת המחבר. ודע דהא שמתירין למקום שיכולין להחזיר היינו דוקא אם הוא זהיר אז שלא לטלטלה דכל בעי"ח הם מוקצים וכנ"ל בסימן ש"ח ס"מ ע"ש: **[כט]** לפני דבורים ולא לפני וכו' - אפילו הם שלו מ"מ אין מזונותיהן עליו דשכיחי להו בדברא וטרחא שלא לצורך היא: **[ל]** ולא לפני חזיר - דאין מזונותיו עליו לפי שאסור לגדלו וכדאיתא בח"מ סימן ת"ט. ואם נפלו לו בפרעון חובו שמותר להשהותן עד שימצא למכרן בשויין מקרי מזונותן עליך ומותר ליתן להם מזונות: **[לא]** לפני כלב - ואפילו כלב שאינו מגדלו בביתו מותר דמצוה קצת ג"כ ליתן לו מזונות כמו שאחז"ל שחם הקב"ה עליו לפי שמזונותיו מועטין ומשהה אכילתו במעיו שלא יתעכל ג' ימים ועיין בא"ר. ולפני כלב רע אסור כמו לפני חזיר דאסור משום דאסור לגדל חזירים וכלב רע [אחרונים]. יש נוהגין ליתן חטים לפני עופות בשבת שירה ואינו נכון שהרי אין מזונותן עליך: **[לב]** להאכיל וכו' - לפי שמזונותיהן עליך שאין לו מה שיאכל כ"א מה שנותן לו האדם ודמי לאוויזן ותרנגולין. ובטלטול הם אסורין כשאר בעי"ח [פמ"ג]: **[לג]** מעמיד אדם בהמתו - דאיתא במכילתא למען ינוח יכול לא יניחנו תולש ועוקר כתיב למען ינוח ואין זה נוח אלא צער: **[לד]** ולא חיישינן - דאיסורו חמיר וזהיר ביה: **[לה]** לעמוד בפניה - כיון שאין קרוב לה כ"כ ליכא למיחש: **[לו]** ונותנים לפני שור - שאין השור קץ במאכל הנשאר מן החמור שאין מטיל ריר: **[לז]** ואינו ראוי עוד לחמור - רק ע"י הדחק ומטרח בחנם ודוקא לחמור שאינו מינו הוא קץ במאכלו מפני הריר אבל לפני שור אחר שהוא מינו אינו קץ מפני הריר ומותר לכו"ע: **[לח]** וליתן לפני אחרת - דשמא ימצא ריר בהאוכל ויקוץ בו ויהיה הטרחא בחנם. וכתבו האחרונים דאין למחות ביד הנוהגין היתר דיש להם על מי לסמוך אם לא במינים הידועים שמאכלם נמאס ברירין היוצאין מפייהם וקץ בהם המין האחר שהוא נותן לפניו: **[לט]** לגרוף האבוס - שגורפין אותו שלא יתערב העפרורית שבאבוס בתבן ובשעורים שנותנין לפניו ויקוץ במאכלו: **[מ]** דאתי לאשווי גומות - היינו דשם רגילות הוא שמכוין לאשווי כדי שלא יפלו השעורים בהגומות [תוספות] ולכן גזרינן גריפה אפילו באבוס שבכלי אבל מותר לגרוף תיבה בשבת מן הפסולת הנמצא בה דלא שייך לגזור: **[מא]** לסלק התבן וכו' - דכשהוא רב רוצה לסלקו כדי שלא ידרסנו השור ברעי ואסור משום דבדאי יש בו מה שנמאס כבר במדרס רגליו ולא חזי טלטול:

שכה

סימן

[א] לזמן א"י בשבת - אף דביו"ט אסור לזמן א"י לאכול עמו גזירה שמא ירבה לבשל בשבילו כדלקמן בסימן תקי"ב בשבת דאין לחוש לזה שרי: **[ב]** ומותר ליתן וכו' - אף דאסור לטרוח בשבת בשביל מי שאין מזונותן עליו כדלעיל בסימן שכ"ד אינו יהודי חשיב מזונותן עליו לענין שמותר לטרוח בשבילו משום דמפרנסין עניי א"י עם עניי ישראל מפני דרכי שלום [תוס']: **[ג]** לפניו בחצר - כתבו הפוסקים דדוקא ליתן לפניו והוא יקחם בעצמו שרי אבל ליתן לידו אסור דשמא יוציא לר"ה ונמצא למפרע דהישראל עשה העקירה מרה"י דאסור וכדלקמן בסימן שמ"ז. ודעת הא"ר דמותר ליתן לו אף בידו כשהוא בחצר כיון שאין נותן לו ע"מ להוציאו דכיון דהא"י עומד בפנים כשיוציא לחוץ חשוב עושה בעצמו העקירה ויש להקל בזה כדבריו וכמ"ש בבה"ל ואם הישראל אינו מוסר לידו אלא הא"י לוקח מיד הישראל לכו"ע מותר כשלוקח ע"מ לאכול בחצר דאף כשיוציא הלא לא עשה ישראל העקירה כלל: **[ד]** לאכלן - אפילו אם אינו מפרש לו שיאכל ג"כ שרי דמסתמא יאכל שם אלא בא לאפוקי אם אין רשות בידו לאכלן שם או שהוא הרבה שא"א לאכלן שם אסור ליתנם לפניו דהוי כאלו נותנו ע"מ להוציא ויש בו משום מראית העין שיאמרו שמוציא בשביל ישראל ובשליחותו וכמבואר בסימן רמ"ז [מ"א בשם ש"ג וכן הוא באו"ז]: **[ה]** ופשט ידו לפני - ובזה אפילו לא יתנם הישראל לידו אלא יקבלם מיד הישראל דאין עושה הישראל שום עקירה אפ"ה אסור דכיון שידוע שיוציאנו יאמרו דבשליחותו מוציא וכ"ש למסור לידו דאסור משום העקירה וכדלקמן בסימן שמ"ז: **[ו]** או ליתן לו - ואפילו לא יתנם לידו אלא יניח לפניו בחצר כיון שידוע שיוציא אסור דיאמרו דבשליחותו מוציא וכנ"ל בסק"ד: **[ז]** אפילו אם החפצים של א"י - בטור איתא או אפילו וכו' ופירשו דאדלעיל קאי דהא"י עומד בחוץ ופשט ידו לפניו דבזה אפילו אם החפצים של א"י יש מראית עין שיאמרו דשל ישראל הם שמוסר לידו אבל כשעומד בחצר מותר לתת לפניו דלא גזרינן כולי האי בחפצים של א"י ואמרין דהרואה אותו שמוציא אח"כ ידע שהחפצים של א"י הם: **[ח]** בייחד לו מקום - היינו אם היה החפץ ממושכן אצל ישראל אף שייחד לו מקום על החפץ שיבוא ויטלנו כל זמן שירצה אפ"ה אסור להניחו שיטלנו בשבת דחפץ הממושכן אצל ישראל הוי כשלו ומה שייחד לו מקום לא מהני דשכירות לא קניא ועדיין ברשות הישראל הוא ואיכא משום מ"ע: **[ט]** משום דרכי שלום - כגון א"י שחלה ושלח אחר מאכל ישראל: **[י]** או

בא"י אלם - ומבקש חפציו ואף שאין חשש סכנה בדבר: **[יא]** וה"ה לצורך מצוה - ואף דאסור ליתן לא"י אם יודע שיוציא החפצים מביתו לר"ה בשבת אף שלא בשליחות ישראל וכ"ש כשהוא בשליחותו מ"מ התירו בכל אלו משום דלדידן להרבה פוסקים אין לנו ר"ה דאורייתא ואינו אלא שבות דשבות והתירו במקום מצוה או מפני דרכי שלום וכה"ג ומ"מ צריך לזוהר בכל אלו שלא למסור ליד א"י דיעשה הישראל עקירה דהא אפשר לבקש להא"י שיקחנה בעצמו ואפילו אם הא"י מבקש שיתנו לתוך כליו יש לזוהר שיעמידנו בבית ואחר שישפוך הישראל לתוכו יקחנו: **[יב]** חמץ מביתו - כגון ע"פ שחל בשבת [מרדכי]: **[יג]** דרך מלבוש - דאליה אסור כשאר חפצים של ישראל כיון שממושכנין אצלו דיאמרו דהישראל צוה להוציאו וכנ"ל בסק"ח מיהו אם הא"י אלם ואינו רוצה לקחת בדרך מלבוש מותר בכל גווני וכנ"ל: **[יד]** ויניח אחר - כתב באגודה ה"ה אם הא"י מניח המעות ונוטל המשכון נמי שרי ובלבד שלא יחשב הישראל עמו ולא יגע בס' [מ"א ותו"ש] ובא"ר משמע דהוא סובר דכשמניח מעות מחזי כמשא ומתן ולדידיה אין להקל בזה כ"א כשהא"י אלם ומ"מ נראה דאם יוכל להגיע לו מזה הפסד כגון שאין משכון שוה הכסף וכדומה יש לסמוך על המ"א ותו"ש: **[טו]** ולא יגע - בשום אחד מהמשכונות לא בהישן ולא בהחדש מיהו בישראל כה"ג יש להקל שיגע בו דבישראל לא מחזי כמו"מ אלא כמשאילו ואם בא הא"י ליטול משכונו ואין הישראל מאמין לו אין ישראל אחר רשאי לערב עבורו דאסור משום ממצוא חפצך: **[טז]** יש אוסרים - שמא היתה ביה"ש קמח או עיסה שאינו ראוי לכוס ואיתקצאי לביה"ש ואפילו אם נאמר דהיו אז חטים דראוי לכוס מ"מ אין ראויים לאכול באותו ענין שנעשו לבסוף לאחר שנעשה בו איסורא דאורייתא שנעשה לחם והו"ל נולד ויש שאוסרין מטעם אחר שמא יאמר לא"י לבשל ואע"ג דא"י שהדליק נר לעצמו לא גזרינן כמ"ש סימן רע"ו במידי דאכילה דלהוט ביותר גזרינן טפי וכתב המ"א בסימן תקי"ז דמדברי המחבר שם משמע דס"ל כטעם הזה: **[יז]** ויש מתירין - דלא מחלקי בין מידי דבר אכילה ללאו בר אכילה כיון שמ"מ עשהו בשביל עצמו ולענין מוקצה ס"ל כיון שהיה יכולת ביד הא"י לגמרו אין ע"ז שם מוקצה ונולד. כתב ב"י בשם או"י שלדברי הכל אם בישל או אפה עבד ישראל בשבת אפילו לצורך עצמו ואפילו בשבת ראשונה ובפעם ראשונה שאין העבד יודע אם אדונו יאכל מזה אם לאו אפ"ה אסור מפני שהוא מכירו ומרגילו לשבת אחרת ע"ש שהביא לזה ראה מתוספתא ועיין לקמן בסי"א מה שנכתוב בזה: **[יח]** ובשעת הדחק - כגון שדר בכפר יחידי שא"א לשאול פת מחבירו [אחרונים]: **[יט]** על המתירין - ומ"מ יזהר שלא לקרוא אותו לביתו לפרוע לו דמיו דהוי מקח וממכר ועיין לעיל בסימן שכ"ג ס"ד [רי"ו הובא בב"י]: **[כ]** ליתן לו מעות וכו' - דזה אסור לד"ה ואפילו לצורך מצוה: **[כא]** שצד דגים וכו' - ובזה כו"ע מודו דאסור משום דהוא ודאי מוקצה שנצודו בשבת ולא היו מזומנים מאתמול [וכ"ש האוסרין גם בפת בס"ד] ולאו דוקא שצדן א"י דה"ה אם נצודו מאליהן בשבת בהמצודה שפרסו מע"ש: **[כב]** או ליקט פירות - ג"כ משום מוקצה דמחוברין היו ביה"ש וגם גזרינן בזה שמא יעלה ויתלוש כמו שגזרו על פירות הנושרין בשבת כדלעיל בסימן שכ"ב [משום דאדם להוט אחריהן וגם בקל הוא לתולשן] וה"ה כאן שנתלשו ע"י א"י דלא גריעי דשניהן נתלשו שלא ע"י ישראל: **[כג]** אסורים לישראל - בין באכילה בין בטלטול: **[כד]** ואפילו ספק - דספק מוכן אסור ואפילו המתירין לקמן בס"ז בספק לענין מו"ש בזה מודי וכדלקמיה ודוקא בספק הוא דאסור דתלינן דבו ביום נצודו ונתלשו אבל אם ניכר דנתלשו מע"ש כגון פירות שנכמשו וכן בדגים ככה"ג שרי וכדלקמן בסימן תקט"ו ע"ש בב"י: **[כה]** לערב מותרין מיד - דדוקא כשעשה המלאכה בשביל ישראל הוא דגזרו לאסור בערב עד כדי שיעשו כדלקמיה בסעיף שאח"ז אבל כשעשה לעצמו לא שייך למגזר [אחרונים]: **[כו]** אם ליקט וצד - וה"ה בכל המלאכות דאורייתא שעשה הא"י בשביל ישראל ואפילו עשה מעצמו בלא צווי הישראל כדלקמן בסימן תקט"ו ע"ש בב"י: **[כז]** בשביל ישראל וא"י - כגון שהיה מחצה ישראל ומחצה א"י או בידוע שגם לישראל צד וליקט אף דהרוב היו א"י [מלקמן סימן תקט"ו סעיף ו' בהג"ה] ועיין במש"כ לעיל סימן רע"ו בבה"ל: **[כח]** צריך להמתין וכו' - והיינו אפילו ישראל אחר שלא נלקט בשבילו כיון דעשה מלאכה דאורייתא בשביל ישראל אסור לכל ליהנות עד מו"ש בכדי שיעשו [ובשבת גופא בטלטול נמי אסור כבסימן תקט"ו] ולאו דוקא בצד דה"ה בכל המלאכות וכנ"ל להטעם דאסרו לכל עד בכדי שיעשו שלא יהנו ממלאכה הנעשית בשביל ישראל בשבת וגם דגזרו דכשהיה מותר מיד במו"ש יאמרו לא"י בשבת להכין שיהיה מזומן על מו"ש מיד: **[כט]** בכדי שיעשו - מבואר לקמן סימן תקט"ו דהיינו שיעור שילך הא"י במו"ש למקום שלקט וילקוט שם אחרים ויחזור לכאן ואם אינו ידוע מהיכן הביאו שיעורן בכדי שיביא מחוץ לתחום ואם בתחלה בשבת הביאן על סוס משערינן ג"כ דרך רכיבה [מ"א בשם כנה"ג] ולענין אם נאמן א"י במסיח לפי תומו שנלקטו מע"ש עיין במש"כ שם ובסימן תקי"ג: **[ל]** ספק אם לקטן וכו' - כגון שהא"י אמר לישראל ליתן לו פירות בשבת והלך לבית הא"י ונתן לו פירות דספק אם לקט אלו בשבילו או חשב ללקוט אחרים בשבילו ואלו לקט לעצמו מתחלה אבל א"י שהביא דורון לישראל לא הוי ספק דאמרינן דודאי בשבילו לקטן וכן אם הביא פת חמה לישראל אמרינן דודאי בשבילו אפה [מ"א ותו"ש] ושי"א דלא כב"ח]: **[לא]** ואין ידוע וכו' - גם זה לאו בהביא דורון מיירי דבהביא דורון [או הביא למכור]

חשבינן כודאי תלשן בשבת דמסתמא הביא מן המשובחין שנלקטו היום ואסורין במו"ש בכדי שיעשו לכו"ע: **[לב]** אסורין בו ביום ולערב וכו' - והטעם דאסרו מספק אף שהוא מלתא דרבנן דספיקא לקולא משום דהוא דבר שיש לו מתירין שאפשר להמתין עד מו"ש. ואם היו שני הספיקות יחד אם תלשן בשבת וגם אם תלשן בשביל ישראל בשבת גופא אסור דהא אפילו ודאי לא בשביל ישראל לקטן אסור בשבת משום ספק מוכן כנ"ל בס"ה אבל במו"ש יש להתיר בזה מיד משום ס"ס [תו"ש ופמ"ג וחי"א]: **[לג]** וי"א דלערב מותר מיד - דס"ל דלא אסרו רבנן בזה מספיקא ומ"מ בשבת גופא דאיסורו משום מוקצה מודו דאין להתיר אפילו היכא דרק ספק אם נלקטו בשבת דבספק מוכן החמירו יותר משאר ספיקות דרבנן וכנ"ל בס"ה ולדינא כתב הא"ר דמשמע מאחרונים דיש לסמוך על הי"א הזה דאין להחמיר למו"ש אבל בח"א כתב דאין להקל רק לצורך מצוה וכן משמע מא"א סק"י"ח שאין להקל בזה ושכן הכריע הב"י בסימן תקט"ו: **[לד]** שאין בו חשש - כגון דברים אחרים שאין שייך בהם צידה ולקיטה או אפילו בהני אלא שניכרין שלא נצודו ונלקטו בשבת כנ"ל וכדלקמן סימן תקט"ו: **[לה]** מותר - היינו אף באכילה ואפילו להאוסרין בס"ד בכל המלאכות של אכילה שעשה הא"י בשביל עצמו באיסור תחומין שרי ואף בתחומין ד"ב מיל וכדלקמיה: **[לו]** מותר לטלטל - דהא מחמת עצמן אין בהן איסור מוקצה שלא נצודו בשבת ואף דבאכילה אסורין לאותו ישראל כיון שלישאל אחר מותרין אין עליהם שם מוקצה דהא ראויים לישראל אחר [הרא"ש]: **[לז]** אבל לאכול אסור וכו' - ואם הביאו בשביל שני בני אדם שני דברים אסורין להחליף כדי להתיר באכילה דאם יהיו מותרין יבואו לומר לא"י לכתחלה להביא להם. ולמכור לאחר שלא הובא בשבילו מותר [והיינו באופן ההיתר המבואר בסימן שכ"ג] ובלבד שלא ירויח למכור ביוקר ממה שלקח [כנה"ג]: **[לח]** למי שהובא בשבילו - ומבואר לקמן בסימן תקט"ו דה"ה לב"ב דאסור [וה"ה לאורחים שהיו מזומנים אצלו בשבת עיין שם במ"ב] ואם הביא למכור בעיר שרובה ישראל אסור לכל דבשביל כולם הביא ובעיר שרובה א"י כתוב בשו"ע שם דמותר ועי"ש במ"א. ודע דאם הובא בספינה למעלה מיו"ד שרי דאין תחומין למעלה מיו"ד [מ"א] ועיין בסימן ת"ד דהיינו שלא היה ביבשה בבין השמשות וגם לא היה למטה מעשרה פעם אחד דאם היה למטה פ"א ויצא משם חוץ לתחום אף שהיה אח"כ כל הדרך למעלה מעשרה וכ"ש אם היה ביבשה ביה"ש אסור לטלטל חוץ לד"א עי"ש: **[לט]** בכדי שיעשו - הכל לפי הענין שנעשה מלאכה בשבת דאם הביא הא"י דרך רכיבה על הסוס צריך לשער ג"כ באופן זה. ואם הביא ממקום רחוק הרבה ושהה ג' ימים א"צ להמתין רק יום אחד כנגד הזמן שהלך בשבת והיינו בידוע מאיזה מקום הביא אבל כשאין ידוע משערין לעולם כמו שהביאן חוץ לתחום: **[מ]** וי"א וכו' - לפי שאין רגילות להביא בלילה ממקום רחוק וא"כ אכתי נהנה הישראל במה שהביאו ביום וע"כ צריך להמתין שיעור ההבאה למחר ביום ודוקא בזה שהובאו ממקום רחוק דהוא חוץ לתחום ס"ל כן משום דאין דרך להביאו בלילה משם אבל לעיל כשהיא תוך התחום אלא שלקטו או צדו בשבת גם לדעה זו סגי להמתין בכדי שיעשו בלילה וכתב המ"א דהיש"ש פסק כסברא ראשונה להקל וכן מסתבר דאין להחמיר בזה דהא להי"א השני מתירין לגמרי וכ"ש לצורך אורחים או שאר דבר מצוה בודאי יש להקל אבל אם היה בו גם איסור דאורייתא שלקט ממחובר חוץ לתחום יש להחמיר מ"מ לדבר מצוה יש להקל בכל גווני: **[מא]** ולאחרים מותר - דבתחומין דרבנן לא אסרו לאחרים רק למי שהובאו בשבילו וכן בשאר איסור דרבנן כדלקמיה בס"י [ואם הביא גם דרך ר"ה עיין לקמן סי"ד סקע"ה] ואפילו בתחומין ד"ב מיל להסוברין דהיא דאורייתא כיון שאינו מפורש בקרא לא החמירו בו [מ"א בשם תה"ד בסימן תקט"ו]: **[מב]** מותר לערב מיד - דס"ל דבאיסורי דרבנן א"צ להחמיר בכדי שיעשו אף למי שהובא בשבילו ולדינא יש להחמיר כסברא ראשונה [א"ר בשם ב"ח ומהרש"ל וכתב שכן משמע מסתימת השו"ע לקמן סימן תקט"ו] וכ"ש בתחומין ד"ב מיל ד"א דהוא דאורייתא: **[מג]** בתוך ד"א - דכל דבר שיצא חוץ לתחום אסור לטלטל חוץ לד"א אף שמותר באכילה במקומם אם לא בעיר שמוקפת מחיצה דנחשב כל העיר כד"א: **[מד]** מוקפת חומה - וה"ה כשנתקן בצורת הפתח דחשיב נמי כל העיר כד"א וכ"ש בית וחצר דנחשב כל ההיקף כד"א: **[מה]** והוא שתהא מוקפת וכו' - דאם אינה מוקפת לדירה או שהניח הא"י בשדה אין להחפץ רק ד"א ואם טלטל אותו אחד אמה או שתים שוב אין רשאי אחר לטלטלו רק עד תשלום ד"א [מ"א ותו"ש ושי"א]: **[מו]** ועיין לקמן סימן ת"א - היינו דשם כתב לכאורה היפך זה אבל הטי"ז כבר יישב שם דלא סתרי אהדדי ע"ש: **[מז]** אם הוא ספק וכו' - ואף דספיקא דרבנן לקולא אסור בזה משום דהוי דבר שיש לו מתירין דאפשר להמתין עד ערב וכנ"ל [רמב"ן במלחמות פרק כ"ב והה"מ וכן העתיקו האחרונים]: **[מח]** אסור - סתם בזה כדעת הגאונים דאוסרין בספק וכן סתם בסעיף ט"ו [ודלא כדעת המתירין המובא בב"י והוא דעת הי"א שבסעיף ז'] והנה אף דלדעתם אף במו"ש אסור בזה בכדי שיעשה מ"מ הסכימו האחרונים דלענין מו"ש אין להחמיר בזה דהא אפילו בודאי חוץ לתחום יש אומרים דא"צ להמתין בכדי שיעשה וכנ"ל בס"ח ע"כ בספק עכ"פ יש לסמוך על המתירין: **[מט]** אין לחוש מספק - שהפירות האלו הביאן חוץ לתחום דאדרבא דאמרינן כאן נמצאו כאן היו: **[נ]** ואפילו וכו' - ואף דבזה יש לספק שהביא מהבית שיש לו חוץ לתחום מ"מ תלינן להקל דעד כאן לא אסרינן מספק אלא בא"י שאין לו דירה כלל בתוך התחום חיישינן דשמא חוץ לתחום הביאו בשבת אבל בזה שיש

לו בית בתוך התחום לא מספקין כלל שמא הביאו מחוץ דאמרינן כאן נמצאו כאן היו היינו בהבית שבתוך התחום: **[נא]** שאין האי"י מכירו - דבמכירו אף שהאי"י עשה לעצמו אסור דגורו שמא ירבה האי"י לדלות בשבילו ועיין לקמיה בס"ק ס"ו דאפילו דלה שלא בפני ישראל אסור ואך עכ"פ בעינן שידע האי"י שהישראל צריך לאותה המלאכה דאז נוכל לומר שיכוין להרבות בשבילו במכירו ועי"ש עוד מה שכתוב בזה: **[נב]** בכל מיני תשמיש - היינו דלא מבעיא לשתייה דעקרו עומד לכך בודאי אסור אלא אפילו שאר תשמישין נמי אסור להשתמש בהם [תוס']: **[נג]** אפילו ישראל אחר - דכיון דאתעביד בהו מלאכה דאורייתא בשביל ישראל אסור לכל ישראל וכנ"ל בס"י ואפילו לערב במו"ש יהיה אסור עד בכדי שיהיה שהות לדלות חדשים וכנ"ל: **[נד]** לכרמלית - דאינו אלא מלאכה דרבנן מותר לישראל אחר וכנ"ל בס"ח: **[נה]** הואיל ואפשר - דלא חשיב נהנה ממלאכת האי"י בשבת כיון דאפשר לו לירד לתוך הבור ולשתות בהיתר בלא חילול שבת דדוקא בבהמתו אסור דאי"א לה לשתות מתוך הבור ובהמה נמי אם הביא מים מנהר שאפשר לה לשתות משם גופא או שהביא מבור העומד ברה"י שהיה אפשר להכניסה שם ולהשקותה בלא חילול שבת ג"כ יהיה מותר דאף דהאי"י הביא דרך ר"ה באיסור לא חשיב נהנה ממלאכת שבת כיון דאותה ההנאה היה יכול ליהנות בלא חילול שבת אבל אם בפעם הזה הביא האי"י מים לבהמתו מבור שהוא רה"י העומד בר"ה דאלו המים אי"א להשקותה בהיתר וכנ"ל אף שיש שם גם נהר שהיה אפשר להשקותה משם אסור דעכ"פ מים אלו הביא ממקום שא"א לה לשתות בהיתר: **[נו]** לילך שם - ואם אין הישראל יכול לילך שם מפני סכנת דרכים אסור גם לדעה זו ופשוט דה"ה להדיח כלים בהמים או לעשות בהם שאר תשמישין שלא היה אפשר לעשות שם בתוך הבור דינו כבהמתו ואסור גם לדעה זו ולענין דינא העיקר כדעה ראשונה דהוא דעת כל הראשונים וכן משמע מהגר"א ותו"ש ורק לצורך גדול או לצורך שבת יש לסמוך ע"ז להקל ובמו"ש יש להתיר מיד בכל גווני: **[נז]** ויש מתירין - האחרונים נדחקו מאד בטעם הדבר דהא אף היש מקילין דבסמוך לא מצינו שהקילו רק לענין דיעבד אבל לא לכתחלה להתיר אמירה לא"י אפילו בכרמלית וכ"ש בר"ה וגם מה שציין המציין ע"ז כלבו כתב המ"א דלא נמצא זה בכל בו והגר"א כתב דהוא דעת ראבי"ה המובא בב"י בסימן ש"ז ע"ש: **[נח]** או שאר דברים - היינו דבר שהוא צורך שבת קצת: **[נט]** דרך כרמלית - ובד"מ משמע דנהגו להקל אף בר"ה דילן: **[ס]** ואע"פ שיש להחמיר - דמטעם שבות דשבות אין מתירין לכתחלה רק בצורך גדול או לדבר מצוה גמורה כגון שהוא צריך המשקה לקידוש או להביא התבשיל החם שהוכן לסעודות שבת: **[סא]** אין למחות - ועכ"פ לא יתן מעות לא"י ע"ז [מ"א] וגם לא יתן לו הכלי לידו ולא יקבלם מידו בעת הבאתו כדי שלא יעשה הישראל העקירה וההנחה [אחרונים]: **[סב]** לצורך שבת - כתבו האחרונים דמ"מ אין להקל אלא בשכר וכיו"ב מהדברים הצריכים בשבת שא"א להיות בלעדס אלא בדוחק קצת אבל דברים שא"צ כ"כ כגון פירות וכיו"ב אין להקל ואפילו אם הוא רוצה להתענג בהם לכבוד שבת ולא יפה עושין המשלחין ע"י א"י מגדנות לאורח ולחתן חוץ לעירוב: **[סג]** ובשעת הדחק - היינו או בשעת הדחק [כ"מ בד"מ]: **[סד]** לצורך בהמתו - ולדעת היש מקילין הנ"ל אף כשלקטן לצורך בהמת ישראל מותר כיון שיכולה לאכול במחובר אם לא שהיה בעבר הנהר שאינה יכולה לאכול משם או שהיו העשבים מועטין שאין דרך להאכיל במחובר אבל שארי פוסקים לא חלקו בזה והעיקר כמותם וכנ"ל אך אם הוא שעת הדחק שאין לישראל עשבים כתב הח"א דיכול לסמוך על דעת היש מקילין הנ"ל ולומר לא"י שיאכילנה לבהמתו אפילו אם לקטן לצורך ישראל וכן במילא האי"י מים מן הנהר במקום שיכולה הבהמה בעצמה לילך ולשתות ואין לו מים אחרים ליתן לה אע"ג שמלאן א"י בשביל ישראל מותר אבל לומר לא"י ללקט עשבים בכל ענין אסור דהוי מלאכה דאורייתא וכן לומר לא"י למלאות מים מן הבור שהוא רה"י בר"ה בכל ענין אסור אך אם סביב הבור הוא כרמלית מתיר שם בכלל ס"ב ע"י א"י משום צער בעלי חיים ודוקא פעם אחד ביום ולא יותר וע"י ישראל לעולם אסור: **[סה]** מאכיל אחריו ישראל - דמוקצה מותר בהנאה: **[סו]** אבל אם מכירו וכו' - מדסתם המחבר משמע דאף אם שלא בפני הישראל ליקט אסור אם מכירו וכן פסקו כמה אחרונים ועכ"פ בעינן שידע האי"י בשעת מלאכתו שצריך לזה הישראל המכירו דאז שייך למגזר שיכוין להרבות בשבילו ויש פוסקין המחמירין שסוברין דאפילו אם כבר עשה האי"י ולא ידע אז שהישראל צריך אסור אם מכירו דאף דאין בזה חשש שירבה בשבילו בשבת זו גזרינן דבמה שיהנה ממלאכתו ירגילו להרבות בשבילו לשבת אחרת ולעת הצורך יש להקל בזה: **[סז]** אסור - היינו רק עד הערב וא"צ להמתין בכדי שיעשו [מ"א]: **[סח]** מותר - דאף להסוברין לאסור משום שבת אחרת לא חיישין בזה שיעשה בשביל ישראל עצמו לשבת אחרת דדוקא בדבר שיעשה לעצמו חיישין שמא ירבה בשביל ישראל אבל לא שיעשה בשביל ישראל לבדו: **[סט]** אם אומר בפירוש - ר"ל ואסור אפילו אם השתמש מתחלה בעצמו ג"כ וכדלעיל בסעיף ו"ו: **[ע]** והלך וכו' - ולא נשתמש בו מאומה ומשמע דאם לא היה האי"י הולך היה מותר לישראל להשתמש תיכף משהדליק הנר אף קודם שהשתמש בו האי"י משום דתלינן דמסתמא הדליק אדעתא שישתמש בו אח"כ ועיין בעו"ש ובבה"ל בס"י ד"ה להשקות: **[עא]** א"צ למחות בידו - מללקט ולהאכיל לבהמתו כיון שאינו עושה זה בצווי ישראל אלא מעצמו ואמרינן דלאו להנאת ישראל מכוין אלא אדעתא דנפשיה עושה כדי להרויח ולכן א"צ למחות בו וכדלקמן בסימן של"ד סכ"ה לענין

דליקה שא"צ למחות בא"י כשבא מעצמו לכבות משא"כ בסי"א שהישראל בעצמו מאכיל אסור כיון שנהנה בידים וה"ה כשהא"י מאכיל בצווי ג"כ אסור אף שליט מעצמו מתחלה: **[עב]** אבל אם רגיל וכו' - דהוא רק הערמה בעלמא ואסור: **[עג]** עולמית - ואע"ג דבכל מלאכות שנעשה בשביל ישראל אינו אסור רק בכדי שיעשה הכא דהוא מילתא דפרהסיא וכדלקמיה החמירו בו חכמים טפי וה"ה בכל מילי דפרהסיא שנעשה בשביל ישראל אסור לו עולמית [מ"א בשם הרמב"ם] אבל מדברי ה"ט"ז בשם הר"ן משמע דדוקא הכא החמירו חכמים לאסור עולמית משום שגנאי הוא לישראל שיקבר בקבר מפורסם שנתחלל בו שבת בשבילו אבל בשאר מלאכות בכל גווני אינו אסור רק בכדי שיעשה ועיין סוף סימן תרס"ד וכדברי הר"ן מצאתי עוד בכמה ראשונים וע"כ אין להחמיר בעת הצורך: **[עד]** והוא שימתין וכו' - ואע"ג דלאחר לא שייך למגזר שמא יאמר לא"י בשבת לעשות כדי שיהיה מוכן למו"ש מ"מ לא חילקו בדבר שנעשית בו מלאכה גמורה בשביל ישראל. ודע דבכל המלאכות שנעשית בשביל ישראל דאמרינן דצריך להמתין בכדי שיעשו אפילו אם אמר לו לא"י שיעשה עבורו אף דעבד איסורא בזה אפ"ה אין צריך להמתין במו"ש רק עד כדי שיעשו משום שלא יהנה ממלאכת שבת ולא יותר [מ"א]: **[עה]** שהביא בשבת וכו' - מיירי שהביאן מחוץ לתחום וגם היה דרך ר"ה שנעשה איסור תורה דאם לא היה דרך ר"ה היה מותר לאחרים לערב מיד: **[עו]** ממקום קרוב - דהיינו מחוץ לתחום ואם הביאן דרך סרטיא גדולה שהוא מפורסם אסור לו עולמית כמ"ש ס"י"ד לגבי ארון וקבר: **[עז]** ואם ידע בודאי וכו' - בין להחמיר וכגון שהוא הרבה יותר מתחום ובין להקל כגון שהוא בתוך התחום ומחמת שהביאן דרך ר"ה לכך צריך להמתין עד כדי שיביאו מאותו מקום שלא יהנה ממלאכת שבת: **[עח]** ימתין לערב כדי וכו' - ר"ל אפילו הוא דבר המצוי במקום קרוב כיון שבא עתה מרחוק צריך להמתין בכדי שיבוא במקום שבא [ב"י]: **[עט]** וה"מ כשהביאם וכו' - קאי אתוך התחום לכך מותר כשהביאן דרך כרמלית אפילו לו לערב מיד דאם היה מחוץ לתחום אפילו דרך כרמלית היה אסור לו בכדי שיביאו ולאחרים מיד וכמו שסתם לקמן בסימן תקט"ו ס"ה ואף דעל כרמלית יש ג"כ איסור דרבנן כמו על תחומין מ"מ הקילו בו משום שאינו מתהנה כ"כ בהבאת הא"י מתוך התחום: **[פ]** ספק אם הובאו וכו' - וגם כאן שייכי הני תנאים שנזכרו בסי"ט [ט"ז]: **[פא]** חוששין שמא וכו' - וע"כ צריך ג"כ להמתין בערב כדי שיביאו מחוץ לתחום

שכו

סימן

[א] אסור לרחוץ וכו' - גזירה שמא יבואו ע"ז להחם בשבת: **[ב]** כל גופו - וה"ה רוב גופו דרובו ככולו: **[ג]** לבד - וכ"ש אם רוחץ כדרך הרחיצה כל הגוף ביחד: **[ד]** ואפילו לשפוך וכו' - היינו אפילו ממים שהוחמו מע"ש ואפילו הם בקרקע: **[ה]** בהם - היינו בחמין שהוחמו מע"ש אבל בחמין שהוחמו בשבת אסור אפילו ידיו לבד: **[ו]** או שאר אברים - ואשה שלובשת לבנים בשבת ויו"ט מותרת לרחוץ במקומות המטונפים בחמין שהוחמו מע"ש ויו"ט רק שתזהר לרחוץ בידים ולא בבגד כדי שלא תבא לידי סחיטה ויש נשים נוהגות שאין לובשות לבנים בשבת ויו"ט ובמקום שאין מנהג ידוע יש להתיר [אחרונים]: **[ז]** בחמי האור - לפיכך במקום שנוהגין להחם המקוה צריך לזהר שלא יהיה רק פושרין דאל"כ אסור לטבול בו [ח"א] ועיין בקרבן נתנאל פרק במה מדליקין ס"י כ"ד ובתש"ו נ"ב מ"ת ס"י כ"ד: **[ח]** אבל בחמי טבריא - וה"ה שארי מעינות חמין לא גזרו עליהן איסור רחיצה ועיין לקמן בסימן שכ"ח במ"א סקמ"ט דבמקום שאין דרך לרחוץ בהם אלא לרפואה אסור לרחוץ בהן בשבת וע"ש מה שכתבנו בזה: **[ט]** בצוננין - ועיין לקמן במ"ב סקמ"א שנהגו שלא לרחוץ בנהר: **[י]** אבל אם המקום - היינו דמשום שהוא מקורה נפיש הבלא ואתי לידי זיעה ע"י הרחיצה וזיעה אסור כדלקמן בסי"ב: **[יא]** דמותר להזיע - דלא אסרו זיעה אלא במקום שהרחיצה אסורה ולכן מותר הרחיצה אפילו במקום מקורה ויש לסמוך על דעה זו [מא"ר]: **[יב]** סילון של צונן - כדי שיתחממו מחום אמת המים ואסור משום דהוי כמטמין בדבר המוסיף הבל דאסור אפילו מבעוד יום וכמ"ש בסי" רנ"ז ס"א: **[יג]** יוצא וכו' - היינו שממשיך את הצונן דרך סילון המוקף מכל צד ואין מתערב מימיו עם החמין אבל אם פי הסילון נכנס לתוך האמה ומתערב הצונן עם החמין יחד שרי אף ברחיצה אם המשיכו מע"ש: **[יד]** אפילו המים וכו' - ומיירי שסתם פי הסילון שהונח מבע"י ונתמלא בצוננים ונשאר מונח מוטמן עד ביום השבת שאז פותחין פי מוצאו שישפכו מימיו להעוקא שבקרקע והם לא הוחמו בשבת אלא מבע"י רק שהיו מוטמנים בשבת אפ"ה אסורים ככל הטמנה במוסיף הבל שאסור אף בדיעבד [בית מאיר]: **[טו]** כאלו הוחמו בשבת - ר"ל ואפילו לרחוץ בהן ידיו אסור וכנ"ל: **[טז]** ואסורים ברחיצה - ר"ל כל גופו אבל ידיו מותר כמ"ש בסי" תקי"א ס"ב: **[יז]** ונמצא כרוחץ כל גופו - זהו מלשון הרמב"ם ור"ל שאין לאסור

מפני חמום המים גופא דהפשר אינו בכלל בישול רק מפני חשש רחיצה וס"ל דכיון שאין זה רחיצה גמורה עשאוהו רק כחמין שהוחמו מע"ש דאין אסור אלא כל גופו כמ"ש בס"א וה"א שבסעיף שאחר זה ס"ל דדינו שוה כרוחץ בחמין שהוחמו בשבת דאסור אפילו לרוחץ בהן פניו ידיו ורגליו [ואף דסתם חמין שהוחמו בשבת הוחמו המים באיסור והכא בעניננו הלא לא היה על המים שם חימום רק שם הפשר בעלמא אין לחלק בזה דאפילו מים שרק הופשרו בשבת ואין היד סולדת בהן ג"כ אסור לרוחץ בהן אפילו אבר אחד]: **[יח]** אחר שנתחמם - שאין המים מתחממין כ"כ: **[יט]** ואפילו בחול - וכ"ש דאסור בשבת שמא ישפכו עליו ונמצא כרוחץ בשבת כ"כ רש"י והר"ן ולפ"י אם החמין בכלי סגור [שקורין ווארם פלאש] שרי אבל לפירוש התוספות דהטעם משום דמינכר שהוא לרפואה וגזירה משום שחיקת סמנים גם בזה אסור [קרבן נתנאל] ולצורך גדול יש להקל: **[כ]** מותר להחם בגד - וה"ה להחם כלי בשבת דמותר אף לפירוש התוספות הנ"ל דלא מינכר כ"כ שהוא לרפואה: **[כא]** הרוחץ בנהר וכו' - כתבו הפוסקים דנהגו שלא לרוחץ כלל בנהר או במקוה דמצוי לבוא לידי סחיטת שער ועוד כמה טעמים עיין במ"א ולענין טבילה עיין לקמיה מיהו ידיו ורגליו מותר לרוחץ בנהר כשמנגב קודם שילך ד"א [א"ר]: **[כב]** כשעולה וכו' - ר"ל תיכף כשעולה סמוך לנהר יגב נפשיה ולא ילך כלל בהמים שעליו דלמא ישכח וילך בהם ד"א וא"כ משמע מזה דמלבושי שפושטן קודם שיורד לנהר צריך שיניחם סמוך לנהר ועכ"פ המטפחת שמטפח גופו בו כדי שלא ילך בהמים שעליו ועיין בפמ"ג דה"ה בנהר גופא כשעולה ממקום עמוק וחצי גופו הוא חוץ למים צריך לזהר שלא ילך כך ד"א שהנהר הוא כרמלית ונמצא שנושא ד"א בכרמלית ולפ"י כשיורד לטבול בנהר ובתחלתו המים נמוכין סמוך לקרקע צריך לזהר שלא ילך ד"א רחוק משפתו שבחזרתו ישא המים עליו ד"א: **[כג]** לא הקפידו בו - ר"ל לפי שהם מועטים ואין מצוי בהם שיעור הוצאת המים שיתחייב בהן לא גזרו בזה שהוא שלא כדרך הוצאה ועיין בביאור הגר"א דלפירוש התוספות משמע דאפילו ריבוי המים נבלע בלבושו ג"כ מותר לילך בהן ועיין בט"ז הטעם: **[כד]** אדם וכו' - ר"ל אע"ג דכלי אסור להטבילו ולטהרו מטומאתו בשבת ויו"ט מפני שנראה כמתקן הכלי ע"י אדם שאני מפני שהוא נראה כמצנן עצמו במים ואפילו אם העת קר וגם המים סרוחים שאין דרך לרוחץ בהם מ"מ לפעמים כשאדם בא מן הדרך ומלוכלך בטיט וצואה הדרך לרוחץ אף באלו וע"כ מותר אפי' היה יכול לטבול קודם השבת. ונוהגות הנשים שאינן טובלות שלא בזמנן בשבת וכתבו הפוסקים דיפה נהגו משום דכיון דסוף סוף המנהג בזמננו לאסור בשבת לרוחץ כל הגוף אפילו בצונן וכנ"ל א"כ ניכר דהוא משום טבילה ומחזי כמתקן וכתבו האחרונים דמ"מ נראה דמותר לטבול לקריו כיון דנתבטל התקנה ומותר בתורה ובתפלה אפילו קודם טבילה וכנ"ל בס"י פ"ח א"כ לא מחזי כמתקן ע"י הטבילה ועיין במש"כ בביאור הלכה דיש מחמירין וסוברין דאין לחלק בין טבילת קרי לשאר טומאות ומי שנוהג להקל אין למחות בידו כי רוב האחרונים סותמין להקל בזה ועכ"פ בנטמא בשבת ויו"ט גופא נראה בודאי דאין להחמיר וכן נתפשט המנהג להתיר אך יזהר מאד שלא יבוא לידי סחיטה דהוא איסור גמור: **[כה]** לרוחץ פניו ידיו וכו' - היינו אפילו יש לו זקן וה"ה שער ראשו אך שלא יסחטם אחר רחיצתו: **[כו]** בדברים שאינם משירים שער - ר"ל שאינם ודאי משירים אף דלפעמים הם ג"כ משירים אפי"ה מותר כיון דהוא אינו מתכוין לזה אלא לצחצח עצמו בלבד וק"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר: **[כז]** שלא יהיה הרוב - הטעם דאז פסיק רישא הוא ואסור משום גוזז אף שאינו מתכוין לכוי"ע: **[כח]** לרוחץ ידיו במורסן - וה"ה פניו אף שיש לו זקן דמורסן הוא דבר שאין משיר שער ומותר לשפשף בהן ורק צריך לזהר שלא יערב מתחלה המורסן במים משום לישה אלא יקחם בידי הרטובות ממים ואף דגם בזה מתגבל קצת מורסן במים הטפוחות שעל ידיו אין לחוש דגיבול כלאחר יד הוא וזהו שמסיים הרמ"א ואע"פ שיש להחמיר שלא לגבל אפילו ע"י שינוי בשבת אא"כ נתן המים מע"ש כמו שנתבאר בסימן שכ"ד מ"מ כאן שאינו נותן המים ממש על המורסן אלא שלוקחו בידי הרטובות מותר לד"ה: **[כט]** לרוחץ ידיו במלח - הטעם כדלקמיה דע"י רחיצתו נימח המלח ונולד דבר חדש ודמי למלאכה אבל לרוחץ ידיו במי מלח שרי לכוי"ע וכמו שכתבתי לעיל בסימן ש"כ ס"ב במ"ב ע"ש: **[ל]** והוי נולד - ודמי לריסוק שלג וברד שנתבאר לעיל בסימן ש"כ שאסור ג"כ מטעם זה ועיין במ"א שכתב בשם ש"ג שיש מתירין בזה דס"ל דמה שאסרו חז"ל לרסק שלג וברד הוא משום גזירת סחיטת פירות העומדין למשקין שאף השלג וברד למימיהם הם עומדים וא"כ בורית ושאר חלב שאינם עומדים למשקין מותר לכתחלה ועיין בספר תפארת ישראל שכתב דבבורית שלנו שהיא רכה לכוי"ע אסור משום ממחק וכעין מה דאיתא לענין שעה בסימן שי"ד ס"א ע"ש וכן מצאתי בספר דברי מנחם בשם המעש"ר בפי' כ"ב מהלכות שבת דין י"ג דהוא ממרח וממחק והוא אב מלאכה ופסיק רישא וכו' והוא פשוט ויש להזהיר העם ע"ז מאד עכ"ל ולבד כ"ז משמע ברש"י דף נ' ע"ב דבורית משיר השער וכ"כ הר"ן וכן הוא מנהג כל ישראל להחמיר בזה: **[לא]** שסתמו נקביו - אותן נקבים שהמרחץ מתחמם על ידיהן שהאור ניסקת מבחוץ מתחתיו ואותן בתי חורף שמחממין אותן מתחתיהן ועל הנקבים יש קערות ברזל או סתימת אבן נוהגין בו היתר לפותחן בשבת: **[לב]** רוחץ בו מיד - שהרי לא נתחמם בשבת. ואם ספק אם היה פקוק נקביו עיין לעיל בסימן שכ"ה ס"ז: **[לג]** שמאליו הוחם בשבת - ע"י שנתנו בו עצים בע"ש מבעוד יום: **[לד]** שמא יחתה בגחלים -

וכיון שאסרו חז"ל לעשות כן לפיכך צריך להמתין למוצאי שבת בכדי שיעשו כדי שלא יעשה כן בפעם אחרת שלא יסתום נקביו ויבוא לידי חיתוי [תו"ש]: **[לה]** אפילו להזיע - מפני עוברי עבירה שהיו רוחצין בחמין שהוחמו מבעוד יום ואמרו מזיעין אנחנו לפיכך אסרו גם הזיעה ואם אינו מתכוין להזיע מותר לדעה זו אפילו אם המרחץ קטן דנפיש הבליה שבודאי יזיע: **[לו]** במקום שיכול להזיע - היינו שהמרחץ קטן דנפיש הבליה ומזיע אסור אע"פ שאינו מכוין לכך. ולדעה זו העולין מבית הטבילה ולובשין בגדיהן במרחץ בשבת צריכין לזוהר שלא לשהות הרבה כדי שלא יבואו לידי זיעה ובלילה שהמרחץ חם מאד א"א לזוהר בזה ולענין טבילת נשים צ"ל שסמכו בעת הצורך על דעה ראשונה: **[לז]** בשבת - נראה דלרבנותא נקט דאף שבשבת גופא מסתמא רוחצין בו א"י כיון שבמו"ש רוחצין בו רוב ישראל כי חממוהו בסוף יום השבת אדעתא דישאל מחממי: **[לח]** אם רוב א"י וכו' - אין תלוי ברוב דיורי העיר אלא באנשים הרגילין לרחוץ במרחץ זה בעת הזו של מוצאי שבת דמסתמא אדעתן מחמם את המרחץ: **[לט]** או אפילו מחצה וכו' - דאפילו המקילין לעיל בסימן שכ"ה ס"ז לענין ספק אם נעשה המלאכה בשביל ישראל או בשביל א"י הכא אסור דכיון דהם מחצה על מחצה בשביל שניהם נעשה: **[מ]** עד כדי שיוחם - ר"ל כדי שיוחמו חמין:

שכו

סימן

[א] שמן וחומץ - הטעם דאין דרך לסוך בשתיהן יחד אלא לרפואה וכל מיילי דהוא לרפואה אסור רבנן גזירה משום שחיקת סממנים דאסור מן התורה משום טוחן כמשי"כ בסימן שכ"ח ודע דבגירסתנו במשנה וכן ברי"ח ורי"ף ורמב"ם איתא יין וחומץ והיינו אפילו באחד מהן: **[ב]** שמן לבדו - דגם דרך הבריאים לסוך אותו ולא מינכר שהוא לרפואה וכן על גבי מכה מותר לסוך בשמן מטעם זה וכדלקמן בסימן שכ"ח סכ"ב: **[ג]** דמוכחא מילתא - שדמיו יקרין ואין אדם סך אותו אלא לרפואה וכל מיילי דרפואה אסור וכנ"ל. ואפילו ע"י א"י אסור אם מתחזק והולך כבריא וכדלקמן בסימן שכ"ח [פמ"ג]: **[ד]** בכל שמן אסור - ומשו"ה אסור לסוך בשמן במדינותינו הראש שיש בו חטטין וכן אם יש לו נפח בכל מקום שהוא אסור לסוך בשמן במדינותינו. ובחלב ושומן אסור בכל מקום משום דניתך ונימס והוי נולד וכדלעיל בסימן שכ"ו ס"י בהג"ה: **[ה]** סכין וממשמשין - היינו שסכין בשמן וממשמשין ביד על כל הגוף להנאה: **[ו]** ע"י שינוי - מכפי הרגיל לעשות בחול שאין דרכו אז לסוך ולמשמש ביחד: **[ז]** בכח - דהוא עובדין דחול ועיין לקמן בסימן שכ"ח סמ"ב במשי"כ שם בביאור הלכה דלהרמב"ם מותר כל שאינו מכוין להביא עצמו ע"י לידי זיעה: **[ח]** אין מגרדין וכו' - דהוא כעובדין דחול: **[ט]** בכלי - אבל יכול לגרד בידיו על הבשר אך שיזוהר שלא יעשה חבורה: **[י]** העשוי לכך - אמרינן בגמרא דאם היה לו כלי המיוחד לשבת שרי וכתב המ"א דמזה נהגו הבתולות להיות להם כלי משער חזיר המיוחד לשבת דתו לא מחזי כעובדין דחול ועיין לעיל בסוף סימן ש"ג במ"ב דגם בזה אינו מותר כ"א לתקן בו מעט את השערות להשכיבם אבל לסרוק בו אסור אף בזה שא"א שלא יתלוש שער: **[יא]** מטונפות - דתו לא מחזי ע"י הגירוד כעובדא דחול: **[יב]** לא יסוך וכו' - דהנה עיבוד העור הוא אחד מאבות מלאכות ועיבוד הוא אם מולח את העור או שמעבדו בשאר דברים שדרך לעבדו וכן אם דורס העור ברגלו עד שיתקשה או שמרככו בידו ומושכו ומשוה אותו כדרך שהרצענין עושין חייב דהוא תולדת מעבד וכן אם מרכך העור בשמן ג"כ מענין עיבוד הוא וחייב ולכן צריך לזוהר מטעם זה שלא למשוך מנעל חדש בשמן [ובח"א כתב דחיובא נמי יש בזה] ויש אוסרין גם במנעל ישן ובפרט בזמן הזה דנפשי עמי הארץ ויבואו להקל גם בחדשים בודאי יש להחמיר בכל גווני [ח"א] וכ"ש אם כונתו במשיחת השמן כדי שיהיה המנעל שחור נראה דיש לאסור לכו"ע משום חשש צביעה ועתה נחזור לענינו דמשום איסור עיבוד אסרו ג"כ לאדם שיסבב ע"י פעולתו שיתרכך העור ולכן אסור לסוך רגלו וכו': **[יג]** החדשים - דבישנים תו אין בו משום חשש עיבוד: **[יד]** אבל סך וכו' - כיון דבעת הסיכה לא נגע השמן בעור: **[טו]** והוא שלא יהא וכו' - דאם יש בהשמן שיעור כדי לעבדו אסור אף דאינו מכוין לזה [גמרא]: **[טז]** אפילו לצחצחו - דאי מכוין בגלגולו על גבי העור או בסך רגלו ומניחו במנעל כדי לצחצח העור ע"י השמן אסור גזירה אטו היכא שמתכוין לעבדו [רש"י] וכ"ש היכא שמושח המנעל בשמן אפילו אם השמן מועט ומכוין רק כדי לצחצחו דאסור. ולצחצח המנעלים ע"י המרוח שחור [שקורין וויקסין] כתב בספר תפארת ישראל דאם עשה אפילו ע"י א"י אסור עד לערב בכדי שיעשו. ודע דלענין חיוב חטאת בעיבוד וכן לענין הפשטת העור דהוא ג"כ מלאכה דאורייתא הוא אם יש בו שיעור כדי לעשות קמיע ולענין איסורא אפילו בכל שהוא. המפרק דוכסוסטוס מעל הקלף [דוכסוסטוס הוא חלק העור של צד הבשר וקלף הוא החלק של צד השער] ה"ז תולדת מפשיט

סימן

שכח

[א] מיחוש בעלמא והוא מתחזק וכו' - דאם כאיב ליה טובא וחלה כל גופו עי"ז או שנפל למשכב אף שאין בו סכנה מותר לעשות בשבילו רפואה שאין בה מלאכה וכההיא דסימן שכ"ז ס"א וכה"ג ועי' א"י מותר לעשות אפילו מלאכה גמורה וכדלקמן בסי"ז וסל"ז ע"ש: **[ב]** שום רפואה - היינו אפילו דברים שאין בהם משום מלאכה ג"כ אסור וכדלעיל בסימן שכ"ז ס"א ולקמן בסעיף ל"ו וכה"ג: **[ג]** ואפילו ע"י א"י - היינו אפילו דברים שהוא רק משום שבות ג"כ אסור על ידו כיון שהוא רק מיחוש בעלמא: **[ד]** מצוה וכו' - פי' לעשות לו רפואה והטעם משום דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם: **[ה]** והזריז וכו' - עיין לקמן בסי"ב ובהג"ה שם במה שנכתוב שם במ"ב ועיין ביו"ד סוף סימן קנ"ה דבעינן שתהא הרפואה ידועה לאנשים או ע"פ מומחה [מ"א]: **[ו]** והשואל וכו' - פי' אותו האיש שהוא מתחסד וירא לחלל שבת בחולה כזה כ"א ע"י מורה הרי הוא שופך דמים שבעוד שהוא הולך לשאול יחלש החולה יותר ויוכל להסתכן והרי הכתוב אומר לא תעמוד וגוי ובירושלמי איתא הנשאל הרי זה מגונה פי' משום שהתלמיד חכם במקומו היה לו לדרוש בפרקא לכל כדי שידעו כל העם ולא יצטרכו לשאלו ואם החולה בעצמו מתיירא שיעברו עליו את השבת כופין אותו ומדברים על לבו שהוא חסידות של שטות [רדב"ז]: **[ז]** מהשינים וכו' - וכ"ש אם חלה מקום מושב השיניים דהיינו החניכים בודאי הם בכלל מכה שבתוך חלל הגוף: **[ח]** ושינים עצמם וכו' - דהיינו היכי דכאיב ליה טובא וחלה כל גופו עי"ז אף שלא נפל למשכב [לאפוקי חששא בעלמא בשינוי איננו בכלל זה וכדלקמן בסל"ב] וכ"ש מחלת צפידנא שמתחלת בפה ומסיימת בבני מעיים וסימנה כשנותן כלום לתוך פיו סביבות השיניים יוצאין מבין השיניים דם דמחללין עליה השבת והפרש יש ביניהו דבצפידנא אפילו החולה והרופא אומרים א"צ לחילול אמרינן דאין בקיאין בזה כי מקובל ביד חז"ל שסכנה היא ובשאר כאב השיניים דחשיב כמכה של חלל בסתם מחללין וכשאומר הרופא או החולה שא"צ אין מחללין וכדלקמיה בס"ד [פמ"ג]: **[ט]** ודוקא וכו' - קאי ארישא אמכה שבחלל הגוף: **[י]** ומצטער וכו' - היינו דכאיב ליה טובא ומצטער כ"כ עד שחלה כל גופו עי"ז אף שאינו נופל למשכב וכדלקמן ס"ז ועיין בביאור הלכה ואף דמתחלה מבואר דחולי השיניים מקרי של חלל מ"מ אינו מותר ההוצאה ע"י ישראל דהוצאת השן אינה רפואה ידועה [א"ר] ואדרבה לפעמים יש חשש סכנתא עי"ז והא דמתיר השו"ע מקודם לחלל עליהן השבת היינו לרפאות המחלה ע"י סמים שלא יהיה צריך להוציאן: **[יא]** אומר וכו' - ואע"ג דהוא פותח פיו וממציא את שינו להוציאו קי"ל דמסייע אין בו ממש ובט"ז מאריך בענין זה ודעתו להחמיר אבל הרבה אחרונים דעתם כהשו"ע: **[יב]** לא"י להוציאו - אבל לא ע"י ישראל לכו"ע דהוצאת שן הוא מלאכה דאורייתא דהא חובל לרפואה [מ"א] ועיין לקמן בריש סעיף יו"ד ונ"מ מזה גם לעניננו: **[יג]** אינה צריכה אומד - פי' אם הוא מסוכן לשעתו או לא: **[יד]** כל שרגילים וכו' - ממאכלים ורפואות [רמב"ן] ומשמע אע"פ שאין בו סכנה במניעת הדבר ההוא כיון שהחולי יש בו סכנה ויש בהדבר צורך קצת ורגילין לעשות לו בחול עושין גם בשבת [מ"מ] ועיין בביאור הלכה שהבאנו מכמה פוסקים דס"ל שאפילו במקום שצריך חילול אין מחללין ע"י ישראל אלא בדבר שיש לחוש בו שאם לא יעשהו לו יכבד עליו חליו ויוכל להסתכן אבל כל שברור שאין במניעת אותו דבר חשש סכנה אע"פ שמ"מ צריך הוא לו ורגילין לעשות לו אין עושין אותו בשבת אלא ע"י א"י כדין צרכי חולה שאין בו סכנה וע"כ בודאי מהנכון להחמיר באיסור של תורה ועיין בבה"ל מה שכתבנו בסוף דברינו: **[טו]** כשיודעים - וכ"ש כשהרופא או החולה אומרים שא"צ שאין מחללין: **[טז]** ומכירים באותו חולי שממתין - ר"ל שמכירים בבירור שלא יתגבר החולי יותר ע"י שנמתין עד הלילה במו"ש: **[יז]** סכנת נפשות - צ"ל ספק סכנת נפשות ור"ל דאפילו אומרים רק שמא יכבד עליו החולי ויסתכן נמי שרי וזהו שסיים הרמ"א וע"ל סימן תרי"ח דכן מבואר שם לענין אכילת יוה"כ וה"ה כאן: **[יח]** על כל מכה - אפילו אינה בחלל הגוף ואפילו שלא על גב היד והרגל: **[יט]** חס ביותר - הוא הנקרא בל"א טיפוי"ס וכדומה: **[כ]** עם סימור - מלשון תסמר שערת בשרי והוא הנקרא שוידעריין בל"א שבא הקרירות והחמימות בפעם אחת לאפוקי קדחת המצוי שבא מתחלה הקרירות ואח"כ החמימות אין זה בכלל חולה שיש בו סכנה [אחרונים] ומ"מ ע"י א"י מותר לחלל עליו שבת: **[כא]** מקיזין אותו - אפילו ע"י ישראל דסכנתא הוא ואם אחזו דם במקצת ומנכר שהוא רק מיחוש בעלמא אסור [הגר"א]: **[כב]** בעיניו וכו' - ואע"ג דמשום סכנת אבר אין מחללין באיסור דאורייתא לכו"ע וכדלקמן בסי"ז עין שאני דשורייקי דעינא בליבא תליא ואיכא סכנת נפש [גמרא]: **[כג]** רירא - בגמרא משמע דה"ה קידחא וכן איתא ברמב"ם וכלבו [הגר"א]: **[כד]** תחלת חולי - וכן באמצע המחלה אבל בסוף חולי שכבר תש מחלתו ליכא סכנתא ע"י סימנים הללו וכ"ש כשרוצה

לעשות רפואה כדי להגביר אור עיניו דבודאי אין מחללין משום זה: **[כה]** שהרופאים וכו' - אפילו איי כיון שרופא אומן הוא וכתב הרדב"ז ח"ד סימן ס"ו אם החולה אומר צריך אני לתרופה פלונית והרופא אומר א"צ שומעין לחולה אם לא שרופא אומר שאותה תרופה תזיקהו אזי שומעין לרופא ועיין בה"ל מה שכתבנו בזה: **[כו]** מחללין - דספק נפשות להקל: **[כז]** שא"צ מומחה - ומ"מ דוקא כשיאמר שמכיר באותו חולי כמ"ש סימן תרי"ח וגם אינו נאמן להכחיש המומחה אפילו להקל [מ"א וא"ר]: **[כח]** דכל ב"א וכו' - היינו אפילו למכה שאינה של חלל ומ"מ אם אפשר לעשות ע"י איי טוב יותר כמו שבארתי בה"ל: **[כט]** דוקא ישראלים - דכיון שהוא מצווה על שבת ואומר לחללו ודאי סומך על המחאתו: **[ל]** אבל סתם וכו' - וכן עיקר [א"ר]: **[לא]** אין מחללין וכו' - דאין אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חברך אך אם הכפיה היה באחד מג' עבירות ע"ג וג"ע וש"ד = ושפיכות דמים = והוא משער שהנאנס ימסור עצמו למיתה בשביל זה אפשר דצריך לחלל כדי שלא יבוא לזה: **[לב]** אין אומרים נמתין - ואין סתירה מזה להא דסוף ס"ד דהתם הלא מיירי שידוע ומכיר שע"י המתנתו עד הערב לא יגיע שום ריעותא להחולה משא"כ הכא: **[לג]** שלא לעשות וכו' - הטעם כתב הרא"ש משום דזימנין דליתנייהו ואתי ג"כ לאהדורי בתרייהו ומתוך כך יבוא לידי סכנה וטעם זה שייך גבי קטנים וא"י ואצל נשים איכא טעם אחר שמא יאמרו שלא ניתן שבת לדחות אף בפקוח נפש ולכך מוסרין אותה להם ויתעצלו בדבר ומתוך כך יבוא לידי סכנה או שמא יקילו הנשים בדבר ויבואו לחלל שבת במקום אחר [רמב"ם]: **[לד]** אלא ע"י וכו' - וכשיש שם במעמד זה חכמים מצוה לכתחלה לעשות חלול זה על ידיהם [ר"מ פי' המשנה פי' מפנין וריא"ז ותשב"ץ ח"א סימן נ"ח / נ"ד]. ודע דכל סעיף זה מיירי שכולם עומדים באותו מעמד אבל אי ליכא שם אנשים ויש נשים שם בודאי אין להם להמתין והם זריזות ונשכרות [תשב"ץ וריא"ז]: **[לה]** ובלא איחור ע"י שינוי - דכל כמה דנוכל לעשות בהיתר לא שבקי התירא ונעשה באיסור ונראה דה"ה אם ע"י השינוי מתאחר הדבר מעט רק דאין החולי בהול נמי מתאחרים מעט כדי לעשות ע"י שינוי דאינו אלא איסור דרבנן: **[לו]** ע"י איי - וה"ה ע"י קטנים: **[לז]** וכן נוהגים - והט"ז כתב דלאו מנהג ותיקון הוא דאף שיכול לעשות ע"י איי מ"מ הישראל יזרז בדבר יותר ולכן אם יש אפילו ספק הצלה ויש סכנה בבירור כל הזריז ה"ז משובח: **[לח]** וכן כל כ"יב - כגון נפל תינוק לבור עוקר חוליא ומעלהו אע"פ שהוא מתקן בה מדרגה בשעת עקירתו. ננעל הדלת בפני התינוק שובר הדלת ומוציאו אע"פ שהוא מפצל אותם כמין עצים שראויים למלאכה שנעשים כמין נסרים או קסמין להדלקה אפ"ה מותר השבירה שמא יבעת התינוק וימות ולא אמרינן שאפשר לקרקש להתינוק באגוזים מבחוץ עד שיביאו המפתח. ואפילו אם היה צריך להחוליא ולהנסרים והקסמין ג"כ שרי כיון שאינו מכויין לזה: **[לט]** שוחטים לו - הרבה טעמים נאמרו ע"ז י"א משום דשבת הותרה אצל פק"י ולכן שוחטין לו כדרך ששוחטין ביו"ט ואפילו איסור דרבנן אין מאכילין אותו במקום שאפשר לו לשחוט מטעם זה אבל הרבה ראשונים כתבו דשבת רק דחוויה היא אלא הטעם הוא דשמא יהיה קץ באכילת נבילה ולא יאכל ויסתכן ובב"י הביא עוד טעם בשם הר"ן דבנבילה עובר על כל כזית ממנה וחמיר מאיסור לאו דשבת ועוד טעם ע"י ולפ"ז בודאי מוטב לעבור ולהושיט לו איסור דרבנן משנחלל שבת באיסור סקילה. והנה אם החולה אומר שאין קץ באכילת נבילה ויש נבילה מזומן לפניו אם מותר לשחוט עברו עיין באחרונים ועכ"פ לענין קטן בודאי נראה דטוב יותר להאכילו בשר נבילה ולא ישחוט אדם עברו בשבת. כתב בהגמ"ר אם צריך להרתיח יין עבור חולה ימלא ישראל ויחם הא"י ומוטב שיתנסך היין משיתחלל שבת והטעם עיין בד"מ שכתב כיון שאיסור סתם יינם אינו אלא מדרבנן וגם איסורו קל ואין החולה קץ בו לא דמי לנבילה ולכן מוטב שיחם הא"י אם הוא מזומן לפניו שלא ישא ע"י וכנ"ל בס"יב בהג"ה ותו דק"י"ל ביו"ד סי' קכ"ה ס"י דא"י המוליד כלי פתוח וישראל משמרו שלא יתנסך שרי אי"כ אפשר לחממו ע"י אי"י בלי נסוך ומ"מ המיקל בחולה שיש בו סכנה להחם בעצמו אין למחות בידו דיש לו על מי לסמוך עיין בט"ז בסק"ד: **[מ]** ורצו עשרה - שכל אחד חשב שהוא יקדים ועיין בה"ל: **[מא]** והביאו לו - מר"ה או תלשו בשבת: **[מב]** אפילו הבריא בראשונה - פי' שהביאו לו בזה אחר זה וכבר אכל ממה שהביא לו הראשון והבריא אפ"ה כולם פטורים מחטאת משום דכל אחד חשב שהוא יקדים ולא לבד שפטורים אלא יש להם גם שכר טוב עבור מחשבתם הטובה: **[מג]** שיש בו ג' - דבזה ממעט החילול שאינו קוצר אלא פעם אחת: **[מד]** לא יכרתו אלא וכו' - דריבוי בשיעורא שלא לצורך אסור. ומכאן נראה פשוט דה"ה לענין שאר מלאכות כגון בישול וכדומה אפילו אם הוא בקדרה אחת אסור לבשל ולעשות בשארי מלאכות רק מה שצריך עכשיו בצמצום ואם הדבר בהול אין מדקדקין בכך וכדלקמיה [ח"א]: **[מה]** ואין בו סכנה - ר"ל סכנת מות ובין יש בו סכנת אבר או לא: **[מו]** אומרים וכו' - ודוקא כשצריך להרפואה בשבת עצמו הא כשא"צ לה בשבת ימתין עד מו"ש אבל כשיש סכנה אסור להמתין [פמ"ג]: **[מז]** לעשות לו רפואה - אפילו במלאכה דאורייתא וה"ה שאר צרכיו כגון לאפות ולבשל וכיוצא באלו אם צריך לכך: **[מח]** אפילו וכו' - דלא הותר לישראל לעבור על איסור דאורייתא כ"ז שאין נוגע לפ"י ממש: **[מט]** אבר - עיין לעיל בס"ו וס"ט דיש אברים שנוגע לפ"י וה"ה כיוצא בזה בשאר האברים אם הרופא אומר שאם לא ירפאו האבר

יוכל לבוא לפק"נ הרי הוא כשאר חולי שיש בו סכנה: **[נ]** באיסור דרבנן - היינו כל השבותים ואפילו בלא שינוי ומטעם דס"ל דבמקום חולי לא גזרו: **[נא]** אפילו וכו' - דאם יש בו סכנה אפילו רק לאבר אחד לכל הדעות [לבד מדעה אחרונה עיי"ש] מותר לישראל לחלל עליו בכל השבותים לרפואתו ואפילו אינו חולה כלל בכל הגוף. כתב בח"א כל דבר שמותר לעשות עיי"ש ישראל בחולי שאין בו סכנה אפילו יכול לעשות עיי"ש מותר: **[נב]** אבר - ואדלעיל בריש הסעיף קאי שהוא חולה שנפל למשכב או שמצטער הרבה וחלה מזה כל גופו אבל אם בכל גופו אינו חולה כלל רק שהוא חולה באחד מאבריו וגם באותו האבר אין סכנה לכו"ע לא שרי לחלל כ"א עיי"ש א"י וגם דוקא בדבר שהוא משום שבות בעלמא דאז עיי"ש נעשה שבות דשבות ושרי במקצת חולה וכדלעיל בסימן ש"ז ס"ה: **[נג]** ואם אין בו וכו' - אף דהוא חולה הכולל כל הגוף ס"ל דאסור לעשות עיי"ש ישראל ולדעה זו השניה אפילו בשינוי אסור לעשות בעצמו אם לא היכי דא"א לעשות עיי"ש א"י מודו לדעה השלישית דמותר עיי"ש ישראל בשינוי: **[נד]** עושין בשינוי - היינו האיסור דרבנן וא"צ לחפש אחר א"י: **[נה]** נסמך למלאכה דאורייתא - כגון לכחול עין [בסוף החולי שאין בו סכנה וכדלעיל בס"ט] שהוא ככותב: **[נו]** שאין בהם וכו' - כגון הני שמבוארין בסמ"ג עיי"ש: **[נז]** הסברא השלישית - היינו שמותר לעשות אפילו כל השבותים ורק עיי"ש שינוי אם הוא חולי כל הגוף ואין בו סכנת אבר ואם יש בו סכנת אבר אין צריך שינוי כלל וכ"פ ה"ט"ז ומג"א וכ"כ הגר"א שדעה זו עיקר שהיא דעת רוב הפוסקים: **[נח]** מותר - ואם אין התינוק רוצה לאכול כ"א עיי"ש אמו מותר לאם להאכילו אפילו חלבו א"י ובשלו אע"ג דמטלטלת מוקצה ועיין בפמ"ג דמצדד קצת דבעי שינוי. כתב בח"א צריך לזוהר שלא ליתן המאכל בעצמו לקדחה דאחד נותן מים ואחד שופת את הקדחה הראשון פטור אבל אסור: **[נט]** מותר לחולה - לאו דוקא חולה וה"ה אחר אלא דאורחא דמלתא נקט: **[ס]** לסייעו קצת - היינו היכא שבלא"ה נמי מתעבדא אלא שמסייע מעט כגון א"י שכוחל את העין וישראל סוגר ופותח את העין שיכנס בו הכחול אבל אם אינו יכול לעשות בלתי ישראל אסור ומשמע דאפילו במלאכה דאורייתא מסייע אין בו ממש [מ"א]: **[סא]** אין בו ממש - עיין בט"ז במה שכתב בזה ועיין לעיל במ"ב סק"א שהרבה אחרונים חולקים על זה: **[סב]** ונצטנן - משום דסכנה הוא בסתמא ואפילו עיי"ש ישראל שרי וה"ה לשאר חולי שיש בו סכנה אם קר לו עושין מדורה להתחמם דסתם חולה מסוכן הוא אצל צינה ואם אפשר עיי"ש א"י יעשה עיי"ש א"י: **[סג]** מותר בבישולי א"י - ואע"ג דשאר איסורי דרבנן אסור לחולה שאב"ס לאכול ולשתות כדאיתא ביו"ד סימן קנ"ה שאני בישול א"י שאין איסורו מחמת עצמו [פמ"ג] וגם החולה מברך עליו דבהתיירא קאכיל ומה שנשאר למו"ש אסור אפילו לחולה עצמו כיון שאפשר לבשל לו אז עיי"ש ישראל. והכלים של בישולי א"י צריכים הכשר ואפילו כלי חרס כיון דעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן דיו אם מגעילו ג"פ ובדיעבד אם בישל בו בלי הגעלה ויש רוב בתבשיל מותר ויש מקילין דאין צריכין הכשר כלל והסומך עליהן לענין כלים שבישלו בהן לחולה בשבת לא הפסיד: **[סד]** לתוך העין - דכל מילי דהוא לרפואה גזרו רבנן משום שחיקת סממנים: **[סה]** אם פותח וכו' - כדי שיכנס לתוכו דאז מוכחא מלתא דלרפואה עושה: **[סו]** מותר - דאמרין לרחיצה בעלמא הוא דעביד [רש"י] והאידינא שאין דרך לרחוץ ביין אסור [מ"א ושי"א]: **[סז]** ורוק תפל - כל שלא טעם כלום משניעור שהוא חזק ומוכחא מילתא דלרפואה מכוין דאי לרחיצה מאוס הוא. ואם רוחץ פיו במים ואח"כ מעבירו על עיניו שרי אף שמעורב בו רוק דאמרין לרחיצה עביד ואם לא יכול לפתוח עיניו יכול ללחלחן ברוק תפל דאין זה רפואה [אחרונים]: **[סח]** קילורין - ודוקא בקילור צלול שאז נראה כרוחץ אבל בעבה אסור כמ"ש סימן רנ"ב ס"ה: **[סט]** ולא חיישינן וכו' - ר"ל דהוא היודע דלרפואה קעביד אעפ"כ לדידיה איכא הכירא מדמצריך לשרותו מע"ש וצ"ל דהא דלא חששו בס"כ משום הוא עצמו שאני התם דכיון שדרך לרחוץ ביין לתענוג בעלמא לכך ליכא משום חשש כלל אבל הכא שאין עושים כן אלא לרפואה צריך הכירא [עו"ש ותו"ש]: **[ע]** וסכין אותה - דבזמנא היה דרך הבריאים בסיכה בשמן ולא מוכחא מילתא דלרפואה עביד ועיין במש"כ הרמ"א בסימן שכ"ז ס"א בהג"ה לענין מדינותינו ומסתברא דבגמר מכה גם במדינותינו שרי בשמן: **[עא]** אבל לא בחלב - וה"ה אם השמן היה קרוש דדמי לחלב [מרדכי בפי' במה טומנין]: **[עב]** דליכא צערא אלא תענוג בעלמא - כצ"ל. ר"ל ואף דבבהמה אסור משום תענוג בעלמא וכדלקמן בסימן שלי"ב ס"ב אפ"ה באדם שרי: **[עג]** אבל אין נותנין וכו' - דבזה מוכח מלתא שהוא לרפואה: **[עד]** מעורבין יחד - וחמין לבד משמע ממ"א דשרי כמו שמן לבד: **[עה]** ולא ע"ג מוך - ובזה אפילו חמין לחוד דלא מנכר שהוא לרפואה ג"כ אסור משום סחיטה אבל בשמן לחוד לא גזרינן דאין דרך כבוס בשמן וכדלעיל בסימן ש"ט: **[עו]** לתנו עליה - וה"ה אם המוך היה נתון מקודם על המכה ג"כ אסור ליתן עליה חמין ושמן או חמין לחוד: **[עז]** אבל נותן וכו' - דלא מוכחא מילתא דלרפואה [רש"י] ולפי"ז אף במדינותינו שאין דרך לסוך בשמן ג"כ שרי בזה: **[עת]** וחדשים וכו' - עיין בט"ז שכתב דהאי וחדשים לא קאי אספוג דהתם אפילו בישנים שרי שאינם מרפאים ודלא כדעת הטור וכ"כ בא"ר ועיין בסימן ש"א סכ"ב שהעתיק שם המחבר לשון הטור דספוג מרפא ואולי כונת המחבר שם רק אספוג לח וצ"ע:

עט חוץ מעלי גפנים - וה"ה שאר עלים הידועים שהם מרפאים: **פ** גמי וכו' - עיין בא"ר דמצדד דאין חילוק בגמי בין לח ליבש וכן משמע בביאור הגר"א ע"ש ועיין בשבת קט"ו ברש"י ד"ה שקול דמשמע שם דגמי יבש יבש מוקצה נמי הוי אך נוכל לומר דהכא מייירי שהכינו לכך מבע"י ואפ"ה אסור: **פא** לא יחזירנה - שמא ימרח על גבה להחליק הגומות שיש בה ומירוח רטיה מלאכה דאורייתא היא משום שהוא בכלל ממחק אבל משום שחיקת סממנים ליכא למיגזר כיון דהיו מאתמול עלויה: **פב** יחזירנה - דכהחלוקה הרטיה ממקומה דמי דבודאי מותר להחזירה על מקומה וכשמחזירה לא יאגדנה בשבת בקשר של קיימא אלא בעניבה. וכ"ז כשנפלה הרטיה מעצמה אבל אם הסירה במתכוין אסור להחזירה ויש חולקים ומתירים בזה ואפשר דכשהסירה ע"מ לתקן יש לסמוך עלייהו להקל: **פג** וע"י א"י וכו' - ומייירי כשהיה קצת חולה ע"י המכה דאי היה רק מיחוש בעלמא אפילו ע"י א"י אסור וכ"ל בריש סימן זה: **פד** ומותר וכו' לעשות רטיה - ר"ל אע"ג דעשיית רטיה הוא מלאכה דאורייתא של ממחק אפ"ה מותר ע"י א"י אבל זה אינו מותר כ"א כשחלה כל גופו ע"י המכה וכדלעיל בסי"ז בהג"ה או שיש בו סכנת אבר דאי רק מקצת חולה אינו מותר לעשות מלאכה דאורייתא ע"י א"י: **פה** ואסור ליתן וכו' - אף דהוא רק איסור דרבנן מ"מ ע"י ישראל עצמו אסור בלא שינוי אפילו אם חלה כל גופו כיון שהוא חולה שאין בו סכנה וכדלעיל בסי"ז לפי מה דמסיק השו"ע שם: **פו** כמשמרה - ולא חיישינן שיבוא לידי שחיקת סממנין ומירוח שאינו בהול כ"כ אחר שנתרפאה: **פי** המפיס שחין - היינו שמבקע אותה: **פח** להוציא וכו' - ואינו חושש אם תחזיר ותסתום מיד וטוב לעשות ע"י א"י. מותר ליטול הקוץ במחט ובלבד שיזהר שלא יוציא דם דעביד חבורה ואף דהוא מקלקל מ"מ אסור הוא לכוי"ע [מ"א] ואף דבשחין התירו איסור דרבנן משום צערא וכדלקמיה הכא כיון דאפשר להוציא הקוץ בלי הוצאת דם אין לעבור איסורא בכדי: **פט** ממנה הליחה - ואפילו אם יש דם ג"כ שמה עם הליחה מותר דאותו הדם והליחה שכנוס שם אין בו משום חבורה ורק יזהר שלא ידחוק המכה להוציא דם מחדש [פמ"ג]: **צ** ה"ז מותר - ואע"ג דממילא נעשה פתח מלאכה שאין צריך לגופה היא והוי דרבנן ובמקום צער לא גזרו ואפילו למ"ד דמשאצ"ל חייב ג"כ יש לומר דכשעושה רק להוציא הליחה אינה גמר מלאכה וא"א לבוא לידי חיוב מכה בפטיש ואותן שיש להן נקב בזרוע שקורין אפטור"א אם נסתם הנקב קצת צ"ע אם מותר ליתן בתוכו קטניות שיהיה פתוח דהכא ודאי כונתו שישאר פתוח או דילמא כיון שהיה פתוח כבר שרי וה"ה בנקב שבמכה שכבר נפתח ונסתם קצת ג"כ צ"ע בכה"ג אם מותר לפתוח עוד בשבת ומלשון השו"ע משמע דאפילו יש בו נקב ובא להרחיבו אסור. ורטיה מותר ליתן על האפטור"א כמ"ש סכ"ז ובספר ראב"ן משמע דאסור ליתן עליה רטיה ומותר לקנחה ולהוציא ליחה שבתוכה ואם יודע שמוציא דם כשמקנחה לא יקנחה בשבת דפסיק רישא הוא אבל מותר להחליף חתיכת בגד אחר על המקום ההוא שאם לא יחליף יסריח וגדול כבוד הבריות וגם יש לו צער מזה וע"ל סמ"ח במה שכתבנו שם במ"ב. ואסור לחוך שחין שע"י החיכוך מוציא דם שנבלע בבשר ואינו דומה לליחה ודם שהתרנוהו לעיל בסקפ"ט להוציא דהתם הוא כנוס משא"כ בדם שנבלע בבשר: **צא** שנגפה - שנכשלה ולקתה ומייירי שלא היה ע"י ברזל וגם שלא נגפו היד והרגל על גבן דאלו נגפו על גבן או שהיה ההכאה ע"י ברזל כבר מבואר לעיל בסי"ו וז' דהוא בכלל מכה שיש בה סכנה ומחללין עליהן את השבת: **צב** אבל לא בחומץ - וכ"ש בין שרף [ח"א]: **צג** מעונג - שעור בשרו רך וכל דבר שהוא חזק קצת קשה לבשרו וצומת ומרפא: **צד** מי שנשמטה וכו' - דהיינו שיצא העצם מפרק שלו [רש"י] ועיין לקמן בסמ"ז במה שנכתוב שם במ"ב: **צה** אם פרשו רובן - בציפורן היינו רוב ציפורן ובציצין כתב הפמ"ג איני יודע רוב זה מאין מתחיל ואפשר דהיינו כל שדרך בני אדם לקלוף שם אם נקלף הרוב ממנו כתלוש דמי: **צו** להסירן ביד מותר - דכיון שפירשו רובן קרובין לינתק וכתלושין דמיה הלכך במקום צערא לא גזרו רבנן כשהוא מסירו ע"י שינוי דהיינו בידו וצריך ליזהר שלא יוציא דם [פמ"ג]: **צז** לא פרשו רובן - ה"ה דאפילו לא פרשו כלל פטור ביד דאין דרך לתלוש ביד ונקטיה לאשמועינן דאפילו בזה אסור: **צח** חייב חטאת - דהוא תולדה דגוזז ועיין לקמן בסימן ש"מ בבה"ל: **צט** לשני הפירושים - ולכן אפילו פירשו רובן אסור ליטלן אפילו ביד: **ק** החושש בשינוי - ואסור לומר לא"י לעשות לו איזה דבר דלרפואה ואפילו דבר שהוא רק משום שבות כיון שהוא רק מיחוש בעלמא אך אם יש לו צער גדול מחמת הכאב ובעבור זה נחלש כל גופו מותר לעשות על ידו אפילו מלאכה דאורייתא וכדלעיל בסי"ג וע"ש בהג"ה: **קא** לא יגמע וכו' - דמוכח מלתא שהוא לרפואה ואפילו לשהות ואח"כ יבלע אסור: **קב** בהם חומץ - וה"ה יין שרף ג"כ דינו כמו חומץ אך במקום צער גדול אפשר לסמוך ביי"ש דמותר לשהות בפיו ולבלוע אח"כ [ח"א]. עוד כתב דה"ה דאסור ליתן על השן נעגעלי"ך או שפיריטוי"ס וסובין חמין דכ"ז מוכח שהוא לרפואה אם לא דכאיב ליה טובא שמצטער כל גופו וכדלעיל בסי"ז [ח"א] ועיין שם לעיל דע"י ישראל מותר דוקא ע"י שינוי אך הח"א מסיק שם דאם א"א בשינוי מותר שלא בשינוי: **קג** לא יערענו - פי' שישחה השמן בפיו ואפילו אם יבלע לבסוף דמוכחא מילתא דלרפואה עביד וכ"ש אם יפלטנו ויש מתירין כשבולעו לבסוף: **קד** בשמן -

ואפילו אם נותן השמן לתוך אניגרון [הוא מי סלקא] אסור: **קפה** בולע הוא שמן - ויש אוסרין בזה ומסיק המ"א דתלוי הכל לפי המקום והזמן דאם אין דרך הבריאים לבלוע שם שמן באותו מקום אסור כמ"ש סעיף ל"ז: **קו** גונח - מכאב לבו שרפואתו לינק חלב רותח מהבהמה: **קז** דבמקום צערא וכו' - היינו דאף דעיקר חליבת הבהמה הוא מדאורייתא משום מפרק דהוא תולדה דדש וכמו שכתבנו בריש סימן שכ"א מ"מ בזה שהוא ע"י יניקה דהוא רק כלאחר יד לא הוי רק איסור מדרבנן והתירו בזה ואף דק"ל דבכל חולי שאין בו סכנה אומר לא"י ועושה הכא שאני דרפואה שלו הוא לינק בעצמו [ר"ן]: **קח** וי"א שאם וכו' - האי לשון י"א אין מדוקדק דמשמע דלסברא ראשונה מותר בשבת אפילו משום צער רעב ובאמת לא הזכירו דבר זה כלל ואפשר דלדידהו אפילו ביו"ט אסור בזה אלא דין בפ"ע הוא דיש פוסקים שמחלקים בין שבת ליו"ט לענין צער רעב וכתב הב"ח וא"ר דהלכה כהיש אומרים: **קט** אסור לינק - דדוקא משום צער חולי התירו אבל לא בזה דהוא עכ"פ מפרק כלאחר יד: **קי** בשבת - אבל ביו"ט מותר אם אין לו א"י לחלוב על ידו. ואם יש לו מאכל לחלוב בו אסור לינק בפיו גם ביו"ט אלא יחלוב לתוך המאכל כמ"ש סימן תק"ה: **קי"א** ותניק וכו' - משום מפרק: **קי"ב** לקלח מהחלב - לתוך פי התינוק: **קי"ג** דלית וכו' - וצערא יתירא נמי ליכא שם הא לא"ה שרי דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא: **קי"ד** פירושו - והוא מין שרף היוצא מן האילן שיש בו ריח טוב: **קטו** שפין בו - בתוספתא איתא בסם: **קטז** מותר - דמפני ריח לא מקרי רפואה: **קיז** לקצת בריאים - צ"ל דברים וכלומר אע"פ שהדבר הזה מזיק קצת לשאר אברים שבגוף כגון הטחול שיפה לשיניים וקשה לבני מעיים וכה"ג וא"כ מוכחא מילתא שעושה כן לרפואה לשיניים דאל"ה לא היה אוכל כיון שהוא מזיק למעיים אפ"ה שרי דמ"מ אוכל הוא: **קיח** וכל שאינו וכו' בריאים - ומפני זה אסור לשתות משקה המשלשלין כגון לענה וכיוצא בו [רמב"ם] אם לא שמצטער וחלה כל גופו ע"י או שנפל למשכב אפילו הוא חולי שאין בו סכנה שרי וכדלקמיה בהג"ה: **קיט** אבל אם וכו' - והיכא דיש לו שום מיחוש אפילו הוא אוכל ושותה לרעבון ולצמאון אסור [א"ר וכו"מ בטור] והטעם דכיון דהוא חולה וזה הוא רפואתו יאמרו שלרפואה עושה זה ועיין בה"ל: **קכ** אין לו שום מיחוש - דהיינו שאוכל ושותה לרעבון ולצמאון [מ"א בשם הטור] אבל אם הוא עושה לרפואה דהיינו כדי לחזק מזגו כתב המ"א דאפילו בבריא גמור אסור: **קכ"א** אם נפל למשכב שרי - פ"י לאכול ולשתות דברים שאין מדרך הבריאים לאכול ומסתימת דברי הרמ"א משמע שא"צ אפילו שיהיה א"י מושיט לו אלא מותר לו ליקח בעצמו ואע"ג דפסקינן לעיל סעיף י"ז כדעה ג' דשבות שיש בו מעשה אסור ע"י ישראל ואינו מותר כ"א ע"י שינוי צ"ל דשאני התם שמיירי במלאכות דרבנן או בדברים שמחזי כעין מלאכה אבל הכא דאין בזה משום סרך מלאכה דהא לבריא מותר ורק למי שיש לו מיחוש גזרו משום שחיקת סממנים בחולה גמור לא גזרו [רדב"ז וכו"מ בביאור הגר"א בשם תה"א להרמב"ן וכן מצדד להלכה בספר בית מאיר ע"ש שהאריך בזה]: **קכ"ב** מותר לאכול - דלאו לרפואה הוא דלגזור בזה משום שחיקת סממנים: **קכ"ג** אין עושין וכו' - דהיינו כדי שיהא רעב ויחזור אח"כ לאכול הרבה: **קכ"ד** אסור בסם - דדמי לרפואה וגזירה משום שחיקת סממנים: **קכ"ה** ליתן עליהם כוס - דהיינו שכופהו על הטבור למי שחש במעיו ואוחז הכוס את הבשר ומושך אליו את המעים ומושיבן במקומן [רש"י] וה"ה שמותר ליתן בגדים חמים למי שחש בבטנו ובמעיו וכדלעיל בסימן שכ"ו או חרסים או לבנים חמים: **קכ"ו** אע"פ וכו' - הוא מלשון הטור וכוונתו דלא נימא כמו דאסרו לרחוץ בחמין כמו כן כל חמים אסור לגופו לפיכך אשמעינן דמותר וכעין דאיתא בברייתא שבת מ' ע"ב מיחם אדם אלונטית ומניח על בני מעיו בשבת והעתיקו הטור והרמ"א לעיל בסימן שכ"ו ס"ו בהגה"ה: **קכ"ז** לסוך - דמה שמפקח שכרותו ממנו אין זה רפואה [ט"ז וא"ר] ועיין באחרונים שהסכימו דמותר לשאוף טאבא"ק בנחיריו בין שעושה כן לפי שעלול במיחוש הראש ובין להפיג השכרות דכיון שנתפשט שאיפת הטאבא"ק לגדולים ולקטנים משום תענוג או משום ריח לא מוכחא מילתא דעביד לרפואה: **קכ"ח** בשמן ומלח - מעורבין יחד [א"ר]: **קכ"ט** בכח - ר"ל שפושטין ומקפלין זרועותיהן לפניהן ולאחריהן ומתחממין ומזיעין [פיר"ח]: **קל** כדי שייגע ויזיע - והיא בכלל רפואה ואין להקשות כיון שאין כאן שייכות שחיקת סממנים היה לנו להתיר כמו בסעיף שאח"ז י"ל דכיון שלפעמים מביאין הזיעה על החולה ג"כ ע"י סממנים חיישינן שיעשה רפואה האחרת משא"כ בסעיף שאח"ז שאין שייכות רפואה לאותן הדברים ע"י שחיקת סממנים כלל לא גזרינן. ודע דלפי מה דפסקינן לעיל בסי"ז דע"י ישראל אין עושין שבות דרבנן לחולה שאין בו סכנה כ"א ע"י שינוי הי"נ בעניננו אפילו הגיע לכלל חולה שאין בו סכנה אין עושין ד"ז כ"א ע"י שינוי וכו"ש אם הוא רק בריא שחושש. והשפשוף שעושין ליגיעי כח כדי להשיב כחן ולבטל מהם עייפותן מסתפק בשי"ג אם דבר זה דומה לרפואה ואסור או לא אך לפי מה שכתב המ"א בסקמ"ג דאפילו בריא גמור אם עושה שום רפואה כדי לחזק מזגו אסור גם בזה אין להקל: **קל"א** ואסור לדחוק - שמא יבוא להשקות לו סממנים המשלשלים: **קל"ב** כוס חם - הוא הנזכר לעיל בסעיף מ"ם וחזר ושנאו כאן שהוא מלשון הרמב"ם שכלל הכל בטעם אחד: **קל"ג** על הטבור - כתב

הח"א דהוא החולי שקוראין [הייב מוטער]: **קלד** ולהעלות אזנים - גידי האזנים פעמים שיורדין למטה ומתפרקין האזנים [רש"י]: **קלה** שכנגד הלב - ומעכב את הנשימה [רש"י]: **קלו** ויש לו צער - דאל"ה היה אסור עכ"פ משום עובדא דחול: **קלוז** רוחצין וכו' - פי' אף שכונתו לרפואה כיון שרוחצין בו בריאים מותר אך בזמן שאין דרך לרחוץ בחמי טבריה אלא לרפואה אסור בשבת אם שוהא [מ"א וש"א]: **קלח** מלוחים - פי' ומועילים מפני זה קצת לרפאות ודע דאפילו יש לו חטטין בראשו ג"כ מותר [הסכמת הפוסקים]: **קלט** ובמי משרה - ששורין שם פשתן וה"ה בימה של סדום: **קמ** שהם מאוסים - איתא ברמב"ם אין רוחצין במים שמשלשלים [היינו מים שמצננים את הגוף ובא לידי שלשול] ולא בטיט שטובעין בו וכו' מפני שכל אלו צער הם וכתוב וקראת לשבת עונג עכ"ל וכו"כ הסמ"ג וא"כ אסור לשתות משקה המשלשל דאין לך צער גדול מזה [מ"א] והיינו אפילו אם אינו מכוין לרפואה אלא מפני איזה טעם דאם היה מכוין לרפואה בלא"ה אסור אם לא כשהוא בא לכלל חולה שאין בו סכנה דאז מותר וכנ"ל בסל"ז: **קמא** ודוקא ששוהה - דמוכחא מילתא דלרפואה קעביד שהרי המים עכורין וסרוחין ואינו עומד שם בשביל הנאה: **קמב** כמיקר - ואע"פ שהן עכורין אמרינן לא מצא מים יפים ולעולם להקר קעביד. ואפילו יש לו חטטין בראשו נמי מותר [גמרא]: **קמג** ואין בכך משום צידה - אע"ג דע"י הלחש אינו יכול לזוז ממקומו עד שנוכל לתפסו מ"מ מותר דאין זה צידה טבעית ואע"ג דפסקין בסימן שט"ז ס"ז דאפילו לצוד להדיא מותר כדי שלא ישכנו צ"ל דהכא מיירי דליכא אלא חששא רחוקה כגון דאינו רודף אחריו כלל וכדומה [א"ר ע"ש] ועיין לעיל בסימן ש"ו ס"ז במ"ב שם: **קמד** להקר - פי' מי שחש בעינו נותנים כלי מתכות על העין כדי לקרר וה"ה שמקיפין בטבעת או בכלי את העין כדי שלא יתפשט הנפח [רש"י] וכתב הח"א וה"ה דמותר לדחוק בסכין חבורה כדי שלא תתפשט: **קמה** שיצא ממקומו וכו' - המ"א חולק ע"ז וס"ל דדוקא עצם הנשבר מותר להחזירו כדאיתא בגמרא אבל העצם הנשמט ממקומו אסור להחזירו דאפילו לשפוף הרבה בצונן אסור כדאיתא בס"ל וכ"ש חזרה והעתיקוהו כמה אחרונים ומ"מ ע"י א"י נראה שאין להחמיר ובספר שלחן עצי שטים חולק על המ"א וכתב דכל שיצא ממקומו לגמרי שקורין או"י"ש גילענק"ט חשיב סכנת אבר כמו נשבר אם לא יחזירו מיד ושרי להחזיר אפילו ע"י ישראל וכבסעיף י"ז עכ"ל והאי דלעיל סעיף למ"ד איירי לדעתו בשלא נשמט לגמרי ממקומו ונראה דגם לדעת המ"א אם הרופא אומר שנפרק בחזקה ויוכל לבוא לידי סכנת אבר שמוותר למשוך ולהחזירו למקומו כדרך שעושה בחול: **קמו** יצבע אותו - ואע"ג דמקלקל הוא ופטור מ"מ אסור לכתחלה ובגד אדום פשיטא דאסור [מ"א]. ובמקום הדחק הסכימו האחרונים דיש להקל דהוא דרך לכלוך: **קמוז** ואסור להוציא דם - הוא ענין בפני עצמו דהיינו שאסור לדחוק בידי על המכה כדי להוציא דם או כשכורך איזה דבר על המכה [אפילו בדבר דלית ביה משום צביעה] אסור להדקה כדי שיצא דם דהוא חובל והוי אב מלאכה ויש שסוברין דה"ה אם מניח על המכה דבר שמושך ליחה ודם [כגון צו"ק זאלי"ב וכיו"ב] ג"כ הוי מלאכה דאורייתא כיון שנתכוון לזה ועכ"פ איסור בודאי יש. המדבק שרץ עלוקה [שקורין פיאוקע"ס או אייגלי"ן] שתמצוץ דם מצדד המ"א דיש חיוב בזה וע"כ אסור בכ"ז לכו"ע לעשות ע"י ישראל לחולה שאין בו סכנה אלא ע"י א"י. המוצץ דם בפיו מן החבורה חייב ולכן אסור למצוץ דם שבין השיניים [אחרונים]: **קמח** לכך יש וכו' - אתחילת הסעיף קאי: **קמט** ויש אומרים שכורך וכו' - בב"י מפקפק בזה משום דמרפא ולהכי כתב זה רק בשם יש אומרים אבל בא"ר בשם מלבושי יו"ט וכן בתו"ש מצדד להקל: **קנ** לשום וכו' - וכ"ש דאסור לשום קריסטי"ר אף שהוכנה מאתמול ובוה אסור אפילו ע"י שינוי גזירה משום שחיקת סממנים אם לא בחולה אף שאין בו סכנה וכמ"ש בסעיף י"ז דאז מותר ע"י שינוי ויזהר שלא יבוא לידי מלאכה דאורייתא גם לא יערב מים ושמן כדרך שעושין וכמבואר לקמן בסימן של"א ס"ז [ע"ש במ"ב ובה"ל] אלא ישפוך הכל לתוך הכלי וטוב לעשות הכל ע"י א"י אם אפשר: **קנא** פתילה - העשויה מחלב או בורית או מנייר ושאר דברים וטעם איסורן משום דאידי דממשמש שם כמה פעמים להכניס ולהוציא קרוב לודאי שישיר השער שם וכמו בצרור לעיל בסימן ש"ב ס"ז ועיין בה"ל: **קנב** בנחת - ולא יבוא ע"י לידי השרת נימין. כתב הח"א דכ"ז אם היה הפתילה עשויה מע"ש אבל לעשות בשבת הפתילה הנ"ל ואפילו הוא עושה אותה מנייר שכורך אותו ומקשה אותו יש בו איסור דאורייתא משום מכה בפטיש אם לא לחולה שיש בו סכנה אבל מה שעושין מחתיכת לפת מותר כיון שהוא מאכל בהמה אין בו משום תיקון

שכט

סימן

א לידי סכנה - כגון דאיכא שם חולים או קטנים שאינם יכולים לברוח: **ב** מכבין - וה"ה דשרי להפסיק בכלים של מתכות או בכלי חרס מלאים מים אפילו צריך להביא הכלים דרך ר"ה

דאיכא הרבה איסורים. כתב המ"א אם יכול להציל את החולה וקטן לישא אותם דרך ר"ה אעפ"כ מוטב לכבות דלא הוי כ"א מלאכה שאצ"ל דפטור עלה משא"כ לעבור דרך ר"ה דהרבה פוסקים סוברים דגם בזמנינו יש לנו ר"ה והח"א בכלל הבערה כתב דלדעתו מוטב לעבור דרך ר"ה משיכבה עיי"ש: **[ג]** אפילו וכו' - פי' לא מבעיא אם באותה חצר שהיו בה ט' א"י וחד ישראל נפל מפולת דבודאי מפקחין דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואין כאן רוב א"י אלא אפילו היו ט' וכו':

[ד] ופירש אחד - לאו דוקא אחד אלא אפילו פירשו רובא וכדמסיים טעמא כיון שנשאר קביעות הראשון וכו': **[ה]** קביעות הראשון במקומו - ואע"ג דבעלמא אמרו כל דפריש מרובא פריש אפילו היכא דהקביעות נשאר במקומו גבי פיקוח נפש אקילא רחמנא דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם משמע שלא יוכל לבוא בשום ענין לידי מיתת ישראל: **[ו]** כמחצה - וספק נפשות להקל ועיין בא"ע סימן ד' סל"ד דתינוק שנמצא בעיר שרובה עו"ג אין מחללין עליו את השבת כיון דבכל יום ויום פורשים כולם ממקום קביעותם אזלינן אחר הרוב ורמ"א בהג"ה פליג שם וס"ל דמפקחין עליו את הגל דבני העיר חשיבי כקביעי ודמ"א לדינא דהכא ודעת הגר"א שם לפסוק כהרמ"א עיי"ש ואם נמצא בדרך ורוב העוברים עו"ג לכו"ע אזלינן בתר רובא [פמ"ג]: **[ז]** אם נעקרו כולם - פי' שנעקרו להתפזר כל אחד לדרכו ובטלה קביעותם אבל אם יצאו תכופים יחד זה אחר זה כיון דעדיין הם בחבורה אחת נקרא קבוע ודינו כדמעיקרא: **[ח]** ספק חי - הלשון מגומגם דהוי ליה לחשוב בתחלה ספק ישנו ואח"כ ספק חי וכן איתא במשנה: **[ט]** הוא שם - ומיירי שהיה שם בעת המפולת ואינו ידוע אם הספיק לצאת מתוך ההפכה ונראה דה"ה אפילו לא ראינו אותו מתחלה להדיא רק בבית זה מצוין בני אדם בעת הזאת נמי מחללין ומפקחין את הגל. הבא במחירת בענין שמותר להרגו ובעת חתירתו נפל עליו גל אין מפקחין אותו דגברא קטילא הוא (פוסקים בשם הגמרא). ישראל בעל עבירות לתיאבון כל זמן שאין כופר בתורה נראה דמחללין עליו שבת כדי להצילו אבל אם הוא להכעיס אסור להצילו אף בחול וכ"ש דאסור לחלל עליו שבת בפיקוח הגל או בשאר רפואה וה"ה לכל הני דאיתא ביו"ד סימן קנ"ח ס"א ובי' ע"ש: **[י]** אז ודאי מת - דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו משמע דהרוח חיים תלוי באפיו: **[יא]** ל"ש פגעו ברגליו - ר"ל דלא נימא דכיון שאין אנו מרגישינן חיות בלבו בודאי מת ולא יפקח הגל יותר קמ"ל דגם בזה צריך לבדוק עד חוטמו: **[יב]** על עסקי ממון וכו' - דבשביל הפסד ממון לא הותר איסור שבת: **[יג]** ואפילו סתם - דספק נפשות להקל: **[יד]** לספר וכו' - עיר שמבדלת בין גבול שישראל דרים בה לגבול העו"ג וחישינן שאם ילכדוה משם תהא הארץ נוחה ליכבש לפניהם: **[טו]** אפילו לא באו וכו' - ר"ל כשהקול יוצא שרוצים לבוא אעפ"י שלא באו עדיין מותר ללבוש כלי זיין לשמור ולעשות קול בעיר כדי שלא יבואו דאין מדקדקין בפק"נ [לשון או"י] ודין זה ארישא נמי קאי [אחרונים]: **[טז]** שאם לא יניחנו וכו' - וה"מ כשבאו על רבים דבודאי יש לחוש שיעמוד אחד נגדם ולא ירצה ליתן להם ממון ויהרגוהו ולכן הוי כמו שבאו על עסקי נפשות אבל כשבאו על יחיד יניח ליקח ממון ולא יחלל את השבת: **[יז]** הכל לפי הענין - היינו לפי מה שמשער כעסן ופחזותן. ודע דהיום כשבאו מהאומות שחוץ לגבולינו לשלול שלל ולבוז בו בודאי מחויבים אנו לצאת בכלי זיין אפילו על עסקי ממון וכדינא דמלכותא וכן מבואר ברוקח ואגודה דהיכא דאיכא חשש שמא יכעסו יושבי הארץ עלינו מחללין עיי"ש: **[יח]** מפני אנס - וה"ה מישראל כשהוא משער שיבוא לידי סכנה דהא ניתן להצילו בנפשו וכן כשאדם נרדף מפני נחש או דוב ג"כ מצוה להצילו ואפילו בעשיית כמה מלאכות בשבת [רמב"ם]: **[יט]** כדי להצילם - ומ"מ אם יש סכנה להמציל אינו מחויב דחיינו קודם לחיי חבירו (או"ה) ואפילו ספק סכנה נמי עדיף ספיקו דידיה מודאי דחברו אולם צריך לשקול הדברים היטב אם יש בו ספק סכנה ולא לדקדק ביותר כאותה שאמרו המדקדק עצמו בכך בא לידי כך [פתחי תשובה חו"מ סי' תכ"ו]: **[כ]** חוזרים וכו' - כדי שלא להכשילם לעתיד לבוא שלא ירצו להציל עוד: **[כא]** למקומם - עיין לקמן בסימן ת"ז:

של

סימן

[א] ומחללין - ולכן מן הראוי לאשה שהגיעה לחודש ט"יית להזמין בכל עיי"ש כל הדברים הנצרכים לה דשמא יזדמן לידתה בשבת ולא תצטרך תצטרך לחלל שבת [סי"ח סימן תתנ"ה]: **[ב]** ממקום למקום - ואפילו מחוץ לתחום: **[ג]** נר - אם הוא לילה ואע"פ שחברותיה יודעות לעשות לה כל הדברים הנצרכים לה אעפ"כ קים להו לחכמים דלא מיתבא דעתא דיולדת כששרויה בחשך וכתבו בתוספות ישנים שלהי יומא דמשו"ה אפילו אינה אומרת כלום וגם החכמה אינה אומרת כלום נמי מדליקין ועיין בבה"ל: **[ד]** סומא - אע"פ שבזה לא שייך טעמא הנ"ל דבלא"ה שרויה בחושך אעפ"כ מיתבא דעתה בנר דלוק דקאמרה אי צריכנא מידי חזיא חברותיה ועבדי לי ואע"פ דהדלקת הנר עיקרה אינה לרפואה אעפ"כ מחללין דקים להו לרבנן דיתובי דעתא דיולדת הוא מילתא

דמסתכנא בה בלא"ה: **[ה]** משנין - ואפילו למ"ד בסימן שכ"ח סי"ד דגבי פקוח נפש לא בעיא שינוי הכא שאני מפני שכאב היולדת דבר טבעי הוא ואין אחת מאלף מתה מחמת לידה לפיכך החמירו בה לשנות [מ"א בשם המ"מ וכ"כ המאירי] וכ"ז בדליכא עיכוב לחולה אבל אם אינו נעשה בזריזות בשינוי כמו בלא שינוי מצוה לעשות בלא שינוי למהר הדבר בכל כחו [חידושי הר"ן בשם ר' יהונתן והה"מ וכן מבואר בשכ"ח כמה פעמים]: **[ו]** להביא לה כלי - עם שמן וכה"ג: **[ז]** תלוי בשערה - שלא כדרך המוציאין דאינו כ"א שבות בעלמא וזה עדיף מאם תסוך השמן בשערה ותביא אצלה ותסחוט את השער דהתם איכא עוד איסורא דסחיטה דאע"פ דאין סחיטה בשער לחיוב מ"מ בודאי אסור משום שבות ומיהו אם מספקת לה ממה שתביא השמן בידה זה יותר עדיף מכל הני דלעיל [כ"מ בגמרא]: **[ח]** כותית אין מילדין - ואפילו בשכר דבחול מילדין משום איבה כמבואר ביו"ד סימן קנ"ד הכא אסור משום דיכולה להשתמט ולומר דאין מחללין שבת כ"א להווא דמנטר שבתא וכתב המג"א ובמקום דאיכא למיחש לאיבה גם בכה"ג שרי אם אין בה חלול. ודע דהרופאים בזמנינו אפי' היותר כשרים אינם נוהרים בזה כלל דמעשים בכל שבת שנוסעים כמה פרסאות לרפאות עובדי כוכבים וכותבין ושוחקין סממנים בעצמן ואין להם על מה שיסמוכו דאפילו אם נימא דמותר לחלל שבת באיסור דרבנן משום איבה בין העו"ג [אף דג"ז אינו ברור עיין בפמ"ג] איסור דאורייתא בודאי אסור לכו"ע ומחללי שבת גמורים הם במזיד השם ישמרנו: **[ט]** אחד מאלו - ודוקא לענין הדברים אשר אפשר לעשותן בלי איחור ועיכוב להכי צריך להמתין עד שנראה אחד מג' סימנים האלה אבל לענין קריאת חכמה ממקום רחוק וכדומה שאם נמתין עד שיעורים האלה תתאחר החכמה לבוא ע"כ משעה שמרגשת קצת אפילו בספק מותר בקריאתה ואפילו היא רחוקה ג' פרסאות: **[י]** שלשה ימים - ולא חשבינן מעת לעת כמ"ש סימן תרי"ז לגבי יוה"כ וע"כ אם הולידה ביום ד' קודם בין השמשות שוב אסור לחלל עליה שבת אם לא אמרה צריכה אני כ"כ המ"א ועיין בסימן תרי"ז שמגמגם הגר"א מאד שם וכתב דמלשון הרא"ש בפרק מרובה משמע שסובר כן בפשיטות דכונת הגמרא הוא מעלי"ע ולא רק לתרוצי לדברי בה"ג קאתי וכן מוכח בדברי הגר"א בהדיא בתשובת הרא"ש כלל כ"ו סימן ג' שסובר כן בפשיטות ע"ש וכן משמע מדברי הריטב"א בפרק ר"א דמילה ועיין בא"ר שכתב דמדברי האו"ה ג"כ משמע דבעינן ג' ימים שלמים והיינו מעלי"ע אח"כ מצאתי בספר נזר ישראל בשם תשובת בית אפרים שג"כ כתב כדברינו ונמצא לפ"ז דבין לענין מלאכת שבת ובין לענין יוה"כ עד ג' מעלי"ע חשבינן לה למסוכנת ומותר אפילו לא אמרה צריכה אני ומג' עד ז' מעלי"ע כשאמרה צריכה אני ונראה דלענין יוה"כ בודאי יש לצדד להקל דספק נפשות הוא ואפילו לענין שבת ג"כ אם לא נזדמן לו אז עו"ג לעשות על ידו שרי ע"י ישראל: **[יא]** הראשונים - מגמר לידה [לחם משנה] ועיין בה"ל: **[יב]** אפילו אמרה א"צ - והם דברים שחברותיה אומרות שדבר זה עושים לחיה וכל חיה צריכה לכך ואין כאן רופא או מילדת חכמה לראות אם החיה הזאת צריכה לכך: **[יג]** מחללין - דכיון דכל היולדות צריכות לכך אע"פ שאין אנו יודעין על זו ואפשר דיכולה להמתין עד ערב מחללים מספיקא ואין שומעין לה דדילמא חולשת הדעת נקטא לה שממאסת כל האוכלין או שאינה מרגישה לשעתה [הרמב"ן] וזה לשון הרשב"א על יולדת תוך ג' שאוכלת מאכל ב"א ואומרת שאינה צריכה שיבשלו עבורה בשבת והשיב דכמסוכנת אנו חושבין ליולדת מפני שאבריה מתפרקין ומרוסקת היא אלא שאינה מרגשת לשעתה ואם תאכל צונן או שאר דברים שאין המסוכנת אוכל אותם יביאנה לידי סכנה ולפיכך כל שאין לה דברים המחזיקים ומאכלים הבריאם מחללים עליה את השבת עכ"ל ומ"מ היכי דאיכא חכמה או רופא ואומרים ג"כ שא"צ שומעין להם שהרבה חיות שאין עושין להם חמין בכל יום וכתב המג"א שעכשיו נוהגות היולדות שאוכלות חמין של אתמול בשבת עכ"ל ומ"מ נראה דהכל לפי החולה: **[יד]** מג' ועד ז' אמרה אינה צריכה - לפי שאינה בחזקת מסוכנת לאותן הדברים שרגילות חברותיה לעשות לה ועוד שיכולה להמתין לפיכך סומכין עליה כשאומרת א"צ וכ"ז כשאמרה בפירוש אבל בסתמא מחללין דמ"מ איכא חשש סכנה ואם אומר רופא או חכמה שצריכה פשיטא דמחללין אפילו החיה אומרת אינה צריכה אבל אם שאר חברותיה אומרות שצריכה אין שומעין להם להכחיש את החיה. ודע עוד דאם החיה אומרת צריכה אפילו מאה רופאים אומרים א"צ שומעין לה דלב יודע מרת נפשו וכמו שנתבאר בסימן תרי"ח: **[טו]** מכאן ואילך וכו' - כיון שאנו יודעים שאין לה חולי אחר ואף היא אינה אומרת כן הכל בקיאים דמשום לידה אין לה סכנה לחמים ולשאר צרכי היולדת ופשיטא דיכולה להמתין עד הערב [רמב"ן בחידושי]: **[טז]** כחולה שאין וכו' - שאומר לעו"ג ועושה [גמרא]: **[יז]** אפילו דרך ר"ה - דבלא הבאת סכין אין רבותא דליכא חלול שבת כלל בקריעת בטן מתה דמחתך בשר בעלמא הוא וליכא משום חבורה [גמרא]: **[יח]** שמא ימצא חי - ואשמועינן שאפילו ספק פיקוח נפש זה שלא היה עדיין בחזקת חי לעולם אפ"ה דוחה שבת [גמרא]: **[יט]** משום דאין וכו' - ושמא רק נתעלפה ואם יחתכוה ימיתוה וצריכין אנו להמתין ואדהכי מית הולד [מ"א]: **[כ]** מדורה - וה"ה בזמנינו להחם התנור: **[כא]** כל ל' - אם יש לה צער צנה דס"ל דיש סכנה לחיה כל ל' בצנה ולפיכך אם א"א ע"י עו"ג עושין ע"י ישראל [ממ"א ושי"א] ולשאר חולה ע"י עו"ג מותר אפילו לאין סכנה אם צריך למדורה וליש סכנה אם אומר שצריך מותר אפילו ע"י ישראל בשא"א בעו"ג [ב"ח וא"ר] ועיין בבה"ל שהבאתי דעת הרבה גדולי הראשונים שסוברין דחיה

אחר שבעה דינה לענין מדורה ג"כ כשאר חולה שאין בו סכנה: **[כב]** עושים לו כל צרכיו - היינו הא דמבואר לקמיה: **[כג]** ומרחיצין - אינו לפי הסדר המבואר בשי"ס ומפיק מקרא ושם איתא דחותכין הטבור ואח"כ רוחצין אותו וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מהלכות שבת. ודע דממה שהביא המ"א בשם התוספות מוכח דאין עושים מלאכה דאורייתא בשביל דברים אלו דאין במניעתם סכנה אלא צערא בעלמא וא"כ לפ"ז אם אין לו סכין לחתוך הטבור וצריך להביאו דרך ר"ה אסור להביאו אלא יקשרנו לע"ע וה"ה בשאר דברים המוזכרים כאן ובבאור הלכה הבאתי דעת ראשונים דמותר לחלל במלאכה דאורייתא בשביל זה ע"ש ועכ"פ להביאו ע"י עו"ג או להחם חמין על ידו לרחוץ הולד בודאי מותר: **[כד]** ומולחין אותו - כדי שיתקשה הבשר [רש"י] ומשמע מזה דהמליחה תהיה במלח [עפ"י] ובפירוש המשנה להרמב"ם כתוב ונותנין עליו אבק ההדס והדומה לו וכ"מ בערוך ערך לפ ע"ש: **[כה]** וטומנין השליא - ולא בקרקע דמשום זה לכו"ע לא מחללין שבתא אלא כך היה מנהגם כשחל בשבת עשירות טומנין אותה בספלים של שמן או בספוגין של צמר ועניות במוכין או בתבן ובחול אלו ואלו טומנין אותה בארץ [ירושלמי]: **[כו]** כדי שיחם הולד - והיה זה מדרך סגולה אצלם: **[כז]** וחותכין - אחר שקושרין אותו ועיין במג"א שחתיכת הטבור בעלמא אינו כ"א שבות ובספר קובץ להרמב"ם כתב בשם ספר שושנים לדוד שהוכיח דיש בזה איסורא דאורייתא ורק הכא מותר ע"ש: **[כח]** אבל נולד לח' - דודאי לא חיי: **[כט]** אין מחללים - דכיון דמספקא לן אם היה בן קיימא מעולם לא מחללין ולא דמי להא דיושבת על המשבר בסעיף ה' דהתם מיירי דכלו לו חדשיו [מ"א] ועיין בה"ל מה שכתבנו בזה: **[ל]** א"כ גמרו וכו' - קאי גם אבן ח' כדאיתא בב"י והטעם דאמרינן שהוא בן שבעה ואשתהווי הוא דאשתהי ועיין בבאור הגר"א שנשאר בדין השו"ע בצ"ע ודעתו דלענין חלול שבת לא סמכינן אגמרו לחוד כ"א דוקא כששהה ג"כ שלשים יום ורק לענין טלטול התינוק נוכל לסמוך אסימנא דגמרו לחוד: **[לא]** או ספק וכו' - והאחרונים הסכימו דדוקא כשידוע שהוא בן ח"ית כגון שבעל ופירש אבל מספק מטלטלין כל תינוק: **[לב]** להוציא בידה - על הארץ דאין זה כדרך מפרק כיון שהולך לאיבוד ועוד דהוי מלאכה שאצ"ל דפטור ומשום צערא ל"ג כמו מפיס מורסא: **[לג]** מישרים - בידים: **[לד]** מחמת צער הלידה - כתב המ"א ודוקא ביום הלידה אבל אח"כ אסור אבל באמת מהרבה פוסקים משמע דאין חילוק בזה ואפילו לאחר חודש או ב' חדשים מותר ועיין בבאור הגר"א שכתב שכן ג"כ דעת השו"ע להקל בזה כמותם וע"כ אין להחמיר בזה ומ"מ אם נתפרקה חוליא של שדרה ממקומה לכו"ע אסור ליישב בידו חוליות של שדרה אחת על חברתה דמחזי כבונה אם לא ביום הלידה דאז יש לצדד להקל אף בזה: **[לה]** שלא יתעקמו אבריו - וברא"ש פ"י משמע דאפילו לכרכו כדי לישר אבריו ג"כ שרי לעולם והטעם בגמרא משום דאורחיה תמיד בהכי ולא הוי כמתקן ומשמע דאם היה תינוק שאין כורכין אותו בחול ונתעקמו אבריו אסור לכרכו בשבת: **[לו]** מותר - ולא גזרינן בזה משום רפואה דאורחיה דתינוק ליפול ערלת לשונן ולא מחזי כרפואה:

שלא

סימן

[א] בשבת - דכתיב וביום השמיני ימול ביום ואפילו בשבת [גמרא]: **[ב]** ומוצצין - אע"ג דע"י המציצה הדם ניתק מחיבורו והוא ליה חובל אע"כ מוצצין משום דסכנה לולד כשלא ימוץ הדם [גמרא]: **[ג]** כמון - היה דרכם לתת מין בשמים שחוק לרפואה וה"ה לתת אספלגית [תחבושת] על המילה [משנה שם] ועיין לקמן בס"ז אם לא היה לו כמון שחוק מע"ש: **[ד]** חוזר וכו' - דאף דגמר לחתוך הערלה ובדיעבד יצא ידי מצות מילה אפילו בלא אלו הציצין מ"מ כל זמן שלא סילק ידו מן המילה מקרי כלכתחלה וכולה חדא מלתא היא דנתנה שבת לדחות אצלה ועיין בחידושי הר"ן שכתב דאפילו כבר סילק ידו מן החתוך והתחיל לפרוע מקרי עדיין לא סילק ידו מן המילה דמילה ופריעה חדא מילתא היא [אך כשהוא עוסק במציצה מסתפק שם אם מותר בשבת לחזור לציצין שאינם מעכבין דדלמא המציצה מקרי רק רפואה ולא צורך מילה ע"ש] ולפ"ז פשוט דאפילו אם הפורע הוא אחר כ"ז שהוא עוסק במצותה מותר לו לראשון לחזור ולגמור את הציצין שאינם מעכבין דלא משגחינן במה שהוא סילק ידו כיון דעדיין לא נגמרה מצות מילה: **[ה]** אפילו על ציצין וכו' - היינו רצועות של בשר שנשארו בין מהערלה ובין מעור שפורע: **[ו]** המעכבין - ג"כ בין במילה ובין בפריעה וכנ"ל: **[ז]** אפילו רוב גובהה - וכ"ש רוב הקיפה של העטרה אע"פ שאינה רוב גובהה [ועיין ביו"ד סימן רס"ד בב"י ובש"ך] וע"ש באחרונים שנבתאר מה נקרא עטרה: **[ח]** אם גמרו וכו' - דאף דבן ח"ית בעלמא לאו בר קיימא הוא בזה שגמרו אמרינן האי בר שבעה הוא ואשתהווי אשתהי הולד בבטן אמו [מ"א]: **[ט]** ספק בן זי"ן וכו' - וה"ה ספק בן ח"ית ספק בן טי"ת והטעם בכל זה דלא מחללין שבת מספיקא: **[י]** בן ז' ודאי - היינו שבעל אותה ופירש עד שהוכר עברה אבל לא סמכינן

לומר דמסתמא נתעברה אחר ליל טבילה או משעה שפסקה לראות דם דאין זה הוכחה ברורה: **[יא]** ועיין ביו"ד וכו' - דשם מבואר דעת רמ"א דספק בן חיי"ת או בן זיי"ן אפילו לא נגמר שערו וצפרניו מלין בשבת ממ"נ דאי בר מילה הוא שפיר מהיל ואי לא מחתך בבשר בעלמא הוא ואין בזה משום חבורה כיון דהוי נפל. והנה בב"ח וט"ז דעתם לפסוק כהשו"ע אבל בא"ר הביא בשם ספר לח"מ שהמנהג למול ספיקות וגם במאירי כתב שכן דעת כל הגאונים וכ"כ הרדב"ז סימן ל"ב ונהרא נהרא ופשטיה: **[יב]** אינה דוחה - דכי כתיב ובוים אשמיני קאי: **[יג]** אנדרוגינוס - הוא ילד שיש לו זכרות ונקבות כנקבה [רמב"ם פ"א מהלכות מילה]: **[יד]** ונולד ביה"ש - בין ביה"ש דע"ש ובין ביה"ש דמו"ש בשניהם אין מילתן דוחה שבת ונדחה ליום א' ומה הוא ביה"ש י"א דקרוב לרבע שעה [הוא שעה זמניית כן בארנו לעיל בסימן רס"א בבה"ל ד"ה שהוא ע"ש] קודם ליציאת ג' כוכבים בינונים הוי ספק לילה ורביע שעה יוצא מכלל ספק ואם נולד אז בשבת מונין אותו בשבת הבאה אבל כמה פוסקים מחמירין בזה וס"ל דמעט שנתכסה החמה מעינינו עד יציאת ג' כוכבים בינונים הוא הכל בכלל ביה"ש וכ"כ הברכי יוסף דנתפשט כן המנהג בכל ערי א"י וכ"כ בספר זכור לאברהם ובספר סדר זמנים ואפילו אם ספק לו אם נולד קודם ביה"ש או בזמן ביה"ש ג"כ פסק הרדב"ז להחמיר דנדחה ליום א' והביאוהו האחרונים ועיין בבה"ל: **[טו]** ונולד כשהוא מהול - פ"י שאפילו בלא קישוי נראה מהול אבל כשאין נראה מהול רק כשיתקשה מילתו דוחה שבת: **[טז]** ויוצא דופן - שנתקשה אמו בלידתה והוציאוהו לאורך הבטן ע"י סם: **[יז]** שתי ערלות - פירוש שני גידין וי"א שיש בו שתי עורות זה ע"ג זה: **[יח]** אין מילתן דוחה שבת - וטעם כל אלה הוא משום ספק כגון גבי אנדרוגינוס הוא משום דאינו זכר ודאי וכמו כן נולד בין השמשות שמא הוא שלא בזמנה ונולד כשהוא מהול אפשר דליכא כאן ערלה כבושה והוא מהול ממש וכן מי שיש לו שתי ערלות דהיינו שני גידים הוא נמי משום דאין אנו יודעין איזה ערלה עיקרית ולסברא ב' דמירי בשתי עורות זה ע"ג זה נמי טעמא דאין אנו יודעין כוונת התורה בזה חוץ מיוצא דופן וא"י שילדה התם הטעם משום דאין טמאים בטומאת לידה ולכמה תנאי בעינן כסדר האמור בפרשת תזריע דאשה כשהיא טמאה לידה בנה נמול לשמונה: **[יט]** איזמל וכו' - ולענין טלטול האיזמל אחר המילה עיין לעיל בסימן ש"י סקט"ו ובמ"ב מה שכתבנו שם: **[כ]** אומר לא"י ועושהו - דהוי שבות דשבות במקום מצוה ושרי כדלעיל בסימן ש"ז ס"ה. ומ"מ אסור להביא התינוק לבהכ"נ דרך חצר שאינה מעורבת אפילו ע"י א"י דהא יכולין למולו בביתו והרבה פעמים מלין בבית כשיש צינה. וכשצריך להוציא התינוק מביתו לחצר שאינה מעורבת אל האיזמל המונח שם מותר ע"י א"י כיון דליכא ר"ה [מ"א שם] ומ"מ טוב יותר להביא האיזמל ע"י א"י לתינוק דאם יביא התינוק אל האיזמל יהיה צריך אחר המילה להתיר עוד הפעם שבות דשבות להחזיר התינוק אצל האם משא"כ כשיביא האיזמל אל התינוק יניחנו שם עד אחר השבת [מחצית השקל] ועיין בסימן שמ"ט מה שכתבנו בזה: **[כא]** לא יאמר וכו' - דגם אמירה לא"י בדבר שאסור מן התורה הוי כשאר שבות והעמידו חכמים דבריהם וכנ"ל: **[כב]** וע"ל סימן ש"ז - ס"ה בהג"ה דשם הביא רמ"א דיש מקילין אפילו במלאכה דאורייתא לומר לא"י במקום מצוה ואף דרוב פוסקים חולקים על סברא זו והעיקר כדבריהם וכמ"ש בסימן רע"ו מ"מ לענין מילה המיקל וסומך על דבריהם לא הפסיד אם א"א בענין אחר ומכ"ש לענין הוצאה והכנסה דלהרבה פוסקים אין לנו בזה"ז ר"ה ועיין בבה"ל: **[כג]** כמון שחוק וכו' - ועדיין הוא קודם המילה וכמו שיתבאר: **[כד]** לא ישחקנו - דמכשירי מילה אינם דוחים את השבת וע"כ אם א"א לו ללועסו בשינוי תדחה המילה ולא דוקא שחיקה שהיא מלאכה אלא אפילו להביא כמון דרך מבווי שאין משותף נמי אסור וכדלעיל סעיף ו'. וכן לא יאמר אמול אותו ולכשיצטרך אח"כ לסממנין משום סכנה אשחוק דהא פקו"נ דוחה את השבת דכיון דעכשיו יודע שא"א לו בלא סממנין אחר המילה מוטב תדחה המילה ולא יביא עצמו לידי חלול שבת כיון שהיה אפשר להכין מאתמול. ודע דאם נתוודע לו לאח"כ המילה שאין לו כמון בודאי מותר להביא אף דרך ר"ה ולשחוק ומ"מ אם אפשר לו לשנות בכל זה מבלי שיגיע מזה היזק לחולה צריך לשנות וכמו שנתבאר בסימן שכ"ח ס"י"ב: **[כה]** ליתן עליה - כך היו רגילין והיא רפואה שמערבין וטורפין בקערה יין ושמן כדרך שטורפין ביצה בקערה [רש"י]: **[כו]** לא יערבם וכו' אלא וכו' - פ"י דאסור לערבם בקערה אלא נותנים זה בפ"ע על מקום המכה וזה בפ"ע על מקום המכה ועוד יש לפרש דתרווייהו בקערה אלא דנותנים זה בפ"ע ולא יערבם בידיים אלא אם יתערבו יתערבו [כ"מ ממאירין] ועיין בה"ל: **[כז]** כל אחד לבדו - כתב ב"י דלשאר חולים נמי אסור לערב [מ"א] ועיין בבה"ל דע"י שינוי לכו"ע שרי: **[כח]** חלוק - כעין כיס דחוק שעושים ומכסים ראש הגיד עד העטרה וקושר שם שלא יחזור העור לכסות הגיד: **[כט]** ואם וכו' - אפ"י נודע זה קודם המילה אין דוחין המילה מפני זה [כ"מ ביו"ד רס"ו בהגר"א ע"ש]: **[ל]** חצר אחרת - אבל דרך ר"ה אסור כיון שאינו דרך מלבוש ממש ודרך כרמלית מצדד הא"ר להתיר ע"ש: **[לא]** לא נהגו - דנשתנו הטבעים: **[לב]** ובמדינות אלו - כלומר דבמקומותינו אף כי אין הולד מסוכן כ"כ כמו בימיהם אכן עכ"פ צורך גדול יש בדבר לפיכך על רחיצה שקודם המילה הניחו על דינא דגמרא שמותר לרחצו בחמין שהוחמו מאתמול ולאח"כ המילה אין קפידא אם ימתינו עד מו"ש: **[לג]** נוהגים לרחצו - ויזהר שלא ישרה סדין במים

דשרייתו היא כיבוסו ועיי א"י אפשר שיש להקל וגם יזהר מסחיטת הסדין ואם נשפך החמין יכול לומר לא"י להביא מים שהוחמו בשביל א"י אבל לא יאמר לא"י להחם לכתחלה. תינוק שהיה חולה ונתרפא אוסר התשב"ץ למולו ביום ה' דשמא יצטרכו לחלל שבת עליו ביום ג' למילתו אבל הש"ך ביו"ד סוף סימן רס"ו והמ"א מתירין וכן הסכים הא"ר להתיר ואין מחמיצין את המצוה: **[לד]** מכינים חמין וכו' - משמע דאם לא הכינו אסור להחם ע"י א"י דאין מחזיקין אותו בסתמא לחולה רק למצטער קצת אך אם הרופא אומר שצריך בודאי אין להחמיר בזה: **[לה]** ולחלל עליו שבת - היינו אפילו להחם בעצמו: **[לו]** לא ימול - דחיישינן שמא יקלקל ונמצא מחלל שבת שלא במקום מצוה וה"ה אם לא פרע מעולם אסור לפרוע בשבת ג"כ מטעם זה. מוהל שבא ואמר שכבר מל פ"א בחול נאמן וא"צ להביא ראיה. ביו"ד סוף סימן רס"ו כתב בהג"ה שטוב להחמיר לכתחלה שלא ימולו שני מוהלין מילה אחת בשבת שזה ימול וזה יפרע אלא המל הוא עצמו יפרע אבל הרבה אחרונים כתבו שיש להקל בזה וכן המנהג בכל מדינת פולין תמיד הם שני מוהלים זה חותך וזה פורע בין בחול ובין בשבת ובחכמת אדם כלל קמ"ט כתב דעכ"פ לא יכבד שלשה בני אדם אלא הפרוע יהיה המוצץ אבל בישועות יעקב דחה זה וכתב דהמציצה יכול להיות באחר דהוא ענין בפ"ע: **[לז]** בשבת - ולענין יו"ט אם הוא יו"ט שני של גלויות בודאי יש להקל וביו"ט ראשון יש דעות בין האחרונים אך אם הוא יודע בעצמו שיכול למול ואין מוהל אחר בודאי אין להחמיר: **[לח]** מותר למול בשבת - ואפילו איכא אחר דמל זמנין טובא: **[לט]** אפילו וכו' - פ"י לאפוקי ממאן דס"ל דאב בעצמו לא ימול בשבת היכא דאיכא אחרינא משום דלגבי דידיה הוי פסיק רישא דניחא ליה שהרי הוא מתקן את בנו קמ"ל דלא אמרינן הכי דגם לגבי אחרינא פסיק רישא דניחא ליה הוא שהרי הוא רוצה למולו ולזה קאתי ואפ"ה התירה התורה [תה"ד]:

שלב

סימן

[א] אין מילדין וכו' - פירוש למשוך הולד מן הרחם דאיכא טרחא יתירא ועיין באחרונים שהסכימו דאף לסעודה [היינו שאוחז הולד שלא יפול לארץ ונותן לו דד לתוך פיו] אסור בשבת וכן כל צרכי לידה המבואר בסימן תקכ"ג ע"ש: **[ב]** מפרכסין - פ"י להסיר את הגלד: **[ג]** אותה - את המכה: **[ד]** בגמר מכה - שנתרפאה המכה וע"כ אין לטרוח בשביל בהמה כדי לענגה: **[ה]** יכול להריצה וכו' - דאע"ג דזהו רפואה וברפואה לאדם גזרו משום שחיקת סממנים ברפואת בהמתו אין אדם בהול כ"כ שיבוא לשחוק סממנים וה"ה אם היא קרובה למיתה מחמת זה דאז בודאי בהול אפ"ה מותר דאי לא שרית ליה אתי לידי שחיקת סממנים ושאר מלאכה דאורייתא וכדלקמיה בסעיף ד': **[ו]** כדי שתייגע - אבל אסור לעשות בשבילה שום מלאכה דאורייתא או דרבנן אפילו היא מתה ועיי א"י מותר לעשות כשהבהמה חולה [ח"א]: **[ז]** יכול להעמידה - הכל כנ"ל בסק"ה: **[ח]** ואם הוא ספק וכו' - דמתוך שאדם בהול על ממונו אי לא שרית ליה אתי למעבד בעצמו איסורא דאורייתא: **[ט]** תמות - ועיין בח"א שכתב דאפילו אם היא רק חולה בעלמא ג"כ מותר ע"י א"י כדי לרפאותה משום צער בע"ח אבל להקיז לסוס כדי שיאכל יותר בודאי אסור:

שלג

סימן

[א] שיותר להסתפק ממנו - למאכלו ולמאכל בהמתו שאינו מוקצה דק"ל כר"ש דלית ליה מוקצה אלא בגרורות וצמוקים שהניח ליבשן משום דדחינהו בידיים ולא חזיין עד שיתייבשו וכמ"ש בסי' ש"י ס"ב מ"מ אם אינו רוצה להסתפק ממנו אלא להתחיל בו לפנותו אסור לעשות כן לדבר הרשות והטעם משום טרחא או משום עובדין דחול: **[ב]** אסור להתחיל וכו' - היינו אפילו פחות מד' וה' קופות ומשמע דאם התחיל מע"ש שרי לפנותו בשבת פחות מד' וה' קופות אף לדבר הרשות: **[ג]** לפנותו - אבל מותר לעשות שביל ברגליו לכאן ולכאן דרך הליכתו ויצאתו דזה לא הוי בכלל פינוי: **[ד]** לדבר מצוה - ואפילו בענין שיש בו טורח יותר כגון להגביהם ולשלשלם בחלונות שבכותל או להורידם בסולמות או לטלטלם מגג לגג: **[ה]** חמש קופות - ולא יותר משום טרחא וכנ"ל בסק"א: **[ו]** שמא יבוא וכו' - היינו שמא יראה גומות בקרקעות האוצר ויבוא להשוותם ואפילו אין שם אלא ג' או ד' קופות אסור [א"ר]: **[ז]** וכל שבות וכו' - עיין סימן ש"ז ס"ה: **[ח]** לצורך אורחים - שבעה"ב המזמנם עושה מצוה וכמו שאחז"ל דגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה: **[ט]** אבל כשזימן וכו' - ומ"מ אם מזמין חבירו שיבוא לכבוד האורח אז גם

הוא נחשב כאורח לענין דשרי לפנות בשבילו ואם הסעודה בעצמה היא סעודת מצוה ודאי פשיטא דשרי לפנות לפי חשבון כולם: **[י]** שהובאו - אפילו בע"ש [דאלי"כ בלא"ה אסורין משום שמא בא מחוץ לתחום וכדלעיל בסימן שכ"ה] ודעתו מבע"ש בפירוש לשתות מהם אפי"ה אסור להורידן משום עובדא דחול או טרחא יתירא אלא ימשוך שם ממנו כשהוא עומד על העגלה ואם אי אפשר בענין אחר והוא צריך לשתות ממנו שרי לפורקן דמפני כבוד השבת הוא בכלל דבר מצוה [אחרונים]: **[יא]** לכבוד אורחים - ואפי"ה אם הוא יותר מט"ו סאין אסור כמ"ש בס"א לענין אוצר. ט"ו סאין הוא אם החבית אמה על אמה ברום אמה וגי' אצבעות [מ"א] ואם הוא מקום פסידא אם מותר בזה אמירה לא"י עיין בסי' ש"ז ס"ה ובסימן של"ד ואם הא"י מעצמו פורקן בשבת א"צ למחות בידו [פמ"ג]:

שלד

סימן

[א] יכול להציל וכו' - עיין לקמן בסי"א דלהציל מבית לחצר שלו י"א דיכול להוציא כל מה שירצה: **[ב]** ובשחרית מזון וכו' - הב"ח כתב דאם הוא לאחר חצות אפילו אם עדיין לא אכל אין מציל כ"א מזון סעודה אחת ובפמ"ג מפקפק בזה: **[ג]** שהדליקה בו - ר"ל וע"כ ודאי בהול ואי שרית ליה אתי לכבוי. והנה כאן אסרינן להציל כדי שלא יכבה וגבי מת מתירין להצילו כדי שלא יכבה כמ"ש רס"י שיי"א כתבו התוספות דבמת אדם בהול עליו טפי ולכך הוצרכו להתיר כדי שלא יכבה במזיד אבל כאן דאין אדם בהול כ"כ ואפילו אם לא נתיר לו לא יבוא לכבות במזיד ואם נתיר לו חיישינן שמא מתוך טרדתו ישכח ויכבה את הדליקה: **[ד]** הקרובים - שאינם בהולים כ"כ [ועיין בספר נזר ישראל שהביא בשם שלחן עצי שטים שכתב דלפי מה שמבואר לקמן בסכ"ו בהג"ה דבזה"ז שאנו שרויין בין הא"י ויש חשש סכנת נפשות דמותר לכבות ממילא מותרין אפילו באותו בית שהדליקה שם להציל אוכלין כמה שירצו וה"ה דברים המוקצים וכמו שהדין בבית השכנים כיון דאין לגזור שמתוך שיהיה בהול יבוא לכבות דהרי בזה"ז מותר לכבות ואין זה מוכרח דאפשר שמתוך בהילתו יבוא לידי שאר מלאכות להוצאה בר"ה וכדומה וכענין שאמרו שם בגמרא קי"ז ע"ב גבי נשברה לו חבית בראש גגו ע"ש ומ"מ אין למחות ביד המקילין דלדעת הט"ז המובא בסק"ב משמע ג"כ דבהצלת מעות מותר לדעת בעל התרומות אם אין עובר ע"י איסור דאורייתא וכן באו"ה אף דבנ"א מפקפק מאד על דבריו ע"ש] וכתב הח"א ואפשר דלפי"ז גם אחרים חוץ מבעה"ב ואשתו ובניו מהבית שהדליקה בו שהם בהולים אבל אנשים אחרים שאינם בהולים כ"כ מותר להם להציל בשבילו ואפילו מעות דאין בו אלא איסור מוקצה [והיינו כדעת היש מתירין שהובא בסמוך] אבל אסור לטלטל בשבילו לכרמלית עכ"ל: **[ה]** ויש מתירים - היינו דוקא בבית אחר שאינם בהולים ולא בבית הדליקה וכנ"ל בס"א: **[ו]** לטלטל וכו' - טעמם דלמדו מהא דהתירו למי שהחשיך בדרך להוליך כיסו פחות מד"א כדי שלא יעשה איסור חמור ממנו ויוליך אותם להדיא ה"ה נמי בכאן התירו איסור טלטול מוקצה כדי שלא יבוא לכבות הדליקה וגם גבי אנשים התירו כדי שלא יבוא להוציא אותם לר"ה להדיא וטעם האוסרים דס"ל דדוקא במי שהחשיך בדרך הוא שהתירו לו כדי שלא יעשה איסורא רבה אבל באנשים ליכא למיחש למידי דלהוצאה ליכא למיחש שודאי לא יוציאנה בפני האנשים שמתירא להראות להם וגם גבי דליקה ליכא למיחש לשמא יכבה כיון שהדליקה עדיין בבית אחרים ואינו בהול עליהם טובא כמ"ש ס"א ועיין בב"ח שהכריע כהמתירין [והעתיקו כמה אחרונים את דבריו] משום דאיכא למיחש כיון דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו אי לא נתיר לו יחשוב בעצמו בין כך ובין כך אני עושה איסור ואתי להטמינם בקרקע ע"י חפירה ויעשה איסור דאורייתא ואיתא בספר מהרי"ל בשם מהר"ש והביאו בא"ר דבשעת הזעם שמתיראין שהאנשים יבואו ויחטפו את אשר לו מותר לישראל לטלטל מעותיו ואפילו מחוץ לעירוב ע"ש ועיין לעיל בסימן ש"א סל"ג בהג"ה ובט"ז ובמ"א ופמ"ג שם דאין מותר כ"א כשנושאן שלא כדרך הוצאה דהיינו בין בגדו לבשרו וכה"ג: **[ז]** דבמקום פסידא וכו' - וכ"ז דוקא מפני הדליקה או הליסטים שבהול הרבה אבל אם ירדו גשמים על סחורה המוקצה ודאי אסור לטלטל ע"י ישראל [כ"כ מ"א ותו"ש וכן משמע בהגר"א]: **[ח]** יש מי שאוסר - הוא דעת הרשב"א ועיין לעיל בסימן ש"ז ס"ה סתם שם המחבר כדעה הראשונה ששנאה בסתמא כדעת הרמב"ם דאיסור שבות מותר ע"י א"י במקום שהוא צריך לדבר צורך הרבה ועיין שם במסקנת המ"א דדוקא במקום שיש הפסד גדול: **[ט]** וע"ל סימן ש"ז ס"יט - היינו דשם סתם המחבר בדעה הראשונה דמותר לומר כל המציל אינו מפסיד אע"פ שממילא מבין הא"י: **[י]** הציל פת - ואפילו הציל הוא פת הרבה רשאים בני ביתו ג"כ להציל כ"א מזון ג' סעודות אף שיכולים לאכול משלו דלכל חד התירו להציל ג' סעודות וכ"כ הרב"י דאפילו יש לו מה יאכל רשאי להציל [מ"א] וכן אפי' מתענה בשבת ת"ח רשאי להציל דלא חלקו חז"ל [תו"ש]: **[יא]** פת הדראה - דאין דאין כאן שייכות ערמה לומר פת הדראה ניחא לי: **[יב]** שרי - מפני שיכול לומר מחמת בהילותי שכחתי ולקחתי פת הדראה אבל באמת אני רוצה

לאכול פת נקיה ואפילו לכתחלה יכול להציל פת הדראה ואח"כ נקיה. וה"ה בשר ודגים או שאר שני מינים אפי' אם הציל כבר מין אחד יכול לומר במין השני אני חפץ [אחרונים]: **[יג]** מיוה"כ לשבת - דהא ביום השבת לא יוכל להכין משא"כ משבת ליו"ט דהא יוכל להכין ביו"ט גופא וכן משבת ליוה"כ וכגון שחל יוה"כ באחד בשבת ג"כ אסור דהא לא אכיל עד לאורתא במוצאי יוה"כ ולאורתא ליטרח וליתי ואע"ג דלא מקלע לדין יוה"כ ושבת סמוכים להדדי כתב השו"ע זה הסעיף לאשמועין דאם יוה"כ חל ביום ה' ויודע שלא ימצא לקנות על השבת ביום וי"ו מצילין: **[יד]** מזון סעודה אחת - מפני הסכנה שיתענו עוד כשלא יזדמן להם מה לאכול ומי"מ בשבת לא רצו להתיר מה"ט למוצאי יוה"כ דחמירא: **[טו]** לחולה ולזקן וכו' - דלא חלקו חכמים בשיעור ג"ס בין להקל בין להחמיר: **[טז]** פירש טליתו - ואפילו אם היה המזון בכמה כלים ומערה אותן לתוך הטלית שרי אבל להניח הרבה כלים מלאים תוך הטלית ולהוציאם בבת אחת אסור כיון שהם כלים מחולקים: **[יז]** כגון כוסות וקיתוניות - וה"ה שאר כלים הצריכים לו לצורך סעודותיו כגון כפות וסכינים וכדומה [פמ"ג]: **[יח]** וחוזר ולובש - והא דלא שרינן באוכלין ומשקין לחזור ולהוציא משום דהתם חיישינן שמא ישכח שבת ויכבה אבל הכא כיון שלא התירו אלא דרך לבישה רמי אנפשיה ומדכר ואה"נ דלהוציא מלבושים בידו אין מותר כ"א מה שצריך לו לאותו יום כאוכלין ומשקין: **[יט]** ויש מי שאומר וכו' - והלכה כדעה קמיינא: **[כ]** בואו והצילו לכם - אבל אין יכול לבקשם שיצילו בשבילו דלא הותר לו כ"א ג' סעודותיו הצריכים לו לשבת וכתב בח"א דאפשר דמעצמם יכולים להציל בשבילו אפילו יותר מג' סעודות והא דלא התיר בשו"ע להם כ"א ג' סעודות היינו דוקא כשהם מצילין בשביל עצמם: **[כא]** ויכולים ללבוש וכו' - ובזה יכול לומר בואו והצילו עמי דהיינו בשבילי דבמזונות משום דלא חזי ליה כ"א ג"ס לכך הוכרח לומר הצילו לכם משא"כ בלבושין דקחזי ליה לכולי יומא [גמרא] ומש"כ ואם רוצים וכו' אמזון קאי ופשוט דגם הם יכולים לפשוט ולחזור וללבוש ולהוציא כמותו: **[כב]** כיון שאמר הצילו לכם - אבל אי לא אמר הצילו לכם לא הוה הפקר שהיה יכול לומר אני הייתי ממציא לי אנשים ישראלים שהיו מצילים לעצמם ומחזירים לי גם שהייתי יכול להציל עי"י א"י כמ"ש סכ"ו: **[כג]** ואם אינם רוצים לזכות - מפני שיודעים שלא מרצונו הפקירו: **[כד]** ולא הוה שכר שבת - דמעיקרא לאו אדעתא דשכר פעולה נחתי ומהפקירא קזכו. אם החזירו לו ואח"כ מבקשים שכר בחול בודאי צריך לשלם לו אבל בשבת יש סברא לומר דהוא שכר שבת אחרי שכבר החזיר לו מעצמו שוב לא יכול לומר מהפקירא קזכינא לעצמי וכשנוטל שכר שבת הוא נוטל עיין במ"א מש"כ בזה בשם שלטי הגבורים ועיין בא"ר שמפקפק עליו. והנה על מה שכתב השו"ע דזוכה מן ההפקר כתב המ"א עיין בח"מ סימן רנ"ט וסי' ש"ח דדינא דמלכותא דלא מהני יאוש ואפשר דהכא שאני כיון שאמר הצילו לכם. איתא בגמרא דחסיד לא יטול שכר דיש לו לוותר משלו בכל דבר שיש בו נדנדוד עבירה: **[כה]** כל הצלה וכו' - היינו בין הצלה דמזון ג' סעודות וכלי תשמישיו ובין הצלה דמלבושים ואע"ג דפסק לעיל בסימן ש"א סל"ו דמותר לצאת בשני מלבושים זה ע"ג זה משום דדרך מלבוש הוא הכא כיון דבהצלה קעסיק חיישינן טפי דמינשי שהוא שבת ויבוא לכבות והיש מקילין לא ס"ל האי סברא דנחמיר במלבושים בזה טפי מבעלמא ולהכי מקילין ואמלבושין קיימי אבל לענין מזון ג' סעודות או כלי תשמישין גם הם ס"ל דדוקא למעורבת שרי והמלבושים שמתירין דוקא כשהוא לובש אותם דרך מלבוש אבל כשהוא נושא אותם בידו לא עדיפי משאר כלים: **[כו]** אף לשאינה מעורבת - וה"ה דאפילו לר"ה שרי כיון שנושאם כדרך מלבוש. והנה הב"ח פסק כדעה הראשונה אבל כל האחרונים פסקו כדעה זו: **[כז]** אבל לבית אחר וכו' - ר"ל דכיון שהוא מקורה אינו דומה כלל לר"ה ולית בזה גזירה שמא יוציא לר"ה ואע"ג דבגמרא נזכר הטעם דשמא מתוך טרדת הצלה יבוא לכבות ס"ל לדעה ראשונה דמ"מ לא גזרינן בזה רק היכא דאיכא חשש הוצאה ג"כ: **[כח]** שאינה צריכה עירוב - ר"ל שאין בה דיורין ודמי כבית אחד שנפל בה דליקה שמותר להוציא מחדר לחדר לכו"ע ולא גזרו בזה: **[כט]** וי"א שאין חילוק - ס"ל כיון דהטעם שמא ישכח ויבוא לכבות מה לי חצר ומה לי בית ומה לי אם החצר הוא של רבים או חצר שלו. ולמעשה כיון שהוא מלתא דרבנן אפשר שיש לסמוך להקל: **[ל]** כל כתבי הקודש - היינו תנ"ך וגמרא וכל הספרים. ותורה שבכתב קודמת להציל לתורה שבע"פ ואפילו תורה שבע"פ מושאלים או מושכרים לו ואם לא יציל לתורה שבע"פ יצטרך לשלם לבעליהם אפ"ה תורה שבכתב קודם [א"ר בשם ס"ח]. והצלת המת קודם לספרים [שם]: **[לא]** מצילין האידנא - הא דנקט בלשון האידנא משום דרצה לסיים אפילו כתובים בכל לשון וכו' וביאור הדבר דהנה מצד הדין תורה שבכתב אין כותבין אלא כתב אשורית [הוא הכתב של ס"ת] ובלשה"ק ותורה שבע"פ [היינו הש"ס וכל הספרים] אסור לכתוב אלא קורין אותם בע"פ ואם שינה הן תורה שבכתב שכתבו שלא כדין בכתבו או בלשונו או אם כתב שבע"פ אין קורין בהם וגם אין מצילין אותם בשבת מפני הדליקה (כד*) דאסור לטלטלם כלל אבל האידנא דבציר ליבא כי נתמעט הדעת והזכרון הותר לכתוב תורה שבע"פ כדי שלא ישתכחו וגם בכל כתב ולשון וגם תורה שבכתב בכל לשון ובכל כתב כדי שיבינו כל העם את דברי התורה כי אין הכל בקיאין בלשון הקודש וסמכו כל זה על מה דכתיב עת לעשות לה' הפרו תורתך ולכן קורין בהן ומצילין אותן מפני הדליקה בשבת. וספרים שלנו שכתובים בלשונם של כותבים ונמצא אצלם יש להסתפק אם טעונים גניזה דהא לא

שרי לכתוב בלשון אחר ובכתב אחר אלא משום עת לעשות לה' ולהם מי התיר ועיין במ"א שהאריך עוד בזה: **[לב]** ואפילו כתובים בסם וכו' - קאי אכתובים בכל לשון אבל אם היו כתובים התנ"ך בלשה"ק לא הותר לקרות בהן אם היו כתובים שלא בדיו דמדינא צריך לכתוב תנ"ך בלשון הקודש ובדיו ונהי דהותר שאר לשון משום עת לעשות לה' כנ"ל אבל לשנות מדיו לא הותר דקל להשיג דיו [מ"א בסי"ג] וכ"ז הוא רק לענין לקרות בהם אבל לענין הצלה מפני הדליקה וכן לענין גניזה הוא אפילו אם כתובין בסם וסיקרא [מ"א ושי"א]: **[לג]** וכן מטבע ברכות - שכ"ז הותר לכתוב בזמנינו ולברך ולהתפלל בם משום עת לעשות לה' וע"כ ממילא צריך להצילם מן הדליקה וגם טעונים גניזה בחול שלא יהיו מונחים במקום הפקר: **[לד]** כגון יגר שהדותא - האמור בתורה ור"ל שהשלים באלו התיבות החשבון של פ"ה אותיות וכדלקמיה דעל אלו התיבות בלבד א"צ להצילם מן הדליקה אפילו לא העתיקם לעברי [גמרא]: **[לה]** שאותו העם בקיאים בו - אבל אם העם אינם מבינים אותו הלשון אסור לכתבו ולהצילו דלא הותר רק משום עת לעשות לה' וכנ"ל. ועיין בבה"ל דדעת הר"ן בשם הראב"ד דלא הותר לכתוב שאר לשון ולקרות בו כתבי הקודש כ"א כשאינו בקי בלשון הקודש: **[לו]** פ"ה אותיות - שעל ידי שיעור זה יש עדיין עליה קצת קדושת ס"ת משום שכן נמצא בפרשת ויהי בנסוע: **[לז]** שלמות - ר"ל שנמחק כל הספר ונשאר רק תיבה אחת שלמה כאן ותיבה כאן עד שבין כולם יש פ"ה אותיות ולאפוקי אם אינם נמצאים תיבות שלמות רק אותיות מפוזרות לא מהני אף שיש פ"ה אותיות וכ"ז הוא רק לענין הצלה מדליקה אבל לענין גניזה פשיטא דבעינן: **[לח]** הואיל ואין וכו' - מפני שניתנה לכתוב בדתי פרס ומדי לפיכך לא כתבו בה אזכרות: **[לט]** כמשפטה וכו' - ובמג"א מסיק דכל זה הוא רק בזמן התלמוד דאז היה אסור להצילה א"כ כתובה כהלכתה כיון שלא ניתן לכתוב וללמוד בה אבל האידינא כיון דמשום עת לעשות לה' ניתן ללמוד בה אפילו כתובה בנייר ובכל לשון ממילא מצילין אותה מפני הדליקה ג"כ כמו כל כתבי הקודש ורק לענין אם כתבה בלשון הקודש ושלא בדיו כ"א בסם וסיקרא יש נ"מ דבכל כתבי הקודש אפילו אם היו כתובין בסם וסיקרא דאין קורין בהן [משום דבכל לקנות דיו כמו סם וסיקרא ולא שייך בזה משום עת לעשות] אפ"ה מצילין אותן מפני הדליקה מפני האזכרות שבהן משא"כ במגילה דלית בה אזכרות אם כתבה בסם וסיקרא אין קורין בה ואין מצילין אותה מפני הדליקה וכ"ז בכ"ד ספרי קודש אבל שאר ספרים פשיטא דנכתבים בסם ובסיקרא בין היכא שכתובים בלשה"ק ובין כשכתובים בכל לשון: **[מ]** הקמיעין - טעם דעה הראשונה דבקמיעין אין שייך בהם טעם דעת לעשות לה' וכו' דאין בזה תורה ללמוד או להתפלל ע"כ אסור לכתוב אותם וי"א ס"ל כיון דאיתיהיב רשות למכתב ברכות יש נמי רשות למכתב קמיעין: **[מא]** אין מצילין וכו' - מיירי בחולה שאין בו סכנה ובחולה שיש בו סכנה מציל הקמיע שלו ויוציאה עליו דרך מלבוש [פמ"ג]: **[מב]** וי"א שמצילין - והלכה כדעה הראשונה הראשונה [אחרונים] ומ"מ כשיש בהן אזכרות יש לומר דמצילין [פמ"ג]: **[מג]** אע"פ שיש וכו' - ואפילו לדעה ראשונה דבס"ב דמתיר להציל מעות לחוד מפני הדליקה ג"כ ניחא הכא דקמ"ל דמותר להציל המעות אגב הספר ואפילו לחצר שאינה מעורבת ולא הצריכוהו לנערם ממנה דילמא אדהכי והכי נפלה הדליקה על הספר גופא: **[מד]** למקום וכו' - היינו אפילו לחצר שאינה מעורבת: **[מה]** ויש מי שאומר דהיינו וכו' - הנה בט"ז ומ"א כתבו דליכא בזה פלוגתא דלכו"ע אסור לכתחלה להניח תפלין אצל מעות בשעת הדליקה כדי להציל המעות אבל אם הניח בשבת תפלין אצל מעות ואח"כ נפלה דליקה פשיטא דשרי להצילו לכו"ע וא"צ לנער המעות ע"ש ובביאור הגר"א הכריע דהעיקר כהמחבר דלדעה ראשונה גם לכתחלה מותר להניח תפלין אצל מעות בשעת הדליקה ע"ש: **[מו]** כשהניחם שם מע"ש - היינו לענין שיהיה יכול להציל לחצר שאינה מעורבת אבל להציל לרה"י מבואר לקמיה בסי"ז דיש מתירין אפי' ע"י כר ותינוק כשמניח עליו בשעת הדליקה [מ"א וכן מוכח מהגר"א בסי"ז]: **[מז]** יש מתירים וכו' - והיינו שיכול ליתן אפילו לכתחלה בשבת להציל על ידם אפילו המעות חשוב מהחפץ שמניח אצלו ולא אמרינן בזה דיהיה בטל לגבי המעות ואע"ג דבעלמא אסור לטלטל דבר המוקצה ע"י דבר היתר המונח עליו דלא אמרו ככר או תינוק אלא לענין טלטול המת בלבד הכא משום פסידת הדליקה הקילו בכל זה ועיין ס"ב דיש מתירין אפילו בלא ככר כלל: **[מח]** שלש מחיצות ולחי - אבל בלא לחי הו"ל ככרמלית ולא הותר אפילו בשביל ספרים: **[מט]** שמותר לומר וכו' - דשבות דאמירה לא"י שרי מפני בזיון כתבי הקודש ואף גמרות ושאר ספרים הוי בכלל זה [פמ"ג]: **[נ]** הגליונים - שנחתכו מן הספר או שנמחק הספר ולא נשתתיר בו פ"ה אותיות דשוב אזל ליה קדושתיה של הקלף שתחתיו וגם של הגליונים שסביביו. וכתב מהר"ם בתשובה שהיה תקנה בחר' שלא לקצץ גליון ספר אפילו כדי לכתוב עליו ובמ"ב סימן ק' האריך על הגליונים של הספרים שהקושרין הספרים חותכין אותן ומשליכין והטעם כיון דנהגו כן הו"ל כאלו התנו עליהם מתחלה עיין סימן קנ"ד ס"ח וא"כ אין מצילין אותן ובאגודה במ"ס פ"ו המחמתך בספרים בחדשים מותר בישנים אסור [מ"א] והטעם דבחדשים כהתנו מתחלה דמי והזמנה ג"כ לאו מלתא היא אבל בשכבר למדו מהם אף הגליונים נתקדשו בקדושת הספרים: **[נא]** שכתבו וכו' - אפילו כתב אשורית על הקלף ובדיו: **[נב]** עם האזכרות - שכיון שהם אדוקים בודאי כתבו אותן לשם ע"ג ומכאן יש להזהיר על אותן מטבעות של זהב וכסף שטבעו אותן האדוקין לשם ע"ג שאסורים לתלותם על הסי"ת וגם אין להחזיק אותם

ברשותו אלא יתיכם מיד כדי שלא יהיה שום זכרון למעשיהם [ב"ח וט"ז] והרב מו"ה יהודא מילר נסתפק אי מותר להתיכן שמא אינם מינים לע"ג ובתשובת חות יאיר סימן שט"ז מתיר להתיכן המטבעות של שם בן ד' שנעשים במדינות שווייץן מטעם כי נטבעו להוציאם והו"ל כאלו נכתבו בפירוש לשם חול וכן משמע בפמ"ג ע"ש. עוד כתב מה שנוהגין באיזה קהלות כשמברכין חולה וגובין מעות מכל אחד ומניחין הכלי עם המעות לתוך ארון הקודש לא יפה עושיין ע"ש ובלא"ה אסור להשים לתוך ארון הקודש דבר של חול ע"כ יש למנוע המנהג: **[נג]** עור של גדי - לח ועיין בסימן ש"ח סכ"ה לענין מוקצה אך לפי המבואר לעיל בס"ב בדעה ראשונה דטלטול מוקצה מותר במקום פסידא אתי שפיר בפשיטות: **[נד]** פושטה - שלא תהיה מקופלת שלא יאחוז עי"ז האור בכולה [ט"ז]: **[נה]** שלא יתכוין לכך - הוא מדברי הטור ועיין בט"ז שביאר דר"ל שלא יתכוין בפעולתו לכבות מה שהודלק כבר אלא שלא תדלק יותר ואם אירע שע"ז נכבה האור לגמרי אינו חושש כיון שהוא לא נתכוין לזה. ולדינא משמע מדברי האחרונים דתפסינן דגם בנתכוין לזה מותר אלא שיזהר שלא ירוץ ויקפוץ וינענע עצמו אנה ואנה כדי שיכבה או שינענע את הטלית כדי שיכבה דכל זה הלא עושה מעשה כיבוי ממש ולא גרם כיבוי הוא ולא יעשה כן בישראל אלא מתכסה בהטלית כדרכה. וכן ס"ת שאחז בה האור פושטה וקורא בה ואם כבתה כבתה [גמרא] ומותר לקרוא לא"י ויכבה אותה כדלעיל בסי"ח ולקמן בסכ"ו: **[נו]** קערה על הנר - בסימן רע"ז ביארנו דין זה היטב במ"ב ע"ש: **[נז]** שאין יכול וכו' - דדוקא להפסיק בכלים מלאים מים שרי בסכ"ב שאין המים בעין אבל הכא שהמים בעין הוא מקרב להכיבוי עי"ז ואסור: **[נח]** שמותר וכו' - ס"ל דזה לא חמיר מגרם כיבוי בעלמא דשרי: **[נט]** משום כיבוס - דקיי"ל שריית הבגד זהו כיבוסו והיש מתירים ס"ל דלא שייך זה אלא במקום שיש טינוף או דם אבל לא בטלית נקי: **[ס]** ודברי סברא וכו' - עיין לעיל בסימן ש"ב ס"ט בבה"ל ד"ה שיש עליו לכלוך מה שכתבנו בזה: **[סא]** א"י וכו' - דא"י אדעתא דנפשיה קעביד ואפילו יודע שנוח לו לישראל הוא להנאת עצמו מתכוין שיודע שלא יפסיד אבל בסימן רע"ו בהדלקת נר כשהדליק בשביל ישראל שגוף הישראל נהנה ממנו לא אמרינן אדעתיה דנפשיה קעביד ואסור להשתמש לאורה: **[סב]** שבא לכבות - אפילו הוא עבדו המושכר לו לזמן ג"כ אמרינן אדעתיה דנפשיה קעביד: **[סג]** א"צ למחות בידו - אבל אסור לזרוז שיכבה אף דבא מתחלה מעצמו לזה: **[סד]** אבל קטן שבא לכבות - אפילו קטן שלא הגיע לחינוך: **[סה]** צריך למחות - דקטן אין לו שקול הדעת לעשות אדעתיה דנפשיה ועושה לדעת אביו שיודע שכיבוי זה נוח לאביו ועושה בשבילו ואסור דמצווה על שביתתו. ועיין במ"א שכתב בשם הר"ן דאפילו למ"ד מלאכה שאינה צריכה לגופה דרבנן ג"כ צריך למחות בידו ועיין בפמ"ג מה שכתב בזה: **[סו]** בידו - ע"ב ב"י דאפי' אם בא לכבות דליקה שבבית אחרים ג"כ צריך למחות בידו כיון שעושה בשביל גדול: **[סז]** יכול לומר וכו' - כיון שאינו אומר לו כבה וע"ב ביו"ד סי' רכ"א ס"ח דמשמע שם דלומר בלשון נוכח אם תכבה לא תפסיד ג"כ אינו רשאי דזהו ג"כ כאומר לו כבה אלא בלשון כל המכבה דלעלמא קאמר והשלטי גבורים מצדד להקל בזה לענין דליקה ועיין מה שכתבנו לעיל בסימן ש"ז ס"י"ט: **[סח]** בפני א"י - אפי' הוא שכירו המושכר לו לזמן אבל אסור לומר לא"י לכבות לכו"ע דכיון שאדם בהול על ממונו חיישינן דאי שרית ליה אתי לכבויה הוא בעצמו זולת בכתבי הקודש מותר לומר לא"י לכבות מפני בזיון כתבי הקדש וכנ"ל בסי"ח לענין הצלה דרך ר"ה. מת וספרים ויש סיפוק להציל שניהם מת קודם. בריא ומסוכן בריא קודם [ס"ח]: **[סט]** כל המכבה וכו' - והתירו לומר זה משום דמתוך שאדם בהול על ממונו אי לא שרית ליה אפילו בלשון זה אתי לכבויה בעצמו וכן לענין שאר היזק אתי לתקן בעצמו אבל לענין שאר כל מלאכות של שבת אסור לומר כל העושה מלאכה זו אינו מפסיד כדי שישמעו א"י ויבואו [גמרא]: **[ע]** בהיזק הבא פתאום - בב"י כתב דאורחא דמלתא נקט דאי היה נודע לו מבע"י היה מתקנו קודם אבל ה"ה אם נודע לו ונשתהא עד שבת ג"כ מותר לומר בלשון זה אך האחרונים לא העתיקו את דבריו ומשמע דלא פשיטא להו דבר זה: **[עא]** יכול לקרוא א"י וכו' - בב"י בשם מהר"י אבוהב מוכח דה"ה דמותר לומר לו כשיבוא כל המתקן אינו מפסיד: **[עב]** משום דיש בה ס"נ - שכשהדליקה מתגברת אז הם חוטפים ושוללים וכשאדם מעמיד עצמו על ממונו יבואו להרוג אותו: **[עג]** בחשש סכנת ספק וכו' - ומזה יצא ההיתר לכבות הדליקה בכל מקום כיון דאפשר אם לא יכבה אל יחסר מהיות שם בעיר זקן או חולה שאין יכול לברוח ותבוא הדליקה עליו [א"י בשם שכנה"ג] ועיין במה שכתבנו לעיל בסי"ק ד': **[עד]** מותר לכבות - ומצוה להודיע זאת ברבים דמותר לכבות [פמ"ג וכנ"ל בסימן שכ"ח ס"ב]: **[עה]** דהוי מלאכה וכו' - ביאר ד"ז לעיל ברע"ח במ"ב סק"ג: **[עו]** שא"צ לגופה - פי' ואיכא למ"ד אינו חייב עליה וכדלקמיה בסעיף כ"ז ובאמת לענין כיבוי בכדי נקט דאפילו אי הוי כיבוי מלאכה הצריכה לגופה ג"כ מותר כיון דכתב שיש סכנה אם לא יכבה אלא נקטיה משום סיפא לאשמועין דלענין הצלת ממון אסור לחלל שבת אפילו במלאכה שא"צ לגופה דאפילו באיסור דרבנן אסור לחלל שבת בשביל הצלת ממון [אך אם הוא בע"ח וספק שיתפסוהו א"י יש לצדד בזה] ומ"ש ואם עבר וחילל צריך וכו' היינו בדברים אחרים אבל בכיבוי א"צ תשובה שלא ימנעו מלכבות: **[עז]** צריך להתענות - אפילו בתחומין דרבנן [מ"א] וכן על טלטול נר דלוק כדי להציל ממון מצדד ג"כ בספר דגול מרבבה

שצריך להתענות אך שנראה להקל בזה בתענית ג' ימים בה"ב ואולי גם בתחומין שהחמיר להתענות ארבעים יום מייירי שלא היה כ"כ מורא והפסד רב: **[עח]** מ"ם יום וכו' - ויכול לדחות לימי החורף [מ"א] וכ"ז הוא בין שעבר על איסור דאורייתא או על איסור דרבנן [א"ר] ומייירי כשעבר בשוגג. ואפילו כשעבר במזיד היה מחמת שחפר גומא להטמין מעות מפני האנסים וכיו"ב אבל העובר בשאט נפש למלאות תאותו צריך כפרה יותר ויותר כי הוא חייב סקילה או עכ"פ כרת ולכן צריך תשובה שלמה [ח"א]. מי שחילל שבת משום פקוח נפש א"צ לכפרה כלל ומה שנהגו נשים המדליקות הנר בשביל יולדת בשבת להתענות אח"כ הוא הוללות וסכלות [נזר ישראל בשם זכור לאברהם]: **[עט]** ולא יאכל בשר - היינו בלילה שאחר התענית [אחרונים]: **[פ]** י"ח פשיטים - הוא כחשבון כ"ז מעות [והוא לערך חמשה זהובים] כי כל פשיט הוא גדול וחצי פולניש וכל גדול הוא מעה וטעם לשיעור זה שכתבו הפוסקים הוא מפני שזה היה פחות שבכבשים או שבעזים באותו העת ולכך צריך ליתן שיעור זה לצדקה שהרי כשהיה בהמ"ק קיים היה חייב להביא חטאת מאלו המינים אם עשה מלאכה דאורייתא ולא יהא חוטא נשכר. ויזהר שלא יאמר שנותן זה עבור חטאת רק שיאמר שבמקום חטאת נותן זה לצדקה [ח"א] וכתבו הספרים שמהנכון שיאמר פרשת חטאת ויבין אופן הקרבתה וכבר אחז"ל כל העוסק בתורת חטאת כאלו הקריב חטאת: **[פא]** י"ב פשיטים - שהוא חיי מעות וזהו שיעור הפחות אם אפשר לו והעשיר יתן יותר הכל לפי עשרו שהרי טעם הפדיון ששקול צער הממון כנגד צער התענית [אחרונים]: **[פב]** יכול לכבותה - ומייירי שאין לו עצה איך לטלטלה ממקום זה לפנותה למקום אחר שאין רבים מצויים בה דאל"ה בודאי יותר טוב שיפנה אותה ולא יכבנה: **[פג]** של מתכות - ואין בזה משום מצרף [היינו שמחזק את הכלי ע"י המים צוננים ששופך עליה] כיון שאין מכויין לזה: **[פד]** בין וכו' של עץ - דכיבוי שחייב מן התורה הוא דוקא כשמכבה לעשות פחמין אבל סתם כיבוי הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה והוא רק איסור דרבנן ובמקום הזיקא דרבים שיוכלו להנוק בגופן לא גזרו אבל במקום הזיקא דממונא אסור כמ"ש סעיף כ"ה והרמב"ם ס"ל דחייב במלאכה שאצ"ל ולכך אסור בשל עץ אבל בשל מתכת ליכא איסור כיבוי מן התורה לכוי"ע דאינו שורף: **[פה]** והרמב"ם אוסר וכו' - והלכה כדעה ראשונה [א"ר]:

שלה

סימן

[א] חבית שנשברה - ואין חילוק בין שנשברה ולא נשפך עדיין לגמרי על הארץ ובין שנשפך כבר על הארץ [ב"י] שבכל זה חששו חכמים שאם נבוא להתיר להציל בכלים הרבה יותר מג' סעודות מתוך שהוא בהול לחזר אחר כלים הרבה יביאם ג"כ דרך ר"ה או שיבוא לתקן החבית שנשברה ויש שסוברין דכשנשפך מהחבית לגמרי על הארץ אז לא שייך שהוא בהול להציל כיון שכבר נעשה [תרומת הדשן] ואפשר שיש להקל כן בזמנינו שאין מצוי אצלנו ר"ה ועיין שם בתרומת הדשן שאינו מתיר כ"א לשאוב ולשפוך כל מה דבעי כ"א לתוך כוסות קטנות דכה"ג לאו עובדא דחול שאין דרך כן בחול וכשמשנה מעובדא דחול לא חיישינן שיבוא לידי מלאכה דאורייתא: **[ב]** מזון ג' סעודות - היינו קודם אכילת ערבית כמ"ש ריש סימן שלי"ד ע"ש ועיין בתוספת שבת שכתב דהיין מצוי ודרך לשתותו בכל היום ומכש"כ שאר משקין שאינו ביוקר כ"כ ושותין כל היום יכול להציל טפי שאין קבע לשתיה: **[ג]** ואומר לאחרים וכו' - היינו ג"כ מזון ג' סעודות וכדלעיל בסי' שלי"ד ס"ט: **[ד]** ולא יטפח בשמן - היינו ג"כ מטעם זה: **[ה]** לקלוט ולצרף - דין זה שייך לקמן אסעיף ב' כשנשברה בראש הגג ונקטיה הכא דבא לאשמועינן דיכול להציל בכלים והיינו אפי' בכלים הרבה: **[ו]** להציל מחצר לחצר - היינו אפי' לחצר אחר שעירב עמו ומשום דכיון שאינו מקורה דמיא קצת לר"ה וגזרו שאם נתיר בכלים הרבה מתוך שהוא בהול ישכח שהוא שבת ויביאם דרך ר"ה: **[ז]** מצילין בכל ענין - הט"ז מפקפק בזה דגם גבי דליקה אין דין זה מוסכם והא"ר מיישבו אך לענין להוציא לחצר שלו שאינה צריכה לעירוב כלל גם הט"ז מצדד דיש להקל להציל בכל ענין: **[ח]** מביא כלי וכו' - וכיון שהוא כלי אחד אפי' מחזיק מאה סעודות מציל וכנ"ל: **[ט]** ובלבד שלא יביא וכו' - דמתוך שהוא מחזר אחר עוד כלים חיישינן שישכח שהוא שבת ויביאם ג"כ דרך ר"ה וכ"ז מייירי ביותר מג' סעודות אבל בג"ס יכול להציל אפי' בכלים הרבה ואפי' לקלוט ולצרף ובאמת ביותר מג"ס אסור להציל בכלי אחר אף בלי קליטה וצירוף וכנ"ל בס"א אלא דאורחא דמלתא נקט דכן דרך להציל בקילוט וצירוף כ"כ בספר תו"ש ובספר פמ"ג מצדד להחמיר בקליטה וצירוף אפי' עד ג' סעודות דאף דקיי"ל לעיל בס"א דעד ג' סעודות יכול להציל אפי' בכלים הרבה היינו כשהם מונחים על הארץ אבל ע"י קליטה וצירוף אסור בכל גווני כל שהוא יותר מכלי אחד: **[י]** ואם מציל בכלי אחד וכו' - ומותר אפי' ביותר מג"ס דכיון דלא התירו כ"א בחד כלי זכור הוא שהוא שבת [פמ"ג]: **[יא]** ולא יערים וכו' - עיין במ"א שכתב דלדעת הרמב"ם מותר להערים בזה לכתחלה: **[יב]** ואח"כ זימן אורחים - משמע דאם לא זימן אף דיעבד אסור והיינו רק עד מו"ש

מיד ואם היה בשוגג ששגג בדין או ששכח שהוא שבת מותר ליהנות מזה אף בשבת אפי' לו וכ"ש לאחרים: **[יג]** אם יזוב תירוש מגיגית וכו' - ומיירי שהגיגית לא נסדק לגמרי אלא עבד טיף טיף שעדיין אינו בהול וכדלעיל בהג"ה ולכך אי לא משום בטול כלי מהיכנו היה מותר להשים כלי תחתיו להציל דאי נשברה לגמרי אפי' אם היה מותר לבטל כלי מהיכנו ג"כ היה אסור להשים כלי תחתיו דבהול: **[יד]** שעדיין לא נדרכו - דאי נדרכו לא היה המשקה שדולף בכלל משקין שזבו וכדלעיל בסימן ש"כ ס"ב: **[טו]** ואינו רשאי וכו' מפני שמבטלו מהיכנו - עיין בד"מ שהסכים לעשות עוד עצה אחרת דהיינו שיתן הכלי עם מים תחת הדלף כדי שיתבטל היין במים ראשון ראשון וכתב המ"א שאפי' נתרבה האיסור לבסוף שהן יותר מהמים לית לן בה דיש לסמוך על המקילין ביו"ד סימן קל"ד: **[טז]** ויוכל להניח שם כלי וכו' - ואע"ג דבסוף סי' שלי"ח כתב דאסור לכתחלה ליתן כלי תחת דלף דאין עושין גרף של רעי לכתחלה הכא שרי משום פסידא כמ"ש סי' ש"ח סל"ז: **[יז]** אחד הנה וכו' - דזה הוי כעובדא דחול כשמקבצן ונותן לתוך הסל משא"כ כשנפלו במקום אחד אך כשמלקטן מתוך צרורות ועפרוריות מחזי תמיד כעובדא דחול כשנותן בסל ואסור והיינו אפי' אם בדעתו לאכול לאלתר דאל"ה תיפוק ליה דאסור משום בורר וכדלעיל בסימן ש"ט: **[יח]** שאז וכו' ואוכל - עיין בבאור הגר"א דהאי ואוכל בדוקא הוא וע"כ אפי' לתוך חיקו וכסותו ג"כ אסור ליתנם והאי דמסיים לתוך סל וקופה אורחא דמילתא נקט:

שלו

סימן

[א] בין יבש - ואפילו אם כבר נתייבש לגמרי שאין בו שום לחלוחית כלל וגם נשרו עליו וענפיו ופירותיו דלא שייך בו אח"כ שום חשש תלישה אפי"ה אסור בכל גווני משום סייג וגדר ויש מקילין בזה בימות החמה שמנכר לכל שהוא יבש: **[ב]** ואין נתלים - וה"ה דאין נשענין ונסמכין בו [גמרא]: **[ג]** ואין משתמשין - כגון להניח חפץ על אילן או להוריד איזה דבר מאילן או לקשור בו בהמה וכיוצא בזה [אחרונים]: **[ד]** במחובר לקרקע - ודוקא בגבוה מן הארץ ג"ט וכדלקמן: **[ה]** שמא יעלה ויתלוש - עלים או ענפים או פירות ויתכוין לתלשם ואתי לידי חיוב חטאת: **[ו]** בשוגג מותר לירד - אע"ג דבירידה זו משתמש באילן אעפ"כ אין לאסור עליו דגם בישיבתו משתמש הוא: **[ז]** אסור לירד - עד מו"ש דקנסינן ליה: **[ח]** בכל גוונא - פי' בין עלה על דעת לירד קודם חשכה וחשכה לו קודם שהספיק לירד בין עלה ע"ד לישוב שם בשבת: **[ט]** מותר לירד - אע"ג דאסור לעלות אפילו מע"ש אדעתא דליתב שם דהא עכ"פ משתמש באילן בישיבתו אפי"ה לא קנסוהו דבשעת עלייתו עלה בהיתר: **[י]** וי"א וכו' - ולענין הלכה קי"ל כסברא הראשונה: **[יא]** ודוקא אדם - דגם בישיבתו על האילן עושה איסור: **[יב]** אסור ליטלו וכו' - שאין איסור בהיות כלים מונחים מעצמם על דבר המחובר בשבת ובנטילתו משתמש הוא בהאילן והטעם דאסרו ליטול בשבת מהאילן משום דבקל יבוא ע"ז להשען עליו או על אחד מענפיו ולפיכך כל שגבהו יותר מג' טפחים גזרו בזה. ודע דאעפ"כ אסור להניח בע"ש על האילן כלים המותרים לו להשתמש בשבת דמתוך שהוא משתמש בהם אתי להורידם מן האילן בשבת וכדלעיל בסימן רע"ז: **[יג]** וכיוצא בו - פירוש קנים או קונדסים שהם קשים [גמרא]: **[יד]** הרכים כירק - והרבה פוסקים סוברים שהקנים העשוין להתקשות אפילו ברכותן הרי הם כאילן ואסור ולא הותר אלא הקנים הגדלים באגם שאינן מתקשין לעולם ואפילו הם גדולים יותר מג' טפחים: **[טו]** דאין אסור - דבכלל עשבים הם ובעשבים לא גזרו כמבואר בס"ג [ריטב"א] וכתבו הפוסקים דאעפ"כ אסור להשתמש בקלחי כרוב ודלעת ואע"ג דגבי ירק לא גזרו חכמים שאני הכא שהם קשים ועוד דלבסוף מתקשים ונעשים כעץ [חולין קכ"ז] ודע דהט"ז חולק על הרמ"א והעלה לאיסור בקנים ובירק וכתב שכן מוכח לשון הרמב"ם והשו"ע לעיל בריש הסעיף שאחר שזכר תחלה דין אילן כתב ואין משתמשין במחובר לקרקע כלל מלשון זה משמע לכלול גם ירק וקנים הרכים וכן הב"ח מחמיר בזה אבל בספר א"ר השיג ע"ז והביא מכמה ראשונים דפסקו כהרמ"א [ומה שהביא מלשון הרמב"ם אין ראייה כלל דקאי הכל על אילן המוזכר מקודם וכלל בזה אפילו אם נתייבש לגמרי שאין עליו שום עלים וענפים דלא שייך בזה שמא יתלוש אפי"ה אסור] אלא דכתב דוקא אם הקנה הוא רך כירק אבל אם הוא קשה אע"פ שאינו קשה כאילן ואסור להשתמש עליו וליטול ממנו שום דבר משום דנוח לשברו בעת שמשתמש עליו וכן בתו"ש מסכים להקל ומחלק ג"כ כמו שמחלק הא"ר וכן בח"א מסכים כן לדינא וכמו שהעתיק הרמ"א והביא שגם הריטב"א כתב כן ודלא כט"ז: **[טז]** שרשי אילן - שיוצאים מן הקרקע ונראים כמו באילנות הזקנים: **[יז]** אסור להשתמש - ואע"ג דהכא לא שייך כולי האי שמא יתלוש אפי"ה גזרו בו חכמים: **[יח]** פחות וכו' להשתמש בהם - וה"ה ענף של אילן אם הוא סמוך לקרקע פחות מג' טפחים: **[יט]** דכקרקע חשיבי - ושרי לישוב עליהן וכ"ש בירק שאין גבוה ג"ט בודאי מותר וכן

אילן קטן ובו פירות יאגדע"ס וכדומה אפשר דמותר כל שהוא פחות מג"ט ויש לומר להיפך דכל שיש פירות בכל גונו יש לגזור שלא להשתמש עליו שמא יתלוש [והיינו דקאמר שרשי אילן שאין בו פירות דהאיסור הוא רק משום לא פלוג בזה מותר פחות מג"ט] וכן בירק הראוי לאכילה אפשר ג"כ דאסור ואפילו בפחות מג"ט מטעם זה [פמ"ג]: **[כ]** ואם באים וכו' - דלאחר שהגבהו שלשה חזרו ונכפפו: **[כא]** מותרים - אע"ג שראש זה הנכפף הוא גדל ובא ממקום האסור דהיינו מגבוה ג"ט וכשהיה שם מתחלה היה אסור להשתמש בו אעפ"כ כשגדל יותר ונכפף למטה הותר במקום הנמוך דכרקע חשיבי ולפי"ז כ"ש שמותר להשתמש בעיקרו של אילן בפחות מג"ט לארץ אע"פ שהאילן גבוה מאד שהרי מקום זה לא נאסר מעולם [אחרונים]: **[כב]** היו גבוהים וכו' - ר"ל שענפים יוצאים בצדו של האילן למטה ומהם עד הקרקע יש גובה ג"ט: **[כג]** אע"פ שמצד אחד וכו' - כגון שהקרקע היה גבוה באותו צד ואין ממנה עד למעלה מן הענף שיעור גובה ג"ט ודוקא מצד אחד דבטל אותו צד לגבי השלשה צדדים ששם נראין גובה ג"ט אבל אם משני צדדין שוין לארץ אותן הצדדין מותרין להשתמש עליהן: **[כד]** בין לחים וכו' - ומשמע בגמרא שאפילו אם העשבים הם ארוכות והוא הולך יחף שהעשבים רגילים להיות נדבקי בקשרי אצבעותיו אפ"ה מותר דלאו פסיק רישיה הוא שיתלש ולכן אפילו אם יתלש ג"כ אין איסור עליו שהוא אינו מכוין לזה. ומ"מ אם לאחר הליכתו מצא שנדבקו עשבים ברגליו בין אצבעותיו או על מנעליו יזהר שלא יסלקם בידיו דאסורים בטלטול משום מוקצה דביה"ש היו מחוברים: **[כה]** כיון שאינו מכוין - עיין בבה"ל שכתבנו דהיכי דעשבים הם גדולים יזהר שלא ירוץ עליהן דהוי פסיק רישא שיתלש בודאי ואפשר דאפילו לילך עליהן במהרה ג"כ צריך לזהר: **[כו]** שמשקים אותן - והמשקה את הזרעים חייב משום זורע דמועיל להצמיח וגם משום חורש שמרפיא הקרקע ע"י הלחלות: **[כז]** פסיק רישא הוא - דאי אפשר שלא יועיל לגדלם ואם אוכל בגינה שאינה שלו ולא של אדם האוהבו יש מתירין דס"ל כיון דפ"ר דלא ניחא ליה הוא שרי אף לכתחלה והרבה פוסקים אוסרין גם בפ"ר דלא ניחא ליה לכתחלה וכמבואר בסוף סימן ש"כ ע"ש: **[כח]** מי רגלים - לפי שעזים הם ושורפים את הזרעים ומונעים אותם מלהצמיח: **[כט]** או שאר משקים שאינם מצמיחים - דהיינו כגון יין לפי שהוא עז וחזק ושורף ג"כ הזרעים וכן שאר משקה שהוא כעין זה וכתב המג"א דלכתחלה ראוי לזהר אף במשקים ועיין בא"ר שכתב דביין שהוא חזק אין לזהר כלל וכנ"ל. כתב הפמ"ג דמי דבש ושכר יש בהן מים ובודאי מצמיחין: **[ל]** ולכן טוב להחמיר וכו' - כתב הט"ז דבגינה שיש בה יותר משבעים אמה דהוי כרמלית ולא מהני בה שום היקף בלא"ה צריך לזהר דהא אסור בה טלטול ד"א עכ"ל ולפי"ז אפילו בגינת חבירו יש לזהר: **[לא]** במקום ירידת גשמים - ר"ל שהמקום ההוא לח מפני הגשמים שרגיל לירד שם וה"ה שאר מקומות לחין כה"ג: **[לב]** שסופן להצמיח - פ"י שיצמחו מחמת הריכוך כדרך כל תבואה כשנותנים אותה במים וכדלקמן ס"י"א או אפשר דבזמן מרובה ישתרש בקרקע: **[לג]** או לימים - דבזמן מועט כזה לא יצמחו וכ"ש דלא ישרשו בקרקע משא"כ לגי ימים ויותר יצמחו הזרעים ויתחייב למפרע משום זורע גם לחד דעה ביו"ד סימן רצ"ג כל שיעור השרשה אינו אלא ג' ימים [ע"ש בפ"ת] ודע דמירי דהשליך את הזרעים בפעם אחת דאל"ה אסור להכין לימי החול [תוס' שבת]: **[לד]** מלחות הכלי - כמו שמצוי בדלי ששואבין בו תמיד שגדלין בו כמין פטריות: **[לה]** חייב - משום עוקר דבר מגידולו דהוא תולדת קוצר ול"ד לעציץ שאינו נקוב דהתולש ממנו פטור משום דאינו מחובר בקרקע עולם דשאני התם דאין דרך זריעה שם משא"כ הכא דעיקר גידולן כן. וה"ה התולש כישות מהיזמי והיגי [פ"י קוצים] אע"פ שגם הכישות אינה מחוברת לקרקע אפ"ה חייב משום עוקר דבר מגידולו [גמרא]: **[לו]** כדי שיהיו לחים - כגון עשבים שהם נויים למראה ולהריח וממלאין כד עפר לח ותוחבין אותו לתוכו [רש"י] וה"ה אם תוחבן בקרקע כיון שאינו מכוין שישתמשו שם: **[לז]** לאחוז בעלים - אם רוצה להריח בהם ולא מצרכינן ליה לנעוץ ולשלוף בע"ש ולחזור ולנעוץ עד כדי להרחיב מקום מושבה בעפר עד שלא יזיז העפר בשליפתו בשבת דאפילו יזיז העפר לית לן בה שהרי אינו מטלטל העפר בידיו אלא ע"י העשבים ואינו אלא טלטול מן הצד דשרי ועיין לעיל בסימן ש"י"א במ"ב סקכ"ח מש"כ שם בשם האחרונים: **[לח]** ולהוציאן - וה"ה להחזירן אח"כ למקומן אם לא נסתם הנקב משהוציאן: **[לט]** והוא שלא השרישו - כגון קודם ג' ימים דאז בודאי לא השרישו דאם השרישו פשיטא שאסור להוציאם שהרי הוא עוקר דבר מגידולו: **[מ]** אבל אם וכו' - דכיון שהם תחובין וטמונים בקרקע כשאר זרעים וגם מתכוין לזורעם גזרו בהו רבנן דלא ליתי לאחלופי לתלוש לאחר השרשה: **[מא]** אסור לתלוש - וה"ה שאסור להשקות הזרעים שבתוך העציץ ואפ"י אם העציץ הוא מונח בעליה ג"כ יש איסור בכל זה: **[מב]** שאינו נקוב - אבל מעציץ נקוב חיובא נמי יש בזה לפי שיונק מן הקרקע ע"י הנקב שמריח לחלוחית הקרקע דרך שם ואפילו אם היה הנקב קטן כ"כ שהוא בכדי שיצא ממנו שרש קטן שהוא פחות מכזית ואפילו אם היה הנקב בדופן העציץ כיון שהוא כנגד מה שטמון מן הגזע בעפר וכ"ש אם הוא בשוליו נגד השרש: **[מג]** אפילו אינו נקוב - דגם בזה יש חשש תלישה מדרבנן מפני שמפסיק יניקתו מעט וכ"ש אם העציץ הוא נקוב דצריך לזהר בזה: **[מד]** ע"ג יתדות - ר"ל אף שאינו מפסיק שום דבר בין העציץ

להקרקע וכ"ש אם מעמידו ע"ג עצים או ע"ג בגדים דיש בזה איסורא ואם הוא עושה כן בעציץ נקוב יש בזה תלישה ונטיעה מן התורה [ב"י] וע"כ יש ליזהר מאד בכלי עם עשבי בושם שרגיל להיות בבית שלא ליטלו מן הקרקע ולהניחו ע"ג השלחן או להיפך: **[מה]** או איפכא - משום זורע: **[מו]** ועשבים - תלושין [פמ"ג]: **[מז]** ממעכן - פי דורסן ומשפילן ברגליו וכתב המאירי פרק חבית דלהסירם הנה והנה אסור אפילו ברגלו: **[מח]** מותר להריח בו - דלא שייך למגזר שמא יקוץ כיון שאינו רוצה רק להריח וזה יכול הוא לעשות אף במחובר ויש מחמירין זה וכתב בא"ר דהעיקר כפסק השו"ע ולענין לטלטלו בידו דינו כמו לעיל לענין קנים הרכים בס"ב א: **[מט]** יקוץ אותו לאכלו - וכ"ת הא נמי יכול לנשכו בפיו מן המחובר אין לך תלישה גדולה מזו ולכן יש למחות ביד הטועים והולכים לגנות בשבת ויו"ט וקוטפים פירות מן המחובר ואוכלים ומלבד איסור תלישה אסורים ג"כ אח"כ באכילה לכל בשבת וכדלעיל בסימן שכ"ב ס"ב ב וראוי למנות אנשים להשגיח ע"ז עד שישתקע הדבר: **[נ]** השורה - כדי שיתרככו ויצמיחו כדרך ששורין איזה תבואות קודם הזריעה: **[נא]** תולדת זורע - דמה זורע מכוין לאצמוחי פירי אף זה כן [מו"ק ב] וכתב בח"א דה"ה השורה תבואה לעשות מהן (מאלצין) לשכר חייב דידוע דכונתו להצמיח. וכתב עוד דתיכף משנתן למים חייב אע"ג דלא יצמיחו אלא לאחר כמה ימים ומסיים דאעפ"כ מותר לשרות תבואה לבהמתו דאין כונתו להצמיח אלא לרכך הזרעונים וגם לא יבוא לידי צמיחה דקודם שיצמיחו יאכלום הבהמות. ודע דכ"ז בזרעונים שאין נבללים במים אבל בזרעונים שמתערבים ונתלים זה בזה במים כמו כרשינין וכיו"ב שמתרככין ונימוחים שם והמים מתעבים בסיבתם ונעשים כמים שעיסה או קמח בלולים בתוכה אסור לשרותן לבהמתו משום לש [כדלקמן ש"מ ס"יב] וכמתניתין דשבת י"ז וע"ש בפירוש המשנה להרמב"ם ובמאירי]. צמוקין ושאר פירות יבשים מותר לשרות בשבת ומ"מ בכובש כבשים אסור [פמ"ג]: **[נב]** בכל שהוא - ר"ל אפילו גרגיר אחד: **[נג]** להעמיד ענפי אילנות - שקוצצין בימות החמה לשמוח בהן בבית [מהרי"ל] ור"ל שהוכנו מאתמול לכך אבל סתם ענפי אילן הוי מוקצה: **[נד]** וע"ל סי' תרנ"ד - ר"ל דשם מבואר דאינו מותר בשבת כ"א להחזיר במים שעמדו בו מכבר בע"ש ולא להוסיף עוד מים צוננים וכ"ש שלא להחליף המים לגמרי ולפי"ז הא דכתב מקודם דמותר להעמידן היינו להחזירן בשבת לתוכן אפילו אם כבר ניטלו מהן אבל לא להעמידן לכתחלה [תו"ש וח"א] ויש אחרונים שסוברין דמדסתם המחבר משמע דאפילו לכתחלה מותר להעמידם בכד שיש בו מים מזומנים מע"ש ולא אמרו אלא להוסיף עתה מים משום טרחא יתירה. ודע דביש בהן פרחים שנפתחים מחמת המים אסור לכו"ע אף להחזיר במים שעמדו בהם מכבר: **[נה]** באיבהן - פירוש בחיבורן בענף: **[נו]** וכן אילן - שיעור הלשון כן הוא וכן ה"ה כל אילן שיבשו וכו' ולא דוקא תאנה ובנשמת אדם כתב שט"ס הוא וצ"ל וכן אילן שיבש ובו פירות ולפי"ז מעיקרא אשמעינן דהאילן לח ורק הפירות נתיבשו ואח"כ אשמעינן דאפילו האילן עצמו יבש אפי"ה חשיב כמחובר: **[נז]** חייב - כתב המג"א דבעשבים יבשים מודו דכתלושין דמי והתולש מהם פטור אבל איסור דרבנן יש אפילו בעשבים ולפעמים יש ג"כ חיוב חטאת בזה כמו שבארתי בבה"ל. בצלים שדרכן להשתרש בעליה שיש בו עפר ונשתרשו שם וגם רוצה בהשרשתן התולש חייב אע"ג שכל הבצל מגולה ואין דרך גידולן בכך אבל אם נפלה עליהן מפולת ונתכסו האמהות של הבצלים והעלין מגולין כדרך גידולן ונשתרשו שם אפילו אינו רוצה בהשרשתן חייב כמו שאם היו נטועין בשדה [מ"א סק"יג] בשם תשובת הרא"ש ממשנה ב' פ"ה דמעשרות ע"ש במשנה ועיין בשנות אליהו שם וצ"ע: **[נח]** לענין טומאה - פי טומאת אוכלין דלא מקבלי טומאה במחובר וזה חשוב כתלוש: **[נט]** בצדדי האילן - פי דבר התחוב או קשור באילן מקרי צדדי האילן אבל דופני האילן עצמו לא מקרי צדדין אלא גוף האילן הוא וצדי צדדין הוא דבר הנשען בדבר התחוב באילן וכן מתבאר בדברי המחבר לקמיה: **[ס]** אסור לסמוך הסולם - אין הלשון מדוקדק ושיעור הדברים דאין לסמוך סולם לאילן מע"ש לעלות עליו בשבת דכי סליק ביה וכו'. ולסמוך הסולם בשבת בודאי אסור אפי"ו אינו סומכו באילן גופא רק על היתד התקוע בו דזהו גופא משתמש בצדדי אילן מקרי: **[סא]** לצדי האילן - פי לדופנו: **[סב]** מותר לסמוך - היינו דמותר לסמוך סולם מע"ש לעלות עליו בשבת משום דהוי"ל יתד וכו'. ויזהר שלא יניח רגלו על היתד אלא על שלבי הסולם כדי שלא יהא משתמש בצדדין [ש"ס]: **[סג]** והכלכלה כצדי צדדין - לפיכך מותר להניח בה פירות וליטול ממנה אבל הכלכלה עצמה אסור ליטלה או לתלות ביתד וכנ"ל גבי סולם. ואם הכלכלה תלוי באילן עצמו אסור ליטול חפץ ממנה וכן ליתן לתוכה דקמשתמש בצדדין [ש"ס] ואם פי הכלכלה צר דכשנוטל חפץ מן הכלכלה מניד האילן אסור בכל ענין מפני שע"ז משתמש באילן. ולהשען באילן אם האדם בריא מותר ותש כח אסור והטעם דאדם בריא אינו סומך עליו אלא מעט ולא מקרי משתמש במחובר אבל תש כחו צריך לסמוך בכל כחו עליו ומקרי משתמש במחובר ואסור וה"מ כשאינו מנידו אבל כשמנידו אפילו בבריא אסור דזה גופא שמוש הוא:

אקדים לסימן זה הקדמה קצרה והיא. חורש הוא אחד מל"ט אבות מלאכות וכיון שכונת החורש לרפויי ארעא דאז טוב לזריעה וגם כוונתו להשוות הגומות וליפותו כדי שיהיה המקום שוה ולכן החופר בשדה או שעשה חריץ או שהיה שם תל קטן והשפילו או שהיה שם מקום נמוך והשוה אותו וכן כל המשוה גומות במקום הראוי לזריעה חייב משום חורש [ואם היה זה בבית חייב משום בונה שמתקן הבנין עיי"ז] וכן כל מה שעושה ליפות הקרקע הוא תולדת חורש וחייב בכל שהוא [רמב"ם פ"א]: **[א]** דבר שאין מתכוין - זה לשון הרמב"ם דברים המותרין לעשותן בשבת ובשעת עשייתן אפשר שתעשה בגללך מלאכה אחרת ואפשר שלא תעשה אם לא נתכוין לאותה מלאכה מותר וכן כונת המחבר: **[ב]** פסיק רישא - פי' שבודאי תעשה מלאכה האחרת: **[ג]** הלכך - פי' כיון דדבר שאין מתכוין מותר הלכך גורר דאע"ג דבגרידתו מצוי שיעשו חריצים בקרקע ואיכא בזה משום חשש חופר דהוא תולדה דחורש אפ"ה לאו פסיק רישא הוא אפילו בקרקע שאינה מרוצפת דאפשר שפיר שלא תחרוץ בקרקע: **[ד]** בין גדולים - דמיטרח ליה לישאם על כתפו ובין קטנים דיכול ליקחם על כתפו אפ"ה מותר לו לגררם על הארץ. כתב המג"א דגדולים ביותר אסור לגרור על הארץ דפסיק רישא הוא דבודאי יעשה חריץ ואפילו מרוצף בקרקע של שיש אסור לגרור דגזרינן מרוצף אטו אינו מרוצף: **[ה]** לרבץ - להזות מים על קרקע הבית כדי שלא יעלה האבק דאע"ג דבהרבעה כמה פעמים מתמלאים הגומות בעפר ובאבק אפ"ה מותר כיון דאינו מתכוין וגם לאו פסיק רישא הוא ואפילו בקרקע שאינה מרוצפת מותר [גמרא]: **[ו]** לכבד הבית - דמזיז עפר ממקומו גם משהו הגומות בכיבודו שמתמלאין הגומות שבבית מהעפר והוי בנין ואע"ג דאינו מתכוין לאשווי גומות אפ"ה אסור דפסיק רישא הוא ויש אומרים דחיישינן שמא מתוך טרדתו לכבד וליפות הקרקע ישכח וישוה הגומות במתכוין: **[ז]** אלא א"כ מרוצף - בין באבנים ובין בקרשים: **[ח]** אפילו אינו מרוצף - דס"ל דגם בזה אינו ודאי שישוה גומות ולא גרע מריבוץ דשרי בס"א וגם למזיז עפר ממקומו ג"כ לא חייש שכשאדם מכבד את הבית אינו מכבד אלא עפר תיחוח ובהו ליכא משום חופר גומא: **[ט]** אפילו במרוצף - בין באבנים ובין בקרשים דס"ל דבאין מרוצף הוי פ"ר וגזרינן מרוצף אטו אינו מרוצף ועיין בבאור הלכה: **[י]** ע"י א"י מותר - היינו אפילו בשאינו מרוצף דהא הוא אינו מתכוין רק לכבד הבית ואף דהוא פ"ר לענין הגומות מותר ע"י א"י דבאמירה לא"י לא קפדינן כולי האי כמ"ש בסימן רנ"ג ס"ה בהג"ה ע"ש במ"ב: **[יא]** הקלים וכו' - ר"ל דכיון שהם קלים אינו נוטל בהם רק האבק שלמעלה ולא אתי לאשווי גומות כ"כ בד"מ ומוכח מזה שאם רוצה לכבד בהם היטב את כל העפרוריות הנמצאות בארץ שאסור: **[יב]** ואינו וכו' - וע"כ מותר אפילו אינו מרוצף. ואפילו יש בבית קליפי אגוזים וכיוצא בהם מדברים האסורים בטלטול אפ"ה מותר לכבד דהו"ל לדידיה כגוף של רעי [אחרונים]. כתב בספר כלכלת שבת דה"ה במה שקורין בארש"ט הרכים דינו ג"כ ככנף אווז ועיין בבאור הלכה דאין כדאי להקל בזה אלא במרוצף: **[יג]** לכבד הבגדים - היינו אפילו באופן שמצד הכיבוד בעצמם אין בהם איסור כגון בבגד ישן שאין מקפיד עליו וכדומה וכמבואר לעיל בסימן ש"ב ס"א בהג"ה ולפ"ז ה"ה שאסור בהם לכבד את השלחן אע"פ שכיבוד השלחן מותר מצד עצמו (כמבואר בש"ס): **[יד]** שלא ישתברו קיסמיהם - ולפ"ז ה"ה שאסור לכבד הבית [אפילו במרוצף למאן דשרי] במכבדות העשויות מענפי אילן יבשים שאינם נכפפים דבודאי נשברים כשמכבדין בהם וטעם כ"ז דהוי כמו סותר כלי ואף שמקלקל פטור מ"מ אסור לכתחלה [אחרונים]: **[טו]** אין סכין וכו' - פי' דרכם היה לסוך שמן על הקרקע של בית המרחץ וכיוצא בו ולהתגלגל עליהם [תוספתא פ"ז]: **[טז]** ולא מדיחין אותו - שהיו פוקקין סילון שהמים נכנסו דרך בה לבית המרחץ ופותחים נקב שבצד אחר שילכו אותם המים ומנקים את הקרקע מפני הזוהמא וטעם כל אלה משום דחיישינן להשוות גומות ואפ"י למאן דשרי כיבוד בשבת דשאני הכא דכיון שהוא רוצה ליפות את הקרקע לסוך אותה או להדיחה חיישינן שמא יראה גומות וישכח ויבא להשוותם במתכוין [רי"ו]: **[יז]** אפילו הוא מרוצף - דגזרינן אטו שאינו מרוצף [רמב"ם] והא דהתיר בס"א לענין כיבוד ולא גזר כן משום דכיבוד הוא יותר דבר נחוץ מהדחה. ודע דהדחת רצפת הקרשים שנוהגין כהיום יש בזה עוד איסור לעשות בשבת מלבד הדחה דהא צריך לזה שריית אלונטית במים כידוע ויש בזה משום כיבוס: **[יח]** לצדד - היינו שהוא מצדדה עד שתעמוד בקרקע יפה ע"י הצידוד: **[יט]** חבית על הארץ - היינו חבית מלאה וכן לא יכריע החבית וישפוך ממנה אלא מגביה מן הארץ ושוףך שאל"כ יחפיר מן הארץ בודאי. ואף שמקלקל הוא וגם מלאכה שא"צ לגופה היא וגם חופר כלאחר יד הוא אעפ"כ אסור מד"ס: **[כ]** דכיון וכו' והוי פ"ר - ר"ל דע"י הצידוד גופא נעשה הקרקע חלקה בלא גומות אבל מתוסי' שם משמע דלא הוי פ"ר אלא דאסור מטעם שמא ישכח ויבוא להשוות גומות במתכוין כדי שיהא נוח לו הצידוד. והנה אם מותר לצדדה ע"ג קרקע מרוצפת התו"ש כתב דמותר אפילו לדעת השו"ע דס"ל דהוי פ"ר לא גזרו בזה במרוצפת ע"ש והפמ"ג בריש הסימן מצדד להחמיר וע"ש במ"ז אות ג' מש"כ עוד בזה. ודע דכל הסימן הזה

לאו דוקא לענין שבת דה"ה לענין יו"ט [מביצה כ"ב ע"ב] ויש שנכשלין בזה:

סימן

שלח

[א] בכלי שיר - לאו דוקא בכלי שיר אלא אף ביד כגון להכות כף אל כף היכא שהוא דרך שמחה ושיר אסור כמ"ש בסימן של"ט ס"ג מטעם שמא יתקן כלי שיר [ומה דאסרו בס"ד להכות כף אל כף כשמשמר הפירות כדי להבריח העופות אף שהוא אינו דרך שיר הטעם שמא יטול צרור וזרזק לר"ה כשירצה להבריחם וכדמפרש שם] ואם ירצה להכות כף אל כף כדי לשמח התינוק ולהשתיקו יראה לעשות זה כלאחר יד דשרי וכמו שמבואר שם. ואם נותן מים בכלי מלא נקבים להטיף לתוך כלי מתכות כדי להשמיע קול נעים ע"י הנטיפה אסור דזה הוי ג"כ ככלי שיר ולחולה כדי להרדימו שיישן שרי ואם מטיף בחוזק כדי שיקיץ את הבריא משנתו שרי דלא הוי ככלי שיר כיון שאין עושה בנעימה ובנחת דקול כזה אדרבה היה מרדימו יותר אלא עושהו בחוזק כדי שייקץ ע"י הקול וע"כ שרי:

[ב] אבל להקיש וכו' - ר"ל אף שכונתו להשמיע קול כדי שיפתחו לו מותר ואפילו אם מקיש בכלי

כיון שאינו דרך שיר: **[ג]** אלו שקורין לחבריהם וכו' - היינו אפילו אם מנעים הקול כעין שיר שרי דלא גזרו בזה היכי דעביד בפה: **[ד]** מיוחד לכך - ר"ל שמיוחד להשמיע קול חיישינן שמא יכוין לשיר וכ"ש להשמיע קול בכלי [שקורין קאמער טאן] פשיטא דאסור דכלי שיר הוא וגם הוא מכוין לשיר ובברזל שהפתח ננעל ונפתח בו נראה דמותר להקיש בו על הדלת כדי שישמעו אנשי הבית לפתוח לו שזה הברזל מיוחד רק לפתוח בו את הדלת או לנעול: **[ה]** אסור - עיין בא"ר ופמ"ג דמזה נשמע דה"ה דאסור למשוך בחוט העינבל בשבת כדי שישמעו אנשי הבית והחצר ויפתחו לו שזה הכלי מיוחד להשמיע קול והוא כונתו ג"כ לזה ועיין בה"ל ולענין אם מותר לפתוח הדלת כשיודע

שיש בו עינבל עיין לקמיה: **[ו]** ולכן אסור לשמש וכו' - כתב הט"ז כאן וביו"ד סימן רפ"ב דמזה מוכח דאסור לתלות בשבת אותן הפרוכות שיש בהן פעמונים להשמיע קול כשפותחין הארון וכן לתלות הפעמונים על העצי חיים של הס"ת כיון דעיקר עבידתיה לקלא והש"ך שם חולק עליו מטעם דהא קי"ל דלצורך מצוה שרי כמ"ש סימן של"ט דמותר לרקד בשמחת תורה לכבוד התורה והכא נמי צורך מצוה הוא כדי שישמעו העם ויקומו ולא דמי לקריאת בהכ"נ דאסור דהתם אפשר והכא אחר ותו דאותו הפותח הפרוכת אין מכוין להשמיע הקול כלל כ"א ליטול הס"ת [מ"א] ועיין בשער אפרים שער יו"ד ס"ג שדעתו שם דלכתחלה אין לעשות כן בשבת ובמקומות שנהגו היתר בזה כדעת המ"א אין למחות בידם עכ"ל וכן לענין אם מותר לפתוח הדלת כשיודע שיש בה עינבל תלוי ג"כ בסברת הט"ז והמ"א הנ"ל דלהט"ז אסור ולהמ"א [כאן וכן בסימן ש"א סקל"ה ע"ש] שרי דהרי כשפותח הדלת בשבת אין מכוין להשמיע קול ומדברי הגר"א שם בסימן ש"א סוף סכ"ג מוכח דהוא סובר ג"כ כהט"ז דכיון דהעינבל מיוחד להשמיע קול אין נ"מ במה שהוא אינו מכוין לזה וגם בא"ר מצדד דאין להקל מטעם זה לחוד אלא גבי פרוכת דהוא מילתא דמצוה וע"כ בודאי מהנכון שיסיר מע"ש העינבל מע"ג הפתח או שיפקקנו בצמר או במוכין שלא ישמע קולו אך במקום הדחק [כגון ששכח ולא הסירו מע"ש וכל כי האי גוונא] נראה דיכול לסמוך על הסברא הנ"ל להקל כיון שאינו

מכוין להשמיע קול: **[ז]** ע"י כלי המיוחד - ויש מקומות שלוקח השמש בשבת כלי אחר להכות בשבת. ומה שמכה השמש בבהכ"נ על השלחן ומשמיע קול כדי להשקיט העם לחזרת הש"ץ אין בזה איסור אפילו אם הוא מכה באיזה דבר כיון שאינו מכה בכלי מיוחד לזה: **[ח]** לומר וכו' - דאיסור השמעת קול בכלי שיר אינו אלא איסור דרבנן והוי שבות דשבות ובמקום מצוה היא דאין שמחת חתן וכלה אלא בכלי שיר ושרי וכנ"ל בסימן ש"ז ס"ה ע"ש ויש מקומות שנהגו להחמיר בזה אם לא שהכינום לזה מע"ש ולא יאמר לו בשבת כלום או שבא מעצמו לנגן [כה"ג]: **[ט]** לומר לא"י לתקן - ס"ל דשמחת חתן וכלה עדיף יותר משאר סתם דבר מצוה וע"כ מותר האמירה אפילו בתיקון הכלי שיר דהוא מלאכה דאורייתא [ובבאור הגר"א כתב דדעה זו סברה כדעת המתירין לעיל ברע"ו ס"ב בכל מלאכה דאורייתא ע"י א"י לצורך מצוה וא"י לדידן דסוברין להלכה כדעת רוב הפוסקים שאוסרין גם בזה אסור]:

[י] אבל בלא"ה - ר"ל בשאר שמחה של מצוה כגון בסעודת מילה או בשמחת תורה אסור אפילו לומר לא"י לנגן אם לא שבאין מעצמן או שהכינו אותם מע"ש ועיין בשו"ת מהר"א ח"א סימן נ"ט שאוסר לנגן במנים ועוגב בשעת התפלה ע"י א"י ועיין בשו"ת ח"ס חלק ששי סימן פ"ו שהביא ראיות לאסור אף בחול לנגן בבהכ"נ בשעת התפלה ובפרט בשבת אין שום היתר: **[יא]** נהגו להקל - ר"ל האמירה לנגן בשאר שמחה של מצוה ובלבוש משמע דאסור כ"א בשמחת חתן וכלה ועא"ר שם:

[יב] לענין טיפוח וריקוד - פי' כיון דמדינא י"א דהוי לן למישרי לנגן בזמנינו בכלי שיר דאין אנו בקיאים בעשייתו וליכא למיגזר שמא יתקן ולכן עכ"פ שרי האמירה לא"י לנגן ועיין במ"א שהסכים דעכ"פ אסור לומר לא"י לתקן הכלי שיר ואפילו משום כבוד חתן וכלה: **[יג]** זוג המקשקש לשעות - ר"ל מורה השעות [שקורין זייגער] שעשוי להשמיע קול להודיע השעות: **[יד]** מותר לערכו - היינו

דלא חיישינן כשישמעו קולו יחשדוהו שהעריכו בשבת דהכל יודעין שדרכו להעריכו מאתמול: **[טו]** ולהכינו מבע"י - אבל בשבת לא מיבעיא דאם עמד דאסור להכינו שילך ואפילו רק בנענוע חוט הברזל שמתנענע ויש בזה איסור תורה לכמה פוסקים דהוי בכלל תיקון מנא אלא אפילו בעודו הולך אסור ג"כ למשוך המשקלות [או בטאשי"ן אוה"ר חוט המושך הגלגלים] שלא יפסוק הלוחו אם לא לצורך חולה הצריך לכך יש להתיר להעריכו בעודו הולך אם בקושי למצוא אינו יהודי לזה וע"י א"י יש להתיר להעריכו לצורך חולה אפילו כשנפסק הילוכו [אחרונים]. ודע עוד דאותן מורי שעות [שקורין טאשי"ן אוה"ר] שרגיל לפעמים כשעומד ונפסק מהלוחו הוא מנענעו במקצת וחוזר להלוחו צריך לזוהר שלא לנענעו בשבת: **[טז]** ולא ירקד - ברגל להשמיע קול להבעית העופות: **[יז]** ויזרוק להם - לר"ה. ולהפוסקים דבזמן הזה ליכא ר"ה אפשר דשרי בכל זה דגזירה לגזירה היא וכ"ש לספק כף אל כף כלאחר יד בודאי שרי לכו"ע ואין לחוש שמא יטול צרור מאחר שיש לו היכר שאין מספק להדיא: **[יח]** אין שוחקין וכו' - שמגלגלין אותן ומכין זו את זו כדרך שמשחקין הנערות: **[יט]** אשווי גומות - שיכין דרך לגלגל האגוז: **[כ]** ע"ג שלחן וכו' - וה"ה ע"ג מחצלת או בגד או טבלא ולא גזרינן בכל זה אטו ע"ג קרקע דגזירה לגזירה היא אבל ע"ג קרקע אפילו היא מרוצפת דלא שייך אשווי גומות ג"כ אסור דקרקע בקרקע מיחלף וגזרינן אטו קרקע שאינו מרוצף: **[כא]** בעצמות וכו' - ונוהגין לעשותן של כסף שיהיו מיוחדין לשבת דאלי"כ מחזי כעובדא דחול ומהר"א ששון חולק וסי"ל כיון שאין תועלת בדיעת חכמת השחוק ההוא וה"ה כל מיני שחוק אסור ואף בחול יזהר משום מושב לצים וכמ"ש בסימן ש"ז סט"ז ועיין בברכי יוסף שהביא עוד בשם כמה גדולים שהחמירו בזה: **[כב]** בתם ובחסר - פי גרא"ד או או"ם גרא"ד בל"א: **[כג]** שמא ימלא - מתוך שממלאים בלא טורח: **[כד]** ויש אומרים וכו' - כתב א"ר דכן עיקר: **[כה]** אסור לשלשלם - דטורח שלא לצורך שבת הוא הא פירות לצורך היום שרי שלא יטנפו בגשמים [פמ"ג]: **[כו]** מותר לכסותן - הנה ביש"ש החמיר בזה והביאו המ"א אבל הא"ר ושי"א הוכיחו מהגמרא דמותר: **[כז]** שהם מוקצים - כגון שהן סדורות ועומדות לבנין וכנ"ל בסימן ש"ח סי"ז: **[כח]** מותר לכסותן - אבל אסור לטלטלן ממקומן אף שאין לו במה לכסות [מ"א בסימן של"ד סק"ג]: **[כט]** תחת הדלף - שדולף דרך התקרה וכיוצא בזה: **[ל]** לרחיצה - דאין על המטר היורד שם מוקצה או נולד ויכול לשתותו או לרחוץ ממנו וה"ה אם הוא ראוי רק לשתית בהמה: **[לא]** אסור משום שאין וכו' - פי אין עושין דבר שימאס על סמך שיהיה מותר אח"כ להוציאו כגרף של רעי ואם אפילו יתרצה שישאר כך ולא יזיזנו ממקומו ג"כ אסור כמו שכתבו הפוסקים ועיין בבה"ל: **[לב]** מותר וכו' - היינו אף קודם שנתמלא [א"ר]: **[לג]** לטלטלו וכו' - ודוקא כשהוא נתון במקום ששייבתו קבועה שם דמאוס עליו והוי כגרף של רעי שהתירו לטלטלו להוציאו לאשפה מפני כבודו אם הוא עומד במקום ששייבתו קבועה שם וכנ"ל בסימן ש"ח סל"ד ע"ש:

שלט

סימן

[א] אין רוכבין - לעיל בסימן ש"ה סעיף י"ח בארתי במ"ב הטעם וכל פרטיהן: **[ב]** על פני המים - בידיו ורגליו שגם רגליו עקר מן קרקע המים והטעם שמא יעשה חבית של שייטין כדמסיים לקמן והוא כלי של גומא שאורגין אותו ועושין כמין חבית ארוכה ללמוד בו לשוט על המים: **[ג]** בבריכה - הוא מקום כנוס מים לכביסה או לשרות פשתן: **[ד]** שבחצר - דאלו כשהבריכה עומדת בר"ה בלא"ה אסור שמא יתיז מים ברגליו חוץ לארבע אמות: **[ה]** דמי לנהר - כשהמים יוצאין מן הבריכה ונמשכין בחצר מכחו שדוחה המים בידיו ורגליו בשייטתו והוי בכלל גזירה שאין שטין על פני המים שמא יעשה חבית של שייטין: **[ו]** שפה - היינו כעין כותלים גבוהים מכל צד [מר"ן ומ"מ]: **[ז]** אין מטפחין וכו' - בין באבלו ובחמתו לעורר הצער ובין מחמת שמחה וכולם משום גזירה שמא יתקן כלי שיר לעורר האבל או השמחה: **[ח]** ולא מרקדין - וביום שמחת תורה מותר לרקד בשעה שאומרים קילוסים דתורה משום כבוד התורה כיון דלית בזה אלא משום שבות אבל בשאר שמחה של מצוה כגון בנשואין אפ"ה אסור וגם לכבוד התורה אין כדאי להתיר אלא טיפוח וריקוד ולא קשקוש בפעמונים וזגים וכ"ש שאר כלי שיר דאסור [אחרונים]: **[ט]** או אחת כנגד וכו' - כגון אלו שמכין באמה על האגודל בנעימה ועושין בזה תנועות עריבות [בי"ן וזהו שסיים כדרך המשוררים ואם עושה זה בחזקה כדי להקיץ לחבירו משנתו משמע ממ"א דשרי דלאו דרך שיר הוא אכן לפי מה שביאר בתו"ש שיטת רש"י משמע דלרש"י גם בזה יש להחמיר וכן משמע בפמ"ג: **[י]** להקל בכל - האי להקל בכל קאי על טיפוח וסיפוק וריקוד ולא על שאר דברים הנזכרים בסעיף זה ואפילו בטיפוח וריקוד אין כדאי להניח המנהג שלא במקום מצוה אלא משום הנח להם וכו': **[יא]** אין דנין - היינו אפילו דיני ממונות שמא יבוא לידי כתיבה וה"ה נמי דסדור הטענות לבד

לפני הדיינים ג"כ אסור שמא יכתבו הדיינים דברי טענותיהם אבל לקבול ולהציע דברים כגון על טענות בתולים מותר כמ"ש באה"ע סימן ס"ב ותיקן רגמ"ה שלא לבטל התמיד [היינו התפלה הקבועה בצבור לביהכ"נ] בשבת אם לא שביטל כבר ג"פ בחול ולא הועיל או בשביל טענות הקהל: **[יב]** דהוי וכו' - וגם יכול לבוא לידי חבורה בשבת: **[יג]** בכלל דין - ואיתא בירושלמי על מה דכתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם וגו' מכאן לבתי דינין שלא יהו דנין בשבת [היינו מי שהיה מחוייב [בימים הקדמונים] הבערה גלתה התורה דלא יענישוהו בשבת ומינה ילפינן דה"ה לכל עונש והמחבר מייירי מתחלה בד"מ דבזה ג"כ אסור מדרבנן וכנ"ל בסק"א] ואיתא בספר החינוך הטעם שרצה הקב"ה לכבד יום זה שימצאו בו הכל מנוחה גם החוטאים והחייבים משל וכו': **[יד]** ואם יברח וכו' - ואין בכלל זה אם אחד רוצה לברוח כדי לעגן אשתו דבזה מותר היה לחבשו וכן מותר לקבל עדות מאיש מסוכן וקרוב למות על אשה שמת בעלה היכא דחיישינן שלא ימצא אח"כ עדות אחרת [חידושי רע"א ושי"א]: **[טו]** ולא מקדשין - גם זה מחמת גזירה שמא יכתוב אבל לא מטעם שהוא כקונה קנין בשבת דהא בקידושין לבד בלא חופה לא קנאה עדיין ליורשה ולמציאתה ולמעשה ידיה וכן אם אפילו היו הקידושין מבעוד יום מבואר בהמחבר לקמיה דאסור להכניסה לחופה בשבת והיינו מטעם דע"י החופה קונה אותה לכל הדברים האלו הנ"ל והוי כמקח וממכר דאסור בשבת: **[טז]** היכא דאין לו אשה ובנים - וה"ה ביש לו בנים ואין לו אשה ג"כ מותר לדעה זו דמצוה קעביד כדאמרין ביבמות [ס"ב] מקרא בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך וגו': **[יז]** ואפשר דה"ה וכו' - ר"ל אף דע"י החופה קונה אותה לכמה דברים וכנ"ל אפ"ה כיון דלית ליה אשה ובנים ויש בזה מצות פו"ר סבירא ליה דיש להקל בזה: **[יח]** דלא קי"ל הכי - ר"ל דמעיקר הדין קי"ל כשיטת רש"י ושאר ראשונים דקדושין ואף החופה אסור בשבת ויו"ט: **[יט]** הואיל וכו' - ר"ל ויש הפסד רב עי"ז ועיין בח"א שכתב שאין להקל בכל זה רק אם נשלמו השלשה פרטים דהיינו אם לא קיים פו"ר עדיין ויש הפסד רב וגם ביוש לחתן וכלה אם לא יכנוס אז ועיין מה שכתבנו בסק"ז דלדעת ר"ת אף ביש לו בנים כיון שאין לו אשה ג"כ מצוה קעביד ומותר ואפשר דס"ל דאין סומכין עליו בזה. ובבין השמשות בודאי אין להחמיר בדיעבד דלא גזרו על שבות בין השמשות לצורך מצוה לכו"ע אך לכתחלה יש ליזהר מאד שלא לאחר כ"כ כי כמה עבירות באין עי"ז טלטול מוקצה של הנרות וגם כמה נשים ההולכות לחופה מאחרות זמן הדלקת הנרות עי"ז ומדליקות בביה"ש ויותר טוב היה שלא להדליק אז כלל ועי"כ מה נכון מאד למי שהיכולת בידו שלא לעשות הנשואין כלל בעי"ש ובפרט סמוך לחשכה כי אף אם הנשואין יהיה בזמנם עכ"פ מסתעף מזה עוד כמה קלקולים וכנ"ל. אם נתאחר החופה עד חשכה ובידי השושבינין נרות אף דקי"ל דמוקצה כ"ז שהוא בידו מוליכו למקום שירצה מ"מ הכא יתן הנרות לא"י דכל שאפשר לסלק המוקצה מידו מחוייב לסלק [פמ"ג]: **[כ]** ולא חולצין - שמא יכתוב שטר חליצה לחלוצה [רש"י] ואפילו לקבוע מקום לחליצה אסור שלא יהא נראה כאלו דנין בשבת ויכול לקבוע בליל מו"ש שתהיה החליצה ביום א' ואם יש צורך גדול יכול לקבוע אפילו בבין השמשות בעי"ש על יום א' אם א"א בענין אחר [פמ"ג בא"א סק"ג]: **[כא]** ולא מיבמין - דבמה שמיבם אותה נקנית לו להיות אשתו לכל דבר כנשואה ממש והוי כקונה קנין בשבת ועוד שמא יכתוב כתובה: **[כב]** ואין כונסין - היינו אפילו קידש אותה מבע"י אסור להכניסה בשבת לחופה דבחופה קונה אותה לכמה דברים וכנ"ל: **[כג]** ולא מקדשין - שום דבר לגבוה שיאמר הרי זה הקדש משום דכיון שמקדש באמירתו החפץ להקדש הרי מוציאו באמירה זו החפץ מרשותו לרשות גבוה ודמי למקח וממכר משא"כ לפסוק צדקה לעניים מותר וכן כשיאמר הרי עלי להקדש כך וכך ג"כ מותר ועיין לעיל בסימן ש"ו במ"ב סק"ז: **[כד]** ולא מעריכין - שיאמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי שנותן להקדש כפי שניו דהוי כמו"מ: **[כה]** ולא מחרימין - בהמה או שום דבר לגבוה שיאמר הרי דבר זה חרם והכל מטעם הנ"ל ומש"כ ולא מפרישין וכו' שהוא דומה כמקדיש אותן פירות שהפריש ועוד שהוא כמתקן דבר שאינו מתוקן ואם עבר והפריש במזיד לא יאכל בין לו בין לאחרים עד מו"ש מטעם קנס ואם היה בשוגג מותר אפילו לו מיד: **[כו]** תרומות ומעשרות - וה"ה חלה ועיין לעיל בסימן רס"א במ"ב סק"ד: **[כז]** ואין פודין - אפילו בכלי ששוחה ה' סלעים שדומה למקח וממכר ואין לומר יתן המעות לכהן בעי"ש וכשיגיע היום ל"א בשבת שאז הוא זמן פדיה יחול הפדיון לפי שאז לא יוכל לברך שכיון שעדיין לא חלה המצוה עליו איך יאמר וצונו ובשבת נמי לא יוכל לברך כיון שאז אינו עושה כלום לכן ימתין עד אחר השבת ואפילו אם כלו לו בעי"ש כ"ט יום וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים משעה (שהשעה נחלקת לתת"ף חלקים כידוע) שהוא החשבון של כל חודש אם יתחלק השנה ל"ב חלקים בשוה אפ"ה לא יפדוהו ביום וי"ו לפי שהחודש שבתורה הוא שלשים יום שלמים ולכן צריך שיגיע ליום ל"א בשעת הפדיון וכיון שיום ל"א הוא בשבת ידחה עד אחר שבת: **[כח]** ואין מגרשין - אפילו בגט שנכתב קודם שבת שמא יבא לכתובה: **[כט]** דתקיף ליה עלמא - היינו שרוצה לגרש אשתו כדי שלא תזקק ליבום התיירו לו לגרש בשבת כדי שלא תטרף דעתו עליו אם לא יעשו רצונו ומיירי באופן דלית ביה פסול משום מוקדם כגון שכשנכתב הגט מעי"ש לא נכתב בו זמן היום אלא כתוב בו שבוע זה סתם דכשר בכה"ג כמ"ש באה"ע סימן קכ"ז: **[ל]** וכולם וכו' - אכל המבואר בסעיף זה קאי חוץ מהפרשת תרומות ומעשרות דבארנו לעיל דאם הפרישן במזיד אסור בו ביום: **[לא]** שוגגין וכו' - שוגג הוא כגון ששכח שהיום שבת או

שחשב שדבר זה מותר לעשות: **[לב]** האלמנה וכו' ראשונה - הטעם דבאלמנה וכן בגרושה כיון שהיא בעולה עיקר הקנין לירושתה ולמעשה ידיה היא הביאה ולא החופה ונמצא כקונה קנין בשבת ועיין באבן העזר סימן ס"ד ס"ה דביאר שם המחבר דאף באלמנה לא בעינן ביאה ממש וסגי אם היתה יחוד הראוי לביאה לקנותה ע"י קנין גמור למהוי כנשואה לכל דבר וכן הסכימו הרבה פוסקים ולפי"ז אם כנס אותה בע"ש והיתה טהורה והכניסה אחר החופה לחדר מבע"י ונתיחד עמה ולא היו שם בני אדם קנה אותה קנין גמור ומותר אח"כ לבוא עליה בשבת אבל אם לא היתה טהורה מבע"י או שלא נתיחד עמה בחדר מיוחד מבע"י אסור לבוא עליה בשבת ולכן יש לזהר מאד כשעושין חופת אלמנה בע"ש שיעשו את החופה מבע"י גדול כדי שיהיה ראוי ליחד עמה אחר החופה. ודע דהרבה אחרונים כתבו דאפילו בבתולה יש לזהר לכתחלה שיתיחדו אחר החופה בע"ש מבע"י ד"א דחופה שלנו מה שמעמידין אותן תחת הכלונסאות לא מקרי עדיין חופה והיא כמקודשת בעלמא וא"כ כשבא עליה בלילה ביאה הראשונה הוא קונה קנין בשבת ואך דבתולה סגי אפילו ביחוד בעלמא מבע"י ולא בעינן דוקא יחוד הראוי לביאה ולכן אפילו אם היתה נדה או שבני אדם נכנסין ויוצאין שם באותו חדר ולא הוי יחוד הראוי לביאה אעפ"כ הוי חופה גמורה וקונה בבתולה קנין גמור למהוי כנשואה בכל הדברים וצריך ליחד להחתן אותו החדר והוי כהכניסה לביתו וע"כ אם כנס את הבתולה בע"ש והכניס אותה לחדר מבע"י אף שהיא עדיין לא טבלה ובני אדם נכנסין ויוצאין באותו חדר [דבלא"ה אסורה להתיחד עמו קודם ביאה ראשונה] אפ"ה קונה אותה בזה שהביאה לחדר מיוחד לו ואח"כ כשטובלת מותר לו לבוא עליה ביאה ראשונה בשבת וליכא איסור משום שקונה קנין בשבת שכבר קנה אותה מבע"י ולפי"ז אפילו בחופת בתולה יש לזהר לכתחלה כשעושין החופה בע"ש שיעשו החופה מבע"י גדול: **[לג]** אסור לאדם וכו' - שזהו ג"כ בכלל הגזרה שלא לשוט בשבת: **[לד]** אסור להפצילן - וכ"ז בנחר אבל בכלי או בבריכה שיש לה שפה לא גזרו כמו שנתבאר למעלה [אחרונים]: **[לה]** ואינה שטה כלל - אבל אם שטה אסור ליכנס בספינה וכן במעבר שקורין פרא"ם מפני דנראה כשט בעצמו: **[לו]** מותר ליכנס בה - ואסור לכל אדם להערים ליכנס לישן בתוכה ויודע שהא"י יוליכנה מעבר השני בשבת ואפילו לתוך התחום ועיין סימן רמ"ח ס"ג בהג"ה דאם נכנס בה מע"ש וקנה שם שביתה שרי דתו הוי כביתו ואינו נראה אח"כ כשט ואפילו אם יוליכנה חוץ לתחום שרי ומ"מ אסור לצאת מספינה לספינה דרק בספינה ראשונה מהלך את כולה כיון ששבת באויר מחיצותיה מבע"י ולעיל בסימן רמ"ח ולקמן בסימן ת"ד ות"ה מבואר כל פרטי הדינים אלו. אחד היה לו חוב גדול אצל עו"ג ונודע שהוא חולה אסור לו להשכיר ספינה קטנה ללכת אצלו דלא ברי הזיקא דשמא לא ימות או יצוה לפרוע [ר"י הלוי] והיינו אפילו בתוך התחום ומ"א כתב דאפילו ברי הזיקא אסור דהא אפילו לדבר מצוה אסור עיין סימן תרי"ג ס"ו ובח"א כלל מ"ד אות כ' כתב דאם צריך לעבור במעבר למצוה עוברת וא"א בענין אחר וכן מי שיש לו חוב אצל עו"ג והוא ברי הזיקא אם לא יעבור בשבת בספינה אפשר שיש לסמוך ולהתיר אך כשהוא חוץ לתחום נראה שאין להקל כלל ועיין בשע"ת בסימן זה ובסימן רמ"ח: **[לז]** קשורה - וצריך שיהא קשר קשור בראשו האחד בספינה ובשני ביבשה [אחרונים]:

שמ

סימן

[א] בין ביד - וה"ה בשניו [גמרא]: **[ב]** בין בכלי - אף דהמחבר הוה יד לכלי הוא רק לאיסורא דבכולן יש איסור אבל לענין חיובא יש חילוק ביניהן דביד פטור בכל גווני שאין דרך גזיזה בכך בחול ובכלי חייב בכל גווני דה"ל תולדה דגוזז ומה שכתב אח"כ דחייב על שתי שערות הוא דוקא בכלי: **[ג]** וחייב על ב' שערות - ושער אחד יש בו איסורא דאורייתא כמו כל חצי שיעור של כל האיסורים וכן הדין בכל מלאכות שבת לא בעינן בהו שיעור לענין איסור אלא לענין חיוב חטאת. ולענין נטילת צפרנים כתב הא"ר דאפילו על צפורן אחד חייב וכן מוכח לעיל בסימן שכ"ח סל"א. ואשה ששכחה ליטול הצפרנים מע"ש ואירע טבילתה בליל שבת מסיק המ"א שתאמר לעו"ג ליטול ביד דהוי שבות דשבות במקום מצוה ואם א"א ביד מותר על ידו אפילו בכלי ואם אין עו"ג נראה שיש לסמוך בשעת הדחק על הנקור שתנקר תחת הצפורן ובלבד שתעיין היטב שלא יהיה בו שום טינוף: **[ד]** אפילו באחת חייב - והטעם משום דאפילו באחת מקפיד שלא יהיה נראה כזקן לכך חשיבא מלאכה ובתוספתא איתא דה"ה במלקט שחורות מתוך לבנות: **[ה]** לא ילבש - שדרך הנשים להקפיד ע"י להתנאות. ועתה נבאר במקצת דין מלאכת הגזיזה. (א) הגוזז צמר או שער בין מן הבהמה בין מן החיה חייב וכמה שעורו לחיוב כדי לטוות ממנו חוט שארכו קרוב לארבעה טפחים להרמב"ם ולרש"י מחצית מזה. (ב) החיוב של גזיזה הוא בין כשגוזז מן החי בין כשגוזז מן המת אפילו מן השלח שלהן [היינו עור כשנפשט מן הבהמה] ודוקא גוזז חיובו בכל גווני אבל תולש מן החי פטור דאין דרך לתלוש משום דכאיב לה אלא לגוזז אבל התולש ביד מן המתה דרך לתלוש כמו לגוזז וחייב וע"כ אותן בני אדם המלובשין בעורות של בהמה וחיה צריכין לזהר שלא יתלשו מן השער שלהן בשבת ובספר חסידים אסור ליקח הכנים מן העורות ע"ש וכ"ז בבהמה וחיה אבל בעופות דרכן להסיר הנוצות ע"י

תלישה כמו בבהמה ע"י גזיזה ולפיכך תולש כנף מן העוף בין מחיים בין לאחר מיתה חייב דתלישתן זו היא גזיזתן. ג) הטוה צמר מן החי פטור בין מן הטויה בין מן הגזיזה שאין דרך טויה וגזיזה בכך: **[ו]** לחתוך וכו' - ואפילו היא יבשה דעומדת להתפרד לבסוף מעצמה אפ"ה אסור וכו"ז לענין איסורא אבל לענין חיובא אינו חייב אא"כ נוטלה כשהיא לחה ובכלי דאז הוא בכלל גוזז: **[ז]** יבלת מגופו - וה"ה דאסור לתלוש שאר ציצין של עור שפירשו קצת מעל גבי ידו או ממקומות אחרים וכדלעיל בסימן שכ"ח סל"א ע"ש ועיין בבה"ל: **[ח]** בין ביד - וה"ה בשניו: **[ט]** המוחק דיו וכו' - וכ"ש אם הוא מוחק ב' אותיות שנכתבו שלא כהוגן ע"מ לכתוב ב' אותיות אחרות במקומן דחייב דזהו עיקר אב מלאכה דמוחק: **[י]** שעל הקלף - בזמנם היו רגילין לכתוב על הקלף וה"ה כל כיוצא בזה וכמו שנכתבו לקמן ואפילו על עצים יש כתיבה ומחיקה שכן היה במשכן בקרשים כדי לזווגן ועיין בבה"ל שביארנו דהמחבר מיירי שלא במקום האותיות ומוחק כדי לכתוב במקום זה ועיין בב"ח דה"ה דיש לזיהר כשנופל דיו על האותיות או שנטף שעוה שלא למחוק הטשטוש דע"י מחיקתו מנכר האותיות והוי כמוחק ע"מ לכתוב וחייב ואפילו אם היה הטשטוש על אות אחד יש לזיהר דיש איסור עכ"פ והביאו הע"ש וט"ז והא"ר גם במ"א משמע דהוא סובר דבשעוה שעל ספר יש בו משום מחיקה וה"ה בנטיפת חלב ועיין בה"ל. ואם נמצא כן באמצע הקריאה אף דאסור לסלק השעוה והחלב מ"מ אין להוציא אחרת עבור זה ויקרא אותו התיבה בע"פ [פמ"ג וכו"כ בח"א בהלכות קה"ת ובדה"ח כתב דאם נמצא כן בין גברא לגברא יש להוציא אחרת אם אין האותיות נכרין והעתקתו לעיל בסימן ל"ב בבה"ל ע"ש]: **[יא]** שעוה שעל הפנקס - היינו שדרכן היה לטוח דפי פנקסיהן בשעוה כדי לרשום עליו ואם נפל איזה טשטוש שעוה על הדף ומחק השעוה העליונה כדי שיוכל לרשום על השעוה כדרכו חייב משום מוחק: **[יב]** ב' אותיות - ועל פחות מכן ג"כ יש איסור אלא דנ"מ לענין חיוב חטאת וכנ"ל: **[יג]** חייב - והוא שכוונתו בעת המחיקה שיהא ראוי אימת שירצה לכתוב ב' אותיות ולא בעינן שיתכוין לכתוב בשבת וכן בסותר ע"מ לבנות וקורע ע"מ לתפור. נפל דיו או שאר דבר לח על ספר אל ילחכנו בלשונו ואל ירחצנו במים מפני שמוחק. אסור ליתן שעוה על הספר לסימן במקום שרוצה לעיין בה למחר מפני חשש מירוח [אחרונים]: **[יד]** אסור לשבר - ומותר ליתנו לתינוק: **[טו]** שכתב עליה - ודוקא כשכותבין על העוגות אותיות מדבר אחר אבל כשהכתיבה היא מהעוגה עצמה בדפוס או בידיים שרי דאין שם כתיבה עליה וממילא לא שייך בזה מחיקה. וכן אם כתב האותיות בדבש המעורב במים או שאר מי פירות ג"כ אין להחמיר: **[טז]** כמין אותיות - ויש מחמירין אפילו בצעירים: **[יז]** דהוי מוחק - ואף דאינו ע"מ לכתוב איסורא דרבנן מיהו איכא ואף שאינו מכוין למחוק פ"ר הוא ואסור אף בדרבנן וכדמוכח בסימן ש"יו ועיין בספר דגול מרבבה שמצדד להקל בעיקר הדין הזה והביאו בשע"ת ויש לסמוך עליו כשאינו שובר במקום האותיות בידו רק בפיו דרך אכילה. וספר שכתוב עליו בראשי חודי דפני אותיות או תיבות יש אוסרין לפתחו ולנעלו בשבת דע"י הפתיחה שובר האותיות והוי כמוחק וכן כשנועלו הוי ככותב אבל דעת הרמ"א בתשובה להקל בזה וכן דעת הרבה אחרונים וטעמם דכיון דעשוי לנעול ולפתוח תמיד ליכא ביה משום מחיקה וכתיבה והוי כדלת הנסגר ונפתח תמיד דאין בו משום בנין וסתירה וכן המנהג. ומ"מ נכון להחמיר כשיש לו ספר אחר: **[יח]** יש לזיהר - ר"ל אף דחיוב חטאת ליכא דבעינן שיכתוב דוקא בדיו או בשאר דבר כיוצא בזה שרישמו מתקיים וכדלקמיה אפ"ה מדרבנן אסור אף באינו מתקיים: **[יט]** במשקין וכו' - ר"ל שטבל אצבעו באיזה משקה וכתב בו על השלחן וה"ה על נייר וקלף וכיוצא בזה וכתבו האחרונים דאפילו אם כתב בהמשקין על דבר שאינו מתקיים כגון על עלה ירקות וכיו"ב אפ"ה מדרבנן אסור: **[כ]** או באפר - היינו ששרט באצבעו כמין אותיות באפר נגוב וה"ה בחול וכן אסור לרשום כמין אותיות על החלון זכוכית בימי הקור שהם לחים מן הקור. ואם רשם כמין אותיות בדברים הקרושין כגון בדם וחלב שנקרש משמע בתוספתא דחייב: **[כא]** לרשום - כדי לרמז לחבירו איזה דבר ולא אמרינן דמאמן ידיו בכתיבה ע"ז וה"ה דמותר לראות אומנות בשבת אע"ג שמלמדה [אחרונים] ונראה דהיינו דוקא באקראי שנזדמן לו לראות וגם זה יש לו לזיהר שלא ידבר אז מאומה עם העו"ג בזה וכדלעיל בסימן ש"ז ע"ש אבל לילך בשבת בכוון לבית העו"ג בשביל זה אסור משום ממצוא חפצך ועיין לעיל בסימן ש"ו ס"א: **[כב]** באויר - ה"ה אם מוליך באצבעו על דף נגוב כעין צורת אותיות ג"כ שרי כיון דאין רישומו ניכר כלל ולא דמי למשקין ואפר [ט"ז]. ואגב נבאר פה מן הגמרא והפוסקים עיקרי דיני כותב ומוחק בדבר שיש בו חיוב חטאת ובדבר שהוא פטור ואסור כי השו"ע קיצר בזה. א) אין הכותב חייב עד שיכתוב בדבר הרושם ועומד כגון דיו ושחור [היינו פחם רש"י] וסקרא [צבע אדום] וקומוס [שרף אילן] ומי עפצים וקנקנתום וכלי עופרת וכלי כיוצא בהם שהוא דבר המתקיים וכן אינו חייב עד שיכתוב על דבר שמתקיים הכתב עליו כגון על עור וקלף ונייר ועץ וכיוצא בהם אבל הכותב בדבר שאין רישומו עומד כגון במשקין ומי פירות או שכתב בדיו וכיוצא בו על עלי ירקות ועל כל דבר שאינו עומד פטור ואינו חייב עד שיכתוב בדבר העומד על דבר העומד וכן אין המוחק חייב עד שימחוק כתב העומד מע"ג דבר העומד וכו"ז לענין חיוב חטאת אבל איסור דרבנן יש אפילו כתב בדבר שאינו עומד על דבר שאינו עומד וכן לענין מחיקה. ב) הכותב על בשרו בדיו חייב מפני שהוא עור אע"פ שחמימות בשרו מעברת הכתב לאחר זמן ה"ז דומה לכתב שנמחק אבל המשרט על בשרו צורת כתב פטור שאין

דרך כתיבה בכך. הקורע על העור כתבנית כתב חייב משום כותב הרושם על העור כתבנית כתב פטור [ובתוספתא שלנו איתא להיפך דבקורע פטור וברושם חייב וכבר נתחבטו בזה הראשונים עיין בדברי הרשב"א בחידושו ובדברי הרה"מ כאן ובפ"ד דגירושין]. ג) הכותב כתב על גבי כתב דהיינו שהעביר קולמוס על אותיות הכתובים כבר וחידשם פטור דהא לא אהני מידי וה"מ שהיה דיו ע"ג דיו או סיקרא על גבי סיקרא אבל אם העביר דיו על גבי סיקרא חייב שתיים אחת משום כותב שעכשו הוא כתב הגון יותר מבראשונה ואחת משום מוחק שמוחק בכתיבתו את ב' אותיות התחתונות ואם העביר סיקרא ע"ג דיו פטור דמקלקל הוא. ד) אין הכותב חייב חטאת עד שיכתוב שתי אותיות אבל אם כתב אות אחת אפילו היתה גדולה כשתים פטור מחטאת ומ"מ איסור דאורייתא איכא אפילו באות אחת וכנ"ל בריש הסימן. ואות אחת שאמרנו דפטור הוא אפילו היתה סמוכה לכתב שהיה כתוב מקודם כיון דבשבת לא כתב אלא אות אחת אבל אם בזה האות השלים את הספר חייב דאהני מעשיו טובא. הכותב אות אחת ונקד עליה לסימן אע"פ שקורים ממנה עי"ז תיבה שלמה פטור כיצד כגון שכתב אות מ' והכל קורין אותה מעשה או שכתבה במקום מנין שהרי היא כמו שכתב ארבעים אפ"ה פטור. המגיה אות אחת ועשה אותה שתיים כגון שחלק גג החי"ת ונעשה שני זייני"ן והוא צריך לזה חייב וכן כל כיוצא בזה. התכוין לכתוב חי"ת וכתב שני זייני"ן או שהתכוין לכתוב מ ועלה בידו כו ע"י שדילג הקולמוס ולא נמשך האות כראוי וכל כיוצא בזה ה"ז פטור שהרי לא נתכוין אלא לאות אחת. ה) שתי אותיות שאמרנו לחיוב הוא אפילו אם לא נעשה תיבה עי"ז כגון אל"ף גימ"ל וכיוצא בזה. ואפילו אם היו שתיהן שוות משם אחד כגון תת גג חח דד וכדומה ג"כ חייב. ואפילו אם היה דעתו מתחלה לכתוב יותר כגון תתנו או גגות וכתב רק שתי אותיות אלו מהן אעפ"כ חייב. ודע דלפי מה שנפסק לעיל בסימן ל"ו דאין הזיונין של אותיות שעטנ"ז ג"ץ מעכב אלמא דמקרי כתב בלא זה א"כ אם כותב שתי אותיות אפילו בסת"ם בלי זיונין ג"כ חייב וכ"ש בכתב בעלמא דמקרי כתב וחייב וכן נוהגין בגיטין שכותבין בלי זיונין כמבואר באבן העזר סימן קכ"ו אלמא דהוי כתב גמור אפי' בלי זיונין. גם דמלאכת כתיבה הוא מדאורייתא בכל כתב ובכל לשון ועיין לעיל בסימן ש"ו בבה"ל שבארנו דכן הוא הסכמת כל הפוסקים וכתב הרמב"ם דאפילו משני סימניות חייב והיינו כגון שעשה הסימנים המורים על המספר. ו) שתי אותיות שאמרנו לחיוב הוא אפילו אם כתבן בשני דפי פנקס והן נהגין זה עם זה דהיינו שכתבן בשפתיהן שיוכל לקרותן כאחת ואפילו אם כתבן בשני כותלי זית מבפנים חייב הואיל שהיו זו כנגד זו ויכול לקרותן כאחת. ואפילו לקח גויל וכיוצא בזה וכתב על שפתו אות אחת במדינה זו והלך באותו היום וכתב אות שניה במדינה אחרת ובמגילה אחרת על שפתה חייב שבזמן שמקרבן נהגין זה עם זה ואין מחוסר מעשה לקריבתן אבל אם כתב אות אחת בארץ ואות אחת בקורה או שכתב על ב' כותלי הבית והיו רחוקין זה מזה או על שני דפי פנקס באופן שאין נהגין זה עם זה פטור. ז) הכותב בשמאל או לאחור ידו [דהיינו בגב ידו שאחז הקולמוס באצבעותיו והפך ידו וכתב] ברגלו בפיו ובמרפקו [אצילי ידיו] פטור מפני שאין דרך כתיבה בכך ומ"מ איסורא יש אפי' ברגלו וכה"ג. איטר שכתב בימינו שהיא לו כשמאל כל אדם פטור ואם כתב בשמאלו חייב והשולט בשתי ידיו בשוה וכתב בין בימינו בין בשמאלו חייב. קטן אוהז בקולמוס וגדול אוהז בידו וכותב חייב שהוא העיקר במלאכה והקטן לאו כלום עביד. גדול אוהז בקולמוס וקטן אוהז בידו וכותב פטור דבזה הגדול לא עביד כלום ואם האוהז בקולמוס נתכוין לסייעו תליא לחיוב בהאוהז בקולמוס [כן הוא לפי נוסחת הגר"א בתוספתא ע"ש]. הכותב ע"מ לקלקל העור חייב שאין חיובו על מקום הכתב אלא על הכתב אבל המוחק ע"מ לקלקל פטור. ח) הרושם רשמים וצורות בכותל בשער וכיוצא בהן כדרך שהציירים רושמים ה"ז תולדת כותב וחייב משום כותב [ואם עושה צורה בכלי צורה [היינו שהכלי עומד לכך לנאותה. רש"י] אפי' עושה מקצתה חייב משום מכה בפטיש שהיא גמר מלאכתה של הכלי] וכן המוחק את הרשום כדי לתקן ה"ז תולדת מוחק וחייב. אסור לחבר אותיות של כסף לפרוכת וכיוצא בו דהוא כעין כותב וכן אסור להסיר ממנו דהוא כעין מוחק ועיין בח"א כלל ל"ז מה שכתב בזה. ועתה נבאר קצת מעניני מחיקה ושרטוט. המוחק כתב ע"מ לכתוב במקום המחק שתי אותיות חייב ואפילו אות אחת אם היא גדולה ויש במקומה כדי לכתוב שתיים חייב. והמוחק ע"מ לתקן אפי' שלא ע"מ לכתוב כגון שהיו אותיות יתירות בתורה ומחקן ג"כ חייב. כתב הח"א דכל המלאכות חוץ מכותב חייב בין בימינו בין בשמאלו והביא ראיה לזה מתוספתא פ"י אך ברגלו בפיו ומרפקו משמע שם דפטור ואסור. המשרטט נייר וקלף וכיוצא בו כדי לכתוב שתי אותיות תחת אותו שרטוט חייב וכן כשרוצה לחתוך עור או שאר דברים ומשרטטו תחלה כדי שיכוין חתוכו גם זה הוא בכלל משרטט. וה"ה חרשי עצים שמעבירין חוט של סקרא ע"ג הקורה כדי שינסור בשוה או הגבלים שעושין כן באבנים כדי שיפצל האבן בשוה כ"ז הוא בכלל משרטט ואחד המשרטט בצבע או בלא צבע ה"ז חייב. הנה הארכתי בכ"ז כדי לברר איזה דבר הוא דאורייתא או שפטור ואסור מדרבנן ונ"מ ע"י א"י במקום מצוה דק"ל בסי' ש"ז דאיסור דאורייתא אין מתירין ע"י א"י אפי' במקום מצוה: **[כג]** מותר וכו' - ויש מחמירין בזה וע"י בבה"ל: **[כד]** לרשום בצפורן - ודוקא רשימה כעין קו בעלמא לזכרון שיש בזה איזה ט"ס ומשום דלא חשיב כתב כלל בלא"ה אבל לעשות כמין אות ודאי אסור אפילו באות אחת: **[כה]** שאין זה וכו' - ודוקא בקלף הקשה דבזמנם היו כותבין על הקלף אבל על הנייר אסור דמתקיים הוא [אחרונים] ודוקא בצפורן אבל אם רושם באיזה כלי שעושה רשימה עמוקה יותר אף על קלף ועץ אסור דמנכר היטב ומתקיים: **[כו]** למתחו - היינו שנתפרדו שתי חתיכות הבגד זו מזו במקצת וחוטית התפירות נמשכין ורוצה למתוח ראש החוט כדי להדק ולחבר: **[כז]** משום תופר - והעושה כן חייב חטאת [גמרא] והוא

שעשה הקשר לבסוף אפי' אינו של קיימא אבל בלא קשר כלל פטור ואם יתפרדו ג' תפירות ומתחן חייב אף בלא קשר [אחרונים]. ואגב נבאר קצת דין תופר. התופר שתי תפירות חייב והוא שקשר ראשי החוט מכאן ומכאן כדי שלא תשמוט ואפי' לא היה של קיימא ואם היה של קיימא חייב גם משום קושר וכ"ז לענין חיובא אבל לענין איסורא יש אומרים דאסור ואפי' לא עשה קשר כלל וע"כ אותן האנשים שתוחבין הקרייז עם הבגד במחט בשתי תכופות לאו שפיר עבדי [קרבן נתנאל] ואם עשה ג' תפירות חייב אף בלי קשר שהרי מתקיימת התפירה [רמב"ם]: **[כח]** אותן שמהדקין - דרכן היה ליתן חוט בתוך הבית יד שעל זרועו דכשרוצה להדקו היה מותח החוט ומתהדק היטב: **[כט]** רחבים קצת ומתוקנים - דאז אינו דומה כלל לתופר דהוי כמאן דמכניס קרסים בלולאות כיון דמתוקן לזה בתמידות למתחו ולהדקו כשלושבו וכן לרפאותו כשרוצה לפשטו ואם אין מהדקו יפה ונמלך לפעמים להניחו כך לעולם ולפשטו כשהוא מהודק אסור להדקו בשבת: **[ל]** בתפירה - סביב הנקב ואז אפי' החוט תחוב במחט נקובה שהוא תלוי שם בתמידות כדי להכניסו על ידו בהנקבים שרי ואין בו משום טלטול כיון שהמחט תלוי בפתיל והפתיל בבגד ואין נפרד ממנו לעולם: **[לא]** מוכין - כל דבר רך קרוי מוכין כגון צמר גפן וגרירת בגדים בלויים וכה"ג וה"ה נוצות: **[לב]** מותר להחזירם - לאותו הכסת דכיון דכבר היו שם אין בזה משום תיקון מנא אך שיזהר שלא יתפור: **[לג]** בתחלה - דהשתא עביד ליה מנא ויש בזה חיובא דאורייתא: **[לד]** ממשרפות המלח - שיש מקומות שממשיך לתוכן מים מן הים והחמה שורפתן והן נעשין מלח: **[לה]** שדומה וכו' - דמלאכת מעמר הוא לאסוף השבולין וגם הוא כעין זה ודוקא במקום המשרפות ששם הוא מקום גידולו של המלח דומיא דשבולין שבשדה אבל אם נתפור במקום אחר מותר לקבצן במקום אחד: **[לו]** למעמר - ולכך אסור מדרבנן אבל עימור גופא ליכא דאין עימור אלא בגידולי קרקע: **[לז]** כל דבר - היינו פירות וירקות ועצים ועשבים וכל דבר הגדל מן הקרקע ובה חיובא נמי איכא כשמקבצן במקום גידולן דזהו מלאכת מעמר גופא והאי דנקט המחבר בלשון אסור להורות לנו דשלא במקום גידולן כגון שנתפזרו פירות בבית אפילו איסורא נמי ליכא כשמקבצן יחד וע"ל סימן שלי"ה. ושומרי גנות ופרדסים צריכין ליהרר מאד בזה אפי' בפירות שנשרו מבעוד יום שלא לאספן בשבת אפילו מעט כי יש בזה חיוב חטאת דשיעור עימור הוא שיעור קטן מאד וכמו שכתב הרמב"ם המעמר אוכלין אם לאכילה שיעורו כגרוגרת ואם לבהמה שיעורו כמלא פי הגדי ואם להסקה שיעורו כדי לבשל ביצה ע"ש: **[לח]** ה"ז תולדת מעמר - שדרכן של אותן הפירות לחברן באופן זה ועיין בנשמת אדם שמצדד דאף כשעושה כן בבית חייב משום מעמר דבאופן כזה עשוי לעשות גם בבית כבשדה וכ"כ בספר מעשה רוקח ע"ש: **[לט]** לא יחבצם בידו - ר"ל שמהדק בידו האגוזים ועי"ז מפריד הדבש מבחוץ דהוי בורר ועיין לעיל בסימן שי"ט בסופו שבררנו דבר זה: **[מ]** אין שוברין החרס ואין וכו' - כדי להניח עליהם וכה"ג: **[מא]** מפני וכו' - ומיירי בשאין מקפיד על המדה דאל"ה יש בו גם משום מחתך ואם קורע נייר לקרעים כדי לקנח א"ע בהן או לשאר איזה תשמיש חייב משום קורע שהוא קורע ע"מ לתקן וכדלקמן בסי"ד והמחבר שלא הזכיר כאן הטעם משום קורע עיין בבה"ל. ולקרוע אגרת המחותרם אפילו אם יזהר שלא ישבור אותיות החתימה רק יקרע הנייר שסביבה ג"כ אסור לכו"ע ואפילו לומר לא"י יש ליהרר אם לא לצורך גדול ובאגודה כתוב שיאמר לא"י איני יכול לקרותו כ"ז שאין פתוח ואם יבין הא"י מעצמו ויפתחנו לית לן בה: **[מב]** ה"ז תולדת תופר - ומסתברא דשעורו ג"כ כמו בתופר דהיינו שעור ב' תפירות לחיוב ועיין בבה"ל: **[מג]** בלבד - אלא בשביל איזה תועלת אף שלא נתכוין בזה כדי לדבקם עוד ביותר מ"מ חייב משום קורע דלא בעינן בקורע דוקא ע"מ לתפור אלא בשביל איזה תיקון כדי שלא יהיה מקלקל. ואם מכוין לקלקל בלבד פטור ואסור לכתחלה ככל מקלקלין דשבת: **[מד]** הרי זה תולדת קורע - וכ"ש בקורע בבגד במקום התפירה לאיזה תועלת דחייב [תו"ש]: **[מה]** וחייב - ודוקא בזה שדיבוק זה נעשה לקיום אבל היכא שנדבקו הדפין להדדי ע"י שעה או בשעת הקשירה מותר לפתחן כמש"כ סימן שי"ד ס"י כיון דלא נעשה לקיום כ"ש הכא דנעשה ממילא בלא מתכוין לפיכך אינו דומה כלל לתופר ואין בו משום קורע [מ"א] ואם נדבקו במקום האותיות אסור לפרקן ועיין לעיל בס"ג בבה"ל שם. ולקרוע מחדש דפין של הספרים שלא נחתכו מבעוד יום יש בהן חיובא ואפי' ע"י א"י אסור [פמ"ג ועיין בבה"ל]. מי שנסתבכו בגדיו בקוצים מפרישן בצנעה ובנחת שלא יקרע ואם נקרע נקרע וכן מותר ללבוש בגדים חדשים ואם נקרע נקרע שאינו מתכוין לקריעה. ופוצעין אגוזים במטלית [היינו שמכה על המטלית כדי לשברם] ואינו חושש שמא תקרע [רמב"ם בפכ"ב]:

שמא

סימן

[א] אם הם לצורך השבת - אבל שלא לצורך שבת אפילו לא היה לו פנאי להתיר קודם אין מתירין משום דהלא יכול להתיר אחר שבת ולמה לן לאטרוחי בשבת בכדי. וה"ה אם הוא לצורך מצוה ג"כ

מתירין אע"פ שאינו לצורך שבת: **[ב]** שלא לאכול - פי' היום ולא דוקא אם נדר לגמרי מאכילה ושתייה דה"ה אם נדר מאכילת בשר ושתיית יין ג"כ מתירין דדבר זה הוא מצוה בשבת וה"ה אם נדר שלא ללבוש מלבוש הצריך היום ג"כ שרי ועיין ביו"ד דמשמע דה"ה אם נדר שלא לישן בשבת ג"כ הכי דמתירין לו דזהו ג"כ מתענוגי שבת הוא אם רגיל בכך: **[ג]** נדרי אשתו - וה"ה אב לבתו נערה. איתא ביו"ד סימן רל"ד סכ"ד דכשמפר בשבת לא יאמר לה מופר ליכי כמו שאומר בחול אלא מפר ומבטל הנדר בלבו ואומר לה טלי ואכלי טלי ושתי. ופשוט דאם הבעל אינו יודע עדיין מנדרי אשתו והוא שלא לצורך שבת יותר טוב שלא להודיע לו בשבת עד אחר השבת כדי שלא יצטרך להפר בשבת ביום השמיעה וה"ה אם נדרה לזמן והזמן כלה בשבת אין רשאי להפר היכא שהדבר אינו לצורך שבת כיון דלמחר שריא למה יעשה דבר שלא לצורך היום ודמיא לשאלת נדרים שאסור להתיר היכא שהדבר אינו לצורך שבת: **[ד]** עוד להפירם - שאין יכול להפר אלא ביום שמעו דוקא וכדכתיב ביום שמעו ואפילו שמע בשבת סמוך לחשיכה קודם יציאת השבת מותר להפר דזמן הפרתה לא הוי מעת לעת אלא אותו היום בלבד דהיינו אם שמע בלילה יש לו זמן להפר לה כל הלילה וכל היום בשבת ואם שמע ביום אפילו סמוך לחשיכה אין לו היתר להפר לה אלא קודם הלילה: **[ה]** בא בשבת - ואותה המלאכה הוא דבר שאסור לעשות ביום השבת: **[ו]** ויש לו פתחים - וה"ה דאפילו אם אין לו פתח אלא חרטה מעיקרו לחוד ג"כ מתירין לו כדי שלא יעבור על נדרו [פמ"ג] אך באמת הלא יכול לעשות מחרטה גופא פתח דשואלין לו אלו היה יודע שיתחרט לבסוף על נדרו או שבועתו האם היה מקבל על עצמו לכתחלה דבר הזה בנדר ושבועה וכשמשיב לאו מתירין לו וכמבואר ביו"ד סימן רכ"ח ס"ז בהג"ה: **[ז]** אפילו בשבת - שאם לא יתירו לו היום את שבועתו יעבור על לא יחל דברו: **[ח]** שאינם לצורך השבת - לפי שאין דרך להיות כנופיא אלא בשבת ואם לא יתירוהו לו לא יתאספו ביום אחר ונמצא שלא יהיה לו היתר לעולם והוי כנדרי אשתו דשרי [ב"י] ועיין לעיל בסימן שי"ו סקנ"א

במ"ב

שמב

סימן

[א] כל הדברים וכו' - לישנא דכל לאו דוקא דיש דברים שאיסורן מדברי סופרים וגזרו עליהן ביה"ש אף לצורך מצוה כגון המבואר לקמן בסימן ת"ט ס"ג בשו"ע וכן להעביר פחות פחות מד"א וכמו שמובא שם במ"א בשם הרה"מ והטעם משום דהם קרובים לבוא לידי מלאכה גמורה דאורייתא גזרו בהם טפי וכן הרבה פוסקים סוברים דאין מערבין עירובי תחומין ביה"ש אף שהוא לצורך מצוה וכן מלאכה שאינו צריך לגופה חמור משאר איסור דרבנן ואסור בכל גווני ביה"ש אף אם נימא דעצם איסורו הוא דרבנן וכ"ש דלהרמב"ם הוא דאורייתא. ודע דכל סעיף זה לא מיירי כשקבל עליו שבת אבל אם קבל עליו שבת [כגון ע"י מזמור שיר ליום השבת או לכה דודי בזמנינו] מבואר לעיל בסימן רס"א שאפילו הוא מבע"י ואפילו אם רק הצבור קבלו עליו שאז חל עליו שבת בע"כ אסור לו לעשות כל שבות בעצמו אפילו לדבר מצוה אם לא ע"י עו"ג: **[ב]** בין השמשות - וזמנה מבואר לעיל בסימן רס"א ע"י ועיין במ"א שנסתפק בבין השמשות של מוצאי שבת דאפשר דהשו"ע מיירי רק בע"ש ושאינו אפוקי יומא מעיולי יומא דמספיקא לא פקעה קדושה ובח"א כתב להחמיר ועיין בה"ל שהבאנו דהבית מאיר הכריע דמדינא אין חילוק ואף במו"ש ביה"ש מותר שבות לצורך מצוה [וכן בברכי יוסף כתב כן בשם רשב"א כתי"י דעירובין דשוה ביה"ש של מו"ש עם ביה"ש דע"ש] ומ"מ למעשה כתב דיש להחמיר במו"ש משום דאין אנו בקיאים בזמן ביה"ש מתי מתחיל הזמן שאיננו ודאי יום ועיין בה"ל: **[ג]** וכן מוריד מהאילן וכו' - וחשיב צורך מצוה אף שא"צ לזה עתה כ"כ בשבת משום דמתחלה אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה ואם יהיה אסור להורידו ולהביאו אצלו לא יחול עירובו והלכך צורך מצוה היא: **[ד]** או מוציא מהכרמלית וכו' - ר"ל והוא התכוין לקנות שביתה ברה"ר או ברה"י הסמוך אצל הכרמלית ואם לא יהיה רשאי ביה"ש שהוא זמן חלות עירוב להוציא מהכרמלית להביאו אצלו לא יחול עירובו ולכן שרי: **[ה]** וכן אם היה טרוד וכו' - בא לפרש בזה האי או דוחק שכתב לעיל דהיינו אם היה טרוד ונחפז לזה דאז מן הסתם נצרך לו צורך הרבה ושעת הדחק הוא ולכן התירו לו ועיין בבאור הגר"א סימן רס"א שמשמע מיניה שמה שמתיר הרמב"ם מפני שהוא טרוד ונחפז היינו כשהוא שעת הדחק גדול כגון שרוצה לערב מפני שהוא טרוד ונחפז לברוח מפני כותי בזה שוה הענין לדבר מצוה והתירו שבות בין השמשות דהיינו אפילו כשהעירוב מונח על האילן או בכרמלית: **[ו]** ונחפז - עיין מה שכתבנו בסימן רס"א במ"ב סקט"ז בשם רש"ל: **[ז]** נר בשבת - האי בשבת ר"ל שידליק תיכף ביה"ש לצורך שבת אבל אם מבקשו שידליק אח"כ בשבת גופא זה אסור אפילו אם בקשו מבע"י וכמבואר לעיל בסימן שי"ז ס"ב. ולא דוקא לצורך סעודה מתיר המחבר דה"ה אם מבקשו שידליק בחדר שישן שם ג"כ יש

סימן

שמג

[א] נבלות - וה"ה כל שאר אסורים וכן חלול שבת אם עושה לדעת עצמו אבל אם עושה בשביל גדול צריך למחות בידו וכדלעיל בסימן שלי"ד סכ"ה ע"ש במ"ב: **[ב]** אבל אביו וכו' - דאפילו לחנך בניו ובנותיו במצות הוטל עליו כדכתיב חנוך לנער על פי דרכו וכ"ש להפרישם מאיסור דמוטל על האב ויש מאחרונים שסוברין דמצות חינוך מוטל גם על האם: **[ג]** מאיסור דאורייתא - באמת אפילו מאיסורא דרבנן חייב להפריש כמו דצריך לחנכו במצות דרבנן וכדלעיל בסק"ו ס"ב אלא נ"מ דבאיסור דרבנן אם לא הפרישו האב אין ב"ד מוחין בידו אבל באיסור דאורייתא ב"ד מוחין ביד האב להפרישו והגר"א פירש דלהכי נקט מאיסור דאורייתא דמאיסור דרבנן פעמים שאין צריך להפרישו ואף ליתן לו לכתחלה מותר דהיינו בשצריך לכך וכגון רחיצה וסיכה ביוה"כ ופשוט דאם שמע לבנו ובתו הקטנים שהם מדברים לשה"ר מצוה לגעור בהם ולהפרישם מזה וכן ממחלוקת ושקר וקללות ובעו"ה כמה נכשלין בזה שהם מניחין לבניהם לדבר לשה"ר ורכילות ולקלל ונעשה מורגל בזה כל כך עד שאפילו כשנתגדל ושומע שיש בזה איסור גדול קשה לו לפרוש מהרגלו שהורגל בזה שנים רבות והיה הדבר אצלו בחזקת היתר ודע דשעור החינוך במ"ע הוא בכל תינוק לפי חריפותו וידיעתו בכל דבר לפי ענינו כגון היודע מענין שבת חייב להרגילו לשמוע קידוש והבדלה היודע להתעטף כהלכה חייב בציצית וכנ"ל בסימן י"ז וכן כל כיו"ב בין במ"ע של תורה בין בשל ד"ס אבל החינוך בל"ת בין של תורה בין של דבריהם הוא בכל תינוק שהוא בר הבנה שמבין כשאומרים לו שזה אסור לעשות או לאכול אבל תינוק שאינו בר הבנה כלל אין אביו מצווה למנעו בע"כ מלאכול מאכלות אסורות או מלחלל שבת אפילו באיסור של תורה כיון שאינו מבין כלל הענין מה שמונעו ומפרישו וכן אם הוא כהן אין צריך להוציאו מבית שהטומאה בתוכו א"כ הוא בר הבנה אזי מצוה על אביו להוציאו כדי להפרישו מן האיסור מחמת מצות חינוך. ולהכניסו בבית שטומאה בתוכו וכן לספות לו בשאר איסורים אסור אפילו בתינוק שאינו בר הבנה עדיין וכמו שנכתוב לקמיה ומ"מ אשת כהן מעוברת שקרבו ימיה ללדת מותרת ליכנס לכתחלה באהל המת דאף שנראה לנו שודאי תלד שם ולד ושמא יהיה זכר ויטמא שם אפ"ה מותר דס"ס הוא שמא יהיה נקבה ושמא יהיה נפל:

[ד] אסור - לכל אדם ואפילו התינוק אינו בר הבנה כלל ודבר זה הוא אסור מן התורה וילפינן לה מדכתיב בשרצים לא תאכלום וקרא יתירא הוא וקבלו חז"ל דר"ל לא תאכלום לקטנים וכן בדם כתיב כל נפש מכם לא תאכל דם וקבלו חז"ל דר"ל לא תאכיל לקטנים וכן בטומאת כהנים כתיב אמור ואמרת ואחז"ל אמור לגדולים שיאמרו לקטנים. והנה משלש מצות אלו אנו למדין לכל התורה כולה דכל איסורי תורה אסור להאכילם או לצוותם שיעברו. ולכן אסור ליתן לתינוק דבר מאכל של איסור אפילו לשחוק בו שמא יאכלנו דהוי כמאכילו בידים [מ"א]: **[ה]** אפילו וכו' - ולומר לא"י שיתן דבר איסור לתינוק ג"כ אסור וכמו בכל איסורין דאמירה לעו"ג אסור וכ"ש לומר לתינוק בעצמו שיאכל דאסור [אחרונים] ואם התינוק צריך לכך כגון שהוא קצת חולה מותר לומר לעו"ג להאכיל אותם אפילו בדבר שהוא אסור מן התורה וכן נוהגים בפסח שמצוים לעו"ג לישא התינוק אל ביתו ולהשקותו חמץ [וכן אם הוא צריך לשתות סתם יינם שהמים היזק לו יצוה להעו"ג ליתן לו] ואם התינוק חולה וא"א לשאת אותו חוץ לבית יבקש מעו"ג שיתן להתינוק חמץ והעו"ג מביא החמץ ומעמידו בבית דהו"ל חמץ של עו"ג בבית ישראל דאינו עובר עליו בבל יראה ואז אפילו הולך העו"ג לפעמים יכול לצוות לקטן ליתן לזה לשתות אבל הוא לא יגע בו שמא יאכל ממנו כמ"ש סימן ת"מ אך בכל זה יזהר שלא יקדים לו דינר דע"ז יהיה קנוי לו החמץ [מ"א וש"א]: **[ו]** להרגילו בחילול שבת וכו' - כגון שיאמר לו הבא לי מפתח ואפילו דרך כרמלית: **[ז]** צריכים להפרישו - ס"ל דכיון דהגיע לחינוך מוטל על כל אדם להפרישו מאיסורא כמו על אביו והא דק"ל דאין מצווין להפרישו בשלא הגיע לחינוך ועיין בח"א שדעתו דלענין איסורא דאורייתא יש להחמיר כדעה זו וע"כ אם העו"ג רוצה להאכיל לקטן ישראל שהגיע לחינוך דבר שאסור מדאורייתא מוטל גם על אחרים למחות בידו אבל בדבר שאיסורו מדרבנן אין מוטל רק על האב: **[ח]** וי"א דלא שייך וכו' - לאו דעה חדשה היא אלא דעת המחבר לעיל: **[ט]** טוב לו - קטן שגנב או שהזיק ראוי לב"ד להכותו שלא ירגיל בה [וכן חבלה וביוש וכל דברים שבין אדם לחבירו ב"ד מצווין להפרישו שלא יארע תקלה על ידו] אבל אין צריך לשלם אם אין הגנבה בעין. וכ"ז מדינא אבל לפנים משורת הדין בין שחבל בו בגופו או שהזיק לו בממנו צריך לשלם לו [ט"ז וח"א וכן משמע מהגר"א]:

[א] ההולך במדבר - וה"ה אם נשבה בין העו"ג ונשכח יום שבת ממנו [ירושלמי] אך לפעמים בזה יכול לברר מחשבונותם באיזה יום חל שבת שלנו: **[ב]** מיום שנתן וכו' - ר"ל מיום שנפל בלבו הספק מתי הוא שבת ואותו היום גופא הוא יום א' למנין ששת ימי החול: **[ג]** בקידוש והבדלה - דהיינו שעושה קידוש על הפת והיין כדין ותקנו חכמים זה לזכרון שלא תשתכח תורת שבת ממנו ואם אין לו יקדש ע"י התפלה דהא התפלה הוא מתפלל של שבת ביום זה כמ"ש הפמ"ג ויוצא בזה מדאורייתא אפילו אם היום הוא באמת שבת כמבואר לעיל בסימן רע"א במ"ב ע"ש וגם יבדיל בתפלה שאומר אתה חוננתנו ויוצא בזה ע"פ הדחק מצות הבדלה: **[ד]** ואם יש לו וכו' - היינו אפילו אין לו כ"א לחם בעלמא שוב אסור לעשות מלאכה אצל בני השיירא להשתכר בשביל תבשיל דהלא אין כאן פקוח נפש: **[ה]** ממה להתפרנס - דהיינו מכספו שיש לו או שיוכל למכור איזה חפץ או שיוכל להשיג בהקפה מבני השיירא עד שיגיע למקום ישוב או במתנה מאצלם: **[ו]** אסור לו - ר"ל אפילו בכל ששת הימים דהא כל יום הוא ספק שבת ואע"ג דרוב הימים הוא ימי חול זה מקרי קבוע דהא יום שבת מנכר לכל הוא: **[ז]** כדי פרנסתו מצומצמת - אכל יום נמי קאי שאינו רשאי להשתכר ממלאכה יותר ואפילו ביום הששי שלו כדי להכין על יום השביעי שלו שלא יצטרך לעשות בו מלאכה ג"כ אסור דשמא היום הוא יום שבת ולמחר יהיה יום חול ואיך יחלל בדבר שאינו נוגע לפקו"נ אבל כדי פרנסה מותר שנוגע לפקו"נ שאם לא יעשה מלאכה ימות במדבר ברעב. ובדיעבד אם הרויח ביום אחד יותר מכדי פרנסתו אסור לו למחר לעשות מלאכה עד שיכלה מה שיש לו [תו"ש]: **[ח]** ומותר לילך - אפי' כמה פרסאות שאם ישאר במדבר לעולם יחלל שבת וימות בארץ גזרה: **[ט]** אפילו ביום שמקדש בו - כדי למהר לצאת מן המדבר אבל שארי איסורים אפי' אינו רק שבות דרבנן אסור לעשות ביום השביעי שלו [מ"א] ובא"ר מיקל בשבות אפילו ביום הז' שלו כיון דהוא רק ספיקא דרבנן: **[י]** באיזה יום יצא - וע"כ אסור לעשות תיכף מלאכה דשמא יצא ביום ג' וד' והיום יום שבת וכן ביום ששי ושביעי דשמא יצא ביום א' ובי': **[יא]** ביום שמיני ליציאתו - אבל ביום ט' אסור דהגם דאין דרך לצאת מביתו בע"ש דילמא מיקלע ליה שיירא ונפק בע"ש וא"כ יום ט' ליציאתו הוא שבת אבל ביום ח"י"ת וכן בלילו מותר וכתבו האחרונים דאם יכול לעשות מלאכה באותו יום שיספיק לו להתפרנס מזה כל השבוע אסור לעשות מלאכה כל השבוע. והנה עד סימן זה ביררנו בעז"ה במ"ב כל האבות מלאכות ותולדותיהן [וגם השבותין שגדרו חז"ל להיות סייג וגדר להתורה] המוזכרים בהשו"ע [לבד ממלאכת הוצאה שיבואר אי"ה בסימן הבא] ולא נשאר לנו כ"א להעתיק פה כ"א עוד איזה אבות מלאכות שלא נזכרו פה בשו"ע דהיינו המנפץ והטוה והמיסך והעושה שתי נירין והאורג שני חוטין והפוצע שני חוטין ונבארם אחת לאחת. א) הסורק צמר או פשתן או שאר דברים כמו שסורקין הפשתן והצמר או כמו שנופצין הצמר לעשות הלבדין והמנפץ הגידין דהיינו שחובט במקל על הגידין עד שעושה אותן כחוטין לטוות אותן כמו שהסופרין עושין כ"ז קרוי מנפץ וחייב אבל המנפץ גבעולי פשתן וקנבוס חייב משום דש שהרי מוציא הפשתן והקנבוס מן הגבעולין [סמ"ג ועיין בח"א]. ב) הטוה אורך ד' טפחים מכל דבר הנטוה חייב אחד הטוה את הצמר או פשתן או נוצה או שערות או גידין וכן כל כיוצא בזה ולא דוקא בכלי [כמו שקורין שפי"ן רעד"י"ל] אלא אפילו אם טוה בידיים [שכך הדרך לטוות כמו שטוין הנשים בידיים על שפינד"י"ל] ומקרא מלא הוא בידיה טוה. והלוקח חוטין ושוזר אותם [שקורין אינגידרי"ט] ג"כ חייב משום טוה וכן העושה הלבדין דהיינו מה שקורין [קאפעלוש"יין או פילשצ"יין] ה"ז תולדת טוה וחייב. ג) העושה שתי נירין חייב [ועיין בתו"ש פ"ז דשבת ובפ"ג ד"ה בנירין ובתפארת ישראל שהאריכו בזה]. העושה נפה או סל או סבכה או שארג מטה בחבלים וה"ה בקש ובכל דבר ה"ז תולדת עושה נירין ומשיעשה שני בתים חייב ופירש"י דהנך לאו נירין ממש אלא שמשרשר ומרכיב חוט אחד בשתי מלמטה ואחד מלמעלה ומעמיד השתי בהן כתיקונו. ד) דרך האורגין שמוותחין החוטין תחלה באורך היריעה וברחבה ושנים או חזין זה מכאן וזה מכאן ואחד שובט בשבט על החוטין ומתקן אותם זה בצד זה עד שתעשה כולה שתי או ערב ומתיחת החוטין כדרך האורגין נקרא מיסך וכשכופלין אותה ומתחיל להכניס השתי בערב נקרא אורג. ה) המיסך חייב והשובט על החוטין עד שיתפרקו ויתקנם ה"ז תולדת מיסך והמדקדק את החוטין ומפרידן בעת האריגה ה"ז תולדת אורג. ו) אחד האורג בבגד או בקנים או שעושין חלונות מחתיכת עץ כמו שעושין לסכך עליו או בשערות או בכל דבר חייב. והקולע נימין ושערות וכל דבר ה"ז תולדת אורג וחייב. וה"מ בתלוש אבל הקולע שערות ראש במחובר אינו כאורג דאין דרך אריגה במחובר בראש וגם אין סופה להתקיים אבל עכ"פ איסור יש בזה לקלוע או להתיר קליעתו וכדלעיל בסימן ש"ג סכ"ו ע"ש במ"ב. ז) הפוצע שני חוטין לרמב"ם שמוציא השתי מן הערב או להיפוך ולראב"ד שחתך שני חוטין אחר האריגה מן המסכת חייב. וצריכין רופאי ישראל לזהר כשצריכין חוטין מפורדין [שקורין קנייטי"ן] ליתן על המכה ולקחין חתיכת בגד פשתן ומפרידין החוטין והוי מלאכה דאורייתא [כ"ז מלוקט מהרמב"ם והח"א והזכרו תורת משה]: